

TC
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI
ANABİLİM DALI

Muhammed bin ‘Abdu’ş-Şabūr-ı Höyî, Hulāşa-i Abbāsî

(İnceleme-Çeviri-Dizin)

Yüksek Lisans Tezi

Nasrin Zabeti Miandoab

ANKARA-2010

TC

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

ANABİLİM DALI

Muhammed bin ‘Abdu’s-Şabūr-ı Hōyī, Hūlāşa-i Abbāsī
(İnceleme-Çeviri-Dizin)

Yüksek Lisans Tezi

Nasrin Zabeti Miandoab

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Önal KAYA

ANKARA-2010

TC

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

ANABİLİM DALI

Muḥammed bin ‘Abdu’ş-Şabūr-ı Ḥōyī, Ḥulāşa-i Abbāsī
(İnceleme-Çeviri-Dizin)

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Önal KAYA

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

İmzası

.....
.....
.....
.....
.....

Tez Sınavı Tarihi:

Önsöz

XV. yüzyıldan XX. yüzyılın başına kadar, beş asırlık bir dönem içerisinde gerek Orta Asya gerekse diğer bölgelerde yaşayan Türkler tarafından ortak bir yazı olarak kullanılmış olan Çağatay Türkçesinin, Türk dili tarihi içinde önemli bir yeri vardır. Bu yazı dilinin, edebi dil halini alması, geniş Türk toplulukları arasında ve kullanılmasında Ali Şir Nevâyî'nin çok önemli bir yeri vardır. Nevâyî'nin ortaya koyduğu, çeşitli alanlara ait eserler, kendisinden sonra gelen yazar ve şairleri etkilemiş, onun şiirlerine nazireler yazılmış ve eserlerini anlamaya yönelik sözlükler hazırlanmıştır. Bu sözlükler arasında, en meşhur olanları batı Türkleri arasında yazarı belli olmayan “Abuşka” ve doğu Türkleri arasında ise Mirza Mehdi Han'ın “Senglah” adlı eseridir.

Çağatay Türkçesinin temelini anlamak ve araştırmak için o dönemde kaleme alınan eserlerin dilbilgisi ve kelime hazinesinin ortaya çıkarılması bu sahayla ilgilenenler için faydalı olacaktır. Bu düşünceden hareketle, sözlükler arasında üzerinde çalışma yapılmamış olan Muhammed bin Abdu's-Sabûr-ı Hoyî'nin, “Senglah”tan kısaltarak Farsça olarak hazırladığı “Hulâsa-i Abbâsî” adlı eserinin tercümesini, tez çalışmamızın konusu olarak tespit ettik.

Metnin kuruluşunda, Tahran'da bulunan İslami Şura Meclisi kütüphanesi (İŞM) nüshası esas alınmıştır. Ancak, Tahran Üniversitesi Merkez kütüphanesinde (T) bulunan (No: 100-C) ve (No: 5693) numaralı iki nüshayı da karşılaştırarak metnin orijinaline mümkün olduğu kadar yaklaştırmaya gayret sarf ettik. Fakat (T) nüshalarından 100-C numaralı nüsha da (İŞM) nüshası gibi Muhammed Hoyî tarafından istinsah edildiği için, hem imlâ bakımından hem de sözcüklerin doğru anlamlandırılıp anlamlandırılmadığını tespit bakımından, (T) nüshası 5693 numaralı nüshayı esas aldık. (T) nüshasında bulunan fakat (İŞM) nüshasında bulunmayan kısımlar metne dâhil edilmiştir. Bu yüzden metnin sayfa ve satır numaralandırılması (İŞM) nüshasına göre verilmiştir ancak (T) nüshasına göre de sayfa numarası metne dahil edilmiştir.

Metni en doğru şekilde ortaya koymak için şimdiye kadar Çağatay sahasıyla ilgili olan Armin Vambery'nin *Abuşka Lugati* ve Ignaz Kunos'un *Şeyh Süleyman Efendi Sözlüğü*, Sir G. Clauson'un *Senglah* üzerindeki çalışmaları ve Pavet de Courteille'nin *Dictionnaire Turk-*

Oriental adlı eserini daima göz önünde bulundurduk ve metni oluşturmak için onlardan faydalanmaya gayret ettik. Ancak bu çalışmaların yanı sıra kelimelerin okunuş şeklini tespit için Sir G. Clauson'un *Senglah* üzerindeki çalışması esas alınmıştır.

Çalışmanın "Giriş" kısmında Çağatay yazı dili ve Ali Şir Nevâyî hakkında kısa bilgi verildikten sonra, bu dönemde yazılan sözlükler ve üzerlerinde yapılan çalışmalar hakkında bilgi verilmeye çalışılmıştır. Daha sonra eserin yazarı Muhammed bin Abdu's-Sabûr-ı Hoyî'nin hayatı, eserleri hakkında ulaşabildiğimiz kaynaklara dayanarak bilgi vermeye çalıştık.

Eserin imlâ özelliklerini inceledikten sonra, eserin madde başı olan kelimelerin transkripsiyonu verilerek Türkiye Türkçesine çevirisi yapılmıştır. Eserin çevirisi yapılırken iki ayrı nüshadan da yararlanılmıştır. "Mukaddime" kısmıyla başlayan eserde dilbilgisine ait küçük bir Çağatayca grameri yer almaktadır. Sonra sözlük kısmı başlamıştır. Son kısımda ise Nevâyî'nin bazı eserlerinde geçen birtakım Arapça ve Farsça sözcük ve tabirlerin açıklaması yer almıştır.

Sözlük önce harflere göre, "harfü'l-elif", "harfü'l-bâ", "harfü't-tâ" vb. biçiminde bölümlere, her bölüm de kendi içinde "me' a'l-elif", "me' a'l-bâ", "me' a't-tâ" vb. kısımlara ayrılarak kelimeler sıralanmıştır. Bu sıralama yapıldıktan sonra "meftûhat-ı harfü'l-elif-i me' a'l-bâ", "meksûrat-ı harfü'l-elif-i me' a'l-bâ" ve "mazmûnat-ı harfü'l-elif-i me' a'l-bâ" vb. gibi bâblara ayrılır (fakat bu adlandırmada bir tutarlılık yoktur). Eylemlerin önce mastar biçimi, sonra eğer varsa ettirgen, edilgen, dönüşlü, işteş çatılı biçimleri ve en son cevâmid "cansızlar" biçimleri verilir. Bu kısımlar metinde kırmızı mürekkeple işaretlenmiştir; biz ise onları belirtmek için altlarını çizdik. Ayrıca sözcükler harekesiz bir biçimde metinde yer aldıkları için harekelenmiş biçimleri yazılarak verilir: örneğin, art "geçit, dar yol" sözcüğünün söyleniş biçimi şöyle verilir: "râ"nın sükunu ve "tâ-yı karaşat" ile *art*.

Çalışmamızın "Dizin" kısmında ise, eserde yer alan Çağatay Türkçesine ait madde başı kelimelerinin gramatikal dizini çıkartılmıştır. Burada, kelimelerin metinde geçtikleri yerler ve hangi dile ait oldukları belirtilmiştir.

Çalışmamızın son kısmını ise tezi hazırlamak için yararlandığımız eserler ve sözlüklerin kaynakçası oluşturmaktadır.

Yüksek Lisans tezi olarak üzerinde çalıştığımız XIX. yüzyılın başlarında yazılan bu eserin, Çağatay yazı dili ve edebiyatı ve Türkoloji araştırmaları için yararlı bir kaynak olacağı kanaatindeyiz.

Bu çalışma esnasında, yardımlarını esirgemeyen değerli hocalarıma ve özellikle danışman hocam Prof. Dr. Önal Kaya'ya teşekkürlerimi sunmayı vazife bilirim.

Ankara 2010

Nasrin Zabeti Miandoab

İçindekiler

Önsöz	IV
İçindekiler	VII
Çevriyazı İşaretleri	IX
Kısaltmalar	X
Giriş	XI
1. Çağatay Devri Edebiyatı	XI
1.1. Çağatay Edebiyatı ve Ali Şir Nevâyî	XI
1.2. Çağatay Alanı Sözlükleri	XII
1.2.1. Bedâyi 'u'l-Luğat (XV. YY)	XII
1.2.2. Abuşka (XVI. YY)	XIII
1.2.3. Kitâb-ı Zebân-ı Türki (XVII. YY)	XIII
1.2.4. Fazlullah Han Lûgati [Luğat-ı Türki] (XVII. YY)	XIV
1.2.5. Senglah (XVIII. YY)	XIV
1.2.6. El-Tamğa-yı Nâşiri (XIX. YY)	XV
1.2.7. Feth-Ali Kacar Lûgati [Behcetü'l-luğat] (XIX. YY)	XV
1.2.8. Luğât-ı Çağatay ve Türki-i ' Osmâni (XIX. YY)	XVI
1.2.9. .Hulâşa-i ' Abbâsi (XIX. YY)	XVI
1.2.10. Üss-i Lisân-ı Türki (XIX. YY)	XVI
1.2.11. Dictionnaire Turk- Oriental (XIX. YY)	XVII
1.2.12. Çağataische Sprachstudien (XIX. YY)	XVII

Ḥulāṣa-i ‘Abbāsī	XVII
Ḥulāṣa-i ‘Abbāsī’nin yazarı Muhammed bin	
Abdu’s-Sabûr-ı Hoyî’nin Hayatı	XVIII
Eserleri ve Üzerinde Yapılan Çalışmalar	XX
Eserin Nüshaları	XXI
İnceleme	XXIV
1. İmlâ Özellikleri	XXV
1.1. Ünlülerin İmlâsı	XXV
1.2. Ünsüzlerin İmlâsı	XXVIII
2. Ses Özellikleri	XXXI
2.1. Ünlüler	XXXI
2.1.1. Kalınlık-İncelik Uyumu	XXXI
2.1.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu	XXXI
2.2. Ünsüzler	XXXIII
2.2.1. Ünsüzlerin Sınıflandırılması	XXXIII
2.2.2. Ünsüz Uyumu	XXXIV
Metin	1
Dizin	202
Özet	321
Abstract	322
Kaynaklar	323
Tıpkıbasım	326

Çevriyazı İşaretleri

ā, ı	: a, ā, e	ض	: ž
ب	: b, p	ط	: ṭ
پ	: p	ظ	: ṣ
ت	: t	ع	: ʿ
ث	: ṯ	غ	: ġ
ج	: c, ɟ	ف	: f
چ	: ɟ	ق	: k
ح	: ḥ	ك	: g, k
خ	: ḫ	ل	: l
د	: d	م	: m
ذ	: ḏ	ن	: n
ر	: r	ك, نك	: ṅ
ز	: z	و	: o, ö, u, ū, ü, v
ژ	: j	ه	: h, a, e
س	: s	ی	: i, ī, ī, y
ش	: š	<	: Bundan gelir.
ص	: š		

Kısaltmalar

Ar.	: Arapça.
a.g.e	: Adı geçen eser.
a.g.m	: Adı geçen makale.
AÜSBE	:Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
bkz.	: Bakınız.
c.	: Cilt.
DTCFD	: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi.
Far.	: Farsça.
Fundamenta	: Philologiae Turcicae Fundamenta.
H.	: Hicrî.
Hind	: Hintçe.
İA	: İslâm Ansiklopedisi.
İŞM	: Tahran, İslâmi Şûrâ Meclisi Kütüphanesi 1, Nr: 856.
M.	: Milâdî.
Moğ.	: Moğolca
S.	: Sayı.
s.	: sayfa.
T	: Tahran Üniversitesi Merkez Kütüphanesi: Nr: 5693.
Tr.	: Türkçe.

TDK	: Türk Dil Kurumu.
TKAE	: Türk Kùltürünü Araştırma Enstitüsü.
TM	: Türkiyat Mecmuası.
TTK	: Türk Tarih Kurumu.
U.T.	: Yeni Uygur Türkçesi.
vb.	: ve benzeri.
Yay.	: Yayını

Giriş

1. Çağatay Devri Edebiyatı

Çağatay yazı dili, Karahanlılar veya Hakânîler (10.-12. yüzyıllar) ve Harezm (13-14. yüzyıl) edebi dillerinin devamı sayılmaktadır. Bu günkü Özbekçe ve Yeni Uygurca, ona en yakın olanlardır. Bu yazı dili, 15. yüzyılın başından 20. yüzyılın başına kadar kullanılan bir edebi dildir. Adını Cengiz Han'ın ikinci oğlu Çağatay'dan almıştır.

Timurlular (1405-1506) idaresi altında gelişmiş ve özellikle Nevâî ile birlikte klasik şeklini almıştır. Çağatay yazı dili, sadece Doğu Türkistan ve Orta Asya Türk devletlerinin edebiyat ve resmi dili olarak kalmamış aynı zamanda 19. yüzyılın ortalarına kadar Avrupa Rusya'sının Oğuz olmayan diğer Müslüman Türklerinin de edebi dili olarak kullanılmıştır.¹

Çağatay Türkçesinin başlangıcı ve dönemleri ile ilgili olarak Köprülü, Eckmann, Reşetov ve Borovkov gibi Türkologlar çeşitli görüşler ileri sürmüşlerdir.

Bunlar içerisinde Köprülü, XIII. yüzyılı, Çağatay edebiyatının başlangıcı olarak kabul eder ve aşağıdaki dönemlere ayırır:

1. İlk Çağatayca devri (13.-14. yüzyıl),
2. Klasik devrin başlangıcı (15. yüzyılın ilk yarısı),
3. Klasik devri veya Nevâî çağı (15. yüzyılın ikinci yarısı),
4. Klasik devrin devamı yahut Bâbur ve Şeybânîler çağı (16. yüzyıl),
5. Düşüş (gerileme) devri (17.-19. yüzyıl).²

¹ J.Eckmann, **Çağatayca El Kitabı**, Akçağ Yay., Ankara 2005, s.11.

² M. Fuad Köprülü, "Çağatay Edebiyatı", **İslam Ansiklopedisi, III. cilt**, Ankara 1977. s. 270-323

Çağatay Türkçesi, klasik yazı dili geleneğini sürdürmektedir. Sözcük dağarcığında Arapça, Farsça sözcüklerin yanı sıra birçok Moğolca sözcüklere de yer vermiştir. Osmanlıca ve Azerice'nin etkisiyle Çağatayca'da birçok Oğuzca özellikler de görülmektedir.³

1.1. Çağatay Edebiyatı ve Ali Şir Nevâyî

Çağatay dili ve edebiyatının Nevayî'den önceki döneminde, Sekkaki, Lutfi, Gedai, Yakini, Emiri ve benzeri Türkçe yazan şairlerin varlığına rağmen bunların azlığı dikkati çeker. Farsça yazan şairlerin çoğunlukta olduğu görülür.

9 Şubat 1441 tarihinde Herat'ta doğan ve Uygur Türklerinden olan Nevayî'nin Çağatay yazı dili geliştirme ve edebi dil haline gelmesi için değişik alanlarda birçok eserler vermiştir. Türkçe ile Farsçayı şiirlerinde aynı derecede kullanan Nevayî, Türkçe yazdığı şiirlerde Nevâyî ve Farsça yazdığı şiirlerde ise Fânî mahlasını kullandı.

Türkçe divanları (Garaibü's-Sıgar, Nevadirü's-Şebab, Bedaiü'l-Vasat ve Fevayidü'l-Kiber), Hamse'si (Türkçe dilinde ilk Hamse yazarı Nevâyî'dir.), Mizanü'l-Evzan'ı, Mecalisü'n-Nefayis'i, Nesayimü'l-Mahabbe'si, Lisanü't-Tayr'ı, Mahbubu'l-Kulub'u, tarihle ilgili eserleri ve Muhakemetü'l-Lugateyn gibi eserleriyle Çağatay yazı dilini edebi bir dil haline getirmekle kalmamış, kendisinden sonra gelenlerin takip ettikleri müstesna bir şair olmuştur.

Farsçayı, Türk dilinden üstün olduğunu savunanlara karşı Muhakemetü'l-Lugateyn adlı eseri yazarak Türk dilinin Farsçadan geri kalır bir dil olmadığı hatta çok üstünlükleri olduğunu ispat etmeye çalışmıştır.⁴

Nevayî, sadece Orta Asya Türk yazı dili alanı içinde değil, diğer bölgelerde yaşayan Türk topluluklarını da etkilemiştir. Bu yüzden, eserlerini anlayabilmek için çeşitli, sözlükler vücuda getirilmiştir.

³ Z. K. Ölmez, "Çağatayca Sözlükler", **Türk Dilleri araştırmaları** 13, 2003, s. 11-21.

⁴ K. Eraslan, 1986, s. 569-705.

1.2. Çağatay Alanı Sözlükleri

Çağatay sözlüklerinin büyük bir kısmı İran ve Azerbaycan sahasında yazılmıştır.

Bu dönemde yazılan sözlükler, Arap metoduna göre hazırlanmışlardır. Ancak, Arapça ve Farsça kelimelere yer vermemişlerdir. Ancak birçok sözcüğün Arapça, Farsça ve Rumca karşılığı verilmiştir ve bu özellik ise sözlüklerin sözcük zenginliğini artmaktadır.⁵

Çağatay yazı dili ile ilgili olarak yazılan sözlükler hakkında bilgi aşağıdadır.

1.2.1. Bedâyi‘u’l-Luğat (XV. yy)

Bu dönemde yazılan en eski sözlüklerden biridir. Sözlük, madde başları Çağatay Türkçesi, anlamları Farsça olarak düzenlenmiştir. Thury⁶ Abuşka’nın Çağatay sahasında yazılan en eski sözlük olduğunu belirttiği halde, ondan 60 yıl sonra eserin tıpkıbasımını yayınlayan Borovkov, Badayiu’l-lûgat’in en eski sözlük olduğunu söyler⁷. Bu sözlük de Ali Şir Nevâyî’nin şiirlerini anlamak için Sultan Hüseyin Baykara zamanında Tâlî İmanî tarafından hazırlanmıştır. Kendisinden sonra yazılan diğer Çağatay sözlükleri için ciddi bir kaynak olan yaklaşık 1000 sözcükten oluşmuş ve Nevâyî, Lutfî ve Mir Haydar’ın şiirlerinden örnekler bulunmaktadır. Sözcükler Arap alfabesi sistemine göre düzenlenmiştir.

1.2.2. Abuşka (XVI. yy)

Çağatayca-Türkçe olan eser, malzemesini Nevâyî, Lutfî, Mir Haydar, Babur, Sultan Hüseyin Baykarâ, İskender Mirza ve Ubeyd Mirza gibi şair ve yazarlardan almış olup iki bin civarında kelimeyi ihtiva etmektedir. Sözlüğün yazarı bilinmediği

⁵ Ahmet Caferoğlu, *Türk Dili Tarihi*, II. cilt, İstanbul 1974, s. 223-229.

⁶ A közep-azsiai török nyelv ismertetesei. Budapest, 1906. Türkçe tercümesi: *Orta Asya Türkçesi üzerine tetkikler* (Millî Tettebbular Mecmuası II, 207-233).

⁷ A. K. Borovkov, «Bedâ’i al-Lugat» Slovar Tali‘ Imânî garetskogo k soçineniyam Alişera Navoi, Moskva 1961, s. 9.

için, “yaşlı kadın” anlamında “abuşka” kelimesi ile başlaması nedeniyle Abuşka adıyla tanınmıştır. J. Thury’e göre Çağatayca’ya ait olan en eski sözlüktür⁸. Sözlüğün alfabetik sırası Arap alfabesi sistemine göredir. Sözcüklerin anlamları verildikten sonra hangi eserde geçtiği belirtilmiş ve örnek beyit çevrisiyle birlikte yer almıştır.

İstanbul kütüphanelerinde birçok yazması bulunan sözlük 1862’de kısaltılarak Vambéry⁹ ve 1869’de ise Velyeminov-Zernov¹⁰ ve 1970 yılında ise Besim Atalay¹¹ tarafından yayınlanmıştır.

1.2.3. Kitāb-ı Zebān-ı Türki (Kelür-nāme) (XVII. yy)

1658-1707 tarihleri arasında Hindistan’da Yakup Çingi tarafından kaleme alınan bu sözlük, beş başlık ve on dört bölüme ayrılmıştır ve Fazlullah Han’ın sözlüğüne benzemektedir. Çağatayca-Farsça olan sözlüğün A. Caferoğlu’na göre bir tek nüshası olup Biritish Museum’da bulunmaktadır¹². Ancak Z. K. Ölmez, Londra ve Taşkent’te olmak üzere iki nüshanın varlığı belirtir.¹³ Sözlük A. İbragimov tarafından Taşkent’te basılmıştır.¹⁴

1.2.4. Fazlu’l lāh Han Luğati [Luğat-i Türki] (XVII. yy)

XVII. yüzyılın başlarında Hindistan’da Fazlullah Han tarafından yazılan sözlük, ilk başta “Lûgat-ı Türki” adını almışsa da daha sonra “Risale-i Fazlullah Han” adıyla tanınmıştır. 1825’te Münşî Abdurrahman tarafından Kalküta’da neşredilmesi dolayısıyla, “Kalküta Lûgati” adı ile de zikredilmiştir. Eser, birçok yanlışlarla doludur.

⁸ A közep-azsiai török nylev ismertetesei. Budapest, 1906. Türkçe tercümesi: Orta Asya Türkçesi üzerine tetkikler (Millî Tettebbular Mecmuası II, 207-233).

⁹ V. Armin, **Abuska**. Csagatajtörök szogyüjtemeny. Török keziratbol fordította, előbeszeddel es jegyzetekkel kiserter Budenz Jozsef. Pest 1862.

¹⁰ V. V. Veliaminof-Zernof, **Dictionnaire Djagatai-tarc**. Petersbourg 1869.

¹¹ B. Atalay, **Abuska Lûgati ve Çağatay Sözlüğü**, Ankara 1970.

¹² Daha fazla bilgi için bkz. Turi Joje, Millî Tettebbular Mecmuası I, sayı 2 (1331/1912), s. 215.

¹³ Z. K. Ölmez, 2003, s. 11-21.

¹⁴ A. İbragimov, **Kelürname**, Taşkent 1982.

Üç kısımdan oluşan sözlüğün girişten sonra birinci kısımda alfabetik sıraya göre fiiller, ikinci sırada isimler ve üçüncü kısımda ise grup halinde sayı, hayvan, Türk kabile vb. gibi yer almaktadır.¹⁵

1.2.5. Senglâh (XVIII. yy)

Çağatayca'ya ait önemli bir başka sözlük de **Senglâh**'tır. Sözlük, Mirzâ Mehdi Han tarafından Nadir Şah zamanında yazılmaya başlanmış, H.1172/1173 (M. 1759-1760) yılında da tamamlanmıştır. Mirzâ Mehdi Han, sözlüğü yazmadan önce Ali Şir Nevâyî'nin 12 manzum ve 9 mansur eserini incelemiştir.¹⁶ Senglâh da Ali Şir Nevâyî'nin eserlerini anlamak için yazılmıştır. Eserde, Ali Şir Nevâyî Lütfi, Hüseyin Baykara, Babür Divanı, Babür-nâme ve Çağatayca bir "Kelile ve Dinme" ile birlikte Fuzulî'den de örnekler alınmıştır. Ayrıca, Azeri ve Anadolu Türkçesine ait olan kelimeleri de içermektedir. Senglâh'ta 6000 kadar kelime, yüzlerce örnek beyit ve mensur parça yer almaktadır. Ancak Mehdi Han'ın ifadesine göre Senglâh Çağatayca bir sözlük olduğu halde birçok Bunun yanı sıra sözlükte Moğolca sözcükler de yer almaktadır.

Senglâh üç bölümden oluşur: Mebâniyü'l-lûgat adlı küçük bir Çağatay Türkçesi grameri olan giriş bölümü, sözlük kısmı ile Nevâyî'nin bazı eserlerinde geçen birtakım Arapça ve Farsça sözcük ve tabirlerin açıklaması yer alır.

Mebâniyü'l-lûgat ile ilgili ilk çalışma 1910'da E. Denison Ross tarafından British Museum nüshasına dayanarak yapılmıştır¹⁷. İkinci çalışma ise 1956'da Karl Heinrich Menges¹⁸ tarafından yapılmıştır.

Senglâh'ın sözlük bölümü üzerine ilk çalışma W. Eckmann'a aittir. On ayrı dizinden oluşan çalışmanın sonunda sözlüğün tıpkıbasımı bulunmaktadır.¹⁹ Ayrıca,

¹⁵ A. Caferoğlu, 1974, s. 223-229.

¹⁶ R. Khayâvi, **Senglakh**, Merkez Yay., Tahran 1997, s. 6.

¹⁷ E. D. Ross, **The Mabâni'l-Lughat being a Grammar of the Turki Language in Persian by Mirzâ Mehdi Khan**, Kalküte 1910.

¹⁸ K. H. Menges; **Das Čagatajische in der persischen Darstellung von Mirzâ Mahdi Xān**, Wiesbaden 1956.

Besim Atalay, eserin giriş kısmının tıpkıbasımını yayınlamıştır.²⁰ Ancak şimdiye kadar eser bütünüyle işlenmemiştir.

1.2.6. El-Tamğa-yı Nâşirî (XIX. yy)

XIX. yüzyılda Şeyh Muhammed Salih tarafından Türkçe-Farsça olarak hazırlanmıştır. Eser, Senglah'a dayanmaktadır. Giriş kısmı aynen Senglah'ın Mebâni'ü'l-lûgat'ı gibidir.²¹

1.2.7. Feth-Ali Kacar Lûgati [Behcetü'l-lûgat] (XIX. yy)

XIX. yüzyılda İran sahasında vücuda getirilen Çağatay Sözlüklerinin en büyüğüdür. Fethi Ali Kaçar Kazvinî tarafından, Ali Şir Nevâyî, Lutfî, Mir Haydar, Ubeydullah Han, hatta Fuzulî'den ve Molla Safî'den örnekler alarak sözlüğü 1862'de tamamlamıştır. Thury Jozsef, 1903 yılında eseri Behcetü'l-lûgat adı ile yayınlamıştır.²² 1914 yılında Romaskeviç'in tesadüfen elde ettiği yeni bir yazma nüsha, eserin birçok noktalarını aydınlatacak karakterdedir²³. Sözlüğün Romaskeviç'in bulduğu yazma nüshasının giriş kısmında Azeri Türkçesi ile Çağatay Türkçesi arasında mukayeselerle bazı gramerle ilgili neticeler elde edilmeye çalışılmıştır²⁴. Elde iki yazma nüshasının bulunmasına rağmen şimdiye kadar yayınlanmamıştır.²⁵

1.2.8. Luğât-ı Çağatay ve Türki-i 'Osmânî (XIX. yy)

¹⁹ J. Eckmann, **Mirza Mehdîs Darstellung der tschagataischen Sprache**, Budapeşte 1942-1947.

²⁰ B. Atalay, **Mirza Mehdi Mehmed Han, Senglah, Lugat-i Nevai**, İstanbul 1950.

²¹ A. Caferoğlu, 1974, s. 223-229.

²² J. Thury, A. "Behdset-ül-lugat" czümü "csagatáj szótár, Budapeşte 1903.

²³ Romaskeviç, **Novyj çağataysko persidskiy slovar**, Mir Ali Şir, 1928, s. 88-98. Türkçe tercümesi için bkz. **Yeni bir Çağatay-Fars Lûgati**, TM., IV, 281-293.

²⁴ Romaskeviç, a.g.e., 1928, s. 9.

²⁵ H. Eren, **Çağatay lugatleri hakkında notlar**, *AÜDTCFD*, VIII, Ankara 1950, 145-163.

Çağatayca'ya ait diğer bir başka sözlük ise, Şeyh Süleyman Efendi'nin **Lûgât-ı Çağatay ve Türkî-i 'Osmânî**²⁶ adlı sözlüğüdür. Eserin malzemesi, Ali Şir Nevâyî, Hüseyin Baykara ve Mir Haydar gibi şairlerin eserlerine, Orta-Asya dervişlerinin canlı şivelerinden alınan kelimelere dayanmaktadır. Eser daha sonra kısaltılmış şekliyle *İgnaz Kunos* tarafından Almanca tercümesiyle beraber Budapeşt 1902'de yayınlanmıştır.²⁷ Daha sonraları Vambery tarafından Keleti Szemle dergisinde, transkripsiyonlu olarak ikinci defa neşredilmiştir.²⁸

1.2.9. Hülâsa-i 'Abbâsî (XIX. yy)

Eser, yazarı ve nüshalarıyla ilgili bilgi aşağıda ilgili bölümde verilmiştir.

1.2.10. Üss-i Lisân-ı Türkî (XIX. yy)

Çağatay Türkçesi gramer ve sözlükçülüğü alanında yazılan bir başka eser de **Üss-i Lisân-ı Türkî**'dir.²⁹ 24 Muharrem 1312'de Üsküdar'da Özbekler Dergahı Post-nişini Muhammed Sâdık tarafından kaleme alınan kitap, küçük bir Çağatay grameridir. Kitabın önsözünde yazar, Çağatayca'yı Osmanlıca'nın kaynağı olduğunu bildirerek bu kitabı yazmaya gerek duyduğunu açıklar.

Altı babdan oluşan kitabın ilk bâbı isim, ikinci bâb mastarlar ve filler, üçüncü bâb sıfat, dördüncü bâb zamir, beşinci bâb edevat, altıncı bâb ise bazı kavaid-i şettâ hakkındadır. 74 sayfadan oluşan kitabın sonunda üç sayfalık bir lugât kısmı yerleşmiştir ve kitapta geçen sözcüklerin Osmanlıca karşılığı verilmiştir.

Kitap daha sonra Martin Hartmann³⁰ ve Prof. Dr. Recep Toparlı ve Ali İlgin³¹ tarafından basılmıştır.

²⁶ Şeyh Süleyman Efendi Buhârî, **Lûgat-i Çağatay ve Türkî Osmanî**, İstanbul 1298.

²⁷ İ. Kunos, **Şejh Sülejman Efendi's Çağatay-Osmanisches Wörterbuch**, Budapeşt 1902.

²⁸ A. Caferoğlu, 1974, s. 223-229.

²⁹ Mehmed sadık, **Üss-ü Lisân-ı Türkî**, Alem Yay., İstanbul 1895, s. 3-9.

³⁰ M. Hartmann; **Çagataisches, Üss-i lisân-ı türkî des Mehmed Sadiq**, Heidelberg 1902.

Avrupa’da da müsteşrikler tarafından Çağatayca’ya ait çeşitli sözlükler vücuda getirilmiştir. Aşağıda detaylı bir şekilde izah ettiğimiz Vambéry, Pavet de Courteille’nin çalıştıkları sözlükler bunların en başta gelen örneklerindendir. Çağatayca’ya ait lûgatler arasında J. Th. Zenker³² ile L. Budagov’un³³ eserleri ve en son olarak da W. W. Radloff’un *Opit slovarya tyurkskix nareçiy*³⁴ adlı büyük lûgatini zikredebiliriz.³⁵

1.2.11. Dictionnaire Turk-Oriental (XIX. yy)

Çağatayca’ya ait diğer bir sözlük ise Pavet de Courteille tarafından Fransızca olarak hazırlanmış olan, “Dictionnaire Turk-Oriental” adlı eserdir.³⁶ Sözlük, 13 sayfalık bir önsözden sonra, 560 sayfalık asıl bölüm başlamaktadır. Madde başları Arap harfleriyle olan sözlüğün, bazı madde başlarını açıklamak için örnek beyit veya mensur parçaların çevirisi de verilmiştir.³⁷

1.2.12. Çağataische Sprachstudien (XIX. yy)

H. Vambéry’e ait olan bu çalışma³⁸ “Giriş” ve 30 sayfalık bir “Gramer” bölümünden sonra 160 sayfalık bir sözlük bölümü vardır. Sözlük içinde yer alan metinlerdeki sözcükler ilk önce Arap alfabesiyle daha sonra da Latin alfabesiyle yazıldıktan sonra anlamları önce Almanca daha sonra da Fransızca olarak verilmiştir.³⁹

³¹ R. Toparlı ve A. Ilgın, *Üss-i Lisan-ı Türki*, TDK Yay., Ankara 2006.

³² Jules Theodore Zenker, *Dictionnaire Turc Arabe-Persan*. Leipzig 1866 - 1876.

³³ Lazar Budagov, *Sravnitel'my slovar' turecko tatarskix nareçiy*, Peterburg 1869-1871.

³⁴ W. W. Radloff, *Opit slovarya tyurkskix nareçiy*, Petersburg, 1893 - 1911.

³⁵ H. Eren, 1950, s. 145-163.

³⁶ P. de. Courteille, Paris 1870.

³⁷ Z. K. Ölmez, 2003, s. 11-21.

³⁸ H. Á, Vámbéry, *Çağataische Sprachstudien*, Leipzig 1867.

³⁹ Z. K. Ölmez, 2003, s. 11-21.

Hulâsa-i ‘Abbâsî

Çağatay sahasında yazılan onlarca Farsça-Türkçe veya Türkçe-Farsça sözlük arasında değerli bir sözlük olan Senglâh, başka şairler yanı sıra Çağatay döneminin temsilcisi olan Ali Şir Nevâyî’nin eserlerini anlamak için XIX. yüzyılın ilk yarısında Mirzâ Mehdi Han tarafından kaleme alınmıştır. Eser, daha sonra Muhammed Hoyî adlı bir zat tarafından özetlenmiş ve Hulâsa-i Abbâsî adıyla İran şahı Fethi Ali’nin oğlu Abbas Mirzâ’ya (öl: 1249) ithaf edilmiştir.

Eserde, yazarın kendisine dair hiç bir bilgiye rastlanmamaktadır.

Şimdiye kadar Çağatay Sözlükleri üzerinde yazılan makalelerin bir kısmında örneğin Z. K. Ölmez’in “Çağatayca Sözlükler” makalesi ve H. Eren’in “Çağatay Lûgatleri Hakkında Notlar” makalesinde, Hulâsa-i Abbâsî hakkında yanlış bilgiler verilmiştir. Mesela yazarının ismi yanlış olarak “Abbas” verilmiştir. A. Caferoğlu, “Çağatay Türkçesi Leksikografi Mektebi ve Mahsulleri” adlı makalesinde de bu sözlüğün nüsha sayısını üç olarak tespit etmiştir. Ancak, eserin sadece İran kütüphanelerinde on civarında nüshasının olduğu bilinmektedir.

Müstensihler yüzünden doğan fahiş hatalar dolayısıyla, şimdiye kadar kimse yayım sorumluluğunu üzerine alamamıştır. Ancak Pavet de Courteille tarafından yazılan *Dictionnaire Turk-Oriental*’in önsüzünde yazar, sözlüğünü yazarken Senglâh’a ulaşamadığı için Hulâsa-i Abbâsî’yi kaynak olarak aldığından bahsetmektedir. Ancak ne yazık ki Hulâsa-i Abbâsî’de bulunan yanlışlıklar bu yoldan Pavet de Courteille’in sözlüğüne de geçmiştir.⁴⁰

Hulâsa-i ‘Abbâsî’nin yazarı Muhammed bin Abdu’s-Sabûr-ı Hoyî’nin Hayatı

Muhammed bin Abdu’s-Sabûr Hoyî Tebrizî el-Müdde’u bih Hekim Kubulli, Hoy’da doğmuş, ancak Tebriz’de yaşamıştır. Kendi çağının ünlü tabipleri arasında yer almaktadır. Hoyî, dini ve edebi ilimleri de mükemmel derecede bilmektedir.

⁴⁰ P. de. Courteille, *Dictionnaire Turk-Oriental*, Paris 1870, s. i-xiv.

İsfahan şehrinde ilim tahsilinde iken “şekaklûs” hastalığına tutulmuş ve doktorlar sağlığı için ayağının kesilmesi gerektiğini ileri sürerek Hoyi’nin ayağını kesmişlerdir. Bu olaydan etkilenen Muhammed ilk başta dini ilimleri öğrenmeye kararlı olsa da tıbbı yönelmiştir. Sonunda en ünlü hekimler zümresine girmeyi başarmıştır.

Ayağı kesilen Muhammed bu eksikliği kapatmak için kesilen ayağı yerine çizme şeklinde ve deriden kaplanmış bir ağaç kullanıyormuş. Daha sonra bu ağaçtan yapılmış olan ayak yüzünden “Hekim Kubulli”ye meşhur olmuştur.

Muhsin Mirzâ-ı Mirahûr bin Abdullah Mirzâ bin Fethali Şah-ı Kaçar hatıratında ayağının acımasından şikâyet ettiği takdirde Mirzâ Muhammed Kubulli’yi hatırlayarak şöyle yazmıştır: “Ayak sakattır ve moral bozuk, hayallerim ise bir tiryaki hayalleri gibi darmadağındır. Ancak bunların hepsine rağmen en çok canımı sıkan ne biliyor musun? Dost ve düşmen, kadın ve erkek, yaşlı ve genç, beyaz ve zenci, cariyeye ve kul, büyük ve küçük, Tacik ve Türk, bilgin ve bilgisiz, Mekki ve Şami, Haşimi ve Hüşami’nin haline şaşıp kala kalıyorum; nasıl olur da hastalığı sıhhatten fark edemiyorlar. Öyle zannediyorlar ki ben Abbasâbâd bağında ferah bir gönülle, servi ve narven ağaçları altında, bu sakat ayağımla Molla Muhammed Kubulli ile birlikte lezgi dansına koyulmuşum ya da şeyh Necef Kulu Çûle ve Hüseyin Han-ı Nizamü’d-Devle ile mendil elimde çubuk çekmekteyim...”.

Muhsin Mirzâ’nın hatıratından anlaşıldığı kadarıyla da Molla Muhammed’in ayağının sakatlığı ve ağaçtan yapılan bir ayağa sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Çağımızın meşhur hekimlerinden sayılan ve Hekim Kubulli’nin akrabalarından olarak bilinen Seyyid Muhammed Han ise Molla Muhammed Hekim Kubulli’nin torunu Merhum Mirzâ Cebbar Han’dan aktararak şöyle yazıyor: “Ceddimin ayağını şekaklûs hastalığından dolayı kesmişlerdir o yüzden “kubul” yani “ağaçtan yapılmış ayakla” idare ediyormuş. İşte bu yüzden de halk arasında “Hekim Kubulli” diye tanınmıştır”.

Ben de Tebriz şehrinde bu duruma sahip olan kimselere rastladım. Onlar da ağaçtan yapma bir ayakla ortalıkta gezmekteler ve halk ise onlara “kubulli” diye adlandırıyor. Yine hatırlatmak isterim; anlaşıldığı gibi “kubul” kelimesinden amaç deriyle kaplanıp ve çizme haline gelen yapma ağaçtır.

“kef” ve “bâ”nin zammesi, “lâm” ve “vav”in sükunu ile “kubul” kelimesi muhakkak Türkçe bir kelimedir ve Tebriz halkı arasında “kılıç ve ok kabına, kemere takılan silahların ve ağaçtan yapıldığı halde deriyle kaplanmış barut kabı”na denilir. Osmanlı Türkçesinde “kubur” ve Çağatayca’da “kupur” diye okunan “kubul” kelimesinin asıl şekli büyük bir ihtimal ile “kubur” olmalıdır. Malikiyeti belirten “-lı” ekinin eklenmesiyle “râ” harfi etkilenererek “lâm”a dönüşmüştür ve sonuçta “kubulli” şeklini almıştır.

Mirzâ Muhammed Ali Han-ı Terbiyet “Dânişmendân-ı Azerbaycan” adlı eserinde “Hekim Kubulli” hakkında şöyle yazar: “Nargile’ye aşırı derecede bağlı olduğu için sürekli mangal ve kubul ile dolaştığı için bu isimle (Kubulli) tanınmıştır.”⁴¹

Merhum Terbiyet verdiği bu bilginin nerden aldığı hakkında hiçbir şey yazmıyor.

Doğum ve ölüm tarihiyle ilgili hiç bir bilgiye sahip değiliz. Ancak Fethi Ali Şah-ı Kaçar ve Muhammed Şah’ın saltanat zamanı ve Nasirü’l-dîn Şah’ın saltanatının bir kısmını gördüğü kesindir.

Eserleri ve Üzerinde Yapılan Çalışmalar

1. *Ta’lîm-nâme*

Hekim Kubulli’nin şu anda elimizde bulunan diğer eserlerinden biri “sivilce” hastalığıyla ilgili olan “Talîm-nâme” adlı risalesidir. “Sivilce Hastalığının Önlemesiyle İlgili” başlıklı olan bu eseri Abbas Mirzâ’nın emri üzerine H.1243’ün Şevval ayında İngilizceden Farsçaya çeviriyor. Halkın korku ve merakını gidermek ve aşı yapmaya

⁴¹ M. A. Terbiyet, **Dânişmendân-ı Azerbaycan**, Meclis Yay., Tahran 1936, s. 122.

ikna etmek için ilk başta kendi evlatları üzerinde deniyorlar daha sonra Hâci Baba tarafından halkın çocuklarını aşıyorlar.

Bu kitap, H.1245'te Ali bin Hacı Muhammed Tebrizi el-Müdde'u bih Eminü's-Şar tarafından 56 sayfa olarak, kurşun harflerle Tebriz'de basılıyor. Risale Fethali Şah-ı Kaçar'a ithaf olunmuştur, önsöz kısmında Naibü's-Saltana Abbas Mirzâ'yı övdükten sonra sivilce hastalığının ilacının bulunmasıyla ilgili bilgi vermektedir.

2. Envâr-ı Nâsiri (Teşrihü'l-Beşer ve Tavzihü's-Süver)

Muhammed Hoyî'nin bir başka eseri, teşrih ve tıbbî faydalarla ilgili olan "Envâr-i Nâsiri" adlı kitabıdır. Bu eser üç bölüme ayrılmıştır:

Birinci Bölüm: Teşrih ilmiyle ilgili bilgiler resimlerle birlikte anlatılmıştır.

İkinci Bölüm: Doğanın, yeni tıp sahasındaki yerine işaret olunmuştur.

Üçüncü Bölüm: Tedaviler.

Nasirü'd-dîn Şah-ı Kaçar zamanında kaleme alınan bu eser H.1272'de Tebriz'de basılmıştır. Resimlerle dolu olan bu kitap taş basımlıdır ve arkasında yazarın adından sonra aynı kitaba "Teşrihü'l-Beşer ve Tevzihü's-Süver" adı vermişlerdir.

3. Mecma'ü'l-Hikmeteyn ve Câmiü't-Tibaeyn

Eser H. 1250'de Muhammed Şah-ı Kaçar'a ithaf olunmuştur. İngilizceyi iyi derece bilen Muhammed, tıp alanıyla ilgili olan bu eseri İngilizceden çevirmiştir.

4. El-emşâr ve'l-âşâr

Tıp ilmiyle ilgili olan bu kitap ise H. 1306'da yazılmıştır.

5. Banet Sü'ad Kasidesinin Farsçaya Çevirisi.

Ka'b İbni Züheyr'e ait olan "Banet Sü'ad" kasidesini Farsçaya çevirmiş ve her beyit karşılığında bir rubainin bulunmasına yer vermiştir.

Sonuç olarak şuna da işaret etmek istiyoruz: H. 1297’de Tebriz şehri için düzenlenmiş bir haritada Hekim Kubulli adına yapılmış bir kervansaraya rastlıyoruz.⁴²

Muhammed Kubulli’nin ölüm tarihi hakkında hiçbir bilgiye sahip değiliz ancak “Envâr-ı Nasîrî”yi H.1272 ve “El-emsâr ve’l-âsâr”i ise H.1306’da yazdığına göre bu iki tarih arasında vefat ettiği anlaşılmaktadır.⁴³

Eserin Nüshaları

1. Tahran Üniversitesi Merkez Kütüphanesi: Nr: 5693.

Muhammed bin Abdu’s-Sabûr Hoyî tarafından yazılmış olan sözlük, 2 Muharrem 1243’te Muhammed Ali ibni Abdü’l-Kerim Mervezî tarafından Meşhed şehrinde istinsah edilmiştir. Türkçe-Farsça sözlüktür.

Avrupalı kâğıt, nestalik hat, 19 satır ve 141 varaktır. (20×10) (13.5×5) ebadında ve koyu kahverengi-turuncu meşin mukavva cilt kaplıdır.⁴⁴

2. İslâmi Şûrâ Meclisi Kütüphanesi 1, Tahran. Nr: 856. (Önceki kütüphane Nr: 13670).

Muhammed bin Abdu’s-Sabûr Hoyî tarafından kaleme alınan bu sözlük, H.1265’te Fars şehrinin İlbeygi olan Muhammed Kulu Han Kaşkayı (Muhammed Kulu Han Kaşkay İlbeygi Fars) emri üzerine hazırlanmıştır. Kitabın başında ve sonunda Senglâh diye tanıtılmasına rağmen kitap kesinlikle Hulâsa-i Abbâsî’dir. Türkçe – Farsça sözlüktür.

Güzel bir başlığa sahip olan nüshanın ilk iki sayfası tezhip ve resimlerle süslenmiş ve tüm sayfalar ise yaldızlılar. Terme kâğıtlı, 65 varak ve 23 satır, (29 ×18) cm ebadındadır. Meşin kapağı tezhiple süslenmiştir.⁴⁵

⁴² <http://www.noormages.com/View/Magazine/ViewPages.aspx?ArticleId=59694>.

⁴³ <http://aghabozorg.ir/BookListDetail.aspx?BookListId=7&VolumeNumber=3>.

⁴⁴ Şadi Aydın, *İran Kütüphanelerinde Türkçe Yazmalar Kataloğu*, Timaş Yayınevi, İstanbul 2008, s.57.

3. *Tahran Üniversitesi Kayıt Merkezi ve Merkez Kütüphanesi Nr: 2782.*

Türkçe-Farsça olan sözlük, XIX. yüzyılda Mirzâ Muhammed bin Abdu's-Sabûr Hoyî tarafından yazılmıştır. Eser baştan ve sondan eksiktir, müstensihî ve istinsah tarihi belli değildir. Avrupai kâğıt, nestalik hat, 16 satır ve 115 varaktır. (20.5×12.5) (13.7×7.5) cm ebadında ve siyah meşin ciltlidir.⁴⁶

4. *Medrese-yi Ali-yi Şehit Mutahharî Kütüphanesi, Tahran: Nr: 91.*

H. 1240/M. 1824'te Muhammed Hoyî tarafından yazılan sözlük H. 1262'de Muhammed İbrahim Sebzevârî emri üzerine Muhammed Sâdık Sebzevârî tarafından istinsah edilmiştir. Türkçe-Farsça sözlüktür. Semerkandî kâğıt, nestalik hat, 16 satır ve 109 varaktır. (24×14)cm ebadında ve meşin ciltlidir.⁴⁷

5. *Tahran Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanesi: Nr: [100-C].*

Muhammed bin Abdu's-Sabûr Hoyî tarafından H. 1249'da Ebu'n-Nasr Şah Abbas Mirzâ için yazılmış olan Türkçe-Farsça sözlük, daha sonra, Pazar günü 19 Recep 1252'de tekrar Muhammed Hoyî tarafından istinsah edilmiştir.

Sarı Avrupai kâğıt, 118 varak ve 18 satırdır. (22×15) (15×8.5) ebadında ve yeşil meşin mukavva cilt kaplıdır.⁴⁸

6. *Tahran Üniversitesi Merkez Kütüphanesi: Nr: 9065.*

Muhammed bin Abdu's-Sabûr Hoyî tarafından Şah Abbas Mirzâ-i Kaçar için hazırlanmış Türkçe-Farsça sözlüktür. 5 Cemâziyü'l-evvel 1263'de istinsah edilmiştir ancak müstensihî belli değildir.

Avrupai kâğıt, nestalik hat, 19 satır ve 110 varaktır. (23×13) (17×7)cm ebadında ve koyu kahverengi meşin mukavva cilt kaplıdır.⁴⁹

⁴⁵ Şadi Aydın, 2008, s. 74.

⁴⁶ Şadi Aydın, 2008, s. 52.

⁴⁷ <http://aghabozorg.ir/BookListDetail.aspx?BookListId=7&VolumeNumber=3>.

⁴⁸ <http://aghabozorg.ir/BookListDetail.aspx?BookListId=7&VolumeNumber=3>.

⁴⁹ Şadi Aydın, 2008, s.59.

7. *İran İslami Cumhuriyeti Milli Kütüphanesi 1, Tahran: Nr: 1276/f. (Önceki Kütüphane Nr: 1705/D).*

Muhammed Hoyî tarafında Abbas Mirzâ için kaleme alınmış olan Türkçe-Farsça sözlük, Şiraz şehrinde H.1266'da Dâveri tarafında istinsah edilmiştir.

Müellifin yazdığına göre Abbas Mirzâ, Senglâh'ta bir sürü yanlışlıkların olduğu kanaatindeydi o yüzden Muhammed Hoyî'ye kitabın özetini yazmasını emrederken aynı zamanda o kitabın yanlışlarını düzeltmesini de istemiştir. Muhammed Hoyî ise yeni kitapta Türkçe sözcüklerin bir kısmını eliften yaya kadarını Mehdi Han'ın tertibinde olduğu gibi getirmiştir.

Şikeste nestalik hat, 17 satır ve 64 varaktır. (32×21) (22×13)cm ebadında ve siyah meşin cilt kaplıdır.⁵⁰

8. *İslâmi Şûrâ Merkezi Kütüphanesi 1, Tahran: Nr: 7497. (Önceki Kütüphane Nr: 26321).*

Muhammed bin Abdu's-Sabûr Hoyî tarafından kaleme alınan Türkçe-Farsça sözlüğün sonuna doğru olan sayfaları eksiktir.

88 varak, 21 satır, (20×14) cm ebadında, kırmızı ve yeşil meşin cilt kaplıdır.⁵¹

9. *Maraşî Necefî Kütüphanesi, Tahran: Nr: 13218.*

Hulâsa-i Abbâsî, Muhammed bin Abdu's-Sabûr Hoyî'nin Türkçe-Farsça lügatidir. Recap 1253 hicrî tarihinde Meşhed'de istinsah edilmiştir ancak müstensihî belli değildir.

Avrupalı kâğıt, nestalik hat, 15 satır ve 104 varak, (21×15), (15×8)cm ebadında ve yeşil meşin cilt kaplıdır.⁵²

10. *Tahran Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanesi: Nr: C-228.*

⁵⁰ Şadi Aydın, 2008, s. 67.

⁵¹ Şadi Aydın, 2008, s. 80.

⁵² Şadi Aydın, 2008, s. 18.

Mirzâ Muhammed Mehdi han bin Muhammed Nasir Esterâbâdî'nin Senglâh adlı eserinden seçmedir. Türkçe-Farsça sözlüktür. 19 Receb 1252 Hicrî'de Muhammed bin Abdu's-Sabûr Hoyî, Ebu'n-Nasr Şah Abbas Mirzâ için hazırlanmıştır.

Avrupai kâğıt üzerine, nesih hatla, 18 satır, 118 varaktır. (15×8.5) (22×15)cm ebadında ve yeşil meşin mukavva cilt içindedir.⁵³

⁵³ Şadi Aydın, 2008, s. 63.

İnceleme

1. İmlâ Özellikleri

Dilimiz tarihi boyunca başlıca dört yazı sistemi ile yazılmıştır: Köktürk, Uygur, Arap ve Latin alfabeleri. Latin alfabesinde imlâ geleneğine göre sözcükteki bütün ünlülerin gösterilmesi esastır.

Çağatay döneminde yazılan eserler, genellikle Arap alfabesiyle yazılmıştır. Arap alfabeli metinler yanında Timurlular sarayında resmi yazışmalar için kullanılan Uygur alfabesine de rastlıyoruz. Ancak bu iki alfabe Türkçenin seslerinin bir çoğunu işaretlemeye yeterli değildir. Bu yüzden Çağatayca kelimelerin telefuzunu tespit etmek bir çok halde mümkün değildir.

Hulâsa-i Abbâsî harekeli değildir. Bu nedenle eserin okunması sırasında diğer yazım özelliklerine ve dönemin genel seslik yapısına bakılmıştır. Birçok sözcükte ünlülerin gösterilmesi okumamızı kolaylaştırmıştır.

Aşağıda ünlü ve ünsüzlerin imlâsına bakacağız.

1.1. Ünlülerin İmlâsı

Ünlülerin yazımı konusunda dönemin diğer eserlerinde olduğu gibi Hulâsa-i Abbâsî’de de birlik yoktur. Metnin harekeli olmaması nedeniyle ünlüler okunurken ancak bunların yazıda gösterilmesi sayesinde söz sahibi olabiliyoruz. Ünlülerin gösterilmediği yerlerde de dönemin önceden belirlenmiş genel seslik özelliklerine göre okunmuştur. Metnin Türkçe sözcüklerin ünlüleri yazılmış olması okumamızı kolaylaştırmıştır.

1.1.1. /a/ ünlüsü

Sözcük başında: Ön ses /a/ ünlüsünü göstermek için eserde ağırlıklı olarak “elif” kullanılmakla beraber “medli elif” de kullanılır.

“Elif”le yazılmış: ahtacı اختاجى 8a/6, azgunluk ازغونلوق 9a/12, asru اسرو 9b/2, alamancı الامانچى 10b/20, ayaz اياز 12a/6.

“Medli elif” ile yazılmış: abdan آبدان 6b/20, ahsom آخسوم 8a/7, adım آدیم 8a/13, arpağan آریپاغان 8b/5, ağızı açık آچوق 10a/5, aydın آیدین 12a/10.

Sözcük içinde: İç seste /a/ ünlüsü “elif”li veya “elif”siz olarak yazılmıştır.

boydaş بویداش 23b/6, tamğa تمغا 25b/19, çapağan چاپاغان 30b/14, caḥ جنج 31a/2, çenḡe چنکا ve چانکا 32a/6, saḡal سقال 37b/12, şaḡḡa شاقه ve شقه 41b/20, taşra طشره ve شره 42b/2, qarçıḡay قرچغای 45a/7, kaytaḡ قایتاق ve قیتاق 46b/21, qaycı قیجی 50a/17, maral مارال 54a/9.

Sözcük sonunda: Sözcük sonunda /a/ ünlüsü bazen “elif”le bazen de “he” ile karşılanmıştır.

arasıda آراسیدا ve آراسیده 8a/20, aḡgaca انگاچه 11b/12, için ara ایچین آرا ve ایچین آره 17a/16, talḡa تالغا ve تالغه 25b/12, turna تورنا 27a/13, çağlama چاغلما 31a/16, taşra طشره ve طاشره 42b/2, göḡ qarḡa كوك قارغه 52a/9.

1.1.2. /e/ ünlüsü:

Sözcük başında: Sözcük başında /e/ ünlüsünü göstermek için “elif” kullanılmıştır.

eprik اپريك 6b/20, , esenlemek اسنلماك 9a/16, egremçi اكرمچى 10a/22, enega انگا 11b/3.

Sözcük içinde: Çoğunlukla iç seste /e/ ünlüsü “elif”le göstermekle beraber yazımda bir bütünlük yoktur. Kimi zaman gösterilmemiş ve kimi zaman “he”nin de kullanıldığı görülür.

ilmek ايلمك ve 19a/11, birer بيرار 23b/19, tavsan توسن 26a/13, tilberemek
كوستبك 41b/23, köstebek كوستبك 41b/23, şu deňglü شودكلو 41b/23, sögdemişi سوكداميشى 39b/22, 30a/10, تيلپه راماك
52a/1, gizek كيزاك 53a/11.

Sözcük sonunda: Çoğunlukla son seste /e/ ünlüsü “he” ile gösterilmektedir,
ancak kimi zaman “elif”in de kullanıldığı görülür.

enişte انشته 11b/9, bişme بيشمه 24a/7, töre توره 27a/15, süne سونه 40a/18,
sigritme سيگريتمه 41a/16, kırtğa قورتغا 47b/8, kürke كوركا 51b/11, kicge كيجكا 53a/1, luça
لوچه 53b/20.

1.1.3. /ı/, /i/ ünlüleri:

Sözcük başında: Ön ses durumundaki bu ünlüler çoğunlukla “elif ye” (ا ي) ile
yazılmakla beraber kimi zaman “elif” ile yazılmış örneklere de rastlıyoruz.

it balığı ايت باليغى 17a/4, iskemle اسکمله 18a/4, ısmarlama اسمارلمه 18a/5, ışık
ايشيك 18a/15, ıldırım ايلدرم 19a/4, inamlı ايناملى 19b/4.

Sözcük ortasında: İç seste bu ünlüleri göstermek için (ي ا) harfinden
yararlanılmıştır.

acırga آجيرغه 7b/23, elik اليك 11a/21, üzöl palçıq اوزلو پالچيق 14a/19, tiken تيكان
30a/4, cıbar جيار 33a/20, sırim سيريم 41a/1, kemşik كمشيك 50b/23.

Sözcük sonunda: Sözcük sonunda bu ünlüler için “ye” (ي) harfi
kullanılmıştır.

egirmi اكرمي 10a/23, örgemci اوركامچي 14a/1, it bonçuğı ايت بونجوقي 17a/6, çerçi
چرچی 31a/7, mavı مای 54a/20.

1.1.4. /u/, /ü/, /o/, /ö/ ünlüleri: Arap harfli olan metinlerin imlâsında kalınlık-incelik ve darlık-genişlik bakımından ayırıcı işaretler kullanılmadığı için bu ünlülerin yazılışları genelde aynıdır. Bu ünlüler sözcük başında “vâv”la (و), sözcük içinde çoğunlukla “vâv”la (و) veya işaretli, sözcüğün sonunda ise “vâv”la (و) gösterilmiştir. Bazen de hiçbir işaretle gösterilmemişler.

Sözcük başında:

übük ابوك 12a/22, ötrüg اتروك 12b/12, ocağlağ اوچاغلاق 13a/6, uruğ اروغ 14a/6, ufağ اوفاق 15a/1, ölke اولكا 15b/14, ölüg اولوك 15b/21.

Sözcük ortasında:

turma تورمه 27a/12, tilük تيلوك 30a/13, süpürmağ سپورماق ve سوپورماق 38b/18, sümsük سمسك 40a/12, torğay طرغاي 42b/9, kuğan قطان 48a/11, kolğuna قولغنه 48a/23, kulmaş قولماش ve قلماش 48b/1, munca مونجه 54b/11.

Sözcük sonunda:

ayru آيرو 12a/11, buğağ بوخاغو 21b/23, çalğu چالغو 31b/19, çoldu چولدو 33a/10, süngü سونگو 40a/18, qarşu قارشو 45a/12, gendü کندو 51a/3.

1.2. Ünsüzlerin İmlâsı

1.2.1. /ç/ ve /c/ ünsüzü: Hulâsa-i Abbâsî’de /c/ ve /ç/ ünsüzü için “cîm” ve kimi zaman “çîm” harfi kullanılır. Bununla beraber birçok yerinde /ç/ sesi için sözcüğün başında, içinde veya sonunda olmak üzere herhangi bir ayırım yapılmaksızın cîm-i Fârisî (ç) ile olduğu belirtilmektedir.

Sözcük başında: Bilindiği gibi Türkçe sözcüklerin başında “çîm” harfi bulunmaz. Bununla birlikte metinde “çîm” harfin yanında “çîm” harfiyle başlayan kelimelere de rastlamak mümkündür.

çapağan 30b/14, çatıldı جاتیلدو 31a/2, cucutmek جوجوتماک 32b/5, çolak جیوروک 33a/9, çiçek چيچک 33b/2, cingelik جينگاليک 33b/13, çıkırık چيقریق 34a/3, çivruk 34b/3.

Sözcük ortasında:

acığlıgı آجیغلیغ 8a/1, bacanak باجاناک 20a/3, saçak ساچاق 37a/7, kaçag قاچاغ 44a/8, kucaq قوچاق 47a/17.

Sözcük sonunda:

argac ارغاج 8b/11, irkec ایرکاج 17b/7, tilmac تیلماج 30a/12, dögmec دوکماج 36a/3, ganc غنج 43a/11, kımac قیماج 50a/9.

1.2.2. /p/ ünsüzü

Sözcük başında: Bu metinde “p” ile başlayan kelimeler yanında “b” ile başlayan fakat aynı işlevi yapan kelimelere de rastlıyoruz. Ancak yazar gerektiği yerde sözcüğün, “b” harfiyle yazıldığı halde “p” ile olacağını bildirmek için “bâ-yı Fârişî ile” diye bir açıklama ile bildirmiştir.

papatıya پیاتیه 19b/18, petek بتک 19b/23, pekmez بکمز 21a/4, palaska پلاسقه 21a/14, pörcük پورچوک 22a/13, biy پی 24b/1.

Sözcük ortasında:

ebsem إبسم 6b/21, ipar ایپار 16b/17, tabmak, tapmak تاپماق 24b/3, toptogrı توغری 26a/23, çapuk, çabuk چاپوق 30b/17, şaranpav شرانیپو 41b/16.

Sözcük sonunda: Bu metinde kelime sonundaki “p” harfini göstermek için “b” harfi kullanılmıştır.

alp اب 11a/3, uclıp اوچلیپ 13a/10, top توب 26a/22, tip تیب 29a/15, çap چاپ 30b/12, sap ساب 36b/20.

1.2.3. /ŋg/, /g/, /k/ ünsüzleri

İncelediğimiz metinde her üç ünsüzü göstermek için “kef” (ك) kullanılmıştır, aralarındaki farkı belirtmek için incelik-kalınlık bakımından tespit edilmeye çalışılmıştır.

/ŋg/ ünsüzü

Sözcük başında bulunmayan bu ünsüz, sözcük içinde ve sonunda olmak üzere (ك) ile yazılmıştır. Metnin birkaç yerinde ise sözcük içi nazal ŋg için sadece “kef”ten (ك) yararlanıldığını saptadık.

al yaŋglağ آل يانكلاغ 11a/21, ultaŋ اولتاك 15b/6, boŋguz بونكوز 23b/1, , şu deŋglü نه دكلو 41b/23, şu deŋglü نه دكلو 41b/23, koŋgğarmak قونغارماق 48b/6, koŋgğuz قونغوز 48b/15, ne deŋglü نه دكلو 55a/7.

/g/ ünsüzü: Bu harfi tespit etmek için kimi zaman kelimenin başında “kâf-ı Fârisî ile” bir açıklama yazılmıştır.

Sözcük başında:

gence گنجه 51a/2, güreş گوراش 51b/6, gügem گوگم 52a/10, gömük گوموک 52b/2, kizmek کيزماک 53a/9.

Sözcük içinde:

ögey اوکای 15a/10, igrilik اىگرى 18b/7, bilik بىلىك 24a/22, tiş sürgü تيش سورگو 29b/15, süzgüc سوزگوج 39b/3, fiker فىکر 43a/19, kerge کرکا 50b/2, yegen يگن 57a/16.

Sözcük sonunda:

atabeg اتابک 7b/4, tüng ve toŋg تونک 29a/1, sürüg سوروک 39a/21.

/k/ ünsüzü

Sözcük başında:

kedi كدى 50a/21, kendir كندير 51a/3, köstebek كوستبك 52a/1, kirpi كيرى 52b/18, keyik كيك 53b/5.

Sözcük içinde:

ikevere ايكواره 18b/4, tirgek تيركك 29b/4, sirke سيركه 40b/22, şükürçi شوکورچی 42a/4, yilken ييلكان 60b/1.

Sözcük sonunda:

içkerek ايجكاراك 17a/14, tirig تيريك 29b/6, sebircek سبیرجك 37a/2, sirgek سيركك 40b/21, şimşek شیمشك 42a/18, yiginlik ليك ييگين 60a/14.

1.2.4. /t/ ve /t̪/ ünsüzü

Sözcük başında:

taban تابان 24b/5, topal توپال 26b/1, tokrat توقرات 28a/9, tiŋgiz تينگيز 30b/3, tabur ر 42a/22, taş طاش 42b/2, torğay طرغای 42b/9, toğan طوغان 42b/10.

Sözcük içinde:

atmaca آتمچه 7b/11, ötelgü اوتلگو 12b/14, barças برطاس 20a/14, petke بته 20a/1, qotur قوتور 47a/14, qūtaş قطاس 48a/9, qūţan قطان 48a/11, matal متل 54a/6.

Sözcük sonunda:

bayat بیات 21b/6, qut قوت 47a/12, bat بات 19b/21, ayıţ ağacı ایت آغacı 12a/14, şalgurt شالغورت 41b/21, anqut عنقوت 42b/17.

1.2.5. /s/ ve /ʃ/ ve /s̪/ ünsüzü

Sözcük başında:

sasıڭ ساسيغ 37b/2, sancak سانجاق 38a/17, soğan سوغان 39b/10, şayın صايين 42a/22, fışkıya فسقيه 43a/17.

Sözcük içinde:

püsgül بوسكول 22b/12, tasma تسمه 25a/7, hırsız خيرسيز 35a/8, kasırğa قسرغه 45b/11, kesme كسمه 50b/14, meşellik مثل ليك 54a/7, yosun يوسون 58b/19.

Sözcük sonunda:

alıs اليس 11a/20, örs اورس 13b/22, bedenüs بدنوس 20a/5, zağanos زغنوس 36b/13, karavunas قراواناس 45a/2, lodos لودوس 53b/21, yolbars يولبارس 59a/16.

1.3. Elif-i Zînet:

Arapçada elif-i zînet denilen elif, süs için kelimelerin sonuna gelir ancak okunmaz. Genellikle “vâv”la biten kelimelerin sonuna gelmektedir. Hulâsa-i Abbâsî’de bu elife, çok az sayıda olmasına rağmen yine birkaç sözcükte rastladık.

oşbu اشبوا 14b/12, tarañġu ترانڭوا 24b/16, suķku سوققوا 39b/16.

2. Ses Özellikler:

2.1. Ünlüler:

Çağatayca’da ünsüzleri birkaç grupta sınıflandırabiliriz ve aşağıdaki tablo Çağatayca’nın ünlü sistemini gösterir:

	Kalın Ünlüler			İnce Ünlüler		
	Geniş	Yarı Geniş	Dar	Geniş	Yarı Geniş	Dar
Düz	a		ı	e	i	ï
Yuvarlak		o	u		ö	ü

Çağatayca'nın karakteristik özelliği olan ünlü uyumunu, iki çeşit olarak belirtebiliriz:

2.1.1. Kalınlık-incelik uyumu:

Bu kanuna göre bir kelime, kalın veya ince ünlüleri ihtiva edebilir. Ancak Arap alfabeli metinlerde kalın ve ince ünlüler için özel işaretler kullanılmadığından, kalın ve ince ünlüleri ayırt etmek için kelimenin içinde bulunan ğ / k veya g / k seslerinden yararlanarak ünsüzü tespit etmektir. Bildiğimiz gibi Çağatayca'nın aslı kelimelerindeki kalınlık-incelik uyumu korunmuştur, yani kalın ünlü kökler, kalın ünlü ekler (ğ / k'li olanlar) alırlar ve ince ünlü kökler, ince ünlü ekler (g / k'li olanlar) alırlar.

azğunluğ ازغونلوق 9a/12, bolğan بولغان 23a/19, birmek بيرماك 23b/16, tapmaq تاپماق 24b/03, tiriglik تيريگليك 29b/07.

2.1.2. Düzlük-yuvarlaklık uyumu:

Bu kanuna göre bir kelime, yuvarlak ünlülerinden birini ihtiva eden kökler, ı, i, u, ü'lü olanlarını alırlar. Ancak Çağatayca'daki düzlük-yuvarlaklık uyumu, tam gelişmiş değildir, bu yüzden ek ve yardımcı ünlülerin hepsi, bu uyumdan aynı derecede etkilenmemişlerdir. Bu uyum dışı haller şunlardır:

a. Düzlük-yuvarlaklık uyumunun bulunduğu ek ve yardımcı ünlüler:

iyelik ekleri: közüñg كوزنگ 51b/23, başıñgız باشيگ 5b/15, alalıñg آلايگ 5b/6, aldıñglar آلايگلا 4a/2.

a.1. -ıg, -ig, -uğ, -üg: bilig بيلگ 3b/17, satıg ساتيگ 37a/5, ölüg اولوک 15b/21.

a.2. -ım, -im, -um, -üm: ölüm اولوم 15b/21, salkum سالقوم 37b/23, sırim سيريم 41a/1.

a.3. -ımtul, -ümtül: kızımtul قزيمتول 49b/21, kökümtül کوکومتول 52a/13, yaşımtul ياشيمتول 57a/1.

a.4. -ınc, -inc, -unc, -ünc: ikinc ايکينچ 18b/13, katınc قاتينچ 44a/6, korkunc قورقونچ 47b/12.

a. 5. -ıncı, inci, -uncı, -ünci: ikinci ايکينجی 6a/16, ötünci اوتونچى 12b/21, yağırncı ياغرنجى 57a/6.

a. 6. -lıg, -lig, -luğ, -lüg: uyatlıg اوياتليغ 16b/2, uyqağlıg اويقاغليغ 16b/5, yoksuzluğ يوقسوزلۇغ 59a/5.

a. 7. -lık, -lik, -luğ, -lük: toğluğ توقلۇق 28a/9, tiriglik تيریکليک 29b/07.

a. 8. -ın, -in, -un, -ün: yağın ياغين 75a/11

a. 9. -ın-, -in-, -un-, -ün-: toğunmaq توقونماق 28a/4, sığınmaq سیغینماق 41a/8, sivinmek سيوينماک 41b/11, körünmek کورونماک 51b/4.

a. 10. -ıl-, -il-, -ul-, -ül-: tökülmek توكولماک 28a/18, tönğterilmek تونكتارييلماک 28b/19, uşatılmaq اوشاتييلماق 14b/8, yapışturulmaq ياپوشتورولماق 55b/17.

a. 11. -ız-, -iz-, -uz-, -üz-: aqızmaq اقزماق 10a/14.

a. 12. -ış-, -iş-, -uş-, -üş-: üzüşmek ازوشماک 14a/11, çikişmek چيکيشماک 34a/6, darışmaq داريشماق 35a/16, korkuşmaq قورقوشماق 47b/2.

b. Düzlük-yuvarlaklık uyumunun bulunmadığı ek ve yardımcı ünlüler:

b.1. Yalnızca düz şekilleri olan ek ve yardımcı ünlüler:

b.1.1. -çı-, -çi: қойғы 48b/23.

b. 1.2. -dın, -din: öteridin 12b/9.

b. 1.3. -ğı, -kı, -ki: білтурғы 24a/18, сığır қуыруғы 41a/11.

b. 1.4. -ğına, -gine: birgine 23b/21, қуш ғине 48a/6.

b. 1.5. -(ı/u)ncı, -(i/ü)nci: üçünci 13a/16.

b. 1.6. -(s)ı, -(s)i: közgüsi 2b/19, tavşan uykusu 26a/15.

b.2. Yalnızca yuvarlak şekilleri olan ek ve yardımcı ünlüler:

b. 2.1. -cuğ, -cük: тағарcuқ 25a/14.

b.2. 2. -duğ, -dük: alduқ 4a/5.

b.2. 3. -dur-, -dür-, -tur-, -tür-: aldurmak 10b/2, kistürmek 53a/12.

b.2.4. -ğu, -gü: alğu birgü 11a/13.

b.2. 5. -ğun, -gün: çapğun 30b/11.

b.2. 6. -ğur, -gür: toymağur 29a/10.

b.2. 7. -ğur-, -gür-: tigürmek 29b/21.

b.2. 8. -ğuz-, -güz-: tirgüzmek 29a/22.

b.2. 8. -mtul: қарамtul 45a/1.

b.2. 9. -uḵ, -ük: açık آچوق 7b/23, kisük کيسوک 53a/15.

b.2. 10. -ur-, -ür-: sözleştmek سوزلاشتورماک 39a/23.

2.2. Ünsüzler

2.2.1. Ünsüzlerin sınıflandırılması

Ünsüzler, ya sedalı ya sedasızdır. Sedalı ünsüzler, ses tellerinin titreşimi ile çıkarılır, sedasız ünsüzlerde bu titreşim yoktur.

Ayrıca, ünsüzler telaffuz yerine göre de kendi içinde sınıflandırılmaktadır. Bu sınıflandırma, dudak (çift dudak veya diş-dudak), diş (diş eti ve diş ardı), diş-damak (ön damak ve art damak) ve gırtlak ünsüzleridir. Bu ünsüzler telaffuz tarzına göre de kapalı (durucu, patlayıcı), açık (sürtünücü), yarı açık (yarı patlayıcı), akıcı (titreyici veya titrek, yandan akıcı), nazal ve yarı ünlü ünsüzlerdir. Aşağıdaki tablo, Çağataycadaki ünsüz sistemini gösterir:⁵⁴

	Kapalı		Açık		Yarı Açık		Akıcı		Nazal	Yarı ünlü
	s.lı	s.sız	s.lı	s.sız	s.lı	s.sız	s.lı	s.sız		
dudak	b	p							m	w
Diş- dudak			v	f						
Diş	d	t	z	s			r	l	n	
Diş- damak			j	ş	c	ç				
damak	g	k								

⁵⁴ ECKMANN, Janos, *Çağatayca El Kitabı*, Çev. Günay Karaağaç, 3. baskı, Ankara, Akçağ Yay., 2005, s. 35.

Art- damak		ḳ	ḡ	ḥ			ı	ṅ		
Gırtlak		ʿ		h						

2.2.2. Ünsüz uyumu

Dudak Ünsüzleri: b / p, v / f, m

Çağatay döneminde kelime başı “b” umumiyetle korunur: barmaq بارماق 20a/16, boyun بويون 23b/8.

Ancak birkaç kelimedede “b”nin “n”, “ṅ” ve “m” gibi ünsüzlere dönüştüğüne de rastlıyoruz: miṅg مينك 55a/1, miṅgzemek مينكزمك 54b/23.

Karahanlı ve harezmi Türkçesinde bir dudak ünsüzü olan “w” ünsüzü iki ünlü arasında veya kök sonunda “v”ye dönüşür: çav چاو 32a/8, tavar توار 26a/12, sivmek سيومك 42b/10. Ancak yalbarmaq يالبارماق 57a/19 kelimesinde, kelime ortasındaki “b” muhafaza edilmiştir.

Bu dönemde yazılan eserlerde, kelime içindeki “p” korunur: ipek ايپك 16b/18, öpölmek اوپولماك 12a/19. Fakat bazı kelimelerde “p”nin “f”ye dönüştüğü görünmektedir: oframaq اوفراماق 14b/23, yafraq تافراق 57a/11.

Diş ünsüzleri: d /t, s

Kelime başındaki diş süreksizi, genellikle sedasızdır: tapmaq تاپماق 24b/3, tolmaq تولماق 28a/23, tüz توز 27a/21.

Kelime başındaki “t” ünsüzü birkaç kelimedede “d”ye dönüşür: dağı داغی 35a/23, digince ديكينجه 36b/3.

Karahanlı ve harezmi Türkçesinde “z” olarak geçen Eski Türkçenin kelime içi ve kelime sonundaki “d” sesi, Çağatayca’da “y”ye dönüştürülür: ayak اياق 12a/7, kayğū قايغو 46b/23.

Gırtlak ünsüzler: g/k, ğ/ķ

Kelime başındaki “k” ve “ķ” korunur: kaçmak قاقماق 33a/7, köp كوپ 51a/11, kulağ قولاغ 48a/16.

İki ünlü arasındaki “ķ”, olduğu gibi korunur, ancak bazı kelimelerde ise “ğ”ye dönüşülmüştür: ağımtul آغيمتول 10a/13, sağınmak ساغينماق 37b/3.

Bazen “ķ”, ünsüzlerin yanında “h” olur: sahlamak ساخلماق 37a/10, ahtarmak آختارماق 8a/2, yahşı يخشى 56a/8, oħşamak اوخشاماق 13a/18.

Kelime sonundaki ğ /g ile ķ / k seslerinin yakınlığı, bir karışıklığa yol açıyor: katıĝ / katıķ 44a/5, ayak / ayağ 12a/6, açmağ / açmaķ 7b/14.

Ünsüz ikizleşmesi:

İsim sayılarında görünen bu olay, birkaç kelime de görülmektedir: ikki / iki 2b/17, tokkuz / tokuz 2b/17, saķķız / saķız 37b/14, saķķak / saķal 2b/17.

Metin

Muḥammed bin ‘Abdu’ş-Şabūr-ı Ḥōyī

Ḥulāşa-i Abbāsī

[1] **Merhûm Mirza Mehdi Han Münşî'nin te'lifî Senglâh Kitabı**

[2] [T1b] İnsanları birbiriyle tanışıp bilişsinler diye halk halk, kabile kabile yaratan, her milletin insanları arasında ülfet kurup, birbirleriyle kaynaşsınlar diye onlara bir dil seçen Allah'a hamd olsun. [3] O dili bütün enbiyalarına vahyetti. Onlardan da insan kavimlerine geçti. Ruhu'l-emin'e inen apaçık Arapçada, Hz. İsmail'den son peygamber Hz. Muhammed'e, [4] Türklerin büyük atası Yafes'ten Cengiz Han'dan, Hülagu'dan, dünyanın çeşitli bölgelerinde hiçbir halifenin nail olamadığı kahramanlıklara nail olan [5] karaların ve denizlerin kahramanı sultanımıza kadar geldi. Siyah ve kırmızı tenliye ve dilleri farklı, [6] Fars, Türk, Rum ve diğerleri olsun, gök kubbeleri farklı uluslara gönderilen Arap Peygambere, [7] ailesine, onun mirasını koruyanlardan, [T2a] belağat yoluna girenler için edebiyatı icat eden Araplara özellikle salatlar olsun. [8] Kainat, onların seçkin ve üstün sıfatları ile sıfatlanmış olduklarını, kudretlerini bu işte usta hatip ve beliglerden almış, [9] kılıçları, fesahatları ve beyanları ile rakiplerini aciz bırakmış kişiler olduklarını itiraf etmiştir. Aynı şekilde onların her biri savaşta ve tartışmalarda meşhur, [10] dil ve i'rab işlerinde mucittirler. Allah'ın selamı, ağaçlar tomurcuklanmaya ve develer bağırmaya devam ettikçe onlara ve onların yanındakilere olsun. [11] Kâfirlerle cihat eden, akıncı gazi, İslam yıldızının koruyucusu, dinin koruyucularının ve insanların önderlerinin koruyucusu, din düşmanlarının hayat [12] harmanlarının ateşi, din-i mübin düşmanlarının çalı çırpı mesabesindeki varlıklarını yakan alev, tahta yaraşan, geçmiş sultanların meşalesini taşıyan, ilahi yaratışların tecelligâhı, [13] padişahlık alâmetlerinin mazharı, memleket idaresinin esaslarını yenileyen, padişahlık rükünlerini sağlamlaştıran, şevketli işler gerçekleştiren, devlet kanunlarını vaz eden, [14] fitne kapılarını kapatan, siyaset ve geleneklerin alanını genişleten, sur ve kaleleri gözetim altında tutan, müşrikleri etkisiz hale getiren,

[1] müşriklerin varlık göstermesini engelleyen, İslam'ın namusu, kulların koruyucusu, haşmet ve siyaset sahibi, [2] adaletin ölçüsü olan yüce saltanat naibi

Ebu'n-Nasr Şah Abbas (Allah onun saltanatını uzun eylesin, hüküm sürdüğü krallıkları ve toprakları)'a arz olunur ki [3] merhum **Mirza Mehdi Han** tarafından yazılmış olan **Senglâh** kitabı, Farsçada lügatlar arasında yapı bakımından **Burhan-ı Katı**'a benzemektedir. [4] **Senglâh**, iştikakların anlamları verilmiş ve ayrıca [5] **Nasîrî**'ye bazı şarihler tarafından **Nevâyî** ve diğerlerinin şiirlerinin anlaşılması için Türkçe sözlüğe eklenmiş [T2b] bölümleri vs. ihtiva etmektedir. [6] Bu kitapta bazı tasarruflarda bulunulması, bununla birlikte bu kitapta bulunan bütün kelimelere bu özet kitapta yer verilmesi amaçlanmıştır. Bu bakımdan padişahın en değerli duacı ve mensubu **Muhammed Hoyî**, [7] vaktimin bir kısmını bu işe ayırarak eserdeki müştakları hذف ettim ve örneklerden arındırdım. Kitaptaki bölümleri ve tekrarları atarak masterlarla camidlerin anlamlarını vermekle yetindim. [8] Çünkü mesela Arap dilindeki “naşr” kelimesinin anlamını bildikten sonra onun müştaklarının anlamları da mukayese yoluyla anlaşılacaktır. [9] Bununla birlikte iyice açıklamak için bir masterın altında müştakların nasıl olduklarını anlattım ve böylece buradan yola çıkarak bütün masterlar için durumun açıklık [10] kazanmasını sağladım. Ayrıca kitabın mukaddimesinde, Türk dilinin kural ve kaidelerine yer verilmiş olup bu sayede müştakların durumuna [11] açıklık getirilmiştir. Amaçlanan konular tamalandıktan sonra ortaya çıkan muhtasar kitap, miktar bakımından **Senglâh**'ın onda birlik bölümlerinden birinin onda biri bile etmez. [12] Fakat **Senglâh**'ta bulunan bütün kelimeler, bu muhtasar kitapta bizzat vardır. Bu kitaba uğurlu gelmesi ve [13] bereketli olması için **Hulâsa-i Abbâsî** adı verilmiştir. Mabud olan Allah'tan yardım dileriz.

Mukaddime Türkçe sözlük [14] yazımı kuralları gereğince bâ-yı Fârisî (p)'li kelimeler ile bâ-yı Arabî (b)'li kelimeler ve aynı şekilde uzun seslilerle kısa sesliler vs. arasında fark gözetilmesi gerekir. [15] Fakat bu üslubun hocası olan Nevâyî kafiye kullanırken bu kurala uymayıp bu konuyu göz ardı etmesi ve ayrıca Turan Özbekleri ve Maverâünnehir ahalisi [16] bazı kelimeleri kâf-ı Arabî (k) ile telaffuz ettiği halde Türkmaniyye ve Harezmi ahalisinin [T3a] aynı kelimeleri kâf-ı Fârisî (g) ile telaffuz etmeleri nedeniyle [17] bu konuya, gerektiği yerler dışında, fazla özen gösterilmemiştir. Kelimeler ise elifbâ sırasına göre sıralanmış olup harfler üç harekeyle harekelenmiştir. [18] Masterların anlamları masterların altında, camidlerin anlamları da camidlerin altında verilmiştir. Bu cümleden olarak, [19] Türkçenin

imlâsında kendine has özel bir kuralı olduğu için Türkçe kelimelerin yazılışları da aynen okunuşları gibidir. Yani Türkçe kelimeler yazıldığı gibi okunurlar. [20] Buna rağmen bazı harfler yazıldıkları halde okunmaz; “fetha”yı gösteren الف “elif”, “zamme”yi gösteren واو “vâv” ve “kesre”yi belirten يا “yâ” gibi. Bazı isimlerde bu [21] kural uygulanmaz: “tüfekçi, nişancı” anlamında olan مرن “**mergen**” ve سنجق “**sancak**” ve سنجر “**sencer, sançar**” kelimelerinde olduğu gibi. Bir diğer özellik ise دال “dâl” ile ت “tâ”nin birbirine dönüşmesidir. Fakat bu özellik de [22] yaygın değildir. Meselâ “söylemek” anlamında olan ايماك “**aymak**” ve “yapmak” anlamında olan ايتماق “**itmak**” kelimelerinde bu dönüşüm uygun değildir. Bazen [23] غين “ğayın”, قاف “kâf” ve ح “hâ” birbirinin yerine geçerse de bu yaygın değildir. Mesela “toplamak” anlamında olan يغماق “**yıgmak**”, “sıgmak” anlamında olan سيغماق “**sıgmak**”,

2b

[1] “yağmak” anlamında olan ياغماق “**yağmak**” kelimelerinde olduğu gibi. Bunların غين “ğayın” ile yazılması gerekir. Halbuki “yıkmak” anlamında olan ييغماق “**yıkmak**”, “sıkmak” anlamında olan سيغماق “**sıkmak**” [2] “yakmak” anlamında olan ياقماق “**yakmak**” ve “yakın” anlamında olan ياقين “**yakın**” kelimelerinin [3] قاف “kâf” ile yazılması gerekir. Bunların çeşitli müştaklarında da “kâf” ile mi yoksa “ğayın” ile mi yazılacağı göz önünde bulundurulmalıdır. Başka bir örnek: “doğan” anlamında olan قرچغای “**karçığay**”, “sülün” anlamında olan قرقاول “**karıçavul**”, “kuzgun” anlamında olan قوزغالان “**kuzgûn**” ve “kargaşa” anlamında olan قوزغالان “**kozgalan**” [4] gibi kelimelerde olduğu gibi ortadaki harf “ğayın” ile yazılmalıdır. Halbuki “korku” anlamında olan قورقو “**korku**”, “uyku” anlamında olan ايقو “**uyku**”, “dokuz” anlamında olan توقوز “**tokuz**” [T3b] ve “şimşek” anlamında olan چاقين “**çakın**” [5] gibi kelimelerde ise, görüldüğü gibi “kâf” ile yazılmaları gerekir. Anadolu ve İran Türkleri ağızlarında bazen kâf-ı Arabî, “dâl”a dönüşür: [6] “iden” anlamında olan ايتكان “**itken**” ve “idey”

⁵⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “قوزغالان” şeklinde verilmiştir.

anlamında olan ايتكى “**itkey**”de olduğu gibi. Aynı şekilde bazen “sîn”i, “şâd-ı mühmeleye”e, ve “tâ-yı karaşat”ı “tâ-yı hıttî”deki “tî”ya veya “dâl”a dönüştürürler. [7] Mesela “kısım” ve “nevi” anlamında olan تورلوك “**türlüg**”ü, Anadolu (Rum) Türkleri دورلوك “**dürlük**” şeklinde yazarlar. “mübarek” anlamına gelen قوتلوق “**qutlug**”u قوتلوق “**qutlu**” şeklinde, “dağ” anlamındaki تاغ “**tağ**”ı [8] طاغ “**tağ**”, “isim” anlamına gelen آت “**at**”ı آد “**ad**”, “at” anlamına gelen آت “**at**”ı آط “**at**” şeklinde ve “su” anlamında olan سوى “**suy**”u صو “**şu**”, “fayda” anlamındaki آسىغ “**asığ**”ı آصى “**aşşı**”, [9] “pis koku” anlamında olan ساسىغ “**sasığ**”ı صاصى “**şası**” şeklinde yazarlar. “elif”, “vâv” ve “yâ-yı hıttî”yi bulunduran çoğu beyan harflerini yazıda düşürürler. [10] الماس “**almas**” ve دوتماس “**dutmas**” kelimelerini آلمز “**almaz**” ve دوتمز “**dutmaz**” örneklerinde olduğu gibi “zâ-yı hüvvez” ile yazarlar. “yapıyoruz” anlamında olan ايتكايين “**itke-biz**” kelimesini ايدروز “**iderüz**” şeklinde söylerler; o yüzden kelime sonundaki “kâf” ve [11] “ğayın” birbirine dönüşebilmektedir. Bu kural birkaç kelimedede uygulanamaz: “yak” anlamında olan ياق “**yak**” ve “yık” anlamında olan ييق “**yık**” gibi kelimelerde “kâf” kullanılırken, [12] “yağmur yağ” anlamında olan ياغ “**yağ**” ve “topla” anlamında olan ييغ “**yığ**” gibi kelimelerde غين “ğayın” kullanılır. Yukarıda da işaret ettiğimiz gibi kelime sonundaki “elif” ve “hâ” de birbirlerinin yerine kullanılabilmektedir. [13] “karşıda ve huzurda” anlamında olan ايدا ve ايدو “**ide**” örneklerinde olduğu gibi. “yanıma” anlamında olan يانيمغا ve يانيمغه “**yanımğa**”, “o kadar” anlamında olan انجا ve انجه “**ança**”, منك “**manğa**” ve سينكا “**saŋga**” [14] ve “başka” anlamında olan اوزكا “**özge**” ve “bize” anlamında olan بيزكا “**bizge**” “elif” ile dir. Ancak “para” anlamında olan تنكه “**tenge**” ve “mürebbiye, çocuk bakıcısı” anlamlarında olan اتكه “**atake**” ve انكه “**anake**” هازى “**hâ-yı [T4a] hüvvez**” ile dir. [15] اوستينا kelimesinde de اوستينه “**üstine**” şeklinde söylemek caizdir. Aynı şekilde ايكان “**iken**”, ايركان “**irken**”, ايركين “**irkin**” ve ايكين “**ikin**” gibi kelimelerde كاف “kâf” harfinin hem fethayla ve hem de [16] kesreyle yazılması uygundur. Aynı şekilde غاي “**gay**” ve كاي “**gey**”in zikri ve hazfı her ikisi de uygundur.

[17] سقال “**tolkuz, tokkuz**” توقوز, “**sekiz, sekkiz**” سيكيز, “**yeti, yetti**” يتى, “**iki, ikki**” ايكي [17] “**sakal, sakkal**” gibi kelimelerdeki ünsüzler şeddeli ya da şeddesiz olarak kullanılabılırler. Ve aynı şekilde “yüz / 100” anlamındaki يوز “**yüz**” kelimesi bazen اوز “**üz**” şeklinde söylenir ve “sene” anlamındaki [18] ييل “**yıl**” kelimesine ايل “**il**” derler. Buna benzer كوز “**köz**” ve قاش ⁵⁶ “**kaş**” gibilerini de كوزى “**közi**” ve قاشى ⁵⁷ “**kaşı**” diye söylerler. اتا “**ata**”, كوزكو “**közü**” ve ايلخى “**ilhı**” gibi kelimelere “-sl” [19] ekleyerek “**közüsl**”, “**ilhlısl**” diye söylerler. Emir kipi Türkçede fiilin köküdür ve yapım ekleri fiilin köküne [20] eklenerek yeni anlamlar meydana getirirler; آل “**al**” ve كيت “**kit**”de olduğu gibi. Aynı zamanda mastar eki olarak ماق “-mak” ve ماک “-mek” eklerini fiil kökünün sonuna [21] getirerek الماق “**almak**”, كيتماق “**kitmek**”, الماک “**almek**” ve كيتماک “**kitmek**” biçiminde de söylerler. Geçmiş zamanın yapımında fiilin sonuna “dı” ve “tı” eklenir. “aldı” ve “kitti” örneklerinde olduğu gibi ⁵⁸. Şimdiki zaman üzerine دور “-dur” eki getirerek fiile “selb-i istikbal” ifadesi verilir; آلار “**alar**”: آلادور “**aladur**” veya كيتار “**kiter**”: [22] كيتادور “**kitedür**” örneklerinde olduğu gibi. Şimdiki zamana eklenen غان “-gan” ve كان “-gen” ekleri özne, [23] yüklem ve tümleç anlamı da taşıyabilirler. Örnek: دورارغان “**durargan**”. Aynı şekilde fiil kökü, قيلماق “**kılmak**”, قيلقاي “**kılqay**” örneklerinde olduğu gibi ya “kâf” ya da “gayn” iledir,

3a

[1] ya da بيلمک “**bilmek**” ve بيلمای “**bilmey**” örneklerinde olduğu gibi “kef” ile olup her ikisi de kıyasi değil, semaidir. Aynı şekilde muzari [2] birleşik zamirlerle mastar anlamını ifade etmektedir, بارورى “**barurı**” ve بارورنک “**barurıng**” gibi. [T4b] Ancak ayrı yazılan zamirlerle kullanıldığında mastar anlamını [3] taşımaz; “gidiyorum” anlamında olan بارورمين “**barur-min**” gibi. Fakat birinci tekil

⁵⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “قاش” şeklinde verilmiştir.

⁵⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “قاشى” şeklinde verilmiştir.

⁵⁸ Bu cümle İŞM nüshasında bulunmamaktadır.

şahıs zamiri olan ميم “mîm” ile gelirse şimdiki zaman anlamını ifade etmektedir; “gidiyorum” anlamında olan “**baruram**”da olduğu gibi. [4] Muzari harfî yani راء “râ”nın zammesi ve kesri ve ميم “mîm” harfîyle bitişirse yüklem anlamı da ifade eder. Örnek: “gitmeğim” anlamında olan **barurım**, [5] “çektığım” anlamında olan چيکاريم “**çikerim**” gibi. Eğer ميم “mîm” fethalı راء “râ” ile bitişirse muzari ifade eder. Örnek: “gidiyorum” anlamında olan بارورام “**baruram**” gibi. Ama [6] “beyaz olmak” anlamında olan آقارا “**akara**” veya “dökülmek” anlamında olan توكولا “**töküle**” gibi dilek-istek kipleri, mastar ve özne anlamı taşıyan اقان⁵⁹ “**akkan**” ve توکان “**tökken**” bazen [7] özne ve bazen de tümleç anlamını da verirler. “saçan” anlamında olan ساچکان “**saçken**” “gelecek, gelmiş, [8] gelmek” anlamında olan کيلکان “**kilgen**”, “dışarı çıkmıyor” anlamında olan چيقماس “**çıkmas**” şimdiki zaman üçüncü tekil şahıs olumsuzudur. Ama ليغ “-lîg” ile birlikte geldiği zaman olumsuz mastar [9] anlamını ifade eder; چيقماسليغ “**çıkmaslıg**”. ميش “-mîş” belirsiz geçmiş zaman üçüncü tekil şahıs ekidir. Ama bazen tümleç ve bazen edilgen belirsiz geçmiş zaman eki olarak görünür. [10] Bazen yâ-yı mastarî eklenerek mastar veya ism-i mastar anlamında kullanılır. “koruması” anlamında olan اسراميشى “**asramış**”, “tertibi, düzeni” anlamında olan ياساميشى “**yasamış**” [11] gibi. Bu kural Moğolcaya hastır. Şu üç harfi yani لام⁶⁰ “lâm”, واو “vâv” ve راء “râ” harflerini camidlerin sonuna eklenerek böylece bunlardan bir sığa meydana getirilir. İster [12] Türkçe camidler olsun ister Türkçeleştirilmiş kelimeler olsun bu kurala tabidir. Türkçe olanlara örnek: “başlamak” anlamında olan باشلماق “**başlamak**”, “dişlemek” anlamında olan تيشلماق “**tişlemek**”. Türkçeleştirilmişlere örnek: [13] ise “koymak; ısmarlamak” anlamında olan كمارلاماق “**gümarlamak**”, “yerine getirmek” anlamında olan كزارلاماق “**güzarlamak**”, [T5a] هوسلانماق “**heveslenmak**”, “göndermek” anlamında olan يولداما⁶¹ “**yoldamak**”⁶².

⁵⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “ماقان” şeklinde verilmiştir.

⁶⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “و” şeklinde verilmiştir.

⁶¹ Bu kelime İŞM nüshasında “بولتاماق” şeklinde verilmiştir.

⁶² Bu kısmın sondaki iki fiili İŞM nüshasında tekrar yazılmıştır.

[14] “uyuklamak” anlamında olan اوركوراماك “**ürküremek**”, “üzülmek, bunalmak” anlamında olan مونكراماق “**muṅgramak**” ve [15] “delirmek” anlamında olan تيلبه راماك “**yiberilmek**” gibi, “kokmak” anlamında olan كندراماق “**gandaramak**” ise Türkçeleştirilmiş halidir. Fiili, infial babına getirildiği zaman bazen [16] “lâm” ile yazılır: توتولماق “**tutulmak**”, “gönderilmek” anlamında olan يياريلماق “**yiberilmek**” gibi. Bazen “nûn” ile “kapanmak” anlamında olan باغلانماق “**bağlanmak**”, “görünmek” anlamında [17] olan كورونماق “**körünmek**” ve bazen her iki şekilde yapılan, “yapılmak” anlamında olan ياسالماق “**yasalmak**” ve ياسانماق “**yasarmak**” kelimelerinde olduğu gibi [18] bazen “lâm” ile yapılmayan bazı fiiller “nûn” ile yapılır. “erimek” anlamında olan ايريلماق “**irilmek**”, ايريمك “**irimek**” kelimelerinde olduğu gibi bazen “lâm” ile ve bazen “lâm”sız yapılır. [19] “kalmaz” anlamında olan قالينماس “**kalınmas**” ve قالماس “**kalmas**” kelimelerinde olduğu gibi bazen “nûn”lu ve bazen de “nûn”suz görülebilir. Bazen “lâm” ve “nûn” harfleri kelimenin bir parçası haline gelir: [20] “kurtulmak” anlamında olan قوتولماق “**kutulmak**” ve “kaygılanmak” anlamında olan تالپينماق “**talpınmak**”ta olduğu gibi. Fakat müfâ’ale bâbının göstergesi olan “şîn” harfi kelimeye dâhil olur: [21] “çarpmak, vuruşmak” anlamında olan اروشماق “**uruşmak**” ta olduğu gibi. Bazen “şîn” harfi kelimenin bir parçası olur: lâzım “geçişsiz” fiilin göstergesi olarak “düşmüş” anlamında olan توشماق “**tüşmak**” fiilinden müştak olan توتوشماق “**tütüşmak**” fiili gibi. [22] “kurtulmak” anlamında olan قوتولماق “**kutulmak**”, “koparmak” anlamında olan قونقارماق “**konqarmak**”, “doymak” 70 anlamında olan تويماق “**toymak**” ve [23] تويفارماق “**toyğarmak**” gibi kelimeler

⁶³ Bu kelime İŞM nüshasında “تپنه راماك” şeklinde verilmiştir.

⁶⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “توتولماق” şeklinde verilmiştir.

⁶⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “يياريلمارك” şeklinde verilmiştir.

⁶⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “باغلانئاساق” şeklinde verilmiştir.

⁶⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “باسالماق” şeklinde verilmiştir.

⁶⁸ Bu kısım İŞM nüshasında bulunmamaktadır.

⁶⁹ Bu kısım İŞM nüshasında bulunmamaktadır.

⁷⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “سر شدن” şeklinde verilmiştir.

⁷¹ Bu kelime İŞM nüshasında “توپماق” şeklinde verilmiştir.

değişik sigalarda da görülebilir; müteaddî (geçişli) fiil mastarı ise “-dUr”, تور “-tUr” ve “tâ-yı kıraşat” ile yapılmaktadır; “vurmak” anlamında olan اورماق “**urmak**”tan,

3b

توتورماق [T5b] “**tutmak**”tan توتماق “**tuturmak**” ve ⁷³ اردورماق [1] “**tutturmak**”⁷⁴ اوچراماق “**uçramak**”tan اوچراتماق “**uçratmak**” gibi. Bazen iki sâkin yan yana geldiğinde sakinlerden biri hazf olunur: [2] “tatmak” anlamında olan تاتماق “**tatmak**”tan تاتورماق “**taturmak**”,⁷⁵ ياتماق “**yatmak**”tan ياتورماق “**yaturmak**”⁷⁶ örneklerinde olduğu gibi. Bazen de hazf olunamaz; آتماق “**atmak**” ve آتورماق “**atturmak**” ve [3] توتورماق “**tutturmak**” kelimelerinde olduğu gibi. Bazen “dâl” ve “tâ” kelimeleri راء مهمله “-dur” ve تور “-tur”dan hazf edilerek emir fiilinin son harfi zamme alarak قاشماق “**aşurmak**” ve آشورماق “**aşmak**”⁷⁷ آشماق [4] “râ-ı mühmele” ile birleşir: [4] قاشورماق “**kaçurmak**” kelimelerinde olduğu gibi. Bazen de تور “-dur”, دور “**dur**” kelimeyle bütünleşir: تودورماق “**todurmak**”, تودورتماق “**todurtmak**”, [5] اولتورماق “**olturmak**”, اولتورتماق “**olturtmak**”⁷⁸ kelimelerinde olduğu gibi. Bazen de müteaddîyi (geçişli) iki türlü yaparlar: “oturmak” anlamında olan اولتورماق “**olturmak**” ve اولتورتماق “**olturtmak**”⁷⁹ اولتورغوزماق [6] “**olturtmak**”,⁸⁰ اولتورغوزماق “**olturguzmak**”, كورماق “**körmek**”, كورساتماق “**körsetmek**” ve كورگوزماق “**körgüzmek**” kelimelerinde olduğu gibi. Bazen müteaddînin (geçişli) iki eki bir arada gelir: تيكورماق “**tigürmek**”, [7] تيكورتماق “**tigürtmek**” kelimelerinde olduğu gibi. Yine aynı şekilde “almağım” anlamında olan الماغيم “**almağım**”, “gelmeğim”

⁷² Bu kelime İŞM nüshasında “قويغارماق” şeklinde verilmiştir.

⁷³ Bu kelime İŞM nüshasında “اردورماق” şeklinde verilmiştir.

⁷⁴ Bu kelime İŞM nüshasında bulunmamaktadır.

⁷⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “باتماق” şeklinde verilmiştir.

⁷⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “باتورماق” şeklinde verilmiştir.

⁷⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “باسالماق” şeklinde verilmiştir.

⁷⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “اولنورنماق” şeklinde verilmiştir.

⁷⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “اولتورنماق” şeklinde verilmiştir.

⁸⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “اولتورغوزماق” şeklinde verilmiştir.

anlamında olan ⁸¹ کيلماکيم “**kilmegim**” kelimelerinde olduğu gibi eğer birinci tekil şahsın tamlayan mastarı [8] kesreli olursa mastar anlamını ifade eder. ⁸² الماغوم “**almağum**” şeklinde ötre ile olursa şimdiki zamanın olumsuzu olur. Ayrıca mastarın “**ḳâf**” veya “**kâf**” ile olması [9] semaidir fakat bunların müştakları kıyasidir. Fakat Anadolu ve İran Türkleri قانی “**ḳanı**” ve کانی “**keni**” arasında fark koymazlar. [10] “ulaşmak” anlamında olan ایرماک “**irmek**” fiilini ایرماق “**irmaḳ**” şeklinde de söylerler. Ve aynı zamanda Anadolu Türkleri, mastar harfî olan ister “**ḳâf**” ister [11] “**kâf**” olsun bazı harflere eklerken kısaltmak için hazf ederler: “almak” anlamında olan الماق “**almaḳ**” ve “alması” anlamında olan الماسی ⁸³ “**alması**” ve “almadan” anlamında olan المادين ⁸⁴ “**almanın**”, [12] [T6a] “gelmek” anlamında olan کيلماک “**kilmek**”, “gelmesi” anlamında olan کيلماسی “**kilmesi**” ve “gelmeden” anlamında olan کيلمادين “**kelmedin**” örneklerinde olduğu gibi. Aynı şekilde belirli geçmiş zamanın birinci çoğulu örneğin: [13] “yaptık” anlamında olan ايلادوک “**eyledük**”, “ağladık” anlamında olan ييغلادوق “**yıḡladuḳ**” gibi zammeli ek aldıklarında mastar anlamını ifade etmektedirler; Örneğin: “eylediğim” anlamında olan [14] ايلادوکم ⁸⁵ “**eyledüğim**”, “ağlamağım” anlamında olan اغلادوغم ⁸⁶ “**aḡladuḡım**” örneklerinde olduğu gibi. Aynı şekilde “döktük” anlamında olan توكدوك “**tökdük**”, “dökmek” anlamında olan توكدوكچه “**tökdükçe**” ⁸⁷, [15] “olmasını” anlamında olan اولدوق “**olduḳ**” ve اولدوغين ⁸⁸ “**olduḡın**” kelimelerinde olduğu gibi ism-i mastarın kökü bazen “tâ” ile gelmektedir; Örneğin: “unut” anlamında olan اونوت “**unut**”, [16] “utanma” anlamında olan اويات “**uyat**” gibi. Bazen “**ḳâf**” ve “**ḡayın**” ile gelir: “buyruk” anlamında olan بويروق ⁸⁹ “**buyruḳ**”,

⁸¹ Bu kelime İŞM nüshasında “کيلماکسم” şeklinde verilmiştir.

⁸² Bu kelime İŞM nüshasında “الماغون” şeklinde verilmiştir.

⁸³ Bu kelime İŞM nüshasında “الماس” şeklinde verilmiştir.

⁸⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “المادين” şeklinde verilmiştir.

⁸⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “ايلادوکم” şeklinde verilmiştir.

⁸⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “اغلادوغم” şeklinde verilmiştir.

⁸⁷ Bu kısımdaki son iki kelime yanlışlıkla İŞM nüshanın 13.satırında verilmiştir.

⁸⁸ Bu kelime T nüshasında “اولادغين” şeklinde verilmiştir.

⁸⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “بويروق” şeklinde verilmiştir.

“aldatma” anlamında olan آداغ ⁹⁰ “**aldağ**” gibi. [17] Bazen کاف “kâf” ile: “bilgi” anlamında olan بليک “**bilig**”, “delik” anlamında olan تيلوک ⁹¹ “**tilük**” gibi. Bazen “şîn” ile: “savaş” anlamında olan اورش “**urus**”, “yürüyüş” anlamında olan يورش “**yörüş**” [18] gibi. Bazen “mîm” ile: “ölüm” anlamında olan اولوم “**ölüm**”, “geçit” anlamında olan يولوم “**yolum**” gibi. Bazen “nûn” ve “cîm” ile: “küfür” anlamında olan سوکنج “**sögünç**”, [19] “düşünce ve hayal” anlamında olan ساغينج “**sağinc**” ⁹² gibi. Bazen “lâm” ile: “bağış, ihsan” anlamında olan سيورغال “**soyurğal**”; “düzgün sıra” anlamında olan ياسال “**yasal**” gibi. Bazen “nûn” ile: “yığın, toplum” anlamında olan ييغين “**yığın**”, [20] “yağmur” anlamında olan ياغين “**yağın**” gibi. Bazen گو “-gu” ve کو “-gü” ile: “tefrik, ayırma” anlamında olan يارغو “**yargu**”, “soru” anlamında olan سورغو “**sorgu**”, “alma” anlamında olan آغو ⁹³ “**algu**”, [21] “verme” anlamında olan بيرکو “**birgü**” gibi. Bazen değişik şekillerle fiil ve kılınış gösterirler: آغو “**algu**”, بيرکو “**birgü**”, آليش “**alış**”, بيرلش “**alış**”, قىليش “**kılış**”, قىليغ ⁹⁵ “**kılığ**”, ساتلش “**satlış**”, ساتلش “**alış**”, ساتيغ “**satıg**”, آليغ ⁹⁴ “**alıg**”, “**birliş**” gibi. [22] Bazen گور “-gur” ve كور “-gür” şeklinde gelir: “çıkabilir, çıkmaya lâyık” anlamında olan چيقغور “**çıkğur**” gibi. Belirli geçmiş zaman eki “-dI” ve “-tI” ile: “aldı” anlamında olan الدى ⁹⁶ “**aldı**”, “gitti” anlamında [23] olan كيتى “**kitti**” gibi. ديلار “-dIAr” ile: “aldılar” anlamında olan آديلار “**aldılar**”, [T6b] “gittiler” anlamında olan كيتلار ⁹⁷ “**kittiler**” gibi. دىنگ “-dInğ”, دونك “-dUnğ”, تىنگ “-tInğ” ve تونك “-tUnğ” ile:

4a

⁹⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “آداغ” şeklinde verilmiştir.

⁹¹ Bu kelime İŞM nüshasında “تيلوک” şeklinde verilmiştir.

⁹² Bu kelime İŞM nüshasında verilmemiştir.

⁹³ Bu kelime İŞM nüshasında “آغو” şeklinde verilmiştir.

⁹⁴ Bu kelime İŞM nüshasında verilmemiştir.

⁹⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “ساتلش” şeklinde verilmiştir.

⁹⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “الدى” şeklinde verilmiştir.

⁹⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “كيتلار” şeklinde verilmiştir.

[1] **aldıng** “aldın”⁹⁸ ve **urduṅ** “vurdun” ve **kittiṅ** “gittin” ve **tuttuṅ**⁹⁹ “tuttun” gibi. “-dıṅgız”¹⁰⁰ [2] ve “-dıṅlar”, “-duṅguz”¹⁰¹ ve “-duṅlar”, “-tıṅgız”¹⁰² ve “-tıṅlar”, “-tuṅguz” ve “-tuṅlar” ile: **alduṅgız** ve **aldıṅlar** “aldılar”, [3] **urduṅguz**, **urduṅlar** “vurdunuz”, **kittiṅgız**¹⁰³, **kittiṅler** “gittiler”, **tuttuṅguz**¹⁰⁴, **tuttuṅlar** “tuttunuz”. [4] “-dIm”, “-dUm”, “-tIm” ve “-tUm” ile: **aldum** “aldım”, **urdum** “vurdum”, **kittim**¹⁰⁵ “gittim”, **tuttum**¹⁰⁶ “tuttum” gibi. “-duḵ”, “-tuḵ”, [5] “-dük” ve “-tük” ile: **alduḵ** “aldık”, **sattuḵ**¹⁰⁷ “sattık”, **kildük** “geldik”, **kittük** “gittik”¹⁰⁸ gibi. [6] “-bAn” eki ile: **alıban** “almış” gibi. “-p” ile: **alıp** “almış”, **kitip** “gitmiş” gibi. Belirsiz geçmiş zaman ve şimdiki zaman arasındaki ortak ek olan [7] “-mıṣ” ile: **almıṣ** “almış”, **alınmıṣ** “alınmış”, **urılmıṣ** “vurulmuş”, **aladurmıṣ** “alıyormuş”, [8] **uradurmıṣ** “vuruyormuş” gibi. “-ğan” ve “-ken” ile: **açılğan**¹⁰⁹ “açılmış”, **bütken**¹¹⁰ “bitmiş”, **yaşurılğan**¹¹¹ [9] “saklanılmış”, **bütkerilgen** “bitirilmiş”, **olurğan** ve **aladurğan** “olmuş”, **kilürgen**, [10] ve **kiledürgen** “gelmiş”, **yaşunurğan**¹¹², **yaşunadurğan** “gizlenmiş, saklanmış”, **bütkerilürken**, **bütkerile-** [11] **-dürgen** [T7a] “bitirilmiş” gibi. Şimdiki zamanın olumsuz, belirsiz geçmiş zamanın olumsuzunu anlamını da ifade etmektedir: **yazılmaydur**¹¹³, **açılmaydur** “açılmamış [12] ve açılmıyor” gibi. Şimdiki zaman, geçmiş zamanla irtibatlı olarak her kullanıldığında şimdiki zamanın hikayesini ifade eder: **kilür irdi**, **kiledür** [13] **irdi** geçmiş zamanda “geldi” gibi. Şimdiki zamanın eklerinden biri “-r”dir; **alur** “alır”, **çiker** “çeker”, **ister** [14] “ister”, **yudur** “yıkır” ve **dir** “der” gibi, başka bir ek ise “-dUr” ekidir: **aladur** “alıyor”, **kiledür** “geliyor” gibi.

⁹⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “كرفتن” diye çevrilmiştir.

⁹⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “توتونوك” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “دينكير” şeklinde verilmiştir.

¹⁰¹ Bu kelime İŞM nüshasında “دونكور” şeklinde verilmiştir.

¹⁰² Bu kelime İŞM nüshasında “تيتنيكين” şeklinde verilmiştir.

¹⁰³ Bu kelime İŞM nüshasında “كيتنيكين” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “تونتونكور” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “كيتيم” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “تويتوم” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “سايقوق” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “رفتتم” şeklinde çevrilmiştir.

¹⁰⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “آجيلغان” şeklinde verilmiştir.

¹¹⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “بونكان” şeklinde verilmiştir.

¹¹¹ Bu kelime İŞM nüshasında “ياشورليغان” şeklinde verilmiştir.

¹¹² Bu kelime İŞM nüshasında “ياشورنورغان” şeklinde verilmiştir.

¹¹³ Bu kelime İŞM nüshasında “بازيلمایدور” şeklinde verilmiştir.

[15] Bir başka ek de “-y” ile “-dUr”un birlikte gelmesidir: **isteydür** “istiyor”, **asraydur** “saklıyor”, **yuydur** “yıkıyor”, **koydur** [16] “istiyor”, **diydür** ¹¹⁴ “diyor”, **yiydür** “yiyor” gibi. Şimdiki zaman ve diğer zamanlar arasındaki müşterek sözlerde iki “yâ”dan birisinin düşürülmesi ve sondakinin işbaıyla [17] “-ğay” ve “-gey”, “-sün” ve “-dikse”: **alğay** “al” ve **kilgey** ve **kilsün** ve **kidikse** “gelsin” gibi. “-gey” eki emir kipinin [18] üçüncü tekil şahısını ifade etmektedir ve ortak alâmetlerden birisi de fiilin sonundaki fethadır: **tilse** ¹¹⁵ “deline”, **tarıla** [19] “ziraat edile” gibi. Bu siga master, belirsiz ve şimdiki zaman anlamını da ifade etmektedir. Sona eklenen “-ğuçi” ve “-güçi” ism-i fail alâmetlerindendir: [20] **alğuçi** “alıcı” ¹¹⁶, **kilgüçi** “gelici” gibi. İran ve Anadolu Türkleri **alıcı** ve **gilici** şeklinde söylerler. [21] Ancak “-ğan” ve “-gen” ekleri süreklilik ifade ederler: **tutağan** ¹¹⁷ “daima tutan”, **çapağan** “daima at koşuşturan” ve **külegen** [22] “sürekli gülen”, **kisegen** “daima [T7b] keskin” gibi. “-çAk” eki de aynı işlevdedir: **yasançaç** “yastık” gibi. [23] “-Ar” eki ¹¹⁸ şimdiki zamanın müştereklerindendir: “açıyor”, “açıcı” anlamında da kullanılan **açar** gibi ve ayrıca master anlamına da gelir. İsm-i fail anlamı taşıyan birleşik eklerden “-ğan” ve

4b

[1] “-gen”e işaret edebiliriz: **digen** “söyleyen” ve **birgen** “veren” gibi. Burada master, geçmiş zaman ve [2] tümleç anlamına da gelir. Anadolu ve İran Türkleri bu ekleri kısaltarak **kılğan** “yapan” yerine **قيلن** ¹¹⁹ “**kılan**” ve [3] “yapan” anlamında olan **iylegen** yerine **اييلن** “**iyleyen**” derler. Üçüncü tekil şahıs **açmas bolsa** “açamayan” anlamıdayken fail olarak geçer ve [4] “açmadı” anlamında olumsuz master anlamı da ifade eder. Aynı şekilde “-ğur” ve “-gür” eklerine işaret edebiliriz: **uçğur** “uçan, uçak” ¹²⁰, **ötkür** “geçen” ve [5] **oyğanmağur** “uyanamayan” gibi. Fakat bazen ismi master anlamına da gelir. Yine “-ğun” ve kâf-ı Fârisî ile yazılan “-gün” ekleri de bu

¹¹⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “ويدور” şeklinde verilmiştir.

¹¹⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “تيسا” şeklinde verilmiştir.

¹¹⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “كزيده” şeklinde çevrilmiştir.

¹¹⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “توتاغاي” şeklinde verilmiştir.

¹¹⁸ Bu kısım İŞM nüshasında verilmemiştir.

¹¹⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “فيلن” şeklinde verilmiştir.

¹²⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “نيزيرنده” şeklinde çevrilmiştir.

cümledendir: [6] **ğavķun**¹²¹ “takip eden”, **ötgün** “geçen”, **çapķun**¹²² “hızlı koşan at” gibi ve bazen de **çapķunçı** derler. [7] İsm-i meful işaretleri: Birincisi, fiillerden bazısı meful anlamında kullanılır: **smuķ** “kırık”, **bitik** “mektup” gibi. İkincisi, emir fiilinin sonuna [8] eklenen “-ğan”, kâf-ı Fârisî ile “-gen” ve “-mış” eklerinin eklenmesiyle: **olmış**, **olķan**, **olgen** “olmuş” gibi. Nihayet, [9] Anadolu ve İran Türkleri اولغای “**olķay**” yerine اولن “**olan**” ve “yanmış” anlamındaki يانغان “**yanķan**” yerine de يانن “**yanan**” derler. Üçüncüsü, “-ķun” ve [10] kâf-ı Fârisî ile “-ķün” eklerinin birleşmesi: **yorķun**¹²³ “yorgun”, **sürgün** “sürülmüş” gibi örneklerde nihayet bazen fail anlamını da ifade etmektedirler. [11] [T8a] Nisbet anlamını ifade eden diğer filler ise “-lıķ” ve “-luķ”; kâf-ı Arabî ile yazılan “-lik” ve “-lük” ekleri ile. Bunlar bazen “Tahrâni” örneğindeki gibi yâ-yı nisbet anlamını taşırlar, [12] bazen “buzurķi” örneğindeki gibi yâ-yı mastar anlamında kullanılırlar ve bazen de “mal sahibi” anlamındaki “zû-mâl” ve “zâ-mâl” örneklerinde olduğu gibi **zû** ve **zâ** anlamını ifade ederler. [13] “utangaç ve çekingen” anlamına gelen **uyatlıķ**¹²⁴ gibi. Aynı şekilde Türk dilinde fiil kökü olan emir kipine bazen “-ķıl” ve “-gil” eklerini getirirler: [14] **durķıl** “dur”¹²⁵, **ķılķıl** “yap”¹²⁶ ve **durķil**¹²⁷ “git”, **ķitķil** gibi. Bazen “-ķıl” ve “-gil”deki “lâm”ı “nûn”a dönüştürürler: [15] “dile” anlamında olan **tileķin** yani **tileķil**’de olduğu gibi. Bazen de emir kipinin sonuna “vâv” ekleyerek zammeli yaparlar: “git ve ara” anlamlarında olan **bar** ve [16] **aķtar** fiillerinde **baru**¹²⁸ ve **aķtaru**¹²⁹ fiillerinde olduğu gibi. Emrin tesniyesi ve çoğulu “-ņķ” ile yapılır: **körünķ** “görsün”, **körünķüz**, **körünķler**, [17] **tutunķlar** gibi. Sondaki “-lar” eki üçüncü çoğul şahıs ekidir. “-dik” ve “-tik”, her ikisi de kâf-ı Arabî ile. “-sun”, “-ķay” ve [18] kâf-ı Fârisî ile yazılan “-gey” ise emir kipinin üçüncü şahsına eklendiğinde gelecek zaman anlamını ifade eder: **asra** “sakla”, **asradik** [19] “saklasın” gibi. Emir kipinin diğer şekillerinde sonu fethalı olan ve kâf-ı Arabî ve kâf-ı Fârisî ile yazılan **ķireķ** ise gelecek zaman [20] anlamı verir:

¹²¹ Bu kelime İşM nüshasında “؎اوغون” şeklinde verilmiştir.

¹²² Bu kelime İşM nüshasında “؎ايعون” şeklinde verilmiştir.

¹²³ Bu kelime İşM nüshasında “؎ورغون” şeklinde verilmiştir.

¹²⁴ Bu kelime İşM nüshasında “؎وتاليع” şeklinde verilmiştir.

¹²⁵ Bu kelime İşM nüshasında “؎كن” şeklinde çevrilmiştir.

¹²⁶ İşM nüshasında bu kısım verilmemiştir.

¹²⁷ Bu kelime İşM nüshasında “؎ورکيت” şeklinde verilmiştir.

¹²⁸ Bu kelime İşM nüshasında “؎ارور” şeklinde verilmiştir.

¹²⁹ Bu kelime İşM nüshasında “؎اختارور” şeklinde verilmiştir.

yaraş “lâyik ol” fiili **yaraşa kirek bolğay** şeklinde söylendiğinde “lâyik olması gerekir” anlamına gelir. Olumsuz emirin işareti “mîm”in fethi ile yapılır: [21] **bar** “git”, **barma** “gitme” ve bazen **barmağıl** ve **barmagil** şeklinde de derler. Bazen de “lâm”, “nûn”a dönüşür: “barmağıl” anlamında olan **barmağın** [T8b] ve [22] “almağıl” anlamında olan **almağın** gibi. Olumsuzluk eki de yine “mîm”in fethi iledir: **kilmemek** “gelmemek”, **almadı** “almadı”, [23] **kilmedi** “gelmedi” gibi. Bir başka ek “-meydür” ekidir: **kilmeydür** “gelmez” gibi. Birinci tekil şahıs eki “-man”dır:

5a

[1] **kismen** “kesmem” gibi. Bazen de kâf-ı Arabî ile yazılan **kisemen**’in müteradifi olarak **gisemen** derler. Bir başka örnek de Anadolu Türkçesinde **ide-min**’in muharrefi “etmem” anlamındaki **ite-min** kelimesidir. [2] “mîm”in kesri ile olduğu zaman olumlu alâmeti olur: **ite-min** “yapıyorum” gibi. “-mana” eki de bazen olumsuzluk işareti olarak gelir: [3] **tapmanam** “bulmuyorum” gibi. Bu eke Çağatayca’da az fakat İran ve Anadolu Türklerinde çok rastlanır. “-mas-min”¹³⁰ eki de birinci tekil şahıs eki olarak geçer: [4] **itmes-min** “yapmıyorum”, **almas** ve **kılmas** gibi. Bazen olumlu bazen de olumsuz anlam taşırlar: **olması** “olması, [5] olmaması” gibi. Şimdiki zamanın işareti sonundaki fethadır: **küle** “gülerek” gibi. Tekrarlanarak da gelmektedir: **küle küle** gibi. Ayrıca sondaki sâkin “yâ” da şimdiki zaman ekidir: ¹³¹ [6] **oynay** “oynayarak” gibi. İkileme şeklinde de gelebilir: **oynay oynay** gibi. Bir başka işaret de zammeli “yâ”dır: **oynayu** “oynayarak” gibi. [7] Anadolu halkının ağızlarında şimdiki zaman işareti “-rak” ve “-rek”tir: **çaparak**¹³² “koşan”, **kiderek** “giden” gibi. Bir başka işaret fethalı “yâ”dır: **ağlaya** [8] **ağlaya** “ağlaya ağlaya” gibi. Kâf-ı Fârisîli “-geç” ile “-ğaç” ekleri “hemen, çün” anlamını ifade ederler: **alğaç** [9] “alınca”, **yetgeç** “yetişince” gibi. Anadolulular, aynı anlamı ifade etmek üzere “-çık” ve “-çik” derler: **yitcek**¹³³ ve “varıp varmaz” anlamında olan **yitcak**¹³⁴’ta olduğu gibi. [10] “-ğalı”, [T9a] “-geli” kâf-ı Fârisî ile “lâm-ı ta’lîl ve hatta” anlamındadır: **kitğalı** ve **kitgeli** “gittiği için, gittiği ana kadar” gibi. “-ğu” ve “-gü” kâf-ı Fârisî ile [11]

¹³⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “ماست مين” şeklinde verilmiştir.

¹³¹ Bu kısım İŞM nüshasında tamamlanmamıştır.

¹³² Bu kelime İŞM nüshasında “چامارق” şeklinde verilmiştir.

¹³³ Bu kelime İŞM nüshasında “بيتمك” şeklinde verilmiştir.

¹³⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “بيتحاق” şeklinde verilmiştir.

“hasıl-ı mastar” anlamını ifade etmektedir: **algü birgü** ¹³⁵ “alış veriş” gibi. “-man” birinci tekil şahıs eki olmakla birlikte olumsuz fiili de kastetmektedir: **alman** [12] “almam” gibi. “-mas” olumsuz fiilin üçüncü tekil şahıs ekini ifade eder: **almas** yani “almaz” gibi. “-ğuça”, “-ğunça”, “-güçe”, “-günçe” kâf-ı Fârisî ile: [13] “âl; ölçü ve miktar” anlamını da ifade etmektedir: **uşatğuça** ¹³⁶ “kırılana kadar, kırılacak kadar” gibi. “-gülük” ve “-gölük” [14] birinci harf kâf-ı Fârisî, sonuncu harf kâf-ı Arabî ile “kabiliyet” anlamına gelir: **algülük** “alınabilir”, **kiygülük** ¹³⁷ “giyilebilir” gibi. “-ğudık” [15] ve “-güdik” her ikisinin son harfi kâf-ı Arabî ve sonuncusunun ilk harfi kâf-ı Fârisî ile “kabiliyet ve benzerlik (mümaselet)” anlamını verir: **urgudik** “vurulabilir, vurabilir, [16] vurulur, vurur” gibi, **güdik** “yapılabilir, yapabilir ve yapılır, yapar” gibi. kâf-ı Fârisî ile “-bişenğ” şimdiki ve geçmiş zamanın ikinci tekil şahsının olumsuzunu [17] ifade etmektedir: **almaydur** “almamıştır ve almıyor” gibi. “-ğum” ve “-güm” kâf-ı Fârisî ile birinci tekil şahıs ekidir: **algum** ¹³⁸ ve [18] **algumdur** ¹³⁹ “alacağım”, **kilgüm** ve **kilgümdür** “geleceğim” gibi. “-ğumuz” ve “-gümüz” kâf-ı Fârisî ile ikinci [19] çoğul şahıs ekidir: **algumuz** ve **algumuzdur** “alacağız” ¹⁴⁰, **kilgü** ve **kilgümüzdür** “geleceksiniz” ¹⁴¹ gibi. “-ğünğ” ve “-günğ” [20] kâf-ı Fârisî ile ikinci tekil şahıs ekidirler: **algünğ**, **algünğdür** “alacaksın”, **kilgünğ**, **kilgünğdür** [21] “geleceksin” gibi. “-ğünğuz” ve “-günğüz” kâf-ı Fârisî ile ikinci çoğul şahıs ekidir: **algünğiz**, **algünğizdur** “alacaksınız” ¹⁴², [22] **kilgünğiz**, **kilgünğizdür** “geleceksiniz” gibi. [T9b] “-ğusı” ve kâf-ı Fârisî ile “-güsi” üçüncü tekil şahıs eki: [23] **algusı**, **algusıdur** “alacak” ¹⁴³, **kilgüsi**, **kilgüsidür** “gelecek” gibi. Anadolular bunlara **alısı**, **kilisi**

5b

¹³⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “آلغو و بیرکو” şeklinde verilmiştir.

¹³⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “اوشانغوحه” şeklinde verilmiştir.

¹³⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “کیلکولوک” şeklinde verilmiştir.

¹³⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “الغوم” şeklinde verilmiştir.

¹³⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “الغومدور” şeklinde verilmiştir.

¹⁴⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “خواهم گرفت” şeklinde anlamlandırılmıştır.

¹⁴¹ Bu kelime İŞM nüshasında “خواهم آمد” şeklinde anlamlandırılmıştır.

¹⁴² Bu kelime İŞM nüshasında “خواهند گرفت” şeklinde anlamlandırılmıştır.

¹⁴³ Bu kelime İŞM nüshasında “خواهید گرفت” şeklinde anlamlandırılmıştır.

[1] ve **ağlayasıdur** “ağlayacak” ¹⁴⁴ şeklinde söylerler. “-ğusılar” ve “-güsiler” kâf-ı Fârisî ile üçüncü çoğul şahıs ekidir: **algusılardur** ¹⁴⁵ [2] “alacaklardır”, **kilgüsilerdür** ¹⁴⁶ “geleceklerdir” gibi. “-salar” üçüncü çoğul şahıs ekidir: **kitseler** “gitseler” gibi. “-sem” [3] birinci tekil şahıs ekidir: **kitsem** “gitsem” gibi. “-sağ” ve “-sek” kâf-ı Arabî ile birinci çoğul şahıs ekidir: [4] **kitsağ, kitsek** “gitsek” gibi. “-señg” kâf-ı Fârisî ile ikinci tekil şahıs ekidir: **kitseñg** yani [5] “gitsen” gibi. “-señgiz” kâf-ı Fârisî ile de ikinci çoğul şahıs ekidir: **kitseñgiz** “gitseniz” gibi. “-lı, -alı” birinci çoğul şahıs ekidir: [6] **alalı** “alalım” gibi. Aynı zamanda “-lınğ” kâf-ı Fârisî ile de birinci çoğul şahıs ekidir: **alalınğ** “alalım” gibi. [7] Anadolu Türkçesinde “-lı, -alı” eki “hatta” anlamına da gelir; **olalı** “olalı” ¹⁴⁷ gibi. Sakin “yâ” ve “min” birinci tekil, üçüncü tekil ve [8] ikinci tekil şahıslar için kullanılıyor: **alay** ve **ala-min** “alayım, alasın ve ala” gibi. “-ñg” kâf-ı Fârisî ile her ikisi de sakın olmak üzere [9] “-ñgız” ve “-ñglar” kâf-ı Fârisî ile ve yine “nûn” ve “kef”in sakın olma şartıyla her üçü ikinci çoğul şahıs ekidir: **alınğ, alınğız, alınğlar** [10] “alınız” gibi. “-durğan” ve “-dürgen” kâf-ı Fârisî ile: **aladurğan** “alan, almış, almak” anlamlarında kullanılır, [11] **kiledürgen** [T10a] “gelen, gelmiş, gelmek” gibi. “-durmuş”: **aladurmuş** “alıyormuş” gibi. “-sem” şart fiilidir. [12] “-çün” anlamında: **kidsem** ¹⁴⁸ “gelirsem” gibi. Birinci tekil şahıs eki: **alam** “alayım” ¹⁴⁹ gibi. “--mız” birinci çoğul şahıs eki: **açmakımız** “bizim açmamız” gibi. [13] “-ñg” kâf-ı Fârisî ile ve “nûn”-ı sakın, ikinci tekil şahıs ekidir: **başıñg** “başın” gibi. Emir kipinin ikinci çoğul [14] şahıs eki ve olumsuzluk ekinde: **alınğ** “alınız” ve **almanğ** “almayın” gibi. Kâf-ı Fârisî ve sakın “nûn” ile yazılan “-ñgız” ve “-ñguz”, ikinci çoğul zamiridir: [15] **başıñgız** “başınız” ve **közünğüz** “gözünüz” gibi. “-ı” üçüncü tekil şahıs alâmetidir: **başı** “başı” gibi. “-sı” da üçüncü [16] tekil şahıs ekidir: **atası** “babası” gibi. “-lar” çoğul ekidir: **yağşılar** “iyiler” gibi. “-diler” ¹⁵⁰ üçüncü çoğul şahıs ekidir: [17] **câzim irdiler** “kararlıydılar” gibi. Aynı zamanda ikinci çoğul şahıs eki işaretidir: **bendem irdinğler** “kulum idiler” gibi. **min** “ben”, [18]

¹⁴⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “خواهند کرد” şeklinde anlamlandırılmıştır.

¹⁴⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “آغوسیلادور” şeklinde anlamlandırılmıştır.

¹⁴⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “کیلکوسیلادور” şeklinde verilmiştir.

¹⁴⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “ناشده” şeklinde çevrilmiştir.

¹⁴⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “کید” şeklinde verilmiştir.

¹⁴⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “نخواهم گرفت” şeklinde çevrilmiştir.

¹⁵⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “دی” şeklinde verilmiştir.

sin “sen”, **biz** “biz” ve **bizüz** ¹⁵¹ Anadolu halkının ağzında “biziz”. **siz** “siz”, **alar**, **anlar** ¹⁵² “onlar”, **oŋga** “ona”, **ança** “o kadar, onca”, [19] **ol**, **şol** ¹⁵³, **otal** “o”, **bu** “bu”, **hun** “çün”, **muŋga** “böylece” gibi. Sakin “nûn” bağlaçtır ve aynı şekilde sakin [20] “kâf” ile birleşen “-ni” de bağlaçtır: **şunuŋ** ¹⁵⁴ ve **miniŋ** “onum ve benim” gibi. Fakat “-ni” eki başta geldiği zaman istifham anlamı taşır: [21] **ni didi** “ne dedi” gibi. Sâkin “kâf” ve “nûn” ile biten “-niŋ” bağlaçtır, “-ğa”, “-ge” ve kâf-ı Fârisî ile “-ka” ise “bâ-ı ta’diye” [22] anlamına gelmektedir: **kitmenğa** “gitmeye” gibi. [T10b] Aynı şekilde iki diğer sözde ise “-üçün” kelimesi “lâm-ı ta’lîl” anlamına gelir: **kitmak üçün** [23] “gitmek için”. **ile**, **ilen**, **bile**, **bilen**, **birle** ve **birlen** hepsi “ile” anlamındadır. Aynı şekilde

6a

[1] “-dur” ve “-durur” Farsçadaki “est” anlamına gelmektedir: **filândür** “filandır” örneğinde olduğu gibi. **kim** “kim”; **kim urdı** [2] “kim vurdu”. “-i” ve “-ir”, geçmiş zaman alâmeti ve diğer alâmetlerle birleşir: **ider** ve **irdi** ¹⁵⁵ “idi” örneklerinde olduğu gibi. **iding** ve **irdiŋ** [3] kâf-ı Fârisî ile “idin”. Örneğin: **ivde iding** “evdeydin” gibi. **idingiz** ve **irdiŋiz** ve **idingler** ve **irdiŋler** ise [4] hepsi kâf-ı Fârisî ile “idiniz” anlamını ifade etmektedir. Örneğin: **ivde idingiz** “evdeydiniz” gibi. **idim** ve **irdim** ise “idim” anlamındadır. Örneğin: **ivde idim** [5] “evdeydim” gibi. **irdik** ve **irdük** kâf-ı Arabî ile “idik” anlamını taşır. Örneğin: **ivde idük** “evdeydik” gibi. [6] **iken**, **irken** ve **irkin** hepsi kâf-ı Arabî ile de “-dır” anlamında olup zâittirler. Şu örnekte görüldüğü gibi: **filân irkin** “filandır”. [7] Aynı şekilde **ikey** ve **irkey** kâf-ı Arabî ile ise “çün ve mahz olmak” anlamındadır. **irkey** “filan şeyin mahz olması, çün [8] filan var” anlamlarına gelmektedir. **irür** “-dır / -dir” anlamındadır; Örneğin **filân irür** “filandır” ¹⁵⁶. **imes** ve **irmes** “değildir ve yoktur” anlamını ifade ederler. Örneğin: **filân irmes** “filan değildir ve filan yoktur” gibi. **imen** [9] ve **irmen** “değilim”. Örneğin: **yaman imen** ¹⁵⁷ “fena değilim” gibi. Aynı şekilde **imeŋ** ve **irmeŋ** kâf-ı Fârisî ile “değilsin”

¹⁵¹ Bu kelime İŞM nüshasında “بيزور” şeklinde verilmiştir.

¹⁵² Bu kelime İŞM nüshasında bulunmamaktadır.

¹⁵³ Bu kelime İŞM nüshasında “شدل” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “سونونك” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “ايردى” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁶ Bu kısım İŞM nüshasında bulunmamaktadır.

¹⁵⁷ Bu kısım İŞM nüshasında eksik yazılmıştır.

anlamındadır. Örneğin: **yaman imenġ** [10] “fena değilsin” gibi. **imiş** ve **irmiş** “imiş” anlamındadır. Örneğin: [T11a] **yaḥşî imiş** “iyiymiş” gibi. **ise** ve **irse** “olsa ve olursa” anlamındadır. Örneğin: **yaḥşî ise** [11] “iyi olsa, iyi olursa” gibi. **isenġ** ve **irsenġ** kâf-ı Fârisî ile “isen ve olursan” anlamındadır. Örneğin: **yaḥşî isenġ** “iyi [12] isen, iyi olursan” gibi. **isenġiz** ve **irsenġiz** ise kâf-ı Fârisî ile “iseniz ve olursanız”. Örneğin: **yaḥşî isenġiz** “iyiyseniz, iyi olursanız” gibi. [13] **isem** ve **irsem** “isem ve olursam”. Örneğin: **yaḥşî isem** “iyi isem, iyi olursam” gibi. **isek** ve **irsek** kâf-ı [14] Fârisî ile “isek ve olursak”. Örneğin: **yaḥşî isek** “iyiysek, iyi olursak” gibi. اوده “-evde” zaman zarfıdır. Örneğin: **filân vaḳtda** [15] “filân zamanda”. “-evde” birden dokuza kadar olan sayıların sonuna gelir: **birevde** “bir tane” ve **ikevde** “iki tane” gibi. “-inci” ise birden dokuza kadar olan [16] sayıların sonuna gelmektedir: **birinci**, **ikinci** gibi. “-ımtul” renklerin sonuna gelir “yarım renk” anlamında. [17] Örneğin: **ağımtul** “beyaza benzeyen, beyazımsı”, **yaşımtul** “yeşile benzeyen, yeşilimsi” gibi. “-dek” kâf-ı Arabî ile, Anadolu’da “-dik” ekinin kısaltılmışı olarak “-e kadar, intiha” anlamına gelmektedir: [18] **filân şehre dek** “filân şehre kadar” gibi. “-dağ” ve “-dek” kâf-ı Arabî ile “fazlalık ve tafzil” anlamını ifade eder: [19] **yaḥşî dek** “iyisi” gibi. “-kı” ¹⁵⁸, “-ğî” ve “-ki” kâf-ı Arabî ile “nispet” anlamına gelir: **andağı** “oralı”, **yılğı** “yıllık” ve [20] **kiceki** “gecelik” gibi. “-duruk” ise “alet” anlamındadır: **boyunduruk** “inek ya da başka bir hayvanın boynuna -çift sürmek için- asılan aletin ismi” gibi. [21] **akunduruk** [T11b] “pamuğu çekirdeğinden ayırmak için kullanılan milin ismi” gibi. “-le” ve “-len” beraberlik anlamına gelir: **ikevle** ve **ikevlen** [22] “ikisi birlikte” gibi. “-caḳ” ve “-cek” kâf-ı Fârisî ile “araç” anlamına gelir: **alıncaḳ** ¹⁵⁹ “atın alına süs olarak bağlanan şey”. [23] **yağurcaḳ** ¹⁶⁰ “buğday ufalamada kullanılan aletin ismi” ve **silkincaḳ** ¹⁶¹ kâf-ı Arabî ile “hamâyil ve muska” anlamındadır.

6b

[1] “-caḳ” eki “alâmet” anlamında olup ism-i fail de olabilir: **yasancaḳ** “kendini bezeyen” gibi. Bazı zâit sözcükler, [2] değerini ve süsünü artırmak için kullanılır “-

¹⁵⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “نى” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “الينمحاق” şeklinde verilmiştir.

¹⁶⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “بارغوجاق” şeklinde verilmiştir.

¹⁶¹ İŞM nüshasında “-kaf” ile yazıldığı halde “-kef” ile olduğunu belirtiyor.

er” ekidir: **birer**¹⁶² ve **üçer** “bir ve üç¹⁶³” gibi. Aynı şekilde **iken** ve **irken** [3] kâf-ı Arabî ile de zâit sözcüklerdendir. “-dur” ve “-tur” da zâit sözcüklerdendir: **biledür-siz**¹⁶⁴. “-tuk” kâf-ı Arabî ile de hurûf-ı zâidedendir: [4] **imiştükçi** örneğinde olduğu gibi. “-çı” de hurûf-ı zâidedendir: **min yılçılık** ve **minlık**¹⁶⁵ “bin yıllık” gibi. Aynı zamanda ism-i fail alâmetidir. [5] Daha önce bahsettiğimiz gibi “-sı” da hurûf-ı zâidedendir: “fazla, çok” anlamındaki **artuk** kelimesinin müteradifi olan **artuksı** örneğinde olduğu gibi. Daha önce geçtiği gibi bazen de zamir olur. [6] “-ş”¹⁶⁶ da hurûf-ı zâidedendir: **kurışmak**,¹⁶⁷ **kurumak** fiilinden “kurumak” anlamında, **yaruşmak**¹⁶⁸, [7] **yarumak** fiilinden “aydınlanmak, yanmak” demektir. Bu ek, bâb-ı müfaale alâmeti olarak da geçer. Yine söylediğimiz gibi “-nınğ” ve “-nuñğ” kâf-ı Fârisî ile ekleri de [8] hurûf-ı zâidedendir: [T12a] **közünğnüñğ** ve **közünğ** “gözün” gibi. Ayrıca daha önce geçtiği gibi bağlaç da olur. “-ğıl” ve [9] “-gil” kâf-ı Fârisî ile de hurûf-ı zâidedendir: **algıl**, **al** fiilinden “al” anlamında ve **kilgil**, **kil** fiilinden “gel” gibi. “-lığ” ve “-lik” kâf-ı Arabî ile ekleri de [10] hurûf-ı zâidedendir: örneğin: **ölmeklik** “ölmek” fiilinden “ölmek” anlamında¹⁶⁹. “-la” eki de hurûf-ı zâidedendir; örneğin: ¹⁷⁰ **kıldıla** “yapmak”. Sâkin “nûn” da hurûf-ı zâideden sayılmaktadır; örneğin: **intizarında** anlamında **intizarıda** [11] “intizarında”. Meksûre harflerin önüne gelen “-ın” eki de hurûf-ı zâidedendir: **sinsizin** ve **sinsiz** “sensiz”, **birin birin** [12] “bir bir”. Diğer kelimelerle birleşirken kelimeye, ifade ettiği anlamdan başka bir anlam veren kelimeler de vardır; mesela “almak” anlamında **almaq** kelimesi ve [13] terkiibinde **almaqılıkı** olarak “almak gücü” anlamına gelir. Aynı şekilde “bilmek” anlamında **bilmek** fiili ve terkiibinde **alabilmek** [14] “bilmek gücü”. Bu hususta bir başka örnek kâf-ı Fârisî ile “gör” anlamındaki **gör** fiilidir ve başka bir fiile yardımcı olarak geldiğinde bir işin yapılmasında “çaba harcamak” anlamına gelir: **kıla gör** “yapmaya çabala”.

¹⁶² Bu kelime İŞM nüshasında “یرارور” şeklinde verilmiştir.

¹⁶³ Bu kelime İŞM nüshasında “وسه” şeklinde verilmiştir.

¹⁶⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “بلارورسینز” şeklinde verilmiştir.

¹⁶⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “مین یسق” şeklinde verilmiştir.

¹⁶⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “بیش” şeklinde verilmiştir.

¹⁶⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “تورشماق” şeklinde verilmiştir.

¹⁶⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “یارشماق” şeklinde verilmiştir.

¹⁶⁹ Bu cümle İŞM nüshasında bulunmamaktadır.

¹⁷⁰ Bu cümle İŞM nüshasında bulunmamaktadır.

[15] Önsözün ardından, her şeyi bilen Allah'ın yardımıyla elif-bâ sırasına göre asıl konuya başlayalım.

bâb-1 elif

me' a'l-elif a [16] harf-ı nidâ ve ism-i işâret olan **an** kelimesinin muhaffefi olup “lar” ekiyle terkipleşerek **anlar** “onlar” anlamına gelmektedir. me' a'l-bâ [17] **aba** “babalar ve atalar”, bâ-yı Fârisî ile **apa** ve “abla” anlamındaki **igeci** kelimesiyle anlamdadır. **abadan** “hoş, iyi, güzel, gösterişli”, **abdan** da [18] aynı anlamda ve Farsçada “abadan” kelimesi, “bozuk” kelimesinin karşıtıdır. “ğayın” ile olan **ap ağ** kelimesi [T12b] “kâf”in “ğayın” yerine kullanması ve bâ-yı Fârisî ile “bembeyaz ve parlak” anlamında kullanılmaktadır. [19] **abağa** ve **abağa** ise “amca” anlamındadır ve Hülâgu Han'ın büyük oğlunun ismidir ve Hülâgu Han'ın amcasının adı olduğu için “abağa” şeklinde de söylerlerdi. [20] **abdan** “abadan” kelimesinin kısaltılmışıdır ve aynı anlamı taşımaktadır ve Farsçada “suyun durduğu yer, insan ve hayvanların omuzu” anlamına da gelir. **eprik** [21] bâ-yı Fârisî ve kâf-ı Arabî ile “eski, yıpranmış, yaşlanmış adam”. “hemdem” vezninde **ebsem**¹⁷¹ “suskun, uslu”. “gamgîn” vezninde [22] ve bâ-yı Fârisî ve kâf-ı Arabî ile olan **epkin** “siyah ip”. kâf-ı Arabî ile **ebem kümeci** “ekmekci, ebem kömeci”. **abu** “bâ”nın zammesiyle “ata, dede”. [23] **abuşğa**¹⁷² “koca, eş”. **ebulhan**¹⁷³ **tağı** “Kıpçak çölünde babilhan adıyla tanınan bir dağın adıdır”. me' a't-tâ masterlardan:

7a

[1] **atmağ, atmak** “atmak ve şafağın sökmesi”. Gerçi kitabın önsözünde istikakat işaretleri zikr olunduktan sonra her masterın müştaklardan [2] nasıl oluşumu hakkında da bilgi verilmiştir. Ancak önsözde söylediğimiz gibi masterların ekinde müştaklarının anlamı da [3] izah edilmiştir ve bu durum diğer masterlar için de geçerlidir; **attı** “attı”, geçmiş zamanda birinci çoğul şahıs ekiyle **attuk** “attık”¹⁷⁴ ve [4] geçmiş zamanda **atar** ve şimdiki zamanda **atadur**. Aynı zamanda şimdiki zamanı ifade eden **atmaydur** “atmıyor” şimdiki zamanın olumsuzudur. [5] **atarğan** ve **atınğan**

¹⁷¹ Bu kelime İŞM nüshasında “ایسم” şeklinde verilmiştir.

¹⁷² Bu kelime İŞM nüshasında “ابوشیغه” şeklinde verilmiştir.

¹⁷³ Bu kelime İŞM nüshasında “ابونحان” şeklinde verilmiştir.

¹⁷⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “انداختم” şeklinde çevrilmiştir.

¹⁷⁵ ve **atadurğan** ¹⁷⁶ “atan” ve her üç çekim ism-i fail olarak gelmektedir. [T13a] **at** ve **atğıl** “at” [6] çekimleri ise emir kipi için kullanılmaktadır. **atmağıl** “atma” emir kipinin olumsuzudur. **atıng** ve **atıngız** ve **atınglar** “atınız” ise emir kipi ikinci çoğul şahıs için kullanılmaktadır. [7] **atmañg** ve **atmañgız** ve **atmañglar** “atmayın” emir kipi olumsuzu ikinci çoğul şahıs için kullanılmaktadır. **atman** ve **atmas-min** “atmıyorum” birinci tekil şahıs [8] olumsuzudur. **ata-min** ¹⁷⁷, **atar-min** ¹⁷⁸, **atadur-min** ve **ataram** “atıyorum” her dört siga birinci tekil şahıs için kullanılmaktadır. **atarım** ve **atmağım** [9] “atıyorum” birinci tekil şahıstırlar. **atmağum** “atmayacağım” birinci tekil şahsın olumsuzudur. **atıp**, **atıban** ve **atmış** “atmış”. [10] **atmışañg** ¹⁷⁹ “atmış” ¹⁸⁰. **atmas** “atmaz”. **atması** “atması ve atmaması” ¹⁸¹, **atmadın** “atmadan ve atmamış”. **atıp** [11] **bolmas** ve **ata bolmas** ve **atmak olmas** “atılamaz”. **at’alması** “atamaz”. **ata ata** “atarak”. [12] **atay** ve **ata-bin** ¹⁸² “atayım”. **atsak**, **atga-biz** ¹⁸³ ve **atgay-biz** ¹⁸⁴, **atalı** ve **atalıñg** “atalım”. **atğalı** “atmak için”. [13] **atgaç** “atınca”. **atguçı** “atan”. **atguça**, **atgunça** ve **atgança** “atana dek, atana kadar”. **atgung** [14] “atacağın”. **atgusı** “atacak”. **atguluğ** “attın”. **atgay**, **ata**, **atsa**, **atsun** ve **atdik** [15] “atsın” ¹⁸⁵. [T13b] **atgudik** ve **atardik** “atmalı”. Ancak anlamlar yardımıyla fiilin çekimini tahmin edebiliriz. **atışmak** [16] “atmak” fiilinin müfaalesidir. **atılmak** ve **atılmağ** ise “atılmak” ¹⁸⁶ fiilin infial babındadır. **atturmak** “atmak”ın ettirgen halidir. **atamak** ve **atamağ** [17] “ad vermek ve nişanlamak”. **ataram** “atıyorum”. Zikredildiği gibi “ad veriyorum” ve “belirtiyorum” anlamında olan **atmak** [18] kelimesinden müştak olan **atılmak** ve **atılmak** “atmak” mastarının infial babıdır **ataşmek** “birlikte şarkı söylemek” müfaale babıdır. [19] **atağlamak** ve **atağlamağ** “ad verdirmek” anlamındadır. **atağlatmak** ve **atağlatmağ** “atağlamak” fiilinin ettirgen halidir [20] ve bu babın müştakları ise “tâ-yı

¹⁷⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “دالتغان” şeklinde verilmiştir.

¹⁷⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “آتاده رغان” şeklinde verilmiştir.

¹⁷⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “آتابین” şeklinde verilmiştir.

¹⁷⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “آرتابین” şeklinde verilmiştir.

¹⁷⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “آتمیشام” şeklinde verilmiştir.

¹⁸⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “انداخته ام” şeklinde verilmiştir.

¹⁸¹ Bu kelime İŞM nüshasında verilmemiştir.

¹⁸² Bu kelime İŞM nüshasında “آتائین” şeklinde verilmiştir.

¹⁸³ Bu kelime İŞM nüshasında “انعايز” şeklinde verilmiştir.

¹⁸⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “انغاييز” şeklinde verilmiştir.

¹⁸⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “بينداز” şeklinde verilmiştir.

¹⁸⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “اسيلىماق” şeklinde verilmiştir.

karaşat” ile gelmektedir. **atağlatmak** ve **atağlamağ**¹⁸⁷ “atağlamağ¹⁸⁸” fiilinin iftial babıdır. Ancak müştakları ise “nûn” ile [21] gelmektedir. “birbiriyle nişanlı olmak” anlamındaki **atağlaşmak**¹⁸⁹ ve **atağlaşmağ**¹⁹⁰ müfaale babındadır. **atğulamak**¹⁹¹ ve **atğulamağ**¹⁹² “ok atmak”. [22] **atğulatmağ**¹⁹³ ve **atğulatmak**¹⁹⁴ fiilleri “atğulatmağ¹⁹⁵” fiilinin müteaddî halidir ve müştakları ise “tâ” ile gelmektedir. **atğulaşmak** ve **atğulaşmağ** [23] ise “birbirine ok atmak” anlamında olan “atğulamağ” fiilinin müfaale babıdır. **atlamağ**, **atlamak** “atlamak”. **atlaşmağ**, **atlaşmak** “atlamağ” fiilinin müfaale babıdır,

7b

[1] “birlikte atlamak” anlamındadır. Bu babın müştakları ise “şîn” harfiyle birlikte gelmektedir. “atlatmak” anlamında olan, “atlamak” fiilinin müteaddîsi **atlatmağ** ve **atlatmak**’tır. [2] Müştakları “tâ” ile gelmektedir. [T14a] “binmek” anlamındaki **atlanmağ**¹⁹⁶, **atlanmak**. “bindirmek” anlamındaki **atlandurmağ** ve **atlandurmak** ise “atlanmağ” fiilin ettirgen halidir. [3] **atıkmağ**, **atıkmağ** “ünlü olmak”. cevâmid¹⁹⁷ **at** “at, satranc taşlarından biri, [4] ad, atmak’tan emir olarak at, şafak atmaktan emir olarak at”. **ata** “baba, zahidler, şeyhler, adlandırmak fiilinin emir şekli”. Görüldüğü gibi kâf-ı Fârisî ve “bâ”nın kesri ile **atabeg** ve **atabig** [5] “büyük baba, lala, şehzadelerin mürebbisi, sultanların çocuklarına bakan kimse anlamına gelmektedir ve Selçuklu şehzadelerinin mürebbisi olan Atebekiyye adı bundandır”. [6] **atar dutar**¹⁹⁸ “değiş tokuş, şiddet, ölçü, orduyu yönetme, savaş aletlerinden”. **atağ** “nişanlı”. **atağlığ** [7] “nişanlanmış, adlandırılmış”. **atalığ** “babalık, Türkistan ve Harezm’de bir rütbedir”. **at boğazı** “at yemi”. [8] “bedrek” vezninde ve kâf-ı Arabî ile olan **etrek**

¹⁸⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “اتاغلماق” şeklinde verilmiştir.

¹⁸⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “اتاغلماق” şeklinde verilmiştir.

¹⁸⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “اتاغللاشماق” şeklinde verilmiştir.

¹⁹⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “اتاغللاشماغ” şeklinde verilmiştir.

¹⁹¹ Bu kelime İŞM nüshasında “آتغولماق” şeklinde verilmiştir.

¹⁹² Bu kelime İŞM nüshasında “آتغولماغ” şeklinde verilmiştir.

¹⁹³ Bu kelime İŞM nüshasında “آتغوللاشماغ” şeklinde verilmiştir.

¹⁹⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “آتغوللاشماق” şeklinde verilmiştir.

¹⁹⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “آتغوللاشماغ” şeklinde verilmiştir.

¹⁹⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “اتلاشماغ” şeklinde verilmiştir.

¹⁹⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “التاء” şeklinde verilmiştir.

¹⁹⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “آتاردورتار” şeklinde verilmiştir.

“Cürcân şehri yakınlarında bir ırmak adıdır”. **atsız** “adsız, Harezmi şahının adı”, [9] elif’in kesriyle “etsiz, zayıf” anlamına gelmektedir. **atğu** “Anadolu Türkçesinde çulhacıların mekiği”. “feleke” vezninde **eteke** kâf-ı Arabî ile [10] “bakıcı”. “fâel” vezninde **atıl** “Terhan çayından akıp Hazer denizine dökülen bir ırmak” adıdır. **atlanur ayağ**¹⁹⁹ [11] ve **atlanur ayağı**²⁰⁰ “at sürerken alınan şerap kasesi”. **atlığ**²⁰¹ “adlı sanlı”. **atmaca** “tâ”nın sükunu ile²⁰² “Anadolu Türkçesinde bir çeşit avcıl kuş, Farsçadasi bâşe”. [12] **etmek** “tâ”nın sükunu ve “mîm”in fethasıyla “Anadolu Türkçesinde ekmek” anlamındadır. **atış tutuş**²⁰³ “atar durtar” kelimesiyle aynı anlamdadır. **atışlığ** “Arapçada rûy [13] sahibi”. “lâyık” vezninde **atığ**²⁰⁴ [T14b] “dört başlı bir ağacın yağmur yağını çıkarmak için küpü karıştırmak”. **atım** “ok atımı, [14] Arapçada gölve derler”. **me‘a’l-cîm** mastarlardan: **açmak, açmağ**²⁰⁵ “açmak”. **açılmak, açılmağ** “açılmak”. “birbirine açılmak, açılmak” anlamında olan **açılışmak, açılışmağ**²⁰⁶ fiilleri [15] “açılmak” fiilinin müfaale babındadırlar. **açturmağ, açturmak** “açılmak” fiilinin ettirgenlik halidir. **acımağ** [16] “cîm”in kesri ile “acımak” anlamındadır. “acı yapmak, yaranın kaşımak sonunda acıması” anlamına gelen **acıtmağ, acıtmak** fiilleri “acımak” fiilinin ettirgen halidir. **acışmak** “kaşıma nedeniyle yaranın acıması”²⁰⁷. [17] **acışturmağ, acışturmak**²⁰⁸ “acıtmak ve kızdırmak” anlamına gelir ve “acışmak” fiilin ettirgen halidir. **acığlanmak, aciğlanmağ**²⁰⁹ “kızmak”, **acığlatmak**²¹⁰, **acığlatmağ**²¹¹ ise “acı [18] yapmak, kızdırmak” anlamında ve ettirgen halidir. **acığmak, aciğmağ**²¹² “acımak” ve **acığturmak, aciğturmağ**²¹³ “acıtmak” ettirgen halidir. **cevâmid ac** “ac”. [19] **açar cîm-i Fârisî** ile “anahtar” ve “açmak” fiilin muzarisidir. **açmak** “açıyor, açan, açmak ve Farsçada [20] tarçın ve

¹⁹⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “اتلاتور اياغ” şeklinde verilmiştir.

²⁰⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “اتلادور اياغی” şeklinde verilmiştir.

²⁰¹ Bu kelime nüshalarda bulunmamaktadır.

²⁰² Bu kısım İŞM nüshasında verilmemiştir.

²⁰³ Bu kelime İŞM nüshasında “ایتیش نوتوش” şeklinde verilmiştir.

²⁰⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “اتق” şeklinde verilmiştir.

²⁰⁵ Bu kelime İŞM nüshasında verilmemiştir.

²⁰⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “آجیلماق ، آجیلماغ” şeklinde verilmiştir.

²⁰⁷ Bu cümle İŞM nüshasında verilmemiştir.

²⁰⁸ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

²⁰⁹ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

²¹⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “آجیلانماق” şeklinde verilmiştir.

²¹¹ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

²¹² Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

²¹³ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

zencefil ve limon suyuyla yapılmış bir tür meyve turşusu, karışık, karışmış, yerin [21] alt ve üst noktaları, Hintçede dini kurallara uymak demektir”. cîm-i Fârisî ve “mîm”in fethi ve “yâ-yı hutî”nin sükunu ile **açamaylı** “Özbekiyye’nin otuz iki [22] urugundan biridir”. “sükun-ı cîm” ve “râ-yı karaşat”ın kesri ile **acırığ** “kuru ot kökü” anlamındadır ve ona “çayır” da derler. [23] **açuk** “açık”. **eçe** cîm-i Fârisî’nin fethiyle “anne” ve “cîm”in şeddesiyle **acca** “alçı, kireç, Arapçada caş²¹⁴”. [T15a] **acırğa** Arapçada “cîm”in kesri ve “râ-yı mühmele”nin sükunu ve

8a

[1] “gayın-ı mu’ceme”nin fethi ile “Moğolcada erkek” anlamındadır. **acığ**²¹⁵ “kızgınlık, acı”. **acığlığ**²¹⁶ “öfkeli”. [2] **me‘a’l-hā** mastarlardan: **ahtarmak**, **ahtarmağ**²¹⁷ “aramak”. **ahtartmak**, **ahtartmağ**²¹⁸ “birisine aratmak” ettirgen fiildir. **ahtarışmak**, **ahtarışmağ**²¹⁹ “birlikte aramak” anlamında olup [3] müfaale babındadır. **ahtarılmak** “aranmak”. **aşsumlamak**, **aşsumlamağ**²²⁰ “sarhoş olmak” ve **aşsumlatmak**, **aşsumlatmağ**²²¹ ise “aşsumlamak” fiilin ettirgen halidir. [4] “sarhoş olmak” anlamındaki **aşsumlaşmak** “aşsumlamak” fiilin müfaale halidir²²². **cevāmid aḥ** “eyvah, vay, Farsçada aferin” anlamında kullanılmaktadır. **اَحْتَا** ve **اَحْتَا** “ahta” [5] “iğdiş at, Farsçada kabından çıkarılmış her şey anlamında kullanılmaktadır. Mesela sıyrılmış kılınç, çekirdeksiz zirişk ve kızılçık”. [6] **ahtacı** “önder”. **ahtık** “torun”. **aḥsavurğa** “sîn” ve “gayın”ın fethi, “vâv”ın zammesi ve “râ”nın sükunu ile “Moğolcada [7] okluk ve tirkeş bağı, Arapçada mınṭıkatü’l-kemāne”. **aḥsum** “sarhoş”. **me‘a’d-dāl** mastarlardan: **edeşmeğ**, **edeşmak** “birlikte şarkı söylemek”. [8] **adağlamak** “atağlamak” ile aynı anlamdadır. **cevāmid ada**²²³ “yokuş, yüksek yer, Anadolu Türkçesinde ada²²⁴”. **adaş** [9] “adaş”. **adak** “Türkistan’da bulunan Endican şehrinin eski adı, çocukların [10] yürümesini sağlamak için ağaçtan yapılan araç,

²¹⁴ Bu kelime İŞM nüshasında verilmemiştir.

²¹⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “اَحْيَتِغ” şeklinde verilmiştir.

²¹⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “اَحْيَلِغ” şeklinde verilmiştir.

²¹⁷ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

²¹⁸ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

²¹⁹ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

²²⁰ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

²²¹ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

²²² Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

²²³ Bu kelime her iki nüshasında “اَدَا” şeklinde çevrilmiştir.

²²⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “اَدَا” şeklinde çevrilmiştir.

nişanlı, ada”. **adağlıg** “nişanlı”. “şadrâ” vezninde **adra** ²²⁵ [11] “bozkır”. “sabun” vezninde **adun** “Moğolcada at sürüsü”. **aduncı** “at çobanı”. [12] **adırğan** “dâl”ın kesri ve “râ”nın sükunu ile “Moğolcada tepe”. [T15b] “şerik” vezninde **edik** “çizme”. “nâdim” vezninde [13] **adım** “adım”. me‘a’r-râ mastarlardan: **armağ** ²²⁶ “yorulmak”. **arımak** “temizlenmek”. **artmak**, **artmağ** ²²⁷ [14] “temizlemek” ve müteaddîdir. **arılmağ** ise “aramak” fiilinin müteaddîsidir. **aramak** ²²⁸ “bir şeyin arasını aramak”. **aratmak**, **aratmağ** ²²⁹ da “aramak” [15] fiilin müteaddîsidir. **aralamak**, **aralamağ** “aralamak”. **arbamak** ²³⁰, **arbamağ** ²³¹ “büyü yapmak”. **artmak**, **artmağ** “artmak, [16] geçirmek”. **arturmağ**, **arturmak** ²³² fiili “artmak” ²³³ fiilinin müteaddîsidir. **artılmağ**, **artılmağ** ²³⁴ “tâ”nın kesri ile “artılmak, öteye beriye koşmak, damlatmak”. [17] **ardlaşmek** “dâl”ın sükunu ile “beraber sıralanarak binmek”. **ardlaşturmek** ise “ardılmağ” ²³⁵ fiilinin müteaddîsidir. **arzımağ** “değeri ve kıymeti olmak, [18] Farsçada ve Türkçeden mürekkep bir kelimedir”. **argadamağ** ²³⁶, **argadamağ** ²³⁷ “aldatmak”. cevâmid “serâ” veznindeki **ara** ve [19] “pâre” veznindeki **ara** “orta, ara”. “yâ-yı hutti”nin kesriyle **ara ayı** “Şevval ayı”. “harâbe” veznindeki **araba** “araba, Arapçada acele”. [20] آراسيدا ve اراسيده “**arasıda**” “ortasında”. **arasıda-min** “ortasındayım”. اراه مين ve ارامين “**ara-min**” ise aynı anlamdadır. [21] **aral** “deniz ortasındaki kuru yer, ada”. **aralıg** “orta”. **aran**, **arran** “kuş ve hayvanları avlamak için [22] yollarında konulan şiş ve kazıklar, ağıl, havası mutedil [23] ve biraz sıcak olan yer ve onun kısaltmış ve [T16a] “râ”nın şeddesi ile Azerbaycandaki Karabağ şehrini kastetmektedir,

8b

²²⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “اورابر” şeklinde verilmiştir.

²²⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “آرماق” şeklinde verilmiştir.

²²⁷ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

²²⁸ Bu kelime her iki nüshasında “آراقماغ” şeklinde çevrilmiştir.

²²⁹ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

²³⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “آرماماق” şeklinde verilmiştir.

²³¹ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

²³² Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

²³³ Bu kelime İŞM nüshasında “ارتماغ” şeklinde verilmiştir.

²³⁴ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

²³⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “آرديلمك” şeklinde verilmiştir.

²³⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “آرغامارق” şeklinde verilmiştir.

²³⁷ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

[1] Fars oğlu ibni Pehlivan'ı kastetmektedir. Azerbaycan, Ermen ve Feriman onun kardeşleri sayılırlar ve Karabağ ve Erran [2] ona tabiler". "ķaravul" vezninde **erevül** "yolculukta önde giden kişilerin topluluğuna denir". [3] **arayıcı yıldızlar**²³⁸ "cîm" ve "yâ-yı hutti"nin kesri ile "arayıcı, Anadolu Türkçesinde iki kardeş". "sertaķ" vezninde **arbağ** "büyü". [4] "çarpa" vezninde ve bâ-yı Fârisî ile **arpa** "arpa, Cengiz Han'ın soyundan bir sultan ve sultan Ebu sa'id Edhem'den sonra [5] tahta oturmuş ve Arpahan diye tanınırmış". **arpağın** "arpaya benzer bir bitki". "râ"nın sükunu ve "tâ-yı karaşat" ile **art** [6] "geçit, dar yol". **artuķ** ve **artuķsı**²³⁹ "fazla, artık". **artuķsılığ** "fazlası". **artuķmac** "kendi cinsinde kıymeti biraz ziyade [7] takdir olunan şey". **ertiş**²⁴⁰ "Rusya, Yomut ve Kılmak ülkelerin arasında büyük bir nehir adı". [8] "kârd" vezninde **ard** ise "ard, sırt, bu kelime Farsçada da geçer ve kusur ve eksiklik anlamına gelmektedir". **ardıca**²⁴¹ "arkasından". **arduc** "ardıç, dağ selvisi, [9] Farsçada eres ve Arapçada 'er'er delilen bu ağac bir tür dağ selvidir". "vâv"ın fethi ve "râ"nın sükunu ile **arazvarı**²⁴² "Irak Türkmaniyeleri [10] arasında okunan bir şarkı". "sin-i mu'ceme"nin hem sükun ve hem fethi ile okunan **arslan, arsalan** "aslan, bir burc adıdır". [T16b] "râ"nın sükunu ile **ersün** [11] "hamuru kazıyan aletin ismidir". "râ"nın sükunu ve "ğayn-ı mu'ceme"nin fethi ile **arğac** "dokumacılık işlerin tümü". "râ" ve "mîm"ın sükun, [12] "ğayn-ı mu'ceme"nin kesri ve cîm-i Fârisî'nin kesri ile **arğamçı** "deveye onunla yükü bağlayan ip". "râ"nın sükunu ve "ğayn-ı mu'ceme"nin fethi ile **arğdal** "saklanma yeri, pusu yeri" kelimesi, [13] "nehir" anlamında olan **arğ** kelimesi ve "ağac" anlamını taşıyan **dal** kelimesinin birleşmiş halidir. "râ"nın sükunu ve "ğayn-ı mu'ceme"nin kesri ile **arğımaķ** [14] "güçlü hayvan" örneğın "kılmak alğan ķarımas arğımaķ mingen bar imas"da olduğu gibi. [15] **arğuştek** "râ"nın sükunu, "şîn-ı mu'ceme" ve "ğayın"ın zammesi ve "tâ-yı karaşat"ın fethi ile "bir oyun, birisi ellerini dizine dayayarak eğiliyor [16] ve diğeri iki ayağını yere basarak onun üzerinden atlıyor ve musiki fenninde bir usuldur". **arğun** "Rumeli padişahı Kılıç [17] Arslan oğlunun adı ve Abakan Hülaguhan'ın da

²³⁸ Bu kelime İŞM nüshasında "آرایجی یولدوزلو" şeklinde verilmiştir.

²³⁹ Bu kelime İŞM nüshasında "آرتوقتی" şeklinde verilmiştir.

²⁴⁰ Bu kelime İŞM nüshasında "آرمش" şeklinde verilmiştir.

²⁴¹ Bu kelime İŞM nüshasında "آردنجه" şeklinde verilmiştir.

²⁴² Bu kelime İŞM nüshasında "اروارى" şeklinde verilmiştir.

oğlunun adıdır. Farsçada Eflatun'un yaptığı bir saz ve [18] hızlı, çevik". **argış** ²⁴³ "kumbara muamelesi". "nehir" anlamına gelen **arg** ve **arķ** kelimeleri "râ" harfinin sükun olduğu halde "arığ" ve "arık" kelimelerin kısaltmış halleridir. **arķa** [19] "arka, sırt". **arķaluc** ²⁴⁴ "râ" ve "cîm" in sükunu, "ķâf" ın fethi ve "lâm" ın zammesi ile "Anadolu Türkçesinde yük taşıyıcılar yükü üzerine [20] koyup taşıdıkları aletin ismidir". "berk" veznindeki **arg** "kalenin içinde yapılan alan, Hint ilminde güneşin isimlerinden birisidir". [21] **erkec** ve **serkec** "üç yaşındaki erkek keçi, sürünün önünde giden her hayvan". "aķsen" vezninde **ergen** "Anadolu Türkçesinde bekar insan" demektir. **ergeneķun** [22] "râ"nın sükunu, [T17a] birinci "nûn" ve "kef"nin fethası ve "ķâf"ın zammesi ile "Moğolca kaynaklarına göre "ergene" kelimesi "dar" anlamında ve "ķun" ise "dağın beli" demektir ve [23] birlikte "dar olan dağın beli" anlamına gelmektedir. İlhan, Tur ibni Feridun'na yenildiği zaman Âmul'a kaçmış. Kıyat

9a

[1] -İlhan'ın oğlu-, teyzesinin oğlu Negüz ile onun kalesine sığınıp orada kalmışlar. Kıyat ve Dörelgin evlenince nüfusları çoğalmaya [2] başlamıştır". **Arlat** "Türklerin bir boyu". "fermân" vezninde **arman** "hasret, arzu ve Farsçada tarçın ağacının kabuğunun kokusuna benzer kokan [3] bir ilaç ismidir". **armanlıķ** "arzumendlik". **aranduk** ²⁴⁵ "eyerli". "etrāk" vezninde **ernek** "parmak, benân ve [4] Harezm bölgesinde bir dağ ismidir". **arucan** "Kıyat tâyifesi, ordunun iniş zamanında kendi grubunu bu isimle çağırır ve bulurlar". [5] **arusun** kelimesi "râ"nın zammesi ve "kef" in sükunu ile "şahlara ait olan ordunun bir yere konması". **aruk**, **erük** ²⁴⁶ "bir çeşit erik". **arun** ber-vezn-i [6] "ķharun" "Moğolcada iyi, temiz, saf". **arı** "arı, temiz, Farsçada belī, Arapçada ne' am". **arış** "nessacın destgahı [7] üstüne atılan argaç". **arığ** "temiz, saf, nehir, sıska, Cengiz'in şehazadelerinden birisinin ismi". **arığsızlık** ²⁴⁷ "temiz olmayan". **arığlık** "temizlik, [8] nahiflik". **arığlık su** "nehir suyu" ²⁴⁸. **arik** ²⁴⁹

²⁴³ Bu kelime İŞM nüshasında "آرتمیش" şeklinde verilmiştir.

²⁴⁴ Bu kelime İŞM nüshasında "ارقاليج" şeklinde verilmiştir.

²⁴⁵ Bu kelime İŞM nüshasında "آرزوق" şeklinde verilmiştir.

²⁴⁶ Bu kelimeler nüsharada verilmemiştir.

²⁴⁷ Bu kelime İŞM nüshasında "اريجيرليق" şeklinde verilmiştir.

²⁴⁸ Bu kelime İŞM nüshasında "اب" şeklinde verilmiştir.

²⁴⁹ Bu kelime İŞM nüshasında "آريغ" şeklinde verilmiştir.

ise “arığ” kelimesiyle aynı anlamda kullanılmaktadır. **arılmay maraşı** “müzmin ²⁵⁰ hastalık”. **me’â’z-zâ** mastarlardan [9] **azmak** “yoldan çıkmak, kaybolmak, kendinden geçmek”. **azgaşmak** ²⁵¹ ve **azıkmaq** “yoldan çıkmak, yolu şaşımak”. **azgurmaq** [10] “azıkmaq” fiilin ettirgen halidir. **azalmak** “azalmak”. [T17b] **cevâmid az** “az, şaşmağa emir, kendinden geçmek ve [11] Farsçada hırs, emel, tamah”. **az azgına** ²⁵² “azıcık”. **azağlak** “az”. **azak** “Kuzey ülkelerinde bir şehir adı”. [12] **azbuy** ²⁵³ “kişniz kokusu, Arapçada celcelân”. **azgun** “asi, doğru yoldan azmış kimse”. **azgunluk** “asilik”. **azlık** [13] “azlık, eksik”. **azu** “aza dişi”. “havlâ” vezninde **azva** ²⁵⁴ “sabır”. **azuk** ve **azuğ** “yiyecek”. [14] **azuğ** “Farsçada süslemek ve budamak”. **me’a’s-sîn** mastarlardan: **asmak** [15] “asmak”. **asılmak** “asmak” fiilin infial halidir. **asturmak** ise “asmak” fiilin ettirgen halidir. **asramak** “korumak”. **asratmak** [16] ise “asramak” fiilin ettirgen halidir. **asralmak** “asramak” fiilin infial babıdır. **esenlemek** ²⁵⁵ ve **esenleşmek** ²⁵⁶ “Anadolu Türkçesinde vedalaşmak”. [17] **asa kıymak** ²⁵⁷ “sallattırmak, Anadolu Türkçesinde asılı bırakmak demektir”. **cevâmid as** “Kuzeyde bir şehir adı, kakım adında olan bir hayvan [18] ve Anadolu Türkçesinde asra denilen bir hayvan, asmak fiilinin emiri, Farsçada değirmen, [19] kılları dökülen deve, Fars civarında bir şehir, Arapçada deraht-ı mûred, petekte fazla kalan bal, [20] geriye kalan kül, imaretin işaretleri, Hintçede at, [21] ok atan kimsenin kemani”. **asabkur** ²⁵⁸ “bâ”nın sükunu ile “kuzu kızartması”. “râst” vezninde **ast** [22] “taht, [T18a] sandık”. **astıdağı** ²⁵⁹ “üst giyisi”. **astıg** ve **astık** “kadınların saçlarına taktıkları zinet, saç süsü”. [23] **astın** “aşağı, kesre harekesi”. “kâşer” veznindeki **asır** kelime “sîn”in kesri ile “kesre hareketi”. **asrar**

9b

²⁵⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “قرض” şeklinde verilmiştir.

²⁵¹ Bu kelime İŞM nüshasında “ازنماشاق” şeklinde verilmiştir.

²⁵² Bu kelime İŞM nüshasında “آزارغینه” şeklinde verilmiştir.

²⁵³ Bu kelime İŞM nüshasında “ویوی” şeklinde verilmiştir.

²⁵⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “آزدا” şeklinde verilmiştir.

²⁵⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “استنماک” şeklinde verilmiştir.

²⁵⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “استنماک” şeklinde verilmiştir.

²⁵⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “آسویماق” şeklinde verilmiştir.

²⁵⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “آسایقور” şeklinde verilmiştir.

²⁵⁹ Bu kelime her iki nüshasında “استیلاغی” şeklinde verilmiştir.

[1] “beng, Arapçada yeh, koruyor anlamında, Arapçada sır kelmesinin çoğuludur”. **asramış** “zapt, himaye, korumak”. **esergiş** [2] “sîn” ve Farsçada “kef”in kesri, “râ” ve “şîn-ı karaşat”ın sükunu ile “Anadolu Türkçesinde rahm ve merhamet” demektir. “abrû” vezninde **asru** “çok”. **aslan** [3] “şîn”in sükunu ile “aslan”. **aslanlıg**²⁶⁰ “aslan gibi, yılmaz”. **asma** “asma, Anadolu Türkçesinde [4] üzüm ağacı”. “resen” vezninde **esen** “sağlam”. **asıg**²⁶¹ “fayda, asılı”. **asıgılıg**²⁶² “faydalı, asılı”. [5] **me‘a’s-şîn** mastarlardan: **aşmak** “aşmak, tecavüz etmek, Anadolu Türkçesinde erkek hayvanın dişi hayvan üzerine atlaması ve çiftleşmesi, [6] aş fiili ise emir şeklidir, bir tür yiyecektir, Anadolu Türkçesinde çiftleşmek”. **aşurmak** ise “aşmak” fiilin ettirgen halidir, [7] **aşamak** “yemek”. “acele etmek” anlamında olan **aşatmak** fiili “aşamak” fiilin ettirgen halidir. **aşukmak** “acele etmek”, **aşukturmak** ise “aşukmak” [8] fiilin ettirgen halidir. **aşlamak** “ağacı aşlamak”. **aşlanmak** “aşlamak” ve “aşlamak” fiilinin infial babıdır. **aşınmak**²⁶³ “Anadolu Türkçesinde yıpranmak” demektir. [9] **aşındurmak** ise “aşınmak” fiilin ettirgen halidir. **cevâmid aş** kelimesinin anlamı mastarları açıklarken verildi. **aşar** [10] “deve sürüsü, aşar, içiyor ve şimdiki zamanı aşmak şeklindedir”. [T18b] “bādām” vezninde **aşam** [11] “tabaka, mertebe, yiyip içme, Farsçada ihtiyac kadar yemek, Bengal’in kuzey ve doğusu arasında bir şehir adı, [12] pişirilmiş pirinç suyu, pirinç helimi”. **aşama** “mîm”in fethi ve “zede hâ” ile “aşama, tabaka” demektir. “berda’” vezninde **eşkek** “gemi küreği”. **aşlav** “hayvanlara su [13] vermek üzere kuyuların yanı başına koyulan taş veya ağaçtan yapılmış büyük kap”. **aşlıg** “buğdaygiller ürünü”. **aşlıgıcı** “zahireci”. [14] **aşuğ** ve **aşuk** “aşık, ayak topuğu, Arapçada ke‘b-i pâ”. **aşuklu siliki** “diz kapağı kemiği”. “kâşî” vezninde **aşı** “Anadolu Türkçesinde aşlamak [15] için kesilmiş küçük dal”. **me‘a’s-sād aşlan** “Anadolu Türkçesinde aslan demektir ve Çağataycada “sîn” ile yazılmaktadır”. [16] **me‘a’l-ğayn** mastarlar: ²⁶⁴ **ağmak** “yükselmek”. **ağdurmak** “ağmak” fiilin ettirgen halidir. **ağarmak** “ağarmak”. **ağartmak** [17] “ağarmak” fiilin ettirgen halidir. **ağrımak** “ağrımak, incimek”. **ağrıtmak** “ağrımak” fiilin ettirgen halidir. **ağırlamak** “ağırlamak, [18] saygı göstermek”. **ağırlatmak** “ağırlamak” fiilin ettirgen halidir. **ağnamak**

²⁶⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “اسلانمىگ” şeklinde verilmiştir.

²⁶¹ Bu kelime İŞM nüshasında “آستىگ” şeklinde verilmiştir.

²⁶² Bu kelime her iki nüshasında “اسيلىگ” şeklinde verilmiştir.

²⁶³ Bu kelime T nüshasında “اشتماق” şeklinde verilmiştir.

²⁶⁴ Bu kelime İŞM nüshasında verilmemiştir.

“toprağın ağnaması, ağnamak”. **ağnaşmak** “ağnamak” fiilin müfaale halidir. [19] **ağnatmak** “ağnamak” fiilin ettirgen halidir. **ağulmak**²⁶⁵ “zehirlenmek”. **ağunmek** “bayılacak derecede kahkahayla gülmek”. **ağıllanmak**²⁶⁶ [20] “ayın halelenmesi”. Örneğin “ay ağılan aydar yağar kün kulağlan künde yağar” derler. **cevāmid ağ** [21] “ağ, dam, beyaz ve [T19a] yükselmek fiilinin emir halidir”. **ağa** “ağabey”. **ağaca** “begim ve hanım gibi kelimeler aksine kadınlar demektir”. **ağac delgen** ve [22] **ağac kızı** “ağaç kakan, ve Arapçada kıra⁶ ve niķār-ı naḥşeb derler”. **ağac kavumu**²⁶⁷ “turunç”. [23] **ağalığ** “ağabeylik”. **ağ örge** kâf-ı Fârisî ile “ağaçtan yapılan bir tür alaçık”. **ağ öy**²⁶⁸

10a

[1] “ağaçtan yapılmış şebekeli alaçık”. **ağ baba** “Anadolu Türkçesinde kerkes, akbaba”. **ağ bazargan** “Turan Türkleri hileden [2] ari olan kervana derler”. **ağ başlıg** “yaşlı kadın”. **ağ buğa** ve **ak buka** “öküz ve camuz [3] gibi bir tür yabani büyük koyun, Cengiz Han’ın komandanlarının birisinin ismidir”. **ağ bey** “Urus’un padişahı”. **ağca** “dirhem ve dinar”. **ağcıl** [4] “nārçil” vezninde “ağımtul”. **ağruk** “yükler”. **ağrığ** “ağrı, dert”. **ağrı** ise “ağrığ” kelimesinin kısaltmışıdır ve emir olarak “ağrı” diye geçmektedir. [5] **ağrıgu** “dert verici”. **ağrın** “yürüyüşte, söyleyişte ve davranışta yavaş, tenbel”. **ağz** “ağız”. **ağzı açık** “Anadolu Türkçesinde bir tür [6] taneli ıtırdan, ağzı açık ve serttir, nohut kadardır, Arapçada fāğire ve Farsça kitābe-i dehen şikāfte” derler. **ağsırık**²⁶⁹ “bahşış, bağış”. [7] **ağ süngek**²⁷⁰ “bir tür oyundur, ay ışığında çocuklar bir kemiği uzağa atarlar ve kemiği ilk bulan çocuk diğerinin ensesine biner ve istediği [8] yere kadar götürülür”. **ağlıg** “beyazlık, Anadolu Türkçesinde allık”. **ağu** “zehir”. **ağuz** “yeni doğum yapanın ilk süt [9] sağımına derler, Farsçada fele ve ferşe, Arapçadası ise lübbā’dır”. **ağuluk** “zehirli”. **ağır** [T19b] “ağır”. **ağır** [10] **satgucu** “pahacı”. **ağırşak** “Anadolu Türkçesinde yuvarlak bir ağaçtır, ipi yaptıktan sonra ona dolarlar. [11] Arapçada feleke’l-mağzel derler ve

²⁶⁵ Bu kelime her iki nüshasında “اقوقماق” şeklinde verilmiştir.

²⁶⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “اغيلتماق” şeklinde verilmiştir.

²⁶⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “آغاچ قاودنى” şeklinde verilmiştir.

²⁶⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “آغ ابوى” şeklinde verilmiştir.

²⁶⁹ Bu kelime her iki nüshasında “اغريق” şeklinde verilmiştir.

²⁷⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “آغ سولكان” şeklinde verilmiştir.

çadırın ortasına dikilen ağac anlamındadır. Diz veya ona benzer her şeyin kemiği”. [12] **ağırlamış** “saygı ve değer vermek”. **ağız barı** “Anadolu Türkçesinde ağız suyu, Arapçada rîk”. **ağıl** “ayla, koyunların [13] tünlemesi için yapılan yer”. **ağımtul** “beyazımsı”. **me‘a’l-fā efsem** ²⁷¹ “sakit, uslu”. **efendi** “Tanrının özel kulları, Anadolu Türkçesinde [14] haşmetmeab”. **me‘a’l-kāf** mastarlar: **akmak** ve **akılmak** “akmak” ve **akızmak** da diğer müştaklarındandır. **akturmak** ise fiilin ettirgen halidir. [15] **akarmak** “ağarmak ile aynı anlamdadır. **ak örge**, **ak öy**, **ak baba**, **ak bazargan**, **ak başlıg**, **ak buğa**, **akça** ve **akçıl**, [16] ve **ak süngök** ve **aksırık** ²⁷² ve **aklıg** ve **akımtul** kelimelerinin hepsi “ğayın” ile açıklanan kelimeler altında geçti. **ak** ise aynı “ağ” kelimesidir ve emir [17] olarak “ak” anlamındadır. Her zaman **ağ** ile başlayan kelimeler “kâf” ile gelseler de yine aynı anlamı ifade etmektedirler. Örneğin: **akar** “Türklerden bir boyun adıdır” ve aynı zamanda [18] “meşhur bir çöl” ismidir ve “akıcı” anlamına da gelmektedir. **aksağ** ve **aksak** “aksak, aksayan”. **ak saray** ²⁷³ “Tatarların oturduğu Kırım şehirlerden birisinin ismidir ve aynı zamanda [19] Karabağ civarında bir yerin ismidir”. **ak sonkur** “Sultan Mahmut Selçuki’nin kumandanlarından biridir ve Anadolu’da hüküm süren Atabekler [20] onun torunlarındadırlar, mürekkep anlamı beyaz şunkar demektir”. [T20a] **aksum** ise “ağsum” kelimesiyle aynı anlamdadır. **aksın** “yaramaz at”. **akşam** “akşam”. **akış** [21] “su ve ağzın akışı”. **akın** ve **akıncı** “akın ve akın yapan kimse”. **akındı**, **akıntı** ²⁷⁴ “akındı”. **me‘a’l-kef** mastarlar: **ekşimek** “ekşi olmak” ²⁷⁵. [22] **eglenmek** “Anadolu Türkçesinde oturmak”. **cevāmid egremçi** “yayın girişinden parmakları muhafaza etmek üzere parmaklara geçirilen halka, aṅgız ve aṅgız Anadolu Türkçesinde buğday ve arpayı biçtikten sonra kalan şeyler demektir, Farsçada yesārī”. [23] **egirmi** “marangozların kullandığı küçücük çiviler”. **ekşi** ²⁷⁶ “ekşi, hamız”. **ege**, **eke** “ağabey,

10b

²⁷¹ Bu kelime İŞM nüshasında “افم” şeklinde verilmiştir.

²⁷² Bu kelime her iki nüshasında “اقريق” şeklinde verilmiştir.

²⁷³ Bu kelime her iki nüshasında “اقراي” şeklinde verilmiştir.

²⁷⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “اقتندی” şeklinde verilmiştir.

²⁷⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “ترس شدن” şeklinde verilmiştir.

²⁷⁶ Bu kelime her iki nüshasında “اکشتی” şeklinde verilmiştir.

[1] Turan Özbekleri arasında çok kullanılan bir kelimedir ve aynı zamanda büyük tohum anlamındadır”. **egü** “Özbekçede şahıs” demektir. **me‘a’l-lām** mastarlar: **almak** ve **almaklıg** [2] “almak” ve müştaklarından “aldırmak ve tutturmak” anlamında olan **aldurmak** fiili ettirgen ve diğer müştaklarından **alışmak** “değişmek, elle oynamak, [3] birbirinden çalmak, Anadolu Türkçesinde çalmak” anlamlarına gelen fiil müfaaledir. [4] “tutulmak” anlamına gelen **alınmak** ise infial babıdır. **alakmak** ve **alakışmak** “bir birine gelmiş”. Bu fiilin müştaklarından **alartmak** “öfkeden dolayı gözün görmemesi”²⁷⁷. “kaygılanmak” anlamında olan **aldaramak**’a [5] ve diğer müştaklarından “kaygılandırmak” anlamında ve ettirgen hali olan **aldaratmak** fiiline işaret edebiliriz. **aldamak**²⁷⁸ “aldatmak”. “aldanmak” anlamında olan **aldanmak** fiili ise [6] infial babıdır. “birbirini aldatmak” anlamında olan **aldaşmak** müfaale babıdır. **aldatmak** ise ettirgen hali ve [7] “aldamak” fiiliyle aynı anlamdadır. **alkamak** “hayır dua etmek”, **almaşturmak**²⁷⁹ [T20b] “ayağı hareket ettirmek”. **alı kılamak** “Anadolu Türkçesinde alıkoymak” demektir. **alı kılamak** [8] “duraklamak, alıkoymak”. **cevāmid al** “huzur, karşı, alın, hile, koyu pembe rengi, Türk padişahların [9] hükümler ve buyruklar üzerine vurdukları kırmızı mayıl damga, emir fiilidir al anlamında, Farsçada bir tür pullu balık, [10] yeni doğum yapan kadınları yedi güne kadar saran hastalıktır, Arapçada çoluk çocuk, serap ve çöl, [11] sabah ile akşam içilen şaraptır, Hintçe kökünden kırmızı rengi alınan bir çeşit ağaçtır ve ronas [12] gibi çamaşır ve havayı boyamak için kullanılır”. **ala** “yarım renkli kırmızı, iki renk olan şey, vücutta husule gelen çiçek bozukluğu hastalığı, emirdir: sen al”. **ala bula** “değişik [13] renkler ve boyalar”. **ala böke** “bâ-yı ebced”in zammesi, “kef”in fethi ve “zede hâ” ile “bir çeşit ördektir”. **ala tağ** “Horasan bölgesinde [14] bir dağ ve aynı isimde İrvan bölgesinde bir dağ ismidir”. **ala toğan** ve **ala toğanġ**²⁸⁰ “bâşe kuşuna benzer bir kuş ancak bâşeden daha küçüktür”. [15] **alaca** “içyağı ve Arapçada ablağ, Anadolu Türkçesinde solucan, bir tür iplik kumaş”. **alaça serçe** “Anadolu Türkçesinde serçe büyüklüğünde olan bir kuş, [16] tizper”. **ala çapġun** “kar ve yağmur karışımı ile esen şiddetli rüzgâr”. **alaçuk** “ağaçtan yapılmış çadır”. **alağan** ve **alaman** “evsiz ve barksız”. [17] **alar** “onlar ve ism-i işaretdir”. **ala fahta** “fahte kuşundan daha büyük olan bir kuş ve

²⁷⁷ Bu cümle İŞM nüshasında verilmemiştir.

²⁷⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “الداماقى” şeklinde verilmiştir.

²⁷⁹ Bu kelime her iki nüshasında “الماشقورماق” şeklinde verilmiştir.

²⁸⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “آلاتوعان و آلاتوعانك” şeklinde verilmiştir.

boğazındaki tuğ siyah ve eksiktir”. [18] **ala karak** “yetişmemiş pamuk gozası”. **ala karga** “siyah karga, [T21a] Arapçada ‘ekke”. **ala kurgan** ²⁸¹ “Herat şehrinin kalesinin hisarına denilir ve [19] İhtiyarü’-d-din kalesi adıyla meşhurdur”. **alak bulak** “birbirine karışmış”. **ala kulang** “hayvan dışkısı büyüklüğünde olan bir hayvandır, kötü kokar ve [20] yeni buğday tarlasına zarar verir, bir tür ağac bitidir”. **alaman** ²⁸² “Frengin sınır ülkelerinden bir ülke, evsiz barksız anlamıyla”. **alamancı** [21] “yağmacı”. **alamancılık** “yağmacı”. **alançava** ²⁸³ “İlhan oğlu Kıyat’ın kabilesinden bir kadın evlenmeden gebe oldu ve üç erkek çocuk doğurdu ve [22] Buzencer onun mehin oğludur. Moğol hanları ise onun soyundandılar. Buzencer kabilesinin çıkış noktası Ebû Muslim [23] sahibi Ravzatü’s-Safa’ya göre bu olay Mervezî’nin isyanından sonraymış”. **alanc** “nûn” ve “cîm”in sükunu ile “Anadolu Türkçesinde ilk kez evlenen kadına demektir”.

11a

[1] **alanğ** “nûn” ve kâf-ı Fârisî’nin sükunu ile “kırık nehirler yanında toplanan topraklar”. **alav** “ateş şalesi”. **alay** “Anadolu Türkçesinde toplum, [2] kevkebe, emir olarak al”. **alay bozan** ²⁸⁴ “bir çeşit tüfek, qarâbene ²⁸⁵”. **ala yontlı** “Nağhan ibni Ergunhan’ın torunu, [3] iki renkli olan atın sahibi”. **alp** ²⁸⁶ “lâm” ve bâ-yı Fârisî’nin sükunu ile “pehlivan ve bihadur”. **Alp arslan** “bir padişah adı, [4] yılmaz”. **alpak** “süs için elbisenin yakasına dikilen kumaş”. “Bâ-yı ebcet” ve “tâ-yı karaşat” ile **albutu** ²⁸⁷ “haraç veren halk ²⁸⁸”. **altav** ²⁸⁹ “ciğer, [5] akciğer”. **altavla** ²⁹⁰ “altışar”. **altayı** ²⁹¹ “kedi büyüklüğünde kırmızı tüylü bir hayvan, derisinden kürk yaparlar”. [6] **al tamğa** “Türk padişahlarının buyrukları ve yarlıkları altına vurdukları damga, mühür”. [T21b] **altmış** “taliye [7] askerlerin unvanıdır, rakamlardan olan altmış / 60”. **al tut**

²⁸¹ Bu kelime İŞM nüshasında “آلقورقان” şeklinde verilmiştir.

²⁸² Bu kelime her iki nüshasında “آلاماق” şeklinde verilmiştir.

²⁸³ Bu kelime İŞM nüshasında “آلانقوزو” şeklinde verilmiştir.

²⁸⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “آلای یوزن” şeklinde verilmiştir.

²⁸⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “قراينه” şeklinde verilmiştir.

²⁸⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “البي” şeklinde verilmiştir.

²⁸⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “البوق” şeklinde verilmiştir.

²⁸⁸ Bu kelime hem İŞM hem de T nüshasında yanlış anlamlandırılmıştır.

²⁸⁹ Bu kelime her iki nüshasında “التلو” şeklinde verilmiştir.

²⁹⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “التا” şeklinde verilmiştir.

²⁹¹ Bu kelime İŞM nüshasında “التالى” şeklinde verilmiştir.

“karışıklık”. **altun** “altın”²⁹². **altun bilge** “Türk padişahlarının divânlarının [8] vergi ve hesaplarını tutmak için verdikleri özel hükümler ve yarlıklar”. **altun tamğa**²⁹³ “padişahların altın suyuyla kaplanmış damgaları, [9] o damga hüküm ve yarlıklara özeldir ve o hükme **yarlıg altun tamğa**²⁹⁴ derler”. **altun muğ**²⁹⁵ “altın dikişli kumaş”. [10] **altı** “altı / 6”. **altı yiti bürka** “altı cihet ve yedi gök”. **alçak** “alçak, eksik, şahsiyetsiz insan”. **alçaklık** “alçaklık”. **alçu** ve **alçın**²⁹⁶ [11] cîm-i Fârisî ile “dağın belindeki şiddetli yamaç”. **alcı** “alçı, türe”²⁹⁷. **alcu taş** “beyaz ve damarsız olan parlak taş, Arapçada [12] kevkebi’l-erz”. **aldağ** “aldatı”. **aldağuc**²⁹⁸ “dalkavuk, yaltakçı”. **eldeven** “Anadolu Türkçesinde kalın ve kaba olarak deriden yapılmış kuşçu eldiveni”. **altayı**²⁹⁹ aynı “altayı” kelimesidir. [13] **algü birgü** “alıp verme, alış veriş”. **algü** “Çağatay’ın torununun adı, Arıg Büke eğitimi altında yetişti ve [14] sonra saltanat hevesine tutuldu ve Arıg’ı yendi”. **algüt** “askerler tarafından halktan [15] toplanan buğdaygiller ürünü”. **algur** “yavaş”. **algün** “küçük dağ”. **alkar**³⁰⁰ “dağ koçu, dua ediyor”. **alkış**³⁰¹ “hayır dua”. **alma baş** [16] “bir tür ördek”. **almalıg** “Türkistan’da bir şehir, oradan Bişbalıg’a kadar on hafta sürüyormuş ve Bişbalıg’dan da [17] güney ve çöl tarafından Moğolların [T22a] “Boğzı Bol” dedikleri Hanbalıg’a kadar kırk gün yol varmış ve anlam olarak [18] altı tane almalıktan oluşmuş demektir”³⁰². **Alanca** “Türk ibni Yafes ibni Nuh’un oğlunun adıdır ve Tatarhan ve Moğolhan’ın babasıdır”. [19] **elencik**³⁰³ “lâm” ve “nûn”un sükunu ile “Cengiz Han’ın üçüncü ceddinin adıdır ve *elencik* diye de tatınırmış [20] ve anlam olarak halksever kelimesinden oluşmuştur”. **aluc**³⁰⁴ “Anadolu Türkçesinde dağda biten bir tür yabancı erik, Farsçada kühic³⁰⁵ ağacı ve Arapçada ‘ūsec”. **alış** [21] “Anadolu

²⁹² Bu kelime İŞM nüshasında “كنا” şeklinde çevrilmiştir.

²⁹³ Bu kelime İŞM nüshasında “التون نمغا” şeklinde verilmiştir.

²⁹⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “التون نمغا” şeklinde verilmiştir.

²⁹⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “التونمغ” şeklinde verilmiştir.

²⁹⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “انجودانجين” şeklinde verilmiştir.

²⁹⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “نوره” şeklinde verilmiştir.

²⁹⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “الداغوح” şeklinde verilmiştir.

²⁹⁹ Bu kelime her iki nüshasında “الطالی” şeklinde verilmiştir.

³⁰⁰ Bu kelime her iki nüshasında “القاب” şeklinde verilmiştir.

³⁰¹ Bu kelime İŞM nüshasında “الغيش” şeklinde verilmiştir.

³⁰² Bu kısım İŞM nüshasında tamamlanmamıştır.

³⁰³ Bu kelime İŞM nüshasında “النجيل” şeklinde verilmiştir.

³⁰⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “الوح” şeklinde verilmiştir.

³⁰⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “كوهيح” şeklinde verilmiştir.

Türkçesinde uzak, yakının karşıtı”. **elik** “Moğolcada iki renkli”. **al yaŋglağ** “al yanak”. **me‘a’l-mīm em** “ilac”. **amac** ³⁰⁶ “tarımcıların yeri kazmak için demirden yaptıkları alet, [22] Farsçada nişane-yi tîr, padişahın elinde olan yirmi dört hissadan ibaret olan bir fersah tahtaya denilir, her fersah ise yirmi [23] dört amaçtan oluşmaktadır”. **em otı** “şifalı ot”. **emizek** “Anadolu Türkçesinde eziyyet, zahmet”. **emekdeş** “hastalık ortağı” ³⁰⁷. **emlûk**

11b

[1] “sığırı sağlamak için ölmüş dananın derisini saman ile doldurup yanına koyulan şeydir”. **amıdun** “diri”. **me‘a’n-nûn** mastarlar: **aŋglamak** [2] “anlamak, hatırlamak”. **aŋglatmak** “anlatmak”. **aŋgdimek** ³⁰⁸ “güdmek”. **enetmek** “Anadolu Türkçesinde yani [3] iğdiş etmek”. **cevâmid** “men” veznindeki **en** “Anadolu Türkçesinde boğum, kemik bendi”. **enege** kâf-ı Fârisî ile “çocuk bakıcısı, [4] ebe, Farsçada dâye”. **ant** “söz, yemin”. **antutay** “nûn” ve her ikisi tâ-yı karaşat ile “Moğolcada tatlı”. **آنجا** [5] ve **انجا** “anca” “o kadar, anca”. **ancağ** “Anadolu Türkçesinde ancak”. **ancılayın** ³⁰⁹ “öylesi”. [T22b] **anda** “diğer bir kabileden kız alan kabileye denilir, Moğolcada [6] sevgiden dolayı ağabey, dayı ve amcaya derler”. **anda** “ey kardeş, azizim, Vassaf’ın sahibi böyle demiş [7] şehzadeler içki içerken birbirlerini hoş gelsin diye end hitap ederlermiş”. **andağı** “oradaki”. **andağın** [8] “oradakini”. **andağ** “oradaki”. **anduz** “bilguş denilen ağac, rasen”. **andık** “Anadolu Türkçesinde kurtla çakalın çiftleşmesinden dolayı doğan hayvan”. **andın** [9] “ondan”. **ansız** ve **ansızın** “onsuz”. **enişte** ³¹⁰ “Anadolu Türkçesinde enişte”. **aŋgal** “nûn” ve “ğayın” ile “normal oktan büyük olan ok [10] ucu geniş ve büyüktür, kuş avına özeldir”. **anağtar** ³¹¹ “Anadolu Türkçesinde anahtar, miftah”. **anğara** “okun ucu, teklifsiz”. **anğud** [11] ve **anğut** “sarıya mayıl kırmızı ve beyaz siyahrenklerden oluşan kazdan büyük ve normal ördekten küçük bir çeşit ördek”. **aŋg** “akıl, şuur”. **aŋga** “işaret [12] ismidir, kadeh,

³⁰⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “آنچا” şeklinde verilmiştir.

³⁰⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “شرك سرنج” şeklinde verilmiştir.

³⁰⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “انكداماك” şeklinde verilmiştir.

³⁰⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “انچلامين” şeklinde verilmiştir.

³¹⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “خواهر انيشته” şeklinde verilmiştir.

³¹¹ Bu kelime İŞM nüshasında “انقتار” şeklinde verilmiştir.

hatırlayan”. **anğaca** “ona kadar, değin”³¹². **anğsız** ve **anğsızın** “akılsız, ansızın, gafil, bön”. **anğlak** “anlayış, [13] idrak”. **engenar**³¹³ “Anadolu Türkçesinde bir çeşit bitki”. **anlar**³¹⁴ “an” kelimesinin çoğul halidir. “sebük” vezninde **enük** “karga ve benzer kuşların yavrusu”. [14] **anğız** “hasılı henüz biçilmiş ve ardından tarlada kalmış çörçöp”. **anlar** “onlar”. [15] **anı** “onu”. **anıñ** “onun”. **me‘a’l-vāv** masterlar: **avlamak**³¹⁵ “avlamak, ovmak, delemek”³¹⁶. **avlatmak**, **ovlatmak** [16] “avlamak ve ovlamak” fiilin ettirgenidir. “avlanmak” anlamında olan **avlanmak** ise [T23a] infial babıdır. **avlaşmak** “beraber avlamak”. [17] **avunmak** “avunmak”. **avutmak** “avutmak”. **avuclamak** “avuc içine almak”. **avuculatmak** “avuc içine alınmak”. [18] **avuçlaşmak** “beraber avun içine almak”. **cevāmid av** “av, şahıs”. **avcı** “avcı”. **evtünc**³¹⁷ “borc”. **evrüng** [19] kâf-ı Fârisî ve “nûn” ile “aydın, ışıık”. **avlak** “av yeri”. **avuc** “avuç”. **avuc oyunu**³¹⁸ “elle oynanan [20] bir oyun, tek mi çift mi oyunu”. **avurt** “ağzın dolu olmasıdır”. **avul** “illerin topluca yurt [21] ettikleri yer”. **avultaş**³¹⁹ “komşu”. **avuncağ** “onunla avunacak şey”. **me‘a’l-hā aha** “savaş günü [22] atın alnına asılan polattan yapılmış ayna”. **me‘a’l-yā** masterlar: **ayamak** “esirgemek”. **aytmağ** ve **ayıtmağ** ilk kelimedede “yâ” ve “tâ”nın sükunu ve ikinci kelimedede ise [23] “yâ”nın kesri ile “söylemek” demektir. **aytışmak**³²⁰ “beraber söyleşmek”. **aytılmak** “söylenmek” ve infial babıdır. **ayrmak**, **ayırmağ** “ayırmağ”. **ayrılmak** “ayrılmak”

12a

[1] ve infialdır. **ayrılmak**³²¹ “ayrılmak” ve müfaaledir. **ayrıtlamak** “birbirinden ayırmak”. **ayrıtlamağ** “birbirinden [2] ayrılmak”. **ayılmak** “ayılmak”. **ayıldurmak** “ayıtmak”. **aylanmak** “dolaşmak”. **aylaşmak** [3] “birlikte dolaşmak”. **aylandurmak** “dolandırmak”. **eylemek** “etmek, yapmak”. **eyletmek** “yaptırmak” ve ettirgen halidir.

³¹² Bu kelime İŞM nüshasında “ناچا” şeklinde verilmiştir.

³¹³ Bu kelime İŞM nüshasında “انگنار” şeklinde verilmiştir.

³¹⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “انلو” şeklinde verilmiştir.

³¹⁵ Bu kelime her iki nüshasında “اودورلاق” şeklinde verilmiştir.

³¹⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “دك” şeklinde verilmiştir.

³¹⁷ Bu kelime her iki nüshasında “اونوغ” şeklinde verilmiştir.

³¹⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “اودح ايوينى” şeklinde verilmiştir.

³¹⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “اوولتاس” şeklinde verilmiştir.

³²⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “آنتيتما” şeklinde verilmiştir.

³²¹ Bu kelime İŞM nüshasında “آيريتماق” şeklinde verilmiştir.

aynamek “çevrilmek, [4] değişmek”. [T23b] **aynıtmek** ³²² ettirgen halidir. **ayınmek** “Anadolu Türkçesinde “ayılmak” anlamında olan “ayılmağ” kelimesiyle aynıdır. **cavâmid ay** “ay, Arapçada şehir, nida [5] harfi, soyu Moğollardan olan Oğuz Han ibni Kara Han Hamis’in oğlunun ismidir”. **aya, iye** “avuc, emir fiili olarak diriğ” ve “elif”in kesri ile [6] “sahip” anlamına gelmektedir. **ayaz** “saf ve bulutsuz gece, Sultan Mahmud Sebüktekin’in sevgili olan kölesinin ismidir”. **ayağ** ve **ayağ** “ayak, kase, [7] kadeh”. **ayağcı** ve **ayağcı** “saki, içki sunan kişi, İran’da bazen mutfak hizmetçisine de denilir”. “tekâpū” vezninde **eyegü** “kaburga”. **ayalgü** [8] “nağmeleri okurken çekilen medler”. **ay baltu** “balta, Farsçada nacağ”. **ay toğdı** “ay doğdu, Kabil civarında bir yerin adına [9] **aycılık** derler”. Örneğin: “bir **aycılık**: bir aylık, iki **aycılık** iki aylık vb.”. **ayıd ağacı** “Anadolu Türkçesinde yani beş parmak ağacı”. **aydacı** “askerlerin aylık ve [10] at yemini veren kimse”. **aydın** “ay ışığı”. **ayrağ** ve **ayrak** “erkek dağ keçisi, bazıları ceylana benzer bir hayvandır derler”. **ayran** [11] “ayran”. **ayru** “ayrı”. **ayruk** “yabancı, dahi, Anadolu Türkçesinde hayvanları semirtmek için yedirdikleri taze ve kıvılcımlı dalları olan bir çeşit bitki, [12] Farsçada feriz ve feris derler”. **ayruksı** ³²³ “ayrı ayrı”. **eyrüm** “ırmağın yolu üstünde [13] olan dolaşım”. **ayrı** “ayrı, suçluların boynuna asılan köstek, iki hörgüklü deve”. **ayric** “deve, buğur”. **ayrılmış** [14] “suyun ikiye ayrıldığı yer”. **ayrım** “eyerin keçesi, terlik”. [T24a] **ayıt ağacı** “ayıd ağacı” ile aynıdır. **aygır** “erkek at”. [15] **aykağ** “boş yere söz vermek”. **aylığ** “aylık”. “ablağ” vezninde **aylağ** “bedava, Farsçada raygân”. **eyle** “öyle, emir olarak [16] eyle”. **ayırtıgu** “iyi ve kötüyü ayıran”. **aynuksı** ³²⁴ “acaip, enteresan”. **ayva** “ayva, Farsçada beh”. **ayı / ayu kulağı** ³²⁵ “Anadolu Türkçesinde beş [17] bitkiye denilir, Arapçada ‘ûdu’s-şalib”. **ayığ** ve **ayık** “ayı, ayık”. **ayıglığ** “ayıklık”. [18] **ayıl** “atın bağı, emir olarak ayıl”. **ayım** “haremin hatunu”. **maẓmūnāt-ı harfū’l-elif me‘a’l-bā** masterlar: **öpmağ** [19] “öpmek”. **öpüşmek** “öpmek”ten müfaale, **öpülmek** ise infial babındalar. **öpdürmek** ettirgen halidir. **öpremek, opramek** ve **öprenmek, opranmek** [20] “eskimek”. **cavâmid oba** “hayvanlar için yapılmış küçük gölgelikler, ikamet yeri, Herat civarında bir kasaba”, bâ-yı Fârisî ile **opa** [21] “allık”. **öbçin** “silah”. **öbçinlig, öpçünlög** “silahlı”. **öpke** “ağ ciğer, Arapçada riye”. **öpkelig** [22] “delaver,

³²² Bu kelime İŞM nüshasında “آيتنامك” şeklinde verilmiştir.

³²³ Bu kelime İŞM nüshasında “آيروقتى” şeklinde verilmiştir.

³²⁴ Bu kelime her iki nüshasında “آينوكتى” şeklinde verilmiştir.

³²⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “آبى آير فولاغى” şeklinde verilmiştir.

yılmaz”. **öbücte**, **öbüçin** “Moğolcada yorgun ve hasta”. **öbüsün** “Moğolcada ot, Arapçada heşiş”. **öbüge** “ata”. **übük** [23] “kuşların başındaki taç”. **übük kuşu** “hüdhüd kuşu”. **übül** ³²⁶ “Moğolcada kış”. **oba** ve **opa** ³²⁷ aynı “oba” anlamında ve açıklaması daha önce yapıldı.

12b

[1] **me‘a’t-tâ** mastarlar: **ötmek** “geçmek ve aynı zamanda Anadolu Türkçesinde şarkı söylemek, gereksiz şeyler söylemek”. **utmak** “kumarda ve rehinde kazanmak, [2] kafa ve cildin kıllarını gidermek üzere ateşe tutmak”. **ötüşmek** [T24b] “birbirinden öne geçmek, Anadolu Türkçesinde ötüşmek ve şarkı söylemek”. [3] **ötürmek** “geçirmek”. **oturmak** “oturmak”. **ötgermek** ³²⁸ “geçirtmek” anlamında ve ettirgen halidir. **ötgerişmek** [4] “birlikte geçirmek”. **ötgenmek** ³²⁹ “taklit etmek”. **utguzmak** “kumarda ve rehinde kaybetmek”. **utgunmak** ³³⁰ “utanmak”. **ötemek** “ödemek”. [5] **ötelmek** “ödenmek”. **otlamak** “yakmak, otlamak”. **otlatmak** “ateşe yakmak”. **otlanmak** ³³¹ [6] “ateşe yakalanmak, otlanmak”. **ötünmek** ³³² “yalvarmak”. **cevāmid ot**, **öt**, **ut** “ateş, ot, tüy ve kılı gideren bir tür ilaç, ilac, zehir, emir olarak [7] geç ve şarkı söyle, zammenin işbası ile, rehin ve kumarı kazanmak, hayvanların sürüsünü ota götürmek, daha önce de geçtiği gibi ön [8] ve Hintçede deve”. **ota** Rumeliler **öte yağa** ve **öte yan** “o taraf” anlamında kullanırlarmış. **öteki kün** “geçen gün”. [9] **öteridin beri** ³³³ “eskiden şimdiye kadar”. **öte öte** “geçe geçe, şarkı söyleyerek”. **otacı** “yayla”. **otacı** [10] **haṭāy** “Özbekler’e mensûp olan bir boy”. **otağ** ve **otak** “saray, oturulacak yer”. **otağa** ³³⁴ “genelde kuşların tüyü ve savaş sırasında yiğitlik ve cesaret işareti olarak [11] başa takılan tüy anlamındadır”. **öteg** “ara”. **otçı** ³³⁵ “Anadolu Türkçesinde cerrah ve tabip”. **oturak** “oturulacak yer, dözümlü”. **utru** ³³⁶ “karşı, [12]

³²⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “اوپوک” şeklinde verilmiştir.

³²⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “اديه” şeklinde verilmiştir.

³²⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “اوتوركاماك” şeklinde verilmiştir.

³²⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “اوتكاتماق” şeklinde verilmiştir.

³³⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “اوتغاتماق” şeklinde verilmiştir.

³³¹ Bu kelime İŞM nüshasında “اوتلاتماق” şeklinde verilmiştir.

³³² Bu kelime İŞM nüshasında “اوتوتماق” şeklinde verilmiştir.

³³³ Bu kelime İŞM nüshasında “اوتادی دین بری” şeklinde verilmiştir.

³³⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “اوطاغه” şeklinde verilmiştir.

³³⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “اویچی” şeklinde verilmiştir.

³³⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “اونرو” şeklinde verilmiştir.

ön". **ötrüg** "yalan". **ötrüggine** "küçük yalan". **ötkür** "acı ve keskin ³³⁷, rayic ve geçerli". **ötgün** ³³⁸ "geçici, bir tür ok ³³⁹ adıdır". [13] **ötgünci** ³⁴⁰ "yolculuk". **ötege** "ayı, dob". [T25a] **ötleş ötleş** ³⁴¹ "iç içe, taraf, yan". **otlağ** ve **otlak** "çayır". **otluğ** [14] ve **otluğ** "otu pek fazla olan yer, ateşli, ateş gibi". **ötligen** "siyah renkli ve sesi güzel bir kuş, [15] Farsçada sār ve sāreng derler". **ötlegü** "avcı kuş, Farsçada çerğ ³⁴² ve Arapçada şeker ³⁴³ derler". **ötmek** "yağsız ekmek". **ötmekci** "ekmekçi". [16] **ötme, utma** "Anadolu Türkçesinde ses, avaz ve kuşların ötmesi, zammesnin işbasıyla: ateşte pişirilmiş yeni buğday başağı, [17] hayvanların başını ateşe yaklaştırarak kıldan temizlemek". **otucı** "Moğolcada sınıkçı". **ötür** ³⁴⁴, **otur** "çadırın direği ³⁴⁵, [18] emir olarak geç, Anadolu Türkçesinde otur demektir". **oturtma** "Anadolu Türkçesinde taht, sedir, mücevherle bezetilmiş". **ötürgü** "tahtayı delmek için marangozların kullandıkları alet, [19] Farsçada eşkene". **otuz** "otuz / 30". **otuz altı** ³⁴⁶ **ḥaṭ** şairin söylendiği gibi ³⁴⁷ **ṣi'ir** "kıl Nevāyini hem ol ḥaṭ bile yā rab ³⁴⁸ āzim § [20] kim birev yanından ayrıldı otuz altı ḥuṭuṭ. **otuz iki** "Türk boylarından biri". **ötüg** "ayakkabı, [21] geçmiş olayların tumarı, serüven". **ötünci, otuncı** "yalvaran kimse, odun satan". **ot yem** ³⁴⁹ "şifalı ve yenilebilecek otlar". **me'a'l-cīm** [22] mastarlardan: **uçmak** "kuşlar uçmak, sıçramak, seğirmek, mahvolmak, cennet". **öcmek** "ateşin [23] sönmesi". **uçurmak** "uçmak" fiilin ettirgen halidir. **öçürmek** ise "öçmek" fiilin ettirgen halidir. **uçuşmak** müfaale babındadır. **öçeşmak** ³⁵⁰

13a

³³⁷ Bu kelime İŞM nüshasında "مشدد نيز" şeklinde verilmiştir.

³³⁸ Bu kelime İŞM nüshasında verilmemiştir.

³³⁹ Bu kelime İŞM nüshasında "مکانی" şeklinde verilmiştir.

³⁴⁰ Bu kelime İŞM nüshasında "اوتکویچی" şeklinde verilmiştir.

³⁴¹ Bu kelime her iki metinde bir kere yazılmıştır.

³⁴² Bu kelime İŞM nüshasında "چرخ" şeklinde verilmiştir.

³⁴³ Bu kelime İŞM nüshasında "صفر" şeklinde verilmiştir.

³⁴⁴ Bu kelime İŞM nüshasında "اونور" şeklinde verilmiştir.

³⁴⁵ Bu kelime İŞM nüshasında "اغراب" şeklinde verilmiştir.

³⁴⁶ Bu kelime İŞM nüshasında "آلنی" şeklinde verilmiştir.

³⁴⁷ Bu kısım İŞM nüshasında eksik verilmiştir.

³⁴⁸ Bu kelime İŞM nüshasında "یارم" şeklinde verilmiştir.

³⁴⁹ Bu kelime İŞM nüshasında noktasız verilmiştir.

³⁵⁰ Bu kelime İŞM nüshasında "اوچاشماق" şeklinde verilmiştir.

[1] “bahse tutuşmak, [T25b] adavet etmek”. **öçeştürmak** ise ettirgen halidir. **uçramak** “tutulmak”. **uçraşmak** müfaale babıdır. [2] **uçraşturmak** ise ettirgen halidir. Gayri mastarlardan: **uc**, **öç**, **üç**, **uç** ³⁵¹ “uç, kuyruk, baş, intikam ³⁵², cîm-i Fârisî ile üç ve emir olarak [3] yok ol, seğir, sön”. **uca** “arka, sığınak, Anadolu Türkçesinde but”. “dūcār” vezninde **öçer**, **ucar**, **uçar**, **üçer** [4] “ateşi çabuk sönmeyen tağ yığını, pazar, alış veriş yeri, “çim” ile “uçmak” fiilin şimdiki zamanıdır ve at ve katırın el ve ayağını bağlamaya yarayan sicim, [5] üç / 3”. **üçergü** “eyerin altı keçesi”. **ocağ**, **ocağ** “mutfak ocağı, hanedan, [6] suçlu kimsenin boynuna asmak üzere demirden yapılmış gerdanlık”. **ocağlak** “üç yapraklı bitki”. **üçelesi** “onun her üçü birlikte”. **uçan**, **ucan** “büyük gemi ve [7] cîm-i Arabî ile Tebriz civarında bir mahalle adıdır”. **üçev** “üç tane”. **üçevle** ve **üçevlen** “her üçü birlikte”. **ucsarrağ** ³⁵³ [8] “yukarı semt”. **uçğur** “hızlı uçan kuş, Anadolu Türkçesinde elbise bağı, pantolon bağı”. **uçğun** “ateş kıvılcımı”. **uçğunluk** [9] “hızlı uçma yeteneğine sahip olan kimse”. **üç kat** “içi boş ve üç kabuğu olan bir ağac”. **üç kırılık** ³⁵⁴ “üç başı [10] olan ok”. **üçgü** “keçi, Arapçada meğz ³⁵⁵”. **öcek** ³⁵⁶ “dam üstü”. **uçlip** “çuval dikmek için kullanılan ip”. [11] **uçmağ**, **ucmağ** ve **uçmak**, **ucmak** “cennet, uçmak”, açıklaması daha önce yapıldı ve cîm-i Fârisî ile de kullanılmaktadır. [T26a] **uçma** “dağın sivri olan eteği, [12] uçurum da denilir”. **uçurum** açıklaması yapıldı ve “uçma” kelimesiyle aynı anlamdadır. **ucur**, **uçur** “zaman ve vakit, cîm-i Fârisî ile de kullanılıyor [13] ve falın gerçek olması veya rüyanın tabir olması anlamına gelmektedir”. **ucuz** “ucuz”. **uçuş** “uçuş”. **ucuğ** “uçug, [14] ümmü’ş-şıbyan hastalığının nedeni, gözdeki ben, Anadolu Türkçesinde saralı”. **uçuk** aynı “ucuğ” anlamında ve açıklaması yapıldı ancak “Türklerin bir boyunun adıdır”. [15] **öcüg** kâf-ı Arabî ile “sönük mum veya ateş, tamamen yanmamış, üzgün”. **ucun**, **üçün** “bu dünya, tahlil kelimesidir ve [16] onun için anlamına gelmektedir”. **üçünc** “üçüncü”. **üçünci** “üçüncü”. **uçça** cîm-i Fârisî’nin fethi ve şeddesiyle “bir vilayet ismidir, Hasanhiz”. **üç yıldız** “üç yıldız, [17] mizân”. **me‘a’l-hā** mastarlardan: **oğşamak** “benzemek, birisinin gönlün almak için övmek,

³⁵¹ Bu kelime İŞM nüshasında “اوح” şeklinde verilmiştir.

³⁵² Bu kelime İŞM nüshasında “اسقام” şeklinde verilmiştir.

³⁵³ Bu kelime her iki nüshasında “اوجاراق” şeklinde verilmiştir.

³⁵⁴ Bu kelime her iki nüshasında “اوج قوليق” şeklinde verilmiştir.

³⁵⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “مغر” şeklinde verilmiştir.

³⁵⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “اسقام” şeklinde verilmiştir.

medhetmek”. [18] **ohşaşmak**³⁵⁷ “benzemek” ve **ohşatmak** ise ettirgen halidir. Gayri mastarlar: **ohşaş** “benzer”. **ohşuk** [19] “az tüyü olan ve yük taşıyan bir yaşındaki deve”. me‘a’ d-dāl mastarlardan: **ödemek** ve **ödeşmek** “ödemek, cezalandırma”. Gayri mastarlardan: **öd**, **ud** “öd, [20] Arapçada merâre derler” ve İran’da “boğa yılına” yanlış olarak “öd yıl” yazarlar halbuki “öy yıl” yazmalılar nasıl ki “öd” değil de “öy” [21] “boğa” anlamına gelmektedir. **oda** Anadolu Türkçesinde “otağ” demektir. **ödek** “Anadolu Türkçesinde ceza, rapor, cezalandırma³⁵⁸”. **Ödemiş** [22] “Türkmenlerin bir boyu”. **ödlek** “korkak, cesaretsiz”. **üdür** “Moğolcada gün, yavm”. [T26b] **ödünç** “ödünç”. **oda** “oda” kelimesiyle aynı anlamdadır. [23] me‘a’ r-râ mastarlardan: **urmak**, **ormak**, **örmak**, **ürmak** “biçmek, çevrelemek, zammenin işbasiyla: köpek havlaması demektir”. **urulmak** ise

13b

[1] “urmak” fiilin infial babıdır. **örölmek** “örmek” fiilin infial babıdır. **ördürmak** ise “örmak” fiilin ettirgen halidir ve **ördürmek** “örmek” fiilin ettirgen halidir. **urunmak** [2] “kendini buna ona vurmak”. “birbirine vurdurmak” anlamında olan **uruşmak** ise müfaale babıdır, “birbirine vurdurtmak, diğerlerinin kavga etmesine neden olmak” anlamındaki **uruşturmak** ise ettirgen halidir³⁵⁹. **örtemek** [3] “yandırmak³⁶⁰”. **örtenmek** “örtemek” fiilin infial babıdır. **ürkmek** “ürkmek, korkmak”. **ürküşmek** ise “ürkmek” ile aynı anlamdadır. **ürtmek** [4] “ürkmek” fiilin ettirgen halidir. **örögenmek** “öğrenmek, alışmak”. **örgüremek**, kâf-ı Fârisî ile olan “pinekleme, ne‘as” anlamındaki **örgülemek** ile aynı anlamdadır. [5] **örlemek** “yukarıya çıkmak”. **örölenmek** “yukarıya ulaşmak”. **ornamak**³⁶¹ “yerleşmek, yerlenmek”. **ornaşmak**³⁶² [6] “urnamak” fiilin mufaile babıdır. “sağlamlaştırmak” anlamında olan **ornatmak** fiili ise “ornamak” fiilin ettirgen halidir. **ornukmak** “aniden birisinin boğazından kan [7] açılıp ve ölmesi”. **uranlaşmak** “askerlerin savaş sırasında kendi guruplarını bağırarak çağırmaları”. **oranlamak** “Anadolu Türkçesinde [8] tahmin etmek ve “la”³⁶³ ise söz

³⁵⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “اوخشتماق” şeklinde verilmiştir.

³⁵⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “نجاراست” şeklinde verilmiştir.

³⁵⁹ Bu cümle İŞM nüshasında bulunmamaktadır.

³⁶⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “سوزناك” şeklinde verilmiştir.

³⁶¹ Bu kelime İŞM nüshasında “اورتاماق” şeklinde verilmiştir.

³⁶² Bu kelime İŞM nüshasında “اورتاشماق” şeklinde verilmiştir.

³⁶³ Bu kısım İŞM nüshasında eksik yazılmıştır.

söylemek”. **öründlemağ** “Anadolu Türkçesinde seçmek”. **öründlenmağ** ise [9] “orundlamağ” fiilin infial babındadır. **ürpermek** bâ-yı Fârisî’nin fethası ve her iki “râ”nın sükunu ile “Anadolu Türkçesinde yeşermek, tüylerin diken diken olması, [10] gençlerin bığının yeşermesi”. Gayri [T27a] mastarlar: “tūr” vezninde **ūr**, **ur**, **ör**, **or**, **ür** “çeşme başı, [11] meltemin estiği semte doğru, Anadolu Türkçesinde vücutta oluşan yuvarlak şeyler, Arapçada sel‘a, emir olarak ürmek ve [12] örmek, Farsçada yumruk ve içi kokan badem ve Antep fıstığı”. **orağ**³⁶⁴ ve **orağ** “orak ve Arapçada [13] mahşed”. **orağcı** “marangoz, dülgere”. **orağ kuşu**³⁶⁵ “yeşil renkli ve çekirgeye benzer tarlada uzun uzadıya öten bir böcektir”. **oran**, **uran** “Moğolcada [14] herfe, sanat ve savaş esnasında herkes kebdî kavmini bununla bildiği admış mesela Kıyat boyu [15] orcan, Mankıt boyu kılay³⁶⁶, Kenkes boyu bıçavlı, Hıtay boyu uluta ve Kunğurat boyu ise cayılğan diye bilinirmiş [16] ve bu adlar vasıtasıyla kendi kavimini bulurmuşlar, Anadolu Türkçesinde tahmin, ölçü”. **uranlaşmış**³⁶⁷ “savaş esnasında askerlerin bağırışı”. [17] **orba** “Anadolu Türkçesinde elbise, çamaşır”. **ört** “ateş”. **orta**, **örte** “orta, ara, vasa‘ü’n-nās, yandırmak anlamında olan ortamak fiilin emir halidir”. [18] **orta çağlığ** “tam ortası”. **urtağ**, **ortağ** ve **ortak**, **urtak** “ortak, zammenin işbasiyla: Kara Kırım civarında bir dağ adıdır ve [19] Kara Han ibni Moğol Han yayla ve kışlak için oraya gidermiş, birleşik olarak uzun dağ anlamına gelmektedir”. **ortancı** “ortancı, ortadaki”. **örtüg** “örtü, [20] yorgan”. **orçın** cîm-i Fârisî ile “Endcan, Kaşgar ve o civardaki bilukat, samarkand, Buhara, Kabul, Azerbaycan [21] ve Nahcivan’da tümen, Hindistan’da perkene, Rumeli’de sancak [T27b] ve Farsçada sultanların çadırlarının direği demektir”. **ordu** “sultanların [22] haremhanesi”. **orda** “sultanların haremhanesi”. **orda bigi** “haremin beyaz elbisesi”. **örs** “râ” ve “sîn”in sükunu ile “Anadolu Türkçesinde örs, sindan, [23] Farsçada serv-i kühî ağacıdır”. **urgaçı** “Moğolcada terzi yüksüğü”. **örke** “Süreyya yıldızı”. **örkesin** “Moğolcada

14a

³⁶⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “اوراق” şeklinde verilmiştir.

³⁶⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “توشی” şeklinde verilmiştir.

³⁶⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “نلای” şeklinde verilmiştir.

³⁶⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “اوراتلاشمشی” şeklinde verilmiştir.

[1] diken, Arapçada şūk”. **ürkek** “ürkek, vahşi”. **örgemci** “örümcek”. **örgen** “yükü onunla bağlayan geniş ip”. **ürkü** [2] “pinekleme, uyuklama, Anadolu Türkçesinde korku ve vahşet”. **ürkü** ³⁶⁸ “atın omuz başı, devenin hörgüğü, dağın zirvesi”. **ürkünc** “ürkme, korku”. [3] **örmek** “deve yününden ³⁶⁹ yapılmış ince şal”. **orman** ve **ormanlık** “Anadolu Türkçesinde orman, kamışlık”. **örme** [4] “soğuk sudan sıcak suya geçerken vücutta oluşan taneler, bant gibi bir tür geniş ip”. [5] **örümcek** ³⁷⁰ “Anadolu Türkçesinde örümcek”. **orn** “râ” ve “nûn”un sükunu ile “yer, mekân, bedel”. **örnek** “örnek”. **oru** “zirâat için saklanmakda olan tohumun muhafazası için kazılan yer”. [6] **ördiş** “Anadolu Türkçesinde elbise, örtü”. **uruş** “vuruş, dövüş, muharibe, savaş”. **uruğ** ve **uruğ** “sülale, tohum ve ziraat ³⁷¹”. **uruğluğ** ve **uruğluk** “akrabalık” ³⁷². **uruğ kayaş** “koşuntulardandır, kavim akraba anlamında” ³⁷³. **örük** “hayvanları [7] bağlayan ip, çedar, ordunun bir yerde duraklaması, kaysı”. **urum** “Rumelilerden bir boy ismi [T28a] Urus ve Kürci ile aynı dindeler [8] ve üstelik Rum eli diye de tanınır”. **örümcek** “Anadolu Türkçesinde örümcek”. **orun** ³⁷⁴ “yer, mekân”. **oruncu** “dilenci”. **öründü** “Anadolu Türkçesinde [9] seçme”. **orunduk** “eyeri örten kumaş, Arapçada gâşiye”. **ürünli** “Moğolcada torun”. **öre** “sutun, direk”. **me‘a’z-zâ** mastarlardan: [10] **üzmek** ve **üzmeklik** işba ile “üzmek, yüzmek”. **özmağ**, **üzmeğ** ve **özmağlık** “saçmalamak”. **ozmağ** ³⁷⁵ “okumak, [11] Türkçenin vezini dışındaki tasnifleri söylemek”. **üzüşmek** “birbiriyle ilişkiyi kesmek, birlikte yüzmek”. **üzülmek** [12] “üzülmek”. **uzamağ** ve **uzalmağ** “uzalmak”. **uzatmağ** ³⁷⁶ “yollandırmak, uzatmak”. **özlemağ** ³⁷⁷ “Anadolu Türkçesinde arzu eylemek”. [13] Gayri mastarlardan: **uz**, **üz**, **öz** “beliğ, mahir, üz, üst, yüz / 100, öz, akraba, tanış, [14] Anadolu Türkçesinde yapışkan çiçek, emir olarak üzmek ve yüzmek”. **ozan** “şarkı söylemek”. **ozagu gün** “dünkü gün”. **uzak** “uzak”. **özek** [15] “yaraların kökü, çıban”. **uzalış** ³⁷⁸ “davranış”.

³⁶⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “اورکوح” şeklinde verilmiştir.

³⁶⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “يشم” şeklinde verilmiştir.

³⁷⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “اورچوچك” şeklinde verilmiştir.

³⁷¹ Bu kelime İŞM nüshasında verilmemiştir.

³⁷² Bu kısım İŞM nüshasında verilmemiştir.

³⁷³ Bu kısım İŞM nüshasında verilmemiştir.

³⁷⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “آوردن” şeklinde verilmiştir.

³⁷⁵ Bu kelime her iki nüshasında “اوزان” şeklinde verilmiştir.

³⁷⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “اوزانماق” şeklinde verilmiştir.

³⁷⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “اوزلاماك” şeklinde verilmiştir.

³⁷⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “اوراليش” şeklinde verilmiştir.

ozan “bir tür şarkı söylemek, Türkler arasında Oğuz ve Karalhan’ı anlatırken kullanılır”. [16] **üzengü** “üzengi”. **Özbek** “meşhur otuz iki urugdan biri ve bilindiği gibi her urug kendi içinde değişik fırkalara ayrılır”. [17] **özce** “kendisi kadar”. **özdekke** “kendisi gibi”. **üzre**³⁷⁹ “üstüne, üzerine”. **üzerlik** “sipend, üzerlik”. **ozguçı ozan** [T28b] “şarkıcı”. [18] **özge** “özge, gayr, başka şekil”. **özgeke** “başkasına”. **özgece** “başka türlü, başka şekilde”. **özgün** “ancak yüzmeye geçmesi mümkün olan taşkın su”. [19] **özgine-sin** “kendiciğini” ve “kine” küçültme lafzıdır. **üzlü palcık** “Anadolu Türkçesinde yapışkan çiçek”. **özlük** “özlük, benlik, [20] varlık, kendisiyle”. **üzük** “yüzük, alaçığın üzerindeki keçe, yırtık ve yıpranmış anlamında”. **uzun** “uzun”. **uzun işek** [21] “Anadolu Türkçesinde bir tür oyun, yuvarlak bir çizgi çizerler ve ortasında birisi durur, diğerleri hücum ederler ve çizginin ortasındakini [22] vurmak isterler ve böylece kimin ayağı çizginin içine girerse yerini içeridekiyle değişir ve oyun tekrar baştan alınır, Farsçada [23] her-sek derler”. **özünğ** “kendin”. **özünge** “kendine”. **üze** “ilk, üzere”. **özere, özike** “kendine”. **özidikke** “kendisi gibi”.

14b

[1] me‘a’s-sîn mastarlardan: **usanmak** “usanmak” ve **usandurmak** ettirgen halidir. **üsrümek** “sarhoş olmak”. [2] **osmak** “kemikle birlikte kullanırsa eti kemikten temizlemek demektir, soymak”. **ösmek** “alışmak”. [3] **osulmak** “eti kemikten temizlemek”. **osmaklamak**³⁸⁰ “perde arkasından birisinden bir şeye varmak”. **uslanmak**³⁸¹ “Anadolu Türkçesinde ayılmak”. [4] **üstelemek** “Anadolu Türkçesinde üstelemek” ve **üstelenmek** ve **üstünletmek** ettirgen halidir. Gayri mastarlardan: **us** [5] “Anadolu Türkçesinde akıl”. **osal** “kusur, fena, [T29a] kötü”. **osan** “Anadolu Türkçesinde tembel, gevşek, üşengen”. “pūst” vezninde **üst** “üst”. **üstün** “yukarı, üst, [6] üstün, fetha harekesi”. **üstideki** “üstündeki, üstteki”. **üsrük** “sarhoş, gelişimli”. **üsrükrek** “daha sarhoş, daha gelişimli”. **üsrüggine** [7] “küçük sarhoş, sevimli sarhoş”. **üsküf** “Rumeli askerlerinin kullandığı bür tür şapka, kerkenez ve şahin gibi kuşların başına geçirilen tamağa”. **usun** “Moğolcada su”. [8] me‘a’s-şîn mastarlardan: **uşatmak** “kırmak”. **uşatılmak** ve **uşalmak** “kırılmak”. **uşmak** “Anadolu Türkçesinde etraftan [9] hücum etmek, bir yere yığılmak”. Anadolu Türkçesinde “hücum

³⁷⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “اوزه زيغی” şeklinde verilmiştir.

³⁸⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “اوستاملاماق” şeklinde verilmiştir.

³⁸¹ Bu kelime İŞM nüshasında “اوسلاتماق” şeklinde verilmiştir.

ettirmek” anlamında olan **uşurmak** ise ettirgen halidir. **uşanmak**³⁸² “hareketten kalmak, zayıf olmak”. [10] Gayri mastarlardan: **oş**, **uş** Tüekistan’da İdcan yakınında bir şehir adı, ism-i işaret ve ism-i işarete de dahil olur, örneğin: [11] **oşbu** yani “bu” ve **oşal** yani “o” gibi. **uşak** ve **uşağ** “küçük, ufak”. **oşal**, **uşal** “o, emir olarak kırıl”. **oşanca** “o kadar”. [12] **oşandak** “öylece”. **oşbu** “bu”. **uşgun** “ravent”. **uşmunca** ve **uşmunca çağlık** her ikisi de “bu kadar” anlamındadır. [13] **oşol** “o”. **uşundı**³⁸³ zammenin işbasiyla “Anadolu Türkçesinde hücum, hamle”. **me‘a’l-ğayn** mastarlardan: **oğurlamak** “çalmak”. **oğurlaşmak** [14] “birlikte hırsızlık yapmak” ve **oğurlatmak** ise ettirgen halidir. **oğurlanmak** “çalınmak”. **oğulcamak** “saygı göstermek”. [15] **oğramak** ve **oğraşmak** “Anadolu Türkçesinde uğramak, duçar olmak, geçmek”. [T29b] Gayri mastarlar: **uğ**³⁸⁴ “alaçığı fevgani ağaçları, [16] yünlü deriden yapılan ayakkabı”. **uğan** “Tanrı”. **oğrı** “hırsız”. **oğlak** ve **oğlağ** “dört aylık oğlak, [17] burlardan birisinin adı”. **oğlan** “evlat, oğlan, Moğol şehzadelerin unvanıdır nasıl ki İranlılar mirze ve şehzade ve Rumeliler de sultan derler”. [18] **oğlan aş** “kunduzun hayası”. **oğur** “semt ve taraf, hareketli makset, bereket ve uğur”. **oğurluk** “hırsızlık, [19] uğur sahibi”. **oğurlayın** “Anadolu Türkçesinde hırsızca”. **Oğuz** “Karahana ibni Moğolhan’ın oğlu, Moğoliyye ona mensûptur, **urtağ** [20] ve **kurtağ** yurt tuttuğu yerlermiş ve Oğuz Han Türklere Fars ülkelerinde hakim olan Cemşit gibidir, Oğuz Han Türklere sınıflandırıp [21] onlara adlar takmış. Horasan, Acemi olan Irak’ı, Mısır, Şam, Rumeli ve Frankayı fethetmiş. Anadolu Türkçesinde [22] akılsız anlamına gelmektedir”. **oğuş** “torun”. **oğul** “evlat”. **oğul otu** “Anadolu Türkçesinde oğul otu”. **oğun** “Anadolu Türkçesinde su kemeri, Arapçada kenat”. [23] **me‘a’l-fā** mastarlardan: **oframak**, **oframağ** ve **ofratmak** aynı “öpremek” ve “öpretmek”³⁸⁵ fiilleridir. **üfürmek** “Anadolu Türkçesinde tüpürmek”.

15a

[1] Gayri mastarlar: **ufak**³⁸⁶ “Anadolu Türkçesinde ufak”. **ufacuk**³⁸⁷ “ufacık, ufağın küçülmesi”. **ofrağ** “elbise, çamaşır”. **öfke** “öfke”. [2] **me‘a’l-kāf** mastarlar: **okumak**,

³⁸² Bu kelime İŞM nüshasında “اوشاتماق” şeklinde verilmiştir.

³⁸³ Bu kelime İŞM nüshasında “اوشوندق” şeklinde verilmiştir.

³⁸⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “اوق” şeklinde verilmiştir.

³⁸⁵ Bu kelime İŞM nüshasında bulunmamaktadır.

³⁸⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “اوقاق” şeklinde verilmiştir.

okumağ “okumak” ve **okuşmak** müfaale babı, **okulmak** infial babı ve **okutmak** ise ettirgen halidir. [3] **oklamak** ³⁸⁸ “oklamak, yüksek bir yerden kendini atmak”. [T30a] **okramak** “ot peşinde olan atın yavaş yavaş seslemesi”. [4] Gayri masterlar: **ok** “ok, imarelerin çatısını kaplamak için kullanılan uzun ağaçlar, çabuk, hemen”. **okar** “bir tür kuş, [5] Farsçada kolenk”. **oklağı** ve **oklak** ve **oklav** “çorba ve ekmek hamurunu yaymak için kullanılan uzun ve düz olan ağac parçası, [6] oklava”. **okuş** “kıraat, okuma”. **ok yılanı** “ok yılan, tır mār”. me‘a’l-kef masterlardan: **ögmek** “övmek” ³⁸⁹. **ögülmek** “övülmek, yığılmak”. [7] **ökürmek** “yüksek sesle ağlamak”. **öksümek** ve **öksülmek** “azalmak”, **öksütmek** ise ettirgen halidir. **ögütmek** “ödemek”. [8] **ükrimek** “beşik ve ona benzer şeyleri sallamak”. **ökçelemek** ve **ökçeletmek** “Anadolu Türkçesinde bir atın diğer [9] bir atın arka ayağını mahmuzlayıp yaralaması”. **ökçelenmek** ³⁹⁰ “Anadolu Türkçesinde bir atın ayağını diğer bir atın ayağı tarafından mahmuzlanıp yaralanması”. Gayri masterlar: **öget** [10] kâf-ı Fârisî ile “Anadolu Türkçesinde nazik davranış”. **ögey** “üvey baba, üvey anne ve üvey kardeş, medh edeyim ve edesin” ve “ögmek” fiilinden müştak olmuştur. [11] **ökte** “faydasız, gereksiz”. **öktelig** “gereksizlik”. **Ögetey** “Cengiz Han’ın oğlu, babasından sonra tahta geçti, taht yeri Hata’dadır ve [12] tuttuğu yol bağış ve barıştı”. **ögçe** “topuk, Anadolu Türkçesinde filan kimse, ökçe itti: erken etti”. **ögçesiz** ³⁹¹ “cesaretsiz, korkak”. **ükre** [13] “erişte çorbası”. **üksek** “yüksek”. **öksürük** ³⁹² “öksürük, Arapçada se‘al”. **öksük** “az”. **öksiz** ³⁹³ [T30b] “Anadolu Türkçesinde öksüz”. **ögüt** [14] “ögüt”. **ögü** “geceleri gözleri parlayan ve kerkeneze benzer bir tür kuş”. **ögür** “dört yaşlı kısırak, Anadolu Türkçesinde alışık”. [15] **ögürdi** “Anadolu Türkçesinde ilk, evvel”. **ögürğa** “bel kemiği”. **ögüz** “iş” ³⁹⁴ amilleri”. **öküz küzi** “bir tür bitki adı”. [16] **ügüş** kâf-ı Fârisî ile “çok, aşırı”. **ögülge** ³⁹⁵ kâf-ı Fârisî ile “hediye, armağan”. **ökün**, **ögün** “başka, diğer, Moğolcada yağ, iç yağı ve emir olarak [17] kendini beğen, öv”. **ökünc** “pişmanlık,

³⁸⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “اوقاچوق” şeklinde verilmiştir.

³⁸⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “اوقوقلاماق” şeklinde verilmiştir.

³⁸⁹ Bu kısım İŞM nüshasında bulunmamaktadır.

³⁹⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “اوکچه لاتماک” şeklinde verilmiştir.

³⁹¹ Bu kelime her iki nüshasında “اوکچه نيز” şeklinde verilmiştir.

³⁹² Bu kelime İŞM nüshasında “اوکوراک” şeklinde verilmiştir.

³⁹³ Bu kelime İŞM nüshasında “اوکنيز” şeklinde verilmiştir.

³⁹⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “کاو” şeklinde verilmiştir.

³⁹⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “اوکلوکا” şeklinde verilmiştir.

ökünç”. **öğündürük** “Anadolu Türkçesinde pamuku tanesinden ayırmak için kullanılan alet, [18] hallaçlık aleti”. **öğündüre** “öküzü dürtmek için kullanılan başı demirli değnek”. me‘a’l-lām [19] masterlardan: **olmaklıg** ve **olmak** “olmak”. **ölmek** ve **ölmeklik** “ölmek”. **ulamak** ve **ulandurmak** “bağlamak, [20] ipin bir yere ulaşması”. **ulanmak** “bağlantı”. **ulaşmak** “ulaşmak”. **üleşmek** “bölüşmek, paylaşmak”. [21] **ulamak** ve **uluşmak** “köpek ve çakalın uluması”. **olturmak** “oturmak”. **öltürmek** “öldürmek”. **olturtmak** “oturtmak” ve [22] “öldürtmek” anlamında olan **öltürtmek** ise ettirgen hallerdirler. “oturtmak” anlamındaki **olturguzmak** ettirgen halidir. **olturuşmak** [23] “sakin olmak, sakinleşmek”. **ölütmek** “yenilemek”. **ölçesmek** ve **ölcemek** “bir dizi yere dayararak

15b

[1] diğer elini de dizinden çekip başına koyarak saygıyla hürmet edeceği kişinin dizini öpmektir ve bu usul [2] [T31a] Moğollarda uygulanıyormuş ve olcaş, hediye vermek, birlikte geçirmek anlamına gelemeekteymiş”. **olcalamak** “kesbetmek, ganimet almak”. [3] **ölçemek** cîm-i Fârisî ile “ölçmek”. **ulğaymak** “ulu ve büyük olmak, yaşlanmak”. **ulğaytmak** “büyütmek” [4] ve filin ettirgen halidir. **ulalmak** ise “ulğaymak” fiiliyle aynı anlamdadır. Gayri masterlar: **ol**, **öl** “işaret ismidir, yaş, taze, su ve deniz, emir olarak [5] **öl**”. **ula** işba ile “Moğolcada büyük dağ”. **ölet** “ölmüşlük”. **ulaşık** ³⁹⁶ “birbirine dolayarak yapılmış bağ ve ip”. [6] **ulağ** ve **ulak** “binilecek hayvan, ulak, ücretsiz iş”. **ultaŋg** “ayakkabının altına dikilen deri, [7] halk arasında *uldaŋg* derler ve *dünbek* kelimesinin aslı “tönbek” kelimesidir ve o ise [8] “meyveleri satmak için ağac ve kamıştan tepsi şeklinde yapılmış şey demektir”. **olturaturgac** “oturup oturmamış kalkarmış”. [9] **olturur**, **öltürür** bitişik yazıldığında “oturuyor ve öldürüyor” anlamına gelmektedir. **olturuşluk** “yerleşmiş, vatan”. [10] “zede hâ” ile **olta** “Anadolu Türkçesinde balıkçılık kullabı ³⁹⁷”. **olca** “kesb ve ganimet; o kadar”. **ölceş** “saygıdan dolayı eğilmek” [11] ve zaten “olcalak ³⁹⁸” kelimesini açıklarken açıklaması yapıldı. **ölçek** ³⁹⁹ “vezin, kil ve rişteyi onunla ölçen

³⁹⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “اولاشايق” şeklinde verilmiştir.

³⁹⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “ميكيرى” şeklinde bir kelime fazladan ve anlamsız olarak verilmiştir.

³⁹⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “اولچاك” şeklinde verilmiştir.

³⁹⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “اويچاك” şeklinde verilmiştir.

alet”. **ölcemişi** ⁴⁰⁰ “eğilerek saygı göstermek [12] ve hediye etmek”. **ölceytü** “Moğolcada uğur ve ikbal sahibi” anlamında bir terkiptir. “tu” Moğolcada “sahip” anlamında ve “olcay” kelimesi ise “uğur [13] ve bereket” anlamındadır. Ayrıca Orgun bin [T31b] Abakay ibni Hülagu’nun oğlunun adı ve aynı zamanda sultanlığa vasıta olan padişah’tır. Şehzade Nizam’ın eşi ve Kazan Han’ın [14] kızının ismidir ve Olcay Kutluğ diye tanınmıştır. **olca** ⁴⁰¹ aynı **olca** kelimesidir. **ölke** “ülke, [15] şehir”. **ülgü** ⁴⁰¹ kâf-ı Fârisî ile “ölçü, terazi burcu, terazi”. **ölgüş** kâf-ı Fârisî ile “solgun, üzgün”. **olluk** “varlık”. [16] **öllük** “ıslaklık”. **öleñg** kâf-ı Fârisî ile “çemen, çayır, Türkler arasında yaygın olan bir şarkı, [17] düğünlerde kızlar gelinin odasının kapısında damadın yolunun üstünde sırayla durup söyledikleri şarkıdır ve damadın evinde gelin dans ederken de [18] onu övmek için aynı şarkı söylenilir, Kandeher ve Kabül şehirlerinin arasında Hezâre soyunun mesken tuttuğu yerin ismi”. **Ulu Tav** aynı “Uluğ Tağ”dır ve “Özbekiye boyundan olan Hıtay boyu, [19] askerlerini sevk ettirirken kendi boyunu bu adla bulurlar”. **ulus** “halk, toplum”. **ülüş** [20] “parça, hisse”. **uluğ** ve **oluk** “büyük, yaşlı, Anadolu Türkçesinde su oluğu”. **uğluğ** ⁴⁰² ve **uıkluk** “büyüklük, yaşlılık”. [21] **ölüg** “ölü, leş, kokumuş her şey”. **ölüke** “Moğolcada beşik”. **ululuğ** “büyüklük, yaşlılık”. **ölüm** ve **ülüm** [22] “ölüm, deve sütünün köpüğü”. **ölümtük** ⁴⁰³ kâf-ı Arabî ve karaşat’ın “tâ”sı ile “yarı ölü yarı diri”. **ölümlük** “ölmeli, vacibü’l-katl”. [23] **me‘a’l-mim** masterlar: **omalmağ** “başı aşağıya sallayıp arkayı yukarı kaldırmak”. **ummek** “Anadolu Türkçesinde ummak, beklemek”.

16a

[1] **umulmek** “mamul olmak”. Gayri masterlar: **oma** “oma kemiği”. **umac** “un ile yapılan bir çeşit çorba”. [2] **omaça** aynı “oma” anlamındadır. **omağ** “kabile” ve “oymak” kelimesinin kısaltmışıdır ve Oğuz-namede şöyle geçiyor: [T32a] Oğuz Han’dan sonra [3] tahta geçen büyük oğlu eğlence meclisi düzenlemiş ve yirmi dört kişi büyüklerden ve babasının cariyelerinden olan torunlarını [4] büyük çadırın dışında yerleştirir ki bunlardan on iki kişi çadırın kapısında oturup diğer on iki kişi ise şehzadelerin atlarına bakıyorlarmış [5] ve bu yirmi dört kişinin soylarından

⁴⁰⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “اولجاميش” şeklinde verilmiştir.

⁴⁰¹ Bu kelime İŞM nüshasında “اولكونه” şeklinde verilmiştir.

⁴⁰² Bu kelime İŞM nüshasında “اغلوق” şeklinde verilmiştir.

⁴⁰³ Bu kelime her iki nüshasında “اولوستوك” şeklinde verilmiştir.

gelenlere “uruğ” anlamında olan “umağ” derler ve daha önce açıkladığımıza göre uruğ “soy, nesil” anlamına gelmektedir. **umanc** ⁴⁰⁴ cîm-i Arabî ile [6] “ümit, beklenti”. **ömgün** ⁴⁰⁵ ve **ömgen** her iki kelimedede kâf-ı Fârisî ile “boğaz, holcum ve göğüs arasındaki kemik”. [7] **ömüdün** “pantolon”. **omuz** “omuz”. me‘a’n-nûn mastarlar: **önmek** “yeşermek”. **unamağ** “razı olmak”. [8] **unutmağ** “unutmak”, **unutturmağ** ettirgen hali ve **unutulmağ** ise infial babıdır. **ündemek** “seslenmek, [9] davet etmek”. **oñarmağ** me‘a’l-amale kâf-ı Fârisî ile “düzeltmek” ve **oñarılmağ** infial babıdır. [10] **oñalmağ** me‘a’l-amale “sıhhat bulmak ⁴⁰⁶, iyileşmek”. **öñmek** kâf-ı Fârisî ile “yeşermek”. **oñgulmek** “Anadolu Türkçesinde [11] iyileşmek”. Gayri mastarlar: **on, ön, ün, un** “sayılardan on / 10, emir olarak yeşer, zammenin işbasiyla: sürtülmekte olan her şeyin sesi”. **ünen** ⁴⁰⁷ [12] “Moğolcada ⁴⁰⁸ sadakat, doğruluk”. **öntüc** cîm-i Arabî ile “ödünç, borç”. **ondalık** “ondan biri, ‘aşr”. **ündür** “yüksek ve uzun, emir olarak yeşert”. [13] **ündürrek** “daha yüksek”. **oñgay** ⁴⁰⁹ “ucuz, değersiz”. **unğan** ⁴¹⁰ “Moğolcada at ve eşek yavrusu”. **oñg, öñg** “düz, doğru, sağ”, [14] **üngü** kâf-ı [T32b] Farisî ile “Anadolu Türkçesinde inatçı, kavgacı”. **öngür** kâf-ı Fârisî ile “etek, yaka”. **oñgurğa** “bel kemiği”. [15] **üngülük** “inat, dalavere”. **unut** “unut”. me‘a’l-vāv mastarlardan: **ovanmek** “Anadolu Türkçesinde uyuşmak”. Gayri mastarlar: [16] **ova** “kuşların yuvası”. **ovad** ⁴¹¹ “arkasını çevirmiş”. **ovadır** ⁴¹² “çiviye düşmüş hayvan, hayvanın yan tarafa düşüp ve [17] kalkamaması”. me‘a’l-yā mastarlardan: **oymağ** “oymak, yara bağlamak, yoğurt kesmek, uymak”. **oyulmağ** [18] “oymak” fiilin infial babı, **oydurmağ** ettirgen halidir. **oyuşmağ** ise “oymak” fiilin müfaale babıdır. **uyumağ** “uyumak”, **uyutmağ** [19] ise ettirgen halidir. **uyalmağ** “utanmak”. **uyğanmağ** “uyanmak”, **uygātmağ** ettirgen hali ve **uykulamağ** ⁴¹³ “uyutmak”. [20] **oynamağ** “oynamak”, **oynatmağ** ettirgen hali ve **oynaşmağ** ise

⁴⁰⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “اوماتج” şeklinde verilmiştir.

⁴⁰⁵ Bu kelime her iki nüshasında “اومكو” şeklinde verilmiştir.

⁴⁰⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “صحبت يافتن” şeklinde verilmiştir.

⁴⁰⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “اومان” şeklinde verilmiştir.

⁴⁰⁸ Bu kelime İŞM nüshasında bulunmamaktadır.

⁴⁰⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “اونغانى” şeklinde verilmiştir.

⁴¹⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “اونغان” şeklinde verilmiştir.

⁴¹¹ Bu kelime İŞM nüshasında “اوامرر” şeklinde verilmiştir.

⁴¹² Bu kelime İŞM nüshasında “اوويو” şeklinde verilmiştir.

⁴¹³ Bu kelime İŞM nüshasında “اويغولماق” şeklinde verilmiştir.

müfaale babıdır. **uyakmak**⁴¹⁴ “Anadolu Türkçesinde uyumak istemek demektir”. [21] **uyağmak** “yıldızların batması demektir”. **oylanmak** “düşünmek”. **öylenmek**⁴¹⁵ “evlenmek, ev bark sahibi olmak”. [22] **oylaşmak**⁴¹⁶ “Anadolu Türkçesinde düşünmek”. **uyuşmek**⁴¹⁷ “Anadolu Türkçesinde vücuttaki kanın dolaşmamasından meydana gelen uyuşukluk”. **öyürtlemek** “Anadolu Türkçesinde [23] seçmek”. **öyürtlenmek**⁴¹⁸ “seçilmek”. **öykünmek** “taklit etmek”. Gayri masterlar: **öy, uy**⁴¹⁹ “ev, erkek veya

16b

[1] dişi inek, boğa burcu, inek yılı, emir olarak oy, yara bağla, uy”. **uya** “kız kardeş”. **uyat** [2] “utanç, ayıp, kabahat”. **uyatlıg**⁴²⁰ “utanmış”. **uyaz** [T33a] “Anadolu Türkçesinde at sineği, sivrisinek”. **öyek** [3] “sincabın karın ve boğaz bölgesinin alt derisi”. **öyegü** “kaburga”. **üyen** “at cilavı”. **öydeçi** “oruç ve namazı öğretmek için [4] köylere giden din adamı”. **oydak** “çevresinde bitki biten ıslak ve nemli yer”. **uysal**⁴²¹ “Anadolu Türkçesinde bir şeyin mahiyetini anlamadan [5] onu onaylamak”. **oygağ** ve **uykağ** “uyanık, ayık”. **uykağlıg** “ayıklık”. **uyganmağur**⁴²² “uyanmayan”. **uyğur** [6] Ağuz Han ile babası ve amcaları arasında din ve millet açısından sorun çıktığı zaman akrabalarından bazıları Ağuz Han’ın tarafını tuttular [7] ve ona hizmet ettiler böylesine onlara “bize katıldı” anlamında olan **uyğur**⁴²³ lakabı taktılar ve “Zafer mane”nin yazarı şöyle yazmış: Uyğur kelimesi anlam olarak “katılmak ve [8] birbiriyle sözleşmek” demektir. Habibüs-siyer’de ise uyğur kelimesi fethalı “elif” ile kısaca “Özbekiyye’ye mensûp olan bir soyun bir fırkasıdır ve [9] onlar Özbekiyye’nin seçkin kabileleri arasında yer alırlar” diye yazılmıştır. **uyğun** “güzel, lâayık”. **uyku**⁴²⁴ “uyku”. **uykucı**⁴²⁵ “uykulu”. **öy**⁴²⁶ **kızı** “hademe, [10] harem

⁴¹⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “اويور” şeklinde verilmiştir ve T nüshasında da bulunmamaktadır.

⁴¹⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “اويوشماك” şeklinde verilmiştir.

⁴¹⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “اويلاشاك” şeklinde verilmiştir.

⁴¹⁷ Bu kelime İŞM nüshasında verilmemiştir.

⁴¹⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “اويورونلاناك” şeklinde verilmiştir.

⁴¹⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “آو” şeklinde verilmiştir.

⁴²⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “اويانليق” şeklinde verilmiştir.

⁴²¹ Bu kelime her iki nüshasında “اوييساك” şeklinde verilmiştir.

⁴²² Bu kelime İŞM nüshasında “اويغانماغوز” şeklinde verilmiştir.

⁴²³ Bu kelime İŞM nüshasında “اويغوز” şeklinde verilmiştir.

⁴²⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “اويغو” şeklinde verilmiştir.

hizmetçisi”. **öy kızlığı** ⁴²⁷ “harem hizmetçisi”. **öyke** “öfke”. **öykelig** “öfkeli”. **uyluk** “but, Arapçada fehez”. **öylük** [11] “evlilik”. **öyle, üyle** “ögle vakti, Anadolu Türkçesinde öyle, üstelik, zammenin işbasiyla: Moğolcada iş, meslek”. **oymak** “dikiş yüksüğü, [12] kabile”. “mîm”in fethi ve “zede hâ” ile **oyma** “deriden yapılmış su tulumu”. “yâ” ve “nûn”un sükunu ile **oyn** “oyun, şaka”. **oynaş** “oynaş, kadının sevgilisi”. **oynaşlıg** ⁴²⁸ [13] “oynaşı olan kimse”. **oynaş** “ceylanın yeri kazarak kendisine yaptığı kazık, düzgün düzeyli yer”. **uyuz** [T33b] “uyuz hastalığı”. [14] **öyüş** “Anadolu Türkçesinde inatçı”. **oyuk** “yol belirtmek için dürt yola ayılan yerler başına koyulan nişan taş”. **oyun** aynı “oyın”dur ⁴²⁹. [15] **oyuncu** “oyuncu”. **oyundu** “Anadolu Türkçesinde davet olunmadan başkalarıyla misâfir giden çocuk, aranmış, [16] oymak fiilinin geçmiş zamanı”. **bâb-ü’l meksûrât-ı elif-i me‘a’l-bâ** masterlardan: bâ-yı Fârisî ile **ipremek** ⁴³⁰ ve **iprenmek** ⁴³¹ “opremek ⁴³²” ve “opranmek ⁴³³” ile aynı anlamdalar [17] ve **ipretmek** ise ettirgen halidir. **ibinmek** “ıslanmak” ve **ibitmek** ⁴³⁴ ise ettirgen halidir. Gayri masterlar: bâ-yı Fârisî ile **ipar** “su tulumu, öd ağacı, amber, [18] güzel kokan her şey”. **ipar kuruğı** ⁴³⁵ “Semerkand şehrinde bir kasaba”. **ipek** “ipek, Farsçada put”. **ibik** “bâ”nın kesri ile “Anadolu Türkçesinde kuşların [19] tacı”. **ipkin** “siyah ip”. **iplik** bâ-yı Fârisî ile “pamuk ipliği, beden terleme nedeni, Farsçada rişte”. **iplice** bâ-yı Fârisî ile [20] “Anadolu Türkçesinde aynı iplik hastalığı, rişte illeti”. **me‘a’t-tâ** masterlardan: **itmek** “etmek, bir şeyi elle vurup atmak, ortalıktan [21] toz olmak, saklanmak, gizlenmek, koklamak”, “alıkoymak” fiili haric sondaki dört anlam kesrenin işbasiyladır. **itilmek** [22] işba ve sayire ile “itmek” fiilin anlamlarının infial babıdır. **itişmek** “itişmek, kakışmak”.

⁴²⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “اويغوجى” şeklinde verilmiştir.

⁴²⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “ايو” şeklinde verilmiştir.

⁴²⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “او قيرى” şeklinde verilmiştir.

⁴²⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “اوتيك ليغ” şeklinde verilmiştir.

⁴²⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “اوش” şeklinde verilmiştir.

⁴³⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “ايراك” şeklinde verilmiştir.

⁴³¹ Bu kelime İŞM nüshasında “ايراماك” şeklinde verilmiştir.

⁴³² Bu kelime İŞM nüshasında “اويراماك” şeklinde verilmiştir.

⁴³³ Bu kelime İŞM nüshasında “اويرانماك” şeklinde verilmiştir.

⁴³⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “ايينماك” şeklinde verilmiştir.

⁴³⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “فروغى” şeklinde verilmiştir.

ittürmek⁴³⁶ [23] “bir başkasına yaptırmak”. **ite kırırmek** “bir işi yapmaya kalkışmak”.
ite başlamak “bir işi yapmaya başlamak”. **ite salmak**⁴³⁷

17a

[1] “dokunup ve geri çevirmek”. **itürmek**, [T34a] **itkürmek** “kaybolmak”. **ititmek**⁴³⁸ “keskin olmak”. [2] **iteklemek** “ateşi yaymak, etekte bir şey gizlemek” ve **iteklenmek** ise infial babıdır. Gayri mastarlardan: [3] **it**, **et** “köpek, et, yap anlamında olan etmek fiilinin emir halidir”. **itek** “etek, dağın yamacı, kır eteği”. **it-** [4] **-üzümi** “it üzümü, ‘inebü’s-şaleb”. **itelgü** “kerkenez”. **ıtavun**⁴³⁹ “Moğolcada keklik⁴⁴⁰”. **it balığı** “zamanla sıçramayan kurbağaya dönüşen hayvan, [5] Farsçada keşceliz ve Arapçada gamüş”. **it barak** “Oğuz Han’ı yenen padişahın ismidir ancak sonunda [6] tekrar yenebildi”. **it burnı**⁴⁴¹ “bir tür bitki, Farsçada gülben ve çölün kıvrıl renkli çiçeğinden oluşandır”. **it boncuğı**⁴⁴² “Anadolu Türkçesinde balık kulağı”. [7] **it hiyari** “Anadolu Türkçesinde müşhillerden olan bir tür acı bitki, Arapçada kıtatü’l-hıyar”. **it dirseği** “Anadolu Türkçesinde gözde [8] oluşan et, Farsçada nâhunek⁴⁴³ ve Arapçada zafare”. **it sinğeki**⁴⁴⁴ “köpek sineği”. **it kanat** “yarasa, Arapçada huffâş”. **itgü** “az ve [9] yitirme”. **itmek** “Semerkand ve Sebz şehirleri arasında olan bir dağ adıdır”. **itik** işba ile “yitmiş, kaybolmuş, sivri, çabuk”. [10] **itigi** işba ile “müzmin hastalık”. **me‘a’l-cîm** mastarlardan: **içmek** “içmek”, **içürmek** ettirgen hali, **içişmek** [11] müfaale babı ve **içilmek** infial babıdır. **içğınmak** “hayran olmak”. **içğırmağ** “Anadolu Türkçesinde hıçkırık”. Gayri mastarlar: [12] **iç** “iç, emir olarak iç”. **ice** “büyük kızkardeş, Moğolcada Tanrı”. [T34b] **iç ağa** “Anadolu Türkçesinde yüzüne kıl çıkmamış hizmetçi delikanlı”. [13] **iç ağrığı** “ishal hastalığı”. **iccen** şeddeli “cîm” ile “buğday ve susamı kavurduktan sonra dövüp tatlıyla karıştırarak yiyilen bir tür yiyecek”. **iç oğlan** [14] “iç ağa” ile aynı anlamdadır. **içre** “içeri, ortası”. **içirkü** “eyerin

⁴³⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “ايتورماک” şeklinde verilmiştir.

⁴³⁷ Bu kelime her iki nüshasında “ايتاشلماق” şeklinde verilmiştir.

⁴³⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “ايتيماک” şeklinde verilmiştir.

⁴³⁹ Bu kelime her iki nüshasında “ايتاورن” şeklinde verilmiştir.

⁴⁴⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “ليک” şeklinde verilmiştir.

⁴⁴¹ Bu kelime İŞM nüshasında “ايت بوزنى” şeklinde verilmiştir.

⁴⁴² Bu kelime İŞM nüshasında “ايت بونجونى” şeklinde verilmiştir.

⁴⁴³ Bu kelime İŞM nüshasında verilmemiştir.

⁴⁴⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “ايت سنکالى” şeklinde verilmiştir.

altı keçesi”. **ıçkırık** ⁴⁴⁵ “Anadolu Türkçesinde hıçkırık, Arapçada fevak”. **ıçkerek** ⁴⁴⁶ [15] “daha ince”. **ıçkerrek** ⁴⁴⁷ “içerideki”. **ıçkeriki** ⁴⁴⁸ “iç içe olan ev ve avlu”. **ıçmek** “kürk”. **ıçkü** “içki, yudumlama”. **ıçkülük** “içki içme, [16] içecek, sarhoş, içkiye düşkün”. **ıçki** “iç içe olan ev ve avlu”. **ıçün** “için, neden ve sebebiyet gösterir”. اچين ve اچين آره “**ıçin ara**” “ortada”. [17] **me‘a’l-hā ıhtıyar** “yaşlı adam, kavmin şeyhi ve büyüğü”. **ıhşid** “feraene padişahları, melekü’l-mülük”. **me‘a’d-dāl** masterlar: [18] **ıdlamek** “koklamak”. Gayri masterlar: **ıd** “koku”. **ıdük** “idik”. **ıderek** ⁴⁴⁹ “Anadolu Türkçesinde ben, leke”. **ıdi, ıdı** “Tanrı, haşmetmaab, [19] imiş, koku”. **ıdiş** “zarf, kap, kaplar”. **ıdi kut** “saadet sahibi, Cengiz Han zamanında olan Uygur hakiminin adı”. [20] **ıding** “idin”. kâf-ı Fârisî ile **ıdingiz** “idiniz” ⁴⁵⁰. **me‘a’r-rā** masterlardan: **irmek** ve **ırmağ** “varmak ve [21] yaptırmak”. **irür** “varır ve vardır”. **irding** ⁴⁵¹ “vardın ve vardırdın”. **irmegey, irmesey, irmesün** ⁴⁵², **irimek** ve [22] **irilmek** “erinmek”. “cîm” ile **ırcayıtmağ** “gülürken dişlerini göstermektir, ancak *diş* ile birlikte [23] kullanılır”. **ırgatmağ** [T35a] “kıyılatmak”, **ırganmağ** ise infial babıdır. **irişmek** “uymak, tabi olmak”.

17b

[1] **iriştürmek** ise ettirgen halidir. **irilmek** “tedirgin olmak”. **irkmek** “Anadolu Türkçesinde toplamak”. **irkilmek** “toplanmak”. **ırlamağ** [2] “söylemek, okumak”. Gayri masterlardan: **ir** ve **iren** “mert, hür adam”, **ir** “Anadolu Türkçesinde ilk vakit ve şarkı [3] ve emir olarak var”. **irenlik** “azadlık”. **irte** ⁴⁵³ “sabahın erken vakti”. **irteki** “eski”. **ir tanğ** ⁴⁵⁴ “sabahın erken vakti”. [4] **irdem** “at biniciliği fûnunu ve ordu düzenleme usulu”. **irdürk** “vardık, vardırdık ve yetiştirdik” ve aynı “idük” ⁴⁵⁵

⁴⁴⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “ایجفریق” şeklinde verilmiştir.

⁴⁴⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “ایچیماراک” şeklinde verilmiştir.

⁴⁴⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “ایچکاواراک” şeklinde verilmiştir.

⁴⁴⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “ایچکاریکی” şeklinde verilmiştir.

⁴⁴⁹ Bu kelime her iki nüshasında “ایدموک” şeklinde verilmiştir.

⁴⁵⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “ایدیتکیز” şeklinde verilmiştir.

⁴⁵¹ Bu kelime İŞM nüshasında “ایرویتک” şeklinde verilmiştir.

⁴⁵² Bu kelime İŞM nüshasında “ایرماسا” şeklinde verilmiştir.

⁴⁵³ Bu kelime İŞM nüshasında “ایرنا” şeklinde verilmiştir.

⁴⁵⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “ایرناتک” şeklinde verilmiştir.

⁴⁵⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “ایدک” şeklinde verilmiştir.

kelimesidir. **irdi** ise [5] “idi” kelimesiyle aynı anlamdadır. **irdiṅ** aynı “idinṅ”, **irdiṅgiz** aynı “ireṅgler” ve “idiniz” demektir. **irse** “şart harfı, eğer olursa”. [6] **irseṅ** “eğer olursan”. **irseṅgiz** “eğer olursanız, eğer varırsanız ve eğer vardırırsanız”. **irḡat** “Anadolu Türkçesinde işçi, kımıldat”. **irḡay** [7] “müşil olarak kullanılan bir tür bitki”. **irk**, **irg** “kudret, kalenin ortasında yapılan yüksek avlu”. **irkec** aynı “arkac” anlamında ve ilişkilerde [8] “hala” anlamında kullanılıyor. Örneğin: tapmas irkac “daha bulamadı” ve kilmes irkac “daha gelmedi” gibi. [9] **irkek** “erkek”. **irken** “var” anlamında ve zâit lafzlar ile ortada kullanılırlar, Anadolu Türkçesinde “bekar” demektir. [10] **irkenke** ⁴⁵⁶ “olmağa”. **irkenlikin** “olmasını”. **irkenike** “olmasına”. **irkenin** “olmasını”. **irkişte** “kef” ile [11] “iğde ve hurma gibilerin çekirdeği”. **irkin** aynı “irken” kelimesidir. **irkene**, [T35b] **irkinek** “kef” ile “alaçıḡın üstündeki ağac”. **irke** [12] kâf-1 Fârisî ve “zede hâ” ile “ördek, işve, naz”. **irlik** “mertlik, cömertlik”. **ırmacuk** “ırmak” kelimesinin küçülmesidir ve [13] “küçük nehir” anlamındadır. **irmes** “değil, olmaz”. **irmes irkin** “değildir, olmaya idi”. **ırmak** “küçük nehir”. **irmen** “değilim [14] ve olmıyayım”. **irmeṅ** “değilsin, olmayasın”. **irmiş** “imiş, varmış, vardırımış”. **irn** “râ” ve “nûn”un sükunu ile “dudak”. **irür** “var, [15] varıyor, vardırıyor”. **irürde** “hakem olmak, varmak, vardırımak”. **iriş** “dokumacılık ipi, emir olarak uy, var”. [16] **irür-sin** “varsın, varırsın, vardırırsın”. **irik** “iri, sert”. **irikik** ve **irikrek** “daha iri”. **iriklik** “irilik”. [17] **iriṅ** “irin”. me‘a’z-zâ masterlardan: **izmek** “sürtmek, ovalamak”. **izilmek** “sürtmek”. **izlemek** “izlemek, [18] dolaşmak, gezmek”, **izleşmek** “birbirinin gönlünü okşamak” müfaale babı ve **izletmek** ise ettirgen halidir. Gayri masterlar: **iz** “iz, [19] ayak”. me‘a’s-sîn masterlardan: **ismek** “serin rüzgâr esmek” ve **istürmek** ettirgen halidir. **istemek** “istemek, talep etmek”, [20] **isteşmek** müfaale babı, **istetmek** ⁴⁵⁷ ettirgen hali ve **istelmek** ise infial babıdır. **ısıtmaḡ** “ısıtmak, sıtma tutmak”. **ısınmaḡ** [21] “ısınmak”. **islemaḡ** “koklamak”. **islemek** “kulak vermek, söz dinlemek”. **isleşmaḡ** “birbirini koklamak”. **ıslanmaḡ** [22] [T36a] “kötü kokmak, ıslanmak”, **ıslatmaḡ** “ıslatmak” ise ettirgen halidir. **ısıрмаḡ** “dişle ısıırıp yemek”. **isirgemek** [23] “esirgemek, Anadolu Türkçesinde acımak”. **isirkirmek**, **iskilmek** “eskimek”. **iskirmek** “kabul etmek, hesaba getirmek” ⁴⁵⁸.

⁴⁵⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “ايركاتكا” şeklinde verilmiştir.

⁴⁵⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “ايسماتماك” şeklinde verilmiştir.

⁴⁵⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “بقيات آوردن” şeklinde verilmiştir.

[1] **isnemek** ⁴⁵⁹ “esnemek” ve **isnetmek** ⁴⁶⁰ ise ettirgen halidir. **ısmarlamak** ⁴⁶¹ “Anadolu Türkçesinde ısmarlamak, dağıtmak”. Gayri [2] mastarlar: **ıs**, **ıs** “akıl, koku”. **ise** “şart harfi”. **isem** “olayım, eğer olsam”. **isenġ** “olasın, eğer olsun”. **isenġiz** [3] “olasınız ⁴⁶², eğer olsasınız ⁴⁶³”. **ıspir** “avcıl kuş, Farsçada bāz”. **ıstı ot** “biber”. **iskele** “Anadolu Türkçesinde deniz kıyısında gemiye [4] binilip ve inilen yer, liman”. **iskemle** “Anadolu Türkçesinde üzerinde yemek ⁴⁶⁴ yiyilen ve oturlan sandalye”. **iski** “eski”. **ıslıġ** “kuşların [5] gagasının sesi, çıġlık, ıslık”. **ısmarlama** “Anadolu Türkçesinde savı, söz, bir işi birine bırakma”. “sîn”in fethi ile **isen** “sağ, sağlam, esen”. **ısıtma** “sıtma”. **ısrıġan otı** [6] “bir tür şifalı ot, Farsçada gezene ⁴⁶⁵”. **ısrıġa** “sırğa”. **ısıġ** ⁴⁶⁶ ve **ısıġ** “sıcak”. **ısıġ köl** “Türk ibni [7] Yafes’in yaşadığı yer”. **me‘a’ş-şîn** mastarlar: **işmek** “ipi kıvırmak, yeri deşmek”. **işilmek** “ipin birbirine kıvrılması, yerin [8] deşelenmesi”. **işenmek** ⁴⁶⁷ “güvenmek”, **işnetmek** ise ettirgen halidir. **işnemek** “parlamak”, **işnedürmek** ettirgen, [9] **işlemek** “işlemek”, **işletmek** [T36b] ettirgen hali ve **işlenmek** ise infial babıdır. **işitmek** “eşitmek”, **işittürmek** ⁴⁶⁸ ise ettirgen hali, [10] **işitilmek** ise infial babıdır. Gayri mastarlar: **iş**, **eş** “iş, savaş” ve işbasız “barış, ilişki, emir olarak eş, [11] emir olarak eşele”. **ışıtan** “iç ton ⁴⁶⁹”. **işterek** ⁴⁷⁰ “her tür dalga ister denizden olsun ister gölek ⁴⁷¹ veya ırmaktan olsun”. **işte** [12] “Bulgar’ın doğusunda Özbeklerden bir boy, yerleri ormandır”. **işte** “Anadolu Türkçesinde ism-i işaret”. **ışkırtık** ⁴⁷² “borusu olan delik bir testi [13] çocuklar arkasından üflerken ötüyor, rüzgâr ile çakan yıldırım”. **iş kor** “savaş meydanı”. **işkilik**

⁴⁵⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “ایستاماک” şeklinde verilmiştir.

⁴⁶⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “ایستانماک” şeklinde verilmiştir.

⁴⁶¹ Bu kelime her iki nüshasında “ایسلارماق” şeklinde verilmiştir.

⁴⁶² Bu kelime İŞM nüshasında “باشد” şeklinde verilmiştir.

⁴⁶³ Bu kelime İŞM nüshasında “اکر باشد” şeklinde verilmiştir.

⁴⁶⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “طام” şeklinde verilmiştir.

⁴⁶⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “کرسنه” şeklinde verilmiştir.

⁴⁶⁶ Bu kelime her iki nüshasında “ایستغ” şeklinde verilmiştir.

⁴⁶⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “ایشاتماک” şeklinde verilmiştir.

⁴⁶⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “ایشتورماک” şeklinde verilmiştir.

⁴⁶⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “ایچ نون” şeklinde verilmiştir.

⁴⁷⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “اشترط” şeklinde verilmiştir.

⁴⁷¹ Bu kelime İŞM nüshasında “نالاب” şeklinde verilmiştir.

⁴⁷² Bu kelime İŞM nüshasında “ایشفریق” şeklinde verilmiştir.

[14] “ışkırık” kelimesinde açıklanan ilk anlamla aynıdır. **iş küc** ⁴⁷³ “iş güc”. **işkin** “Anadolu Türkçesinde davranış, iyi huylu at”. **işlek** “Anadolu Türkçesinde işlenmiş [15] ve görgülü”. **ışığ** ve **ışık** “aydın, ışıık, Anadolu Türkçesinde miğfer, tolga”. **ışık** “ev, sera”. **ışigey** “Moğolcada keçe”. **ışin** “yıldırım, çakın, bark”. [16] **me‘a’t-tâ itğı** “tâ” harfine derler. **me‘a’z-zâd ızğı** “zâ” harfî. **me‘a’l-ğayn iğir** “günden güne hastalığı şiddetlenen hasta”. [17] **me‘a’l-kâf ık** “nehirin iniş tarafı ve rüzgârın o tarafa doğru estiği semt”. **ıklığ** “Anadolu Türkçesinde kemançe denilen bir tür saz”. **me‘a’l-kef** [18] mastarlardan: **ikmek** kâf-ı Arabî ile “ekin ekmek” ve kâf-ı Fârisî ile **igmek** “eğmek”, **ikilmek**, **igilmek** ise “igmek” fiilin infial babıdır ve her iki anlamı da ifade etmektedir. **iktürmek** [19] “ektirmek’ten emir” ve aynı zamanda ettirgen halidir. **igdürmek** kâf-ı Fârisî ile “eğdirmek ⁴⁷⁴” anlamında ve ettirgen halidir. **igirmek** kâf-ı Fârisî ile “çevirmek [20] ve ip kıvrırmak”. **ikirmek** “çevirmek ve çevirtmek”. [T37a] **ikerişmek** “birlikte dolaşmak” ise müfaale babıdır. **igelemek** [21] “sahip olmak”. **iglenmek** ⁴⁷⁵ “duraklamak”. **igrenmek** “kusmak”. Gayri mastarlar: kâf-ı Fârisî ile **ig** “iğ, ipi onunla [22] kıvrayan alet, bir tür ağır hastalık”. **ige** kâf-ı Fârisî ile “sahip, malik”. **ikeç** kâf-ı Fârisî ile kelimelerin sonunda “daha, henüz, hala” anlamını ifade etmektedir. [23] **igeci** kâf-ı Fârisî ile “büyük olan kızkardeş ⁴⁷⁶, abla”. **iger** kâf-ı Fârisî ile “eyer, dolanmak ve dolandırmak’tan emir”. **igerci**

18b

[1] “sarac, eyerci”. **igek** ⁴⁷⁷ “eğe, törpü”. **ikele** “her ikisi”. **ikelesi** “her ikisi”. **ikele-miz** “her ikimiz”. **ikelenğiz** “her ikiniz”. [2] “kef” ile **iken** “imek” ve bağlaçlarda kullanılan zâit sözdür. **ikence** “oldukça, olduğu kadar”. [3] **ikenke** “olmasına”. **ikenlikin** ⁴⁷⁸, **ikenin** ⁴⁷⁹ “olmasını”. **ikev** “iki tane”. **ikevke** “her ikisine”. **ikevle** ve **ikevlen** “her ikisi [4] birlikte”. **ikevere** “zede hâ” ile “iğ, üzerine iplik eğirilen alet”. **ikevlik** “ikilik”. **igde** kâf-ı Fârisî ile “iğde”. **igdiş**, **igdic** “aygırı başka ve [5] kısırağı başka cinsten olan at, Farsçada iki sevgilinin birbirine kavuşmasıdır”. **igri** kâf-ı Fârisî

⁴⁷³ Bu kelime İŞM nüshasında “ایش کوچ” şeklinde verilmiştir.

⁴⁷⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “فرمودن” şeklinde verilmiştir.

⁴⁷⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “ایکالاماک” şeklinde verilmiştir.

⁴⁷⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “همنشین بزرک” şeklinde verilmiştir.

⁴⁷⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “ایکاف” şeklinde verilmiştir.

⁴⁷⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “ایکایکلین” şeklinde verilmiştir.

⁴⁷⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “ایکامین” şeklinde verilmiştir.

ile “eğri, [6] Farsçada çeng denilen bir tür çalgı aletinin ismidir, sarı”. **igrice** “Anadolu Türkçesinde bir tür sinek”. **igrik** “Anadolu Türkçesinde ⁴⁸⁰ su havuzu, girdap”. [7] **igrilik** “eğrilik, düzsüz”. **igrim** “girdap, Anadolu Türkçesinde eyerin altına koyulan keçe”. **iglik** “dert verici”. **igme** “eğilmiş, pazı”. Kâf-ı Fârisî ile **igne** “iğne”. ⁴⁸¹ [8] Kâf-ı Fârisî’nin sükunu ile **ign** “omuz, pazı”. ⁴⁸² **iki abusun** “iki kızkardeş”. [T37b] **iki üç** ⁴⁸³ **niḳāb** “kinâye olarak korkunç hayal, yüz ve üçüz doğulanlardandır”. **iki paykar** “ikizler burcu ⁴⁸⁴”. [9] **iki tivelik yolum** ⁴⁸⁵ “iki devenin sığabileceği yol, sadık ve kazib sabahın doğduğu yer”. **ikide** “iki kez, bir daha”. [10] **ikir** “acı bir ilac ismi”, Farsçada “vec, emir olarak ipi kıvrır, dolaştır”. **ikisi** “her ikisi”. **ikişer** [11] “ikişer”. **ikirer** “iki tane”. **igirme** “yirmi / 20”. **ikiz** “ikiz”. **iki ḳardaş ḳanı** ⁴⁸⁶ “kardeş kanı denilen kırmızı renkli bir nebat”. **ikin** “ekin, [12] ekme”, “irkin” kelimesinin kısaltması, söze süs katmak için kullanılan zâit ve fazla olan bağlaclardandır ve **igin** kelimesiyle anlamdaştır “ikisini, [13] iki defa ⁴⁸⁷”. **ikinc** ⁴⁸⁸ “ikinci”. **ikindi** “ikindi, günün son bölümü”. **iki yüzlüg** “iki yüzlü”. **me‘a’l-lâm** mastarlardan: **ılmaḳ** “almak, dikkat etmek”. **ıldurmaḳ** [14] “yapıştırmak, tutturmak” ve ettirgen halidir ⁴⁸⁹. **ılınmaḳ** “tutulmak, ılınmak”, **ıltmaḳ** “ıltmak” ettirgen halidir. [15] **ilişmek** “bir şeyin bir yere ilişmesi”, **iliştürmek** “iliştirmek” ettirgen halidir. **ilemek** “un ve benzeri [16] şeyleri kalburla elemek”. **ılbaramaḳ** “pişmek, suyun hararetinden vücudun kabarması”. **ılbaratmaḳ** [17] “pişirmek, suyun hararetinden vücudun kabarması”. “lâm”ın sükunu ile **iltmek** “götürmek”. **ıltıramaḳ** “parlamak”. **ılğamaḳ** “ılgar [18] etmek, aramak, tetik etmek”. **iliklemek** “elde etmek, tutuklamak”. **ilikleşmek** “birlikte el oynamak [19] ve ele geçirmek” müfaale babı, **iliklenmek** ⁴⁹⁰ “tutulmak, ele gelmek” ise infial babıdır. [T38a] Gayri [20] mastarlardan: **il**, **el**, **ıl** “el, halk, gurup, yıl, emir olarak al, uysal, Farsçada hîl denen küçük kervan, Süryanicede Tanrı’nın adlarından biri”. [21] **ilek** “elek”. **ilen** “bağlaçlardan olan ile”. **ileke**

⁴⁸⁰ Bu kelime İŞM nüshasında verilmemiştir.

⁴⁸¹ Bu cümle İŞM nüshasında bulunmamaktadır.

⁴⁸² Bu cümle İŞM nüshasında bulunmamaktadır.

⁴⁸³ Bu kelime İŞM nüshasında “ایکی اوح” şeklinde verilmiştir.

⁴⁸⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “برج” şeklinde verilmiştir.

⁴⁸⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “ایکی نیوه لیک یولوم” şeklinde verilmiştir.

⁴⁸⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “ایکی قارداش فانی” şeklinde verilmiştir.

⁴⁸⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “دو و بازو” şeklinde verilmiştir.

⁴⁸⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “ایکتج” şeklinde verilmiştir.

⁴⁸⁹ Bu cümle İŞM nüshasında bulunmamaktadır.

⁴⁹⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “ایلیکدان” şeklinde verilmiştir.

Moğolcada “kef” ile “ciğer” demektir. [22] **ılan otı** “bir tür bitki, Semerkand civarında bir yer ismi”. **iley** “karşı, ön”. **ilbesün** “bir çeşit ördek”. [23] **ilti** ⁴⁹¹ “her ikisi de evli olan iki kardeşin eşleri birbirisinin itlisi olur, Farsçada yâri”. **ilçi** “elçi, ulak”.

19a

[1] “cîm” ile **ilcigen** “Moğolcada eşek”. **ilçilik** “elçilik” ve **miñg ilçilik** “bin senelik”. **İl han** [2] “Oğuz Han’ın torunlarından ve Moğol hanlarının sonu olan bir padişah ve Tur ibni Feridun’a yenildi, Moğolların hükümdarlarını [3] İlhan diye hitap ederlermiş ve aşiretin sultanı anlamına gelmektedir”. **ıldam** “çabuk, tez”. **ıldamlık** ⁴⁹² “çabucak”. **ildküz** ⁴⁹³ [4] “Azerbaycan’ın Etabekanlarının ilk kitlesinin adıdır, Melik Arslan ibni Tuğrul onun rakibiymiş ⁴⁹⁴”. **ıldırım** ⁴⁹⁵ “şimşek, yıldırım”. **ıldız** “ağac ve [5] nebatat kökü”. **ilgar** “at koşturmakta acele etmek”. **ilgavcı** “at koşturmakta acele eden kimse”. **ilgamişı** “dört nala gider gibi koşmak, aramak, [6] şimdiki zaman, fail ve mastar anlamına da gelmektedir”. **ilgay** “Yamut Türkemaniyyesine mensûp olan bir tâyife adıdır” ve “ilgar edeyim, etsin, edesin, etmiş” anlamlarına gelmektedir. [7] **ılkı** aynı “ılhı ⁴⁹⁶” kelimesidir. **yüz ılhı** ⁴⁹⁷ ve **yüz ılkı** “yüz senelik”. **ilgerrek** ⁴⁹⁸ “daha ileri, daha önce ⁴⁹⁹”. **ilgeri** [T38b] “ileri”. **ilk, ilg** “kef” ile “ilk” ⁵⁰⁰, [8] kâf-ı Fârisî ile “el” anlamında, “lâm”ın fethi ile “elek”, kesrenin işbası ve “lâm”ın fethi ile “Türkistan hısarında bir memleket ismi, [9] Yağma şehrinin padişahları”. ايلليك “**illik**” “lâm”ın şeddesi ve kesri ile “elli / 50”. **illik** ايلليك “lâm”ların infisalı ile mesela **yüz illik** [10] “yüz yıllık” ve “ili” ve “enkıyâd ⁵⁰¹” anlamıyla bitişikken “elli”yi kastetmektedir. **illik** “yıllık, maaş”. [11] ايلمك, ايلماك “**ilmek**” “lâm”ın sükunu ile “tuzak, kanca, gözlük

⁴⁹¹ Bu kelime İŞM nüshasında “ايلنى” şeklinde verilmiştir.

⁴⁹² Bu kelime İŞM nüshasında “ايلداميسق” şeklinde verilmiştir.

⁴⁹³ Bu kelime İŞM nüshasında “ايلداكوز” şeklinde verilmiştir.

⁴⁹⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “ريبب” şeklinde verilmiştir.

⁴⁹⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “يارى” şeklinde verilmiştir.

⁴⁹⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “ايلجى” şeklinde verilmiştir.

⁴⁹⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “يوز ايلجى” şeklinde verilmiştir.

⁴⁹⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “ايلكارواك” şeklinde verilmiştir.

⁴⁹⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “پيشرو و مقدمه” şeklinde verilmiştir.

⁵⁰⁰ Bu kısım İŞM nüshasında bulunmamaktadır.

⁵⁰¹ Bu kelime İŞM nüshasında “اتقيا” şeklinde verilmiştir.

ve benzeri şeylerin zinciri”. **ilen** ⁵⁰² “lâm”ın fethi ile “ile”. [12] **ile** ise “ilen” kelimesiyle aynı anlamda ve emir olarak “eyle, et, yap” anlamlarında da gelmektedir. **ılıcak** “Anadolu Türkçesinde yarı sıcak, ılık”. **iliş ıl** “Anadolu Türkçesinde geçen sene” ⁵⁰³. **ılığ** ve **ılık** ⁵⁰⁴ “ılık, Anadolu Türkçesinde bir tür çalgı aletinin ismidir, kemançe”. **ilik** “el” [13] ve kesrin işbası ile “kemiğin ılığı” anlamı ifade etmektedir. **me‘a’l-mīm** ⁵⁰⁵ **immek** ⁵⁰⁶ “emmek” ve **imizmek** ettirgen halidir. **imizdürmek** ise “imizmek” fiilin ettirgen halidir. [14] **imenmek** “uzak gezmek, utanmak”. **imgenmek** “zahmet ve eziyet çekmek” ve **imgetmek** ⁵⁰⁷ ise ettirgen halidir. **imgekleme** [15] “süt çocuğun zorla dört el ayak yürümesi”. Gayri mastarlardan: **imes** ve **imestür** “değil”. **imes** [16] **bolsa** ⁵⁰⁸ “olmasa”. **imen** “değilim”. **imeñg** ⁵⁰⁹ “değiliz”. **imcek** “göğüs”. **imdi** “şimdi”. **imdikece** ⁵¹⁰ ve **imdike digince** ⁵¹¹ [17] “şimdiye kadar”. **ımrâğ** “matlup, mergup, beğenilmiş”. **ımgâ** “dağ keçisi”. **imgek** [T39a] “zahmet, süt çocuğun zorla dört el ayak yürümesi”. **imegen** [18] “Moğolcada kadın”. **imel** “Moğolcada eyer, serc ⁵¹²”. **imir** “yeryüzüne yakınlaşan bulut, sis ve duman, Arapçada zōbāb, [19] Farsçada nezm”. **imizlik** “boru yeri, bebek emziren kadın”. **imizik** “testi ve ibrik gibilerin borusu”. **imizikli** “boru, [20] bebek emziren kadın”. “imişmiş” anlamındaki **indürmek** ⁵¹³, **imiş** ve **imiştür** ⁵¹⁴ fiillerin ettirgen halidir. **imiş-sin** ve **imiştük-sin** [21] “imiş”. **ımığ** “karanlık, pek karanlık”. **me‘a’n-nūn** mastarlar: **inmek** “inmek, nazil olmak”. **ineşlemek** “inmek istemek ⁵¹⁵”. [22] **inelmek** “hayır sahipleri, bir şeyi yakarıyla istemek”. **inanmak** “inanmak”. **incimek** “incimek”, **incitmek** ise ettirgen ⁵¹⁶, **incinmek**

⁵⁰² Bu kelime İŞM nüshasında “ایلق” şeklinde verilmiştir.

⁵⁰³ Bu kısım İŞM nüshasında bulunmamaktadır.

⁵⁰⁴ Bu kelimeler İŞM nüshasında bulunmamaktadır.

⁵⁰⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “مع اللام” şeklinde verilmiştir.

⁵⁰⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “ایمچاک” şeklinde verilmiştir.

⁵⁰⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “ایمکانماک” şeklinde verilmiştir.

⁵⁰⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “ایماس بول” şeklinde verilmiştir.

⁵⁰⁹ Bu kelime İŞM nüshasında verilmemiştir.

⁵¹⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “ایمدتکاحه” şeklinde verilmiştir.

⁵¹¹ Bu kelime İŞM nüshasında “ایمدیکاریکنجه” şeklinde verilmiştir.

⁵¹² Bu kelime İŞM nüshasında “سرح” şeklinde verilmiştir.

⁵¹³ İŞM nüshasında bu kısımda eksiklik var.

⁵¹⁴ Bu kelime her iki nüshasında “ایمشتونک” şeklinde verilmiştir.

⁵¹⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “میل به شب کردن” şeklinde verilmiştir.

⁵¹⁶ Bu kelime İŞM nüshasında verilmemiştir.

⁵¹⁷ ise infial halidir. [23] **incigirmek** ⁵¹⁸ “inlemek”. **indemek** “davet etmek, eve çağırarak”, **indetmek** ise ettirgen halidir. **ınıkmaq**

19b

[1] “alışmak”. **ıngırmak** ⁵¹⁹ ve **ıngıranmak** ⁵²⁰ “inlemek”. **ıngışmak** “inlemek, zırlamak”. **ınglemek** ve **ıngildemek** ⁵²¹ “Anadolu Türkçesinde inlemek, [2] zırlamak”. **inetmek** “Anadolu Türkçesinde iğdiş etmek, atı iğdiş etmek”. **inenmek** ⁵²² “iğdiş olmak”. Gayri masterlar: [3] **in** “hayvanların yaşadıkları delik, in” ve işbasız “geniş, emir olarak in, nazil ol”. **ınağ** ⁵²³ ve **ınak** “dost, sohbet arkadaşı, [4] Türk devletinin hanlığında sohbet arkadaşlarına [T39b] özel bir mevkiidir”. **ınamlı** “ihtıyar [5] sahibi”. **inen** ise “inğen” kelimesinin kısaltmışıdır. **ınanc** “inanc ⁵²⁴, Melik Arsalan’ın devrinde yaşayan bir hakimin adıdır ki Muhammed ibni İldikez [6] adlı birisi onun kızıyla nikahlanmış ve Kutluğ İnanc ise bu izdivac hasilıdır”. **inevli** “hayvanları avlamak için yerde kazılan hendek”. [7] **incü** “inci, divâna has olan kullar ve köleler, Vassâf’a göre sahibi divân olayından sonra [8] onun bütün mülkünü kendi mülküne dönüştürüyorlar yani özelleştiriyorlar v e Emir Şah Mahmud İncü, [9] Moğol sultanına özel olan arazının zâbitası olduğu için incü diye tanınıyormuş”. **incülük** “mülkiyete geçirilmiş olan herşey”. **inci** “kadın, incimek fiilinin emir şekli”. [10] **incik** ⁵²⁵ “atın ayak bilek ve ya el bileğinin bağı”. “kef” ve cîm-i Arabî ile **incike** “müzmin hastalık”. **incikerek** “daha ince”. **ındav** [11] “susama benzer bir tür tanedir, yağını uyuz hastalığına tutulan develere sürerler, İran’da mindav derler ⁵²⁶”. **ing** kâf-ı Fârisî ile “çeşit, ortaya çıkmak”, [12] “nûn”un fethi ve “kef”in sükunu ile “madde, cinsel organı”, Farsçada ism-i işaret olarak bu anlamda olan “in” kelimenin kısaltmışı halidir. **ingek** [13] me’ a’l-emâle kâf-ı Fârisî “çene çukuru”. **ingen** kâf-ı Fârisî ile “devenin dişisi, gelecek fırkası, inmek”. **inglik** kâf-ı [14] Fârisî ile geldiğinde *kuyuş*

⁵¹⁷ Bu kelime İŞM nüshasında verilmemiştir.

⁵¹⁸ Bu kelime her iki nüshasında “اینجیرماک” şeklinde verilmiştir.

⁵¹⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “اینکزماق” şeklinde verilmiştir.

⁵²⁰ Bu kelime İŞM nüshasında verilmemiştir.

⁵²¹ Bu kelime İŞM nüshasında “اینکداماک” şeklinde verilmiştir.

⁵²² Bu kelime İŞM nüshasında “ایناتماک” şeklinde verilmiştir.

⁵²³ Bu kelime her iki nüshasında “ایناخ” şeklinde verilmiştir.

⁵²⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “بادر” şeklinde verilmiştir.

⁵²⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “اینچنمک” şeklinde verilmiştir.

⁵²⁶ Bu kısım İŞM nüshasında verilmemiştir.

⁵²⁷ *inglik* şeklinde derler ve “güneş yüzlü, al yanaklı” anlamındadır. *ingildü* “Anadolu Türkçesinde inleme”. *inük* kâf-ı Fârisî [15] ile “köpek ve yırtıcı hayvanların yavrusu”. *ini* “küçük erkek kardeş”. *me‘a’l-vāv* mastarlar: [T40a] *ivürmek* “çevirmek, devirmek, döndürmek”. *ivrülmek* “dolaşmak”. [16] *ivrüşmek* “bir şeyin etrafında dönmek ve dolaşmak”. *ivmek* ⁵²⁸ “Türkçede acele etmek”, *ivdürmek* ⁵²⁹ ise ettirgen halidir. [17] Gayri mastarlar: *iv* “ev”. *ivrül* “Zur şehrinin civarında bir memleket ismidir, emir olarak dolaş”. *me‘a’l-yā* mastarlar: *iyelmek* ve *iyelenmek* ⁵³⁰ [18] “sahip olmak”.

harfû'l-bā

me‘a’l-emāle papatıya ⁵³¹ “Anadolu Türkçesinde bir çeşit nebattır, Farsçada bābūne”. *babr ton* Arapça ve [19] Farsçadan bitişik olan bu kelime “kaplan kürkünden yapılmış olan hırka demektir ve Rüstem-i Zal savaşırken giyormuş, kaplan derisi değil de Ekvan Dīv’in [20] derisinden olduğunu da söyleyenler var ve bebertün kelimesini açıklamak için kısaca kaplan demişler”. *bebek* “göz bebeği”. *me‘a’t-tā* mastarlar: [21] *batmağ* ⁵³² “batmak”. *baturmağ* ettirgen halidir ⁵³³. *bat* ⁵³⁴ “çabuk, tez”. *bat bat* “çabucak, tez tez”. *batrağ* “daha çabuk”. *batkağ* “çamurluk, [22] bataklık”. *batman* “belirgin bir vezin ölçüsü, batmaz”. *batu* “Moğolcada sert, Türk hanlarından [23] Sayın Han diye tanınan birisi”. *put* “yüz”. *petek* bâ-yı Fârisî ile “Anadolu Türkçesinde bal peteği”. *peteke* kâf-ı Fârisî, “tâ” ve “kef”in fethi ile

20a

[1] “dözümlülük, taşlık” ve “tâ”nın sükunu ile *petke* “sarık, sevinçten sarığı havaya fırlatmak” demektir. *petik* ⁵³⁵ bâ-yı Fârisî ve “tâ”nın kesri ile [2] “evi ört bas ederken direk üzerine atılan küçük ve ince teller ve daha sonra kamış ve çörçöp atıp kapatırlar”. *me‘a’l-cīm baca* “delik, [3] kapıcık, baca”. *bacanağ* [T40b] “Anadolu

⁵²⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “قويان” şeklinde verilmiştir.

⁵²⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “ايوريك” şeklinde verilmiştir.

⁵²⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “ايوروماك” şeklinde verilmiştir.

⁵³⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “ايالاتماك” şeklinde verilmiştir.

⁵³¹ Bu kelime İŞM nüshasında “بياتيه” şeklinde verilmiştir.

⁵³² Bu kelime İŞM nüshasında “باتماق” şeklinde verilmiştir.

⁵³³ Bu kısım İŞM nüshasında verilmemiştir.

⁵³⁴ Bu kelime İŞM nüshasında verilmemiştir.

⁵³⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “بينك” şeklinde verilmiştir.

Türkçesinde birbirinin nisbetle olan iki kızkardeşin kocalarının karşılıklı hısımlığı”. **paçavra** bâ-yı Fârisî ile “Anadolu Türkçesinde eski keten bezi, [4] mutfakta kapları temizlemek için kullanılan keten bez”. **me‘ a’l-hâ bahşî** “inkar et” ve “şîn”in kesri ile “yazar, yazıcı, okuyan, [5] cerrah ve cerahat”. **me‘ a’l-dāl badalğa** “uğurlama”. **badak** “kötü kokan bir hayvan, aslan onun kokusundan nefret eder”. **bedenüs** [6] “horuz”. **me‘ a’r-râ** masterlar: **barmak** “gitmek, bir yolda gitmek, parmak”. **barmaklıg** “gitmek, bir yola girmek ve [7] Anadolu Türkçesinde oturma yerin çevresinde yapılan saha”. **barışmak** “barışmak”. **barlamak** “aramak”. Gayri [8] masterlar: **bar** “var, şöhet, ün, emir olarak git, Burhan-ı Kati’de birçok Farsça anlama sahiptir”. **bar isem** [9] “olsam”. **bar iseñg** “olsan”. **bar ikeç** ⁵³⁶ “daha vardı, olursa”. **bar iken** ve **bar irken** “olduğuna dek”. **perevlik** bâ-yı Fârisî ile [10] “Anadolu Türkçesinde hastaya bakmak”. **perperem** ⁵³⁷ “bir tür bitki adı, Farsçada herefe ve Arapçada beketü’l-heka”. **perpi** “Anadolu Türkçesinde kurtboğan otunun sarı renkte olan çeşidi”. **bartas** ⁵³⁸ “Kemari ibni [11] Yafes ibni Nuh’un oğlu, derisinden kürk yapılan kızıl renkte olan bir tür tilki” ⁵³⁹ ve “tâ-yı hütî” ile de gelmiştir ve [12] savaşçıların birisinin ismidir. **bertik** “kemik kırılması” ve atasözü olarak “ölümün ⁵⁴⁰ cevârlığı ⁵⁴¹ ve sınıkdın bertik yaman ⁵⁴²” diye derler. **barça** [13] “tüm, olduğuna dek”. **bardağ** ⁵⁴³ “Anadolu Türkçesinde testi, ibrik”. “fârs” vezninde **bars** “kaplandan daha küçük olan ve atlayan bir hayvan, ele alışıp [14] ve avlıyor, Farsçada yüz ⁵⁴⁴ ve Arapçada fehed”. [T41a] **bartas** aynı “bartas” kelimesidir. **barğa** “su kanalı ⁵⁴⁵”. **barğ** “öy” kelimesiyle birlikte gelir mesela “evi barğı” derler “çoluk çocuk, [15] ev ve içinde bulunan eşya” anlamında. **barlas** ⁵⁴⁶ “Türklerin bir tâyifesının adı ve Hindistan’ın Gurkaniye sultanları onların soyundanlar”. **barlıg** “zengin, [16] varlık”. **barmağ** ve **barmak** “parmak”. **barmaklıg** “parmaklık, çit, taş veya ağaçtan bahçe kenarında yaslanmak

⁵³⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “بار ايكاچ” şeklinde verilmiştir.

⁵³⁷ Bu kelime İŞM ve T nüshasında “پررم” şeklinde verilmiştir.

⁵³⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “برناس” şeklinde verilmiştir.

⁵³⁹ Bu kısımda “پاوير هستيم” diye bir kelime fazladan yazılmıştır.

⁵⁴⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “اولويدين” şeklinde verilmiştir.

⁵⁴¹ Bu kelime İŞM nüshasında “خوارليغ” şeklinde verilmiştir.

⁵⁴² Bu kelime T nüshasında “barman” şeklinde verilmiştir.

⁵⁴³ Bu kelime İŞM nüshasında “بارواق” şeklinde verilmiştir.

⁵⁴⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “نور” şeklinde verilmiştir.

⁵⁴⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “جو اسب” şeklinde verilmiştir.

⁵⁴⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “براماس” şeklinde verilmiştir.

için [17] yapılan hail ve ona mehc̣er derler”. **barandaḳ** “eyer örtüsü”. **barı** “bütün, Arapçada Ḥalıḳ ve ok yontan, Farsçada el-ḥaşıl ve [18] Hindistan’da bir kasaba”. **barıça** “varken, olduğu kadar”. **barıda** “olduğunda”⁵⁴⁷. **parısa** “Anadolu Türkçesinde pırasa, zerzevat anlamındaki ferīse kelimesinin kısaltılmış halidir, Arapçada kerras⁵⁴⁸”. [19] **barış** “davranış”. **barın** “hepsini, bütününü”. **yok**⁵⁴⁹ ve **barın** “bütün varlığını”. **bar ve yok** “var ve yok”⁵⁵⁰. **barınca** ise [20] “barıça” ve “barında” kelimeleriyle aynı anlamda ve “olduğunda, makamda” anlamına gelmektedir. **baranḡar** “bahravun” kelimesinin muharrifidir ve Moğolcada “sağ taraf” anlamını ifade etmektedir. **me‘a’z-zā bez** “yaranın altında bitişen [21] yeni et, cilt altından çıkan fazla et, Arapçada ğudde denilir”. **bazar irtesi**⁵⁵¹ “Anadolu Türkçesinde Pazartesi günü”. **bazar günü** [22] “Pazar günü”. **bazlamac** “Anadolu Türkçesinde bir çeşit helva, Farsçada tū ber tū”. **bezek** “dişi sülün kuşuna benzer renkte, kanatlarının arkası beyaz [23] ve başka bir türünün başı ve gagası beyaz olan bir kuş türü”. **me‘a’s-sin** mastarlar: **basmaḳ** örneğin: *könḡül basmaḳ* “gönülün rahatlaması”. *düşmen*

20b

[1] *basmaḳ* “düşmeni yenmek” ve aynı şekilde **basılmaḳ** infial babı, **basturmaḳ** ise ettirgen halidir. **basırḡanmaḳ** [2] “uykuda kabus görürken [T41b] kaygılanıp perişan olmak”. **basturma** “Anadolu Türkçesinde pastırma”. **bastuḳ** [3] “pekmezden yapılmış bir çeşit salçadır, meyvelerin suyunu pişirip yayarlar daha sonra birleştirip kullandıkları zaman ıslatarak yararlanırlar”. **basruḳ** [4] “rüzgâr ve yağmurdan korumak için alaçıḡın ve atların üzerine çekilen örtü”. **başḡun**⁵⁵² ve **başḡu**⁵⁵³ “yenilme, mağlubiyet”. **baskak** “bekçi, gezme, [5] şehir koruyucusu”. **basḳıç** “merdiven”. **baslamış** “mağlup etmek, ele almak”. **basamaḳ** “Anadolu Türkçesinde basamak, kat, [6] dokumacıların çalışırken ayaklarını üzerine koyup hareket ettirdikleri tahtadır”. **basma** “kalıpla kumaş veya kağıt üzerine basılan nakış”. [7]

⁵⁴⁷ Bu kısım İŞM nüshasında bulunmamaktadır.

⁵⁴⁸ Bu kelime İŞM nüshasında verilmemiştir.

⁵⁴⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “بوق” şeklinde verilmiştir.

⁵⁵⁰ T nüshasında “baruraḳ” şeklinde yazılmıştır.

⁵⁵¹ Bu kelime İŞM nüshasında “بازار بوناسی” şeklinde verilmiştir.

⁵⁵² Bu kelime İŞM nüshasında “بامغون” şeklinde verilmiştir.

⁵⁵³ Bu kelime İŞM nüshasında “بايغون” şeklinde verilmiştir.

bestil Anadolu Türkçesinde aynı “bastuk” kelimesidir. me‘a’ş-şīn masterlar: **başlamak** “başlamak, ilgilendirmek, rehber olmak, [8] yönlendirmek”, **başlanmak** infial ve **başlatmak** ise ettirgen halidir. **başkarmak** “yapmak, ilgilendirmek, yol göstermek, [9] yönlendirmek”. Gayri masterlar: **başak** “ok, mızrak, başak”. **başakçı** “okçu, başakçı”. **baş töben** “devrik, başı aşağı”. [10] **başçı** “kılavuz, yol gösteren”. **başğa** ⁵⁵⁴ “başka, ayrı olarak, farklı”. **başlamış** aynı “başlamak” ⁵⁵⁵ anlamındadır. **başlıg** “serdar, amir, kumandar, Anadolu Türkçesinde atın başına takılan yular” [11] ve şöyle derler: “başlıg başığa” ⁵⁵⁶ buyur ⁵⁵⁷ yani her sahip kendi başına olur”. **başmak** “bir yaşındaki bozağı, ayakkabı ve Anadolu Türkçesinde [12] kadınların başlarına bağladıkları mendil”. **başı ülgü** “terazi burcu, gece ve gündüzün eşit olduğu için bu isimle adlandırılmıştır, başı [13] yerindedir demektir”. **başı dumanlık** ⁵⁵⁸ “gururlu, kibirli, asi, başkaldıran”. [T42a] me‘a’l-ğayn masterlar: **bağlamak** “bağlamak”, **bağlatmak** ettirgen ve **bağlanmak** [14] ise infial halidir. **bağlaşturmak** “birbirine bağlamak, birbirine yapıştırmak”. **bağışlamak** “affetmek, bağışlamak”, **bağışlatmak** ⁵⁵⁹ [15] ettirgen ve **bağışlanmak** ise infial halidir. **bağırmağ** “Anadolu Türkçesinde bağırmağ”. Gayri masterlar: **bağ** “bağ, kök”. **bağam** [16] “eğrilmiş duvar veya kırık binaya dayanılan ağaçtır”. **bağrı kara** “güvercinden biraz büyük ve çizgili olan bir çeşit kuştur, Arapçada kırat”. [17] **bağlama** “Anadolu Türkçesinde tamburdan daha küçük olan bir tür çalgı aleti, üç telli saz”. **bağlıg** “bağlı, kapalı”. باغ بیراگی “**bağ yaprağı**” ve باغه بیراگی “**bağa yaprağı**” ⁵⁶⁰ “Farsçada barheng”. **bağır** “ciğer, bağır, [18] Anadolu Türkçesinde emir olarak bağır”. **bağırtlak** aynı “bağrı kara”dır. **bağırdak** “beşikteki bebeğin karnına bağlanan bağ”. [19] **bağırsak** “bağırsak”. **bağış** “çadır kaytanı, diz boğumu”. **bağışda** “bağdaş üzerine oturmak”. **bağındaş** “diz kapağı”. [20] **bağıtak** “Moğolların kendi saçlarına yapıştırdıkları ipekten yapılmış yapma saçtır ve onu daha da süsleyerek şapkaya dikip [21] öylesine başa koyarlar”. **bağıltak** ve

⁵⁵⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “باشنه” şeklinde verilmiştir.

⁵⁵⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “باشلاق” şeklinde verilmiştir.

⁵⁵⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “باشنه” şeklinde verilmiştir.

⁵⁵⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “بویور” şeklinde verilmiştir.

⁵⁵⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “باشی مانلیق” şeklinde verilmiştir.

⁵⁵⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “باغیشلانماق” şeklinde verilmiştir.

⁵⁶⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “یاغه باپراگی” şeklinde verilmiştir.

bağıltak “bir tür yelek, hırka”. **bağlankaz**⁵⁶¹ “kırmızı kaz⁵⁶²”. **bağınçak**⁵⁶³ “atın el ve ayak bileğinin alt kemiği”. [22] **me‘a’l-kāf** masterlar: **bakmak** “bakmak”, **başılamak** müfaale, **bakılmak** infial ve **başturmak** ise ettirgen halleridir. [23] **cevāmid** **baquy** “Moğolcada büyük”. **baka** ve **baka çanak** “kaplumbağa”. **pakır** “Anadolu Türkçesinde bakır ve Arapçada bakırın üzerine

21a

[1] oturan pastır”. **başı** “bakış”. **başıllık** “dolaşıp ve gezinme yeri”. **bağançak**⁵⁶⁴ aynı “ğayn” ile yazılan “bağınçağ” kelimesidir. [T42b] **me‘a’l-kef** masterlar: **beklemek** [2] “Anadolu Türkçesinde gözetlemek, beklemek, Arapçada herāset”. Gayri masterlar: **pek** “çoğul, tüm, Anadolu Türkçesinde sağlam, Farsçada sanat sahibi, bencil, [3] kendi başına buyruk” ve “lek” kelimesiyle anlamdaştır. Örneğin “lek ve pek” derler “ev takımı” anlamında. **bekevül** “aşçı, sofracı”. **beg börki** “horoz ibiği çiçeği”. [4] **bekter** “demir parçalarından oluşan ve hırkaya yapıştırılan bir tür savaş aleti”. بكمز “**bekmez**” “pekmez, düşāb”. بكمز “**bekmez**” [5] “şarap, içki içmek, şarap kadehi, konuk yapma”. **beküri** “haşış, beng, benç de derler”. **me‘a’l-lām** masterlar: **balalamak** [6] “tüm hayvanların yavrulanması”. Gayri masterlar: **bal** “bal, bal suyundan yapılan bir çeşit içki”. **bala** “hayvan yavrusu, yavru”. [7] **balar** “damı onunla örten ağaçtır, direk”. **balagına** “yavrucuk, çocuk kelimesinin küçülmüşüdür”. **baltu** “balta, Arapçada fās”. **balçak** ve **balçağ** [8] “kılıncın ustura ve kabzası arasına enine konulan demiridir”. **palçığ** “çamur, Arapçada decel”. **baldır** “bilek kemiğinde olan yumuşak et”. [9] **baldırğan** “encidan sapı, Farsçada engdān ve bedarü’l-merzi küle per⁵⁶⁵ derler”. **baldırı kara** “baldırıkara denilen bir tür nebat”. **balış** [10] Sahib-i Vessāf şöyle der: “balışı çav” Moğollara göre “elli peşiz” yani “on dinar”dır fakat **balışı** [11] “beş yüz misgallik altın ve gümüş”tür, **altın balışı** “iki yüz altın” karşılığıdır yani “iki bin dinar ve gümüş”. **balışı** ise [12] “yirmi balış çav” değerindedir yani “iki yüz dinar kadarıdır” ve başka birisi de şöyle demiş: “eğer her balışın değerini altınla söylesek “sekiz misgal ve iki [13] dang”tır ve gümüşle

⁵⁶¹ Bu kelime İŞM nüshasında “بغل غاز” şeklinde verilmiştir.

⁵⁶² Bu kelime İŞM nüshasında “قار سرخ” şeklinde verilmiştir.

⁵⁶³ Bu kelime İŞM nüshasında “بغنهاق” şeklinde verilmiştir.

⁵⁶⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “بغنهاق” şeklinde verilmiştir.

⁵⁶⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “كالوله پر” şeklinde verilmiştir.

söylediğimizde “bir derem ve iki dang” demektir. [T43a] **bal kabağı** “Anadolu Türkçesinde bir tür tatlı kabaktır”. **balığ** [14] “şehir, memleket, balık”. **balığçıl** ve **balığçın** ⁵⁶⁶ “Anadolu Türkçesinde bir çeşit kuştur, Farsçada bütimâr”. **palaska** bâ-yı Fârisî, “kâf”ın fethi [15] ve “sîn-i mühmele”nin sükunu ile “Anadolu Türkçesinde kemer kesesi demektir”. **palakt** ⁵⁶⁷ bâ-yı Fârisî, “lâm”, tâ-yı karaşat’ın fethi ve “kâf”ın sükunu ile “Anadolu Türkçesinde kemer kesesi ⁵⁶⁸”. **palaktda** [16] “dâl-i mühmele” ile “gevşek hüsyeye demektir”. “helâl” vezninde **palal** “buğdaygiller kabuğu”. **balaban** “lâm”ın fethi ve “ebced bâ” [17] keşide elif ve “nûn”un sükunu ile “Anadolu Türkçesinde avcıl bir kuştur, Farsçada çerğ, Arapçada şeker ve Farsçada [18] zurnadan küçük olan bir çalgı aletidir”. **peltek** “dilsiz”. **balhan** “Kıpçak çölünde bir dağ ismidir [19] ve Ebu’l-han kelimesinin muharifidir”. me‘a’n-nûn mastarlar: **beñgzetmek** “Anadolu Türkçesinde benzetmek”. **beñgzemek** “benzemek”. [20] **banmak** “Anadolu Türkçesinde çökmek, alta inmek”. **bandurmak** “aşağı indirmek, yutmak”. cevâmid pancar “ekmek yapma mesleği ve bazen sadece [21] yiyecek olan pırasaya pancar derler, çuval ve benzeri şeyleri onunla diken ip demektir ve kinâye olarak tutuklamak ve [22] avın ayağını bağlamak için kullanılan iptir”. “nemek” vezninde **benek** “şarap içtikten sonra yüzde belirlenen allık”. **beñgzeş** ⁵⁶⁹ [23] “benzerlik, birbirine benzeme”. **beñgiz** “Anadolu Türkçesinde kabuk ve derinin dış kısmı, yüz, renk, yanak”. **bav** “iri örümcek, böv”. **bavurçı** “aşçı”. me‘a’l-hâ **bahlı** aynı “behle” kelimesidir. **bahravun kıl** ⁵⁷⁰

21b

[1] Moğolcada “sağ taraf” demektir. me‘a’l-yâ mastarlar: **baymak** “gani olmak, zengin bulunmak”. [T43b] cevâmid bay “zengin”. **bay birdi** ⁵⁷¹ “mahvetti, yok [2] etti, Moğolcada divân hükümlerinin kesme yapışma defterini her ay kontrol eden ve [3] eğer divân emirleri tarafından yasaya aykırı bir hüküm verilmişse soruşturma yapan topluma ümerayi bay denilir”. **bay ẖatun** [4] “baykuş denilen bir tür kuş”. **Baydu** “Cengiziyye Hanlarından birisinin ismi, Keyhatu’dan sonra İran’ın padişahı

⁵⁶⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “بايغچيل و بايغچين” şeklinde verilmiştir.

⁵⁶⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “پلقته” şeklinde ve bu kelimenin anlamı verilmemiştir.

⁵⁶⁸ Bu kısım İŞM nüshasında verilmemiştir.

⁵⁶⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “بنكرش” şeklinde verilmiştir.

⁵⁷⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “بهرادون” şeklinde verilmiştir.

⁵⁷¹ Bu kelime İŞM nüshasında “پيروى” şeklinde verilmiştir.

oldu". **bayır** ⁵⁷² "dış, görkemli ve güzel, çöl". [5] **bayrı** "eski". **baygız** ise "badgis" kelimesinin muharrif şeklidir ve "Herat civarında bir memleket ismidir". **baykuş** "baykuş". **Bayandar han** [6] "Künhan ibni Oğuz Han'ın oğlunun adıdır, Moğolcada nimetli". **paya** "alçak, hor, hakir, çaresiz". **bayat** "Tanrı, [7] Kiyük Han ibni Oğuz Han'ın ikinci oğlunun ismidir, kendini Türkmen boylarının içinde "Kay" elinden sonra en asil boy diye tanıyan fırkanın ismidir [8] ve kendi soylarını Bayat Han ibni Kiyük Han ile aynı soydan gelmiş bilirler". **bayan** "bir çeşit şifalı ot, sîrîn beyan ve acı beyan [9] diye tanınan şifalı otlar ise onun çeşitlerindendir". **bayrak** "küçük bayrak, at koşurma meydanında asılan bayrak". **bayram** "bayram, [10] Irak mitkalına benzer iplik bir bez". **baytal** "kısarak, dişi at". **baytar** "yük taşıyan hayvanlar hastalığıyla uğraşan kimse". **bile** "bile, böyle". **maẓmūmāt būber** ⁵⁷³ "Anadolu Türkçesinde biber". [11] **pupuş** "çavuş kuşu". **püpük** "kuşların tacı". **elbā'ü me'a't-tā** mastarlar: **bütme** "bitkiler için bitmek, [12] yaraların için kapanmak, yapılmak, bitmek, yetişmek, güvenmek ⁵⁷⁴", [T44a] **bütkermek** "yeşertmek, iyileştirmek, yapmak, kapatmak" ⁵⁷⁵. **bütkerilmek** [13] "bitmek, iyileşmek, yapmak, elde etmek, örtülmek" ise infial babıdır. **botramak** ve **botraşmak** [14] "dağınık bir şekilde sermek", **botranmak** ve **botraşturmak** ise ettirgen halidir. **cevāmid but, büt** "buttan ayak parmakların ucuna kadar, [15] emir olarak göver" ve "butmak" fiilin diğer anlamlarını da içermektedir. **buta, bota, büte** "gövermiş, küçük ağac ve fesleğenler fidanı, hedef levhası, [16] insan ve hayvanlar ve özellikle de deve yavrusu, dokumacıların halılar üzerine dokudukları çiçek ve desenler", diğer müştak anlamlar "butmak" fiili açıklarken geçti. **botalıg** [17] "çocuğu olan kimse". **büte** بوتا و بوتە "büte" "sağlam, hiç kopukluğu olmayan, kalıcı". **bütege** kâf-ı Fârisî ile "çöllerde [18] göğerdğinde yere yayılan bir çeşit bitki". **bütün** "bütün, tüm". بوته "bota, bota, büte" aynı بوتا "bota, bota, büte" kelimesidir ve açıklaması daha önce yapıldı ve "Merv Şah-ı Cihan'da bir şehir ismidir". **me'a'l-cim** [19] **bucağ** "köşe, kenar, Kırım civarında bir şehir", bâ-yı Fârisî ve "cim" ile **pucağ** "içi yenilip kabuğu bırakılmış karpuz ve kavuna denilir". [20] **böcek** "Anadolu Türkçesinde yer yüzündeki bütün böceklere

⁵⁷² Bu kelime İŞM nüshasında "بایر" şeklinde verilmiştir.

⁵⁷³ Bu kelime İŞM nüshasında "بویو" şeklinde verilmiştir.

⁵⁷⁴ Sondaki iki anlam İŞM nüshasında verilmemiştir.

⁵⁷⁵ Bu kelime ve anlamları (son anlam dışında) İŞM nüshasında bulunmamaktadır.

denilir, kemik arasındaki beyaz salyaya benzer bir tür böcektir, birbirine burkular, fasulye tanesi büyüklüğünde ve [21] bitkilere yapışır”. **bucurğad** “Anadolu Türkçesinde gemilerin demirini onun vasıtasıyla denizden çıkardıkları çarhtır”. **puçuğ** ve **puçuk** “burnu [22] yaralı olan kimse, Anadolu Türkçesinde buçuk, yarım”. **me‘a’l-hā** masterlar: **buhsamak**⁵⁷⁶ “fazla ağlamaktan boğazın tıkinması, [23] maşuk hicranında aşığın ağlayıp sızlaması”. **cevāmid** **Buğara** “bir şehir ismi”. **buğağ** “Anadolu Türkçesinde yük taşıyan hayvanlar ve

22a

[1] suçlu kimsenin ayağına bağlanan zincirdir”. **puğak** “yaralara bağlanan koyun kuyruğunun alt cildi”. **buğav** “gerdanlık, [T44b] zincir”. **me‘a’d-dāl** masterlar: **büdrümek**⁵⁷⁷ [2] “başı üzerinde yere düşmek, Anadolu Türkçesinde büdürmek⁵⁷⁸ denilir”. **büdrütmek**⁵⁷⁹ ise “başı üzerinde yere düşürmek” demektir ve ettirgen halidir. **büdürmek**⁵⁸⁰ [3] “Anadolu Türkçesinde başı üzerinde yere düşmek”. **budamak** “bağ ve ağaçları süslemek amacıyla fazla dallarını kesmek”. **budanmak** “çıplak olmak”. [4] **cevāmid** **budağ**, **budak** “ağaç dalı, budak”. **bodal** “yer, mekân”. **bodallık** ve **bodalıda**⁵⁸¹ “her yerin sahibi kendi yerindeymiş”. [5] **budandu**⁵⁸² “Anadolu Türkçesinde ağacı budarken yere düşen ince dallar”. **boday boday** “Özbekiyye’nin özel bir şarkısı”. [6] **bodur**⁵⁸³ “Anadolu Türkçesinde kısa boy”. **büdene** “bıldırcın”. **me‘a’r-rā**⁵⁸⁴ **burmak**⁵⁸⁵ “burmak, kıvrırmak”. [7] **burulmak**⁵⁸⁶ “burulmak, dolaşmak”. **bürünmak**⁵⁸⁷ “bürünmek”. **buruşmak**⁵⁸⁸ “büzüşmek, hararet [8] etkisi altında cilt ve kılın büzüşmesi, yaşlılık için yüzün kırışıklığı”.⁵⁸⁹

⁵⁷⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “بوختاق” şeklinde verilmiştir.

⁵⁷⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “بودورماك” şeklinde verilmiştir.

⁵⁷⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “بودورماك” şeklinde verilmiştir.

⁵⁷⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “بودورتماك” şeklinde verilmiştir.

⁵⁸⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “بودورتماك” şeklinde verilmiştir.

⁵⁸¹ Bu kelime İŞM nüshasında “بودال ليدا” şeklinde verilmiştir.

⁵⁸² Bu kelime İŞM nüshasında “بوده اند” şeklinde verilmiştir.

⁵⁸³ Bu kelime İŞM nüshasında “بودو” şeklinde verilmiştir.

⁵⁸⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “غير مصادر” şeklinde verilmiştir.

⁵⁸⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “بودماق” şeklinde verilmiştir.

⁵⁸⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “بودولماق” şeklinde verilmiştir.

⁵⁸⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “بودانماق” şeklinde verilmiştir.

⁵⁸⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “بودوشماق” şeklinde verilmiştir.

⁵⁸⁹ Bu kısımda yanlışlıkla “مع الرا” yazılmıştır.

buruşturmak ettirgen fiildir. **börkemek** “başı [9] kapatmak”. “kafayı örttürmek” anlamında olan **börketmek** ettirgen hali ve “örtölmek” anlamında olan **börkenmek** ise infial halidir. [10] **bordamak** “semiz olmak, iyi beslenmek”, **bordatmak** ise ettirgen halidir. **bornaşmak** ⁵⁹⁰ “birbirinden öne geçmek”. cevâmid **boran** [11] ve **boragan** ⁵⁹¹ “karla birlikte esen şiddetli rüzgâr”. **purran** “sıcağa tutulmuş deve”. **burtağ** ve **burtak** “düzgün olmayan düzey”. [12] **borc**, **burc** ⁵⁹² “borç, biber”. **burçak** “nohuda benzeyen bir çeşit nebat tanesi, dolu, Anadolu Türkçesinde gâvdâne denilmektedir”. **burçalık** “çölde biten yabancı şakayık kökü”. [13] **pörçük** “mengöle gibi küçük bitki püskülü”. **pörçükli** “Anadolu Türkçesinde havuç (cezer), keşür”. [T45a] **borcın** “ceylanın dişisi” ve cîm-i Fârisî ile **borçın** “ördeğın dişisi”. [14] **bordağ** ve **bordak** “semiz, şişman”. **bursu** “yazın biçip kurudarak saklayıp kışın hayvanlara yedirilen demet halindeki ottur”. [15] **porsuk** “Farsçada rüdek, Arapçada vaşak ve ibni ‘aras denilen hayvandır, köpek kadar küçük ve derisinin [16] beyaz siyah çizgisi var ve derisinden kürk yapılır, her ne kadar onu vurursan o kadar semizleşir”. **burğu** “ortası boş olan boynuz, [17] ufak ney gibi çalınır, Anadolu Türkçesinde aydınlatma cihazındaki vida, pamuk ve mermiyi tüfekten çıkartmak için milin başına bağlanan vida, [18] karın bürkülmesi, doğum sancısı”. **börk** “şapka”. **börge** kâf-ı Fârisî ile “keklik”. [19] **börgüt** ⁵⁹³ kâf-ı Fârisî ile “kartal, meşhur bir kuştur”. **burma** “kese bağı, birbirine bürüp bağlayıp kurutulan ot demeti, [20] banyo ve su deposunda çevirirken su gelen musluk”. **burn** “burun”. **burna** [21] “önce, başlangıç”. **burna** ⁵⁹⁴ **irkeni** “ilk olduğu”. **burna çağ** “geçmiş zaman”. **burnarak** “daha önce”. [22] **burnağı** “önceki”. **buruşuk** “ateş sıcaklığından dolayı cildin buruşması”. **burulğun** [23] “geriye doğru eğilmiş”. **burun** “başlangıç ve önce, adlandırma nedeni burunun uzuvların önünde gelmesi dolayısıyladır”. **bürüncek** “kadınların üçgen olan başörtülerinin altındaki

22b

[1] eşarp”. **burunduruk** “deve burnuna takılan kayıtlama çubuğu, ordunun başkomutanı”. **burunğı** “ilkin, önceki”. **böri**, **borı** “kurt, Arapçada zı’b, [T45b]

⁵⁹⁰ Bu kelime İşM nüshasında “بورماشماق” şeklinde verilmiştir.

⁵⁹¹ Bu kelime İşM nüshasında “بورغان” şeklinde verilmiştir.

⁵⁹² Bu kelime İşM nüshasında “بورح” şeklinde verilmiştir.

⁵⁹³ Bu kelime İşM nüshasında “بوركوك” şeklinde verilmiştir.

⁵⁹⁴ Bu kelime İşM nüshasında “بورانا” şeklinde verilmiştir.

Anadolu Türkçesinde bir tür [2] çalınan ufak boru, Gürcicede ekmek, Hintcede altın kesesi”. me‘a’z-zā mastarlar: **bozmaḵ** “bozmak”. [3] **bozulmaḵ** “bozulmak”. “bozdurmak” anlamında olan **bozdurmaḵ** ise ettirgen halidir. **bozlamaḵ** “dişi devenin yavrusundan ayrı düştüğünde [4] bağırması, yaslının çığlığı”. cevāmid **böz, boz, buz** “keten bezi, beyaza yakın morluk, mavi olan at, bilgin kişi, buz, [5] donmuş su, emir olarak boz”. **buzagu** ve **buzak**⁵⁹⁵ ve **buzav**⁵⁹⁶ “inek, manda ve gergedan gibi hayvanlar yavrusu”. **buzav başı** [6] “akrepten büyük ve başı buzağı başına benzeyen bir ısırın hayvan”. **buzav burnı**⁵⁹⁷ “tırnağın kökünden itibaren ilerlemeye başlayan yara”. **bözçi** “keten bez [7] dokuyan kimse”. **boz doğan** “Anadolu Türkçesinde değnek, başı yuvarlak sopa”. **bozlağ** “dişi turaç kuşu, sülün kuşu”. **bözlük** [8] “keten bezi”. **bozuğ** ve **bozuḵ** “bozuk, viran yer, altı veya yedi teli olan bir tür tambur, Oğuz Han soyundan olan bir boy”. [9] **bozuğluk** ve **bozuḵluk** “viranlık”. **büzük**⁵⁹⁸ “Anadolu Türkçesinde insan, hayvan veya kuş sırtı”. **buzacı** “bozacı, [10] Türkmaniye’ye mensûp olan bir boy ismidir”. me‘a’s-sîn mastarlar: **busmaḵ** “pusu kurmak, gizlenmek”. **püsgürmek** “Anadolu Türkçesinde saldırı ve bağırışma ile düşmeni dağıtmak, [11] ağızla su serpmek, püskürmek”. cevāmid **pus, bos, bus** “dağdan yükselen buğu, hapsolunmuş hava, kasılmış adam” ve bâ-yı Arabî ile [12] “Moğolcada emir olarak kalkmak ve Çağataycada [T46a] emir olarak gizlenmek”. **bosağa** “kapı eşiği, bir kapalı yerin ilk giriş kısmı”. **püsgül**⁵⁹⁹ “Anadolu Türkçesinde püskül”. **busu** “pusu”. [13] **bösün** “Moğolcada saç biti, Arapçada kırmızı”. me‘a’s-şîn mastarlar: **buşmaḵ** “ziyan çekmek”. **boşamaḵ** ve **boşanmaḵ** “gevşemek ve boşamak”, [14] **boşatmaḵ** ise ettirgen halidir. **boşağarmaḵ** “yazıklanmak, acıklanmak”. cevāmid **boş** “boş, gevşek”. **boşank** [15] “gevşek”. **püşük**⁶⁰⁰ “tabanca”. me‘a’l-ğayn mastarlar: **boğmaḵ** “boğmak, boğazın ağlamak sonucunda tıkanması”, **boğdurmaḵ** ettirgen, [16] **boğuşmaḵ** ise müfaale halidir. **boğuzlamaḵ** “kesmek, boğazlamak”, **boğazlatmaḵ**⁶⁰¹ ettirgen ve **boğazlanmaḵ** ise infial halidir. [17] cevāmid **buğ** “kaynayan suyun buharı, buğu”. **buğa** “boğa, erkek inek ve sığır, Cengiz Han’ın sekizinci büyük babası”.

⁵⁹⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “بوزاك” şeklinde verilmiştir.

⁵⁹⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “بوزاد” şeklinde verilmiştir.

⁵⁹⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “بوزاو بورونى” şeklinde verilmiştir.

⁵⁹⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “بزدك” şeklinde verilmiştir.

⁵⁹⁹ Bu kelime İŞM ve T nüshasında “بوسكوك” şeklinde verilmiştir.

⁶⁰⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “پوشش” şeklinde verilmiştir.

⁶⁰¹ Bu kelime İŞM nüshasında “بوغوزلانماق” şeklinde verilmiştir.

boğaca “Anadolu Türkçesinde boğaz, hulkum”. **boğak** [18] “kapalı bir yerin havası”. **boğcama** “yatak bağlanan büyük çarşaf veya yaygı, hırsızın eşyayı ona bağladığı şey”. **boğçurma** ve **boğçı** “yayın ucuna bağlanan ip”. [19] **boğdağ** “ağaçların gövdesinde olan düğüm”. **buğday** “buğday, başak burcu”. **boğdayık** “Farsçada humāy denilen kuştur”. **buğra** [20] “erişteden yapılan bir tür çorba, buğra han diye tanılırmış”. **buğrat** “İskender zamanında Kalmak şehrinin vergi tahsildarı”. **boğaz**, **boğz** [21] “boğaz, hayvanların yemi”. **boğmak** “Anadolu Türkçesinde gerdanlık”. **boğnağ** ve **boğnuğ** “kapalı yerin havası, Anadolu Türkçesinde dağınık ve hemen bitiveren yağmur, [22] kasırga”. **buğu** “erkek ceylan”. **buğur** “iki hörgüklü deve”. **boğurdağ** ⁶⁰² “hulkumun iki tarafındaki kemik, yeni [23] göyeren başak”. **boğuz** “boğaz, hayvanlar yemi”. **boğun** “insan vücudundaki boğum [T46b] veya ağac gövdesindeki düğüm”. **buğma** ism-i işaret olarak “bu” demektir ve

23a

[1] “şimdi, işte, budur” anlamına gelmektedir. me‘a’l-kāf mastarlar: **bukturmak** “askerleri düşmenin arkasında pusuya yatırmak”. cevāmid **buğa** aynı “boğa” ⁶⁰³ kelimesidir ve açıklaması daha önce geçti. [2] **bukturma** “düşmenin arkasında pusuya yatırılan askerler”. **buğağı** ve **buğav** ⁶⁰⁴ aynı “buğağı” ve “buğav” kelimeleridir ve açıklamaları daha önce geçti. **boğurdağ** [3] aynı “boğurdağ” kelimesidir. me‘a’l-kef **bükmek** “bükmek, eğmek”. **bükülmek** ve **bükreymek** “bükülmek, eğilmek”. [4] **bögürmek** “insan ve ineğin kulağı tırmalayan bir sesle bağırması”. **bügütlemek** “akar suyun yolunu bağlamak”. **buğgalmak** [5] “Anadolu Türkçesinde kusmak”. cevāmid **böke** “güreşen, yenen cengaver”. **büget** “barikat, bent”. **bögr** ⁶⁰⁵ “boşluk, boş böğür”. **bögrek** “gurup”. [6] **bögrekçi** “şekil yaratmak için sağ ve solda tutulan guruptur, sağdakine sağ bükrek ve soldakine ise sol bükrek derler”. [7] **bögrölce** ve **bögrölçük** “Anadolu Türkçesinde baklaya benzer bir tür çekirdek, fasulye”. **bökse**, **bükse** “kemerden yukarı olan kısım, bükerse, eğerse”. **bögürt** aynı “böğür” kelimesidir. [8] **bögürtgen** “dut ağacı gibi bir çeşit dikenli ağac”. **bükülüm** “Anadolu Türkçesinde kıvrım, buruşuk”. **bügi** “Anadolu Türkçesinde büyü”. me‘a’l-lām mastarlar: [9]

⁶⁰² Bu kelime İŞM nüshasında “بوغورواق” şeklinde verilmiştir.

⁶⁰³ İŞM nüshasında bu kelimelerin yeri değişik yazılmıştır.

⁶⁰⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “بوغار” şeklinde verilmiştir.

⁶⁰⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “بوكر” şeklinde verilmiştir.

bolmak, bulmak “olmak, bulmak”. **bola olmaklığı** “olmaklık”. **bölmek** “bölmek”. **boldı** “oldu, [10] buldu, [T47a] böldü”. **bulunmak** “olmak, var olmak, bulunmak”. **bölünmek** “bölünmek, ayrılmak”. **boluşmak** [11] “bolunmak” fiilin müfaale halidir. **bölüşmek** ise “bölmek” fiilin müfaale halidir. **bulamak** ⁶⁰⁶ “Anadolu Türkçesinde bulmak, bulaştırmak, sıvımsı çorba ⁶⁰⁷”. **bölemek** “bölmek”. [12] **bulğanmak** ve **bulğaşmak** “bulaşmak, ayaklandırılmak, birbirine karışmak”. **bulğamak** ve **bulğatmak** ⁶⁰⁸ ise “bulğanmak” ve [13] “bulğaşmak” fiillerinin ettirgen halleriler. **boldurmak** “yavaşlamak, duraklamak”. **pülemek** “üfleme”, **püleşmek** [14] “pülemek” fiilin müfaale babı, **pülenmek** infial babı ve **pületmek** ise “pülemek” fiilin ettirgen halidir. cevāmid **bol, bul, böl** “çok, fazla, bol, emir olarak ol, [15] emir olarak var ol, böl”. **bulaşık** “bulaşık, perişan, birbirine karışmış”. **bulag** ve **bulak** “su çeşmesi, pınar, [16] burnu çatlak olan at”. **bulag otı** “su kenarında biten bir tür bitki”. **bölek** “fırka, bölük”. **bulamac** ve **bulamak** [17] “undan pişirilmiş bir tür sıvı çorba”. **bulbad** ⁶⁰⁹ “yıpranmalı”. **bölte böri** ⁶¹⁰, **böltü böri** “söylev”. **bulcar** “ordunun toplanma veya koruması için [18] hazırlanmış yer ve zaman”. **buldurma** “Anadolu Türkçesinde kan pahası, cezalandırma usulü”. **Bulgar** “bir ülke ismi, kirletiyor”. **bulğag** ve **bulgak** [19] “devrim, bozgunluk”. **bulğan, bolğan** “Anadolu Türkçesinde samur, olacak, olmuş, olmak”. **bulgancıklık** [20] “devrim, bozgunluk”. **bulğanuk** “bulanık su”. **bulgur** “yarı dövülmüş buğday, bulgur”. **bölek, pülak** [T47b] “fırka, bölük” ve bâ-yı Fârisî ile [21] “yayın köşelerinde kaytanın altına yerleştirilen pulcuk”. **bulut** “bulut ⁶¹¹”. **bölük** “fırka, bölük, kaç köyün bir arada olduğu yer”. [22] **bolum** “kalıcılık, dayanıklılık”. me‘a’n-nūn masterlar: **bönmek** “Anadolu Türkçesinde bön, yaşlı”. cevāmid **buncuk** “Anadolu Türkçesinde mavi boncuk”. [23] **buncılayın** ⁶¹² “Anadolu Türkçesinde böylesine”. **bondur** “çuval veya torbayı dikemeye yarayan ip, tutuklamak,

23b

⁶⁰⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “بولماق” şeklinde verilmiştir.

⁶⁰⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “رفيقى” şeklinde verilmiştir.

⁶⁰⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “بولغانماق” şeklinde verilmiştir.

⁶⁰⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “بولماو” şeklinde verilmiştir.

⁶¹⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “بولتو و بولته” şeklinde verilmiştir.

⁶¹¹ Bu kelime İŞM nüshasında “ابر اسب” şeklinde verilmiştir.

⁶¹² Bu kelime İŞM nüshasında “بونجىلامين” şeklinde verilmiştir.

[1] avın ayağını ipe bağlamak”. **boṅguz** “hayvanların boynuzu”. **puṅgar** ma‘a’l-emale “Anadolu Türkçesinde su kuyusu, göz köşesindeki çeşme”. **bu** “bu, ism-i işaret”. [2] **buluḡ**, **buluḡ** “ululuk, büyütme”. me‘a’l-yā mastarlar: **boyamak** “boyamak”, **boyalmak** “boyalmak”, **boylamak** “boylamak”, [3] **boylaşmak** müfaale babı, **boyalatmak** ise ettirgen halidir. **buyurmak** “buyurmak”, **buyurtmak** ettirgen, [4] **buyrulmak**⁶¹³ ise infial babıdır. cevāmid **boy** “boy, bir tür bitki, boy otu”. **boy otu** “boy otu”. **boyak**⁶¹⁴, **boyaḡ** “boya, [5] boyacılıkta kullanılan boya”. **boyaḡlıḡ** “boyalı”. **boy baş** “tepeden tırnağa, elbise, üst baş”. **boyca boyca** “kişiden kişiye, boydan boya”. [6] **boydaş** “aynı boyda olan kimseler”. **boyraz** “Anadolu Türkçesinde doğuyla kuzey arasında esen rüzgâr”. **buyruk**, **buyruḡ**⁶¹⁵ “buyruk, emir, [7] Nayman’ın hâkimi olan Tababek Han’ın kardeşinin ismidir”. **buyruḡcı** “buyuran”. **buyrultu** ve **buyrıldı** “emir, buyruk, [T48a] sultanlar tarafından gönderilen rakamlar”. [8] **boyluḡ**, **boyluḡ**⁶¹⁶ “boyla ilişkin”. **buyla** “böyle”. **boynuz** “hayvanların boynuzu”. **boyn** ve **boyun**⁶¹⁷ “boyun, Arapçada ceyd”. **boyun kabışmak** [9] “utanmak”. **boyun**⁶¹⁸ **buran** “başında tacı olan ve kırmızı yeşil renkte olan bir tür kuş”. **boyunduruḡ** “ekin yerini [10] yivli ve oluk ederken inek ve camızın boynuna takılan alettir”. meskūrāt’l-bā-ı me‘a’l-bā **bibek** “göz bebeği”. **biber** “biber”. **bıbay** “kararsız, elsiz [11] ayaksız”. **bibi** “saray hatunu”. me‘a’t-tā mastarlar: **bitmek** “bitkilerde yeşermek, göğermek, yaranın sağlması, yapılmak, sona ermek”, [12] **bitkürmek** ise ettirgen halidir. **bitimek** “yazmak”, **bitimek** “bitmek” fiilin ettirgen hali ve **bitilmek** ise “bitmek” fiilin infial babıdır. cevāmid **bitik** [13] “yazı”. **bitimlik** “yakışıklı, usullu”. me‘a’l-cīm mastarlar: **bıçmak**, **bıçmaḡ**⁶¹⁹ “bıçmek”, **bıçturmak** ettirgen, **bıçılmak** ise [14] infial babıdır. cevāmid **pic** “piç”. **bıçak** “bıçak”. **bıçḡı** “testere”. **bıçek** “iğne, Arapçada eber”. **bıçın**, **bıçın** [15] “bıçme, orakla derme, puzine”. el-hā mastarlar: **bıhmak**, **bıhmaḡ**⁶²⁰ “Anadolu Türkçesinde bıkmak”. cevāmid **pıhtı** “Anadolu Türkçesinde sıkımla alınan et suyu”. me‘a’d-dāl **bidev** [16] “pek hızlı koşan at”. **bide**

⁶¹³ Bu kelime İŞM nüshasında “بویورولماق” şeklinde verilmiştir.

⁶¹⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “بوماق” şeklinde verilmiştir.

⁶¹⁵ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁶¹⁶ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁶¹⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “بویون” şeklinde verilmiştir.

⁶¹⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “بویون” şeklinde verilmiştir.

⁶¹⁹ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁶²⁰ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

“bükülüp kurutulmuş ot ve yonca”. er-rā⁶²¹ masterlar: **birmek** “vermek, [T48b] sözü [17] süsleyip abartmak için kullanılan fiillerdendir”. Örneğin: **tuta birmek** “verilmek”. **birilmek** “verilmek”. **birakmak** [18] “bırakmak”. **birkirmek**, **birkişmek** “sıkışmak, kalımlaşmak”, **birkitmek**⁶²² ve **birkiştürmek** ise ettirgen halidir. **birikmek** “birleşmek, bir olmak”, [19] **birikişmek** müfaale babı ve **biriktürmek** ise ettirgen halidir. cevāmīd **bir** ve **birer** “bir adet”. **birerte** “bazen, arada sırada”. [20] **birev** “bir tane”. **bir künlük** ve **bir küncilik** “bir günlük”. **bir dik**⁶²³ “birbirine benzer”. **birk** “sağlam ve dimdik”. **birkike** “sağlamı olmayan”. [21] **birke** “yoldaş”, **birgke on kılmiş** “birini rehin ver”. **bir kibi** “birbirine benzer”. **birgine** ise “bir” kelimesinin küçültmüş halidir. **birlen** ve **birle** [22] “ile”. **birin birin** “bir bir”. **biri** “bu taraf”. **bir yolu** “aniden, tam olarak”. me‘a’z-zā masterlar: **bizemek** [23] “bezemek, süslemek”. **bizelmek** “süslenmek”, **bizeşmek** müfaale ve **bizetmek** ettirgen hali ve **bizenmek** ise infial babıdır.

24a

[1] cevāmīd **biz**, **bez** “biz, kelime sonunda geldiği zaman ispat ifadesi eder, tığ, keten bez için de kullanılmıştır”. **bizek** “süs, süsleniş”. **bizekçi** “süsleyen, kuaför”. [2] **bizeklik** “süslenmiş, bezenmiş, süslüyor”. **biz biz** “biziz”. **pızlavuğ** bâ-yı Fârisî ile “kabağın kabuğudur [3] çocuklar onu yuvarlak ve diş diş şeklinde kesip ip geçirdip kıvırdatarak ses çıkartırlar”. **bizüz** “Anadolu Türkçesinde biziz”. **biziñg** “biziz”. es-sîn⁶²⁴ [4] **bisrek**⁶²⁵ “iki karışık tohumdan husule gelen güçlü deve”. me‘a’s-şîn **bişürmek** “pişirmek”, **bişürtmek**⁶²⁶ ettirgen hali ve “pişmek, [5] uyarmak” anlamında olan **bişmek** ise infial babıdır. [T49a] **bişkarmak** “hatırlatmak, uyarmak, düşünmek”. cevāmīd **biş** ve **bişer** “beş / 5”. **bişele** “her beşi”. **bişelesi** [6] “beşide birden”. **biş barmağ** “Anadolu Türkçesinde bir tür bitki ismidir, Rusyada bulunan bir dağ ismidir”. **Biş balığ** “Türkistan’da bir şehir, [7] oradan Han Balığa kadar kırk gün yol var”. **bişme** ve **bişi** “yağda pişirilmiş küçük ekmekler”. **bışık**, **bışığ** “pişmiş, pişmek

⁶²¹ İŞM nüshasında başlık olarak “ ُ ” verilmiştir.

⁶²² Bu kelime İŞM nüshasında “ ُ ” şeklinde verilmiştir.

⁶²³ Bu kelime İŞM nüshasında “ ُ ” şeklinde verilmiştir.

⁶²⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “ ُ ” şeklinde verilmiştir.

⁶²⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “ ُ ” şeklinde verilmiştir.

⁶²⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “ ُ ” şeklinde verilmiştir.

⁶²⁷. [8] **bişik** “beşik”. **bişim** “pişene kadar”. me‘a’l-ğayn **bığ** “bıyık, hazır, gaye ve istek”. **biğlamış** “yapay, suni”. **pığu** [9] “doğana benzer bir tür avcıl kuş, bir padişah adıdır”. me‘a’l-kāf **bıkm** “boş böğür, yan”. el-kāf **bigenmek** “beğenmek”. cevāmid **big**, **pīk** [10] “büyük” ve “yüce” anlamında olan “biyig” kelimenin hafiflendirilmişidir. **bigec** “saygın kadın”. **big börki** “Anadolu Türkçesinde horozibiği çiçeği”. **Bıktaş** “Harezmlilerin [11] padişahlarından birisinin ismidir, Rumeli’de Yeniçeri soyunun meşhur lideri olan Bektaşî Veli’nin ismidir”. **bikter** “demir parçalarından [12] oluşan ve hırka gibi birbirine dikip savaşta giyilen bir tür savaş aleti”. **big** ⁶²⁸ “saygı değer kadın”. **bigiz** “tığ”. [13] **bigim** “büyük hatun”. **bigın** “benzer, gibi”. me‘a’l-lām masterlar: **bilmek** kesrenin işbaşıyla “bilmek, becermek”. [14] **bilinmek** “bilinmek”, **bildürmek** ⁶²⁹ ise ettirgen halidir. **bilgürmek** “belirmek”, **bilgürtmek** ise ettirgen halidir ⁶³⁰. **bilemek** “Anadolu Türkçesinde bir şeyi kesici yapmak için fisan taşına sürmek”. cevāmid [15] **bel**, **bil** [T49b] “bel, kemer, işba ile: emir olarak bil”. **bilezik** ⁶³¹ “kadınların el bileklerine taktıkları halka şey”. **bilek** “el bileği, hediye ve [16] yeni çıkan her şey, Anadolu Türkçesinde yağmurun deldiği yüksek yer”. **bilekce** “suçlu kimsenin koluna bağlanan ucunda iki süngüsü olan alet”. [17] **bilen** “ile, kelimelerin sonunda gelmektedir”. **bilev** ⁶³² “fisan taşı”. **bil bağ** ⁶³³ “kuşak”. **piltek** ⁶³⁴ “dilsiz, dili peltek olan kimse”. [18] **biltur** “geçen sene”, **bilturğı** “geçen seneki”. **bildürge** “kola geçirmek için kılınç veya kırbacın sapına bağlanan kayış, [19] kuşları avlamak için yuvarlanıp tuzak yapılmış ağac”. **bilgü** “damga, nişan”. **bilgüt** “Türklerin bir boyu”. [20] **bilgürme** “iz, işaret”. **bilgülük** “damgalı”. **bile** “bile, kelime sonunda geldiğinde ile anlamını ifade etmektedir, birlikte, [21] bile, anlama”. **bilesi** “yanında”. **bile-siz** “yanındasınız”. **bili** ⁶³⁵ **bağlı** “doğana benzer bir tür kuş”. [22] **piliç** “Anadolu Türkçesinde her türlü kanatlı kuşun yavrusu”. **bilik** “bilgi, öğüt”. **biliklik** ve **bilimlik** “bilgin kişi”. me‘a’n-nūn masterlar: [23] **biñzemek**

⁶²⁷ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁶²⁸ Bu kelime her iki nüshasında “بيكر” şeklinde verilmiştir.

⁶²⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “بيلدوماك” şeklinde verilmiştir.

⁶³⁰ Bu cümle İŞM nüshasında verilmemiştir.

⁶³¹ Bu kelime her iki nüshasında “بيلار” şeklinde verilmiştir.

⁶³² Bu kelime her iki nüshasında “بيلازيك” şeklinde verilmiştir.

⁶³³ Bu kelime İŞM nüshasında “بيباغ” şeklinde verilmiştir.

⁶³⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “بيلتك” şeklinde verilmiştir.

⁶³⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “بيكى باغلى” şeklinde verilmiştir.

“benzemek”, **biṅgeşmek** müfaale, **biṅgetmek** ise ettirgen halidir. cevāmid **bincik yam** “Moğolcada ulak at”.

24b

[1] **biṅg kat** ⁶³⁶ “Anadolu Türkçesinde koyunun içkembesiyle birlikte olan şeydir”. **biṅgiz, biṅgz** “çehre, yüz”. **biṅgeş** ⁶³⁷ “benzeyiş”. me‘a’l-yā **biy** “böğ, [2] Turan Özbekleri [T50a] büyük Emir olan kimseye derler”. **bibi** “büyük hatun”. **piyāzī** ⁶³⁸ “bir tür mızrak, ucunda mızrağı olan ok”. [3] **biye** “kısarak”. **biyik** “uzun ve büyük”.

ḥarfū’t-tā

meftūhāt-ı ḥarfū’t-tā’ü me‘a’l-elifü’l-bā ⁶³⁹ masterlar: **tabmak** “tapmak, ibadet etmek” ve bâ-yı Fârisî ile **tapmak** “bulmak”. **tabınmak** [4] “tapmak için eğilmek, secde etmek”. **tapılmak** “bulunmak”, **tapışmak** ise müfaale babıdır. **tapşurmak** [5] “ısmarlamak, sipariş etmek”, **tapşurulmak** ise infial babıdır. **tepelemek** “başa vurmak”. cevāmid **taban** “ayak topuğu”. **tabku** “azarlama, çıkışma”. [6] **tabkur** ⁶⁴⁰, **tabgur, tabur** “gurup, tabur, Anadolu Türkçesinde tabur ⁶⁴¹, harac üstüne gelen fazla yükleme, yedek at, tabur bayrağı”. **tabu sağrakı** “Anadolu Türkçesinde [7] kinâye olarak şarap kadehi demektir”. **tabuğ, tabuk** ⁶⁴² “secde, tapma, Moğollar padişahın yanında kullukları işareti olarak başlarını çıplak ederek [8] eğilip ellerini alın ve başa koyup secde ederler”. **tabuğsak, tabuğsağ** ⁶⁴³ “tapan kimse”. **tabuğcı** ve **tabukçı** [9] “tapan kimse, hizmetçi”. **tabın** “Moğolcada kırk kişiye denilir, emir olarak tap”. **tebsi** “Anadolu Türkçesinde küçük tepsi”. **tapal** ve **tapallıg** “alında [10] yıldız şekli olan at”. **tepengü, tabangu** “eyer eteği”. me‘a’t-tā masterlar: **tatmak** “tatmak”, **taturmak** ise ettirgen halidir. cevāmid **tat** “tat, [11] lezzet, Taciklerin bir fırkası, eşitlik, adalet, emir olarak tat”. **Tatar, tatar** “Alınca Han ibni Kiyük Han’ın oğlunun adıdır, [T50b] [12] tadıyor”. **tatlıg** “tatlı”. **titek** “sayıklayan hasta”. me‘a’l-cīm **tacanmak** ⁶⁴⁴

⁶³⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “بيتك تات” şeklinde verilmiştir.

⁶³⁷ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁶³⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “بتازی” şeklinde verilmiştir.

⁶³⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “مفتوحات حرف الباء مع التاء” şeklinde verilmiştir.

⁶⁴⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “تايفور” şeklinde verilmiştir.

⁶⁴¹ Bu kelime İŞM nüshasında “باخود” şeklinde verilmiştir.

⁶⁴² Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁶⁴³ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁶⁴⁴ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

“tahammül etmek, sabretmek”. me‘a’l-hā **taḥuk** ve **taḥakuy** [13] “Moğolcada bir tür kuş, Türkçede yılların birisinin ismi”. **taḥtuk** “ok kılıfı, okluk”. me‘a’r-rā **taramak** “taramak”, [14] **taratmak**⁶⁴⁵ ise ettirgen halidir, **taralmak** “taralmak”. **tarımak** “tohum serpmek”. **taragliğ** “taraklık”. **tarıtmak** ettirgen hali, [15] **tarılmak** ise edilgen halidir. **tarıkmak**, **tarıkmag** “özlemek”. **tartmak** “tartmak”, **tartışmak** müfaale babıdır. **tarğamak**, **tarğaşmak** [16] ve **tarğalmak** “dağılmak”, **tarğatmak**, **tarğatmag**⁶⁴⁶ ise ettirgen halidir. cevāmid **tar** “dar, sıkı”. **tarag**, **tarak**⁶⁴⁷ “tarak”. **tarangu** ve **taranggu**⁶⁴⁸ [17] “akkavak ağacına benzer bir tür ağac”. **terevlik** “dert ortaklığı”. **tar tağın**⁶⁴⁹ “Anadolu Türkçesinde darmadağın”. **tart u pirt** “darmadağın”. **tartış** ve **tartışık** [18] “sürekli çekme, çekişme”. **tartıg** “peşkeş”. **tarcık** “dört ayaklı hayvanların yaz otundan doyması”. **terçek** “Anadolu Türkçesinde çıplak ve hicapsız”. **tarhan** [19] “divân görevlerinden sıyrılmış olan kimse, ganimetleri getiren ve hak eden kimse, izinsizce [20] padişahın sarayına girebilen kimse, dokuz suç işlemediği takdirde sorguya sokulmayan kimse, Çağatay boyularından birisinin ismi, bu adlandırmanın nedeni ise şudur: [21] Oñghan kendi oğlu Senğün’ün kışkırtması nedeniyle sabahleyin gidip Cengiz Han’ı tutuklamaya [T51a] karar verdiğinde [22] kumandanlardan birisi bu olayı Hatun’a anlatırken sürüden süt getiren iki çocuk haremseranın dışındayken rastgele bu sözleri [23] duyumuşlar ve hemen Cengiz Han’ın ordusuna gidip ve onu bu olaydan haberdar etmişlerdi ve Cengiz Han

25a

[1] o iki çocuğu dokuz nesile kadar tarhan etmiş ve böylece onların soyundan gelenlere Tarhan denilmiştir”. **ters** “aksine, hayvanların tersi”. **tarğacı** [2] “bir memleketten göç ettirilerek başka bir memlekette yerleştirilen dağınık topluluk”. **tarğamış** “dağılmak”. **tarğun** “Moğolcada [3] şişman”. **terki** “Anadolu Türkçesinde eyerin arkası”. **terki bağı** “eyerin ön ve arkasına asılan tasma”. **tarla** “tarla”. **tarlan** “büyük ve güçlü olan avcıl hayvanlar”. **tarlıg** [4] “darlık”. **ternek** “başında kılı

⁶⁴⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “تارانماق” şeklinde verilmiştir.

⁶⁴⁶ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁶⁴⁷ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁶⁴⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “ترانگو” şeklinde verilmiştir.

⁶⁴⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “تارماغین” şeklinde verilmiştir.

olmayan halka salatalık”. **tazana**⁶⁵⁰ “Anadolu Türkçesinde tamburun mızrabı”. **tazi** “bir tür avcıl köpek”. **taz** “orospu”⁶⁵¹. [5] **me‘a’s-sîn** masterlar: **tasamak** “Türkmaniye’de koşmak ve yorulmaktan nefes tüketmek”⁶⁵². **taslamak** “Anadolu Türkçesinde gerçek dışı şeyleri kendine [6] senetlemek”. **tasalatmak**⁶⁵³ “Anadolu Türkçesinde kaygılanmak”. **cevāmid tseki** “tokat, tabanca”. **teskiri** “ters iş”. **taslak**⁶⁵⁴ [7] “Anadolu Türkçesinde kalın ve tasarlanmamış şey”. **tasma** “çiy kayış, deriden yapılmış kayış”. **me‘a’s-şîn** masterlar: **taşmak** “suyun taşması, taşmak”. [8] **taşımak** “bir yerden başka bir yere taşımak”, **taşınmak** edilgen hali, **taşıtmak** ise ettirgen halidir. **taşıkmaq, taşıkmağ** “şiddet ve zorluktan yorgun argın [9] düşmek”. **taşlamak** [T51b] “dışlamak, taşlamak”, **taşlatmak** ettirgen hali, **taşlanmak** ise infial babıdır. [10] **taşırğanmak** “akşamaktan dolayı hayvanların toynağının sürtülmesi”. **cevāmid taş** “taş, dış yüz, dışarı, uzak, elfazın sonunda [11] işteşlik anlamını ifade etmektedir. Örneğin: kökeltaş yani aynı kadının sütünden beslenen iki kardeş”. **taş bakka**⁶⁵⁵ “kaplumbağa”. **taşkun** “taşkın, taşmak”. [12] **taşkarı** “dış yüz, dışarı”. **taşkı** “dışa bağlı”. **Taşkint** “Maveraunnehir’de bir şehir ismi”. **taşlığ** “taşlık”. **me‘a’l-ğayn**⁶⁵⁶ **tag** “dağ, [13] ateşi çabuk sönmeyen bir tür ağac, Oğuz Han’ın beşinci⁶⁵⁷ oğlunun ismi”. **tağar** “çamurdan yapılmış leğen, belirli vezinde galle⁶⁵⁸, [14] askerlere verilen galle, eni az ve uzun olan bir tür çuval”. **tağarcuk** “küçük çuval, deriden yapılmış dağarcık”. **tağug**⁶⁵⁹ [15] “tavuk”. **me‘a’l-fā tefik**⁶⁶⁰ “yumuşak yün”. **me‘a’l-kāf** masterlar: **takmak** “takı, bağ, halka, gerdanlık gibi süs aletlerini kola ve gerdana takmak”. [16] **takılmak** “kapanmak, bağlanmak”. **cevāmid tak** “ateşi çabuk sönmeyen bir tür ağac”. **taktuk** “okluğun üzerini kapamak için kullanılan kılıf”. [17] **takuk** ise “tavuk” anlamındaki “taḥuk” kelimesiyle aynıdır. **تاقي** ve **تقى** “**takı**” “diğer, başka”. **takım** “Anadolu Türkçesinde süslenme takımı”. **me‘a’l-kef tek** “alt, [18] yukarı

⁶⁵⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “ترنه” şeklinde verilmiştir.

⁶⁵¹ Bu kısım İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁶⁵² Bu kısımda “زن فاحشه” diye bir kelime fazladan yazılmıştır.

⁶⁵³ Bu kelime İŞM nüshasında “تاسلانماق” şeklinde verilmiştir.

⁶⁵⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “تاسه لاماق” şeklinde verilmiştir.

⁶⁵⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “تاشبافقه” şeklinde verilmiştir.

⁶⁵⁶ Bu kelime İŞM nüshasında verilmemiştir.

⁶⁵⁷ Bu kelime İŞM nüshasında verilmemiştir.

⁶⁵⁸ Bu kelime İŞM nüshasında verilmemiştir.

⁶⁵⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “تاعوق” şeklinde verilmiştir.

⁶⁶⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “تغتیک” şeklinde verilmiştir.

kelimesinin karşıtı, tek ve yalnız, Farsçada az, vurmak ve Mısır'da kağıt yapılan bir çeşit bitki, [19] koşmak". [T52a] **tekek** "Anadolu Türkçesinde üzüm ağacı, diğer ağaçların fidanı". **tekemişi** "Moğolcada acele etmek, hızlılık". **tekev** [20] "iki dağın arasında veya dağın dibindeki açık yerde bazen durgun, bazı yerlerde akıcı veya bazen yeşil renkte olarak akan su". **tekbend**⁶⁶¹ "kemer kuşağı, [21] bir tür kemer bağlamaktır, kemeri boş bağlayarak bir köşeden de biraz uzun bırakarak sarkıyorlar". "hebeş" vezninde **tekeş** [22] "Alp Arslan ile aynı çağda olan Harezmi padişahlarından birisinin ismidir". **tekeşmiş**⁶⁶² "sultanların huzuruna hediye takdim eylemek". [23] **tekene**, **tekne** "kadınların başlarına bağladıkları beyaz sarık" ve "kef" in sükunu ile "Anadolu Türkçesinde çamaşır yıkamak veya hamur yapmak için kullanılan yuvarlak ve büyük bir kabdır,

25b

[1] sudan geçmek için kullanılan küçük tekne". **tekke** "erkek keçi, Arapçada codey, Türkmen boylarından birisinin ismi, Farsçada celd, [2] el ile yapıp ve kurutulmuş inek gibi hayvanlar tersi". **tekin** "güzel yüzlü". **me'a'l-lām talmağ** "yorulmak, [3] suya yada düşünceye dalmak vb.". **taldurmağ** ise ettirgen halidir. **talamağ** "yağmalamak, ısırmak". **talatmağ** [4] ettirgen ve **talanağ** ise infial babıdır. **talaşmağ** "çalışmak, savaşmak", **talaşturmağ** ise ettirgen halidir. [5] **talpınmağ**⁶⁶³ "Anadolu Türkçesinde vurmak, tepmek". **talğamağ** "iki şey arasında fark koymak", **talğanağ** ise infial babıdır. **talıkmağ** "yorulmak". [6] **talabımağ** "Anadolu Türkçesinde vurmak, tepmek". [T52b] **cevāmid tal**, **tel** "söğüt ağacının ismi, Arapçada helāf, emir olarak yorul, suya dal, [7] Anadolu Türkçesinde ağacın küçükcük dalı, Farsçada Ebūcehl denilen ve hurma ağacına benzeyen bir tür ağactır, bakır, [8] pirinç, gümüş, altın ve benzeri şeylerden yapılmış tabak, Hindistan şarkıcılarının aletlerinden sığsız olan iki küçük kase, gölek de denilen havuz [9] Arapçada berke". **tala** "çimen, otlak, yorgunluktan ağır ağır nefes almak, suya dalma". **talac**⁶⁶⁴ "büyük göz, [10] ela gözlü kadın, Farsçada bağırma, inleme". **talaz** "kasırğa". **talaş** "çalalama, savaş". **talağ** ve **talak** "dalak". [11] **talanağ** "yağma, çapul". **talay** "çok, fazla, Moğolcada aln" ve

⁶⁶¹ Bu kelime İŞM nüshasında "تکبل" şeklinde verilmiştir.

⁶⁶² Bu kelime İŞM nüshasında "تکشمشی" şeklinde verilmiştir.

⁶⁶³ Bu kelime İŞM nüshasında "تاپشماق" şeklinde verilmiştir.

⁶⁶⁴ Bu kelime İŞM nüshasında "تلاح" şeklinde verilmiştir.

“talmak” ve “talamak” fiillerin türevlerini de kapsıyor. [12] **telpek**⁶⁶⁵ “şapka”. **talaḥ** “acı, mor”. **تالفا**⁶⁶⁶ ve **تالغه**⁶⁶⁷ “**talğa**” “dalga, hava ve denizin değişikliği”. **talğalık** “dalgalı”. [13] **talḡan** ve **talğan** “kavrulup ve dövülmüş buğday, yumuşak ve dövülmüş olan her şey”. Örneğin: “tağnı talğan ittim” yani “fazla [14] gidiş dönüş yaparken dağı atımın toynağı altında dövdüm”. **talğum** “deniz ve havanın değişiklik ve dalgalanması”. **talğıc** “dalgıç”. **talfasa** “kaygı” ve [15] “tavlasa” kelimesinin muharrefidir. **telegen** “ağaçtan yapılan bir tür mancınık”. **tala** “kamış ve ağac gibi [16] sivri şeylerden kırılıp ayrılan şiş ve ağac”. **talıcı** “dalgıç”. **telim** “Anadolu Türkçesinde pek, çok”. [T53a] **me‘a’l-mim** mastarlar: **tamızmak** “damlatmak”. [17] **tammak** “damlamak”. **tamlamak** “Anadolu Türkçesinde damla damla akmak, damlamak”. **tamşımak** “az az içmek, Arapçada maraş”. **cevāmid tam** “duvar, [18] damla, emir olarak damla”. **temecemişi** “Moğolcada⁶⁶⁸ zorlaştırma, çekinme”. **تامچه** “**tamca**” ve **تامچی** “**tamcı**” “damla”. **temir kızak**⁶⁶⁹, **temür kızak** “Kurân-ı Mecid”. [19] **temren**⁶⁷⁰ “Anadolu Türkçesinde okun ucu”. **taḡa** “eşyayı işaretlemek için kullanılan damga ve alettir, divânda ondan bire verilen izin, [20] Türk padişahlarının buyruk mühür ve alâmeti, altın suyuyla olana *altun taḡa* ve kızıl olana *al taḡa* ve [21] siyah olana ise *ḡara taḡa* derler”. **taḡacı** “damga işinin işgüzarı”. **tamla** “Anadolu Türkçesinde damla”. **temel** “Anadolu Türkçesinde temel, esas”. [22] **tamur** “ağac kökü”. **tamuḡ**, **tamuḡ** “tamu”. **me‘a’l-n-nūn** mastarlar: **tanmak** “inkar etmek”. **tanımak** [23] “tanımak”, **tanışmak** müfaale ve **tanıtmaq**⁶⁷¹ ise ettirgen halidir. **tanılmak** “tanılmak”. **taḡmak** “dolamak, bağlamak”.

26a

[1] **taḡlamak** “azarlamak”, **taḡlatmak** ettirgen hali⁶⁷² ve **taḡlanmak** ise müfaale babıdır. **tanlamak** “seçmek”. **taḡırḡamak** [2] “şaşırmak”. **tanbalamak**⁶⁷³ “kapının

⁶⁶⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “بينك” şeklinde verilmiştir.

⁶⁶⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “تالفا” şeklinde verilmiştir.

⁶⁶⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “تالغه” şeklinde verilmiştir.

⁶⁶⁸ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁶⁶⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “تمرفزك” şeklinde verilmiştir.

⁶⁷⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “تمزن” şeklinde verilmiştir.

⁶⁷¹ Bu kelime İŞM nüshasında “تانيماق” şeklinde verilmiştir.

⁶⁷² Bu kısım İŞM nüshasında verilmemiştir.

⁶⁷³ Bu kelime İŞM nüshasında “تنبه لمامق” şeklinde verilmiştir.

arkasını kapatmak”. **taṅṅsuklamak**⁶⁷⁴ “şaşırmak”. **cevāmid tenbük** “büyük çadırın [3] ortasında yapılan küçük hayma”. **tanba** “kapının arkasına koyulan ağac”. **tentek**⁶⁷⁵ “belirisiz, budala”. **tansuk**⁶⁷⁶ [T53b] ve **tansuğ** “enteresan ve [4] zor bulunan şey”. **tansuḡ** “tansuğ” kelimesinin muharrifidir. **taṅgal** ve **taṅkal** “ğayın” ve “kâf” ile “genel olan bir hüküm”. **taṅkıldu** “Anadolu Türkçesinde bağırış”. [5] **taṅg** “sabahleyin, şaşma, hayret, hayvanların beline bağlanılan kemer, emir olarak bağla, dola”. **taṅg yulduzı** [6] “sabahın ilk zamanlarında çıkan parlak yıldız”. **taṅg** “hayvanların beline bağlanılan kemer, kapalı, peştamal. Farsçada [7] geniş kelimesinin karşıtı, ressamların resim yapmak için kullandıkları tahta ve genellikle Mani Nigarhanesi’ne denilir, iki dağın arasındaki açık yer, zor bulunan, Bedheşan’da bir memleket ismi, [8] usarecilik oku”. **taṅgsuğ, taṅgsuk**⁶⁷⁷ aynı “tansuğ” kelimesidir. **taṅgla** “yarın”. **taṅglağı** “yarınki”. **taṅglay** “damak, ağız”. **taṅgut** [9] “Hitay ülkesinde bir memleket ismi, Kalmak boylarından birisi”. **tanga** “geçerli altın sikke”. **tanuḡ, tanuğ** “tanık, şahit”. **taniş** “tanınmış, meşhur, [10] emir olarak tanı”. **me‘a’l-vāv** mastarlar: **tavsamak** “nehir ve benzeri yerlerden sıçramak”, **tavsatmak**⁶⁷⁸ ise ettirgen halidir. **tavusmak**⁶⁷⁹ “tamamlamak, yeterli yapmak”. [11] **tavşalmak**⁶⁸⁰ “yorgun düşmek”, **tavşaldurmak** ise ettirgen halidir. **cevāmid tav** “dağ, tağ kelimesinin muharrefi, Anadolu Türkçesinde [12] uygun zaman”. **tavaçı** “tellal, muhbir”. **tavar** “yük taşıyan hayvanlar, Moğolcada kumaş”. **tavaşı** “Anadolu Türkçesinde harem ağası”. [13] **tavsan**⁶⁸¹ “şen, asi, serkeş at ve katır, [T54a] nimet ve rahatlık içinde yetişen kimse”. **tavsamışı** [14] “serkeşlik, sıçramaklık”. **tavusmışı**⁶⁸² “bırakmak, devretmek”. **tavuş** “ses”. **tavşan kürdi**⁶⁸³ “domuzlan böceği, Arapçada [15] ḡanfā”. **tavşancıl**⁶⁸⁴ “kartal, Farsçada eleh”. **tavuşkan** “tavşan, Türkçe yıllarından biri⁶⁸⁵”. **tavuşkan uykusu**

⁶⁷⁴ Bu kelime her iki nüshasında “تانكسوقلانماق” şeklinde verilmiştir.

⁶⁷⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “تنك” şeklinde verilmiştir.

⁶⁷⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “تانشوق” şeklinde verilmiştir.

⁶⁷⁷ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁶⁷⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “تاوسانماق” şeklinde verilmiştir.

⁶⁷⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “تادوسماق” şeklinde verilmiştir.

⁶⁸⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “تاوساق” şeklinde verilmiştir.

⁶⁸¹ Bu kelime İŞM nüshasında “توش” şeklinde verilmiştir.

⁶⁸² Bu kelime her iki nüshasında “تاووشمیشی” şeklinde verilmiştir.

⁶⁸³ Bu kelime İŞM nüshasında “قوروی” şeklinde verilmiştir.

⁶⁸⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “تاوشانجیل” şeklinde verilmiştir.

⁶⁸⁵ Bu kısım İŞM nüshasında verilmemiştir.

“kinaye olarak gaflette bulunmak demektir ⁶⁸⁶”. **tavuğ, tavuğ** ⁶⁸⁷ “evcil tavuk”. **tavluğa** ⁶⁸⁸, **tavulğa** [16] ve **tavulğa** ⁶⁸⁹ “miğfer, tolga”. **me‘a’l-yā** mastarlar: **taymak** “kaymak”. **tayardik** ise aynı “tayamak” kelimesidir. **tayılmağ** ⁶⁹⁰ “kayılmak”, [17] **tayıtmağ** ise ettirgen halidir. **tayamak** ⁶⁹¹ “dayamak”, **tayatmağ** ⁶⁹² ise ettirgen halidir. **tayanmağ** “dayanmak”. **tayağlamağ** “dayaklamak, sopalamak”, [18] **tayağlatmağ** ettirgen ve **tayağlaşmağ** müfaale ve **tayağlanmağ** ise infial babıdır. **cevāmid** **tayağ, tayak** ⁶⁹³ “dayanma, ağac”. [19] **tayanacağ** “dayanak”. **teyze** ⁶⁹⁴ “Anadolu Türkçesinde annenin kızkardeşi, teyze”. **tayşı** “Hitaycada hoca, mürşid”. **tayğac** “kayan yer, çok [20] konuşan, keşirü‘l-kelām”. **tayğur** “fazla kayma”. **taylağ** “üç yaşındaki deve”. **taymağur** “asla kaymayan”. **tayıncağ** “kayan yer”. **meftūhāt-ı** [21] **me‘a’l-bā** **topulmağ** “düşmenin üzerine gurupca hücum etmek”. **toparlamağ** ⁶⁹⁵ “toparlamak, yuvarlamak”. **toprağ** ⁶⁹⁶ **salmağ** “kaybolan [22] bir şeyi bulmak için toprağı kaldırmak”. **cevāmid** **tüb, tub, tob, töb, top, tüp** “alt, kök, [T54b] abartmak için kullanılan laftır”. Örneğin: **tob** [23] **toğrı** “dosdoğru” ve bâ-yı Fârisî ile **top toğrı** “gurup, toplum, düşmene tarafa atılan yuvarlak top”. **toparlağ** ⁶⁹⁷ “Anadolu Türkçesinde

26b

[1] yuvarlak olan her şey”. **topal** ⁶⁹⁸, **tupal, tubul** “topal, gümüş ve bakır gibilerin talaşı”. **topalağ** “zeytin kadarında olan bir tür köktür ve [2] tıp alanında so‘d ⁶⁹⁹ diye geçer”. **topalağ** “yağmur yağmadan esen şiddetli rüzgâr”. **töben** “devrik, inişli”. **tüb** **tüz** “dümdüz, saf düzey”. **tob tolı** “Anadolu Türkçesinde [3] dopdolu, dolu”. **Tübbet**

⁶⁸⁶ Bu kısım İŞM nüshasında verilmemiştir.

⁶⁸⁷ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁶⁸⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “تادولغا” şeklinde verilmiştir.

⁶⁸⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “تادولقا” şeklinde verilmiştir.

⁶⁹⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “تاييلىماق” şeklinde verilmiştir.

⁶⁹¹ Bu kelime İŞM nüshasında “تاباماق” şeklinde verilmiştir.

⁶⁹² Bu kelime İŞM nüshasında “تاباتماق” şeklinde verilmiştir.

⁶⁹³ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁶⁹⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “نيزه” şeklinde verilmiştir.

⁶⁹⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “توپورلاماق” şeklinde verilmiştir.

⁶⁹⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “توپراق” şeklinde verilmiştir.

⁶⁹⁷ Bu kelime her iki nüshasında “توپارلان” şeklinde verilmiştir.

⁶⁹⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “توپار” şeklinde verilmiştir.

⁶⁹⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “سعد” şeklinde verilmiştir.

“Çin ülkesinde bir memleket ismi”. **topçağ** “semiz at”. **tobçın** “Cengiz Han’ın yasanamesi”. [4] **tobçımışı** “tedbirli davranmak, doğru düşünmek”. **toprak**, **toprağ** “toprak”. **tübsiz** “pek derin”. **top kızağan** ⁷⁰⁰ [5] “düşmanın üzerine atılan top”. **top kara ağac** “Şirvan ve Gürcistan arasında bir yer ismi”. **toppuz** “demirden yapılmış değnek”. **topuk** ⁷⁰¹ [6] “ayak topuğu”. **tobulğu** “kamçı yapmak için kullanılan bir çeşit ağac”. **toburcağ** ise aynı “topçağ” kelimesidir. **töpe** “uzun tepe ⁷⁰² ve [7] baş tepesi”. **tobı** “şapkanın altında başa koyulan pamuklu takke”. **tubıya** “çayırlarda otlayıp semizleşen kısrak”. [8] **me‘a’t-tā** mastarlar: **tutmağ**, **tutmağ** “tutmak, bulunmak”. **tutulmağ** “tutulmak”, **tutturmağ** ⁷⁰³ ise ettirgen halidir. **tuta birmek** ⁷⁰⁴ “zaptetmek”, [9] **tutuşmağ** ve **tutağlaşmağ** ⁷⁰⁵ müfaale babıdır. **tutaşmağ** “tutuşmak”, **tutaşturmağ** ise ettirgen halidir. **tutalamak** [10] [T55a] ve **tutanlamak** ⁷⁰⁶ “çıkılmaz yoldan yol bulmak”. **cevāmid tutaş** “birleşik”. **tutaşturuk** “ateş yapmak için kullanılan çörçöp”. **tutağan** “sürekli yakalayan karga ve kurt gibi” ⁷⁰⁷. **tutay** “ateş yakmak için işe yarayan isli çörçöp” ⁷⁰⁸. [11] **tuturuk** ise “tutaşturuk” ⁷⁰⁹ kelimesiyle aynı anlamdadır. **tütsi** işbasız “is, duman”. **tutğal** “Anadolu Türkçesinde tutkal, çiriş, yapıştırıcı”. **tutğu** ⁷¹⁰ “tutruk” kelimesiyle aynı anlamdadır. [12] **tutğun** ⁷¹¹ “tutkun”. **tutmac** “erişte çorbası”. **tuturğan**, **tuturğu** ⁷¹² “Moğolcada pirinc, Arapçada erz”. **tutuk** “توتوق” “kapıya [13] asılan perde”. **tutuk** “تتق” ise “perde” demektir. **tutukluk**, **tutukluğ** “yakalanma, güneş ve ayın tutukluğu”. **tutum** “izler, iş, ekşimsiler”. [14] **me‘a’l-cīm** mastarlar: **tuc** “Anadolu Türkçesinde çinko denilen metal, Farsçada ayva, “tuz” kelimesinin Arapçadası, Fars şehrinde bir ilçedir”. **tucar** [15] “karanlık bulut, sızıntı veren hava”.

⁷⁰⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “توب غازمان” şeklinde verilmiştir.

⁷⁰¹ Bu kelime İŞM nüshasında yanlış olarak iki kere yazılmıştır.

⁷⁰² Bu kelime İŞM nüshasında “وتبی” şeklinde verilmiştir.

⁷⁰³ Bu kelime İŞM nüshasında “توتورماق” şeklinde verilmiştir.

⁷⁰⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “توتابیراک” şeklinde verilmiştir.

⁷⁰⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “توتوغلاشماق” şeklinde verilmiştir.

⁷⁰⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “توتاتلاماق” şeklinde verilmiştir.

⁷⁰⁷ Bu kısım İŞM nüshasında verilmemiştir.

⁷⁰⁸ Bu kısım İŞM nüshasında verilmemiştir.

⁷⁰⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “توتاشنوروق” şeklinde verilmiştir.

⁷¹⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “تونغو” şeklinde verilmiştir.

⁷¹¹ Bu kelime İŞM nüshasında “تونغون” şeklinde verilmiştir.

⁷¹² Bu kelime İŞM nüshasında “تونورغان تونورغو” şeklinde verilmiştir.

me‘a’l-hā tohtamak⁷¹³, tohtamağ⁷¹⁴ “yatışmak, rahatlamak”. me‘a’r-rā mastarlar: **turmağ** zammenin işbasiyla [16] “durmak, kalmak, duraklamak”, **turguzmak** ise ettirgen halidir. **töremek** “birbirine varmak”, **töretmek** ise ettirgen halidir. [17] **türtmek** “aşağı indirmek”, **türtülmek** ise infial babıdır. **torlamak** “desen dokumak, örgü örmek”, **torlanmak**⁷¹⁵ ise infial babıdır. [18] cevāmid tor, **tör**, **tur** “delik delik dokunulmuş her şey, evin yukarı tarafı, karşı, uyumlu olanın tersi, vahşi, kuş yuvası, [19] bağlaç olarak kullanılır. Örneğin: kitiptür yani gitmiş. Fereydu’nun büyük oğlunun ismidir ve Turan memleketleri ona mensûptur. [20] emir olarak dur, Farsçada eşki olan bir tür bitki, pehlivan, arama, hercayi sevgili, [T55b] konuk olma, [21] az, İrec’in kızı, Menûçeher’in karısı”. **turağ** “yayık yoğurdu”. **turağ** otı “arı pençesine benzer bir tür bitki, [22] Anadolu Türkçesinde şibit”. **tört** ve **törter** “dört / 4”. **törtelesi** “dördü birlikte”. **tört ulus** “Ulat, Barlas ve Tarlas⁷¹⁶, [23] Tarhan ve Sulduz boyları olmak üzere Türk boylarının en büyük olan bu dört boyunu kastetmektedir. Kinâye olarak Hint, Rumeli, İran ve Turan’ı da kastediyor,

27a

[1] meskunun çeyreği anlamına da gelebilir”. **tört ana** “tanınmış dört unsura”. **tört daftar** “kutsal dört kitap Furkan, Encil, [2] zebûr ve Tevrât”. **törtev** “dört tane”. **törteve** “dördü birlikte”. **tor top** “koşuntulardandır, Anadolu Türkçesinde toplanan”. **törtünc** [3] “dördüncü”. **törtünci** “dördüncüsü”. **torsuğ** “ibrik şeklinde yapılan bir tür tulumdur, elbisenin iki tarafından kemer üzerinde olan kısımda [4] cebe koyulan çapuk köşesidir”. **turgak**⁷¹⁷ “bekçi, Özbeklerin bir boyu”. **turgamış** “uzaklaştırmak”. [5] **turganı birle** “baştan ayağa⁷¹⁸, nasıl ki: torğanım birle yani baştan ayağa⁷¹⁹ ve aynı şekilde yani varım”. **torğay** “serçeden daha büyük olan bir tür kuş, [6] Farsçada şâne be ser⁷²⁰, Emir Timur Güregen’in babasının ismi”. **torğu** “ipekten dokunan

⁷¹³ Bu kelime İŞM nüshasında “توخناماق” şeklinde verilmiştir.

⁷¹⁴ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁷¹⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “تورلتماق” şeklinde verilmiştir.

⁷¹⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “برناس” şeklinde verilmiştir.

⁷¹⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “توزغاق” şeklinde verilmiştir.

⁷¹⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “بیراه” şeklinde verilmiştir.

⁷¹⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “بیراه” şeklinde verilmiştir.

⁷²⁰ Bu kısım İŞM nüshasında verilmemiştir.

değerli kumaş, hükümler [7] ve buyrukların baş kısmına asılan kumaş”. **torğud** ⁷²¹ “Etrak’a mensûp olan bir boy ismi”. **turğuz** “Anadolu Türkçesinde kapı arkasına koyulan ağac gövdesidir, [8] emir olarak coştur, yaptır”. **turğun** “durgun, durmuş”. **türk** “Yafes ibni Nuh’un oğludur. [T56a] Türkler arasında Yafeş [9] oğlan diye tanınmış”. **türgen** “çok, fazla”. **Türkman** “Oğuz Han’ın evladı ya Türk ibni Yafes’in soyundan gelen boy”. **türki** “kışın içinde ateş yakılan [10] soba, reml meşmen-i makşûr vezninde yapılan bir şarkı ismidir”. [11] **torlak** “Anadolu Türkçesinde yüzüne tüy çıkmamış ve yaşta küçük kalenderi delikanlıları”. **turluk** “vurmak, ürmek, [12] vahşet”. **türlüg** “tür, çeşit”. **turmucak** “çölde biten, yinilebilen ve bir tür ve ekşi bitki”. تورمه ve تورما “**turma**” “kıymetli [13] kürk ve yünden dokunulan değerli şal”. **turna** ⁷²² “açık mavi renkli ve uzun gerdani olan bir kuş”. **turur** “bağlaç edatlarındandır. Örneğin: [14] alıp turur yani almıştır”. **turuş** “durgunluk, kalıcılık, duraklama”. **torum** “iki yaşında olan deve yavrusu”. **torun** [15] “Anadolu Türkçesinde torun”. **töre** ⁷²³, **tura** “şehzadelerin ırkı, Cengiz’in düzenlediği yasa ve gelenekler, [16] savaşta orduyu kuşatmak için düz ağac ve ince demir parçalarının birbirine zincir ve kancayla bağlandığı şeydir, Farsçada [17] şogâl, yük taşıyan hayvanların ayak ve kollarına bağlanan bucav”. **tori** “Anadolu Türkçesinde boğunak rengi andıran kızıl renk”. **me‘a’z-zâ** mastarlar: [18] **tüzmağ** işba ile “katlanmak, yapmak, süslemek, kurmak, mühre ipe düzmek”, **tüzetmek** ⁷²⁴ “yapmak, süslemek, [19] düzdik yapmak”, **tüzelmek** “düzelmek, süslenmek, dikelmek”, **tüzelişmek** müfaale babıdır. **tüzülmek** [20] “sıraya dizilmek, kurulmak”. **tüzülüşmek** “sıralanmak, birlikte [T56b] kurulmak”. **tüzlenmek** “katlanmak”. **tuzlanmağ** [21] “tuzlanmak”. **tozalanmağ** “baş üstüne yuvarlanmak”, **tozalatmağ** ⁷²⁵ ise ettirgen halidir. **tozutmağ** ⁷²⁶ “toz toprak salmak”. **cevâmid toz, tuz, töz, tüz** [22] “toz, kulağın kökü, işba ile; tuz, eğrinin karşıtı olan düz, düzgün, çöl, [23] yalanın karşıtı olan gerçek, uygun, dağ bademinin ağacının cildi, emir olarak katlan, dayan, yap,

27b

⁷²¹ Bu kelime İŞM nüshasında “تورغو” şeklinde verilmiştir.

⁷²² Bu kelime İŞM nüshasında “تورتا” şeklinde verilmiştir.

⁷²³ Bu kelime İŞM nüshasında “توده” şeklinde verilmiştir.

⁷²⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “توزماک” şeklinde verilmiştir.

⁷²⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “توزاتماق” şeklinde verilmiştir.

⁷²⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “توزونماک” şeklinde verilmiştir.

[1] süsle, ipe düz, her türlü çalgı aletini kur, Farsçada yağma, [2] Ahvâz yakınlıklarında bir şehir ismi, toplayan, yapabilen, ölümcül, sonuçlandıran”. **tuz ağacı** “dağda biten ve [3] meyvesi çok acı olan bir tür ağac, Farsçada erjen, yayı sarmak için kullanılan deri”. **tuzag**, **tuzak** “tuzak”. **tuzanğ** [4] “toprağı yumuşak olan yer”. **tozgak** “şamama büyüklüğünde olan bir tür bitki ve üzerinde ince bir perde gibisi var ve içi yumuşak bir şeyle doludur [5] elle dokunduğun zaman yırtılıyor”. **tuzlak**, **tuzlağ** ⁷²⁷ “tuzluk”. **tuzluk**, **tuzluğ** ⁷²⁸ “tuzlu”. **tüzlüg** “düz”. [6] **tüzük** “yapılıp süslenmiş”. **tüzüklük** “derli toplu, yapay, süslülük, düzgün, yapılmış, şen yapılmış, imarlı edilmiş”. [7] me‘a’s-sîn masterlar: **tosmak** “gözetlemek”. cevāmid **tus** “yay, öz, soy”. **tostuğan** “borusu olan testi, ibrik”. **toşkavul** ⁷²⁹ “yol [8] bekçisi”. **tusluk** “güzel huylu ve ulu soylu olan kimse”. **tosun** “Moğolcada yağ”. me‘a’s-şîn masterlar: [T57a] **tüşmek** işba ile [9] “düşmek, inmek” ve terkip olarak kullanıldığında “ödemek ve girişmek” anlamlarını ifade etmektedir. **tüşürmek** “indirmek, düşürmek”, [10] **tüşülmek** infial babı, “birbirine düşmek” anlamına gelen **tüşüşmek** ise müfaale babıdır. **töşemek** “sermek, döşemek”, [11] **töşetmek** ettirgen halidir. **töşelmek** “serilmek” ⁷³⁰. **tuşlanmak**, **tuşlanmağ** ⁷³¹ “tutulmak, çarpılmak”. **tüşlenmek** “sabah ile öğle arasındaki yemek vaktini [12] geçirmek”. cevāmid ⁷³² **töş**, **tüş**, **tuş** “göğüs, uyuyan kimsenin gördüğü düş. Atasözü olarak böyle derler: düşmen pi dimes” ⁷³³ **tüşgeni** kirmes. yakın, [13] semt, taraf, öğle zamanı, emir olarak in. Farsçada takat, kudretlilik, ihtiyac kadar alınan yemek, [14] vücut”. **tüşçilik** “günün ortası kadar, kuşluk vakti”. **töşek** “tüşemek” masterından hasıl olarak “sermek, her türlü serilen ve açılan şey, [15] fidan”. **tüşkün** “yenilmiş, düşmüş”. **tüşken** ⁷³⁴ “hamam külhani”. **töşlük** “vasi‘ü’l-kadr, kocaman, güçlü, kuşluk vakti”. [16] **tüşlük** **tüşti** “semt semt”. **töşük** “delik”. el-ğayın masterlar: **toğmak**, **toğmağ** ⁷³⁵ “doğmak, doğudan belirlemek”, [17] **toğurmak** ⁷³⁶ ise ettirgen halidir. **toğramak**, **toğramağ** ⁷³⁷

⁷²⁷ Bu kısım İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁷²⁸ Bu kısım İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁷²⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “توسقادول” şeklinde verilmiştir.

⁷³⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “گستردين” şeklinde verilmiştir.

⁷³¹ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁷³² Bu kısım İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁷³³ Bu kelime İŞM nüshasında “ويماس” şeklinde verilmiştir.

⁷³⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “توشكون” şeklinde verilmiştir.

⁷³⁵ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁷³⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “توغودورماق” şeklinde verilmiştir.

“ufalamak”, **toğratmak** ettirgen hali ve **toğramak**⁷³⁸ müfaale babıdır. **toğralmak** [18] “ufalanmak”. **cevāmid toğalak** “yuvarlak”. **toğan** “bir tür avcıl kuş, ötelgü”. **toğanak** “bâşeye benzer bir tür kuş [19] fakat ondan daha küçüktür”. **toğay** “ıramağın güzergahındaki dönüklülük”. **toğdağ** “büyük ve açık mavi renkte ve [20] kaza benzeyen bir tür kuş”. **tuğdarı** [T57b] “doğan ve şahin onu avlamak istediklerinde kendi pisliğini onların başına dökerek kurtulmayı beceren bir tür kuştur” [21] ve Arapçada atasözü olarak şöyle derler: ان الحبارى سلاحها سلاحها yani “onun savaş aleti bokudur”. **toğrı** [22] “gerçek, yalanın tersi, eşit, karşı karşıya gelen”. **toğğan** “ikiz, doğmuş, doğmuş”. [23] **toğğanlıg** “hısımlar hakkında ihsan ve ita etme”. **toğma** “hanezad”. **toğur** “uzuvların oturma yeri, emir olarak doğ”. **toğurka** “çadır ve haremsera direği”.

28a

[1] **toğuş** “doğuş”. **toğluşluk** “asil bulunma”. **me‘a’l-fā** mastarlar: **tüfkürmek** “tükürmek”. [2] **tofrağ salmak** “çalınmış bir şeyi bulmak için toprağı deşelemek”. **cevāmid tofrağ** “toprak”. **tüfürük** ve [3] **tüfürcek** “tükürük, ağızda toplanan saylanın dışarıya atılması”. **tofuğ** “yuvarlak, çadırın kubbası, küçük tepe, topuk kemiği”. [4] **me‘a’l-kāf** mastarlar: **toğmak**, **toğumağ** “dokumak⁷³⁹”. **toğurulmak**⁷⁴⁰ “dokulmak⁷⁴¹”. **toğunmak**, **toğunmağ**⁷⁴² ve **toğuşmak**, **toğuşmağ** “iki şeyin şiddetle birbirine çarpması”. [5] **toğundurmak**, **toğundurmağ**⁷⁴³ ve **toğuşdurmak**, **toğuşdurmağ**⁷⁴⁴ ise ettirgen halidir. **toğtamak** ve **toğtaşmak** “rahatlamak”. **cevāmid toğ** “tok, aç [6] kelimesinin karşıtı”. **toğac** “kapının arkasına koyulan ağac”. **toğal** “tüm kadınlardan küçük olan hizmetçi”. **toğay** [7] “ıramağın güzergahındaki dönüklülük”. **toğtaş** “yavaşimsı, sükun, emir olarak rahatla”. [T58a] **Toğtamış** [8] “Emir Timur’a karşı çıkan ve Harezim boyundan olan hanların birisinin ismidir, Türkman’a mensûp olan bir boy ismi, rahatlamış”. **toğtavul** “kalelerin [9] bekçileri”. **toğrat** “İskender devrinde

⁷³⁷ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁷³⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “توغراق” şeklinde verilmiştir.

⁷³⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “يافتن” şeklinde verilmiştir.

⁷⁴⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “توقولماق” şeklinde verilmiştir.

⁷⁴¹ Bu kelime İŞM nüshasında “يافته شدن” şeklinde verilmiştir.

⁷⁴² Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁷⁴³ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁷⁴⁴ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

Dârâ'nın tabii olan Kılmak ülkesinin padişahının ismi". **tokşabay** ⁷⁴⁵ "koruyucu". **tokluk** "tokluk, [10] ucuzluk". **tokmar** "ucsuz olan bir tür oktur ve uc yerine ağac yada kemikten bir düğümü var". **tokmak** [11] "çivi çakmak için kullanılan alet, Etrak'a mensûp olan bir boy ismi, Anadolu Türkçesinde pamuğu açmak için kullanılan alet, vuraç". **tokuz** "dokuz / 9, gökler sayısı ve [12] geometri rakamları ve başta Moğol Han ve sonda İlhan gelmek üzere Moğol sultanlarının tabakasının sayıdır, [13] Ebu't-türk olan Yafes'in oğullarıdır ve bazıları onları dokuz diye saymaktadır. Örneğin: Türk, Rus, Seklab, Halac, Çin, Kamarı, Ğazan [14] ve Harz. Bu yüzden Türkler hesapların bir çoğunu dokuz üzerine yapmışlardır ve Peygamber'in ayinine göre de esmayı [15] Hüsna doksan dokuz tanedir, alem on sekiz bin tane ve peygamberin evlilik sayısı ise dokuz taneymiş". **tokuz atabeg** "kinâye olarak âbâ-yı ulviyi kastetmektedir, [16] dokuz gök". **tokuz ton** ⁷⁴⁶ "bir çeşit ağac ismidir". **tokuş** "dokumacının dikiş makinesindeki mekik, çarpma, iki nesnenin birbirine çarpışması". **tokulğa** "Moğolcada [17] atın vücudunu sarmak için kullanılan örtü". **tokum** "at, katır ve eşek gibi hayvanların sırtına binilmesi için konulan bir binme aleti, at, katır ve eşek gibi hayvanların vücudunu sarmak için kullanılan örtü". **toka** "süslenme malzemesi, ev eşyası ve malzemesinden bir tane" ve şeddeli "kâf" ile [18] **tokka** "demir ve pirinçten yapılmış dilli olan halka". me' a'l-kef masterlar: **tökmek** "dökmek", işba ve kâf-ı Fârisî ile **tügmek** "dügümlmek". **tökülmek**, **tügülmek** "dökülmek" ⁷⁴⁷. [T58b] **töküşmek** [19] "birbirine dökmek", kâf-ı Fârisî ile **tügüşmek** "dügümlmek", **töktürmek** ise ettirgen halidir. **tögdürmek** "dügümlendirmek". **tüketmek** "tüketmek". [20] **tükenmek** "tükenmek". **tükremek** "kapatmak". **tükürmek** "tükürmek". **tükellemek** "aramak". [21] **tük** "tüy". **töker daşı** "mezar veya ev avlusuna döşenen ufak taşlar". **tükel** "arama, tetik etme". **tügeli** "Anadolu Türkçesinde [22] hep, cümleten". **tügen** "yakıcı". **tükeniş** "tükeniş". **tüküz** "tüm olarak". **tügün** "dügüm". **tügme** "dügme". [23] **tügi** "darıya benzer bir tür tane". me' a'l-lâm ⁷⁴⁸ masterlar: **tolmak**, **tolmağ** "dolmak", **toldurmak** ise ettirgen halidir. **tulamak** "atı

28b

⁷⁴⁵ Bu kelime İŞM nüshasında "توقتاى" şeklinde verilmiştir.

⁷⁴⁶ Bu kelime İŞM nüshasında "توقوزون" şeklinde verilmiştir.

⁷⁴⁷ Bu kelime İŞM nüshasında verilmemiştir.

⁷⁴⁸ Bu kelime İŞM nüshasında "جوامد" şeklinde verilmiştir.

[1] yas meclisi için süslemek”. **tölemek** “genellikle değişmek, özellikle vücudu dolu olarak değiştirmek”. **tolgamağ** [2] “dolamak”. **tolğanmağ** ve **tolğaşmağ** “dolaşmak”. **tolğandurmağ** “dolamak”. **tolunmağ** “Anadolu Türkçesinde güneş ve [3] yıldızların batması”. cevāmid **tul**, **tül** işba ile “dul kadın, yas meclisi için süslenilmiş at, inek ve koyun yavrusu, [4] renklerin sonunda gelen teşbih edatı; örneğin: ağımtul ve kıızımtul, Farsçada savaş ve düşmanlık”. **tola** “dolu, emir olarak [5] atı yas için süsle, değişmek, tülemek”. **tolaşık** “dolaşık”. **tolak** “çarık”. **tolamış**, **tölemişi** “atı yas için süslemek, değişmek, tülemek”. ⁷⁴⁹ **tülen** “Moğolcada odun”. **tolay** [6] “tüm, [T59a] kargaşacılık yapmaya niyetli kişiler birbirlerini bu isimle çağırırlar, Moğolcada tavşan” ve “tülemek” fiilinin [7] türevlerinin anlamını da kapsamaktadır. **tolğaş** “büküklük, emir olarak bükül”. **tolğama** “savaşta pusudan çıkıp yardıma [8] koşan gizlenmiş gurup”. **tulf** “meslek”. **tölek** “vücudun kıl dökmesi”. **tülkü** “tilki”. **tolu** ⁷⁵⁰ “dolu”. **tölük** “gale haricindeki [9] yenilebilecek tüm cinsler”. **tölüküm** ⁷⁵¹ **hay tölüküm** “düğünlerde söylenilen bir tür şarkı”. **tulum** “tulum, yayık”. **tulumba** [10] “kuyudan su çıkarmak için kullanılan ağac”. **tolun** “dolu, yığılı”. **tolun ay** “dolun ay”. **tolı** “Moğolcada ayna, [11] Hülagu Han’ın babası Cengiz Han’ın küçük oğlunun ismi”. me‘a’l-mīm masterlar: **tomuşmağ** “tedirgin ve suskun oalarak bir köşede oturmak”, [12] **tomuşturmağ**, **tomuşturmağ** ⁷⁵² ise ettirgen halidir. **tummağ** “suya dalamk”. **tumulmağ** “suya daldırılmak”. cevāmid **tumağa** “doğan ve şahinin [13] şapkası”. **tümen**, **tuman** “onbin / 1, onbin askere sahip olan emir, onbin dinar ise bir tuman karşılığıdır, [14] yer yüzünden yükselen ve havayı kapatan ve duman dahi denilen her türlü ağır buğu, [15] büyük memleketlere bağlı olan küçük memleket ve kasabalar”. **tümengini** “Özbekiyye her şeyin son ve pek alçak olan kısmına denilir, [16] Anadolu Türkçesinde geminin ön kısmı”. **tomruk** “Anadolu Türkçesinde tutuklanmış kimsenin ayağına bağlanan ağac gövdesi”. **tumşuğ** ⁷⁵³ “kuşların gagası, [17] [T59b] dağın burunumsusu”. **tumucu** “Anadolu Türkçesinde suya dalan”. **tomuzğan** “domuzlan böceği, Arapçada ħenfā”. me‘a’n-nūn [18] masterlar: **tunmağ**, **tunmağ** “kararmak”. **tonamağ**, **tonamağ** “başörtüsünü çıkarmak”. **tonalmağ** “çıplak

⁷⁴⁹ Son üç kelime İŞM nüshasında bulunmamaktadır.

⁷⁵⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “تونو” şeklinde verilmiştir.

⁷⁵¹ Bu kelime İŞM nüshasında “تولوكي” şeklinde verilmiştir.

⁷⁵² Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁷⁵³ Bu kelime İŞM nüshasında “تومشوق” şeklinde verilmiştir.

olmak”. **tonğmak**, **tonğmağ** [19] ve **tonğulmak**, **tonğulmağ** ⁷⁵⁴ “donmak, ümitsiz olmak”. **tonğtermek** “devirmek”. **tonğterilmek** ⁷⁵⁵ “devrilmek”. [20] **tünlemek**, **tünlemağ** ⁷⁵⁶ “gecenin sonunda bir yerden başka bir yere gitmek”. **cevāmid tün**, **ton**, **tun** “karanlık, gece, hırka, emir olarak karar, hayran ol, [21] Arapçada döl yatağı, koyun barsağı. Farsçada Horasan’da bir şehir ismi, hamam külhanı”. **tüner** ⁷⁵⁷ [22] “birbirinin üzerine yığılıp yakılan odun”, “tonamak” fiilin şimdiki zamanıdır. **tüneğün** “dünkü gün”. **tonanma** “Anadolu Türkçesinde süslülük, [23] süslenme, kralların tantana ve süs eşyaları”. **tonbak** “karbuka denilen bir tür çalgı aleti”. **tonpuz** “döşeme örmek için kullanılan bir tür bitki”.

29a

[1] **tonğuc** ⁷⁵⁸ “ilk çocuğa denilir”. **tün kıtar** “koruyucu, gece bekçisi”. **tünğ**, **tonğ** “ağız dar olan testi, soğuk, [2] donmak, soğumak”. **tonğuz** “domuz, Türk yıllarından birisi”. **tonğuz balığı** “bir tür balık, Arapçada [3] dolfın”. **tonğuzlan kırtı** ve **tonğuzlan böceği** ⁷⁵⁹ “Anadolu Türkçesinde domuzlan böceği, Arapçada ħenfā”. **tünğlük** “ev bacası”. [4] **tönlük** “Anadolu Türkçesinde kalabalık, çoğalış”. **me‘a’l-vāv** masterlar: **tuvağ**, **tuvağ** ⁷⁶⁰ [T60a] “hayvan toynağı, genellikle her şeyin kapağına denilir, [5] özellikle peçe, nikap”. **tuvurluğ**, **tuvurluğ** ⁷⁶¹ “alaçık ve çadırın çevresine asılan keçe”. **me‘a’l-yā** masterlar: **toymak** “doymak”, [6] işba ile **tuymak** “anlamak”, **toyğarmak**, **toyğarmağ** ⁷⁶² ettirgen halidir ve her ikisi geçerli anlamla kullanılmaktadır. zammenin işbaıyla **tuydurmak**, **tuydurmağ** ⁷⁶³ [7] “anlatmak” ettirgen halidir. **tuylamak** “tekme atmak, çifte atmak”. **cevāmid** ⁷⁶⁴ **toy**, **tüy**, **tuy** “düğün, şenlik meclisi, “toğdari” ile aynı anlamda, hayvan toynağı, [8] bir şeyin aynısı, Anadolu Türkçesinde tüy, emir olarak doy, işba ile: anla. Farsçada enderūn anlamındadır”. [9] **toyğar** “serçeden biraz büyük olan bir tür kuş, serçe, emir olarak doyur”. **toyğur** “çabuk doyan kimse, her

⁷⁵⁴ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁷⁵⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “تونكتاريكماك” şeklinde verilmiştir.

⁷⁵⁶ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁷⁵⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “تونا” şeklinde verilmiştir.

⁷⁵⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “تونقوح” şeklinde verilmiştir.

⁷⁵⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “توجكى” şeklinde verilmiştir.

⁷⁶⁰ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁷⁶¹ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁷⁶² Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁷⁶³ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁷⁶⁴ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

zaman tok”. [10] **toyğun** “beyaz olan her tür kuş, beyaz olan kuş”. **toy kuşu** aynı “toğdari”dir. **toymağur** [11] “doymak bilmeyen kimse, her zaman ac”. **tuynak**, **tuynağ**⁷⁶⁵ “hayvanların toynağı”. **tüynek** “yarım yetişen kavun”. **tuyuk** “bedi sanatlardan olan cinas, [12] bahr-i tuyuk reml-i musaddas maḫşūr vezni olandır”. **toyumluk** “beleş mal, başkalarının topraklarına yapılan baskılarla ele geçirilen mallar”.

bāb-ı meḫsūrātü't-tā-ı me' a'l-bā

mastarlar: [13] **tipmek** “tekmelemek”, **tipilmek** “tekmelenmek”, **tipremek** ve **tiprenmek**⁷⁶⁶ “hareket etmek, kımıldamak”, **tipdürmek** [14] ettirgen hali, **tüpreşmek** müfaale babı ve **tipretmek** ise ettirgen halidir. **tıprçılamağ**, **tıprçılamağ**⁷⁶⁷ “el ayak vurmak, çırpınmak”. [T60b] **cevāmid** [15] **tibet** aynı “tibet” kelimesidir ve açıklaması mezmum kısmında geçti. **tip tik** “dümdüz”. **tıbt** “yumuşak yün”. **tibreşlik**⁷⁶⁸ “hareket etme gücüne sahip olan kimse”. [16] **tipük** “tekme”. **tepenḡü** “eyerin eteği”. **tepe** “baş tepesi, yüksek küme”. **tipizlik** “hayvanları toynağından dolayı çamurlu yerde düzenlenen çukur”. [17] **et-tā'-ı me' a't-tā** **titremek** “titremek”, **titreşmek** müfaale ve **titretmek** ettirgen hali ve aynı zamanda edilgen hali olarak da kullanılmaktadır. [18] **titmek** “ufak ufak yapmak, pamuğu çekirdeğinden ayırmak”, hem edilgen ve hem ettirgen halidir. **titilmek**⁷⁶⁹ “paramparça olmak”. [19] **cevāmid** **tit u bit** “koşuntulardandır, paramparça”. **titretme** “titreşim”. **titregüc**⁷⁷⁰ “cığgının titrek olan [20] bütün telleri”. **tetik** “hastanın uykuda sayıklaması, dozu kaçırılmış şaka”. **er-rā** mastarlar: [21] **tirmek** “derlemek, toplamak”, **tirdürmek** ettirgen hali, **tirilmek** “derilmek, toplanmak”. **tiriltmek**⁷⁷¹ “diriltmek”. [22] **tirgüzmek** “diritmek”. **tirmek** “diketmek, dikmek, eğmek fiilin karşıtı”. **tirelmek** “dikelmek, [23] doğrulmak”. **tirgemek** “sorgulamak, ağac ve direği bir yere dayayarak diketmek”.

29b

⁷⁶⁵ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁷⁶⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “تيرتامك” şeklinde verilmiştir.

⁷⁶⁷ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁷⁶⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “تيراشلمك” şeklinde verilmiştir.

⁷⁶⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “تيتلامك” şeklinde verilmiştir.

⁷⁷⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “تيراكح” şeklinde verilmiştir.

⁷⁷¹ Bu kelime İŞM nüshasında “تيريتماك” şeklinde verilmiştir.

[1] **tirkeşmek** “sırayla birbirinin arkasından gitmek”. **tirlemek** “hasta vb. terlemek”, **tirletmek** ise ettirgen halidir. [2] **tırmamak** “tırmalamak, pençelemek”. **tırmanmak**, **tırmanmağ**⁷⁷² ve **tırmaşmak**, [T61a] **tırmaşmağ**⁷⁷³ “pençeleyp tırnaklayarak yükselmek, yukarı doğru çıkmak”. [3] **cevāmid tir** “ter”. **tirek** “ak kavak ağacı, ev direği. Farsçada kaynar su ve [4] kaynar yağ üzerinde oluşan köpürçükler”. **tirsek** “dirsek, kol boğumu, dirsek”. **tirgek** “sorgulama”. **tirlik**⁷⁷⁴ “eyer keçesi, Anadolu Türkçesinde ayaklı cübbenin altından giyilen [5] ayaksız cübbe”. **tirem** “büyük hatun”. **tırnak**, **tırnağ**⁷⁷⁵ “tırnak”. **tıralığ**⁷⁷⁶, **tıralık**⁷⁷⁷ “kazandaki pekmezi [6] karıştırmak için kullanılan alet”. **tiri** “hayvanların postu, meyve ve bitkiler kabuğu”. **tırık** “süpürge otuna benzer bir tür bitki”. **tirig** “diri, canlı”. [7] **tiriglik** “dirilik, yaşam”. **tirigley** “diriliğe, yaşama”. **tiril** “Anadolu Türkçesinde⁷⁷⁸ ruh, hayat, emir olarak diril”. **tirim** “buğdayı biçtikten sonra [8] tarlada geriye kalan saman arasındaki başaktır”. **tirimçi** “başakçı”. **tiriṅ** “derin”. **me‘a’z-zā** masterlar: **tizmek** “mühreleri ipe düzmek”. [9] **tizilmek** “mührelerin ipe düzülmesi”. **tizginmek** “dolaşmak”, **tizgindürmek** “dolandırmak, [10] işe balşlatmak” ettirgen halidir. **tizlemek** “tezlemek, acele etmek”. **cevāmid tiz** “erken, çabuk, emir olarak mührer ipe düz, işba ile: [11] diz, Farsçada hızlı, çabuk”. **tizek** “hayvan dışkısı. işba ile: alay etmek için ağızdan çıkartılan ses”. **tizgin** “yular, [12] dizgin, Arapçada ‘anān, emir olarak dolan”. **me‘a’s-sin** masterlar: **tiskinmek** ve **tiskindürmek** aynı “tizginmek” ve [13] “tizgindürmek” fiilleridirler. [T61b] **cevāmid tiskeri** “ters, başı aşağı”. **me‘a’s-šin** **tişinmek**⁷⁷⁹ “delmek”. **tişilmek** “delinmek”. [14] **tişlemek** “dişlemek”. **tişleşmek** “karşılıklı dişleşmek, birlikte bir şeyi dişlemek”. **cevāmid tiş** [15] “diş, çiftçilerin yeri yarıkladıkları alet”. **tiş sürgü** “diş fırçası”. **tişük** “delik, deşik”. **tişi** “dişi, kadın”. [16] **me‘a’l-fā tiftik**⁷⁸⁰ “yumuşak yün”. **me‘a’l-kāf** masterlar: **tıkamak**, **tıkmağ**⁷⁸¹ “yığmak, tıkamak”. **tıkılmak** ve **tıkılışmak**, **tıkılışmağ**⁷⁸² “kalabalığın akışına tutulup [17] bir

⁷⁷² Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁷⁷³ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁷⁷⁴ Bu kelime nüshalarda verilmemiştir.

⁷⁷⁵ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁷⁷⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “تيره ليق” şeklinde verilmiştir.

⁷⁷⁷ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁷⁷⁸ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁷⁷⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “تیشماک” şeklinde verilmiştir.

⁷⁸⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “تغیک” şeklinde verilmiştir.

⁷⁸¹ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁷⁸² Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

yere tıkanmak”. cevāmid **tıkılış** “kalabalık”. me‘a’l-kef masterlar: **tikmek** “dikmek, diketmek, ağac dikmek”, [18] işba ve kâf-ı Fârisî ile **tigmek** “bir şeyin bir şeye değmesi; örneğin ok, taş ve yara gibi, yetişmek, [19] değeri olmak”. **tikişmek** “birlikte terzicilik etmek”, kâf-ı Fârisî ve işbasız **tigişmek** “değişmek, birbirine yetişmek, [20] gidermek, savaşmak”. **tikilmek** ⁷⁸³ işba ile “dikilmek, ağac dikmek, [21] kendisinden yardım istenilen ve varlığına güvenilen kimse”. **tigürmek** “yetirmek”. **tiktürmek** “diktirmek”. **tik turmağ** “suskun ve [22] sessiz durmak”. **tik turğuzmağ** ⁷⁸⁴, **tik turğuzmağ** ⁷⁸⁵ “fareyi susturmak”. **tikrenmağ** ⁷⁸⁶ “dolaşmak, dolanmak”. **tikrendürmağ** [23] “işe başlatmak”. **tikirlemek** “yuvarlanmasını sağlamak”. **tikirletmek** “yuvarlatmak”. **tikirilenmek** ve **tikirleşmek** “yuvarlanmak”. **tikleşmek**

30a

[1] [T62a] ve **tikleşmeklik** “dik dik bakmak, dik durmak”. cevāmid **tik**, **tig** “benzetme edatı olarak kelimelerin sonunda gelmektedir ve gibi anlamını ifade eder, [2] suskun, sönük, tek ⁷⁸⁷ ve yalnız, eğri karşıtı olan dümdüz, keşke anlamında olan *torecci* ⁷⁸⁸ ve emir olarak yetiş, [3] çarpış, değ, kesrenin işbasiyla: eğri karşıtı olan düz, emir olarak dik”. [4] **tikek** “Anadolu Türkçesinde üzüm ağacı ve diğer ağaçların fidanı”. **tiken** “diken, Arapçada şük”. **tigdi** “deri ve keçeden dikilen ayakkabı, [5] yetişti, çarpıştı, değdi”. **tikre** “devre, etraf”. **tigrü** “son, hatta”. **tikerlek** [6] “silindir, Anadolu Türkçesinde ‘errade”. **tigirme** “yuvarlak”. **tigirmen** “değirmen”. **tikiş** “terzilik”, kâf-ı Fârisî ile **tigiş** “birbirine yetişmek, [7] çarpışmak, savaşmak, değer”. **tigişce** “görüşme ve birbirine yetişme anına kadar”. **tikiklik** ⁷⁸⁹ [8] “dikilmiş”. me‘a’l-lām masterlar: **tilmek** “delmek, bir şeyi paramparça etmek”. **tilinmek** ⁷⁹⁰ “delinmek, [9] parçalanmak”. **tilemek** ve **tileşmek** “dilemek, istemek”. “diletmek” anlamında olan **tiletmek** ise ettirgen halidir. [10] **tilenmek** “dilenmek, istenmek”. **tilberemek**

⁷⁸³ Bu kelime İŞM nüshasında “تيكيلما” şeklinde verilmiştir.

⁷⁸⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “تيك تورغورماق” şeklinde verilmiştir.

⁷⁸⁵ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁷⁸⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “تيكزانماق” şeklinde verilmiştir.

⁷⁸⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “فربه” şeklinde verilmiştir.

⁷⁸⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “برومي” kelimesi fazladan verilmiştir.

⁷⁸⁹ Bu kelime her iki nüshasında “تيكليك” şeklinde verilmiştir.

⁷⁹⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “تيلسماك” şeklinde verilmiştir.

“delirmek”. **tilberetmek** “delirtmek”. **tilmürmek** “beklemekten gözü yolda kalmak, [11] bakışı uzatmak”. **cevāmid til** “kuşların tüyü, emir olarak del, [T62b] parçala, işba ile: [12] dil”. **tilbe** “deli”. **tilbelik** ⁷⁹¹ “delilik”. **tilmac** “çevirmen”. **tilek** “dilek, istek”. [13] **tilençi** “dilenci”. **tilev** ⁷⁹² “cengaver, yılmaz”. **tilük** “delik”. **tilik** “yerde beliren atın ayağının izi”. [14] **tilim** “kesilmiş dilim”. **tilin** ise “tilik” ve “tilim” ile aynı anlamdadır. **me‘a’l-mīm tim tim** “tüm tüm, Farsçada tim büyük kervansaray, [15] üzüntü demektir”. **tımar** “Anadolu Türkçesinde büyük ülkenin tabiinde olan küçük hükümeti kastetmektedir. Farsçada hedmet, [16] dert ortaklığı”. **tımsi tip** “var ve yok, süs harfidir”. **timür**, **Timür** “demir, bir padişahın ismidir”. **timür tiken** [17] “demir ve çelikten yapılmış bir tür üçgen diken, düşmenin yolunun üstüne serpilir. Farsçada boğa diken, [18] boğa diken bitkisi”. **timür kapu** “Derbend’e denilmektedir”. **timür kazuk** “demirden yapılmış çivi, oğlak burcu”. **timür kanat** [19] “yeni kanat çıkaran kuş”. **Timür yalığ** ⁷⁹³ “Selcuk’un babasının unvanı, Şeyh Kemâni yüzünden Etrak bu lakabla [20] tanınmışlar”. **me‘a’n-nūn** masterlar: **tınmak** “huzur bulmak, rahatlamak, Anadolu Türkçesinde söz söylemek”, **tındurmak** “rahatlatmak, [21] Anadolu Türkçesinde konuşturmak”. **tiŋlamak**, **tiŋlamağ** ⁷⁹⁴ “dinlemek, sözün gerçeğini bilmek”. **tiŋsemek** ve **tiŋgiştürmek** “tartmak, [22] ölçmek”. **tiŋteşmek** ve **tiŋteştürmek** “tartmak, ölçmek”. **tiŋleşmek** ⁷⁹⁵ “birlikte ölçmek, [23] birlikte tartmak”. **tiŋelmek** “eşit olmak”. **tiŋleşmek** “eşit olmak, birlikte eşit olmak”.

30b

[1] [T63a] **cevāmid tınc** ⁷⁹⁶ “dinc, rahat”. **tiŋgu** “duraklama, rahatlama, Kuran ayetlerinde durma”. **tiŋ** “eşit”. **tiŋteş** [2] “eş, benzer”. **tiŋteşlik** “eşitlik, benzerlik”. **Tiŋgri** “Tanrı”. **Tiŋgrilik** “Tanrılık”. **tiŋ kor** [3] “benzer, eşit”. **tiŋlik** “eşitlik”. **tınmağur** “rahatsız”. **tiŋgiz** “deniz”. **me‘a’l-vāv** masterlar: **tivremek** “dikmek, [4] dikiş atarak dikmek, şişe çekmek”. “diktirmek” anlamında olan **tivretmek** ise ettirgen halidir. **tivrelmek** ve **tivrülmek** “dikilmek”. [5] **cevāmid tivrük** “yuvarlak, el değirmenin sağlamlaştırmak için alt taşında işlenmiş ağac veya demir”. **tive tiken** [6]

⁷⁹¹ Bu kelime İŞM nüshasında “ليك” şeklinde verilmiştir.

⁷⁹² Bu kelime İŞM nüshasında verilmemiştir.

⁷⁹³ Bu kelime her iki nüshasında “تيمور بالغ” şeklinde verilmiştir.

⁷⁹⁴ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁷⁹⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “تينككلاشماك” şeklinde verilmiştir.

⁷⁹⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “تيسخ” şeklinde verilmiştir.

“deve dikenî”. **tive kuşu** “deve kuşu, Arapçada legāme”. me‘a’l-yā⁷⁹⁷ masterlar: ⁷⁹⁸
tıymak, **tıymağ**⁷⁹⁹ işbasız “önlemek”. **tıyılmak**⁸⁰⁰, **tıyılmağ**⁸⁰¹ “önlenmek”. cevāmid
[7] **tıyık** işba ile “önleme”.

bāb-ı elif me‘a’l-cīm

ج⁸⁰² “ca”, “ça” ve ح “ce”, “çe” “son, bitim, nihayet, vezin, miktar”, [8] cīm-i Fârisî ile: “köñglekçe” yani “bir tek gömlek” demek, “niçe” yani “kaç, Farsçada küçültme işaretidir” [9] “bağçe” kelimesinde olduğu gibi. elcīm-i me‘a’l-bā **çapmağ** ve **çapmaklığ**⁸⁰³ “hızlı gitmek, koşmak, koşturmak, yağmalamak, kılıç ile savaşmak, yaralamak, [10] çapmak”. **çapışmak** “birlikte koşmak ve koşturmak, karşılıklı kılıç ile savaşmak”. **çapılmak** “koşturulmak, [11] kılıç gibilerle yaralanmak⁸⁰⁴”. [T63b] **çapturmak** “koşturmak”.⁸⁰⁵ **çapğudamak** “kar ve yağmur ile birlikte esen şiddetli rüzgâr”. **çapğulaşmak** “birbirine karşı [12] kılıç ile savaşmak, savaşmak”. **çabalamak**⁸⁰⁶ “Anadolu Türkçesinde çırpınmak”. cevāmid **çap** “Anadolu Türkçesinde hile yapma, aldatma, [13] emir olarak koş, koştur, hızlı git, savaş, bir keresinde çap”. **çaba** “Anadolu Türkçesinde [14] bağış, bahşış”. **çapağan** “sürekli hızlı koşan”. **çabağ** “ufak balık”. **çapan** “yıpranmış ve yırtık elbise”. **çapavkı**⁸⁰⁷ ve **çapavul** [15] “düşmana doğru hızla koşmak”. **çapçı** “hallaç, Anadolu Türkçesinde hile yapan kimse”. **çapar** “tüm çevreyi diken [16] ve ağac ile kaplanmış yer”. **çapğulaş** “savaş, dövüş, birbirine kılıç vurmak”. **çapğun** “at koşuşturma, hücum etme, kar ile esen şiddetli rüzgâr, [17] Anadolu Türkçesinde siyah ve hızlı koşan at, el çarpmak”. **çapğunçı** “çapulcu, yağmacı”. **çapak** “Anadolu Türkçesinde göz irini, çapak”. **çabuğ** “hırkanın eteği”, bâ-yı Fârisî ile **çapuk** [18] “yüzünde yara izi olan kimse”. **cebe** “Anadolu Türkçesinde davranış, silah”. elcīm-i me‘a’t-tā masterlar: **çatmak** [19] ve

⁷⁹⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “جوامد” şeklinde verilmiştir.

⁷⁹⁸ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁷⁹⁹ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁸⁰⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “تليماق” şeklinde verilmiştir.

⁸⁰¹ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁸⁰² Bu kelime İŞM nüshasında “جا” şeklinde verilmiştir.

⁸⁰³ Bu kelime İŞM nüshasında “چايماقلىغ” şeklinde verilmiştir.

⁸⁰⁴ Bu kısım İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁸⁰⁵ Bu kısım İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁸⁰⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “چاپلاق” şeklinde verilmiştir.

⁸⁰⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “چاپانى” şeklinde verilmiştir.

çatmaklığ “iki şeyi birbirine bağlamak, birbirine çatmak”. **çatlamak** “patlamak, çatlamak”. **cevāmid cat, çet** “alçak bir kavimdirler [20] onları ğaripzāde diye derler ve işleri eşğāl-ı hasīse’dir” ve cīm-i Fârisî ile “yan”. **çatağ** “çadırın bacası ve o [21] çadır direğinin üzerine konulan delik ağac parçasıdır, ortak, pay alan”. **çatal** ⁸⁰⁸ “Anadolu Türkçesinde iki başlı olan her şey, [22] yarık dudak ve yarık çene”. **çetele** “Anadolu Türkçesinde [T64a] üzerine hesabı saklamak için çizgiler atılan ağac, çentik”. **çatğal** ⁸⁰⁹ [23] “düzgün olmayan yer, tepe”. **çatlağuc** “sakız ağacının meyvesi”. **çatma** “ağaçtan yapılmış tuzak, siyah çadır ⁸¹⁰”.

31a

[1] **çete** “Anadolu Türkçesinde yağma, çapma”. **çatı** “su yayığını asmak için kullanılan sehpa”. **çetik otı** “Anadolu Türkçesinde söğüt ağacı, Farsçada [2] gorbe bīd”. **çatıldı** “Anadolu Türkçesinde çatlak”. **me‘a’l-hā** ⁸¹¹ **cağ** “balıkçıların balık avlamak için söğüt ağacının ince dallarından düzenledikleri alettir. [3] Farsçada cengāver ve savaşçıl”. **çecek** ⁸¹² “bir tür ağac”. **me‘a’l-dāl** **çadır** “çadır, otağ”. **çadu** ⁸¹³ “bir çeşit serçe, [4] Farsçada sehr ve neyrenğ”. **cada taşı** “bir tür büyücülük ve cadıcılığa özel oyun taşı”. **çedik** “Anadolu Türkçesinde uzun bacaklı olan cüppe”. **me‘a’r-rā** masterlar: **carlamak, carlamağ** ⁸¹⁴ [5] “münadi etmek”, **carlatmak, carlatmağ** ⁸¹⁵ ise ettirgen halidir. **cevāmid car, çar** “bağırma, Lekiziye’den olan bir boy ismi, cīm-i Fârisî ile: Anadolu Türkçesinde bir tür [6] kötü kumaştan oluşan dikiş, Farsçada çanak çömlek pişirme taşı, çahar kelimesinin kısaltmış”. **çaray** ⁸¹⁶ “yüz, beniz”. **çar pud** ve **çar tıra** [7] “kötü kumaştan oluşan bir tür dikiş”. **cercer** “harman döven alet”. **çerçi** “Anadolu Türkçesinde işportacı”. **çarkab** “savaş elbisesinin yaka ve eteğinin [8] etrafındaki altın işlemeleri”. **çerkesi** “bir tür koni şeklinde olan ok”. **çerke** [9] “çadır ve otağ perdesi, Anadolu Türkçesinde kalenderi denilen küçük

⁸⁰⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “چاتاک” şeklinde verilmiştir.

⁸⁰⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “چانغال” şeklinde verilmiştir.

⁸¹⁰ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁸¹¹ Bu kelime İŞM nüshasında “جوامد” şeklinde verilmiştir.

⁸¹² Bu kelime İŞM nüshasında “چنحك” şeklinde verilmiştir.

⁸¹³ Bu kelime her iki nüshasında “چادر” şeklinde verilmiştir.

⁸¹⁴ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁸¹⁵ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁸¹⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “جوى” şeklinde verilmiştir.

çadır”. **çarm** “deri”. **ceren** ⁸¹⁷ “ahû”. [10] **çaruk** “belirgin bir şekilde yapılmış ayakkabı”. **çeri** “Anadolu Türkçesinde ordu”, “çerik” kelimesinin kısaltılmışıdır. **çerilik** “ordu komutanlığı”. me‘a’s-şîn [11] mastarlar: **çaşmak** “kaygılanmak”, **çaşırmağ**, **çaşıрмаğ** ⁸¹⁸ ise ettirgen halidir. cevâmid **çaşav** ⁸¹⁹, **çaş u paş** “koşuntulardandır, [12] dağınık”. [T64b] **çaşta** “büyük tambur, Farsçada az yemek”. **çaşn** ⁸²⁰ “tören, şenlik, genel ziyafet”. me‘a’l-ğayn mastarlar: [13] **çağlamak** “tasavvur etmek, zannetmek, dikkat etmek”. cevâmid **çağ** “vakit, doğru, düz”. **cağatay** [14] “Cengiz Han’ın ikinci oğlu”. **çağarak** “delikli alaçık yapımında işlenen ağac dallarını birbirinin içinden geçirirler”. **çağan** “Moğolcada bayram günü, [15] beyaz”. **çağanağ** “dirsek, el bükümü”. **çağdavul** “orduyu itmek amacıyla kullanılan fevc ve ordudan haberdar olurlar”. [16] **çağlama** “Anadolu Türkçesinde avaz, bağırış”. **çağlığ** “miktar, kadar, doğruluk, konuşma”. **çağır** “şarap”. **çağırğa** “gölgentilik, [17] Farsçada şadırvan”. me‘a’l-kâf mastarlar: **çakmak**, **çakmağ** ⁸²¹ “hayvanların ısırması, söz dolandırma, arkadan söz söyleme, ateş yakmaya yarayan çelik”. [18] **çakmak** “ateş ve şimşek için çakmak”. **çakılmak** “ısırılmak, arkasından söz söylenmek, parlamak, [19] ateş ve şimşek için parıldamak”. **çakışmak** “birbirine değmek”. **çaknamak** ve **çaknaşmak**, **çaknaşmağ** ⁸²² “bozulmak, perişan olmak”. [20] **çaknatmak** ve **çakıştırmak**, **çakışturmağ** ⁸²³ ise ettirgen halidir. **çakıldamak** ⁸²⁴ “çatlamak”, **çakıldatmak**, **çakıldatmağ** ⁸²⁵ ise ettirgen halidir. Atasözü olarak şöyle geçer: [21] “sin kaşnardıñg ⁸²⁶ çakıldat bağı olğan kıçınur ⁸²⁷”. cevâmid **çak** aynı “çağ” kelimesidir. **çakar** “şehrin dışında [22] ikamet amaçlı yapılan saha”. **çakal** “çakal”. **çakçalağay** ⁸²⁸ “inkilap, [23] birbirine değmek”. **çakmak** “çakmak”. **çaknaşık** “inkilap, kargaşalık”. **çakır** “şarap, mavi göz, Anadolu Türkçesinde

⁸¹⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “جون” şeklinde verilmiştir.

⁸¹⁸ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁸¹⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “چاشار” şeklinde verilmiştir.

⁸²⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “جش” şeklinde verilmiştir.

⁸²¹ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁸²² Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁸²³ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁸²⁴ Bu kelime her iki nüshasında “چاقیلداق” şeklinde verilmiştir.

⁸²⁵ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁸²⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “قاشناودنك” şeklinde verilmiştir.

⁸²⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “قیجیور” şeklinde verilmiştir.

⁸²⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “چاقی لاغای” şeklinde verilmiştir.

[1] kerkenez kuşu, şakar”. **çakır kanat** “bir çeşit ördek”. [T65a] **çakırcı** “Anadolu Türkçesinde cellat”. **çakıl** “ufak taş”. [2] **çakıltak** “kurut”. **çakıldak** “suyu onun içinde döktükleri ve ses çıkardığı değirmen ağacı, geveze”. **çakıldı** “Anadolu Türkçesinde [3] iki şeyin birbirine değmesinden hasıl olan ses”. **çakın** “parıltı, şimşek, ateş ışını”. me‘a’l-kef masterlar: **çek** [4] “düğüm, ahit belgeleri, berevat, kura”. **çekçe** “ela gözlü, meftun”. **çekdiri** “Anadolu Türkçesinde bir tür gemi”. **çekmece** “Anadolu Türkçesinde ufak [5] sandık, Rumeli ülkesinde İstanbul’a yakın bir kasaba ismidir”. **çekmen** “yağmurluk, Andhud ve Belh yakınında bir yer ismi”. [6] **çekme** “çizme”. **çeküc** ve **çeküş** “bakırcı ve kuyumcuların kullandıkları tanınmış bir alet, çekiç”. **çege**⁸²⁹ “Arapçada rig-i haşî, [7] Fergana dağlarında biten bir tür meyve”, kâf-ı Fârisî’nin şeddesi ile **çekke** “alın iki tarafındaki şakak”. **çeki** “Anadolu Türkçesinde [8] yüz kırk hokkaya denk gelen bir tür vezindir ve her hokka Rumelilerin dört yüz derhemidir ve her derem ise dört dang miskaldir”. **çekin** “çimen, [9] ipekten dikilen desen, Kalmak lugatında kulak demektir”, kâf-ı Fârisî ile [10] **çegin** “çeltikler üzerinde oluşan siyah benler ve sivri uçları var”. me‘a’l-lâm masterlar: **çalmak**, **çalmağ**⁸³⁰ ve **çalmaklıg** “çalgı aletini çalmak”. **çalışmak**, **çalışmağ**⁸³¹ ve **çalışmaklıg** [11] “birbirine çalınmak, çalışmak”. **calatmak**⁸³² “haberdar etmek”, cîm-i Fârisî ile **çalatmak** “sinirden gözlerin fal taşına dönüşmesi”. **çalmaklıg** “çalgı aletini çalmak, Anadolu Türkçesinde çalmak”. **çalınmaklıg** ve **çalılmak** “çalgı aletinin çalınması”.⁸³³ [T66b] cevâmid cele “Moğolcada [12] şapkadan sarkılan saçak”. **çalayır** “Etrak’a mensûp olan bir boy ismidir”. **çal** “sakal, tüy, kılı kızıl ve beyaz olan at, deve yavrusu, [13] ayran, emir olarak çalgı aletini çal, Anadolu Türkçesinde emir olarak çal, Farsçada çukur yer, ördek boynu, yuva, Arapçada [14] hebârî denilen bir tür kuş, Kazvin şehrinde bir köy ismi, Bedahşan şehrinde bir köy ismi, Hintçede her dört guruba bir çal denilir [15] iki gurup ise bir fersahtır, davranış, bir tür balık”. **çalapar**⁸³⁴ “örümcek ağına yakalanmış sinek kanadı”. **çalasın** “çevik, çabuk”. [16] **çalağay**

⁸²⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “چکریک” şeklinde verilmiştir.

⁸³⁰ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁸³¹ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁸³² Bu kelime İŞM nüshasında “چالامتاغ” şeklinde verilmiştir.

⁸³³ Bu kısımda son üç kelime İŞM nüshasında verilmemiştir.

⁸³⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “چالار” şeklinde verilmiştir.

“fare avlayan kuş”. **çalay**⁸³⁵ “fare avlayan kuş, Etrak’a mensûp olan bir boy ismidir, çalayım, çal, çalasın, çalmış”. **celeb** “Anadolu Türkçesinde [17] Tanrı’nın adlarından”. **çelpek** “yağda pişirilmiş bir çeşit ince ekmek”. **çalpav** ve [18] **çalpuğ** “suyun birikimi sonucunda çamur olan yer”. **celebi** “Anadolu Türkçesinde yazar, şâir, okur, bilgin, zarîfû‘ t-teb”. [19] **çalgu** “Anadolu Türkçesinde çalgı aleti, çevik durum”. **çalquyın** “sırt üste yatma durumu”. **çalma**⁸³⁶ “peşmetal, sarık, [20] eyerin önüne dikilmiş bir çeşit saplı kap, süvarilikte su içilmek için kullanıllar”. **çelenk** “kuş [21] kanadının en kaba tüyü, cengaverlik işareti olarak şapkaya asılan silindir biçiminde olan her şey”. **çalıcı** aynı “çalguçı” kelimesidir ve “Anadolu Türkçesinde nüfuz eden her şey demektir”. **çalış** [22] “çaba, emir olarak çalış”. **çeliş** “iki değişik ırktan husule gelen her şey, melez”. **çalığ** ve **çalık** [23] [T66a] “asi ve serkeş at”. **çelik**⁸³⁷ “Anadolu Türkçesinde usaresiz çelik”. **çelim** “güzellik, doğru düzgün terkip”. **çalın** “çakmak”. me‘a’l-mim masterlar:

32a

[1] **çamlanmak** ve **çamlanmaqlıg** “üzüntü ve rahatsızlıkla konuşmak”. cevâmid **çamaşır** “Anadolu Türkçesinde elbise, çamaşır”. **çam** [2] **ağacı** “lâden ağacı, mum ağacı”. **çemçe** “büyük kaşık”. **çemçe balıg** “Anadolu Türkçesinde bir tür balık, Farsçada keşceliz”. [3] **çam sakızı** “lâden ağacının zamkı”. **çemen** ve **çemender** “gevşek ve yolu tanımıyan yük taşıyan hayvan, Farsçada bağ ve bûstân”. **çamur** “siyah [4] çamur”. me‘a’n-nûn masterlar: **canak** “üzengi, bir boy ismi”, cîm-i Fârisî ile **çanak** “kase, Farsçada conâg gerd, [5] eyerin üzerindeki süslü yapıların zikzak ve kabartmaları”, ilki mazmumken “eyerin eteği ve üzeni tesmesi”. **cendek** “kuşların ölüsü”. **çanık** [6] “havanın üzerindeki karanlık”. **çanķa** “çatal”. **canķı** “danışma, hayırlı iş”. **çanğ** “çan, zil”. چنک ve چانک⁸³⁸ “çenğ” [7] “çene”. me‘a’l-emâle **çenğek**⁸³⁹ “demirden yapılmış ve başı eğri olan bir tür alet”. me‘a’l-vāv **cav** “yâ harfin muharifidir, düşman, [8] bir şehir ismi, ordan Hanbalığ’a kadar bir ay yoldur, Moğolların kabesi olan Dalayelme”, cîm-i Fârisî ile **çav** “şan ve şöhet, [9] padişahın

⁸³⁵ Bu kelime İŞM nüshasında verilmemiştir.

⁸³⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “چاله” şeklinde verilmiştir.

⁸³⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “چلیک” şeklinde verilmiştir.

⁸³⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “چانک” şeklinde verilmiştir.

⁸³⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “چنکال” şeklinde verilmiştir.

adını üzerine yazılan ve para yerine kullanılan kağıttır”. **çavcı** “Moğolcada topuk”. [10] **çavdur** “Kiyuk Han ibni Oğuz Han’ın oğludur, Moğolcada namus sahibi olan kimse, Türkman’a mensûp olan bir biy ismidir”. **çevrük** “Anadolu Türkçesinde [11] kasırğa”. **çevrünti** ⁸⁴⁰ “Anadolu Türkçesinde buğdayın arasında olan siyah taneler, [T66b] zevân”. **cavşa** “zincifre, buğday afeti”. **cevek** “renk, [12] boya, boyalı”. **çavluk** “torun”. **çevüt** ⁸⁴¹ ve **çevürme** ⁸⁴² “saha, duvar, çadır ve evin önünde yapılan perde”. [13] **çavuş** “hayvancı ⁸⁴³, bekçi, eşik ağası, kervana yol gösteren kimse”. **cavun** “nehir”. **ce, ca, çe, ça** [14] “sonsuz, gaye, vezin, miktar, bağlaç kelimelerdendir”. Örneğin: “özgece” yani “başka türlü” ve “sonğce” ve “ardınca” yani “ardından”, [15] cîm-i Fârisî ile “könglençe” yani “bir tek gömlek”, “neçe” yani “kaç tane”, “bağça” ve “tağça” yani “küçük bağ ve tak”. me‘a’l-yâ [16] masterlar: **caykamak, caykamaqlıg, caykanmak, caykanmağ** ⁸⁴⁴ ve **caykatmaqlıg** ⁸⁴⁵ “kıpırdatmak, dolandırmak, karıştırmak”, [17] **caykanmağ** ⁸⁴⁶, **caykanmaqlıg, caykalmak ve caykalmaklıg** “hava, su ve alevin kımıldaması, kareket etmesi”. [18] **caynamek ve caynamaklık** “çiğnemek, Arapçada mażğ”. **caymak, caymağ** ⁸⁴⁷ “havanın kararması”. cevâmid çay “Anadolu Türkçesinde [19] sel ve su geçidi”. **çayan** ⁸⁴⁸ “akrep, akrep burcu, Anadolu Türkçesinde bin ayağı olan ir tür böcek ve kırk ayak dahi denilir”. **ceyren** “ahû”. [20] **çayır** “çok köklü olan ve birbirinin içine geçmiş bir tür bitki”. **çaykun** “hava ve suyun kımıldaması”. **çaylak** “Anadolu Türkçesinde [21] çaylak, gelivac”. **çaylan** “kumlu toprak”. **çayılğan** “Kongrat boyu savaş esnasında birbirini [22] bellemek için söyledikleri kelimedir ve “uratlanmış” ederler yani seslerler”. mażnûmâtü’t-tâ’ı me‘a’l-bâ masterlar: **çubulmak, çubulmağ ve çubulmaklıg [T67a]** “çürümek”. [23] **çubultmak, çubultmağ** ⁸⁴⁹ ve **çubultmaklıg** ise

⁸⁴⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “چارونتى” şeklinde verilmiştir.

⁸⁴¹ Bu kelime İŞM nüshasında “چاودت” şeklinde verilmiştir.

⁸⁴² Bu kelime İŞM nüshasında “چاودورمه” şeklinde verilmiştir.

⁸⁴³ Bu kelime İŞM nüshasında “چوب دار” şeklinde verilmiştir.

⁸⁴⁴ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁸⁴⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “چايقانماقليغ” şeklinde verilmiştir.

⁸⁴⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “چايقانماع” şeklinde verilmiştir.

⁸⁴⁷ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁸⁴⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “چاپان” şeklinde verilmiştir.

⁸⁴⁹ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

ettirgen halidir. **çubrumak**⁸⁵⁰, **çubrumaklığı**⁸⁵¹, **çubrulmak**⁸⁵², **çubrulmaklığı**⁸⁵³, **çubruşmak**⁸⁵⁴,

32b

[1] **çubruşmaklığı**⁸⁵⁵ “sırayla birbirinin arkasından uzalmak”, **çubrutmak**⁸⁵⁶ ise ettirgen halidir. **cevāmid çöp** “lâyük, uygun, [2] çörçöp”. **çupan** “çoban”. **çupan aldatan** Turan Tükçesinde **çupan aldayıcı**⁸⁵⁷ “Anadolu Türkçesinde atmaca kuşuna [3] benzer bir tür kuş. Farsçada şobān feribek”. **çupan kuşu** “serçeden daha küçük ve sarıya mayil açık mavi renkli olan bir tür kuş”. [4] **çupçuk** “serçe”. **çöpür** “keçi ve koyun yünü, çok ağacı olan orman”. **çubuk**, **çubuğ** “yeni bitmiş küçücük dal, ince [5] küçük dal”. **me‘a’t-tā çot** “marangoz keseri”. **me‘a’l-cīm cucutmek** ve **cucutmaklık** “tatlı ve leziz yapmak”. **cucurgenmek** [6] ve **cucurgenmaklık** “tadını anlamak, bir şeyin tadına bayılmak”. **cevāmid çöçek** “saksı kap”. **cucğa**⁸⁵⁸ [7] “domuz yavrusu”. **cücük** “tatlı”. **cocı** “Moğolcada ansızın, Cengiz Han’ın küçük oğlunun ismi, bu adlandırmanın açıklamasında şöyle yazmışlar: cucı [8] yolda doğdu, yol korkunçtur ve beşik yapma imkanı olmadığı için biraz unu hamur yapıp ve çocuğun [9] vücudu incinmesin diye ona sararlar ve böylece cucı ansızın doğmuş demektir”. **el-hā çoḥ** “çok”. **me‘a’r-rā** masterlar: **çörgemek** ve **çörgemeklik** [10] “yanmak, kıl ve cilt ve benzer şeylerin ateş etkisi altında kavrulması”. **çörgenmek** ve **çörgenmeklik** [T67b] “burulmak, [11] kıvrılmak, ateş yüzünden yanıp kararmak”. **çürümek**, **çürümeklik**, **çürüşmek** [12] ve **çürüşmeklik** “çürümek”. **cevāmid curra** “bütün hayvanların erkeği, beyaz keçi ve doğanın erkeği. Farsçada her şeyin küçüğü, yiğit, [13] cesur, bir tür çalgı aleti, Şiraz şehrinin bir köyü”. **çur** “bir yerde, bir cins, tüm, toplum”. **çurpa** “sülün yavrusu”. [14] **çurtan** “Anadolu Türkçesinde su borusu. Arapçada mizāb”. **çörçek** “efsane”. **çürdük** “Anadolu Türkçesinde yaprağı [15] kerevize benzer bir çeşit bitki. Farsçada zūferā”. **çorğa** “dibi ağzından daha geniş olan bir çeşit kap ve içine

⁸⁵⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “چوپورماق” şeklinde verilmiştir.

⁸⁵¹ Bu kelime İŞM nüshasında “چوپورماقلىغ” şeklinde verilmiştir.

⁸⁵² Bu kelime İŞM nüshasında “چوپورولماق” şeklinde verilmiştir.

⁸⁵³ Bu kelime İŞM nüshasında “چوپورولماقلىغ” şeklinde verilmiştir.

⁸⁵⁴ Bu kelime İŞM nüshasında verilmemiştir.

⁸⁵⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “چوپوروشماقلىغ” şeklinde verilmiştir.

⁸⁵⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “چوپوروتماق” şeklinde verilmiştir.

⁸⁵⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “چوپان الدانجى” şeklinde verilmiştir.

⁸⁵⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “چوجيغه” şeklinde verilmiştir.

yoğurt dökerler”. **çörgeşük** ⁸⁵⁹ [16] ve **çörgük** “pek siyah, kavrulmuş”. **çörek** otı “ḥabbetü’l-sevdā”. **çürük** “çürük”. **çura** “erkek hizmetçi”, [17] “cîm” ve “nûre” veznindeyken **cura** “birbirine uyan şeyler” demektir. **çurı** “pek güzel ve ufak olma hizmetçi karı”. me‘a’z-zâ-ü’l mu‘ceme mastarlar: **çözmek** ve **çözmeklik** [18] “birbirinden çözmek, yaymak”. **çözülme** ve **çözülme**lik “birbirinden çözülmek, ayrılıp ve dağılmak”. me‘a’ş-şîn **çöşkürmek** [19] ve **çöşkürme**lik “hapşırma” ⁸⁶⁰. cevâmid **çöşkür** “hapşırık” ⁸⁶¹. me‘a’l-ğayn **çuğ**, **çuğ** “ekincilik zamanında ineğin boynuna asılan ağac” [20] ve cîm-i Fârisî ile **çoğ** “kıvılcım, Kalmukların şapkalarındaki süslü saçak”. **çoğan** “çoğan, yeni tomurcuk halinde olan erik ve kayısı”. [21] **çoğurcu** [T68a] “küçük bir kuş ismi”. **çuğul** “kovcu, söz dolandıran”. el-fâ **cufuk** “beni İsrail”. me‘a’l-kâf mastarlar: **çokumak** ve [22] **çokuşmak** “aramak, araştırmak, dalmak”. **çokulmak** “aranmak, derinleşmek”. [23] **çokalmak**, **çokalmağ** ⁸⁶² “çoğalmak”. cevâmid **çok** “çok, Kılmakiyye’nin şapkasının saçağı”, bu lakablardan dolayı Kılmak valilerini

33a

[1] sultanların mektuplarında “başı çokluk ulusı⁸⁶³ oluğ nûresi” diye yazarlar. **çokal** “at eyerinin altındaki örtü”. **çokluk** [2] “sincab başlarını toplayarak onunla dikilen kürk, çokluk, saçaklı”. **çokmar** “topuz, gürz”. **çukur** [3] “çukur”. me‘a’l-kef mastarlar: **çökermek** “yatıştırmak”. **çökerilmek** “yatıştırılmak”. **çökmek** “çökmek”. [4] cevâmid **çök** kelimesi “çökermek” fiilinin ism-i mastarıdır. **çögeri** “kamış gibi uzun ve [5] üzüm salkımı veya mısıra benzer taneleri olan bir çeşit bitkidir, ata yem olarak yedirirler veya un yapıp pişirirler”. **çökek** “suyun çekilmesi, çamur, [6] çökelek”. **çökelik** “katılaştırılıp ve kaynatılan ekşi ayran”. **çögen** “çevgen”. **çöküc** “kuyumcu ve [7] bakırcıların kullandığı alet, Arapçada meṭref”. **çügür** “çeng denilen bir tür çalgı aleti”. me‘a’l-lâm mastarlar: **çulğamak**, **çulğamağ** ⁸⁶⁴ “dönmek”. [8] **çulğaşmak** ve **çulğanmak** “dönülmek”. cevâmid **cul**, **çöl** “hayvanın örtüsü, örümcek

⁸⁵⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “چوركانوشوك” şeklinde verilmiştir.

⁸⁶⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “عطيه كرين” şeklinde verilmiştir.

⁸⁶¹ Bu kelime İŞM nüshasında “عطيه” şeklinde verilmiştir.

⁸⁶² Bu kelime İŞM nüshasında verilmemiştir.

⁸⁶³ Bu kelime İŞM nüshasında “اوسينك” şeklinde verilmiştir.

⁸⁶⁴ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

ağı”, cîm-i Fârisî ile “çöl”. [9] **çolak** “eli sakat olan kimse”. **çolpalak**⁸⁶⁵ “vurmak”. [T68b] **çolpan** “kervan kıran yıldızı”. **çoplu** [10] “ince dallardan yapılmış pilav süzgeci”. **coldu** “ihşan, ödül”. **cülge** “iki dağ arasındaki [11] su ve çimenli olan düzgün yer”. **çömlek** “saksı veya bakırdan yapılmış tencere”. [12] me‘a’l-mîm masterlar: **commak** “suyun altına dalmak”, **comurmak** ise ettirgen halidir. **çömelmek** “iki ayak üstünde oturmak”. cevāmid **çum** [13] “abartmak için kullanılan laftır, toplam, tüm anlamında. Örneğin: yüzünen⁸⁶⁶ cüm”. **çomak** “dügümlü baston”. **çömele** [14] “kadınların boyun bağları”. **çoman** “tembel, üşengen”. **cumca**⁸⁶⁷ “gömlek”, her ikisi cîm-i Fârisî ile **çömçe** “ağac veya bakırdan yapılmış büyük kaşık”. **çomurğan**⁸⁶⁸ [15] “dalgıçlık yapma, yüzme”. **çömüş** “tenceden yemek çıkarmak için kullanılan kevgir”. **çömüşlü** [16] **hatay** “Özbekiyye’ye mensûp olan bir boy”. me‘a’n-nûn masterlar: **çonkaymak**, **çonkaymağ** aynı “çömelmek” kelimesidir. cevāmid **çontayı** “küçük heybe”. [17] **çonkayıtma** “hırsızlık amacıyla bir köşede iki ayak üzerine çömelmek”. **cunğ**, **cünğ**, **conğ**, **cung** “büyük yük taşıyan deve, gemi, Özbekiyyecede [18] yün. Farsçada şiir ve nesir mecmuası”. **çüne** “Moğolcada çakal”. **Çöve’ün kol** “Moğolcada sol taraf”. **cövenkar** [19] “sol taraf”. **covun** “Moğolcada nehir”. me‘a’l-yâ masterlar: **cuymak**, **cuymağ**⁸⁶⁹ “gidermek, yok etmek”, [20] cîm-i Fârisî ile **çuymak**, **çuymağ** “ısımak”. cevāmid **çuyun**, **çoyın** “demir”. meksûrâtü’l-cîm-i me‘a’l-bâ [T69a] **cibe** “silah, giyim kuşam”. **cıbar** “nemli hava”, [21] cîm-i Fârisî ile **çıpar** “vücudunda başka renkten de benleri olan at”. **çıban** “dümel, çıban”. **cibir** “dağ keçisi, Moğolcada kanat, [22] Arapçada cenâh”. **cibilger**⁸⁷⁰ “at yuları”. **çıbin** “sinek”. me‘a’t-tâ masterlar: **çıtmağ**, **çıtmağ**⁸⁷¹ “surat asmak”. **çıtıklamak** [23] “çimdikleme”. cevāmid **çit**, **çıt** “Kaşgarlı’nın lügatına göre yan demektir, Anadolu Türkçesinde ağac ve kamıştan yapılan duvar,

33b

⁸⁶⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “چولپالا” şeklinde verilmiştir.

⁸⁶⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “نورين” şeklinde verilmiştir.

⁸⁶⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “چومی” şeklinde verilmiştir.

⁸⁶⁸ Bu kelime her iki nüshasında “چومورغای” şeklinde verilmiştir.

⁸⁶⁹ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁸⁷⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “جبلکار” şeklinde verilmiştir.

⁸⁷¹ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

[1] emir olarak surat as". **çituk** "suratı asık kimse, büzüşen". **çitgir** "Moğolcada şeytan". **me' a'l-cim** چيچان ve [2] چيچن "**çiçen**" "akıllı, bilgin". **çıçavut** ⁸⁷² "Özbekiyye'ye mensûp olan bir boy ismi". **çiçek** "filiz, gonca, çiçek hastalığı". **çiçe** Semerkandi'ye göre "hala" ve Harezmi'ye göre "abla" demektir. [3] **cıciğ** "koyun kuyruğunun eritilmiş yağı". **me' a'd-dāl cıdamak, cıdamağ** ⁸⁷³ "katlanmak". **cevāmid cıda** "süngü, emir olarak katlan". [4] **me' a'r-rā çırpmağ, çırpmağ** ⁸⁷⁴ "vurmak, tokat atmak, ince dalla vücudu dövmek", **çirtmağ, çirtmağ** ⁸⁷⁵ "zahme vurmak, temizlik, [5] ustura ile vücuda hacamat yapmak, çekirdekli olan her şeyi dişle kırmak". **çırğamağ, çırğamağ** ⁸⁷⁶ "eğlenmek, zevk sürmek". **çırmamağ** ⁸⁷⁷, **çırmamağ** ⁸⁷⁸ [6] "sarmak", **çırmaşmak, çırmaşmağ** ⁸⁷⁹, **çırmalmak** ve **çırmanmağ, çırmanmağ** ⁸⁸⁰ "sarılmak" ve "burmak" anlamında olan **çırmaşturmak** ise ettirgen halidir. [7] **çiriklemek** "atak yapmak". **cevāmid cır** "kadeh, irin ve çıban", cîm-i Fârisî ile **çır** "gurubca [8] uçan kuşlar, [T69b] Taşkent'te ⁸⁸¹ bir ırmak ismi, Farsçada soyulup ve boyalanmış geyik derisi". [9] **çıray** "yüz, şekil, çehre". **çıraylığ** "şekle mensûp olan". **çırpı** "Anadolu Türkçesinde ufak odun". **cırpıcı** "Anadolu Türkçesinde ipekci, [10] kasar". **circir** "pamuğu çekirdeğinden ayırmak için kullanılan alet, halac". **circirek** "Anadolu Türkçesinde yazın otlakta öten ve [11] çekirgeye benzer bir böcek". **cırğalañğ** "Herat'ta bir avlanma ve gezinme yerinin ismi". [12] **cırğamış** "eğlence". جیرکا ve جیرکه "**cirge**" "sıra, insanlar tarafından ortaya alınarak avlanan av", [13] cîm-i Fârisî ile **çirge** "çadır perdesi, Anadolu Türkçesinde kalenderi denilen bir tür çadırdır". **cirgelik** [14] "meslektaş", cîm-i Fârisî ile **çirgelik** "çadır ve otağ sahibi". **çırılık** aynı "circirek" kelimesidir. **çıram** ⁸⁸² "Anadolu Türkçesinde alev". **çırınaş** [15] "eğri buyru, emir olarak buyrul". **çırmaşlığ** "bükülmüş, buruklu". **cirib** "bir tür uzunluk

⁸⁷² Bu kelime İŞM nüshasında "جیحاد" şeklinde verilmiştir.

⁸⁷³ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁸⁷⁴ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁸⁷⁵ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁸⁷⁶ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁸⁷⁷ Bu kelime İŞM nüshasında "جیرباماق" şeklinde verilmiştir.

⁸⁷⁸ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁸⁷⁹ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁸⁸⁰ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁸⁸¹ Bu kelime İŞM nüshasında "تاشکب" şeklinde verilmiştir.

⁸⁸² Bu kelime İŞM nüshasında "جیرک" şeklinde verilmiştir.

ölçme birimi, altmış arşın [16] mürebba”. **çirik** ve **çirikçi** “ordu”. **cırım** ⁸⁸³ “Özbekiyye’de bir tür şarkı ve türkü söylemektir”. **me‘a’z-zā** masterlar: **çizmek** [17] “Anadolu Türkçesinde çizmek”. **çizginmek** ⁸⁸⁴ “Anadolu Türkçesinde dolaşmak”. **cevāmid cız u bız** “koşuntulardandır, [18] yağ ve kebabın ateşe damlaması sonucunda çıkan ses”. **çizlğ** “kazanın dibinde kalan [19] koyun kuyruğun ufak kavurması”. **me‘a’s-sīn cisgin** ⁸⁸⁵ “ağaçların üzerinde [T70a] donan nem”. **me‘a’l-ğayn çığnanmak** ⁸⁸⁶ “Anadolu Türkçesinde ayakaltında kalmak”. [20] **çığnatmak** ⁸⁸⁷ ise ettirgen halidir. **cevāmid cıg, çıg** “bağırtı, figan, cīm-i Fârisî ile: ev veya çadırın önüne konulan ince dallardan [21] yapılmış hildir”. **cıgan, çıgan** “yoksul, cīm-i Fârisî ile: kuzen”. **cığa** “tüy, [22] sultanların başına taktıkları tüy”. **cıgı** aynı “cığ” kelimesidir. **çığıt** “Anadolu Türkçesinde hamile kadınların vücudunda oluşan benler”. **cıgır** [23] “üzerine rüzgâr eserek katlanmış kar, ateş etkisi altında büzüşen cilt”. **çığırğu** “Anadolu Türkçesinde ses”. **çığıldan**

34a

[1] “kuşun boğazına asılan bağ”. **çığıldı** “düşmeni itmek için çekilen eziyet”. **çığın** “Anadolu Türkçesinde [2] bohça”. **me‘a’l-kāf** masterlar: **çıkmağ, çıkmağ** ⁸⁸⁸ “çıkmağ”, **çıkarmak** ise ettirgen halidir. **çıkışmak** [3] “birbirine karşı hoş çıkmak”. **cevāmid çık** “köpeği uzaklaştırmak için kullanılan lafz, emir olarak çık, dışarı”. **çıkırık** “pamuk ve [4] ipeği eğirmek için kullanılan çarh”. **çıkırıkçı** “çarhı çeviren kimse”. **çıkğur** ⁸⁸⁹ “çıkarılabilen her şey”. **çıkuk** “yerinden çıkmış”. **çıkır** [5] aynı “çıkırık” kelimesidir. **çıkış** “dar bir alandan geniş alana çıkış yeri”. **me‘a’l-kef** masterlar: **çikmek** “çekmek”, **çiktürmek** ettirgen hali, [6] **çikişmek** müfaale ve **çekilmek** ise infial babıdır. **çikremek** “burnun kuruluşu nedeniyle gözün açık kalması”. **cevāmid çigit** “çiğit, pamuk tohumu”. [7] **çigdig** “pamuk tohumu, bār-ı şecer-ı elbek”. **çikdiri** “Anadolu Türkçesinde bir tür gemi”. **çigelek** ⁸⁹⁰ [T70b] “dut

⁸⁸³ Bu kelime İŞM nüshasında “جيرانم” şeklinde verilmiştir.

⁸⁸⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “چيزكيشماك” şeklinde verilmiştir.

⁸⁸⁵ Bu kelime İŞM nüshasında verilmemiştir.

⁸⁸⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “چنعتاماق” şeklinde verilmiştir.

⁸⁸⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “چنعتانماق” şeklinde verilmiştir.

⁸⁸⁸ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁸⁸⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “جيققور” şeklinde verilmiştir.

⁸⁹⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “چيكليك” şeklinde verilmiştir.

gibi [8] ufacık taneleri olan bir tür meyvedir yetişmiş kırmızı, karamsı renkli ve mayhoş tadı var, bitkisi ise sarımsak kadardır ve sır tutu [9] derler”. **çikmen** “yağmurluk”. **çigürtke** “çekirge”⁸⁹¹. **cigirdek**, **çigirdek** “ormanda yetişen iğde, cîm-i Fârisî ile: meyve çekirdeği”. **çigildem** “lâle bitkisinin kökü”.⁸⁹² **çigildem çiçeği** “çöl sarmısağına [10] benzeyen bir tür kök”. **çikin**, **çigin** “ipekten dikilen çimen, bitki ve potalar, kâf-ı Fârisî ile: çeltiklikte bulunan [11] siyah taneler, omuzun baş kısmı, lavanta nebati”. **me‘a’l-lâm** masterlar: **cılamak** “Moğolcada istemek, dilemek, [12] sürmek”. **çıldırmağ**⁸⁹³ “Anadolu Türkçesinde delirmek, çıldırmağ”. **cevâmid cil**, **cıl**, **çil** “gibi anlamını ifade etmektedir. Örneğin: “ağçıl” yani “beyaz” ve cîm-i [13] Fârisî ile: ceviz içi demektir, Anadolu Türkçesinde çopur, çil kuşu, buğday yığını”. **çilek** “meyvesi [14] kırmızı ve tatlı olan bir tür çöl bitkisi”. **cılamış** “Moğolcada sürmek”. **cılav** “dizgin, at yuları, piş cilavu: atı binen kimsenin ayak ucu”. **cılavlığ** [15] “yularlık”. **cılay**, **ciley** ve **cılayın** “gibi, benzer, ancılayın: onun gibi”. **çılbur** “at reşmesi”. **çılplık** “göz irini”. [16] **cıldam** “çabuk, hızlı”. **cılgava**⁸⁹⁴ “derisinden kürk yapılan ve kedi [17] büyüklüğünde olan bir tür hayvan”. **cılgu** “kuşun boynuna bağ asmak”. **çılğın**⁸⁹⁵ “Anadolu Türkçesinde deli, çılğın”. **çilimli** “Anadolu Türkçesinde elli ayaklı”. [18] **cile** “sürmek, çabalama”. **cili**, **cılı** “savaşta kullanılan mancınık, suçlu kimsenin boynuna asılan demir halkası, sıcak ve rahat yer”. [19] **ciliye**⁸⁹⁶ “gerdanlık, uzun zincir”. **me‘a’l-mîm**⁸⁹⁷ [T71a] masterlar: **çimdimek** “iki parmak ucuyla ısırmak, çimdik, Farsçada nişgünc [20] grafted”. **cevâmid cime**, **cemceme** “bataklık yer”. **çimdığan**⁸⁹⁸ “kuşların yumuşak tüyü”. **çimdik** “çimdik”. **cımilliğ**⁸⁹⁹ “kapı perdesi, başörtüsü”. [21] **me‘a’l-n-nûn** **çinemek**⁹⁰⁰ “ölçmek, değerlendirmek, tasavvur etmek”. **cevâmid çin**, **çin** “yalanının tersi”. **çincanağ**⁹⁰¹ “küçük parmak”⁹⁰².

⁸⁹¹ Bu kelime İŞM nüshasında “ تلخ ” şeklinde verilmiştir.

⁸⁹² Bu kısım İŞM nüshasında bulunmamaktadır.

⁸⁹³ Bu kelime İŞM nüshasında “ چیکدیرماق ” şeklinde verilmiştir.

⁸⁹⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “ جلفاوه ” şeklinde verilmiştir.

⁸⁹⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “ حلقين ” şeklinde verilmiştir.

⁸⁹⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “ جلبه ” şeklinde verilmiştir.

⁸⁹⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “ مع النون ” şeklinde verilmiştir.

⁸⁹⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “ جيمدنجان ” şeklinde verilmiştir.

⁸⁹⁹ Bu kelime her iki nüshasında “ جيلنغ ” şeklinde verilmiştir.

⁹⁰⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “ جيلناماك ” şeklinde verilmiştir.

⁹⁰¹ Bu kelime İŞM nüshasında “ جيني طاق ” şeklinde verilmiştir.

⁹⁰² Bu kelime İŞM nüshasında “ انكشت ” şeklinde verilmiştir.

çınkırak⁹⁰³ ve **çınkırav** “çan”. [22] **cıng** “at koşuşturma ortağı”. **cıngırağı** “Anadolu Türkçesinde zil, çan”. **cıngseng** “vekil-i saltanat”. **çinge** [23] “düğünlerde söylenen bir tür şarkı, düğünün yücelmesi için kadın ve erkek kol kola verip dansederek söyledikleri şarkıdır”.

34b

[1] **Çingiz** “sultanların sultanı, gerçek ismi Temuçin olan meşhur bir padişah ismidir”. **çingizi** “sağlam, kalıcı [2] ve ondan sonra çengiz diye tanındı, çoğul ekidir, adlandırma nedeni ise padişahlığın sağlam olmasıdır”. **el-vāv** masterlar: **çivlirmek**⁹⁰⁴ [3] “sayıklamak”. **çivürmek** “çevirmek”. **çivrülmek** “çevrilmek”. **cevâmid çivrük** “yollarda olan eğri buyruluk, [4] Anadolu Türkçesinde bir engelle karşılaşan su veya hava akıntısının dönerek yaptığı çevrinti, girdab”. **çivrünti** ve **çivürme** “çavrunu” ve “çavrulma” kelimeleriyle aynı anlamdadırlar. **çivürtke** “çekirge”⁹⁰⁵. **civek** “Anadolu Türkçesinde [5] ekşi tadında olan çöl üzümü”. **çivit** “Anadolu Türkçesinde boyacıların kullandıkları mavi renk, çivit”. **civir**⁹⁰⁶ “dağ keçisi”. **me‘a’l-hâ çih** “Anadolu Türkçesinde çiğ, akıntı” ve “cîm-i ebced” ile [6] “Farsçada gizli olmayan, örtüsüz”. **ci, cı, çi, çı** “dildaş, sevecen, ismi meful işareti; alıgucu gibi, cîm-i Fârisî ile ise fail işaretidir: [7] timurci gibi, tetmîm-i sûret olarak da geçmektedir”. **ciyen, çıyan** “babası evinde nişanlıyken sevişip gebe olan ve daha sonra [8] nişanlısının evine giden kız, cîm-i Fârisî ile; akrep [T71b] burcu”. **çiye** “vişne”. **ciym** “ordu”.

elhâ-ı meftûha

hâriş “tebah, mahv”. **hâkık kuşu**⁹⁰⁷ [9] “Farsçada morğ-i hâk güy”. **havlan** “geçen sene, kinâye olarak bayramlık ve yıllık haracı demektir”. **kitâbü’l-hâ’ül-meftûha me‘a’l-elif** [10] masterlar: **hatun** “büyük hanım, büyüklerin karıları”. **haşa** “Anadolu Türkçesinde atın eyerinin örtüsü”. **hakan** “padişahların [11] padişahı, genelde her padişah ve özellikle Çin padişahları, nasıl ki Bizans, Roma ve Almanya’da Kayser, ‘Acem’de Kesrâ, [12] Hindistan’da Ray, Turan’da Han, Kerc’de Şav, Tatar’da

⁹⁰³ Bu kelime İŞM nüshasında verilmemiştir.

⁹⁰⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “جبولما” şeklinde verilmiştir.

⁹⁰⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “تلخ” şeklinde verilmiştir.

⁹⁰⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “جويز” şeklinde verilmiştir.

⁹⁰⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “حق توشى” şeklinde verilmiştir.

Kesrâ, Yemen'deyse Tebe' 'dir". [13] **hak pelek** Azerbaycan'da "arturma" denilen bir tür oyundur. **han** "Türkler arasında padişah demektir". [14] Rumeli sultanları Türkman boyundan oldukları için kendilerini "han" diye adlandırdılar ve Arabistan ile Hicâz'ı ele geçirdikten sonra ise "sultan" [15] lafzını eklediler, "sultan" Arapçada "padişah" demektir ve böylece Rumeli'de padişaha "emir" denildiğini gördükleri zaman [16] kendi emirlerine "han" ve "sultan" ismini verdiler. Bununla birlikte Hindistan'da Gürekenler kendilerini "padişah" ve ülkenin büyüklerine [17] ise "han" diyorlardı, "Farsçada ev, kervansaray, bal peteği demektir". **hata** "Çinin darü'l-mülkü, Çinin şemal kıtası". [18] **hatay** "Özbekiyye'ye mensûp bir boy". **haçır, hacır** "binmek veya yük taşımak için kullanılan hayvan". **haral** "Anadolu Türkçesinde büyük çuval". **haşal** ⁹⁰⁸ "Anadolu Türkçesinde kağıt veya [19] kumaşa aklık ve düzgünlük veren ve nişaste ve kitreden yapılan bir madde, Farsçada mekl-i ezrek denilen bir çeşit zambak". **hata** aynı "hata" kelimesidir ⁹⁰⁹. **haftan** "iki taraftan da yırtık olan elbise, [20] Anadolu Türkçesinde hırka". **halta** "Kılmak dilinde hediye, bağış". **halac** "Etrak'a mensûp olan bir boy ismi, Oğuz Han zamanında [21] askerlerin birisinin karısı doğum yaptı [T72a] fakat kadın güçsüzlükten hasta düşüp, yürüyemedi, bu yüzden ordu durmak zorunda kaldı. Bu arada [22] çakalın biri bir sülün kuşu avladığını gördüler, kadının eşi ağaçla çakalı uzaklaştırdı ve sülün kuşunu kebab edip karısına yedirdi [23] oysa yiyince sütü akmaya başladı. Oğuz Han bu olayı duyunca kal aç! dedi. ve daha sonralar bu lafz çok kullandığı için

35a

[1] eriyip helec şekline dönüştü". **Hallac** ⁹¹⁰ "Türkistan'da bir şehir". **halama** "koyun ve keçi yavrusu". **hanc** "öldürücü yara, Farsçada mahv, iptal, [2] kar, fayda, eğlence, naz ve işve yapma". **hanca** "ince dal, Farsçada uyum sağlarken [3] burundan çıkan ses". **maẓmūnāt** mastarlar: **me'a'l-bā** **hubulmaḥ** "Moğolcada ⁹¹¹ mezardan ölü çıkmak, hurlamak". **ed-dāl** **huduk** "eşek kulunu ⁹¹², bodok, Farsçada zor şartlardan dolayı [4] gönül kaygılanması, çekmeme, kıskanma, gazap, öfke, utanc, darılma,

⁹⁰⁸ Bu kelime İŞM nüshasında "ختل" şeklinde verilmiştir.

⁹⁰⁹ İŞM nüshasında bu iki kelimenin yeri değişik yazılmıştır.

⁹¹⁰ Bu kelime her iki nüshasında "خلج" şeklinde verilmiştir.

⁹¹¹ Bu kelime İŞM nüshasında "برومی" şeklinde verilmiştir.

⁹¹² Bu kelime İŞM nüshasında "کره خورد" şeklinde verilmiştir.

gereksizce üzülmek”. er-râ [5] mastarlar: **horuldamak** “uyurken boğazdan kalın ses etmek”. cevâmid **horata** “Anadolu Türkçesinde şaka, mizah”. **horan** “Anadolu Türkçesinde birbirinin elini tutarak [6] dans etmek”. **horos übügi** ⁹¹³ “Anadolu Türkçesinde ağac delen denilen bir tür kuş”. eş-şîn mastarlar: **hoşlaşmak** ⁹¹⁴ “veda etmek”. [7] meksürâtü’l-hâ mastarlar: **hırıldamak** ⁹¹⁵ “uykudayken boğazdan çıkan nefes sesi, kurt ve yırtıcı hayvanların çıkardığı ses, insanın horuldaması”. [8] **hırıldeşmek** ⁹¹⁶ müfaale babı ve **hırıldatmak**, **hırıldatmağ** ⁹¹⁷ ise ettirgen halidir. cevâmid **hırsız** “Anadolu Türkçesinde hırsız, haydut”. **hıazama** “Anadolu Türkçesinde [9] kireç”. **hızan** “çoluk çocuk”. eş-şîn **hışıl** [T72b] “Anadolu Türkçesinde kadınların süs için kullandıkları takı”. me‘a’l-yâ **hına** “el ve ayağa yakılan kına”. [10] **hınalığ** “kınalı, Lezgiye boyunun mesken tuttuğu yerin ismi”.

kitâbü’-d-dâl

meftūhat **depelemek** ⁹¹⁸ “Anadolu Türkçesinde öldürmek, gebertmek”. [11] cevâmid **daban** “dağ, Arapçada cebel”. **dabğulı** “çıban, yara”. **dabku** ⁹¹⁹ “azarlama, çıkışma, serzeniş, dokumacıların [12] ayakları altına koydukları ağac, sineklerin zararını önlemek için yükün üstüne yakılan renktir”. **dabkur** “gurup, tabur, Anadolu Türkçesinde tabku denilen ve eyer ⁹²⁰ arasından çekilen deri”. [13] **dabusun** “Moğolcada tuz”. me‘a’l-hâ **dahı** “dahi, diğer”. **dahsar** ⁹²¹ “kızıl renkte olan erkek serçe”. me‘a’-d-dâl [14] **dada** “baba”. **dādak** ve **dedek** “hizmetçi karı, Farsçada lele ve etke”. **dede** “Anadolu Türkçesinde baba ve annenin babası, şeyhler, [15] yırtıcı hayvanlar, mutlak hizmetçi, çocukluktan beri hizmetçi olan kimse”. me‘a’-r-râ **darımağ**, **darımağ** ⁹²² “tutulmak, [16] yüz çevirmek”. **darışmak** aynı “darımağ” kelimesidir ve bāb-i müfaale anlamını da vermektedir. **darılmağ** “Anadolu Türkçesinde darılmak, özlemek”. [17] **derilmek** “Anadolu Türkçesinde toplanmak”.

⁹¹³ Bu kelime İŞM nüshasında “خروس اويويکی” şeklinde verilmiştir.

⁹¹⁴ Bu kelime her iki nüshasında “خوشلاشماک” şeklinde verilmiştir.

⁹¹⁵ Bu kelime her iki nüshasında “خيريلداشماک” şeklinde verilmiştir.

⁹¹⁶ Bu kelime her iki nüshasında “خيريلداماک” şeklinde verilmiştir.

⁹¹⁷ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁹¹⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “ديه لاماڭ” şeklinde verilmiştir.

⁹¹⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “دابقور” şeklinde verilmiştir.

⁹²⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “رين” şeklinde verilmiştir.

⁹²¹ Bu kelime İŞM nüshasında “دخير” şeklinde verilmiştir.

⁹²² Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

cevāmid **dara** “her zaman, daima, Farsçada İskender ile aynı çağda olan Darab’ın oğlu, küpün dibinde toplanan tortu”. [18] **dernek** “Anadolu Türkçesinde toplanan, dernek”. **daruğa** “şehrin bir bölgesinin hakimi”. **dirim** **ivi** “Anadolu Türkçesinde alaçık”. me‘a’s-sin **des** [19] **digirmi** “Anadolu Türkçesinde tam yuvarlak” ve “des” kelimesi” degiri” kelimesine abartmak için eklenen zâit harftır. Örneğin: yusyumrı ⁹²³ [20] ve yapıyastı ⁹²⁴ gibi. me‘a’s-sin masterlar: **daşırganmak** “yük taşıyan hayvanların daştan dolayı aksamakları”. cevāmid **daş** “taş, dış, [21] uzak, eşlik, Farsçada [T73a] çömlekçilik fırını, kilise”. el-ğayn **dağ** “su ve şarap gibi [22] sıvıların dökülmesiyle elbise üzerinde kalan iz, Farsçada ilk meşhur, şairin kaç yerde kullandığı nükte”. [23] **dağar** “Tatariyyece savaş”. **dağan** “demirden yapılmış sehpa”. **dağul** “pek hileci, aldatıcı, piç”. **dağı** “diğer, dahi”.

35b

[1] el-fā **defni** “Anadolu Türkçesinde meyvesine ḥabbü’l-fār denilen bir tür ağac”. el-kāf masterlar: **dekşürmek** “Anadolu Türkçesinde ⁹²⁵ değiştirmek”. cevāmid **dek** “Anadolu Türkçesinde [2] sonsuz, gayet”. **dik** “gibi”. **degirmi** ⁹²⁶ “Anadolu Türkçesinde yuvarlak”. **degle** ⁹²⁷ “elbisenin üzerine giyilen kısa kollu hırka”. [3] **denğlü** “Anadolu Türkçesinde tür ve kadar. Örneğin: ne deklü yani hangi tür ve o kadar”. **degme** ⁹²⁸ “Anadolu Türkçesinde kar, gelir”. **degül** “Anadolu Türkçesinde değil”. me‘a’l-lām [4] masterlar: **daldalamak**, **daldalamağ** ⁹²⁹ “bir şeyin arkasına sürünüp saklanmak”. **daldaşmak** ve **daldalanmak** ise “daldalamak” kelimesiyle aynı anlamdalar. [5] **dalmak** “Anadolu Türkçesinde suya dalmak”. cevāmid **dal** “sırt, arka, söğüt ağacı, emir olarak suya dal, hurûftan olan bir harf, [6] Farsçada kartal, Arapçada şeddeli “lām” ile: kılavuz, naz yapmak”. **dalak** “dalak, Arapçada teşal”. **dalav** “boğan otu zehiri”. **dalay** [7] “Moğolcada deniz, kocaman dev, askerlerin maaşını karşılamak için divāna ait olan mülkler”. **dalay lama** [8] “Kıtay’ın güney doğusundaki Cav şehrinde olan Moğolların kabesi, Hanbalıktan oraya bir ay yoldur”.

⁹²³ Bu kelime İŞM nüshasında “بوس يومرى” şeklinde verilmiştir.

⁹²⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “بات ياستى” şeklinde verilmiştir.

⁹²⁵ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁹²⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “داكربى” şeklinde verilmiştir.

⁹²⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “وكله” şeklinde verilmiştir.

⁹²⁸ Bu kelime İŞM nüshasında verilmemiştir.

⁹²⁹ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

[9] **dalbay** “kuş avcılarının kuş avlamak için kullandıkları tüy”. **dalda** “arkada, [T73b] saklanabilecek her şeyi arkası”. [10] **daldağay** “kanadı kırılmış kuş”. **daldırma** “Anadolu Türkçesinde ağacın dalını eğip yatırdıktan sonra yeşersin diye üzerine toprak dökerler [11] oysa ordan kopup başka yere dikerler”. **dalğa** “dalga, su ve hava değişikliği”. **dalgıcı** ⁹³⁰ “Anadolu Türkçesinde dalgıç”. [12] **dalı** ⁹³¹ “Moğolcada sırt, omuz”. **delüce** “Anadolu Türkçesinde buğday tarlasında biten tane, mesger”. **delüce toğan** “Anadolu Türkçesinde [13] şahine benzer ve fare avlayan bir tür kuş”. **me‘a’l-mīm** ⁹³² **damazluk** ⁹³³ “öz, her şeyin mayesi”. **demed** ⁹³⁴ “tömbeki yaprağı”. **demür tiken** ⁹³⁵ “üç yanı olan bir tür diken, [14] Arapçada ḥasek”. **demregü**, **demiretki** ve **demirev** “derinin kuruyup kaşınma sonucunda kabuk kabuk olması, [15] Arapçada ḫubā ve Farsçada beryūn”. **me‘a’n-nūn dangal**, **dangil** “Anadolu Türkçesinde karşı karşıya oturmak, Farsçada “kef”in kesri ile: arsız ve salak kişi”. **dana burnı** ⁹³⁶ [16] “Anadolu Türkçesinde tırnağın kökünden başlayan bir tür yara”. **danışık** ⁹³⁷ “Anadolu Türkçesinde söyleşi, danışma”. **el-vāv davul** “havayı karartan [17] şiddetli esen rüzgâr”. **el-yā deyeze** ⁹³⁸ **“davulğa, davluğa”** “miğfer, tolga”. **el-yā deyeze** ⁹³⁹ “Anadolu Türkçesinde teyze, büyük annelik, Arapçada ḥāle”. [18] **dayın** “Moğolcada düşman”. **maẓmūnātū’d-dāl dubdurun** “ayak takırdısı, dokumacıların kumaş dokurken üstüne ayak [19] koydub hareket ettirdikleri yerdir”. **düb düz** “dümdüz”. **me‘a’t-tā dutu** “Anadolu Türkçesinde rehin ⁹⁴⁰, teminat”. **dotur** “hırkanın astarı”. [20] **ed-dāl dudağ** “dudak”. **düdük** “ney, Arapçada mizmār”. **me‘a’r-rā mastarlar: dürpilmek** “Anadolu Türkçesinde eğelemek, raspalamak”. [21] **cevāmid** ⁹⁴¹ **durak** “Anadolu Türkçesinde durak”. **dürpi** [T74a] “Anadolu Türkçesinde hayvanların toynağını düzeltmek için kullanılan bir tür eğe”. **dürpici** “eğeci”. [22] **durluk** “inciden

⁹³⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “دالغی” şeklinde verilmiştir.

⁹³¹ Bu kelime her iki nüshasında “دالغو” şeklinde verilmiştir.

⁹³² Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁹³³ Bu kelime her iki nüshasında “دامارلوق” şeklinde verilmiştir.

⁹³⁴ Bu kelime her iki nüshasında “دامل” şeklinde verilmiştir.

⁹³⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “دامور ینکانی” şeklinde verilmiştir.

⁹³⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “دانه بودنی” şeklinde verilmiştir.

⁹³⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “دانیشتیق” şeklinde verilmiştir.

⁹³⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “داودلغا و داودلغه” şeklinde verilmiştir.

⁹³⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “داویازده” şeklinde verilmiştir.

⁹⁴⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “هن رهن” şeklinde verilmiştir.

⁹⁴¹ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

yapılmış ve kadınların yüzlerini süslemek için kullandıkları şeydir”. **durman** “Özbekiyye’ye mensûp olan bir boy ismi”. **durma** “hacılardan [23] alınan vergi”. **ez-zâ duzak** “tuzak, Dagistan’a bağlı ve Gazi Kamuk’un üç fersahlığında olan bir yer ismi”.

36a

[1] **düzenlik** ⁹⁴² “Anadolu Türkçesinde düzenlik, uzlaşma”. **düzgün** “düzgün, süslenmiş”. **düzme** “Anadolu Türkçesinde yalan söz”. **eş-şîn** ⁹⁴³ **düşünmek** “Anadolu Türkçesinde düşünmek”. [2] **me‘a’l-ğayn doğulan** ⁹⁴⁴ “Moğolcada topal, aksak, Arapçada a‘rec”. **me‘a’l-kef döğüldemek** ⁹⁴⁵ ve **döğüldemek** “yürek çarpıntısı”. **cevāmid dügeli** [3] “Anadolu Türkçesinde hep, tüm, bütün”. **dögec** ⁹⁴⁶ “Anadolu Türkçesinde tokmak, Arapçada meddeke”. **dögmec** ⁹⁴⁷ “yağa batırıp yedikleri sıcak ekmek, [4] Farsçada çengāl”. **dökük** “yürek çarpıntısı”. **dögülük** “turfanda kavun”. **dügün** “dügüm, dügün”. **me‘a’l-lām** [5] **dolamak** ve **dolaşturmak** “bir şeyi bir şeye dolamak”. **dolaşmak** “dolaşmak”. **cevāmid dolağ** ⁹⁴⁸ “çarık”. **dolaşık** [6] “dolaşık”. **dolamac** “Anadolu Türkçesinde girdap”. **dulana** “ormanda biten bir tür erik”. **düley** ⁹⁴⁹ “sağır, Arapçada eşem”. **döltü** [7] “sırtlana benzer bir tür hayvan”. **dölük** “Anadolu Türkçesinde muti, nazik”. **dülmek** “örümceğe benzeyen ve zehirli olan bir böcek, Arapçada ruteyla”. **dolma** [8] “bir tür meşhur yemek”. **dolama** “bir tür meşhur yemek”. **dölengec** “Anadolu Türkçesinde çaylak, galıvac”. **dola** “Anadolu Türkçesinde kasırğa”. **dolu** [9] “dolu”. **me‘a’l-mīm** ⁹⁵⁰ **duman** “yerden yükselen buhar”. **dümbelek** “Anadolu Türkçesinde ufak olan bir tür çifte davul”. **domrı** “büyük nakkare, [T74b] Anadolu Türkçesinde tef”. [10] **me‘a’n-nūn** mastarlar: **dönmek** “Anadolu Türkçesinde dönmek”. **köngül dönmek** “kusma, mide bulandırıcı”. **döndürmek** “döndürmek”. [11] **donatmak** “Anadolu Türkçesinde süslenmek”. **cevāmid dünen** “dört yaşar at”. **donanma** “Anadolu Türkçesinde biraz daha büyük

⁹⁴² Bu kelime İŞM nüshasında “دورانليك” şeklinde verilmiştir.

⁹⁴³ Bu kelime İŞM nüshasında “السين” şeklinde verilmiştir.

⁹⁴⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “دوسوغولان” şeklinde verilmiştir.

⁹⁴⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “دوكداماك” şeklinde verilmiştir.

⁹⁴⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “دوكوح” şeklinde verilmiştir.

⁹⁴⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “دوكماح” şeklinde verilmiştir.

⁹⁴⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “دولاق” şeklinde verilmiştir.

⁹⁴⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “دولابی” şeklinde verilmiştir.

⁹⁵⁰ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

olan ve [12] ortasında topu olandır, cebehane, süs, bezeme”. **donanma** “süslü, gelenek, padişahın debdebe ve tantanesi”. [13] **dunbul** ⁹⁵¹ “turfanda meyve veya sebze”. **doᅁguz** “düşüncesiz ve başı dönük kimse”. **dönüm** ⁹⁵² “Anadolu Türkçesinde yüz ölçümü birimi, cerīb”. [14] **me‘a’l-vāv duvaᅁ** ⁹⁵³ “her şeyin kapağı, peçe”. **me‘a’l-yā** ⁹⁵⁴ **doymek** “dözmek, sabretmek”. **meskūrāt-ı me‘a’l-bā** ⁹⁵⁵ masterlar: **dıbsamak** [15] “halay çekmek, dansetmek”. **cevāmid dib** “Moğolcada makam, nasip, demiş”. **dib bakuy** “Elence Han ibni Türk’ün oğlunun ismi, terkip olarak [16] baht anlamındadır”. **dıbsa** “ince dallardan yapılmış bir alettir tancereyi ocaktan aldıktan sonra onun üzerine koyarlar, emir olarak danset”. [17] **dibek** “beşikte çocukların altına konulan oturak, Anadolu Türkçesinde ağaçtan yapılmış büyük bir havan”. **dıblık, dıbelik** “Anadolu Türkçesinde her şeyi kök ve dibi”. [18] **dipi** “Anadolu Türkçesinde soğuk rüzgârla birlikte yağan yağmur, Farsçada deme”. **me‘a’r-rā dirsün** “Moğolcada çok, fazla”. **dirim** “alaçığın [19] çevresindeki ağaçlar”. **dirim öyi** “alacık”. **me‘a’z-zā diz kapakı** ⁹⁵⁶ “Anadolu Türkçesinde diz kapağı”. **dizgin** “Anadolu Türkçesinde dizgin, yular”. [20] **dizlik** “Anadolu Türkçesinde büyük pantolon, şalvar”. **dizi** “ipe mühre dizmek, Arapçada selk, kitap satırı, ordu sırası”. **dizin** [21] **dizin** “Anadolu Türkçesinde dizin dizin, satır satır”. [T75a] **me‘a’l-kef** masterlar: **dikleşmek** “dik dik bakmak, dik durmak”. [22] **diklenmek** “Anadolu Türkçesinde rahatlamak, dinlenmek”, **diklendürmek** ise ettirgen halidir. **cevāmid dik** “benzetme edatıdır [23] gibi anlamında, suskun, üçüncü tekil şahıs için kullanılır. Örneğin: bardık yani gitsin, ikinci tekil şahsın sonunda ise geliyor

36b

[1] ve yine aynı anlamı ifade etmektedir. Örneğin: barmadık yani gitmesin, kabiliyet anlamında yararlı. Örneğin: bargudık yani gitmesi ve [2] aynı zamanda gitsin”. **digley** ve **digle** “elbise üzerinden giyilen kısa kollu hırka”. **digil** “sanki, [3] emir olarak söyle”. **digin** “...’a kadar, hatta, sanki, emir olarak söyle”. **digince** “...’a

⁹⁵¹ Bu kelime İŞM nüshasında “دومبول” şeklinde verilmiştir.

⁹⁵² Bu kelime İŞM nüshasında “دوتوم” şeklinde verilmiştir.

⁹⁵³ Bu kelime İŞM nüshasında “دوداغ” şeklinde verilmiştir.

⁹⁵⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “مع الميم” şeklinde verilmiştir.

⁹⁵⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “مكسورات حرف الدال” şeklinde verilmiştir.

⁹⁵⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “دين قاپانی” şeklinde verilmiştir.

kadar, hatta”. me‘a’l-lām **dilcek** [4] “Anadolu Türkçesinde dılcık ⁹⁵⁷”. **dilim** “Anadolu Türkçesinde dilim, bölüm”. me‘a’n-nūn masterlar: ⁹⁵⁸ **dınglamak** “dinlemek, düşünmek”. **dıngmek** “Anadolu Türkçesinde susmak”. [5] **dinemek** “Anadolu Türkçesinde denemek”. cevāmid **din**, **dın** “den, Arapçada men, ‘en”. **dıncı** ⁹⁵⁹ “duraklama, dinleme, [6] Kuran ayetlerinin fıkı”. **dive tabanı** “Anadolu Türkçesinde ardıc ağacına benzeyen bir tür bitki, Farsçada zāke”. **dive tikenı** “deve dikeninden [7] sızan bir tür reçine, Farsçada oştorhār”. **divecik** “Anadolu Türkçesinde çekirgeye benzer bir tür böcek, Farsçada herek”. me‘a’l-yā [8] masterlar: **dimek** “demek, söylemek”, **diyişmek** ise müfaale babıdır. **diyilmek** “denilmek”. cevāmid **diyü** ⁹⁶⁰ “Anadolu Türkçesinde söyleyen, söylev”. **dıvan** [9] “padişah ve hakimlerin divānları, hesap defteri, şairlerin şiirlerini topladıkları defter, vezir, [10] nöter, mahkeme ve şikayette bulunma meclisi, Farsçada cem‘-i şeyātin”. [T75b]

kitābü’r-rā-ı mūhmele

meftūhāt; **rasık** “yanık yüz”. [11] me‘a’l-hā ⁹⁶¹ **rahrah** “yol yol, hat hat”. me‘a’l-fā **rafadan** “Anadolu Türkçesinde yarı yüzü kızartılmış yumurta”. me‘a’l-vāv ⁹⁶² **ravşan** ⁹⁶³ “üç yanı olan ok, [12] Arapçada deriçe, Farsçada me‘rūf”. maẓmūnāt ⁹⁶⁴ **ruzgar** ⁹⁶⁵ “Anadolu Türkçesinde serinlik getiren hafif ve latif rüzgār, Farsçada zamāne ve eyyām”.

kitābü’z-zāü’l mu‘ceme

[13] meftūhāt; **zag** “tuz gibi olan bir tür madeni madde, Arapçada zāc”. **zağar** ⁹⁶⁶ “Anadolu Türkçesinde köpek, Arapçada kelb”. **zağanos** “Anadolu Türkçesinde [14] toğrol denilen bir tür avcıl hayvan”. **zelek** “Anadolu Türkçesinde kıvılcım, ateş

⁹⁵⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “بلادہ” şeklinde verilmiştir.

⁹⁵⁸ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁹⁵⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “دنيقی” şeklinde verilmiştir.

⁹⁶⁰ Bu kelime her iki nüshasında “دير” şeklinde verilmiştir.

⁹⁶¹ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁹⁶² Bu kelime İŞM nüshasında “مع الياء” şeklinde verilmiştir.

⁹⁶³ Bu kelime İŞM nüshasında “رومين” şeklinde verilmiştir.

⁹⁶⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “مع الواو” şeklinde verilmiştir.

⁹⁶⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “رونكار” şeklinde verilmiştir.

⁹⁶⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “زعر” şeklinde verilmiştir.

koru”. **zengin** “Anadolu Türkçesinde zengin, varlıklı”. **zengü** “Moğolcada [15] merdiven”. **maẓmūnāt zūgürd** “Anadolu Türkçesinde züğürt, yoksul”. **zulan** “Moğolcada yumuşak”. **zunbuluḡ** “birisinin avutlarını [16] hava ile şişirip bir başkasının ağzına vurmasıyla havanın sesle ağzından çıkmasıdır”. **meksūrāt zıbıḡ** “kısa boy olan kimse, Anadolu Türkçesinde [17] kadınların kullandıkları deriden yapılmış her şey”. **zıbıḡçı** “Anadolu Türkçesinde ayyaşlık yapan kadın, Farsçada seker ⁹⁶⁷ ve sekerbāz ⁹⁶⁸”. **zırıḡ** ⁹⁶⁹ “zırh”. **zirik** “amberbaris bitkisi”. [18] **zıḡ** “Anadolu Türkçesinde öz, Arapçada ḥik ve meşk”. **zilfet** “düğün ve şölenlerde çılgık çekme”. **zil** “Anadolu Türkçesinde çalgı zili”. [19]

kitābü’s-sinü’l-mühmele

mastarlar: **sabamaḡ** ⁹⁷⁰ “pamuğu ağac ve kamışla hallaçlamak”. **saplamak** ⁹⁷¹ “bir şeyi iğneye düzmek”. [20] “Anadolu Türkçesinde ipe düzölmek” anlamında olan **saplanmak** ⁹⁷² ise infial babıdır. **cevāmid sap** “ip, rişte, pekiştirmek için yararlı”. [21] Örneğin: “sapsarı” yani “sapsarı” ve “sapsaḡ” yani “sapasaḡlam” gibi ve “Anadolu Türkçesinde kılınç ve bıçak gibilerin sapı”. [T76a] **sapa** “Anadolu Türkçesinde [22] yol dışı, şehir dışı”. **sapaḡ** ve **sapaḡ** “yaprak sapı, her şeyin sap ve kulbu”. **saban** ⁹⁷³ “ekin yerini yivli ve oluk etmek için demirin başına [23] takılan ağac parçası”, bâ-yı Fârisî ile **sapan** “sapan, Morgniyan’ın bir fersahliğinde ve Turan’a ait olan bir yer ismi”. **saban otı** “uzun bir ağac

37a

[1] yiv ağacı başına asıp ve ele alarak yeri yivlayıp oluk ederler”. **sebed** “Anadolu Türkçesinde ince dallardan dokunmuş kap”. [2] **sebircek** “kıkırdak, Arapçada ḡuzrūf”. **sap sarı** “sapsarı”. **sap saḡ** “sapasaḡlam, ayık”. **sapḡun** [3] “pençe şeklinde balık avlamak için kullanılan süngü”. **me‘a’t-tā** mastarlar: **satmak** “satmak”, **satışmak**

⁹⁶⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “سغر” şeklinde verilmiştir.

⁹⁶⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “سفر باز” şeklinde verilmiştir.

⁹⁶⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “زرع” şeklinde verilmiştir.

⁹⁷⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “سایماق” şeklinde verilmiştir.

⁹⁷¹ Bu kelime İŞM nüshasında “سایلاماق” şeklinde verilmiştir.

⁹⁷² Bu kelime İŞM nüshasında “سایلانماق” şeklinde verilmiştir.

⁹⁷³ Bu kelime İŞM nüshasında “ساباق” şeklinde verilmiştir.

müfaale babı, **satılmak** [4] infial babı ve **satturmak** ⁹⁷⁴ ise ettirgen halidir. **satgun almak** “satın almak”. **sataşmak** “Anadolu Türkçesinde düçar olmak, tutulmak”. [5] **satan** “bacak, buttan parmakların ucuna kadar”. **satığ** ⁹⁷⁵ “sattı”. **satıgcı, satıgucı** “satış aracı, işportacı”. me‘a’l-cîm masterlar: [6] **saçmak** “serpmek, dökmek” ve **saçılmak** infial babıdır. **saçramak** “sıçramak”. cevâmid **sac, saç** “ekmek pişirmek için kullanılan yuvarlak demir, [7] saç, Arapçada tehte, Farsçada bir ağac ismi, cîm-i Fârisî ile: saç, emir olarak serp”. **saçak** [8] “ip ve ipekten dokunulan rişte” ⁹⁷⁶, yemek yerken yere serilen sofra, Arapçada semât, sarayın tavanı önünde yapılan tahtabend”. [9] **sac ayağ** “Anadolu Türkçesinde sehpa, Farsçada dik pāye” ⁹⁷⁷. [T76b] **sac ayağ yürümek** “birlikte üçgen yürümek”. **sacbağ** ⁹⁷⁸ “ipekten yapılmış saç”. **saçığ, saçık** ⁹⁷⁹ [10] “saçma, serpme, damadın evinden gelin evine gönderilen para ve eşya”. me‘a’l-hâ masterlar: **sahlamak** “saklamak”. cevâmid [11] **sahtıyan** “tumac denilen post, temizlenip ve perdaht olunan hayvan postu”. me‘a’l-d-dāl masterlar: **sadu** ⁹⁸⁰ **sadlamak** “Anadolu Türkçesinde inlemek”. [12] cevâmid سداق, ساداق, سداق ve سادق “**sadak**” “okluk”. **sadu** “Anadolu Türkçesinde mateme tutulmuşların inlemesi”. er-râ masterlar: **sargarmak** [13] “sararmak”, **sargartmak** ise ettirgen halidir. **sarsamak** “sarsılmak, titremek, yer ve onun gibilerin için sarsılmak”. [14] **sarsımak** Anadolu Türkçesinde aynı “sarsamak” kelimesidir. **sarmak** “Anadolu Türkçesinde sararmak”. **sarkımak** ve **sarkıtmak** “Anadolu Türkçesinde [15] aşağı koymak, asmak”. **sarmak** “Anadolu Türkçesinde sarmak”. **sarmaşmak** “birbirine sarılmak”. **sarınmak** “sarınmak”. cevâmid [16] **sarağuc** “sorguç, kadınların saç örtüsü, kemere bağlanan kese gibi süslü dikerler bir tarafını başa ve diğer tarafını [17] koltuğun altından geçirip kemere bağlarlar”. **sarp** “Anadolu Türkçesinde zor ve şedit, katı” ⁹⁸¹. **sarpun** “Anadolu Türkçesinde gale için evin köşesinde yapılan yer, ilafhane” ⁹⁸². **sart** “Türk’ün karştı olan Tacik”. **sarç** ⁹⁸³ “ürken, serkeş”. **serçek** “Anadolu Türkçesi [18]

⁹⁷⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “سانتورماق” şeklinde verilmiştir.

⁹⁷⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “سانغ” şeklinde verilmiştir.

⁹⁷⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “ريشه” şeklinde verilmiştir.

⁹⁷⁷ Bu kısım tamamıyla İŞM nüshasında bulunmamaktadır.

⁹⁷⁸ Bu kelime her iki nüshasında “ساجليغ” şeklinde verilmiştir.

⁹⁷⁹ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

⁹⁸⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “سداق” şeklinde verilmiştir.

⁹⁸¹ Bu kısım tamamıyla İŞM nüshasında bulunmamaktadır.

⁹⁸² Bu kısım tamamıyla İŞM nüshasında bulunmamaktadır.

⁹⁸³ Bu kelime İŞM nüshasında “سارح” şeklinde verilmiştir.

ve Farsçada efsâne”. **sarda** “meclis, toplantı”. **sarkut** “yarım içilmiş, yudum dibi”. **sarguk** ve **sarkuk** “Anadolu Türkçesinde aşağıya koymuş, [T77a] asılmış”. [19] **serke** “sürünün önünde giden iğdiş keçi”. **sergi** “eve serilen her şey, hurdacının satılık eşyası”. **sarmaşık** [20] “ağaca dolaşan bir tür bitki, Arapçada ‘eşekke”. **sarı** “sarı, semt, taraf, Farsçada Mâzenderân şehrinde bir ilçe ismi, [21] sar denilen siyah ve çilli kuş”. **sarıca** “bir tür avcıl kuş, atın vücudunda oluşan bir tür yara”. **sarığ** “sarı”. **sarığ ağrığ** ⁹⁸⁴ [22] “sarılık hastalığı”. **sarığ kuş** “bir tür baykuş”. **sarı pustin** “Özbekkiye’ye mensûp olan bir boy”. **sarı kavak** [23] “Anadolu Türkçesinde dağ selvisi, ‘er ‘er denilen bir tür ağac”. **serigen** “Anadolu Türkçesinde sarmaşık bitkisi, sarmaşık”. **sarımtul** ⁹⁸⁵ “sarıya eğimli olan renk”.

37b

[1] **me‘a’z-zâ sazan** ⁹⁸⁶ **balığ** “pulu olmayan bir tür nalık, Farsçada marmâhi”. **me‘a’s-sîn** masterlar: **sasımak** “pis koku vermek, [2] kokmak”, **sasıtmak** ise ettirgen halidir. **cevâmid sasığ** “kokmuş”. **me‘a’l-ğayn sağmak** “sağmak”. **sağılmak** [3] “sağılmak”. **sağalmak** “sağalmak, uyanık olmak”, **sağaltmak** ⁹⁸⁷ ise ettirgen halidir. **sağınmak** “hatırlamak, [4] tasavvur etmek, sakınmak”. **sağındurmak** “hatırlatmak, sakındırmak”. **sağı sağmak** “Anadolu Türkçesinde [5] yasa batmışların inleyip ağlaması”. **cevâmid sağ** “uyanık, sağ, iyilik, sağ taraf, emir olarak sağ”. [6] **sağanak** ⁹⁸⁸ “Anadolu Türkçesinde erken bitiveren şiddetli yağmur, geçici olay”. **sağcı** “bekçi”. **sağadak** “okluk”. **sağrı** “kalça, sağrı, [7] eşek ve atın [T77b] tabaklanmış sağır postu, Farsçada kimhet”. **sıgrak** “borusu olan testi”. **sağlığ** “sağımlı, [8] süt veren, sıhhat, sağlık, ayıklık”. **sağı** “Anadolu Türkçesinde matem ehlinin inlemesi”. **sağır** “sağır, eşem”. **sağırlığ** “sağırlık”. [9] **sağırtka** “kene böceği, hayvanların biti”. **sağış** “sayı, hesap”. **sağın** “sütü olan koyun, aşk, sarhoşluk [10] delilik ve hastalık karşısında söylenilir, iyileşme anlamında, emir olarak hatırla, tasavvur et, sakın”. **sağinc** “tasavvur, [11] düşünce, hayal”. **me‘a’l-kâf** masterlar: **sakınmak** “Anadolu

⁹⁸⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “سارینگ آغریق” şeklinde verilmiştir.

⁹⁸⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “ساریغتل” şeklinde verilmiştir.

⁹⁸⁶ Bu kelime her iki nüshasında “سازان” şeklinde verilmiştir.

⁹⁸⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “ساغالینماق” şeklinde verilmiştir.

⁹⁸⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “ساغاماق” şeklinde verilmiştir.

Türkçesinde sakınmak”. cevāmid **sak** “sağ taraf”. **sakağ**⁹⁸⁹ [12] “çene altı, sarkık”. **sakal** “sakal”. **sakaldurluk** “süslenmek için kadınların yüzlerine astıkları inci takımıdır ki sakal gibi çenenin altından sarkılır”. [13] **sakçı** “bekçi”. **sakkar** “kafası beyaz olan at”. **saksagan** “alacakarga, Arapçada ‘ek‘ ek”. **sakit** “Merih yıldızı”. [14] **sakız** “meşhur bir samk, sakız, Arapçada ‘elkü’l-betm”. **sakız ağacı** “Arapçada betm denilen ağac”. me‘a’l-kef **sekmek** “kekliğin naz ve işve [15] ile yol gitmesi”. me‘a’l-lām masterlar: **salmak** “atmak, kaygılanmak, kaygılandırmak, endişelenmek”, hem edilgen ve hem [16] ettirgen olarak da kullanılmaktadır. **salınmak** ve **salılmak** “atılmak”. **sallanmak** “naz ve işve ile yol gitmek, aşağıya aslanmak”. **sallandurmak**⁹⁹⁰ [17] “aslandırmak, sallandırmak”. cevāmid **sal** “sudan geçmek için ağac ve kamıştan yapılmış tekne, emir olarak at, as, [18] kaygılandır, endişelen”. **salaca** “Anadolu Türkçesinde [T78a] ölüyü üzerinde yıkayan tahta, tenşir”. **salt** “Anadolu Türkçesinde tek, yalnız”. **Salcuğ** [19] “Beyğur’un emirlerinden biri ve peder-i selatin-i Selaceke, babası yirmi dört nesilden Efrasiyab’a mensûp oluyor”. **salca** “hayvanlara yapışan [20] küçük bir böcek, sağırtğa⁹⁹¹, kene”. **salğut** “kendi ülkende yabancı orduya [21] gösterilen ilgi, ağırlık ve ağır yükü bir yere bırakmak”. **salgıncak** “çocukların sallanmak [22] için ağaca bağladıkları iptir, Arapçada ercûce, Farsçada bādpīç”. **salkın** ve **salgın** “sıcak günde esen [23] hafif ve serin rüzgâr”. **salkum** “üzüm salkımı, Arapçada ‘enḫūd”. **salkum küpe** “Anadolu Türkçesinde salkımlı küpe”.

38a

[1] **Salur** “Tağ Han ibni Oğuz Han’ın oğlunun ismi, terkip olarak kılıç kullanımında usta olan kimse, Türkman’a mensûp olan bir boy ismi, atıyor, [2] kaygılandırıyor”. **salla** “başa bağlanan peştmal ve şal, şenliklerde damad evine gönderilen hediye, Farsçada [3] sebed, içine bir şeyler koyup baş üstünde taşınılan zembil”. **salığ** ve **salık** “kendi ülkende yabancı orduya gösterilen ilgi, ayak izi, [4] nişan, savaş aleti”. me‘a’l-mīm masterlar: **semirmek** “semizlemek, şişmanlamak”. cevāmid **saman** “saman, Arapçada ṭebn⁹⁹², [5] Samaniyye sultanlarının atası, Farsçada düzenleme, sakinlik, şehir ve kasaba, perhizci, afif, güç, [6] kudret, [T78b] hedef levhası,

⁹⁸⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “سقاق” şeklinde verilmiştir.

⁹⁹⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “سالاندورماق” şeklinde verilmiştir.

⁹⁹¹ Bu kelime İŞM nüshasında “ساغیرتقه” şeklinde verilmiştir.

⁹⁹² Bu kelime İŞM nüshasında “طین” şeklinde yazılmıştır.

olağan”. **saman oğrısı** “Anadolu Türkçesinde saman yolu, Arapçada mucerre”. **Semerkind** “semekând, [7] Maverannehir’de bir şehir”, terkip olarak “deh semer” demek ve “semer” ise “Türklerden ve o köyün temeli koyan kimsedir”, Etrakiyye arasında “semirkend” diye tanınır. **semiz** [8] “semiz, şişman”. **semizlik** “şişmanlık”. **semizlik otu** “semiz otu, Arapçada bokletü’l-hemka”. **samsun** ⁹⁹³ [9] “Kostantaniyye ve Rumeli ülkelerinde bir şehir, o şehirden getirilen bir tür yırtıcı köpek ve o şehrin ismiyle tanınmış, kırmızı, semur [10] ve bolgar gibi”. **me‘a’n-nün sanmak** “sanmak”. **sanamak** ⁹⁹⁴ “saymak”. **sanalmak** “sayılmak”. **sandıraklamak** “sayıklamak”. [11] **sancmak** “ucu sivri olan bir şeyle dürtmek, süngü gibi şeylerle dürtmek”. **sancısmak** “hasıma sataşp dokunmak, birbirini [12] süngü ile dürtmek”. **sancılmak** “batmak, alta geçmek”. **sanıkulanmak** “Anadolu Türkçesinde hayran olmak”. **cevāmid san** “numara, [13] hesap, vücut parçası”. **san san** “parça parça, emir olarak karşılaştır, Farsçada gelenek, töre, ege, [14] benzer, at olmak üzere insanın silahi, efsane taşı, düzen, Belh civarında bir kasaba ismi”. **sanac** “deriden yapılmış ufak tulum”. [15] **sanağ** ⁹⁹⁵ “numara, hesap”. **sanağcı** “numaralandıran”. **sanağlıg** “numaralı, hesaplı”. **sananiğ** “Anadolu Türkçesinde [T79a] korkak, yüreksiz ⁹⁹⁶”. **santay** ⁹⁹⁷ [16] “cengaverlikte meşhur olan bir gelenek ismi”. **Sancar** “doğum yeri Sencer olan bir padişahın ismi, bir tür avcıl kuş ismi, Farsçada [17] zevk sahibi olan halk”. **sancığı** “balık avlamak için kullanılan süngü”. **سانجق** ve **سانجاق** “**sancak**” “sancak, bayrak, deliksiz iğne, [18] düğmeli, Anadolu Türkçesinde büyük bir devlet egemenliği altında olan küçük devlet”. **sancış** [19] “karşılıklı birbirine süngü sancmak”. **sancıg** “üflemeyle kulunç vb.”. **sandalac** ve **sandulac** ⁹⁹⁸ “bülbul büyüklüğünde olan bir tür kuş, [20] erkeği yeşil ve dişisi sarı ve kuyruğu uzun olur”. **sandırak** “hasta ve pişman kimsenin sayığı”. **sanğarak** [21] “kayısı ve şeftalı gibi meyvelerin yassı tohumu, hurmaya benzerlerin tohumuna ise çekirdek denilir”. **sanğ** [22] “hayvanların dışkısı”. **sanğu** ve **sanğı** “şaşkın, sersem”. **sağ** “suyun üzerinde oluşan ince buz”. **sağsar** “Anadolu Türkçesinde [23] bir tür hayvan, Arapçada delğ, Farsçada dele ve mûsure,

⁹⁹³ Bu kelime İŞM nüshasında “سامون” şeklinde yazılmıştır.

⁹⁹⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “ساناق” şeklinde yazılmıştır.

⁹⁹⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “ساتاغ” şeklinde verilmiştir.

⁹⁹⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “ترسناك” şeklinde verilmiştir.

⁹⁹⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “سنتاق” şeklinde verilmiştir.

⁹⁹⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “سندلاخ و سندولاخ” şeklinde verilmiştir.

Farsçada recm kelimesi taşlama anlama gelmektedir”. **sanu**⁹⁹⁹ “Anadolu Türkçesinde kıyas, tasavvur”.

38b

[1] **me‘a’l-vāv** masterlar: **savumak** “soğumak”, **savutmak** ise ettirgen halidir. **savurmak** “toprak ve harman gibileri [2] serpmek, savrulmak”. **savrulmak** “savrulmak, serpilmek”.¹⁰⁰⁰ **savmak** “Anadolu Türkçesinde gidermek”. **savulmak** ve **savuşmak** “ayrılmak, digerilmek”. [3] **cevāmid sav** “ayrı, Anadolu Türkçesinde emir olarak gider, [T79b] Farsçada haraç almak, altın kırıntıları, bir metrelik [4] beyaz renk ve dikenli olan bir bitkidir kozasını ona dokuması için ipek tırtılının yanına dikerler, sürtmek”. **savut** “zırh, emir olarak [5] soğut”. **savut bozan**¹⁰⁰¹ “uzun ve ince olan bir tür ok, Farsçada zırh delen”. **savug** ve **savuk** “soğuk”. [6] **savuk yüzlüg**¹⁰⁰² “soğukkanlı, acımasız”. **savugluk** “soğukluk”. **savgat** “hediye, armağan”. [7] **savgun**¹⁰⁰³ “hamlıktan çıkarılıp ve soğutulan at”. **me‘a’l-hā sahramışi** “müsamaha etmek”. **sahna** “budala, bön”. [8] **me‘a’l-yā** masterlar: ¹⁰⁰⁴ **saymak** “saymak”. **sayılmak** “sayılmak”. **saylamak** “seçmek”, **saylatmak** ettirgen hali, [9] **saylanmak** infial babıdır. **sayfamak** ve **saypamak** “dağıtmak”. **sayfalmak** ve **saypalmak** [10] “dağılmak” ve türevlerde “fâ” ve bâ-yı Fârisî ile de gelmektedir. **sayağlamak** “saçma¹⁰⁰⁵ sapan konuşmak”. **sayramak** [11] “kuşların ötmesi”, **sayraşmak** ise müfaale babıdır. **sayığlamak**¹⁰⁰⁶ “Anadolu Türkçesinde sayıklamak”. **cevāmid say** [12] “vakit, çağ, yazın kuru ve kışın sulu olan nehir, suyu az olan nehir, hesap, [13] numara, emir olarak say”. **sayag** “tek başına yürüyen, başboş”. **saydam** “saf, düzgün, pürüzüsüz”. **seyyid gazi**¹⁰⁰⁷ **nebiri** [14] “Anadolu Türkçesinde kalker taşı arasında bulunan yumuşak beyaz taş, [T80a] göz beyazlığı hastalığı için yararlıdır”. **seyrek** “nazik, sıvımsı, [15] Farsçada tonok”. **sayru**¹⁰⁰⁸ “hasta”. **seyrün** “ılımlı soğuk hava”. **sayra**

⁹⁹⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “ساین” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁰⁰ Bu kelime İŞM nüshasında bulunmamaktadır.

¹⁰⁰¹ Bu kelime İŞM nüshasında “ساودت بوزان” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁰² Bu kelime İŞM nüshasında “ساووق بوزلوك” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁰³ Bu kelime İŞM nüshasında “سوغون و ساغون” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁰⁴ Bu kelime İŞM nüshasında bulunmamaktadır.

¹⁰⁰⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “ماده” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁰⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “ساييغلاق” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁰⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “سيدرغای” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁰⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “سازو” şeklinde verilmiştir.

“bülbul gibi öten küçük bir kuş”. **sayğu** “Anadolu Türkçesinde [16] numara, düşünce”. **sayguluğ** “düşünceli”. **sayu** “numara, sayım”. **sayıg** “Anadolu Türkçesinde sayıklama”. **sayın** [17] “iyi, seçgin, Bâbü Han ibni Cûci Han’ın lakabı, Marağa şehri civarında bir kale ismidir”. **maẓmūnātū’me‘a’l-bā** [18] mastarlar: سوپورماق ve سپورماق “**süpürmak**” “süpürmek”, **süpürtmak**¹⁰⁰⁹ ettirgen halidir. **süpürülmak**¹⁰¹⁰ “süpürülmek”. [19] **sübüklemek**¹⁰¹¹ “ayak kemiğini kırmak”. **cevāmid sübe** “Anadolu Türkçesinde dörtgen”. **su başı** “Anadolu Türkçesinde bekçi, gezme”. [20] **subay** “yalnız binici”. **süpürgü** “süpürge”. **subusun** “Moğolcada inci”. **sübük** “ayağın aşağı kısmındaki kemiği, [21] ayak, damar”. **sübüktegin** “Mahmud Şah’ın babasının ismidir, Mahmud Seboktekin de denilirdi, terkip olarak uğurlu demektir”, [22] “sebok” “Moğolcada ayak” ve “tekin” “uğur, hoş çehrelî” demektir. **sübi** “Anadolu Türkçesinde suba, uzun ve ince”. **me‘a’t-tā sotarı** [23] “kaburga”. **sütlegen**¹⁰¹² “şibit çiçeğine benzer bir tür bitki, yumuşatıcı ilaçlardandır,

39a

[1] yaprağını koparınca yerinden süt çıkıyor, Arapçada tiyu‘, Farsçada lâ‘ iniyeh”. **me‘a’l-cīm socuğ** “Anadolu Türkçesinde dört ayaklı hayvanların tekme atmaları, [2] zammesi işbaken: koyun barsağını kıyma ve soğanla doldurup yağda pişirdikleri bir tür yemektir”. [3] [T80b] **sucuğ** “tatlı, lezzetli”. **sucı, süci** “su dağıtan, Anadolu Türkçesinde şarap”. **me‘a’d-dāl sūdremek** “yerde sürütlemek”. [4] **südretnmek** ettirgen hali, **südreşmek** müfaale babı ve **südrelnmek** ise infial babıdır. **me‘a’r-rā sormak** [5] “sormak, emmek”. **sürmek** işba ile “sürmek, Anadolu Türkçesinde dokunmak”. **sordurmak** “sorudurmak, [6] emmek, buyurmak”. **sürdürmek** “diğerini sürdürmek, yeri oluk etmeye buyurmak”. **sorulmak** “sorulmak, [7] emilmek”. **sürülmek** işba ile “sürülmek,¹⁰¹³ oluk etmek”. **soruşmak** “sormak, emmek”. **sürüşmek** [8] “şaşmak”. **soruşulmek** “soruşulmak, emilmek”. **soramak** “aramak”. **soratmak**¹⁰¹⁴ [9] “soramak”

¹⁰⁰⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “سوپورتماک” şeklinde verilmiştir.

¹⁰¹⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “سوپوردلماک” şeklinde verilmiştir.

¹⁰¹¹ Bu kelime İŞM nüshasında “سویولماک” şeklinde verilmiştir.

¹⁰¹² Bu kelime İŞM nüshasında “سوتکلاکان” şeklinde verilmiştir.

¹⁰¹³ Bu kelime İŞM nüshasında eksik verilmiştir.

¹⁰¹⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “سوراتماغ” şeklinde verilmiştir.

fiilin ettirgen hali ve **soraşmak** ¹⁰¹⁵ ise “soramak” fiilin müfaale babıdır. **soralmak** [10] “soramak” fiilin infial babıdır. **sürtmek** ¹⁰¹⁶ işba ile “sürtmek”. **sürttürmek** “bir başkasına sürttürmek”. **sürtüşmek** “birbirine [11] sürtmek”. **sürtülmek** “sürtülmek”. **sürgemek** “yerde sürüklemek”. **sürçmek** “sürçmek”. **sürçülmek** “sürçülmek”. ¹⁰¹⁷ cevāmid **sorağ** [12] “arama, tetik etme, nişan, iz”. **süren** “askerin birlikte ve bir ağızdan bağırarak attığı çığlık”. [13] **sürçe** “kayma, tereddüt”. **sorguc** ¹⁰¹⁸ “Anadolu Türkçesinde başa vurulan “cıka” ”. **sürgevül** “leşkerin arkasını gözetmeye memur olan bölük”. [T81a] **sürgü** [14] “Anadolu Türkçesinde yere tohum serpildikten sonra düzleştirmek için ekincilerin kullandığı alettir”. **sürgü taşı** [15] “Anadolu Türkçesinde üzerinde bir şey dövülen sert ve düz taş”. **sürgün** “evden barktan sürülmek, uzaklaştırmak, sürgün”. **sürme kilid** [16] “ağaçtan yapılmış bir tür anahtar, kapının arkasındaki duvara asarlar ve elle açarlar, Arapçada mezlağ”. **sürmişi** “Moğolcada [17] kendi tarzlarında savaş ve sevinçlerde attıkları çığlık, soru, sürmek, sormak, oluk”. [18] **sürücü** “sürücü, çapar atını döndürmek için ulakla birlikte giden posthane uşağı”. [19] **soruş** “istifsar, emir olarak sor, işba ile: emir olarak sonuçlan”. **soruğ, soruğ** ¹⁰¹⁹ “soru, sayma, [20] direk, uzun ağac, çocukların binecek yaptıkları uzun ağac”. **soruğ küni** “soru günü, diriliş günü”. [21] **sürüg** “sürü”. me‘a’z-zā mastarlar: ¹⁰²⁰ **süzmek** “süzmek”, “kuş özin süzdi” ¹⁰²¹ ve filan közin [22] süzdi” yani “havadan aşağıya geldi ve gözünü humar ederek süzdü”. **sözlemek** [23] “konuşmak”. **sözleşmek** “birbiriyle konuşmak”. **sözletmek** ve **sözleştürmek** “zikretmek,

39b

[1] söylemek”. cevāmid **söz, süz** “söz, işba ile: emir olarak süz, bakışını süz, kuşların yere konarken [2] kanatlarını toplaması”. **söz tir güci** “söz dolandıran”. **söz tiger** ¹⁰²² “bir şeyin derinliğine giderek inceleyen kimse”. [T81b] **sözçi** “konuşan, [3] söz sahibi”. **süzgüc** “süzme, Arapçada meşfāt”. **süzme** “duru şarap”. **süzük** “saf”. me‘a’z-s- sīn [4] mastarlar: **susamak** “susamak”. **susatmak** “susatmak”. **sustaymak** “gevşemek”,

¹⁰¹⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “سوراشماک سوراشماق” şeklinde verilmiştir.

¹⁰¹⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “سورونماک” şeklinde verilmiştir.

¹⁰¹⁷ Bu kelime İŞM nüshasında bulunmamaktadır.

¹⁰¹⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “سورغوح” şeklinde verilmiştir.

¹⁰¹⁹ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹⁰²⁰ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹⁰²¹ Bu kelime İŞM nüshasında “سوزی” şeklinde verilmiştir.

¹⁰²² Bu kelime İŞM nüshasında “سوزینکار” şeklinde verilmiştir.

sustayıtmak ¹⁰²³ ise ettirgen halidir. [5] **süsmek** “Anadolu Türkçesinde buynuzla vurmak, toslamak, Arapçada menāṭehāt, susmak”. **süstürmek** “susturmak”. **cevāmid** **susak** [6] “kepçe, çömçe”. **susam** “Anadolu Türkçesinde şaşkın, hayran”. **susun** “ayran, kap dibinde kalan deve sütü”. **me‘a’l-ğayn** masterlar: [7] **suğarmak** ¹⁰²⁴ “suya doyurmak”. **suğarılmak** ¹⁰²⁵ “suya doydurulmak”. **suğalmak** ¹⁰²⁶ “suyun yere batması ve kuruması, [8] Arapçada nuṣūb”, **suğaltmak** ise ettirgen halidir. **soğlamak** ¹⁰²⁷ “suyun yere batması ve kuruması ¹⁰²⁸, süngü ve savaş aletinin ucunu bir yere sokmak”. **suğurmak** “bir şeyi [9] dışarı çekmek, kabından kılınca, yaradan ok, yoğurttan kıl vb.”. **suğrılmak** “çekilmek, [10] çıkarılmak”. **cevāmid** **soğan** “soğan, Arapçada beṣel”. **soğanlıg** “Gürcistan’da Tiflis kalesinin yanında bir yer ismi”. **soğlı** [11] “kebab şişi”. **soğun** “bir tür dağ öküzü, Farsçada gevezn”. **soğulcan** “solucan, Arapçada ḥerāṭin”. **me‘a’l-kāf** masterlar: [12] **sokmak** “sokmak, zehirli böceğin ısırması, Arapçada lese‘ ve ledeğ, dağlar ve büyük yollardan [13] ayrılan ince yol”. **sokulmak** “sokulmak, ısırılmak”. **sokuşmak** “karşılıklı birbirine bir şeyler sokmak, birbirini ısırarak”. [14] **[T82a] sokranmak** “Anadolu Türkçesinde yavaşça dilaltında üzüntüyle dırdır etmek, mırıldanmak”. **cevāmid** **sokağ** “bir çeşit ahû [15] fakat biraz daha büyük ve buynuzundan bıçak sapı yaparlar ve çok düz olur, dar sokak”. **soksur** ¹⁰²⁹ “erkek ördek, sune”. [16] **sukku** “dövmek amaçlı kullanılan ağaçtan yapılmış büyük havan”. **sokmağ, sokmak** ¹⁰³⁰ “ana yoldan ayrılan fakat köye ulaşamayan ince yol, sokmak, [17] ısırarak”. **sokur, sokkur** “suyu kuruyan yer, gözünün içi boş olan kör kimse, [18] kurumuş kuyu, şeddeli “ḳâf” ile: güçsüz olan dört ayaklı hayvan”. **sokuş** “biri birine savaş aleti sokmak, [19] ısırarak”. **sokum** “yemek ¹⁰³¹ için boğazlanan hayvan”. **me‘a’l-kef** masterlar: **sökmek, sögmek** “yırtmak, sövmek, küfür etmek”. [20] **sökülmek** “yırtılmak, sövülmek, küfredilmek”. **sök** “yürümek için ayağa bağlanan ağaçlar”. **söktürmek** [21] “yırttırmak, söktürmek”. **söküşmek** “birbirine

¹⁰²³ Bu kelime her iki nüshasında “سوستاتماق” şeklinde verilmiştir.

¹⁰²⁴ Bu kelime her iki nüshasında “سورغاماق” şeklinde verilmiştir.

¹⁰²⁵ Bu kelime her iki nüshasında “سورغاريلماق” şeklinde verilmiştir.

¹⁰²⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “سورغالماق” şeklinde verilmiştir.

¹⁰²⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “سوغلاق” şeklinde verilmiştir.

¹⁰²⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “يعربى” şeklinde verilmiştir.

¹⁰²⁹ Bu kelime her iki nüshasında “سوقور” şeklinde verilmiştir.

¹⁰³⁰ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹⁰³¹ Bu kelime İŞM nüshasında “فدا” şeklinde verilmiştir.

tür avcıl kuş, Tazi ve Lezgicede kör”. **söngək** [16] me‘a’l-emäle “kemik”. **soṅg** “sonra, arka, sondaki”. **soṅgra** “sonra”. **soṅgraḡı** “sonuncu”. **sünger** [17] “kurt yemiş keçe gibi delik delik olan ve suya atınca suyu içine çeken parçalanmış madde ¹⁰³⁷, Arapçada esfencü’l-behr, Farsçada ebr-ı kohen”. **soṅgı** “sonuncu”. **soṅgı** [18] **uygu** ¹⁰³⁸ “ölüm uykusu”. **süṅgü** “süngü”. **soṅgungca** ¹⁰³⁹ “arkasından”. **soṅgı** “sonuncu”. **soṅgıca** “arkasından”. **süne** “erkek ördek, altın”. [19] **me‘a’l-vāv** mastralar; **suvamak** ¹⁰⁴⁰ “sıvamak”, **suvatmak** ¹⁰⁴¹ ise ettirgen halidir. **suvalmak** ¹⁰⁴² “sıvalmak”. **suvarmak** ¹⁰⁴³ [20] “su içirmek”. **suvurmak** “çekmek, elbiseleri vücuttan çıkarmak, elbiseden ip çıkarmak”. **suvurulmak** ¹⁰⁴⁴ [21] “çekilmek, çıkarılmak”. **cevāmid** **suv** “su, revaç, parlama, celal, ırz, Farsçada cāneb, taraf”. [22] **suvdaḡın** ¹⁰⁴⁵ “suda olan her şey, mā’ fi’l-mā”. **suv kabarcuḡı** “su üzerindeki hava kabarcığı”. **suv koyar** “hayvanların birbirine ulaştığı yer, [23] Buhârâdaki Karasu’yun Cihûn’a döküldüğü yer”. **suvluḡı** “su getiren gurup”. **suvat** ¹⁰⁴⁶

40b

[1] “hayvanların su içtikleri yer, su alınan yer, su kaynağı”. **suvuḡ** “sıvı”. **suv yusunı** ¹⁰⁴⁷ “su yosunu, Arapçada [2] **ṭelhet** ¹⁰⁴⁸”. **me‘a’l-hā** **sohramıṣı** “bahane etme, kusur etme”. **me‘a’l-yā** mastralar: **soymak** “elbise ve deri üzme, [3] **ḡal’** ve **selḡ**”. [T83b] **soyulmak** “elbise ve deri için üzülme, ayrılma”. **soydurmak** “bir başkasına deri ve elbise gibileri üzmesini emretmek”. [4] işba ile **süylemek**, işbasız ise **söylemek** “kaymak, ıslakamak, okun yere değdikten sonra tekrar sıçrayıp başka bir yere değmesi, [5] söylemek”. **söyleşmek** “birlikte konuşmak”. **soyurḡamak** ¹⁰⁴⁹

¹⁰³⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “حرمی متحلل” şeklinde verilmiştir.

¹⁰³⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “سونگنی ایفو” şeklinde verilmiştir.

¹⁰³⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “سونگنچه” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁴⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “سوداماق” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁴¹ Bu kelime İŞM nüshasında “سوداتماق” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁴² Bu kelime İŞM nüshasında “سودالماق” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁴³ Bu kelime İŞM nüshasında “سودارماق” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁴⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “سودورلماق” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁴⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “سوراغین” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁴⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “سودات” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁴⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “سوپوسونی” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁴⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “طحلب” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁴⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “سیونناماق” şeklinde verilmiştir.

“bağışlamak”. **süyenmek** “yaslanmak”. [6] **seytelçilemek**¹⁰⁵⁰ “yere değdikten sonra tekrar sıçramak”. **cevāmid soy** “soy, emir olarak soy, [7] elbiseni çıkar”. **soygā** “Anadolu Türkçesinde elbise, üst giyisi”.¹⁰⁵¹ **soygūn**¹⁰⁵² “geyik”. **süylün** “Anadolu Türkçesinde sülün”. **soyurğal** “sürekli bağışta bulunma”. **süye**¹⁰⁵³ “Anadolu Türkçesinde kapı çevresinin yanı, [8] kapı sürgüsü”. **kitāb-ı meskūrāt-ı me‘a’l-bā** mastarlar: **sipmek** “saçmak”, **sipilmek** ise infial babıdır. **sıpalamak** “ilgi göstermek”. [9] **sıpalamak** “kaymak”. **sıbkarmak** “su ve şarap kedehini bir kerede içip bitirmek, kafaya dikmek”. **cevāmid** [10] **sıba** “orduyu korumak için etrafında savrulan toprak”. **sıpancağ** “çocukların oraya oturup kaydıkları yerdir, [11] Arapçada zehlūfe, Farsçada lehşek”. **sıpav**¹⁰⁵⁴ “mülayimlik, geçinme”. **sıpkın** “Anadolu Türkçesinde balık avlamak için kullanılan pençe şeklindeki alettir, [12] Arapçada fāle¹⁰⁵⁵”. **sıpgil**¹⁰⁵⁶ “insan vücudunda veya tarlada oluşan sarı ve siyah benler”. **sıbeki** “açık sarı”. [13] **me‘a’l-cīm sıçan otı** “Anadolu Türkçesinde şifalı ot, Arapçada semū’l-fār”. **sıçancıl** “Anadolu Türkçesinde¹⁰⁵⁷ fare ve serçe avlayan bir tür yırtıcı kuş, [14] [T84a] Farsçada verkāk ve şīr gonceşk”. **sıçgan** “fare, Türkçe yıllarından birisinin ismi”. **me‘a’l-hā sıh** “derin olan su”. [15] **me‘a’r-rā sirmek** “çalmak”. **sirmelmek**¹⁰⁵⁸ “çalınmak”. **sırıkmağ** “kaçmak”. **sırıkturnak** “kaçtırmak”. **sırımağ** [16] “dikmek”. **sırılmağ** “dikilmek, kesrenin işbası ile: kaymak”. **sırıtmağ** “sırıtmak”. [17] **cevāmid**¹⁰⁵⁹ **sir** “Semerkand ve Taşkend arasından akıp ve Harezm’de Aral’dan Ceyhun’a tökülen ırmağın ismidir”. **sıram** [18] “Türkistan’da Farab diye tanınan bir şehir, Çağ ve Balasagun arasındaki şehir”. **sırt** “sırt, omuz”. [19] **sırtak** “Anadolu Türkçesinde üst giyisi”. **sırtlan** “sırtlana benzer ve melez olan bir hayvan, sırtlan”. **sırça** [20] “şişe, sıraç, sert, keskin”. **sırce barmak** “Anadolu Türkçesinde serçe parmak, Arapçada heşer”. **sırdaş**¹⁰⁶⁰ “sırdaş”. **sırğak** [21] ve **sırğag**¹⁰⁶¹ “soğuk havada buz yüzünden

¹⁰⁵⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “سويتانجيلاماك” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁵¹ Bu kelime İŞM nüshasında bulunmamaktadır.

¹⁰⁵² Bu kelime İŞM nüshasında “سويقون” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁵³ Bu kelime İŞM nüshasında “سويه” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁵⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “سييا” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁵⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “قاله” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁵⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “سيكاي” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁵⁷ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹⁰⁵⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “سيرياماك” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁵⁹ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹⁰⁶⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “سيرزاش” şeklinde verilmiştir.

kayılabilir duruma gelen yer, kayır yer”. **sirgek** “uykusuz, uykusuzluk, Arapçada seher”. [22] **sirke** “erkek dağ keçisi, Farsçada reşk denilen ufak bit”. **sırma** “Anadolu Türkçesinde altın işlemlerinde kullanılan [23] uzun ince ve geniş tel”. **sıra** “birbirinin yanına dizilmiş ve sıralanmış her şey, ordu sıraları, kitâp satırları veya ipe dizilmiş möhreler gibi”.

41a

[1] **sırıĝ** ¹⁰⁶² “elbiseye atılan dikiş”. **sırıĝlıĝ** “dikişli”. **sırık** “Anadolu Türkçesinde uzun ağac, süngü”. **sırım** “Anadolu Türkçesinde üzengi tesmesi”. [2] [T84b] **sin** “serin, soğuk”. **sırmcaĝ** “kayan yer, çocukların oraya oturup kaydıkları yer”. me‘a’z-zā masterlar: **sızmaĝ** “nakş etmek”. [3] **sizmek** “anlamak, sızmak”. **sızılmaĝ** “nakş olunmak”. **sizilmek** “anlaşılmak”. **sizinmek** “sızınmak”. [4] **sızĝurmaĝ** “bıçak gibilerin ucuyla çizilmek”. **sızlamek** “Anadolu Türkçesinde inlemek, sızlamak”. **sızıldamaĝ** “Anadolu Türkçesinde sızıldamak, acımak”. ¹⁰⁶³ cevāmid [5] **siz** “siz”. **sizsiz** “sizsiniz, olumsuz anlamdada gelmektedir: sizsiz yani sizsiz, siz olmadan, emir olarak çiz, sez, [6] sızma”. **sizgek** “göz örtüsü”. **sizindü** “sızıntı”. me‘a’s-sin masterlar: **siskelemek** “korkuyla uykudan kalkmak”. [7] me‘a’l-ĝayn ¹⁰⁶⁴ masterlar: ¹⁰⁶⁵ **sıĝmaĝ** ¹⁰⁶⁶ “sıĝmak”. **sıĝışmaĝ** “sıĝmak”. **sıĝurmaĝ** ¹⁰⁶⁷ “sıĝıştırmak”. **sıĝışturmaĝ** “sıĝıştırmak”. [8] **sıĝınmaĝ** ¹⁰⁶⁸ “sıĝınmak”. **sıĝındurmaĝ** “sıĝındırmak”. cevāmid **sıĝraĝ** ¹⁰⁶⁹ “borulu testi, kase, [9] şarap kadehi”. **sıĝĝu** ¹⁰⁷⁰ “sıĝma”. **sıĝınaĝ** ¹⁰⁷¹ “sıĝınak, sıkı yer, bir tür çizgi”. **sıĝır** ¹⁰⁷² “inek”. **sıĝırtmac** ¹⁰⁷³ “inek sürüsünün çobanı”. **sıĝırcın** ¹⁰⁷⁴ [10] “vücudunda beyaz benleri olan siyah bir kuş, Farsçada sār”.

¹⁰⁶¹ Bu kelime İŞM nüshasında “سیرقاق” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁶² Bu kelime İŞM nüshasında “سيرخ” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁶³ Bu kelime İŞM nüshasında bulunmamaktadır.

¹⁰⁶⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “مع الفاء” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁶⁵ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹⁰⁶⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “سيفماق” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁶⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “سيفورماق” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁶⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “سنيفماق” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁶⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “سفراق” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁷⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “سيفقو” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁷¹ Bu kelime İŞM nüshasında “سيفناق” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁷² Bu kelime İŞM nüshasında “سيفير” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁷³ Bu kelime İŞM nüshasında “سيفرتماج” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁷⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “سيفرجين” şeklinde verilmiştir.

sığircık¹⁰⁷⁵ ve **sığircuk**¹⁰⁷⁶ Anadolu Türkçesinde aynı “sıfırçun” demektir. **sığır dili** “Arapçada lesānū’s-şūr, Farsçada gāv zebān”.¹⁰⁷⁷ [11] **sığır kuşu** Anadolu Türkçesinde sığırçın” demektir.¹⁰⁷⁸ **sığır kuyruğu**¹⁰⁷⁹ “bir tür bitki, Arapçada [T85a] ismü’s-semk”. **sığın**¹⁰⁸⁰ “Anadolu Türkçesinde sığır, emir olarak sığ, sığın”. **sığınca**¹⁰⁸¹ [12] “Anadolu Türkçesinde küçük hisar, sığınak”. me‘a’l-kāf masterlar: **sıkma** “sıkma”. **sıkılma** “sıkılmak”. **sıkta** [13] “gönül sıkışıklığı yüzünden abartılı bir şekilde ağlamak”. **sıkta** “abartılı bir şekilde ağlatmak”. cevāmid sık “Anadolu Türkçesinde dar, dar yer, emir olarak [14] sık”. **sıklık** “Anadolu Türkçesinde sıklık, zorlaştırma, kuşların gagasından çıkan ses”. **sıkış** “sıkışıklık”. [15] **sıkılcım** “Anadolu Türkçesinde dar yer, sıkışık”. **sıkındı**¹⁰⁸² “her şeyin sıkılmışı, Arapçada ‘uşāreh, şamg, ağac usaresi”. me‘a’l-kef masterlar: [16] **sigrimek** ve **sigirmek** “sıçramak, uykudan sıçramak”. **sigrimek** ve **sigirtmek** “sıçratmak”. cevāmid sigritme¹⁰⁸³ “dar geçit, [17] dağda geçmesi zor ve düşme ihtimali çok olan ince yol”. **sikkiz** “sekiz / 8”, şeddeli “kef” ve hafifletilmiş halde de kullanılmaktadır. [18] Farsçada’da “sıçrayıp tekmelemek” demektir. **sigil** “Anadolu Türkçesinde sigil”. me‘a’l-lām masterlar: **silma**¹⁰⁸⁴ “silme”. [19] **sililma**¹⁰⁸⁵ ve **silinma**¹⁰⁸⁶ “silinmek”. **sillemek** “elle dokunmak, ilgi göstermek”. **sillemek** “elle dokundurmak, [20] ilgi göstermeye buyurmak”. **sillemek** “birbirine elle dokunmak, karşılıklı ilgi göstermek”. **sillemek** “dokunulmak, [21] ilgi görmek”. **sillemek** “sillemek”. cevāmid sila “Anadolu Türkçesinde doğum yeri, yerleşim yeri, sila”. **silkincek** “himaye etmek”. **sılığ** [22] “temiz, ayıpsız” ve “sıcaklık” anlamında olan “ıslığ” kelimesinin kısaltılmış halidir. [T85b] **sılığ ağça** “silik akça, kullanılmış akçe”. me‘a’l-mīm masterlar: **simirmek** [23]

¹⁰⁷⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “سيفرجيوه” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁷⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “سيفرجوق” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁷⁷ Bu kelime İŞM nüshasında bulunmamaktadır.

¹⁰⁷⁸ Bu kelime İŞM nüshasında bulunmamaktadır.

¹⁰⁷⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “سفيرقويروفي” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁸⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “سيفي” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁸¹ Bu kelime İŞM nüshasında “سيفنچه” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁸² Bu kelime İŞM nüshasında “سقيزو” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁸³ Bu kelime İŞM nüshasında “سيكرتيمه” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁸⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “سيلاماق” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁸⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “سينلماق” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁸⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “سينماق” şeklinde verilmiştir.

“şışman olmak”. cevāmid **simiz** ¹⁰⁸⁷ “şışman, semiz”. en-nūn mastarlar: **sınmak** “kırılmak”, **sındurmak** ettirgen hali, **sınılmak** ¹⁰⁸⁸ ise

41b

[1] infial halidir. **sınkmaq** ¹⁰⁸⁹ “ümitsiz, gönül kırılmak, güçsüz olmak”. **sınemek** “denemek”. **sınalmek** [2] “denenmek” ¹⁰⁹⁰. **sinğmek** “ilgilenmek, düşünceye dalmak, midede bulunan yemeği sindirmek, katlanmak, tavuğun başını [3] kanatlarının altına sokması”. **sinğürmek** me‘a’l-emāle “ilgilendirmek, düşünceye dalmak, midede bulunan yemeği sindirmek, katlanmak”, **sinğdürmek** ise [4] ettirgen halidir. **sinğremek** “hüzünden dolayı yavaş yavaş ağlamak”. **sinğirlemek** “savaşta atların bacağına keserek telef etmek”, me‘a’l-emāle **sinğrletmek** ettirgen hali, [5] **sinğrlenmek** ise infial babıdır. cevāmid **sin** “sen”. **sinsin** “sensin, kesrenin işbasıyla: mezar, gömme yeri, [6] emir olarak kırıl, tehecci harflerden biri”. **sincileyin** ¹⁰⁹¹ “mesela sındı gaz, Arapçada mekraz, kırıldı”. [7] **sindürsin** ve **sinsin** “sensin”. **sinsiz** ve **sinsizin** “sensiz”. **sinğrak** “kayısı ve şeftalı gibi meyvelerin [8] yassı çekirdeği”. **sinğek** me‘a’l-emāle “sivrisinek, Arapçada beğ”. **sinğir** me‘a’l-emāle “sinir damarı, savaşta atların bacaklarını kesip telef etmek, elde olmadan ağlama”. [9] **sinğirli** ¹⁰⁹² **yapraq** “sinir otu, Arapçada lesanu’l-haml”. **sinğil** “küçük kız kardeş”. [T86a] **sinğillik** “kız kardeşlik”. **sinğli** [10] “kız kardeşi”. **sinlik** “somut, belli”. me‘a’l-vāv mastarlar: **sivmek** “sevmek”, **sivdürmek** [11] ettirgen halidir. **sivişmek** “birbiriyle arkadaş olmak”. **sivinmek** “sevinmek”, **sivindürmek** ettirgen halidir. cevāmid **sivri** [12] “Anadolu Türkçesinde ucu sivri olan her şey”. **sivri sinğek** ¹⁰⁹³ “Anadolu Türkçesinde sivri sinek, Arapçada beğ”. **sivgüm** “sevgi, ilgi”. **sivüklük** ¹⁰⁹⁴ ve **siviklik** [13] “sevme, sevilmiş”. **sivel** “siğil, sigil”. **sevinc** “hoş haber”. **sevic** “ödüllük”. [14] me‘a’l-yā **sıyрмаk** “kaydırmak, Arapçada ezlāk”. **sıyılmak** kesrenin işbası ile “kaymak”.

¹⁰⁸⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “سمين” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁸⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “سيكيناك” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁸⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “سينقاماق” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁹⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “شدن” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁹¹ Bu kelime İŞM nüshasında “سيخلاتين” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁹² Bu kelime her iki nüshasında “سينكولى” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁹³ Bu kelime İŞM nüshasında “سيورى و سينكاك” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁹⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “سيوركلوك” şeklinde verilmiştir.

meftūhāt şapat ¹⁰⁹⁵ ve [15] şapalak ¹⁰⁹⁶ “tokat”. şebek “Anadolu Türkçesinde ¹⁰⁹⁷ bir tür maymun, puzine”. et-tā şatu “merdiven”. er-rā şerildemek “su sesi, şırıldamak”. cevāmid [16] şaranpav bâ-yı Fârisî ile “su şırıngası denilen bir tür alet”. eş-şīn mastarlar: ¹⁰⁹⁸ şaşmak “Anadolu Türkçesinde şaşmak, kaygılanmak”, şaşurmak [17] ise ettirgen halidir. cevāmid şaşğun “Anadolu Türkçesinde perişan, şaşkın”. şaşı “Anadolu Türkçesinde şaşı”. me‘a’l-ğayn şağırdak ¹⁰⁹⁹ [18] “iki şeyin birbirine değmesinden çıkan ses”. şağıldak “koyunun kuyruk ve yününde toplanan pislik, Arapçada zūfāy [19] reṭeb, Farsçada peşgel-i miş”. me‘a’l-fā şefşel “yıpranmış ve dokumu sökülmüş elbise, [20] [T86b] aklı fikri yerinde olmayam kimse”. me‘a’l-kāf شاقه ve شقه “şakka” “Anadolu Türkçesinde şaka, alay”. şakırdı ¹¹⁰⁰ [21] “iki şeyin birbirine değmesi sonucunda çıkan ses”. me‘a’l-lām şalgurt “melez hayvan”. me‘a’l-mīm şamar “Anadolu Türkçesinde tabanca, [22] yüze atılan tokat”. me‘a’l-vāv şavlum “başiboş, küstah”. me‘a’l-yā şay “mevki sahibi, zengin, faydalı iş”. [23] elmazmūnāt-ı me‘a’l-d-dāl ¹¹⁰¹ şüdrün ¹¹⁰² “sızıntı, çiy, Arapçada veş ¹¹⁰³”. şu denglü “Anadolu Türkçesinde o kadar, öyle”. şudurğu

42a

[1] “ut denilen bir tür çalgı aleti, Cengiz Han ile aynı çağda yaşayan Tangutların padişahının ismi, Şidurğu diye de tanınırdı”. me‘a’r-rā şor [2] “çoğan ve üzerliğe benzer bir tür bitki, Arapçada ķelām, Farsça ve Türkçede şur, Türkeman’a mensûp bir boy ismi”. [3] şorak “Anadolu Türkçesinde tuzlak, Arapçada şūk”. me‘a’l-kef şük, şuk “doğru söyleyen, Anadolu Türkçesinde gezengebin, Zend ve Pazedlere göre pazar, [4] Arapçada sūk”. şükkine ¹¹⁰⁴ “doğru konuşan”. şükür “şemsiye, sultanların

¹⁰⁹⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “شاپا” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁹⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “شاپالاق” şeklinde verilmiştir.

¹⁰⁹⁷ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹⁰⁹⁸ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹⁰⁹⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “شاغیرواق” şeklinde verilmiştir.

¹¹⁰⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “شاغیروی” şeklinde verilmiştir.

¹¹⁰¹ İŞM nüshasında, bu kısımda eksiklik var.

¹¹⁰² Bu kelime İŞM nüshasında “شودروق” şeklinde verilmiştir.

¹¹⁰³ Bu kelime İŞM nüshasında “رش” şeklinde verilmiştir.

¹¹⁰⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “شولکینه” şeklinde verilmiştir.

gölgelendikleri”. **şükür** [5] “şemsiyeçi”. me‘a’l-lām **şol** “şu”. **şüle**gey “ağızdan akan su, Arapçada rîk”. **şulay** “Özbeklerin [6] evet kelimesi yerine kullandıkları kelime”. me‘a’l-mīm ¹¹⁰⁵ **şomur** “Moğolcada lamba”. **şu mundağ** ve **şu munday** [7] “mundağ” ile anlamtaş ve “bunun gibi, böyle” demektir. **şunğar** “avcıl bir tür kuş, sultanlar ve padişahların ölümü”. [8] [T87a] meksūrāt ¹¹⁰⁶ **şıba** “yağmur gibi yağan ok, mermi vb., Farsçada ef‘ī ¹¹⁰⁷”. **şıbağ** “yavşan otu, padişahlar, [9] binayı kapatmak için kullanılan ince dal ve çörçöp”. **şıban** “Tacik ve Tatların boyu”. **şıbike** [10] “bayrak”. **şıdurğu** aynı “şudurğu” kelimesidir. me‘a’r-rā ¹¹⁰⁸ **şıralğa** “av eti, av eti veya beleş malden [11] birine verilen pay”. **şıram** “aslanın mekân ve dinlenme yeri”. **şırdag** “eyer altındaki keçe yerine kullanılan katlanmış keçe, [12] veya halı yerine yere serilen katlanmış keçe, elbise üzerine giyilen ince, kısa kollu ve geniş elbise”. [13] **şırlağan** “susam yağı, küncü yağı”. **şırlağancı** “küncü gibi tanelerden yağ çıkaran kimse”. eş-şin masterlar: **şışmek** “şışmek”. **şışlemek** [14] “şışe çekmek”. cevāmid ¹¹⁰⁹ **şış** “şış, at nalının küçük çivileri, şışme, emir olarak şış”. **şışik** “şışik”. **şışman** ¹¹¹⁰ “Anadolu Türkçesinde [15] şışman, semiz”. el-ğayn **şığavul** “misâfirleri ağırlayan biri”. el-lām **şıl** “Anadolu Türkçesinde şaşı”. **şılan** “sultanlar ve emirler sofrası, genel yemek, [16] Farsçada ‘innāb”. **şıltağ** “yalan iddiada bulunma, hasapsız yükleme”. **şilim** “kağıt gibi şeyleri onunla yapıştıran zamk”. el-mīm [17] **şimmek** “emmek”. **şımalmağ** ¹¹¹¹ “kastetmek”. Örneğin: “kol şımalmağ ¹¹¹²” yani “eli kaldırıp ve elbisenin kolunu kıvırmak”. cevāmid [18] **şimdi** “şimdi”. **şimdiye dek** “şimdiye kadar”. **şimşek** [T87b] “Anadolu Türkçesinde şimşek”. me‘a’n-nūn **şin** ¹¹¹³ “Anadolu Türkçesinde neşelenme, şenlik, [19] bina, yapılmış yer, renk, fām”. **şing** kâf-ı Arabî ile “işleri düzeltip yoluna sokma, Moğollarda bir rütbe, [20] işlerin yolunda gitmesini gözeten görevliye ise şinik denilir”. **şinlik** ¹¹¹⁴ “şenlik, mamur bir yer”. **ağ** [21] **şinlik**

¹¹⁰⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “مع الواء” şeklinde verilmiştir.

¹¹⁰⁶ İŞM nüshasında bu kısımda fazladan “مصادر” yazılmıştır.

¹¹⁰⁷ Bu kelime İŞM nüshasında verilmemiştir.

¹¹⁰⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “جوامد” şeklinde verilmiştir.

¹¹⁰⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “جواهر” şeklinde verilmiştir.

¹¹¹⁰ Bu kelime İŞM nüshasında verilmemiştir.

¹¹¹¹ Bu kelime İŞM nüshasında “شيمالماق” şeklinde verilmiştir.

¹¹¹² Bu kelime İŞM nüshasında “شيمالماق” şeklinde verilmiştir.

¹¹¹³ Bu kelime İŞM nüshasında “شمن” şeklinde verilmiştir.

¹¹¹⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “شينيك” şeklinde verilmiştir.

“beyaz çehreli, beyaz tenli”. el-vāv şıvaran “tıp alanında kullanılan ve pek ufak ve kırmızı renkte tohumu olan bir bitki türü, Şiraz şehrinde şefterek denilir”.

kitābü’s-sād ¹¹¹⁵

صدق ve [22] صدق “şadak” “tirkeş, okluk”. şayın aynı “sayın” kelimesi demektir.

harfü’t-tā ¹¹¹⁶

tabur “Anadolu Türkçesinde halk yığını, tabur”. me’a’r-rā ¹¹¹⁷ taraz [23] “Çin civarında verimli bir şehir, Bedehşan ülkesinde bir şehir ismi, Farsçada dokumacılık ve şeker kamışı bitkisinin iş yeri,

42b

[1] toz şeker fabrikası, su bölen kimse, süslemek, şeyleri bezemek, süsleyen, tarz, yöntem, [2] Arapçada mīl-i cāme, muharriktir ve o muarrebdir”. eş-şin taş “Anadolu Türkçesinde taş, dış”. طشره ve طاشره “taşra” “Anadolu Türkçesinde dışarı”. [3] taşrağı “dışarıki”. el-ğayn tağ “Anadolu Türkçesinde dağ, ateşi geç sönen odun yığını”. tağacar “Hülagu [4] Han ve Abaka Han’ın kumandanlarından birisi”. tağan “Anadolu Türkçesinde omlet gibi yiyecekleri pişirmeye yarayan geniş kap, Farsçada tābe”. tağay ve tağayı [5] “annenin erkek kardeşi, dayı”. tağmac ve tağgac “küffāra ¹¹¹⁸ mensûp olan bir boy ismi”. me’a’l-kāf ¹¹¹⁹ takıya “bir tür şapka, takka”. me’a’n-nūn ¹¹²⁰ tana “iki yaşındaki inek yavrusu, dana”. me’a’l-vāv ¹¹²¹ tavar “Anadolu Türkçesinde [6] dört ayaklı hayvan, [T88a] meralar”. tavaşı “harem ve sarayda hizmet eden hadim, Arapçada haşî”. tavun “Anadolu Türkçesinde ev tavanı”. me’a’l-yā ¹¹²² tay “bir ve iki yaşındaki at yavrusu”. [7] taydu “Türkistan’da Kaan tarafından dört fersah çarpı dört fersah genişliğinde yapılan şehir, bu şehri yapmakla birlikte saltanat yeri olan Hıncalığ şehrini [8] terkedilmiş hale getirdi”. tayşı “Moğolcada

¹¹¹⁵ Bu kısımda fazladan “مصادر” yazılmıştır.

¹¹¹⁶ Bu kısımda fazladan “مصادر” yazılmıştır.

¹¹¹⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “جوامد” şeklinde verilmiştir.

¹¹¹⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “نكار” şeklinde verilmiştir.

¹¹¹⁹ Bu kelime İŞM nüshasında verilmemiştir.

¹¹²⁰ Bu kelime İŞM nüshasında verilmemiştir.

¹¹²¹ Bu kelime İŞM nüshasında verilmemiştir.

¹¹²² Bu kelime İŞM nüshasında verilmemiştir.

yazar, bilgin, becerikli”. maẓmūnāt **topal** “Anadolu Türkçesinde ayağı yere [9] varmayan topal kimse”. me‘a’r-rā **torgay**, **torağay** “bülbul ve serçe büyüklüğünde olan bir kuş, Emir Timur Gureken’in babasının ismi”, “râ”nın fethi ile de gelmektedir. [10] **torumtay** “bir tür avcıl kuş, ak goğan kuşu”. el-ğayn **toğan** “doğan, itelgü ise denilen bir tür avcıl kuş, [11] yiğit, bir padişah ismi, Sultan Ahmed ve Orgun Han’ın Kehestānī adlı yakın kumandanlarından birisi”. **toğay** [12] “ırmakların yolu üstünde olan dönüklük”, “karaşat’ın tâ”sı ile de yazılmaktadır. **tuğra** “buyrukların baş kısmında [13] kızıl veya altın suyuyla vurulan damga”. **toğrul** “bir tür avcıl kuş, Selacege’ye mensûp olan bir padişah ismi”. me‘a’n-nūn masterlar: **tonatmek** “Anadolu Türkçesinde [14] süslemek, mükemmel ve süslü yapmak”, **tonanmek** ise infial babıdır. **tonanma** “Anadolu Türkçesinde süslenme, debdebe, sultanların maiyetinde olanlar”. [15] **tonbay** ¹¹²³ “Anadolu Türkçesinde inek, Arapçada beker”. el-vāv **toy**, **tüy** “dügün, şenlik, Anadolu Türkçesinde hobere denilen bir tür kuş, [16] Arapçada hebārī, tüy, şe‘er”. **toyğun** ¹¹²⁴ ise aynı “toyğun” ¹¹²⁵ kelimesidir.

bābu’l-‘ayn

[T88b] ‘**arras** “eşeğin anırması”. ‘**allānbar** ¹¹²⁶ [17] “yük taşıyıcı, hamal”. ‘**anķut** “ördekten büyük olan bir tür ördek”. me‘a’r-rā masterlar: ‘**ırıldamaķ** “yırtıcı hayvanların insanı [18] veya avı görünce çıkardıkları sestir”.

bābu’l-ğayn

masterlar: meftūhāt-ı cīm **ğacarcı** “kılavuz, beceri”. **ğacğav** “inek kuyruğu, suda yaşayan ve su ile oynayan hayvanların ortak ismi, [19] şaka için sıçrasın diye eşeğe bağlanan diken demeti”. me‘a’r-rā masterlar: **ğarbarmak** “kalburlamak”. [20] cevāmid **ğarar** “çuval”. **ğarpınçı** ¹¹²⁷ bâ-yı Fârisî ve cīm-i Fârisî ile “tırkeş bağı, kılınc ve kalkan gibilerin sapı”. **ğarav** “ince ve güçsüz kamış, [21] kaşb”, Cihangiri Ferheng’inde “seper” vezninde “kamış” anlamında gelmektedir, Burhan-i Katı’da ise

¹¹²³ Bu kelime İŞM nüshasında “طونیاى” şeklinde verilmiştir.

¹¹²⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “طويقون” şeklinde verilmiştir.

¹¹²⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “طويغون” şeklinde verilmiştir.

¹¹²⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “علانير” şeklinde verilmiştir.

¹¹²⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “غرپچی” şeklinde verilmiştir.

“kaval, ney, ağac dalı” demektir. [22] me‘a’z-zā ğazan “kazan, tencere, geniş üzengi, ağzı geniş olan top, Türkmendan olan Salur boyu savaş sırasında [23] orduyu bu isimle uranlaması ederler, Rusya’da bir memleket ismi, Tebriz şehrindeki Şenb Ğazan’ı yaptıran meşhur padişah”.

43a

[1] ġaz ayağı ¹¹²⁸ “ıtrilâl denilen bir tür bitki”. ġuz “şimşek ve yırtıcı hayvanların gürleme sesi”. eş-şin ġaşun “Moğolcada acı”. el-lām ġalça “kısa, [2] alçak, Farsçada kurnaz, serseri, köylü”. ġalaka “kapının arkasına yapılan ağac anahtar”. me‘a’l-yā ¹¹²⁹ ġaydağ [3] “Kıpçak çölünün yanında bir memleket ismi, orada yapılan oklar düz ve sert olur, Arapçada kerīm”. ġubçaçı ¹¹³⁰ “harem hizmetiçisi, Farsçada [4] vücutta oluşan şişkinlik, bād-i fetk, Arapçada beyaz olan her şey, alnı beyaz, kahr, önder”. ġurra “Anadolu Türkçesinde [T89a] gürlemek, [5] Arapçada aybaşı, her şeyin ilki, kahr, atın alnının beyazlığı”. ġuzz “Sultan Sancer zamanında [6] Horasan şehrini ele geçiren Türkmen boyundan bir gurup, kezā fi’l-kāmūs”. me‘a’l-vāv ġusun ¹¹³¹ “Moğolcada bacağı uzun olan bir tür çizme”. ġuma “içeri alınmış hizmetçi kadın”. [7] ġunda “bir tür hayvan, böğ”. ġuñg “iri siyah karga”. meksūrāt ġırnağ “Türkçede hizmetçi kadın, cariye, Arapçada [8] beyaz tenli genç adam”. cevāmid ġij “ok ve taş gibi şeylerin atılmasından çıkan ses”. me‘a’l-lām ġılcaymağ “kendinden geçmek”. [9] me‘a’n-nūn ¹¹³² ġiñğsımağ “burun sert kokulardan yanınca aksırmak”. cevāmid ġina, gine “küçültme harfidir”. [10] ġıncı “kaçmasını engellemek için köpeğin boynuna bağlanan ağac, arpa yemeğe alışkın atın boynuna asılan çuval”. [11] “renc” vezninde ġınc “Farsçada çuval”.

kitābü’l-fā

meftūhāt; faracı “kadınların örttüğü çarşaf”. farfar “akıcı, yatkın, [12] Farsçada çocukların ipi geçirdip çekerek fer-fer sesi çıkardıkları yuvarlak deridir”. [13] fara “keklik ve çil kuşu gibilerin yavrusu”. farısa “gri ip, yeşil karga, Anadolu

¹¹²⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “غاز ياغي” şeklinde verilmiştir.

¹¹²⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “مكسورات” şeklinde verilmiştir.

¹¹³⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “غريچی” şeklinde verilmiştir.

¹¹³¹ Bu kelime İŞM nüshasında “غوشون” şeklinde verilmiştir.

¹¹³² Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

Türkçesinde bir tür bitki, pırasa, [14] yabancı pırasa bitkisi, Arapçada şeyd-i şikeste”. **ferik** “civciv”. **fesligen** ¹¹³³ “fesleğen, Farsçada şâhesferem, Arapçada zemirân”. **el-lâm** [15] **felfes** “gevşek”. **el-yâ faykur** “domuzlan böceği, Arapçada [T89b] henefsâ”. **meksûrât fir** “uçarken kuşların kanatlarından gelen ses”. [16] **firfirek** “çarh şeklinde yontulmuş küçük ve yuvarlak ağaçtır, çocuklar yuvarlanması için onun bir başını yere koyup parmak ucuyla itip [17] harekete geçirirler”. **firrasat** “atın burnundan ve atılan taş gibi şeylerden gelen ses”. **fiskıya** “Anadolu Türkçesinde [18] fiskiye”. **fisıldu** ¹¹³⁴ “Anadolu Türkçesinde yavaşça birinin kulağına bir şeyler fısıldamak”. **eş-şîn fişkırmağ** ¹¹³⁵ “burnun deliklerinden ses çıkarmak”. **cevâmid fişek** [19] ve **fişek** “fişek, ateş fırlatma aleti, barut ile dolmuş tekye”. **fiker** “Anadolu Türkçesinde allık”. [20] **en-nûn finkırmak** “Anadolu Türkçesinde burun deliğinden ses çıkartmak”.

kitâbu'l-kâf

meftûhât kaan “şahların şahı”. **el-bâ kapmak** [21] “kapmak, el ve ayakla tutmak, köpek yakalamasına uğramak vb.”, **kapışmak** müfaale babı, **kapılmak** [22] infial babı ve **kapdurmak** ise ettirgen halidir. “ebced bâ” ile **kabamak** “çevrelemek”, bâ-yı Fârisî ile **kapamak** “Anadolu Türkçesinde kapatmak”, [23] **kabalmak** ise infial babıdır. **kabarmak** ¹¹³⁶ “kabarmak”, **kabartmak** ise ettirgen halidir. **kabsamak** “ansızın

43b

[1] araya almak, ele almak”. **kabkarmak** “bir şeyi çerçeve içine salmak”. **kablamak** “aftalı etmek, [2] çerçevelemek”. **kapanmak** “Anadolu Türkçesinde kapanmak”. **cevâmid kab** “genelde her türlü kap, özel olarak çuval, astar”. **kaba** “kaba, [3] kalın, [T90a] kabarcık şeklinde”. **kabaça** “soğukta havlunun iki ucunu birbirine bağlayıp başa atmaktır”. **kabran** “çaresiz, tembel, [4] kibirli”. **kabarcuk** “kabarcık, uçuk”. **kapağan** “sürekli çalan, alan, kurt ve yırtıcı hayvanlara denilir”. **kabak** “kabak, [5] uzun bir ağac başına takılan hedef levhası ve belki kabağı bu amaca kullandıkları için bu isimle [6] tanınmış olabilir, göz arkası”, bâ-yı Fârisî ile **kapak** “Anadolu

¹¹³³ Bu kelime İŞM nüshasında “فلکن” şeklinde verilmiştir.

¹¹³⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “فيلدو” şeklinde verilmiştir.

¹¹³⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “فیشیقراماق” şeklinde verilmiştir.

¹¹³⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “قابلماق” şeklinde verilmiştir.

Türkçesinde kapak”. **ķabak bağlamak** “Anadolu Türkçesinde gerçek dışı olan şeyleri birbirine bağlamak, [7] birisinin överek kibirlenmesine neden olmak”. **ķaba ķuşluk** “Anadolu Türkçesinde öğleden bir iki saat önceki zaman”. **ķaba ķulağ** ¹¹³⁷ [8] “Anadolu Türkçesinde saplı testi, Arapçada correh”. **ķaba ķaba yimek** “Anadolu Türkçesinde renkli ve çeşitli yemek yedirmek”, [9] bâ-yı Fârisî ile **ķapa ķapa yimek** “lokmayı kapıp yemek”. **ķabal** “kuşatma, emir olarak çevreyi kapat, önle”. **ķaban** “erkek domuz”, [10] bâ-yı Fârisî ile **ķapan** “ağır şeyleri tartmak için kullanılan asılı büyük terazı”. **ķabtal** ¹¹³⁸ “eyerin arkasının eteğı”. **ķabtan** “haftan” [11] kelimesinin muharrifidir ve “iki tarftan yırtık olan elbise”. **ķapturğay** “büyük kese”. **ķabçak** “Cürcan sınırlarında bir çöl, uzunluğı altıyüz [12] fersahlıkta ve eni ise üçyüz fersaktır, adlandırma nedeni: Oğuz Han, Burak ile savaşıp yeniliyor ve sonra kaçarken [13] bir ırmak içine düşüyor o sırada kocası savaşta ölen bir kadın içi boş bir ağacın içinde [14] doğum yapıyordu, [T90b] Oğuz Han bu olayı duyunca acıdı ve o çocuğı evlatlığā kabul etti ve Kabu [15] Han diye adlandırdı fakat gitgide bu isim kıpçak diye tahrif olundu. Urus ve ellerin bir çoğunu ona tabi edip [16] İtil’in yanına gönderdi ve üçyüz sene orada saltanat etti ve onun ismi soyundan gelen boyun ismi olarak kaldı; Tiñgiz Han [17] ibni Oğuz Han’ın oğlunun ismidir”. **ķabçur** “divânın yaygın vergisi”. **ķabçurma** “bıçak ve kılınç yapmak için birbirine yapıştırılmış [18] demir ve çelik”. **ķabçuk** “boyundan asılan bir tür kese, derinde dikilmiş hurç”. **ķabturğay** [19] aynı “ķapturğay” kelimesidir. **ķab ķacak** “kap bacaklar”. قبقرة, قبقرة, قبقرة ve قبقرة “ķap ķara” “simsiyah”. **ķaplan** “kaplan”. [20] **ķaplama** “bir metalı diğerk bir metalla kaplamak”. **ķablu baķa** “Anadolu Türkçesinde kaplumbağā, Arapçada keşf”. **ķabu** “karşı karşıya bulunan nişan, [21] ok ucuna gelmek, fırsat mekânı”, bâ-yı Fârisî ile **ķapu** “ev kapısı”. **ķapu öğcesi** “kapı ökçesi, Arapçada ‘etebe”. **ķabuzag, ķabuķ** ve [22] **ķabuğ** “cilt, Arapçada ķeşr”. **me‘a’t-tā ķatmak** “katmak, katılaşmak”. **ķatıtmak** “katılaştırmak”. **ķatıřmak** ve [23] **ķatılmak** “katılmak”. **ķatıklařmak** “birbirine katılmak”. **ķatlanmak** “katlanmak, Anadolu Türkçesinde sondaki “ķef” ile

44a

¹¹³⁷ Bu kelime İşM nüshasında “قايقولاغ” şeklinde verilmiştir.

¹¹³⁸ Bu kelime İşM nüshasında “قتال” şeklinde verilmiştir.

[1] söylenir, cendere şoden”. **katramak**¹¹³⁹ ve **katnamak**¹¹⁴⁰ “damlatmak, hızlı yürümek”. cevāmid **kat** “kat, [T91a] emir olarak [2] kat, katı ol, Anadolu Türkçesinde huzur”. **kat kat** “dibden dibe, kat kat”. **katağan** [3] “Özbekiyye’ye mensûp olan bir boy ismi, katılaşılan, katılaştırmış”. **katkak**¹¹⁴¹ “kalıcı, kaba”. **katla** “sıra, kere”. **katlav** [4] “bir tür yırtık yırtık yapılmış örme zırhı”. **katmar**¹¹⁴² “Anadolu Türkçesinde çiçekler için uygulanan altmış ve yüz varak”. **katnaşık** “kargaşa, devrim”. [5] **katış** “katılmış”. **katığ** ve **katık** “katı, kalıcı, katık”. **katığ közlük**¹¹⁴³ “kinâye olarak gözü hayran olmuş kimseye derler”. **katılış** [6] “hayvanların birbirine katıldıkları yer”. **katınc** “düğün masrafı için damad veya düğün sahibine verilen hediye”. me‘a’l-cīm mastarlar: [7] **kaçmak**, **kaçmağ**¹¹⁴⁴ “kaçmak”, **kaçurmak** ise ettirgen halidir. cevāmid **kaç** “Anadolu Türkçesinde kaç, kaçmak, emir olarak kaç, Farsçada kavun gibilerden bir dilim”. [8] **kaçar** “bel kemiği ve kaburga, Etrak’a mensûp olan bir boy ismi”. **kaçag** “kaçış”. **kaçagcı** “kaçak”. **kaçan** [9] “ne zaman”. **kaçanğa tigrü** “ne zamana değin”. **kaçanğaca** “ne vakite kadar”. **kaçarcı** “kılavuz¹¹⁴⁵, rehber”. **kaçğun** [10] “kaçış”. **kaçğuncı** “kaçan”. **kaçu** “Turan ve Harezmi halkına göre bir hamleden sonra yapılan kaçış anlamına gelmektedir”. **kaçır** [11] “akbaba kuşu, Arapçada nesr, bir günde ikibin fersaha yakın bir mesafeyi kateder, yavrusunu safrana bulaştırıp okun ucuna yarakan [12] ederler bir gün içinde Serendib’den yarakan taşı getirir ve mesafe [T91b] bundan ibarettir”. **kaçın** “selin akışının yolu [13] engellediği takdirde yine zorlayıp açılmak üzere olduğu zaman için kullanılmaktadır”. ed-dāl **kadamağ**¹¹⁴⁶, **kadamak**¹¹⁴⁷ “çivilemek, sağlamlaştırmak”. cevāmid [14] **kadağ**, **kadağ**¹¹⁴⁸ “çivi, boyacı boyası”. **kadağlıg** “çivilenmiş, sağlam”. **kadırğa** “Anadolu Türkçesinde bir tür gemi”. **kadana** “hapishanedekilerin [15] ayağına asılan kütük”. **kadağan** “çivilendiren, sıkılaştırma, sertlik”. me‘a’r-rā

¹¹³⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “قاتراماق” şeklinde verilmiştir.

¹¹⁴⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “قاتناماق” şeklinde verilmiştir.

¹¹⁴¹ Bu kelime İŞM nüshasında “قاتاتقاق” şeklinde verilmiştir.

¹¹⁴² Bu kelime her iki nüshasında “قاتم” şeklinde verilmiştir.

¹¹⁴³ Bu kelime İŞM nüshasında “قاتيغ كوزكوك” şeklinde verilmiştir.

¹¹⁴⁴ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹¹⁴⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “يلد” şeklinde verilmiştir.

¹¹⁴⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “قاداغ” şeklinde verilmiştir.

¹¹⁴⁷ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹¹⁴⁸ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

mastarlar: **ķaramak**, **ķaramağ** ¹¹⁴⁹, **ķarařmak** ve **ķaralamak** ¹¹⁵⁰ [16] “bakmak”. **ķararmak**, **ķararmağ** ¹¹⁵¹ “kararmak, siyah olmak, boğunak olmak”, **ķarartmak** ise ettirgen halidir. **ķarğamak**, **ķarğamağ** ¹¹⁵² “lanet etmek, beddua etmek”. [17] **ķarmamak** “çalmak”, **ķarmatmak** ¹¹⁵³ ettirgen hali, **ķarmařmak** “birbirini çalmak, gñreřmek” anlamında ise müfaale babıdır. [18] **ķarmařturmak** “gñreřtirmek”. **ķarımak** “yaşlanmak”. **ķarıtmak** “yaşlandırmak”. **ķarıřlamak** “karışlamak”. [19] **ķarıřlatmak** ¹¹⁵⁴ ise ettirgen halidir. **ķarılamak** “gez ile ölçmek, yol gitmek”, **ķarılatmak**, **ķarılatmağ** ¹¹⁵⁵ ise ettirgen halidir. **ķarıkmak** [20] “gözñn kara düşmesi”. **ķarmak** “Anadolu Türkçesinde katmak”. **ķarsmak** “Anadolu Türkçesinde geniş bir elbiseyi dikiş atarak [21] daraltmak”. cevāmid **ķar**, **ķarr** “kar, Anadolu Türkçesinde emir olarak karıştır, Arapçada kır ve soğuk, “rā”nın şeddesi ile: mücteme‘ü’l-eczā”. [22] قرا ve قارا “**ķara**” “siyah, karabasan, kalem, Anadolu Türkçesinde sahil, örneğın: “kalaķara” yani “otlak ve ehil hayvanlar”, “kişi ķara” yani [23] “tabiler, diğēr halklar” ve bu yüzden krallara “ķarařan” denilir, “kişi ķaramdındur” yani

44b

[1] “bu adam tabilerden değıl”. **ķara ağıac** “Anadolu Türkçesinde bir çeşit ağıac, [T92a] Farsçada dñrdār ¹¹⁵⁶”. **ķara ağırığ** “bir tür hastalık, Arapçada şamre, Yunancada [2] řeķaķlus, müzmin hastalık”. **ķara bataķ** ¹¹⁵⁷ “Anadolu Türkçesinde siyah ördek”. **ķara baş** “Anadolu Türkçesinde bñlbñl, hizmetçi kadın, hırıştiyanların [3] din adamı”. **ķara bağ** “Azerbaycan ÷lkesinde Aran ibni Fars’a mensñp olan bir şehir, onun Gence-yi dārñ’l-mñlkñ”. **ķarabına** ¹¹⁵⁸ “Anadolu Türkçesinde [4] bir tür tñfek”. **ķara boğaz** “Anadolu Türkçesinde bñlbñl, boğazının altı siyah olan bir tür serçe, Kıpçak çölñnde bir yer ismi”. [5] **ķara tal** “Anadolu Türkçesinde bir tür kuş,

¹¹⁴⁹ Bu kelime İşM nüshasında belirtilmemiştir.

¹¹⁵⁰ Bu kelime İşM nüshasında “قارالاق” şeklinde verilmiştir.

¹¹⁵¹ Bu kelime İşM nüshasında belirtilmemiştir.

¹¹⁵² Bu kelime İşM nüshasında belirtilmemiştir.

¹¹⁵³ Bu kelime İşM nüshasında “قارماناق” şeklinde verilmiştir.

¹¹⁵⁴ Bu kelime İşM nüshasında “قاريشلاناق” şeklinde verilmiştir.

¹¹⁵⁵ Bu kelime İşM nüshasında belirtilmemiştir.

¹¹⁵⁶ Bu kelime İşM nüshasında “دودار” şeklinde verilmiştir.

¹¹⁵⁷ Bu kelime İşM nüshasında “قراتاباغ” şeklinde verilmiştir.

¹¹⁵⁸ Bu kelime İşM nüshasında “قراينه” şeklinde verilmiştir.

Arapçada ‘oḳāb”. **ḳara tavuḳ**¹¹⁵⁹ “kumru büyüklüğünde olan bir tür kuş”. **ḳara tayaḳ**¹¹⁶⁰ “kamunun saldırısı, [6] ağaçla savaşı avbaşın yaygarası”. **ḳaratḡu** “kuşçılardan kuş kanadından yaptıkları bir tür alettir, kuşları çağırmak için kullanılan alettir”. [7] **ḳara tamḡa** “Türk sultanlarına ait siyah renğinde olan buyruk damgası, yasa ve kahra özel olan damga”. **ḳara ton** [8] “Kabul ve Niknahr arasında bir yer ismi”. **ḳaraḥu** “diğer insanlar”. **ḳara çörek otı** “ekmeğin üzerine serpilen çörek otu bitkisi, Arapçada şūniz”. **ḳaraca** [9] “at vücudunda oluşan bir tür yara”. **ḳara çirik** “sayire ordu, sipah”. **Ḳaraḥan** “Moğol Han’ın torunlarından olan As, Oğuz Han onun oğludur, [10] aynı zamanda İskender ile aynı çağda yaşayan Hindistan padişahının ismidir, Nisk civarında kışlak amaçlı kullanılan bir yer ismi, sıradan birisi [11] kendi başına bir topluluğa egemen olursa ona ḳaraḥan denilir. Türkistan Han’ı için Acem ülkesinden bir kız istenmiş, kızla gönderilen hediyeler [12] içinde bir de zenci bir uşak varmış, o uşak [T92b] Han’a göre komik gelmiş o yüzden meclise girmeyi başarmış, öylesine mevkii yükselmiş [13] ve sonuçta başkaldırarak padişah oluyor ve böylece Rumeliler ona Karahan demişler”. **ḳara düzen** “Anadolu Türkçesinde dört telden oluşan bir tür çalgı aleti”. **ḳarar** [14] “çuval”. **ḳara su** “Buhara’dan gelip Harezmi civarında Ceyhun’a dökülen bir ırmak ismidir”. **ḳara sonḳur**¹¹⁶¹ “Sencer İbn-i Melikşâh”. [15] **ḳara şanba** “siyah gün”. قاراغ ve قاراغ “ḳaraḡ” “göz bebeği”. **ḳaraḳcı** “haydut”. **ḳuraḡlıḡ** “kuraklık”. **ḳaraḡul** [16] “gözlemci”. **ḳara ḳat** “biber büyüklüğünde ve zirişk gibi ekşi olan bir tür ağac meyvesi”. **ḳara ḳaş** “bir yer ismi”. **Ḳara ḳalpak** [17] “Harezmi bölgesinin kuzeyinde ve Ceyhun nehrinin kenarında yerleşen Moğollar’a mensûp bir boydur”. **ḳara ḳurut** “kaynatılmış ayran, kurut”. **ḳara ḳuş** [18] “kartal”. **ḳara ḳulaḡ** “kediden biraz büyük olan yırtıcı bir hayvan, aslanın arkasından yürür ve bir hayvan görünce [19] aslanı haberdar eder ve aslanın artığını yer, Anadolu Türkçesinde zengin kısım tarafından [20] sultanlar evine girip casusluk yapamakla görevlendirilmiş kimseler”. **Ḳara ḳum**¹¹⁶² “bir ülke ismi”. **Ḳara ḳır** “Kıpçak çölünde bir yer, [21] Gurgan ve Etrek ırmağı arasında bulunmaktadır”. **Ḳara ḳırım** “Türkistan ülkesinde bir şehir, oradan Hanbalık ve [22] Hitay’ın sınırı olan Kapçu’ya kadar kırk gün yol var”. **Ḳara ḳaytaḡ**, **Ḳara ḳaytaḳ** “Lezgilerin yerleştikleri ve Dağıstan’da

¹¹⁵⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “قراتادوق” şeklinde verilmiştir.

¹¹⁶⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “قراتاباق” şeklinde verilmiştir.

¹¹⁶¹ Bu kelime her iki nüshasında “قراسنقور” şeklinde verilmiştir.

¹¹⁶² Bu kelime İŞM nüshasında “قراقيرم” şeklinde verilmiştir.

bulunan bir yer ismi”. **Ƙara ƙöl** [23] “Maveraünnehir’de bir yer ismi”. **ƙara günlük**¹¹⁶³ “Anadolu Türkçesinde bir tür zamk yani mi‘a-i sa’ile”. **ƙaraltı** “hayvanları uzaklaştırmak için

45a

[1] tarlada asılan siyah işaret, karartı, karaltı, [T93a] Arapçada le‘în”. **ƙaramtul** “siyahımsı”. **ƙaramuk** “vişneye benzer bir tür meyve, buğday arasındaki siyah taneler, [2] zuvân ve Arapçada şilem, siyah kabarcık”. **ƙarangı** “karanlık”. **ƙaravul** “bekçi, Zübeyde Araplarına mensûp olan bir boy ismi”. **ƙaravunas** [3] “sayısı pek fazla olan Moğolların bir taifesi”. **ƙara yonca** “bir tür bitki¹¹⁶⁴, tıp alanında cond ƙoĳı¹¹⁶⁵ denilir”. **ƙara yimiş**¹¹⁶⁶ “emlûk de denilen bir tür meyve”. [4] **ƙara yiligi**¹¹⁶⁷ “dirsek ve diz bağı”. **ƙarbul ƙıbanı**¹¹⁶⁸ “Anadolu Türkçesinde cüzam hastalığı, bir tür ƙıban”. **ƙart** “rişte hastalığı, Farsçada beyûk, Anadolu Türkçesinde [5] ƙirkin olan ve iri yarı”. **ƙartal** “kartal”. **ƙartmak** “kaşıyınca ardından kellik ve irin oluşan bir tür hastalık”. **ƙartuk**¹¹⁶⁹ “hacamat bornuzu”. **ƙarçan** [6] ve **ƙarça** “Anadolu Türkçesinde serçeden daha küçük ve sarı renkte olan bir tür kuş, Arapçada vaṭvâṭ, Farsçada kuyruksalan kuşu”. **ƙaraca** “Anadolu Türkçesinde pazı, Arapçada ‘ezod”. [7] **ƙarçığay** “avcıl doğan, Arapçada bâzi”. **ƙardaş** “kardeş”. **ƙardaş ƙanı** “Anadolu Türkçesinde kardeşkanı denilen kırmızı renkli nebat, Arapçada demü’l-ehevîn”. [8] **ƙars** “şal, kemere bağlanan her şey, Arapçada çok soğuk”. **ƙars** “elleri birbirine vurmak, Arapçada şeffe¹¹⁷⁰”. **ƙarsak** [9] “sincaptan biraz daha büyük olan bir hayvan, Türk ve Rus ülkelerinden getirilir, postu güzel kokar ve alacadır, kürkü sincap ve kakımın kürkünden daha sıcaktır, Farsçada [10] fenk”. **ƙarşı** “Maveraunnehir’de bir ülke, Nesf ve Nahşap ise denilir, Hekim ibni ‘Aṭa oranın üç [11] fersahlığında bir kuyudan kapanmış ayı gördü, Moğolcada mezar, boş saray, Kiyuk Han Nahşab’ın iki fersah uzaklığında [12] bir saray yaptırmıştı”. [T93b] **ƙarşu**

¹¹⁶³ Bu kelime İŞM nüshasında “قراكونكوك” şeklinde verilmiştir.

¹¹⁶⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “سيب” şeklinde verilmiştir.

¹¹⁶⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “جندتوتی” şeklinde verilmiştir.

¹¹⁶⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “قاراسمیش” şeklinde verilmiştir.

¹¹⁶⁷ Bu kelime her iki nüshasında “قراييلکيلي” şeklinde verilmiştir.

¹¹⁶⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “قربيل چانى” şeklinde verilmiştir.

¹¹⁶⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “قارقوق” şeklinde verilmiştir.

¹¹⁷⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “صفقه” şeklinde verilmiştir.

“karşı, hiza”. **karş** aynı “kars” kelimesidir. **karğa** “karga, emir olarak lanet et”. **karğa bükən** [13] “mesmûmât türünden bir ilaç ismidir, Arapçada kâtilü’l-kelb ve ħānikū’z-zî’b, Farsçada kûçûle”. **karğa dölgi** “Anadolu Türkçesinde ebucehil karpuzu”. [14] **karğaşa** “çatışma, kargaşa”. **karğış** “beddua”. **karķıra** ¹¹⁷¹ “turnaya benzer bir kuş, bu kuşun kanadını savaş zamanında [15] yiğitlik işareti olarak başa takarlar”. **karlanķuç** “Anadolu Türkçesinde kırlangıç, Arapçada ħetāf”. **karluvac** ve **karluğac** [16] “kırlangıç”. **karlıg** “Etrak’a mensûp olan bir boy, adlandırma nedeni: Oğuz Han Gur ve Gurcistan ülkelerinden [17] Eski Yurda dönerken kış mevsimiydi ve hava çok soğuktu o yüzden kimsenin geride kalmaması için emir verdi, havanın soğukluğu yüzünden [18] geride kalanlara bu isim takıldı”. **karmaķ** “balık avlamak için kullanılan bir tür kancalı ağac, Anadolu Türkçesinde katmak”. [19] **karın**, **kararın** “işkembe”, “râ”nın fethi ile “Selef’in sultanlarından birisinin ismi, Ferhad’ın heykel tıraşlık hocasının ismi”. **karın yaruķ** [20] “bezr-i katuna, Bîngkışlak’ın ¹¹⁷² güney bölgesinde bir yer ismi”. **karu** “ödün, karşılık”, içki içenler arasında kadeh sunan kimsenin verdiği kadehi diğer sunuşta [21] başka bir kahed karşıtı olarak verirler ve bu alış verişe “karu” derler ve eğer iki kadeh verirse ona da “kuş” derler. **karuca** “Anadolu Türkçesinde [22] pazı, Arapçada ‘ezod”. قاره ve قاره “**kara**” aynı قارا ve قارا “**kara**” kelimesidir. **karı** “yaşlı, arşın, ölçme aleti, pazı, omuzdan [23] parmakların ucuna kadar, emir olarak yaşlan”. **karılıg** [T94a] “yaşlılık”. **karın** “karın, işkembe”. **karıncğa** “karınca”. **karındaş** “kardeş”. me’ a’z-zā

45b

[1] mastarlar: **kazmak** “kazmak”. **kazdurmak** “kazdırmak, kazmağa emir buyurmak”, **kazışmak** müfaale babı ve **kazılmak** ise infial babıdır. [2] **kazğanmak** ¹¹⁷³ “tahsil etmek, edinmek”. cevāmid **kazağuc** ¹¹⁷⁴ “Anadolu Türkçesinde at”. **kazaķ** ve **kazağ** “evsiz barksız adam, [3] Harezmi’nin kuzeyinde yerleşmiş bir boy ismi ve ... , çöldeki yaban eşekler arasından dışlanmış yaban eşeğe denilir”. **kazalak**, [4] **kazalağ** “tarla kuşu, kırlangıç”. **kazan** “borusu geniş olan bir tür top, aşçılık tenceresi, geniş üzengi, Türkmenlerin Salur boyu [5] savaş sırasında kendi ordusunu bu isimle sesleyip

¹¹⁷¹ Bu kelime İŞM nüshasında “قرفره” şeklinde verilmiştir.

¹¹⁷² Bu kelime İŞM nüshasında “تنكيشلاق” şeklinde verilmiştir.

¹¹⁷³ Bu kelime İŞM nüshasında “غازتاق” şeklinde verilmiştir.

¹¹⁷⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “قازاغوح” şeklinde verilmiştir.

bulurlar, Cengiz Han'ın soyundan bir padişah, [6] Şe'b Ġazan'ın banisi, Rusya ülkesinde bir memleket ismi, emir olarak edin". **ķazanc** ve **ķazġanc** "elde etme, kazanma". **ķazan çayı** [7] "Kars civarında bir nehir ismi". **ķazġan** "aġac ve kamıştan yuvarlak şekilde yapılmış bir şeydir, tencereyi ateşten alınca onun üzerine koyarlar, [8] kazan, kazmak, emir olarak edin". **ķazma** "Anadolu Türkçesinde keser". **ķazu** "Anadolu Türkçesinde tahsil, kazanma". **ķazuk** "büyük çivi, [9] demir kazık diye tanınan kutup yıldızı". **ķazındu** "Anadolu Türkçesinde metal kırıntısı, Arapçada borāde, marangoz keserinden dökülen talaş, Arapçada hekkāk". [10] me'a's-sin masterlar: **ķasmaķlamak** "çorbanın üzerineki sıvımsı katıġın bağlanması, yaranın üstünde toplanan irin ve cerahat". cevāmid [11] **ķasırġa** "Anadolu Türkçesinde kasırġa, Arapçada 'eřār". **ķasmaķ** "sıvımsı katık, yaradan çıkan irin". **ķasnak** "Anadolu Türkçesinde [T94b] halka". **ķasaķcı** [12] "halkayı yapan kimse". **ķasnı** "Anadolu Türkçesinde bir tür zamk, Arapçada ķene". **ķasıġ** ve **ķasık** "boş böġür, Arapçada ġāřere, Yeni Dünya [13] halkı kenidi hakimlerini ķasnı diye hitap ederlermiş". me'a's-sin masterlar: **ķařımak** "ķařımak" ve **boyun ķařımak** "utanmak". **ķařıtmak** ise etirgen hali, **ķařılmak** ise infial babıdır. ¹¹⁷⁵ **ķařanmak** "çiş yapmak". **ķař** [14] **ķaralmak** "gecenin ilk saatleri, alacakanlıġın bastıġı vakit". cevāmid **ķař** "ķař ¹¹⁷⁶, dergah, yüzük ķařı". **ķařaġu** "demirden yapılmış dişli bir alet, hayvan tarama ve tımar ederken [15] kullanılan alettir". **ķařaġ** ¹¹⁷⁷ "sıyrık, sersem". "ķařaġı" anlamında olan **ķařav** ve **ķařavuc** kelimeleri "ķařaġu" kelimesiyle aynı anlamdalar. **ķařkaldaġ** ¹¹⁷⁸ "siyah renkte olan bir tür ördek, Farsçada [16] māġ". **ķařķa** "alnı beyaz olan hayvan, Anadolu Türkçesinde dilāver, savaş öncüsü, savaş ġünü atın alnına bağlanan bir tür savaş aletidir". [17] **ķařķa aġtacı** ¹¹⁷⁹ "Moġollara ġöre alnı beyaz atların ahırının baş bakıcısına denilir". **ķařmar** "Anadolu Türkçesinde alay". el-ġayn **ķařanak** "oguz yaptıkları [18] koyu süt". **ķařçur** "divāna ait olan vergi". me'a'l-kāf masterlar: **ķakmak** "bir şeyi başka bir şeye vurmak, çalmak", **ķakıřmak** [19] müfaale babı ve **ķakılmak** ise infial babıdır. **ķakturmak** "çaldırmak". **ķakřalmak** "kurumak, çatlırcasına kurumak". [20] **ķakalamak** "kuşların yumurtlayken bağrışmasıdır".

¹¹⁷⁵ Bu kısımda sondaki üç kelime İşM nüshasında verilmemiştir.

¹¹⁷⁶ Bu kelime İşM nüshasında verilmemiştir.

¹¹⁷⁷ Bu kelime her iki nüshasında "ķařařaķ" şeklinde verilmiştir.

¹¹⁷⁸ Bu kelime İşM nüshasında "ķařařaķ" şeklinde verilmiştir.

¹¹⁷⁹ Bu kelime İşM nüshasında "ķařařaķ" şeklinde verilmiştir.

göndermek”. me‘a’l-mīm [12] masterlar: **kaşaşmak** “diş ve göz için küt olmak”. **kaşaşturmak** “dişi kütetmek, gözü kaşaştırmak”. **kaşlamak** [13] “tedavi etmek”. cevāmid **kaş** “hekim, bilgin tabip”. **kaşçı** “kaşçı”. **kaşgak** “köpek pavşanına benzer bir tür bitki”. **kaşlamış** [14] “tıbabet”. **kaşuk** “bütün”. **kaşışlıg** “kaşışlık”. me‘a’n-nūn **kanmak** “kanmak, anlamak”, **kandurmak** ise ettirgen halidir. [15] **kanamak** “kanamak”, **kanatmak** ise ettirgen halidir. **kanatlanmak**¹¹⁸⁷ “kanatlanmak”. **kanıkmek** “tiryaki ve bağımlı olmak”. [16] **kanıkturmak** ise ettirgen halidir. cevāmid **kan** “kan, emir olarak kan, anla”. **kanat** “kuşların kanadı, alaçık¹¹⁸⁸ ve çadırın eteği, [17] ve padişahın askerlerini toplamaktan sorumlu olan kimseye [18] kanat derler, çadırı toplayan ve süngüyü toplayana derler. kinnāre et asılan şey, ikincisi de Arapçadır. **kanbil otı**¹¹⁸⁹ “Anadolu Türkçesinde ‘inebü’s-şaleb”. **kancuğa** “eyerin ön ve arkasına asılan tasma”. [19] **kancık** “dişi köpek, Anadolu Türkçesinde bütün yabani hayvanların dişisine denilir”. **kanda** “nerede, kan içinde”. **kandin** “nereden, [20] kandan”. **kandaya dek** “Anadolu Türkçesinde nereye kadar”. **kandağay** “mandadan daha büyük olan bir tür ahû”. قندور ve قاندور¹¹⁹⁰ “**kandur**” “Anadolu Türkçesinde hoş [21] davranışlı”. **kaşgal-** [T96a] **-duruk** “alafrangada yapılan bir tür zırh”. **kaşa** “önünde ve arkasında [22] kaşı olan Kazak¹¹⁹¹ eyeri”. **kaşkarav** “büyük çan”. **kaşkı** “hangisi”. **kaşklı** ve **kaşgılı** “mancınık, Etrak’a mensûp olan bir boy, [23] adlandırma nedeniyse şudur: bir savaştan sonra Oğuz Han’ın eline bayağı ganimet geçti onları taşımaya aciz oldular, o sırada askerlerden birisi mancanığı icat etti

46b

[1] bu aleti yapanın ismini Kaşlı’dır ve adı geçen boy ise onun soyundanlar”. **kaşgısar** “karşı, mukabil”. **kaşlıg** “kanlı, oç alma, [2] katil, hunhar”. **kaş** “hani, nerede”. **kaş** **tolgan**¹¹⁹² “kanı alınmış”. **kaşık** “Şekki ve Kaht arasında bir nehir ismi, tiryaki, bağımlı olan, [3] emir olarak bağımlı ol”. me‘a’l-vāv masterlar: **kavmak** ve **kavlamak** “kovmak, uzaklaştırmak”, **kavdurmak** ettirgen hali, [4] **kavulmak** ise infial babıdır.

¹¹⁸⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “قانتاتلتاق” şeklinde verilmiştir.

¹¹⁸⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “آلاچون” şeklinde verilmiştir.

¹¹⁸⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “قنبیل اونی” şeklinde verilmiştir.

¹¹⁹⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “قندوز” şeklinde verilmiştir.

¹¹⁹¹ Bu kelime İŞM nüshasında “قازانی” şeklinde verilmiştir.

¹¹⁹² Bu kelime İŞM nüshasında “قانی ترلغان” şeklinde verilmiştir.

ķavurmak¹¹⁹³ “kızartmak”. **ķavuşmak**¹¹⁹⁴ “kavuşmak”, **ķavuşturmaķ** ise ettirgen halidir. [5] **ķavşamak**¹¹⁹⁵ ve **ķavşanmak**¹¹⁹⁶ “Anadolu Türkçesinde kemer ve kuşak bağlamak, bel bağlamak”. **cevāmid ķav** “ateş yakarken kullanılan aletlerden birisi”. **ķavak** “içi boş olan, [6] yaşlı ağac”. **ķavak ağacı** “Anadolu Türkçesinde söğüt ağacı”. **ķavşak** “gevşek”. **ķavgun** “takip etme, takip eden kimse”. **ķavguncı** “takip eden kimse”.¹¹⁹⁷ [7] **ķavluc**¹¹⁹⁸ “insan hayasında oluşan fitik hastalığı, kavlıç”. **ķavluk** “torunun çocuğu, dördüncü nesil”. **ķavut** [8] “kavrulduktan sonra dövölmüş buğday ve nohut, Arapçada sevik”. **ķavucı**¹¹⁹⁹ “Anadolu Türkçesinde kovcu, söz dolandıran”. **ķavur**¹²⁰⁰ “anlamsız, asılsız”. [9] **ķavurcaķ** [T96b] “ķavur” kelimesinin küçöltölmüşüdü ve “çocukların oynattığı heykelcik, Farsçada ‘erüse, [10] kukla gösterisinde perde arkasından gösterilen şekiller” demektir. **ķavurçaęcı** “geceyi uyuyamayan kimse”. **ķavurdaę, ķavurdak**¹²⁰¹ “yağda kızartılmış et”. [11] **ķavursun** “kuşların yeni çıkıp ve daha ucu biz olmamış kanadı”. **ķavursı** “yanmış keçe ve yün”. **ķavurmac** “kızartılmış buğday vb., [12] Maverāunnehir’de bir öлке ismi”. **ķavuz** ve **ķavuzęa** “darıyı döverken tanesinde ayrılan kabuğu”. [13] **ķavuk** “kavuk, Anadolu Türkçesinde da aynı anlamdadır, Rumelilerin kullandığı bir tür şapka”. **el-yā** mastarlar: [14] **ķaypanmak** “kendini bir tarafa çekmek, kenara geçmek”. **ķaytmak** “geri dönmek”. **ķaytarmak**¹²⁰² “geri döndörmek”. **ķaytışmak** [15] “birlikte dönmek”. **ķayrılmak** “arkaya dönmek, arka tarafa eğrilmek”. **ķayrılmamak**¹²⁰³ “arkada kalmak”. **ķayęurmak**¹²⁰⁴ [16] “tasalanmak”. **ķayfanmak**¹²⁰⁵ “kendini bir tarafa çekmek, kenara geçmek”. **ķaynamak** “kaynamak”. [17] **ķayırmak** “Anadolu Türkçesinde ilgi göstermek”. **cevāmid ķay** “harf-i istifham: hangi, birbirine karışmış kar ile yağmur, [18] Ay Han ibni Oğuz Han’ın oğlunun ismi, Kay Türkmen boyu ona mensöptur,

¹¹⁹³ Bu kelime İŞM nüshasında “قادرماق” şeklinde verilmiştir.

¹¹⁹⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “قاورشماق” şeklinde verilmiştir.

¹¹⁹⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “قارشاماق” şeklinde verilmiştir.

¹¹⁹⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “قارشاماتماق” şeklinde verilmiştir.

¹¹⁹⁷ Bu kelime İŞM nüshasında verilmemiştir.

¹¹⁹⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “قاولوح” şeklinde verilmiştir.

¹¹⁹⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “قاووحى” şeklinde verilmiştir.

¹²⁰⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “قادر” şeklinde verilmiştir.

¹²⁰¹ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹²⁰² Bu kelime İŞM nüshasında “قاينارماق” şeklinde verilmiştir.

¹²⁰³ Bu kelime İŞM nüshasında “قايرىلاق” şeklinde verilmiştir.

¹²⁰⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “قايقورماق” şeklinde verilmiştir.

¹²⁰⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “قايرىلاماق و قايعانماق” şeklinde verilmiştir.

Moğolcada sağlam”. **ķaya** “uzun daē” ve “ķayaş” ise denilir. [19] **ķayaş**¹²⁰⁶ “soy, akraba”. **ķayalıē** “daēlık, Tũrkistan’da bir memleket ismi”. **ķayan** “hangi taraf, [20] daēdan akan şiddetli sel”. **ķayandın** “hangi taraftan”. **ķayanı** “hangi tarafı”. **ķay bir** “hangisi”. [21] قايىاق ve قىتاق “**ķaytak**”, “**ķaytaē**”¹²⁰⁷ “Daēıstan bōlgesinde Lezgiye boyunun yerleştıēi yerin ismidir”. [T97a] **ķayda** “nerede”. **ķaydın** “nereden”. **ķaydu** [22] “Emir Timur’un onuncu bũyũk babası, Oktay Kaēan’ın torunu”. **ķayrak** “fisan taşı”. **ķayru** ve **ķayrı** “arka”. **ķayrıtay** “emirlerin [23] en bũyũēũ olan kimse, ????”. **ķayrıcı** “Anadolu Tũrkçesinde sevecen, dert ortaēı”. **ķaysı** “hangisi”. **ķayķu**¹²⁰⁸ ve **ķayēu**¹²⁰⁹ “kaygı ve

47a

[1] keder”. **ķayēuluk ķuş** “baykuş”. **ķayēanak** “kaygana, Arapçada ‘acce”. **ķaymak** “sũtũn ũzerindeki kalın tabaka”. **ķaynaşlık** “kaynak [2] sahibi”. **ķaynak** “bir tȃyife ismi, Anadolu Tũrkçesinde av kuşlarının pençesi, yeni doēum yapan kadınların aēız veya dōl yataklarında oluşan kaynayış”. [3] **ķaynavuķ** “suyun çıktıēı yer, kaynak, girdap”. **ķayn** “karının kardeşi, kayın birader”. **ķayu** “hangi”. **ķayuķ** [4] “kũcũk kayak”. **ķayı**¹²¹⁰ “hangi, kendilerini Kay Han ibni Ay Han’ın sonundan bildikleri bir boy ismi, [5] Tũrkmen boyunun asilzadeleri, Osmanlı sultanlarının ve onların soyundan olanlar”. **ķayış**¹²¹¹ “tasma, uzun deri”. **ķayın** “karının kardeşi, kayın birader, Horasan [6] şehrinde bir ilçe ismi”. **elķāf-ı me‘a’l-bā maẓmũnāt ķopmak** “kalkmak”, **ķoparmak** ise ettirgen halidir. **ķobsamak** “cığlık atarak şarkı sōylemek”. [7] **cevāmid ķoba** “kabarıp kalınlaşmış organ, Derbend ve Şabran arasında bir yer ismi, Kılmacıda zırh”. **ķobak, ķobaē**¹²¹² “Tũrkistan’da bir ũlke ismi, [8] Cengiz Han ũlkeleri bōlũştũrũrken orayı veliahdı olan Oktay’a verdi, orası atlarıyla meşhurdur”. [T97b] **ķoba ķuşluk**¹²¹³ “ōēũn vakti”. [9] **ķobēa**¹²¹⁴ “su kovası, kova

¹²⁰⁶ Bu kelime İŞM nũshasında “اوروق توياش” şeklinde verilmiştir.

¹²⁰⁷ Bu kelime İŞM nũshasında belirtilmemiştir.

¹²⁰⁸ Bu kelime İŞM nũshasında “قايىاق” şeklinde verilmiştir.

¹²⁰⁹ Bu kelime İŞM nũshasında “قايىاق” şeklinde verilmiştir.

¹²¹⁰ Bu kelime İŞM nũshasında “قانى” şeklinde verilmiştir.

¹²¹¹ Bu kelime İŞM nũshasında “قايىيش” şeklinde verilmiştir.

¹²¹² Bu kelime İŞM nũshasında belirtilmemiştir.

¹²¹³ Bu kelime İŞM nũshasında “قوبانلوق” şeklinde verilmiştir.

¹²¹⁴ Bu kelime İŞM nũshasında “قوبلغه” şeklinde verilmiştir.

burcu”. **ķubala** “Hata’nın padişahı olan Menġu Kaġan’ın erkek kardeşinin ismi”. **ķubur** “Anadolu Tķrkęesinde kap”. **ķuburcuķ** [10] “Anadolu Tķrkęesinde kķcķk kutu, Arapçada ĥoķķa”. **ķobuz** “ud, bir tķr ęalgı aleti, kemaņę”. **ķopusķa** “Anadolu Tķrkęesinde varak varak olan bir tķr bitki, [11] lahana”. me’a’t-tā masterlar: **ķuturmak** “ıldırmak”, **ķuturutmak** ise ettirgen halidir. **ķutulmak** “kurtulmak”, [12] **ķutķarmak** ise ettirgen halidir. **ķotlanmak** “ayla baġlamak”. cevāmid **ķut** “Moġolcada uġurlu, kutlu, Arapçada gıda”. [13] **ķutan** “pelikan, koyunların uyuduġu saha, ayla”. **ķutluk**, **ķutluġ** “kutlu, uġurlu, Cengiz Han’ın [14] Fars padişahı olan Etabek Muzaffereddin Ebubekir’e verdiġi unvan, buyruklarda adı Ķutluġ Ħan diye geğerdi”. **ķotur** “uyuz hastalıġına tutulmuş hayvan, [15] kesrā, Hoy şehrinde bir ırmak ismi”. **ķotur botur** “koşuntulardandır, dķz olmayan, dķzgķn olmayan her şey”. [16] **ķutuz** “deli kķpek”. me’a’l-cīm masterlar: **ķucmak** “kucaklamak”. **ķucuřmak** “birbirini kucaklamak”, **ķucuřturmak** ¹²¹⁵ [17] ise ettirgen halleridir. cevāmid **ķucak** “kucak”. **ķocġar** “koķ ister daġlı ister yerli”. **ķoca** “yaşlı adam”. [18] **ķoca yemişi** “Anadolu Tķrkęesinde hķnnaba benzer bir tķr kķnnar”. **ķoķı** ¹²¹⁶ “Anadolu Tķrkęesinde mancanıkla yķrķtķlen bir tķr yķrķyen taht”. [19] el-ĥā **ķoķu** “koku”. me’a’l-dāl masterlar: [T98a] **ķudurmak** “ıldırmak”. cevāmid **ķuda** “kızı veren kabile, [20] kızı alan kabileye de anda denilir”. **ķuduk** ¹²¹⁷ “kuyu, eşek kulunu, eşek kulunun yavrusu”. Ėrneġin “ķulun bařıġa iş tķřse ķodukġa [21] ķaramas yani eşek kulununa iş dķřerse yavrusuna bakmaz bile”. **ķuduman** “beyni kuru olan deli”. me’a’r-rā masterlar: [22] **ķurmak** “sķslemek, asmak”, **ķurdurmak** ettirgen hali, **ķurulmak** ise infial babıdır. **ķurtulmak** “kurtulmak”. [23] **ķurřamak** “kemer baġlamak, ęevrelemek, kaleleri ortaya almak”, **ķurřatmak** ettirgen hali, **ķurřalmak**

47b

[1] ve **ķurřanmak** ise infial babıdır. **ķurġadamak** ¹²¹⁸ “bir yere sıġınmak”. **ķorķmak** “korkmak ¹²¹⁹”, **ķorķutmak** ¹²²⁰ ettirgen hali, [2] **ķorķuřmak** ise mķfaale babıdır ve

¹²¹⁵ Bu kelime İşM nķshasında “ķoķořturmaq و ķoķořturmaq” şeklinde verilmiştir.

¹²¹⁶ Bu kelime İşM nķshasında “ķoķořı” şeklinde verilmiştir.

¹²¹⁷ Bu kelime İşM nķshasında “ķoķoř” şeklinde verilmiştir.

¹²¹⁸ Bu kelime İşM nķshasında “ķoķořaramaq” şeklinde verilmiştir.

¹²¹⁹ Bu kelime İşM nķshasında “ķoķořıd” şeklinde verilmiştir.

¹²²⁰ Bu kelime İşM nķshasında “ķoķořonmaq” şeklinde verilmiştir.

“şîn” harfî zâit harflendendir, sūs ve değ̃er vermek için söze girmiştir. **ķurumaķ** “kurumak”. [3] **ķorunmaķ** “yasaklanmak, korunmak”. **ķurduĝlamaķ**¹²²¹ “kurt vurmuş koyun sürüsü”. cevâmid [4] **ķur, ķor** “kayış, silah, çamur duvarın her katı, kıvılcım, düĝün halkının yuvarlak şekilde oturuşu, eş, benzer, [5] kapak ağacının başına asmak için yuvarlak altın ve gümüşten yapılan alâmet, emir olarak sūsle, as, Farsçada pîne ve husye, [6] düĝüm, organ şişmesi”. **ķuraķ** “Anadolu Türkçesinde kuruluk”. **ķorp** “deniz kenarındaki kırıklıklar yani yarlıĝan¹²²²”. [T98b] **ķuran** “silah”. **ķurbaĝa** “kurbaĝa¹²²³”. [7] **ķurban** “yay kabı”. **ķurt** “kurt, Arapçada dūd, kurt”. **ķurt baĝrı** “Anadolu Türkçesinde tabiblerin mazeriyun dedikleri bir tür şifalı ottur”. [8] **ķurt ķulaĝı** “Anadolu Türkçesinde bilgūş denilen bir tür bitki”. **ķurtĝa**¹²²⁴ “ihtiyar karı”. **ķurcuķ** “dervişlerin uzun uzun kesip [9] şapkalarının çevresine sardıkları keçedir”. **ķurçı** “silahlı”. **ķurdaşanĝ**¹²²⁵, **ķurdaşanc**¹²²⁶ ve **ķurdaşanı**¹²²⁷ “organlar ve [10] ciltte ulaşan ve daha sonra da kızaran bir tür kaşıntı, Arapçada şerā”. **ķursak, ķursaĝ**¹²²⁸ “sabırlılık, kursak”. **ķurşak** “kuşak”. **ķurĝaşun** “kurşun”. **ķurĝan** [11] “sıĝmak, kale”. **ķork** “yumurtayamıyan kuşlar, emir olarak kork”. **ķorkak**¹²²⁹, **ķorkaĝ**¹²³⁰ “korkak”. **ķorku, ķorkuş** ve [12] **ķorkunc**¹²³¹ “korku”. **ķorkunculuk** “korkuluk, ululuk sahibi”. **ķurmasak** “sırtta taşınabilir ok ve yay kabı, yolculuĝun başlangıcında [13] misâfirin atının önünden gelip diĝer tarafa giden kimse, orospu kadınların iş yaparı, Arapçada ķevvād”. **ķurmışı**¹²³² “süslölük, [14] yay gibilerin kirişi”. **ķurut** “kurut, emir olarak kurut”. **ķuruş** “Rumeli ülkesinde kullanılan bir tür altın sikke, [15] emir olarak kuru, kurut”. **ķuruķ, ķuruĝ**¹²³³, **ķoruķ, ķoruĝ** “kuru, Anadolu Türkçesinde koruk, önleme, koruma, öleĝ, [16] sultanlara ait olan hayvanlar için saklanan otlak”. **ķuruķ başlıĝ**

¹²²¹ Bu kelime İŞM nüshasında “قوردورغلاماق” şeklinde verilmiştir.

¹²²² Bu kelime İŞM nüshasında “ياريلغان” şeklinde verilmiştir.

¹²²³ Bu kelime İŞM nüshasında “ورق” şeklinde verilmiştir.

¹²²⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “قورنغا” şeklinde verilmiştir.

¹²²⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “قورارشانك” şeklinde verilmiştir.

¹²²⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “قوردانچ” şeklinde verilmiştir.

¹²²⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “قورارشانى” şeklinde verilmiştir.

¹²²⁸ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹²²⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “قورغاق” şeklinde verilmiştir.

¹²³⁰ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹²³¹ Bu kelime İŞM nüshasında “قورنچ” şeklinde verilmiştir.

¹²³² Bu kelime İŞM nüshasında “تورميشى” şeklinde verilmiştir.

¹²³³ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

“bekar kişi”. **ķuruk say** “kurumuş ırmak, [17] Niknehad¹²³⁴ [T99a] ve Kabul arasında bir yer ismi”. **ķuruğluk** “kuruluk”. **ķurultay** ve **ķuriltay** “Moğolcada danışmak için kurulan toplantı”. [18] **ķurun** “vakit, zaman”, **geç ķurun** “geç zaman”. **ķoriya** “dipsiz duvar”. **ķurayşı** “Tatarların kullandıkları şapka, [19] üzerinde de kürkü olan şapka”. me‘a‘z-zā masterlar: **ķozğatmak** “karıştırmak”. **ķozğalmak** ve **ķozğalışmak** [20] “karışmak, karıştırılmak”. cevāmid **ķoz**, **ķuz** “ceviz, Anadolu Türkçesinde güneşin çarpmadığı yer”. **ķozalan** “Anadolu Türkçesinde [21] doğum yapan kısır”. **ķuzay** “güneşe karşı olan taraf”. **ķozğalan** ve **ķozğalış** “inkılap, kargaşa”. **ķuzğun**¹²³⁵ [22] “büyük ve siyah karga”. **ķuzı** “kuzu”. **ķuzı ķulağı** “Arapçada Hemmāz yani turşu”. me‘a‘ş-sin masterlar: **ķusmak** “kusmak”. [23] cevāmid **ķuşkun** “Anadolu Türkçesinde ķuşğum yani parum”. **ķusundı** “kusma, kay”. me‘a‘ş-sin **ķoşmak** “ölüleri

48a

[1] ağlayıp sızlayarak övmek, birine yol arkadaşlığı etmek, katmak, hayvanları birlikte koşturmak”, **ķoşulmak** ve **ķoşuşmak** “yoldaş olmak, [2] katmak, katılmak”. **ķoşlamak** “iki atlı olmak”. **ķoş**, **ķuş** “ev, eş, çift, sakinin [3] ard arda verdiği iki kadeh, tarlada çalışan ineğin çifti, zammenin işbasıyla: uçanlar”. **ķuş etmegi** “Anadolu Türkçesinde tıp ilminde nuderî denilen bir tür şifalı ot, [4] ķudume ise denilir”. **ķuşak** “kuşak”. **ķoşant** “hediye, [T99b] gelinin evinden damadın evine gönderilen hediyeler”. **ķuş** [5] **üzümi** “Arapçada ‘inebü’s-şaleb”. **ķuş begi** “avcıl kuşların muhafızlığı”. **ķuş divanı** “kuş evine bakan, kuşların saklandığı yer”. **ķuş dili** “diş budak ağacı, Arapçada lisānū’l-‘aşāfir, [6] hamuru tavuk dili gibi ince ince kesdikten sonra yağ ve şekerde pişirip yemeğin üzerine koyulan bir tür yemek”. **ķuşğına** “küçük tavuk”. [7] **ķoşuğ** “bir tür tasnif”. **ķoşukluğ** “karışık, karışmış”. **ķuşluğ** “öğün vakti, tavukluk, kuşluk”. **ķuşmar** “Anadolu Türkçesinde [8] demir halkalar ile birbirine bağlanmış üç tane ağactır, kuş avcıları onunla kuş avlarlar”. **ķoşmı** “komşu”. **ķoşun** [9] “asker yığını”. **ķoşa** “atların alnında birbirine ulaşan iki vida”, “ķoşmak” fiilinin türevlerinin anlamını da lapsamaktadır. me‘a‘t-tā **ķuṭas** [10] “denizineği, kuyruğunu süs için boyun veya bayrağın başına asarlar, Hitay ülkesinin

¹²³⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “نيكھان” şeklinde verilmiştir.

¹²³⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “قورغون” şeklinde verilmiştir.

dağlarında ve Hindistan’da bulunan bir tür inek”. [11] **kuşan** “saka kuşu, pelikan”. **me‘a’l-ğayn koğı** ve **koğ** “Anadolu Türkçesinde ateş kıvılcımı”. **koğlama** “ateşle kurutulmuş şey”. **me‘a’l-kāf** [12] mastarlar: **kolmak** “istemek, dilemek”. **koldamak** “elden tutmak, yardımda bulunmak”, **koldatmak** ettirgen hali, **koldanmak** [13] ise infial babıdır. **kulağlaşmak** “fısıldaşmak”. **kulağ durmak** ¹²³⁶ “ahit bağlamak”. **kulağlanmak** “güneşin etkisi altında [14] gök kuşağın belirtmesine derler”. Örneğin: ay ağlansa ¹²³⁷ ayde yağar kün ¹²³⁸ kulağlansa künde yağar. **cevāmid** [T1a] **kol**, **kul** “omuzdan parmakların ucuna kadar, [15] el, dağ ve çölün eteğinde oluşan tepe, emir olarak dile, işba ile: kul”. [16] **kulac** “kolun açıkken bir pencenin başından diğer pencenin başına kadar uzanan mesafe”. **kulağ** “kulak”. **derya kulağı** “balık kulağı”. [17] **kulağ dutmak** “ahit bağlamak, aman istemek, gök kuşağının belirmesi”. **kulağcı** “yazın çölde belirlenen ve insanın kulağı ve [18] ağzına giren ufakacık sinekler”. **kulan** “yaban eşiği, Anadolu Türkçesinde atın bağı”. **kolansa** “kultuk altının kokusu, parmakların arasındaki kötü koku”. **kulan kıyruğı** “bir tür bitki ismi”. ¹²³⁹ **kulavuz**, **kolavuz** “kılavuz, [19] rehber, başağın kılıftan baş çıkarması”. **kulavuzluk** “kılavuzluk”. **kolay** “yerinde, Anadolu Türkçesinde [20] kolay, istemem, istemez, istemezsin, istemiş”, “kılmak” fiilin türevlerindendir. **kolay-min** ve **kolay dur-min** [21] “zamanında gerçekleşmiş, düzgün, yumuşak”. **kulb** “Anadolu Türkçesinde demet, Arapçada ‘orve, Andlesce gümüş gibi beyaz ve parlak olan bir tür tane”. [22] **kolbağ** “ipe dizilip kola bağlanan mühre”. **kolturmac** “hırka ve savaş zırhının kenarlarındaki çak”. **koltuğ**, **koltuk** ¹²⁴⁰ “koltuk”. **kolcak** “savaşta kullanılan [23] pazı silahı”. **kolçır** “haber toplayıp dağıtan kimse”. **koldaş** “ortak, el bir”. **kolğuna** “insanın organı veya at ve katırın vücudunda oluşan yara bere,

48b

[1] akciğer hastalığı”. قولماش ve قوماش “**kulmaş**” [T1b] “saçma sapan konuşma, boş lakırdı”. **kulluk** “kulluk, hizmet, hizmet verme”, [2] **me‘a’l-mīm** mastarlar:

¹²³⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “قولاغوغاق” şeklinde verilmiştir.

¹²³⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “آغلان ايدا” şeklinde verilmiştir.

¹²³⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “كو” şeklinde verilmiştir.

¹²³⁹ Bu kısımda bulunan son iki kelime İŞM nüshasında bulunmamaktadır.

¹²⁴⁰ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

ķumarmak “kuřatmak¹²⁴¹”, **ķumarılmak** “kuşatılmak”. **cevāmid ķum** “kum, pek narin taş kırıntısı”. **ķuma**¹²⁴² “sahibinin [3] helalı olan hizmetçi kadın”. **ķumarga** ve **ķumargal** “kuşatma”. **ķomalak**, **ķomalağ** “yuvarlak ve sert olan hayvan dışkısı”. **ķumbul**¹²⁴³ “gurup, yığın”. **ķum balığı**¹²⁴⁴ [4] “Anadolu Tũrkçesinde sakankur balığı, bir tũr kertenkele”. **ķumal** “Anadolu Tũrkçesinde yuvarlak”. **ķomsı**¹²⁴⁵ “Anadolu Tũrkçesinde pek ķekiřtiren, ķok aldatıcı”. **ķumlağ**, **ķumlak**¹²⁴⁶ “kumluk, ana yurt”. **ķomursğa** “karınca”. [5] **me‘a’n-nũn** mastarlar: **ķonmak** “konmak, yerleşmek, konaklamak”. **ķonuřmak**, **ķonuřmağ**¹²⁴⁷ “birlikte oturmak, birlikte konaklamak”. [6] **ķondurmak** “oturtmak”. **ķoņğarmak** “yerden ayırmak”, **ķoņğarılmak** ise infial babıdır. **cevāmid ķunacın** “kısarak, [7] iki yaşar dişi inek”. **ķonař** ve **ķonařık** “ay ve pervinin birbirine yaklaşma hesabı, akrep burcunun yirmi ikisinden boğa burcunun yirmi ikisine kadar görünmez [8] fakat boğa¹²⁴⁸ burcunun yirmi ikisinden akrep burcunun yirmi ikisine kadar görünũr ve her ay bir kere ayla birbirine yaklaşırlar [9] ikizler burcundaki yaklaşmayı őrũn biĉme ve toplama zamanı olduğu iĉin biĉin¹²⁴⁹ ķonař derer”. **ķonağ**, **ķonak**¹²⁵⁰ “cāvers, misāfir, Anadolu Tũrkçesinde ev, konut”. [10] **ķonalğa** “iniş harcı¹²⁵¹”. **ķunan** “ũĉ yaşındaki at”. **ķonam** “sarıca ve ķerece denilen at vũcudunda oluşan iki tũrlũ yara”. [11] **ķunbul** “demet, yığın”. **ķondaķ**, **ķondağ**¹²⁵² “ĉocuk bezi, tũfeğın namlusu iĉine koyulan ağac”. **ķũndũz** [12] ve **ķunduz** “kunduz, derisinden kũrklũ şapka yaparlar, [T101a] kunduzun hayası, Bedehşan őrkesinde bir kale ismi”. **ķunduz kırı** [13] “kunduzun hayası”. **ķunda** “bõğ”. **ķoņğur** “siyah renkte olan at, Borak ile aynı devirde olan Cengiziye şehzadelerinin birisinin ismi”. [14] **ķoņğur**¹²⁵³ **õleņğ** “Zengan şehrinde elhal-i sultaniye denilen geniş bir otlak ismi”. **ķoņğrat** ve **ķoņğrat** [15] “Etrak’a mensũp olan soylu ve asaletli bir boy”.

¹²⁴¹ Bu kelime İşM nũshasında anlamı “اطاطه” şeklinde verilmiştir.

¹²⁴² Bu kelime İşM nũshasında kelimenin kendisi geĉmiyor ancak anlamı aĉıklanmıřtır.

¹²⁴³ Bu kelime İşM nũshasında “قومتل” şeklinde verilmiştir.

¹²⁴⁴ Bu kelime İşM nũshasında “بالیغی” kelimesi silinmiştir.

¹²⁴⁵ Bu kelime İşM nũshasında “قومینی” şeklinde verilmiştir.

¹²⁴⁶ Bu kelime İşM nũshasında belirtilmemiştir.

¹²⁴⁷ Bu kelime İşM nũshasında belirtilmemiştir.

¹²⁴⁸ Bu kelime İşM nũshasında verilmemiştir.

¹²⁴⁹ Bu kelime İşM nũshasında “ایجین” şeklinde verilmiştir.

¹²⁵⁰ Bu kelime İşM nũshasında belirtilmemiştir.

¹²⁵¹ Bu kelime İşM nũshasında “چرخ” şeklinde verilmiştir.

¹²⁵² Bu kelime İşM nũshasında belirtilmemiştir.

¹²⁵³ Bu kelime İşM nũshasında “قونغور” şeklinde verilmiştir.

ķōnggūz “Arapçada ce‘l denilen siyah bir hayvandır”. **ķōngak** “Anadolu Türkçesinde baştan dökülöveren [16] kuru kir, Farsçada sebūse”. **ķōngsı** “komşu”. **ķonuş** “iniş, oturma, ay ile pervinin birbirine yaklaşma hesabı”. [17] me‘a’l-vāv masterlar: **ķuvanmak**¹²⁵⁴ “kıvanç duymak”. **ķomak** “koymak, bırakmak”. **ķor** “koyuyor”. cevāmid **ķu** “bir tür [18] yumuşak kanadı olan ördek ismi, Farsçada rec¹²⁵⁵”. **ķovak**¹²⁵⁶ “dağ eteği”. **ķovan**¹²⁵⁷ “Anadolu Türkçesinde bal arısının yuva yapıp [19] bal ürettiği yer, Arapçada kevvāre, emir olarak kıvanç duy”. **ķovank**¹²⁵⁸ “baştan dökölöveren kuru kir”. me‘a’l-yā masterlar: **ķoymak** [20] “koymak, su dökmeķ”. **ķoyulmak** “koyulmak, su sölölmeķ”. **ķuylamak** “yer altına gömmek”. [21] **ķuylatmak**¹²⁵⁹ ettirgen hali ve **ķuylanmak** ise edilgen halidir. ccevāmid **ķoy** “koyun, emir olarak koy, bırak, döküver”. **ķuyaş** [22] “güneş”. **ķuyak** “savaşta giyilen bir tür silahtır kıtlav gibi fakat kıtlavda varakları üste dikerler ve ķuyakta ise [23] içine işlerler”. **ķoyan** “tavşan”. **ķoyanğ** ve **ķoyanğı** “Arapçada’da ‘erekü’n-nisā denilen bir tür hastalıktır”. **ķoyçı** [T101b] “çoban, emir olarak koy”

49a

[1] ve -çI zâit harf olarak bazen sonda tetmim için geliyor. **ķuyruk**, **ķuyruğ**¹²⁶⁰ “kuyruk, yıldırak derler [2] belki kuyruğa benzeyen şiiri yıldızıldır ve belki Şāmi ve belki Yemāni, o da Azerbaycan ve Mavalaha¹²⁶¹ da yayın ortasında [3] doğar ve şöyle derler: ķuyruğ toğdi ve bir çok ufuk var ki kuyruğu var fakat yıldırak o ufuklarda [4] doğmaz ancak sürekli gizlidir aynen yedi kardeşlerin kuzey ufuklarında olduğu gibi”. **ķuyruğ**¹²⁶² **salan** “Anadolu Türkçesinde [5] serçeden daha küçük olan bir tür kuş, kuyruğunu yere sürer, Farsçada demīce, Arapçada şe‘ve”. **ķoy kuşı** “serçeden daha küçük olan bir tür kuş, [6] başında siyah çizgisi var”. **ķoyn** “kucak, bağır”. **ķoyuk** “dibinde tortusu olan koyu sıvı”. **ķuyum** “Arapçada [7] füzze, Anadolu Türkçesinde gümüş”. **ķuyumcı** “kuyumcu”. **ķoyun** “kucak, bağır, kasırğa, koyun”.

¹²⁵⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “قوراماق” şeklinde verilmiştir.

¹²⁵⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “ايرح” şeklinde verilmiştir.

¹²⁵⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “قوداق” şeklinde verilmiştir.

¹²⁵⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “قوران” şeklinde verilmiştir.

¹²⁵⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “قودانق” şeklinde verilmiştir.

¹²⁵⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “قويلاماق” şeklinde verilmiştir.

¹²⁶⁰ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹²⁶¹ Bu kelime İŞM nüshasında “مادالاه” şeklinde verilmiştir.

¹²⁶² Bu kelime İŞM nüshasında “تويروق” şeklinde verilmiştir.

koyun közi “Anadolu Türkçesinde patatya, [8] Arapçada ekhevân”. **kuyı, koyı** “alt, yukarının karşıtı, Arapçada teht, kuyu”. **koyıgı** ¹²⁶³ “altta olan”. eksūrātū’l-kāf-i me‘a’l-bā masterlar: **kıpmak** “göz kırkırdatmak, [9] Arapçada ğamz fakat göz kelimesi için geçerlidir”. cevāmid kıp kırmızı “kıpkırmızı”. me‘a’l-cīm masterlar: **kıcışmak, kıcışmağ** ¹²⁶⁴ “kaşınmak”. [10] **kıcığlamak** “birisinin bağına parmak sokmak, diğerini güldürene kadar böğür ve ayağının içini kaşımak, Arapçada tedğerec ¹²⁶⁵, Farsçada [11] [T102a] gelgelic”. **kıçkırmak** “bağırmak”. **kıçkırışmak, kıçkırışmağ** ¹²⁶⁶ “birlikte bağırmak”. **kıcırdamak** ¹²⁶⁷ “Anadolu Türkçesinde dişleri ses çıkarana [12] kadar birbirime sürtmek”. cevāmid kıçkırış ve **kıçkırık** “feryat, bağıрма”. **kıcı** “yoğurda eklenen bir tür bitki, Arapçada [13] sermek”. **kıcış** “kaşıntı”. **kıcığ** “birisinin bağına parmak sokmak, diğerini güldürene kadar ayağının içini kaşımak”. me‘a’r-rā masterlar: [14] **kırmak** ¹²⁶⁸ “yaralamak, soykırım, kırmak”, **kırılmak** “yaralanmak, topluca öldürülmek, kırılmak” anlamında ve [15] infial babı, **kırdurmak** ise açıklanan her üç anlamda ettirgen haldedir. **kırpmak** “ok ve taşın çarpıp değmesinden oluşan yara”. [16] **kırılmak** ise infial babıdır. **kırkmak** “saçı tıraş etmek, marangozlukla alakalı olan tıraşlama ve ona yonmak derler”. [17] **kırkılmak** infial babı, **kırkırtmak** ise ettirgen halidir. **kırlamak** “dağ semtine çevrilen geçit”. **kırçıldatmak** ¹²⁶⁹ “dişleri [18] birbirine sürtmek”. **kırçıldeşmak** “dişin birbirine sürtülmesi” ve bu bab edilgen halidir ve “şîn” harfi müfaale için eklenmiştir. [19] **kırıklamak** ¹²⁷⁰ “kenara sıçramak, uzak durmak”. cevāmid ¹²⁷¹ **kır** “yükseklik, dağ başının yüksekliği, Kaşgârice cevizin kenarındaki yükseklik, iç, Anadolu Türkçesinde [20] kır, susuz ve bitkisiz çöl, saç sakal kılları kırışmış kimse ¹²⁷², emir olarak tırmala, soyunu kır, kır, Farsçada zeft ¹²⁷³, [21] siyah”. **kırak, kırağ** ¹²⁷⁴

¹²⁶³ Bu kelime İŞM nüshasında “قونیغی” şeklinde verilmiştir.

¹²⁶⁴ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹²⁶⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “ندغارح” şekilde verilmiştir.

¹²⁶⁶ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹²⁶⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “قیجرداماغ” şeklinde verilmiştir.

¹²⁶⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “قربماق” şeklinde verilmiştir.

¹²⁶⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “قیرجیلداناغ” şeklinde verilmiştir.

¹²⁷⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “قیریلماق” şeklinde verilmiştir.

¹²⁷¹ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹²⁷² Bu kelime İŞM nüshasında “دومه” şeklinde verilmiştir.

¹²⁷³ Bu kelime İŞM nüshasında “رفت” şeklinde verilmiştir.

¹²⁷⁴ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

“kenar”. **kırağı** ve **kırav** ¹²⁷⁵ “Anadolu Türkçesinde kardan dolayı oluşan çiğ”. **kıran** “kadınların yüzlerine taktıkları inci, [22] başlangıc ve sonucu en iyi şekilde olan, Arapçada [T102b] yıldızlar anlamına gelen kıranat demektir”. **kırav** “kardan dolayı oluşan çiğ, Arapçada şe‘îk”. **kırpık** ¹²⁷⁶ “şapkanın çevresine [23] dikilen post”. **kırpındı** “Anadolu Türkçesinde terzinin makasının ağzından dökülen kırıntı”. **kırtlış** ¹²⁷⁷ “yeni göveren kök ve bitki, daha kök halinde olan bitki,

49b

[1] debağat için posta verilen tıraş”. **kır tıkin** kesri “tâ” ve kesri “kef” ile “Turan ülkesinde bir vilayet ismidir”. **kırkavul** [2] “sülün kuşu”. **kırğu** ¹²⁷⁸ “bâşe denilen bir tür avcıl kuş”. **kırğıc** “tencerenin dibinde kızartılmış yemek”. **kırğız** ¹²⁷⁹ “Etrak’a mensûp olan [3] büyük bir tâyife, kuzey bölgesinde yaşarlar ve pek zor olan geçit yolları var”. **kırk** “kırk / 40, Özbekiyye’ye mensûp olan bir boy ismi, [4] emir olarak kırk”. **kırk ayağ** “kırkayak böceği”. **kırkılığ** “yün kırkma makası”. **kır kır** “bir kale ismi, [5] dağ başında bulunan yüksek bir kaledir ve pek insan yığını vardır, Moğolcada kırk adam”. **kır kıl** “saç sakal kılları kırışmış kimse, [6] Arapçada eşmetü’l-lehiyye”. **kırılağan çıbanı** “Anadolu Türkçesinde taun hastalığı”. **kırmaça** “toprak ve kum tutup [7] sıkılaştıran çörçöp, gemiye değerse gemiyi batırır”. **kırmız** “kırmızı boya için kullanılan küçük bir kurt, Arapçada [8] düdü’l-şabbâğın”. **kırmağ**, **kırmağ** ¹²⁸⁰ “hizmetçi kadın, cariyeye”. **kırık**, **kırığ** ¹²⁸¹ “kenar, kuru çöl, Taşkent ve Koya ¹²⁸² arasında bulunan bir çöl, [9] aralarında yedi günlük bir mesafe var ve Türkemaniyye’ye mensûp olan bir boy orada yerleşmişler, Moğolcada kapalı”. **kırım** [10] “kuzey ülkelerinden birinin ismi, Tatariyye ¹²⁸³ hanlarının başkenti”. **me‘a’z-zâ** mastarlar: **kızarmağ** “kızarmak”. [T103a] **kızınmak** ve **kızışmak** ¹²⁸⁴ [11] “ısınmak”, **kızıtmağ** ise ettirgen halidir. **kızınmak** ve **kızışmak** ve **kızıkmağ** “Anadolu

¹²⁷⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “قيراد” şeklinde verilmiştir.

¹²⁷⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “قيربيق” şeklinde verilmiştir.

¹²⁷⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “قيرنيش” şeklinde verilmiştir.

¹²⁷⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “قيرغو” şeklinde verilmiştir.

¹²⁷⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “قيرغير” şeklinde verilmiştir.

¹²⁸⁰ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹²⁸¹ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹²⁸² Bu kelime İŞM nüshasında “قوبا” şeklinde verilmiştir.

¹²⁸³ Bu kelime İŞM nüshasında “تاتاريه” şeklinde verilmiştir.

¹²⁸⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “قيريشماق” şekilde verilmiştir.

Türkçesinde ısınmak”, **kızıtma**ğ ettirgen hali [12] ve **kızınma**ğ¹²⁸⁵ ise edilgen halidir. **kıjıldama**ğ “ok ve taşın atılmasından çıkan ses”. **cevāmid kız** “evlenmemiş kız, Anadolu Türkçesinde pahalı, [13] ucuzun karşıtı”. **kızalağ**¹²⁸⁶ “lale bitkisi”. **kızamuğ** “tifo hastalığı”. **kız oğlan** “küçük yaşlı kız”. **kızgın** “Anadolu Türkçesinde sıcak, ısınış¹²⁸⁷, [14] zâ-yi Fârisî ile: şaşı”. **kız kardeş** “kızkardeş”. **kız kuşu** “üveyik kuşu kadar olan bir tür kuş, boğazı sarı ve beyaz, kanatları ise sarıdır. [15] Anadolu Türkçesinde yeşil bir kuş, ibibik kuşu gibi taçlıdır, Arapçada şıkrak”. **kızlığ** “bakire bulunma, Anadolu Türkçesinde pahalılık”. [16] **kızıl** “kızıl, belirgin, şiddetli, papağan gibi kızıl renkte olan bir tür kuş, bir tür doğan”. **kızıl ala** “bir tür balık, [17] eti diğer balıklardan daha lezzetlidir”. **kızıl altun** “kızıl altın”. **kızıl alma**¹²⁸⁸ “Alafiranga’nın beş büyük şehrinden biri”. **kızıl ayağ** [18] “beyaz renkli, kırmızı ve uzun ayakları olan bir tür kuş, genellikle sular arasında olur, kinâye olarak avam kitlesinin saldırısı, evbaşın yenmesi”. [19] **kızıl palçığ**¹²⁸⁹ “Anadolu Türkçesinde kil¹²⁹⁰ ermeni”. **kızıl bilge**¹²⁹¹ “tuğrası kızıl renkte olan Moğollara ait bir tür buyruk”. **kızıl [20] tal**¹²⁹² “kızıl süğüt ağacı”. **kızıl tüglü** “postundan kürk yapılan bir tür hayvan”. **kızılca** “Anadolu Türkçesinde allık, gâze, [21] golvüne, hasbe hastalığına benzer bir tür hastalık”. **kızıl kaṭīfa** “Anadolu Türkçesinde bir tür çiçek”. **kızıl yumurta**¹²⁹³ “mesihilerin bayramı”. **kızımtul**¹²⁹⁴ [22] “kızıla benzer renk”. **me‘a’s-sîn** masterlar: **kısma**ğ [T103b] “sıkıca kısmak”. **kısılmak**¹²⁹⁵ “kısılmak”. **kıstamak**¹²⁹⁶ “sıkı tutmak, [23] acele etmek”, **kıstatmak**ğ ise ettirgen halidir. **kıstalmak**¹²⁹⁷ ve **kıstanmak**¹²⁹⁸ “zor duruma düşmek”. **kışkarmak**

¹²⁸⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “قيرينماق” kelinde verilmiştir.

¹²⁸⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “قيرالاق” kelinde verilmiştir.

¹²⁸⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “تفسنده” şeklinde verilmiştir.

¹²⁸⁸ Bu kelime İŞM nüshasında geçmiyor.

¹²⁸⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “يالجينغ” şeklinde verilmiştir.

¹²⁹⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “طين” şeklinde verilmiştir.

¹²⁹¹ Bu kelime İŞM nüshasında “بيكفا” şeklinde verilmiştir.

¹²⁹² Bu kelime İŞM nüshasında “قال” şeklinde verilmiştir.

¹²⁹³ Bu kelime her iki nüshasında “قيزيل يومورغه” şeklinde verilmiştir.

¹²⁹⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “قيريمتول” şeklinde verilmiştir.

¹²⁹⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “قيسلماك” şeklinde verilmiştir.

¹²⁹⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “قيسناماڭ” şeklinde verilmiştir.

¹²⁹⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “قينلماڭ” şeklinde verilmiştir.

¹²⁹⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “قيسناتماڭ” şeklinde verilmiştir.

[1] “kısalmak”. **kışkanmak** “Anadolu Türkçesinde kıskanmak”. cevāmid **kısac** “Anadolu Türkçesinde kerpeten”. **kısrağ**¹²⁹⁹ “kısrağ”. **kışkınc** “Anadolu Türkçesinde [2] kıskanma”. **kısır** “gebe olmayan hayvan”. **kışka** “kıssa”. **kışık** “şiddet”. me‘a’ş-şin masterlar: **kışlamak** [3] “kışlamak¹³⁰⁰”. cevāmid **kış** “kış, yılın ikinci altı ayı”. **kışlak** “kışlak”. **kışlamış** “kışı sıcak bir bölgede geçirmek”¹³⁰¹. **kışık** “düzün tersi yani [4] eğri”. el-fā **kıf** “huni, onun vasıtasıyla şişeye sıvı şeyler dökülen alet”. el-kāf **kık** “hayvan dışkısı”. me‘a’l-lām masterlar: **kılmak** “kılmak”, **kılışmak** [5] ise müfaale babıdır. **kılılmak** ve **kılınmak** “kılınmak”. **kıllavlamak** “kılıç ve bıçak gibi şeyleri keskinleştirmek”. cevāmid **kıl** “kıl, tüy, emir olarak [6] kıl”. **kılav**¹³⁰² “kılınca keskinleştirmek, at, inek ve hasta kimsenin ağzından akan su, süngü ve bayrağın boynundaki düğme, [7] ondan bir demet saç asarlar”. **kıltık** ve **kılçığ** “tüy, levrek balığı, çeltik ve arpa gibilerin dikenini”. [8] **kıl kıyruk** “bağrı kara’ya benzer bir tür kuş, birlikte grup halinde uçarlar, Farsçada harpüle”. **kıllık** “kıllı”. **kılış** “kılınış, [9] davranış”. **kılığ** “huy, tıynet”. me‘a’l-mīm masterlar: **kımşanmak** “azıcık kımıldamak”. cevāmid **kımac**¹³⁰³ “şaşı göz”. [10] **kımız** [T104a] “at sütünün ekşimişi, sarhoşluk getiren içki olarak içilir, Arapçada lebenü’t-termeke¹³⁰⁴”. me‘a’n-nūn masterlar: **kınamak** “işkence yapmak, [11] işkence vermek”, **kınalmak** ise infial babıdır. **kınlamak** “kılıfına koymak”. **kındurmak** “Anadolu Türkçesinde tamahlandırmak”. cevāmid **kın** [12] “işkence, azap, bıçak ve kılinc gibilerin kılıfı”. **kın ağacı** “kayın ağacı, sert olduğu için [13] ondan ok ve süngü gibi şeyler yaparlar”. **kıncı** “kılıf yapan kimse”¹³⁰⁵. **kındırğa** “bir tür bitki, Farsçada dehle¹³⁰⁶, Arapçada kıntara”. **kındıra** “geven denen bir tür diken, [14] ondan ip yaparlar”. **kınık** “Tingiz Han bin Oğuz Han’ın oğlunun adıdır. Moğolcada saygın”. me‘a’l-vāv [15] masterlar: **kıvramak** ve **kıvrannamak** “saçı kıvrırcık yapmak, toplamak”. cevāmid **kıvrak**

¹²⁹⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “قسراح” şeklinde verilmiştir.

¹³⁰⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “معروفست” şeklinde verilmiştir.

¹³⁰¹ Kelimenin açıklaması İŞM nüshasında verilmemiştir. T nüshasında kelimenin önünde “mim” harfi yazılıdır.

¹³⁰² Bu kelime İŞM nüshasında “قيلدو” şeklinde verilmiştir.

¹³⁰³ Bu kelime İŞM nüshasında “قيماح” şeklinde verilmiştir.

¹³⁰⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “لبن الرمكة” şeklinde verilmiştir.

¹³⁰⁵ Kelime İŞM nüshasında “kıncı” şeklindedir. T nüshasında “kelimenin açıklamasında sadece mim harfi vardır”.

¹³⁰⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “اهله” şeklinde verilmiştir.

“toplanan”. **kıvrım** “kıvırcım saç”. [16] **me‘a’l-yā kıymak** “reva bulmak, parça parça yapmak”. **kıya** “hızlı, keskin, eğri”. **kıyat** “Moğolların en seçkin tâyifesi”. [17] **kıyağ** ve **kıyak**¹³⁰⁷ “ince kuru bitki”. **kaycı** “makas”. **kıyma** “kıyma, ufak ufak olunmuş et”. **kıymac** “gözü şaşlı olan kimse”. **kıyı** “Anadolu Türkçesinde deniz kenarı”. **kıyışık** “düz olmayan, [18] eğri”. **kıyık**¹³⁰⁸ “üç bucaklı mendil, kadınların başörtüsü”. **kıyım** “reva bulmak”. **kıyım kıyım** “ufak ufak”. **kına** “küçültme edatı”. [19]

kitābü’l-kāf

meftūhāt-ı me‘a’l-bā kebermek “Anadolu Türkçesinde gebermek¹³⁰⁹”. **kebze**¹³¹⁰ “omuz”. **kebzeci**¹³¹¹ “falcı”. **kepenek**¹³¹² “keçeden dikilen [20] belirgin bir elbise, [T104b] gebe “Anadolu Türkçesinde gebe”. **me‘a’t-tā katavul** “kale muhafızı”. **ketek** “in; tavuk yuvası”. **kecek** “ördeğin kuyruğunda olan eğri kanat”. **keççe** [21] “dili tutulan kimse”. **me‘a’d-dāl kedik** ve **kedük** “delik”. **kedi** “Anadolu Türkçesinde kedi¹³¹³”. **kernemek** ve **kernesmek** [22] “Anadolu Türkçesinde esnemek, kucak açmak”. **kermek** “kucak açmak”. **me‘a’r-rā kere it** “Etrak’a mensûp olan bir tâyife”. [23] **kereç** “bıçak”. **kereste**¹³¹⁴ “Anadolu Türkçesinde tahta veya ağaçtan olan ev, saray ve gemi gibilerin yapım aletleri”. **kersi** “balık avlama ağı”.

50b

[1] **kersen** “ağaçtan yapılmış leğen”. **kerefke** “zırh, savut denilir”. **kerek** “bıldırcın denilen bir kuş, [2] Farsçada beytü’l-mukaddese ilave edilmiş bir şehir ve orasına ev tavanı derler”. **kerge** “alaçığın etrafındaki ağac”. [3] **kerkev** “dağ armudunun ağacına benzer bir tür ağac”. **keremid** “Anadolu Türkçesinde kerpiç”. **kerevid** “Anadolu Türkçesinde serir, taht, [4] asma ağacının sırgı, sofa veya binanın tavanının önündeki kenar”. **kārvān kıran** “kervanı yürüten yıldız, [5] sabaha yakın çıkan Neyyir yıldızıdır, kervandakiler güneşe yakın olduğu için Zühre yıldızıdır diye zannederler.

¹³⁰⁷ Bu kelime İŞM nüshasında bulunmamaktadır.

¹³⁰⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “كيتيق” şeklinde verilmiştir.

¹³⁰⁹ İŞM nüshasında kelimenin açıklaması verilmemiştir.

¹³¹⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “كيره” şeklinde verilmiştir.

¹³¹¹ Bu kelime İŞM nüshasında “كيره جی” şeklinde verilmiştir.

¹³¹² Bu kelime İŞM nüshasında “كينك” şeklinde verilmiştir.

¹³¹³ Bu kelime İŞM nüshasında “كيره” şeklinde verilmiştir.

¹³¹⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “كرسته” şeklinde verilmiştir.

[6] Başka bir Neyyir yıldızı da güneşe yakındır ve sabahleyin çıkar ama sabaha çok yakın zamanlarda ve kervan [7] vakitsiz olduğu için bir belaya rastlayıp ölerler bu yüzden bu yıldız bu isimle tanınmıştır”. **kereke**¹³¹⁵ “Anadolu Türkçesinde [8] bir tür hırka”. **kerki** “Anadolu Türkçesinde tuğlacının kullandığı keser”. **me‘a’z-zā gez, kez** “kanatsız ve uçsuz [T105a] ok, Farsçada zer‘, [9] arşın, bir tür uzunluk ölçme aleti, su kenarında biten ve yulgun denilen bir tür ağac ismidir¹³¹⁶, Arapçada țarfā, Anadolu Türkçesinde [10] kâf-ı Arabî ile: kez, sıra”. **gezek** kâf-ı Fârisî ve “zâ”nın fethi ile “soğuktan dolayı damar ve organlarda [11] oluşan bir tür hastalık, şarap mezesi, tadımı değiştiren her şey, sıra”. **gezlik** “küçük bıçak”. [12] **me‘a’s-sîn kestane** ve **kesdane** “Anadolu Türkçesinde kestane”. **keser** “Anadolu Türkçesinde marangozların keseri”. **kesmik** “Anadolu Türkçesinde buğdayı ekip biçtikten sonra tarlada [13] kalan başaklar, Arapçada ķeşāre, Farsçada kaçmasını önlemek için köpeğin boynuna bağlanan ağac ve bağ, Arapçada sâcūr¹³¹⁷”. [14] **kesme** “baba veya anası soylu olan at, yuvarlak ekmek, makasla kesilip yüze kondurulan saç, Anadolu Türkçesinde [15] büyük ve geniş olan bir tür ok, atın kalçasından yere değen bir tür uzun kuyruk”. **me‘a’s-şîn keşir** “havuç, [16] Arapçada cezer”. **me‘a’l-kef kekez, kekiz** “kışında bir tür hastalığı olan kimse” ve ikinci “kef”in kesri ile “Anadolu Türkçesinde kolay”. **keklik** “keklik”. [17] **keklik otı** “Arapçada se‘r¹³¹⁸ denilen bir tür bitki”. **keklik azmak**¹³¹⁹ “mide bozukluğu”. **kegirdek**¹³²⁰ “kıkırdak, [18] boğaz altındaki şişkinlik”. **me‘a’l-lām kal** “ırmak kenarındaki yarıklıklar”. **kala** “yük taşıyan hayvanlar, otlaklar, ehil hayvanlar”. **keler** “Anadolu Türkçesinde [19] kertenkele”. **kelte, külte** “iki tarafı kulağın dibinden sarkılan bir tür takke, Farsçada yaşlı hayvan, [20] eksik ve kısa olan her şey, az, ufak, [T105b] düzensiz, yatkın kelimeli olmayan kimse, kısa ve kalın olan baston”. **kelte keles** [21] “kertenkele”. **gelinecek** “Anadolu Türkçesinde dağ gelinciği hayvancığı, Farsçada rāsū, mūş ĥormā, Arapçada ibnū’l-‘eres”. **gelinecek** [22] **çiçeği** “Anadolu Türkçesinde¹³²¹ dağ lalesi, Arapçada şakāyīķu’n-nu‘mān”. **me‘a’l-mīm gem** “Anadolu Türkçesinde at gemi”.

¹³¹⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “كرک” şeklinde verilmiştir.

¹³¹⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “فام” şeklinde verilmiştir.

¹³¹⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “ساحور” şeklinde verilmiştir.

¹³¹⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “سعتر” şeklinde verilmiştir.

¹³¹⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “اورماق” şeklinde verilmiştir.

¹³²⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “ككروك” şeklinde verilmiştir.

¹³²¹ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

kempir “yaşlı ve işten düşmüş kadın”. **kemere** [23] “Anadolu Türkçesinde hayvan dışkısı”. **kemşik** “üst dişi alt dişinin üstüne oturamayan kimse veya dişi ağzından gözüken kimse”.

51a

[1] **gemük** “kemik”. **gemirte** “olgunlaşmamış zerdâlı”. **gemirdek** ¹³²² “Anadolu Türkçesinde yumuşak kemik, Arapçada goşrûf”. **en-nûn** masterlar: **gandaramak** [2] “kokuşmak”. **gandaratmak** “kokutmak” ¹³²³. **cevâmid ken, kân** “çok”. **gence, genc** “yaşlı kimseden doğan bebek, Anadolu Türkçesinde tüm [3] çocuklara genç” ¹³²⁴ denilir, Farsçada kuyruğu kesilmiş eşek, meşhur bir ülke ismi”. **kendü** “Anadolu Türkçesinde kendi”. **kendir** “Anadolu Türkçesinde [4] ip yapmak için kullanılan bir tür bitki, keten kabuğundan kıvrılmış ip, Arapçada kenb, Farsçada keneb”. [5] **kens** ¹³²⁵ “hayran, meftun”. **kenges** “Özbekiyye’ye mensûp olan bir boy”. **kene oti** “Anadolu Türkçesinde kene otu”. **me’a’l-vāv** masterlar: **gevşemek** ¹³²⁶ “geviş [6] yapmak, Anadolu Türkçesinde yumuşalmak, gevşemek”. **kavlamak** “aramak”. **cevâmid kevrürke** ve **kövrürke** “büyük nakkare”. **kevre** ¹³²⁷ “Anadolu Türkçesinde [7] gevrek, çabuk kırılan”. **keveze** “Anadolu Türkçesinde kuğu tüyü, keşirü’l-kelem”. **kevzen** “dağ gelinciği hayvancığı”. **me’a’s-şîn keviş** “geviş”. **gevşek** “Anadolu Türkçesinde [8] yumuşak, gevşek”. [T106a] **keveni** “Anadolu Türkçesinde hatunların hademesi”. **me’a’l-yâ keymek** “giymek”. **keyilmek** “giyilmek”. **cevâmid keybür** [9] “av için kullanılan büyük ok, o tür ucu olan ok”. **keyli** “havan”. **keymür** aynı “kiber” kelimesidir. **keyn, keyin** “öç, [10] hışımlı, arka”. **keynce** “arkadan”. **maẓmûnât** masterlar: **köpürmek** “ağız suyunun köpürmesi”, **köpürtmek** ise ettirgen halidir. **köpülmek** [11] “çoğalmak”. **cevâmid küp, köp** “çok, küp”. **küpçek** “arabanın çarhı”. **köbcin, köbcün, köbcük** “eyerin üzerine konulan küçük şilte”. **küpçük** [12] “Anadolu Türkçesinde ufak küp, küpçük”. **köprek** “daha fazla, çok”. **köprük** “köprü, Arapçada kaçtare”. **köbek** “göbek”, kâf ve bâ-yi Fârisî ile **köpek** [13] “sürü koruyucusu olan büyük köpek”. **köbek sarığ** “kedi büyüklüğünde olan sarı bir hayvan, postundan kürk

¹³²² Bu kelime İŞM nüshasında “كميرك” şeklinde verilmiştir.

¹³²³ Bu kelime İŞM nüshasında “كند” şeklinde verilmiştir.

¹³²⁴ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹³²⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “كنش” şeklinde verilmiştir.

¹³²⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “كاوشماك” şeklinde verilmiştir.

¹³²⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “كاوك” şeklinde verilmiştir.

yapılır”. **köpelek**, **köbelek** [14] “kelebeğe benzer bir tür böcektir fakat biraz daha büyüktür ve kanatlarında renkli renkli benleri var”, kâf-ı Fârisî ve bâ-yı Arabî ile [15] “yumurtanın yarısı kadar ve başı aşağı ve beyaz renkte olan bir tür nebat, tıp¹³²⁸ alanında feṭr diye tanılır”. **köbenek** “Moğolcada pamuk, Arapçada keṭn”. **köpük** “ağız ve deniz gibilerin suyunun köpüğü”. [16] **köpük taşı** “Anadolu Türkçesinde bir tür deniz köpüğü, Farsçada fîng”. **köbün** “Moğolcada oğul”. **köbe** “giysinin kenarında bulunan basma desen”. **küpe** [17] “Anadolu Türkçesinde küpe, Farsçada buynuz, hacamatçı şişesi”. **köpeci** “Dağıstan’da bulunan Karagınan bölgesinde bir yer, oraya ait olan bir tür şal”. [18] **köpi** “yoğurtu onun içine döküp çalkalayarak yağ aldıkları kap”. **köp yağı** “şarap kadehinin üzerinde [19] beliren üzümün tortusu”. [T106b] me‘a’t-tâ masterlar: **kütmek** “otlatmak”. **kötermek**¹³²⁹ “kaldırmak”. cevâmid kotavul “kale bekçi”. **kotval** “kale bekçisi”.¹³³⁰ **kötel** [20] “yedek at”. **kötürüm** “çolak, yere tutkun”. **kütük** “kocaman odun, Anadolu Türkçesinde padişahın özel defteri”. **köti** “Anadolu Türkçesinde kötü, alçak”. el-cîm [21] masterlar: **köçmek** “göçmek”. **küçgenmek**¹³³¹ “zor vermek, çabalamak”. **küçlenmek** “güçlenmek”. **küçüklemek**¹³³² [22] “köpeğin yavru doğurması”. cevâmid küc, **köç** “güç, iş ve güc, cîm-i Fârisî ile: taşınma ve hareket, Farsçada [23] şaşı, Kûç Belûçestân denilen bir tâyife ismi, soyları Hicaz Araplarından ve Kirman şehrinde yerleşmişler,

51b

[1] uğursuzluğuyla tanınmış bir hayvan, Hindistan’da bulunan Hıtay ve Bengilade şehirlerinin arasında bir valilik”. **köç eri** “çadırda yaşayan tâyife”. [2] **küclük** “güçlü”. **küclükgine** “küçük fakat pek güçlü”. **köçmen** “köçeri” kelimesiyle aynıdır. **göcen** “Anadolu Türkçesinde sansar, [3] meşhur bir hayvan”. **küçük** “köpek yavrusu”. **kücün** “zorluk ve kabalık yüzünden”. me‘a’d-dāl güdmek¹³³³ “Anadolu Türkçesinde otlatmak”. **güdücü**¹³³⁴ [4] “çoban”. me‘a’r-râ masterlar: **körmek** “görmek”. **körsetmek** ve **körküzmek** “göstermek”. **körünmek** “görünmek”. [5] **körüşmek** “görüşmek”.

¹³²⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “ورطب” şeklinde verilmiştir.

¹³²⁹ Bu kelime her iki nüshasında “کورتارماک” şeklinde verilmiştir.

¹³³⁰ Bu kelime İŞM nüshasında verilmemiştir.

¹³³¹ Bu kelime İŞM nüshasında “کوجيکاتماک” şeklinde verilmiştir.

¹³³² Bu kelime İŞM nüshasında “کوچوالاماک” şeklinde verilmiştir.

¹³³³ Bu kelime İŞM nüshasında “کوچورماک” şeklinde verilmiştir.

¹³³⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “کوچوروجی” şeklinde verilmiştir.

küreşmek “güreşmek”. **körkeymek** “güzellik sahibi olmak”. **körüklenmek** [6] “üfleme veya serin rüzgârdan dolayı ateşin alevlenmesi”. **küremek** “Anadolu Türkçesinde küremek¹³³⁵”. **cevāmid küreş** “güreş”, **küreşçi** [7] “güreşçi”. **kürbüz** “Anadolu Türkçesinde genç adam, Farsçada kötü niyetli, [T107a] hileci, büyük salatalık, ekşâ’ü’l-hemâr”. [8] **kürbüzlük** “aldatıcılık, kötülük”. **körpe** “yorgan¹³³⁶, az olgunlaşmış yonca”. **körtün**¹³³⁷ “Anadolu Türkçesinde eşek ve katır semeri”. **gürçi**¹³³⁸ “köpek [9] yavrusu, gürçi¹³³⁹ tâyifesinin ismi”. **gürz** “Anadolu Türkçesinde delikanlı, demirden yapılmış direk”. **kürek, kürk, görk** “pazı, sırt kemiği, pamuk [10] kozası, “kef” ve “râ”nın sükunu ile tiftik denilen yumuşak yün, Anadolu Türkçesinde yumurtayamıyan kuşlar, kürk, ilk “kef” [11] kâf-ı Fârisî ve “râ”nın sükunu ile: güzellik, yakışıklılık, görünüş”. **kürke, küreke** “evdeki halının kenarlarına serilen keçe ve nakışlı kumaş, “râ” ve ikinci “kef”in fethi ile [12] üzerine şarap sürahisi koyulan serir”. **körke bay** “güzellikte eksiksiz olan kimse, ziyade güzel olan”. **kürgen** “damat, [13] Emir Timur’un lakabı”. **körklük** “güzellik sahibi”. **körküz** “işaret, görünen, emir olarak göster”. **küren** “çember, [14] ordunun halka vurarak inmesi, Ebiverd ve Horasan şehirleri arasında bir yer”. **görenek** “Anadolu Türkçesinde örnek”, “kef”, [15] “râ”nın fethi ve “dorenek” vezninde “at ve katıra özel, kırmızıya mail olan renk”. **kürenk** “vâsız, bir ırmak ismi, [16] İsfahan civarında Elvarlar’ın yerleştiği yerden geçiyor, meydan, boyacılık için kullanılan kazan”. **körüşlük** “doğru görüşe sahip olan kimse, öngörü”. **körük** [17] “demircilik buharı, “râ”nın sükunu ile: Anadolu Türkçesinde artık yumurtayamıyan kuşlar”. **gürüldü** “Anadolu Türkçesinde gürültü”. [18] **me‘a’z-zā** masterlar: **közetmek** ve **közlemek**¹³⁴⁰ “gözle aramak”. **közleşmek** “birlikte gözle aramak”.¹³⁴¹ **köz dutmağ** [T107b] “beklemek, [19] gözü hedef yapmak, gözü tutmak”. **közemek**¹³⁴² “elbise yamamak”. **cevāmid köz, göz, güz** “yakılmış kıvılcım, kor. Örneğin: kebabçı¹³⁴³ [20] köz ahtarur, müdde‘î söz ahtarur,

¹³³⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “پاره کردن” şeklinde verilmiştir.

¹³³⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “کاف” şeklinde verilmiştir.

¹³³⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “کورنون” şeklinde verilmiştir.

¹³³⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “کوچی” şeklinde verilmiştir.

¹³³⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “کرح” şeklinde verilmiştir.

¹³⁴⁰ Bu kelime her iki nüshasında “کورلتماک” şeklinde verilmiştir.

¹³⁴¹ Bu kelime İŞM nüshasında verilmemiştir.

¹³⁴² Bu kelime İŞM nüshasında “کوزه” şeklinde verilmiştir.

¹³⁴³ Bu kelime İŞM nüshasında “کویانچی” şeklinde verilmiştir.

kâf-ı Fârisî ile: göz, vücuttan çıkıveren yara, güz mevsimi, pınar”. [21] **közü** “ayna”. **közel**, **güzel** “harmanın dibindeki yanık ve çürümüş saman, kâf-ı Fârisî ile: güzel, nazlı, keklik ¹³⁴⁴”. **közlük** [22] “iri ve güzel gözlü olan kimse, Anadolu Türkçesinde gözlük, göz ilacı için kullanılan bir tür siyah ve kayan tane, [23] çeşmek denilen bir tür bitki”. **közeme** “Anadolu Türkçesinde örme tarzında kumaş yamama”. **közünğ** ¹³⁴⁵ “çadırın aletlerindendir”. **me‘a’s-sîn** mastarlar: **küsmek** “Anadolu Türkçesinde

52a

[1] “küsmek”. **köstermek** “Anadolu Türkçesinde göstermek”. **cevâmid küsev** “yarı kuru olan odun”. **köstebek** “Anadolu Türkçesinde gözü olmayan hayvan”. [2] **köstek** “Anadolu Türkçesinde yük taşıyan hayvanların ayak bağı”. **kösem** “sürünün önünde giden keçi”. **me‘a’s-şîn köşek** ve **köşelek** “bir yağındaki deve yavrusu”. [3] **me‘a’l-kef** mastarlar: **kögertmek** “göğertmek, yeşermek”. **kögermek** “yeşermek, göğermek”. [4] **kökremek** ve **kökreşmek** “gürlemek, deve veya şimşek gibilerin gümbürdemesi”. **küklemek** “kumaşı büyük dikişle [5] dikmek, telli sazın tellerini kurmak”, **kükletmek** ettirgen hali ve **küklenmek** ise infial babıdır. **cevâmid kök**, **kük**, **kük**, **kük**, **gög**, **güg** “kumaşa vurulan [6] büyük dikişler, sazın nağmesi, ağac kökü, Farsçada marul, öksürük, kubbe, [7] her ikisi kâf-ı Fârisî ile: Türkçede çimen, açık mavi renk. gökmek: masmavi, gökyüzü, yandırmak ve [T108a] mor kağıttan ısıtma, Farsçada [8] düğme, şü’lül tanesi, bozağı ¹³⁴⁶”. **kükenek** ¹³⁴⁷ “av kuşuna benzer bir tür kuş”. **kögeyin** “büyük sinek, dört ayaklı hayvanların kanını emer”. **kök boz** ¹³⁴⁸ [9] “kül rengi”. **kökrek** “göğüs”. **kökşün** “Moğolcada yaşlı, işten düşmüş”. **kök karga** “yeşil karga”. **kökgine** “mavimsi”. [10] **kök gömek** “koyu mavi renk”. **kökel** “çocuğa süt vermekte olan kadın”. **kökelteş** “sütkardeş”. **gügem** “Anadolu Türkçesinde vişneye benzer bir tür orman meyvası, [11] yemişan ise denilir, Arapçada ze‘rür”. **köken**, **küken** “Moğolcada kız, Farsçada olgunlaşmamış buğdaygiller ürününün kavrulmuş, Hintçede [12] Umman denizinin kıyısında bulunan Degen mülkinde bir valilik”.

¹³⁴⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “كك” şeklinde verilmiştir.

¹³⁴⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “كورك” şeklinde verilmiştir.

¹³⁴⁶ Bu kelime İŞM nüshasında verilmemiştir.

¹³⁴⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “كوكمال” şeklinde verilmiştir.

¹³⁴⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “نور” şeklinde verilmiştir.

kükür ¹³⁴⁹ “Kaşgarice ibrik”. **küküz** ¹³⁵⁰ “değerli, hediye”. **köküs** ¹³⁵¹ “göğüs”. [13] **gügüm** “Anadolu Türkçesinde büyük ibrik”. **kökümtül** “açık maviye mail olan renk”. me‘a’l-lâm masterlar: **külmek** “gülmek”, [14] **külüşmek** ise müfaale babıdır. **külümsümek** “gülümsemek” ¹³⁵². cevāmid **kül, köl, göl** işba ile “kül”, işbasız “suyun biriktiği yer, [15] havuz, Farsçada budala, aldatı, havuz, gölek”. **güllac** “un ve yağla pişirilen bir tür helva, [16] Farsçada lâberlā” ¹³⁵³. **külek** “dalğanın birimi, çalkalanma, Farsçada deve” ¹³⁵⁴. **kölege** “gölge”. **külegec yüzlük** “güler [17] yüzlü”. **külegen** “sürekli gülen kimse”. **külelir** ¹³⁵⁵ “hayvanların yandan mıha düşmeleri öylesine ki kalkamazlar”. [18] **külüfçe** “suçlu kimseyi işkence yaparken kullanılan alet”. **külek** “Anadolu Türkçesinde sütü onun içine sağdıkları kap”. **gülgü** “gülüş, güler”. [T108b] **külük** “deve ve at [19] gibi yük taşıyan hayvanlar”. me‘a’l-mîm masterlar: **gömmek** “bir şeyi yere gömmek”, **gömülmek** infial babı ve **gömdürmek** ise [20] ettirgen halidir. **kümirmek** ¹³⁵⁶ “kemirmek”. **gömürdemek** ve **gümürdenmek** “Anadolu Türkçesinde aslan gibilerin gürlemesi, davul sesi”. [21] cevāmid **kümece** “çadırın direğini ondan geçirdikleri ağac, pişirildikten sonra kurutulan bir tür ekmek, Cāmi rahmetü’llah şöyle der: şî‘ir [22] be nân-i hoşk kâverdi be pişem ş çerā bâşi be cūd-i hîş gerre ş komâc-i heyne rā māned ke netvân ş ze vey kenden [23] be dendân nîm zerre”. **kümçük** “yarı yanmış odun”. **gümrük** “Anadolu Türkçesinde vergi” ¹³⁵⁷, onda bir”. **kümes** ¹³⁵⁸ “mîm”in fethi ile “Anadolu Türkçesinde in,

52b

[1] tavuk yuvası”. **kümece**, **gümece** “yardım, yardımcı, kâf-ı Fârisî ile: üst çene kemiği”. **köm kök** “açık maviye benzer kök rengi”. ¹³⁵⁹ **kümele** ve **küme** “Anadolu Türkçesinde avcılar ve çiftçilerin [2] kendileri için çölde yaptıkları küçük yer, evcil

¹³⁴⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “کورکو” şeklinde verilmiştir.

¹³⁵⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “کورکور” şeklinde verilmiştir.

¹³⁵¹ Bu kelime İŞM nüshasında “کورکوسن” şeklinde verilmiştir.

¹³⁵² Bu kelime İŞM nüshasında “بیم کردن” şeklinde verilmiştir.

¹³⁵³ Bu kelime İŞM nüshasında “لر و” şeklinde verilmiştir.

¹³⁵⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “شترک” şeklinde verilmiştir.

¹³⁵⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “کوله” şeklinde verilmiştir.

¹³⁵⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “کومورماک” şeklinde verilmiştir.

¹³⁵⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “باع” şeklinde verilmiştir.

¹³⁵⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “کومسقى” şeklinde verilmiştir.

¹³⁵⁹ Bu kısımda bulunan bu kısım İŞM nüshasında verilmemiştir.

tavukların yeri”. **kömür** “kömür”. **gömük** “kemik”. **gömüklük** [3] “yerde saklanmış”. **gömüldürük** “at ve devenin göğüs bağı”. **me‘a’n-nün** masterlar: **künğrenmek** ¹³⁶⁰ “kendi kendine öfkeden dolayı söylenmek, [4] mırıldanmak”. **künenmek** “haz olmak, hoşlanmak”, **künendürmek** ise ettirgen halidir. [5] **könğül dönmek** “Anadolu Türkçesinde yüreğin karışması, kay etme”. **gönülenmek** “Anadolu Türkçesinde kıskanmak”. **cevāmid kün, gön** [6] “güneş, gündüz, Oğuz Han ibni Kara Han ibni Moğol Han’ın ismi, il ve kün yardımcıları ve imdatçılar anlamında, Farsçada [7] levn, işbasız: Türkçede bir tür tabaklanmış deri”. **küne kün** “günden güne”. [T109a] **küney** “güneşe taraf olan semt”. [8] **kün batar** “batı semti”. **kün bardak** ¹³⁶¹ “deriden dikilmiş su kabı”. **kün toğar** “doğu semt”. **kün çiçeği** [9] “Anadolu Türkçesinde ay çiçeği”. **kündelik** “Anadolu Türkçesinde gündelik”. **köndelen** “yolsuz, eğri”. **kündüz** “günüz”. **kündük** “ibrik, [10] Farsçada buğdaygilleri içine dökmek için kullanılan eğri ve içi boş kap”. **کونش** ¹³⁶² ve **کوناش** “**küneş**” “güneş, güneş yüzlü”. [11] **kün kulağı** ¹³⁶³ “Anadolu Türkçesinde kertenkeleye benzer bir tür hayvan, Arapçada herbā, Farsçada āftāb-perest”. **künğevün** “at sineği ¹³⁶⁴”. **könğlek** [12] “gömlek”. **könğlekçe** “bir tane gömlek”. **könğül kalış** ¹³⁶⁵ “gönül sıkışıklığı”. **günlük** “Anadolu Türkçesinde günlük, buhur, Arapçada şamğü’l-ebtem, [13] günlük görev”. **güne kargar** ¹³⁶⁶ “Anadolu Türkçesinde kertenkele”. **köni** “kıskançlık, bir erkeğin nikahında [14] olan iki kadın, Farsçada vesnī ¹³⁶⁷”. **könilü** “pek gayretli, kıskanç, kocasının başka karısı da olan kadın”. **küvenmek** [15] “kıvanç duymak”. **küvenc** “kıvanç”. **me‘a’l-yā** masterlar: **köymek** “yanmak”. **köymenmek** “bahane etmek, gecikmek”. [16] **küyev** “damat”. **köyev otı** “Anadolu Türkçesinde kekik otu”. **küykenek** “atmacaya benzer bir tür kuş, kuyruğunu atmacanın kuyruğuna [17] benzetirler”. **köynek** “deriden yapılmış bir tür kap, devenin sütünü onun içine sağarlar”. **köyük** “yakış, yakmış”. **el-meksūrāt** [18] masterlar: **kipleşmek** “sımsıkı birbirine yapışmak, birbirine kavuşmak”. [T109b] **cevāmid kip** “dar, zor birbirine kavuşmuş”. **kipri** “kirpi”. [19] **kipri tikin** “bir tür

¹³⁶⁰ Bu kelime her iki nüshasında “کونکراماک” şeklinde verilmiştir.

¹³⁶¹ Bu kelime İŞM nüshasında “بارراق” şeklinde verilmiştir.

¹³⁶² Bu kelime İŞM nüshasında “کوش” şeklinde verilmiştir.

¹³⁶³ Bu kelime İŞM nüshasında “کون الاغی” şeklinde verilmiştir.

¹³⁶⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “نرکس” şeklinde verilmiştir.

¹³⁶⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “کونکول قالمیش” şeklinde verilmiştir.

¹³⁶⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “کونه غارغار” şeklinde verilmiştir.

¹³⁶⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “دستی” şeklinde verilmiştir.

büyük kirpi, Arapçada doldol”. **kibi** “benzetme edatı, gibi, elfazın sonunda gelir”. [20] **me‘a’t-tā** masterlar: **kitmek** “gitmek”. **kitermek** “götürmek”, **kitertmek** ettirgen hali ve **kiterilmek** [21] ise infial babıdır. **kitürmek** “getirmek”, **kitürtmek** ¹³⁶⁸ ettirgen hali, **kitürülmek** ise infial babıdır. **cevāmid kitmen** “bel, [22] bir tür yer kazma aleti”. **me‘a’l-cīm** masterlar: **kiçmek** “geçmek”, **kiçürmek** ettirgen hali, **kiçilmek** ise infial babıdır. [23] **cevāmid kic, kiç** “ahmak, hayran, geç zaman, cīm-i Fârisî ile: emir olarak geç”. **kiç kurun** ¹³⁶⁹ “akşam zamanı,

53a

[1] geç zaman”. **kicge** “arka, yüz çevirmek, arka sıraya konulmuş ordu”. **kiçe, gece** “keçe, kâf-ı Fârisî ve cīm-i Arabî ile: gece”. [2] **keçit** “su geçidi”. **kicitken** “bir tür şifalı ot, tıp alanında encere denilir”. **kiciş** “kaşıntı, yakış”. **kiçik, gicik** “küçük, [3] kâf-ı Fârisî ile: kaşınma getiren hastalık, kaşınış”. **kicim** “savaş esnasında atın üzerine serilen bir tür zırhlı örtü, Farsçada bergostuvān”. **kiçi buynuzu** ¹³⁷⁰ “keçi buynuzu [4] ve o Nebtli, Şamlı, Mısırlı ve Hindli olandır, tıp alanında çok kullanılımlıdır”. **kiderek** “Anadolu Türkçesinde git gide”. **me‘a’r-rā** [5] masterlar: **kirmek** “girmek”, **kirgüzmek** ise ettirgen halidir. **kirişmek** “içeri girmek, başlamak”. **kirlenmek** [6] “çamaşır ve yara için kirlenmek”. **girneşmek** “esnemek”. **cevāmid kir** “kir, yara ve vücuttan çıkan irin ve kir”. **kirek** [T110a] “gerek”. **kireklik** [7] “gereklik”. **kirpic** “kerpiç”. **kirpik** “kirpik”. **kirtek** ¹³⁷¹ “kırtlaktaki şişkinlik”. **kirec** “alçı, Arapçada ceşş”. **kirşen** [8] “kurşun boya”. **kiriş, giriş** “bağırsaktan yapılan ip gibi şey, hallaçların işine yarıyor, yay kirişi, kâf-ı Fârisî ile: giriş”. [9] **me‘a’z-zā** masterlar: **kizmek** “gezmek, dolaşmak”, **kizdürmek** ettirgen hali, **kizişmek** ise müfaale babıdır. **kizlemek** ve [10] **kizletmek** “gizlemek, saklamak”. **kizleşmek** “birlikte gizlenmek”. **kizlenmek** “gizlenmek”. **cevāmid kiz** “keçe, Arapçada [11] lebed”. **kizek** “yola çıkma, gezi, koruma, bekçi, sıra”. **kizikçi** “bekçi, koruyucu”. [12] **kiz tuvurluk** ¹³⁷² “keçeden yapılmış kara çadır ¹³⁷³”. **me‘a’s-sīn kismek** “kesmek”.

¹³⁶⁸ Bu kelime İŞM nüshasında verilmemiştir.

¹³⁶⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “کچ فورون” şeklinde verilmiştir.

¹³⁷⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “کیچی تویوزی” şeklinde verilmiştir.

¹³⁷¹ Bu kelime İŞM nüshasında “کیرناک” şeklinde verilmiştir.

¹³⁷² Bu kelime İŞM nüshasında “کیرنورلوق” şeklinde verilmiştir.

¹³⁷³ Bu kelime İŞM nüshasında “مسیاه خانه” şeklinde verilmiştir.

kisilmek “kesilmek”, **kistürmek** ise ettirgen halidir. [13] **kiskületmek** ¹³⁷⁴ “hayvan kesmek”. **cevâmid kisek** “kesek”. **kise-min** “götürmüyorum” ¹³⁷⁵. **kiskin** “zincir veya tasmayla [14] sapına bağlanan bir tür gürz, Farsçada pîyâzi”. **kisme** “yuvarlak ekmek, makasla kesilip [15] yüze konulan saç, alın saçı”. **kisük** “kesik”. **kisim** “divânı yazışmayı kesme”. **me‘a’s-şîn** mastarlar: **kişnemek** “kişnemek”. **cevâmid** [16] **kiş** “samur, Farsçada okluk, gelenek, biçim, kuşların kanadı, ok kanadı, Hurmoz diye tanınan bir ada ismi, [17] bir tür keten elbise, şimşir ağacı, satranc oyununda kullanılan lafz”. **kişen** “zincir”. **kişi** [18] “kişi, adam, hür adam” ¹³⁷⁶. **kişi kara** [T110b] “çoğunluğu kapsıyan halk kesimi”. **me‘a’l-fā kifte** “zarar görmüş, incimiş”. [19] **me‘a’l-kef kigirmek** “geğirmek”. **kigirdek** ¹³⁷⁷ “kıkırdak, gırtlığın şişkinliği”. **kigirme** “geğirme”. **kikiz** [20] “biz”. **el-lām** mastarlar: **kilmek** “gelmek”. **kiltürmek** “getirmek”, **kiltürtmek** ettirgen hali ve **kiltürülmek** ise edilgen halidir. **cevâmid** [21] **gil, kil** “sözü süslemek için emir ve nehy kipinin ikinci tekil şahsın sonunda getirilen zâit lafzdır. Örneğin: [22] tigel ve emir olarak gel”. **kiliş** “gelmek”. **kilin** ¹³⁷⁸ “gelin”. **me‘a’l-mīm kim** “kim, istifham harfı, kim”. [23] **kimerse** “şahıs, kimse”. **kimsen** “sarıya boyatılmış deri”. **kimesne** “Anadolu Türkçesinde şahıs, kimse”. **kimür** “kömür”. **kime** “gemi, kayuk”. **me‘a’n-nūn**

53b

[1] **kiñgeşmek** “danışmak”. **kiñgelmek** ve **kiñgişmek** ¹³⁷⁹ “genişlemek”. **kiñgeltmek** ve **kiñgiştürmek** [2] “genişletmek”. **cevâmid kint** ve **kind** “köy”. **kindik** “göbek”. **kiñgeş** “danışma, emir olarak danış”. [3] **kiñg** ve **kiñgiş** “geniş”. **kine** aynı “ğına” gibi küçültme harfidir. **me‘a’l-vāv** mastarlar: **kivürmek** ¹³⁸⁰ “dahil etmek”. [4] **cevâmid kive** “Anadolu Türkçesinde kağıt ve yüne saldıran böcek, Arapçada ğaş, Farsçada bir tür ipten yapılmış ayakkabı”. **me‘a’l-yā** [5] **kiyir** “arka, ard”. **kiyisi** “Anadolu Türkçesinde giyisi, çamaşır”. **kiyik** “geyik”. **kiyim** “savaş kıyafeti, zırh”. **kiyin** “arka, geri”. [6] **kiyünüklemişi** “elbise giyme, Moğolcada nevrüz”. [T111a]

¹³⁷⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “کیسلولاتماک” şeklinde verilmiştir.

¹³⁷⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “نمیرم” şeklinde verilmiştir.

¹³⁷⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “آوازه مرد” şeklinde verilmiştir.

¹³⁷⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “کیکیروک” şeklinde verilmiştir.

¹³⁷⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “کیتاین” şeklinde verilmiştir.

¹³⁷⁹ Bu kelime her iki nüshasında “کینکالیشماک” şeklinde verilmiştir.

¹³⁸⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “کیسوروماک” şeklinde verilmiştir.

kitābü'l-lām

me' a'l-elif la “vay ¹³⁸¹, efsus”, [7] tamamlama kelimelerdendir, “tortu ve çamur” anlamındaki “lāy” kelimesinin kısaltmışıdır, bu lafzı cansız kelimelere ekleyerek çatı türevleri [8] yapmışlar. Örneğin: “başlamak” yani “başlamak”, “taşlamak” yani “taşlamak” ve “közlemek” yani “bakmak” gibi vb.. [9] **laçın** “şahin, Etrak’a mensûp olan bir kabile, Anadolu Türkçesinde sert dağ”. **laçın kıya** “Anadolu Türkçesinde sert dağ, Narin kalesi [10] zirvesinde ¹³⁸² bulunan dağ”. **laş** “leş, murdar ¹³⁸³, Farsçada yağma, çalma, mahv, alçak, az olan her şey”. **lağ** [11] **lağ** “koşuntulardandır, alev alev, Farsçada oyun, şaka, mizah”. **lağ** ve **lağ** bazı [12] kelimelerin sonunda gelerek çokluk ifade eden bir harftir. Örneğin: “kumlak” yani “kumluk” ve “yavlağ” yani “çok mekân”. [13] **lav lav** ¹³⁸⁴ aynı “lağ lağ” kelimesidir ve “Farsçada evleri boyarken kullanılan beyaz toprak, kat, duvar örtüsü ¹³⁸⁵”. me' a'l-bā laba “Moğolcada [14] önder, kılavuz”. **labasak** “Moğolcada hırka”. me' a'l-fā lafadan ¹³⁸⁶ “Anadolu Türkçesinde yarım kızarmış yumurta”. me' a'l-kāf lağ “Anadolu Türkçesinde çul, içi bozulmuş [15] yumurta, Farsçada saf ve kılsız, aldatı, oynatmak”. me' a'n-nūn lengec “yengeç”. **langar** “gemi demiri, hürmete lâîk mekânlar, [16] velilerin mezarı, Herat tevabiinden olan Cam valiliğinde tanınmış bir yer, hergün orada halka yemek verilen yer, [17] Farsçada temkin, ağır başlı bulunma, aldatıcılıkta pek mükemmel olan ve gittiği her yerde ağır basan kimse”. me' a'l-yā laylamak [18] “sıvamak, çamurla kaplamak”, **laylatmak** ettirgen hali ve **laylanmak** ise [T111b] edilgen halidir. cevāmid layın ¹³⁸⁷, **leyin** Anadolu Türkçesinde benzetme edatıdır. Örneğin: “oğur- [19] -layın” yani “hırsız”, “bunçılaysın” ¹³⁸⁸ yani “onun gibi”. maẓmūnāt löppek ¹³⁸⁹ “baklaya benzer fakat bakladan daha küçük olan bir tür tane, Farsçada [20] melk”. **luc** “çıplak, yalın, Farsçada Lūç Belūç diye tanınan bir şehir”. **luça** “bostan eriği”. **lodos** ¹³⁹⁰

¹³⁸¹ Bu kelime İŞM nüshasında “دای” şeklinde verilmiştir.

¹³⁸² Bu kelime İŞM nüshasında “قلعه” şeklinde verilmiştir.

¹³⁸³ Bu kelime İŞM nüshasında “نقش و جيقه” şeklinde verilmiştir.

¹³⁸⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “لاوولاو” şeklinde verilmiştir.

¹³⁸⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “لابه” şeklinde verilmiştir.

¹³⁸⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “لغاوان” şeklinde verilmiştir.

¹³⁸⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “لامين” şeklinde verilmiştir.

¹³⁸⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “بونجیلامینی” şeklinde verilmiştir.

¹³⁸⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “لوناك” şeklinde verilmiştir.

¹³⁹⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “لوروس” şeklinde verilmiştir.

“Etrak’a göre [21] güney ve batı arasında esen rüzgâr”. **lurı kuşu** “Anadolu Türkçesinde hüma kuşu ¹³⁹¹”. **luğ, luğ** ve **lüg, lük, lök** “yây-i nisbet” olarak kullanılır. Örneğin: [22] “kuluğ” ve “otluğ”, “yây-i mastarı” da ifade etmektedir. Örneğin: “kuluğ” ve “tüzlük” yani “düzlük” gibi, “sahip” anlamına da gelmekte. Örneğin: “yurutluk” ¹³⁹² [23] yani “pamuklu”, “yürüşlük” yani “yürüyüşlü”, “luk” kelimesini anlatılan açıklamalardan başka “kalın, incenin tersi” anlamını da ifade etmektedir, “Anadolu

54a

[1] Türkçesinde bıçak gibilerin sapını sağlamlaştırmak için kullanılan bir tür zamk”, “Farsçada lāk, bir tür deve, Sistan halkına göre [2] sarmaşık, ağaca dolaşır, dizleri ve avuclarının yardımıyla yürüyen kimse, [3] kurut yapmak için kaynatılmış ayran”. **luy** “Moğolcada kaplan, balık burcu, Türklerin yıllarından biri”. **meksūrāt** [4] **līg, lıx** ve **lig, lik** aynı “luğ” ve “luğ” gibiler ve olumsuz mastar anlamını ifade etmekte. Örneğin: “almaslık” ve “kitmeslik” yani “gitmek”, zâit lafz olarak da [5] kullanılmaktadır. Örneğin: “almağlık” yani “almak” ve “kitseklik” yani “gitmek”te olduğu gibi. **liman** “Anadolu Türkçesinde deniz kenarında gemilerin barındıkları [6] ve yolcu indirip bindirmelerine uygun olan yer, liman”.

kitābü’l-mîm

meftūhāt maç “öpüş”. **me‘a’t-tā matal** “efsane”. **mata** [T112a] “yün veya buğdaya düşen kurt, [7] Arapçada sūs”. **me‘a’s-sā meşellik** “gibi, benzer”. **bīmeşellik** “benzersiz, eşsiz ¹³⁹³”. **el-hā maḥ** “öpücük”. **maḥanık** “ev veya [8] çadırın ortasındaki ocak”. **me‘a’d-dāl madadḥal** “Turan Özbeklerine göre kadınların başörtüsü”. **me‘a’r-rā marımaḥ** [9] “ineğin bağırması”. **cevāmid** ¹³⁹⁴ **mard** ¹³⁹⁵ “Şabân ayı”. **mersin** ¹³⁹⁶ “Anadolu Türkçesinde mersin ağacı, Arapçada ās”. **mergen** ¹³⁹⁷ “tüfekçi”. **maral** ¹³⁹⁸

¹³⁹¹ İŞM nüshasında bu açıklama verilmemiştir.

¹³⁹² Bu kelime İŞM nüshasında “يوروملوق” şeklinde verilmiştir.

¹³⁹³ Bu kelime İŞM nüshasında “بی اشتباه” şeklinde verilmiştir.

¹³⁹⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “مع الزا” şeklinde verilmiştir.

¹³⁹⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “مزد” şeklinde verilmiştir.

¹³⁹⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “مزسين” şeklinde verilmiştir.

¹³⁹⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “مزكن” şeklinde verilmiştir.

¹³⁹⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “مزل” şeklinde verilmiştir.

[10] “dişi ceylan”. **marul** ¹³⁹⁹ “Anadolu Türkçesinde marul, Arapçada hes”. **marulcuḡ** ¹⁴⁰⁰ “Anadolu Türkçesinde beyaz çöpleme bitkisi”. **mariv** ¹⁴⁰¹ “Moğolcada [11] savaşta rakibi yendikten sonra sevincden dolayı el sallayıp bu lafzı söylerler”. **me‘a’a-zā** ¹⁴⁰² **mez** “gudda, [12] ette oluşan ur”. **es-sin maska** “yepyeni yağ”. **eş-şin maşab** “kaba ve kalın şal”. **el-kāf** [13] mastarlar: **maḡtamaḡ**, **maḡtamaḡ** ¹⁴⁰³ “övmek”. **cevāmid maḡta** “övüş”. **maḡara** “Anadolu Türkçesinde bir tür alet, çark gibi dolanıyor”. **el-kāf meken** [14] “mandadan daha büyük olan bir tür ahû”. **mekkeki** “Turan Özbeklerince küpe”. **el-lām meleş** “Etrak’a mensûp olan bir tâyife, hoş davranışlı sevgili”. [15] **el-mīm mamuḡ**, **mamuḡ** ¹⁴⁰⁴ “pamuk”. **en-nūn** mastarlar: **manmaḡ**, **manmaḡ** ¹⁴⁰⁵ “ekmek gibilerini suya batırmak”, **mandurmaḡ** ise ettirgen halidir. **maṅḡmaḡ**, **maṅḡmaḡ** ¹⁴⁰⁶ [16] “adım koymak”. **maṅḡdurmaḡ**, **maṅḡdurmaḡ** ¹⁴⁰⁷ “yürüyüşe koydurmak” ise ettirgen halidir. **maṅḡramaḡ** “inek ve koyun inlemesi”. **cevāmid mantar** “Anadolu Türkçesinde [17] besin mantarı, Arapçada fetr ve komat”. **mandagan** “topun havan mermisi”. **maṅtal** “Anadolu Türkçesinde [T112b] kapı arkası tahtası”. **maṅklay** “alın, muḡaddimetü’l-ceyş”. [18] **maṅ** “üç yaşındaki koyun, emir olarak adım at, Farsça mäh”. **maṅḡḡit** “Etrak’a mensûp olan bir tâyife”. **maṅḡlay** [19] “alın”. **mengel** “halhal”. **mengüş** “Anadolu Türkçesinde küpe, Arapçada ḡerte”. **maṅḡış** “naz ile davranma, davranış, adım atmak”. **mana** [20] “yol başına dikilen nişan taş, Farsçada ev malzemesi”. **mav** “böğ”. **mavı** [21] “mavi renk”. **el-yā may** “Özbeklçede yağ”. **mayruḡ** “ayağı sakat olan kimse”. **meyn** ve **meyin** “beyin”. [22] **maẓmūnātü’l-mīm möcek** “sıcaktan dolayı oluşan ufak böcekler, öpücük, Arapçada ḡeble”. **möçelge** ¹⁴⁰⁸ “varak, tanıkların yanında [23] düzenlenen sened, delil”. **möcene** “bâdem ve zerdalı gibilerin çekirdeḡi”. **moça** “divâna dair olan iş ve meslek”.

54b

¹³⁹⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “مازول” şeklinde verilmiştir.

¹⁴⁰⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “مازونجوق” şeklinde verilmiştir.

¹⁴⁰¹ Bu kelime İŞM nüshasında “مزيو” şeklinde verilmiştir.

¹⁴⁰² Bu kelime İŞM nüshasında “جوامد” şeklinde verilmiştir.

¹⁴⁰³ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹⁴⁰⁴ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹⁴⁰⁵ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹⁴⁰⁶ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹⁴⁰⁷ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹⁴⁰⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “سوچلکا” şeklinde verilmiştir.

[1] me‘a‘r-rā **mor, mör** “Anadolu Türkçesinde mavi, pek koyu renk, Moğolcada yol, yöntem”. **murdar ağacı** “dağ ağacı, tabipler ‘enebü’d-deb [2] derler ve dişisi erkeği var”. **murgavul** “Türkistan padişahı Burak’ın ordusunda bulunan cesur bir adamın ismi”. **mori** ¹⁴⁰⁹ “Farsçada su geçidi, su yoluna [3] koyulan çanak çömlektan yapılmış boru, bir tür ipten örölmüş örgü, kadınlar kol bağı yaptıkları ufak ufak mühre”. me‘a‘z-zā [4] **muz** “buz, Arapçada comd”. es-sīn **müsün** “Moğolcada buz, Arapçada comd”. eş-sīn **muş** “evin köşesi, Farsçada meşhurdur”. **müşek** [5] “fişek oyununda yapılan ateş fırlatma aleti”. **muşmula** “Anadolu Türkçesinde orman meyvesi, muşmala, yeni dünya”. **möşük** [T113a] “kedi, Arapçada herre”. me‘a‘s-sād **muşluk** [6] “Anadolu Türkçesinde haşış, Arapçada benc, banyo musluğu, musluk”. el-ğayn **moğul** “Elence Han ibni Giyök Han’ın oğlunun ismi, onun soyundan gelen dokuz kişi [7] saltanat etmişler”. **moğulçın** “moğul renk, beyaz”. me‘a‘l-lām **mul** ¹⁴¹⁰ “piç, Farsçada olmak, [8] durmak, yavaşlamak, oynaş, naz, işve, Arapçada ‘enkebüt, Hintçede kıymet, değer”. [9] **möldür** “dolu, Arapçada berd ¹⁴¹¹”. **moloz** ¹⁴¹² “Anadolu Türkçesinde ufak kerpiç”. en-nūn mastarlar: **muṅgaymağ, muṅgaymak** ¹⁴¹³ “hüzünlenmek”, **muṅgramak, muṅgramağ, muṅgraşmak, muṅgraşmağ** ¹⁴¹⁴, [10] **muṅgraymak, muṅgraymağ** ¹⁴¹⁵ ve **muṅgurgamak** ¹⁴¹⁶ “inlemek”. **muṅlaşmak, muṅlaşmağ** ¹⁴¹⁷ “birlikte dertleşmek”. cevāmid **muna** “işaret harfidir, [11] bu”. مونجا ve مونجه “**munca**” “bunca, bu kadar”. **munda** “burada”. **mundağı** “buradaki”. **mundağın** “buradakini”. [12] **mundağ** “böylece, bu anda”. **mondu** “yay şeklinde olan bir tür ok, düşmenin geçmesini önlemek için [13] ordunun hendeğinin etrafına asılır, avcılarının kuş ve yırtıcı hayvan gibileri avlamak için kullandıkları bir tür ok”. **mongal** “Kılmak’a mensûp bir tâyife, [14] Hıtay’da yerleşmişler”. **muṅg** “dert, üzüntü, Hintçede miş ¹⁴¹⁸ ve bir tür zehirli yiyecektir”. **muṅga** “buna”. **möngen** [15] “Moğolcada gümüş, Farsçada sīm”. **muṅgluğ** “üzgün”. **möngü** “Moğolcada uzun

¹⁴⁰⁹ Bu kelime İŞM ve T nüshasında bulunmamaktadır.

¹⁴¹⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “مولی” şeklinde verilmiştir.

¹⁴¹¹ Bu kelime İŞM nüshasında “بر” şeklinde verilmiştir.

¹⁴¹² Bu kelime İŞM nüshasında “مونور” şeklinde verilmiştir.

¹⁴¹³ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹⁴¹⁴ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹⁴¹⁵ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹⁴¹⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “مونگوزغاماق” şeklinde verilmiştir.

¹⁴¹⁷ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹⁴¹⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “بيش” ieklinde verilmiştir.

ömürlü, sürekli, hep, [16] İskender savaşında Dârâ ile birlikte olan padişahın ismi, Mehin Tuli ibni Cengiz Han'ın oğlunun ismi, Hıtaý onun mülküydü ve Mengu Kaan diye tanınmış". [17] [T113b] **müñgüz** "buynuz". **munğuş** "ev ve saray köşesi". **monuğan** "yaşlı, işten düşmüş". **mununğ** "işaret ismi". [18] **me'a'l-vāv mu, mü** "istifham harfî, Farsçada mūy yani şe'r". **el-yā muymul** Anadolu Türkçesinde "köykenek" demektir ve açıklaması daha önce verilmiştir. **meksūrāt** [19] **mittin** "demirden yapılmış ucu sivri bir alettir, taş yontanlar onunla taşı kırıp yontarlar, Farsçada [20] şeddesiz halde ise aynı anlamı taşımaktadı". **mişe**¹⁴¹⁹ "orman". **es-sād mışır tavuğı** "Anadolu Türkçesinde hindi". **el-ğayn mığ** "soğuk, [21] Arapçada seblet, Farsçada şehâb, koyu buhar". **el-kāf migicin** "dişi domuz". **el-lām mltık** "tüfek, Farsçada tofeng, [22] kemân-i zenbūrî, Arapçada bendeğ". **en-nūn mastarlar: minmek** işba ile "binmek", **mindürmek** ise ettirgen halidir. **mincişmek**¹⁴²⁰ [23] "inat etmek, çok konuşmak". **minğzemek** "benzemek". **el-yā min** "ben". **min** ve **mindür-**

55a

[1] **-min** "benim". مینجه ve مینجا "**mince**" "bence". **mıncağ**¹⁴²¹ "mavi beyaz boncuk". **mindav**¹⁴²² "eyerden atın arka sırtındaki yara, yağır"¹⁴²³. **menğ, miñg** "ben, Arapçada elf denilen sayılardan bin, Özbekiyye'ye mensûp olan [2] bir boy". **miñg ayağ**¹⁴²⁴ "kırkayak böceği". **miñge** "bana". **miñgılg** "benli". **miñgı** "benli, [3] Oğuz Han'ın torunlarından ve Moğol hanlarının yedincisidir". **miñgiz** "beñgiz"¹⁴²⁵, beniz, yüz". **minlik**¹⁴²⁶ "bencillik". [4] **minisek** "arkalık, bir tür yelek". **cevâmid miye** "beyin".

kitâbü'n-nūn

me'a'r-râ meftûhât; **nerke** "çember, halka vurmak". **narı** "o taraf, öte". [5] **narırak** [T114a] "daha da öte taraf". **narın** "özel", Örneğin: "nerin kale" ve "serkâr nerin". **es-sîn nesne** "Anadolu Türkçesinde şey, nesne". **cevâmid naņas** "Anadolu Türkçesinde

¹⁴¹⁹ Bu kelime İŞM nüshasında "بیشه" şeklinde verilmiştir.

¹⁴²⁰ Bu kelime İŞM nüshasında "مین خشمناک" şeklinde verilmiştir.

¹⁴²¹ Bu kelime İŞM nüshasında "مینجاق" şeklinde verilmiştir.

¹⁴²² Bu kelime İŞM nüshasında "میندار" şeklinde verilmiştir.

¹⁴²³ Bu kelime İŞM nüshasında "کردن" şeklinde verilmiştir.

¹⁴²⁴ Bu kelime İŞM nüshasında "مینک ایاغی" şeklinde verilmiştir.

¹⁴²⁵ Bu kelime İŞM nüshasında "مینکز" şeklinde verilmiştir.

¹⁴²⁶ Bu kelime her iki nüshasında "مینک لیک" şeklinde verilmiştir.

[6] oluk”. el-ğayn ناغو ve نغو ¹⁴²⁷ “**negü**” “niye”. el-vāv ¹⁴²⁸ **nav** “Arapçada mizāb, boru”. **nevker** “Moğolcada dost, sohbet arkadaşı, [7] görüşte bulunan, İran ve Turan’da uşak ve hizmetçi için kullanılmaktadır”. **navlık** “nāvdār, borulu”. el-hā ¹⁴²⁹ **ne denġlü** “Anadolu Türkçesinde hangi kısım, nasıl”. el-yā **nay** [8] “kuşların boynuna asılan kuş gübresi”. **nayman** “Özbekiyye’ye mensûp olan bir tâyife, Moğolcada sekiz / 8”. maẓmūnāt **nutukçı** [9] “başında tüyü olmayan ve çalagana benzer bir tür kuş”. **noğay** “Tatariyye’ye mensûp bir tâyife”. **noyat** “Kalmâ kîye halkı kendi padişahlarını bu lafzla seslerlermiş”. [10] **noyan** ve **noyın** “orgeneral, şehzade, ağaçtan dokunulmuş sebet”. meksūrāt **ni** [11] başta geldiğinde “ne” ve sonda geldiğinde “-X: bağlaç” olarak kullanılan lafzdır. **nini** “neyi”. **ni içün** ve **ni üçün** “niçin”. **ni irüy** [12] ve **ni irkin** “neymiş”. **ni irkeni** “nedir”. **nibtes** ¹⁴³⁰ “hoş, asayiş, kaygısız”. et-tā **nitmek** [13] “ne yapmak”. **nitti** “ne yaptı, ne olsun, ne yapsın”. **nitük** “ne yaptın”. **niter** ve **nitedür** “ne yapıyor”. **nitgil** “ne yapasın”. **nitmegil** “ne yapmayasın” ¹⁴³¹. [14] **nitiġg**, **nitiġgiz**, **nitiġler** “ne yapasınız”. **nitmeġg**, **nitiġgiz**, **nitmeġler** “ne yapmayın” ¹⁴³². **nittem** ¹⁴³³, **nitke-min** ve **nitkeli-min** “ne yapayım”. [15] **niteġg**, [T114b] **nitke-sin** ve **nitkey-sin** “ne yapasın”. **nitip**, **niteġg** ve **nitmiş** “ne yapmış, nasıl”. **nitmişeġg** ¹⁴³⁴ “ne yapmış”. **nitey** [16] “ne yapayım”. **niteyin** “ne yapsın, ne yapasın”. **nitseġg**, **nitke-min**, **niteli**, **nitelin** “ne yapayım”. **nitkümdür** ¹⁴³⁵ “ne yapım, ne yapacağım” ¹⁴³⁶. **nitkümdür** [17] “ne yapacaksın”. **nitküsidür** “ne yapacak”. **nitkey**, **nita**, **nitsav**, **nitsüġg** ve **nitsidik** “ne yapsın”. [18] **nite alğay**, **nite ala**, **nite alsa** ¹⁴³⁷, **nite alsun** ve **nite aldik** “ne yapabilir”. cevāmīd **nittek** [19] ve **nitük** “nasıl”. **nitkey** “ne olsun”. **nitib** ve **nitiben** “nasıl, ne yapmış”. el-cīm mastarlar: [20] **niçükleşmek** “nasıl yapmak” ¹⁴³⁸. cevāmīd **niçük** “nasıl, nece, ne kadar, gerçi”. ed-dāl **nidin** “neden”. es-sīn **nisi** [21] “nesi”. el-kāf **nigende** “Anadolu Türkçesinde senciye?”. **nige** “hangi yöne”. el-lām **niylemek**

¹⁴²⁷ Bu kelime her iki nüshasında “ ناغو ve نغو ” şeklinde verilmiştir.

¹⁴²⁸ Bu kısım İŞM nüshasında verilmemiştir.

¹⁴²⁹ Bu kelime İŞM nüshasında verilmemiştir.

¹⁴³⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “ نیتاش ” şeklinde verilmiştir.

¹⁴³¹ Bu kısım İŞM nüshasında verilmemiştir.

¹⁴³² Bu kelime İŞM nüshasında “ چه میکند ” şeklinde verilmiştir.

¹⁴³³ Bu kelime İŞM nüshasında verilmemiştir.

¹⁴³⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “ نیتشانك ” şeklinde verilmiştir.

¹⁴³⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “ نیتکوندور ” şeklinde verilmiştir.

¹⁴³⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “ چه خواهم ” şeklinde verilmiştir.

¹⁴³⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “ نیتا آل ” şeklinde verilmiştir.

¹⁴³⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “ چه نحو کرد ” şeklinde verilmiştir.

“ne yapmak” ve “ne eylemek” kelimesinin kısaltmışıdır. cevāmid **niler** “dördüncü”. [22] **nime** ve **nimerse** “nesne”. **nimem** “şeyim”. en-nūn **ninek** “göz bebeği”. **niṅg**, **niṅg** “nesne bağlacı”. **nini** “neyi”. [23] **ni nime** “ne”. **nivcün** “niye, niçin”.

kitābü'l-vāv

meftūhāt **vaḥ** “üzüntü harfi, tabiatın şen olma zamanında derler”.

55b

[1] me‘a’r-rā **varsakı** ¹⁴³⁹ “Anadolu Türkçesinde bir tür tasnif”. me‘a’l-hā **vaḥ** ¹⁴⁴⁰ “üzüntüyü belli etmek için kullanılan sözcüklerdendir, veh ¹⁴⁴¹”. me‘a’l-lām **vul**, **vül** [T115a] “fâillik anlamını ifade eden harftir; [2] Örneğin: “karavol” yani “bekçi”, “yesavol” yani “yapıcı”. **vuh** “köpek ve çakal gibilerin korkunç inlemeleri”. [3] meksūrāt **viresi** “Anadolu Türkçesinde ödünç”. es-sīn **vişne** ¹⁴⁴² “vişne”.

kitābü'l-hā

hepi ¹⁴⁴³ “Anadolu Türkçesinde hep, tüm”. er-rā [4] mastarlar: **harmak** “yorulmak”. cevāmid **herevül** “tarh için ordunun önünde yürüyen gurup”. **haray** “feryat, [5] imdat ve yardım isteme”. **harbatan** “yüz yül, orduya özel onar birimi”. **harṭuman** ¹⁴⁴⁴ “Anadolu Türkçesinde çiğ, şebnem”. **herek** ¹⁴⁴⁵ “Anadolu Türkçesinde tarla sürmeklik, yiv, oluk”. **har yanı** “her yön, [6] her taraf”. **ham ol** “ayni, hemân”. **henek** “şaka, mizah”. me‘a’l-vāv mastarlar: **havalanmak** “havalanmak”. cevāmid **hav** “evet, [7] hamle ederken kudreti belirtmek için söylenilen lafz”. el-yā **haydamak** ¹⁴⁴⁶ “hayvanları sürmek için [8] söylenilen lafz, sürüp akın etmek, hay huy etmek”. cevāmid **hay** “azarlama ve yardım isteme harfi”, **hay hay** “şiddetli ağlarken ve hayvan sürüsünü yürütmek için söylenen laftir”, [9] **hay huy** “velvele, yaygara”. **hay**

¹⁴³⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “ورساغی” şeklinde verilmiştir.

¹⁴⁴⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “ودل” şeklinde verilmiştir.

¹⁴⁴¹ Bu kelime İŞM nüshasında “رخ” şeklinde verilmiştir.

¹⁴⁴² Bu kelime her iki nüshasında “ويسته” şeklinde verilmiştir.

¹⁴⁴³ Bu kelime İŞM nüshasında “هانی” şeklinde verilmiştir.

¹⁴⁴⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “هرکمان” şeklinde verilmiştir.

¹⁴⁴⁵ Bu kelime her iki nüshasında “هرل” şeklinde verilmiştir.

¹⁴⁴⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “هایداق” şeklinde verilmiştir.

“çabukluk harfi, aferin deme harfi”. **hay tülügüm hay tülüm** ¹⁴⁴⁷ “düğünde gelinle damadı [10] övmek için söylenilen şarkinin bir kısmı ¹⁴⁴⁸”. **hay hay öleñg** ve **hay öleñg** “düğünde gelinle damadı övmek için söylenilen şarkinin bir kısmı”. ¹⁴⁴⁹ **maẓmūnāt hoplamaḵ** “yutmak, indirmek”. **hoppuş** “bir tür büyük kertenleke”. [11] **hüpüşek** “ibibik”. **me‘a’r-rā** mastarlar: [T115b] **hurmaḵ** “üflemek”. **hürmek** “köpeğin havlaması”. **hüretmek** [12] “dışlamak”. **hürkütmek** “ürkütmek”. **cevāmid hürkünc** “ürkü, vahşet”. **me‘a’n-nūn honılamek** “oku yayın girişine yerleştirmek”. [13] **cevāmid** ¹⁴⁵⁰ **hona** “erkek ceylan”. **honı** “huni, sıvı, vasıtasıyla şişeye sıvı şeyler dökülen alet”. **me‘a’l-yā hıḵlavuḵ** [14] “hıçkırık hastalığı”.

kitābü’l-yā

elmeftūhāt ya “yay, şüphe etme lafzı”. **yapmaḵ** ¹⁴⁵¹ “giymek, giydirmek, Anadolu Türkçesinde yapmak”. [15] **yapılmaḵ, yapıлмаḵ** ¹⁴⁵² “giyilmek, Anadolu Türkçesinde yapılmak”. **yapınmaḵ** “giydirilmek, üzerine giymek”. **yapuşmaḵ, yapuşmaḵ** ¹⁴⁵³ [16] “yapışmak”. **yapışmaḵ** “yapışmak”. **yapuşulmaḵ, yapuşulmaḵ** ¹⁴⁵⁴ ve **yapışılmaḵ, yapışılmaḵ** ¹⁴⁵⁵ “yapışılmak”. **yapışturmaḵ, yapışturmaḵ** ¹⁴⁵⁶ “yapıştırmak”. [17] **yapışturulmaḵ** “yapıştırılmak”. **cevāmid yab** “su geçidi, Farsçada herze, mahv”, bâ-yı Fârisî ile **yap** [18] abartma harfidir; Örneğin: “yap yeşil” yani “yep yeşil”, “yap yassı” yani “çok geniş”, “emir olarak giy, Anadolu Türkçesinde emir olarak yap”, [19] Anadolu Türkçesinde “yap yap” yani “yavaş yavaş”, “yük yap” yani “birleşme yoluyla yani ağır yükler”. **yaba** “ağac, [20] harmen savurma aleti, Farsçada hîd”. **yabaḵ, yabaḡ** ¹⁴⁵⁷ “süt emen at yavrusu, Anadolu Türkçesinde koyunun yumuşak yünü, Arapçada şevf”. [21] **yapalaḵ** ¹⁴⁵⁸ “sarı tenkli ve iri gözlü olan bir tür kuş”. **yaban** “ıssız çöl”. **yabancı** “Anadolu Türkçesinde yabancı”. **yaban** [T116a] **turaḵ otı**

¹⁴⁴⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “هـى تولوم هـى تولوم” şeklinde verilmiştir.

¹⁴⁴⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “قسى” şeklinde verilmiştir.

¹⁴⁴⁹ Bu kısım İŞM nüshasında bulunmamaktadır.

¹⁴⁵⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “ن” şeklinde verilmiştir.

¹⁴⁵¹ Bu kelime İŞM nüshasında “ياتماق” şeklinde verilmiştir.

¹⁴⁵² Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹⁴⁵³ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹⁴⁵⁴ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹⁴⁵⁵ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹⁴⁵⁶ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹⁴⁵⁷ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹⁴⁵⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “ياپالان” şeklinde verilmiştir.

[22] “Anadolu Türkçesinde kereviz yaprağına benzer bir tür bitki, Farsçada zūfā¹⁴⁵⁹”. **yabana** “Anadolu Türkçesinde yararsız, beyhûde”. **yabana ötmek** “beyhûde laf [23] etmek”. **yapar** “Oğuz Han’ın oğlu olan Ay Han’ın ikinci oğlunun ismidir, giyiyor, giydiliyor, Anadolu Türkçesinde yapıyor, Moğolcada

56a

[1] önüne her ne gelirse yutar”. **yaprak**, **yaprağ**¹⁴⁶⁰ ve **yapurğak**, **yapurğağ**¹⁴⁶¹ “yaprak”. **yapu**¹⁴⁶² “Anadolu Türkçesinde yapı, bina, alt yapı”. **yapucı** “inşaatçı¹⁴⁶³, [2] tuğlacı”. **yapuşkan** “çiriş, yapışkan, yapışmış”. **yapuğ**, **yapuk**¹⁴⁶⁴ “giymiş, genelde bir şeyin üzerine serilmiş örtü”. **yapı** [3] “dağ yamacı”. **yapıcı** “Anadolu Türkçesinde inşaatçı, tuğlacı”. **yapıncı** “Dağıstan bölgesindeki Lezgilere ait olan bir tür hırka, kendi üzerine giymek¹⁴⁶⁵, [4] kepeñg”. **me‘a’t-tâ** masterlar: **yatmak** “yatmak”, **yatğurmak** “yatırmak” ise ettirgen halidir. **yatışmak** “birbiriyle yatmak¹⁴⁶⁶”. [5] **yatlamak** “dışlamak, uzaklaştırmak”. **cevāmid yat** “yabancı”. **yatağ**, **yatağ**¹⁴⁶⁷ “yatak, koruma, koruyuculuk”. **yatağan** “Anadolu Türkçesinde [6] kemere bağlanan bir tür büyük bıçak, çok uyumuş”. **yatsı** “uyumak”. **yatlıg** “aynı yatakta uyuyan, kız, yabancılık”. [7] **yatuğan**¹⁴⁶⁸ “sentûr denilen bir tür çalgı aleti”. **yatuğancı** “sentûr aletini çalan kimse”. **yatuğ** “sürahi, Farsçada beşek”. **yatış** [8] “bekçilik, bekçilik”. **me‘a’l-hā yahşî** “iyi, güzel”, **yahşîlar** “iyiler, güzeller, iyi sayma, iyilik isteme”. **me‘a’d-dāl** masterlar: **yadamak**¹⁴⁶⁹ [9] “zayıf düşmek, güçsüz olmak”, **yadatmak** ise ettirgen halidir. **cevāmid yad** “yabancı, Farsçada uyarı, nakış, desen”. [10] [T116b] **yada taşî** “bir tür büyücülük ve cadıcılık taşı, Arapçada **هجره**’l-meţer”. **yadağ** “sürekli gel git etme, gece gündüz hareket etme”. **er-râ** [11]

¹⁴⁵⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “زوفرأ” şeklinde verilmiştir.

¹⁴⁶⁰ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹⁴⁶¹ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹⁴⁶² Bu kelime İŞM nüshasında “ياپور” şeklinde verilmiştir.

¹⁴⁶³ Bu kelime İŞM nüshasında “مسمار” şeklinde verilmiştir.

¹⁴⁶⁴ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹⁴⁶⁵ “giymek” kelimesi Bu kelime İŞM nüshasında verilmemiştir.

¹⁴⁶⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “خوابانیدن” şeklinde verilmiştir.

¹⁴⁶⁷ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹⁴⁶⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “ياتوغون” şeklinde verilmiştir.

¹⁴⁶⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “ياداق” şeklinde verilmiştir.

yarmağ¹⁴⁷⁰ “yırtmak, beyaz kırmızı gül”, **yardurmak**, **yardurmağ**¹⁴⁷¹ ise ettirgen halidir. **yaramak**, **yaramağ**¹⁴⁷² “beğenilip uygun görünmek, lâyük [12] olmak”. **yanarmak**, **yanarmağ**¹⁴⁷³ ise aynı “yaramak” anlamındadır. **yaraşmak** “barışmak, uzlaşmak, yakışmak”, **yarumak**, **yarumağ**¹⁴⁷⁴ [13] ve **yaruşmak**, **yaruşmağ**¹⁴⁷⁵ “aydınlaşmak, parlamak”, **yarutmak**, **yarutmağ**¹⁴⁷⁶ ve **yaruşturmak**, **yaruşturmağ**¹⁴⁷⁷ ise ettirgen halidir. **yaratılmak**¹⁴⁷⁸ “asılmak”. [14] **yarağlamak** “kuşatmak, hazırlamak”, **yarağlatmak**, **yarağlatmağ**¹⁴⁷⁹ ettirgen hali, **yarağlaşmak**¹⁴⁸⁰ ise müfaale babıdır. [15] **yarlıgamak** “bağışlamak”. **yarmanmak** ve **yarmaşmak** “ağac ve duvar gibilere yapışıp [16] tırmanmak”. **yarişmek** “at koşturmak”. **cevāmid** يارا ve يرا “yara” “yara”, **yarasa** “yarasa, Arapçada hoffāş”. **yarasık** [17] “gönül beğenen, makbûl”. **yaraş** ve **yaraşık** “barış, uygunluk, yakışıklılık”. **yaraşmışı** “barış, uzlaşma, yakışma”. [18] **yarak**, **yarağ**¹⁴⁸¹ “esbâb, takım taklavat, lâyük”. **yarağsız**¹⁴⁸² ve **yarağsız** “takım taklavatsız, lâyük olmayan”. **yarağlıg** ve **yarağlıg** [19] “debdebeli, mal ve eşyası olan, lâyük, güzel”. **yarpuz** “yarpız, bir tür bitki”. **yarpi** “Anadolu Türkçesinde yarı”. [20] **yardım** “Anadolu Türkçesinde yardım, imdât”. **yargag**, **yargak**¹⁴⁸³ “debbağlanmamış post, [T117a] Moğolların deriden diktikleri bir tür elbise”. [21] **yargu**¹⁴⁸⁴ “yargılama, şikayet, çatışma”. **yargucu** “yırtan, divân emiri”. **yargucak** “el değirmeni”. **yar kanat**¹⁴⁸⁵ [22] “yarasa, gece kuşu”. **yarlı** “dilenci, fakir”. **yarlıg** “Türk padişahlarının buyruğu, rakam tuğrası, yardım”. **yarlıga** [23] “bağışlama, affetme”. **yarlıgan** “ırmağın kenarındaki kırıklıklar”. **yarmak** “beyaz kırmızı gül, yırtmak daha önce geçtiği gibi”.

¹⁴⁷⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “يارماق” şeklinde verilmiştir.

¹⁴⁷¹ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹⁴⁷² Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹⁴⁷³ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹⁴⁷⁴ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹⁴⁷⁵ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹⁴⁷⁶ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹⁴⁷⁷ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹⁴⁷⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “يارانيلىماق” şeklinde verilmiştir.

¹⁴⁷⁹ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹⁴⁸⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “يراق لاشماق” şeklinde verilmiştir.

¹⁴⁸¹ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹⁴⁸² Bu kelime İŞM nüshasında “ياراغيز” şeklinde verilmiştir.

¹⁴⁸³ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹⁴⁸⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “يارغومى” şeklinde verilmiştir.

¹⁴⁸⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “يارقامات” şeklinde verilmiştir.

[1] **yarma** “değermende kırılan taneler, Arapçada ceriṣ”. **yarmaca** ¹⁴⁸⁶ “Anadolu Türkçesinde biçme olmayan odun”. [2] **yaruk, yaruğ** ¹⁴⁸⁷ “aydın, yarı”. **yarukluk** her ikisi “kef” ile “aydınlık”. **yarumağur** “aydınlaşamayan”. [3] **yara** “yara bere, Farsçada dest berencen, Ayıntap mürekkebi, beceriklik, kadar, endaze”. **yara taşı** [4] “hacerü’l-‘âc, hicr-i ‘a‘râbî, Farsçada seng-i zehm ¹⁴⁸⁸”. **yarı** “yarı, dağarcık, Farsçada yardım, iki kardeşin eşleri [5] birbirlerini yârî diye hitap ederler”. **yarış** “at koşturma”. **yarım** “yarım, buçuk”. **yarımcuk** “bir şeyin yarısı, eksik”. **yarın** “yarın”. **yarındası** ¹⁴⁸⁹ [6] “yarınında”. **yarınlı** “yarınlı”. **me‘a’-zâ** masterlar: **yazmak** “yazmak, hata yapmak, saymak, başlamak”. [7] **yazılmak** ise edilgen hali ve açıklanan her üç anlamı da kapsamaktadır. **yazgurmak** ¹⁴⁹⁰ “suçlamak, [8] suç yüzünden sorgulamak”. **cevâmid yaz** “yılın ilk altı ayı ve ilkbaharın üç ayı, emir olarak yaz, hata yap, say, başla”. [T117b] **yazu** “Moğolcada [9] kavmin büyüğü, Ay Han ibni Oğuz Han’ın büyük oğlunun ismidir, Yaz aşiretinin bir kısmı Horasan şehrinin içinde [10] yerleştikleri için şehrin içine “yurt yazı” dediler ve dağlıkta kalan diğer kısım ise [11] ekincilikle uğraştıkları için onları “kara taşlı” diye adlandırdılar, yazıyor, hata yapıyor, açıyor, başlıyor”. [12] **yazuk** “suç”. **yazım** “alın yazısı, kader”. **yazı** “yeşil göverentisi olmayan ova”. **me‘a’-s-în** **yasamak** “süslemek, yapmak”, **yasatmak** [13] ettirgen hali, **yasalmak** ve **yasarmak** ¹⁴⁹¹ ise edilgen halidir. **yastamak** “dayanmak”. **yasamak** “Anadolu Türkçesinde yayı kırmak”. [14] **cevâmid yas** “yas, matem”. **yasa** ve **yasak** “politika, nazım, süs, yapay, kısas, hüküm, buyruk”. [15] **yasaklıg** “orduya mensûp olan, düzenli, politika sahibi”. **yasakı** “orduya mensûp olan”. **yasal** “yasal” “sıra, emir olarak yapı, [16] Farsçada eğlence günlerinde başa takılan fesleğenden yapılmış bir tac”. **yasamış** “nazımlı, tertip, yapay, süslülük”. [17] **yasancak** “kendini bezeyen, kendini düzelten”. **yasavul** “Moğolcada yasak memuru”. **yastancak** “dayanak”. [18] **yastuk** “yastık”. **yasmuk** “mercimek”. **yasun** “Moğolcada kemik”. **yası** “geniş, yassı, enli, uyuma zamanı”. [19] **me‘a’-ş-în** masterlar: **yaşamak**

¹⁴⁸⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “يارحه” şeklinde verilmiştir.

¹⁴⁸⁷ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹⁴⁸⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “رحم” şeklinde verilmiştir.

¹⁴⁸⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “ياريندانهی” şeklinde verilmiştir.

¹⁴⁹⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “ياغوزماق” şeklinde verilmiştir.

¹⁴⁹¹ Bu kelime İŞM nüshasında “ياسانلماق” şeklinde verilmiştir.

“yaşamak, uzun zaman yaşamak”, **yaşatmak**¹⁴⁹² ise ettirgen halidir. **yaşarmak** [20] “gözün yaşarması, ağlamak, ıslanmak”, [T118a] **yaşartmak** ise ettirgen halidir. **yaşurmak** “saklamak”. [21] **yaşunmak** “saklanmak”. **cevâmid yaş** “küçük yaştaki çocuk, gözyaşı, yaş, ömür, evlat, yavru”. **yaşar** [22] “üç dört yaşar” yani “üç dört yaşında”. **yaşlıg** “çocukluk”. **kiçik yaşlıg** “küçük yaşlı”. **yaşmak** “kadınların [23] yüz örtüsü, Arapçada leşâm”. **yaşurun**¹⁴⁹³ “gizli, saklı”. **yaşık** “nahif, zayıf, bazen güneş anlamını da ifade etmektedir”. **yaşıl**

57a

[1] “yeşil”. **yaşıl baş** “bir tür ördek”. **yaşımtul** “yeşile mayil olan renk”. **yaşın** “parıltı”. **me‘a’l-ğayn** masterlar: **yağmak** [2] “yağmak”, **yağdurmak** ve **yağdurtmak**¹⁴⁹⁴ ise ettirgen halidir. **yağıkmağ** “asi olmak”. **cevâmid yağ** “yağ, emir olarak yağ”. [3] **yağ örüki** “Anadolu Türkçesinde içi doldurularak pişirilmiş yağlı bağırsak, Farsçada cuhūdâne”. **yağ çamur**¹⁴⁹⁵ “Anadolu Türkçesinde [4] yağ ve pekmeze yoğrulup yiyilen sıcak ekmek, Farsçada çengāl”. **yağdu** “ışık, parlak, aydınlık”. **yağduluk** [5] “aydınlık¹⁴⁹⁶”. **yağrık** “Anadolu Türkçesinde marangoz ve kasabların üzerinde et ve ağacı parçalamak için kullandıkları ağac”. [6] **yağrın** “omuz, sırt”. **yağrancı** “falcı”. **yağlağı** “yağ ısıtan”. **yağlamış** “yağlamak, [7] Moğol geleneğinde ilk kez ava giden çocuğun başparmağını yağlı ete sürerler ve bu işe yağlamış [8] derler” ve savaşta da bayrağın ayağına getirilen ilk başa “tuğ [T118b] yağlamış” derler. **yağlı bay** [9] **kuşu** “bir tür kuş”. **yağlıg, yağlık**¹⁴⁹⁷ “yağlı”. **yağmur** “Anadolu Türkçesinde yağmur”. **yağı** “düşmen”. **yağır** “omuz, atın sırtında oluşan yara”. [10] **yağız**¹⁴⁹⁸ “Anadolu Türkçesinde çeşitli etkenlerden dolayı derinin aldığı renk, siyah”. **kara yağız**¹⁴⁹⁹ “esmer, siyah renkte olan at, Arapçada [11] edhem”. **yağış** “yağış”. **yağın** “yağmur”. **me‘a’l-fā yafrag, yafraq**¹⁵⁰⁰ “yaprak”. **me‘a’l-kāf yakmak** “yaldız yapmak, kına yakmak, merhem bağlamak, [12] etkilemek, sözün beğenilmesi, iftira

¹⁴⁹² Bu kelime İŞM nüshasında “ياشانماق” şeklinde verilmiştir.

¹⁴⁹³ Bu kelime her iki nüshasında “ياشوروق” şeklinde verilmiştir.

¹⁴⁹⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “ياغدورنماق” şeklinde verilmiştir.

¹⁴⁹⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “ياغى مور” şeklinde verilmiştir.

¹⁴⁹⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “ياغدولوق” şeklinde verilmiştir.

¹⁴⁹⁷ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹⁴⁹⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “ياغير” şeklinde verilmiştir.

¹⁴⁹⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “قراغير” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁰⁰ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

etmek ¹⁵⁰¹”, **yakılmak** [13] açıklanan anlamlarla ise edilgen halidir. **yakarmak** “yalvarmak, talepte direnmek”. **yakalamak** “birisinin yakasını tutmak, yakalamak”, **yakalaşmak** ¹⁵⁰² ise müfaale babıdır. [14] **yakınlaşmak** ¹⁵⁰³ “yakınlaşmak”, **yakınlaştırmak** ise ettirgen halidir. **cevāmid** ¹⁵⁰⁴ **yak** “semt, yön, emir olarak [15] yak” ve “yakmak” fiilinin diğer anlamlarını da kapsamaktadır. ياقا ve ياقا ¹⁵⁰⁵ “yaka” “yan, elbise yakası”, açıklamaları anlatılan “yakmak” fiilinden ism-i fail olarak da geçmektedir. **yaktu** ¹⁵⁰⁶ [16] “aydınlık, aydın”. **yakın** “yakın”. **me‘a’l-kef yek** ve **yekleş** “kötü ve alçak”. **yegen** “Anadolu Türkçesinde kardeşin karısı, yeğen”. **me‘a’l-lām** mastarlar: [17] **yalamak** “yalamak, yaya ok yerleştirmek”. **yalaşmak** “birlikte yalamak”. **yalaŋglamak** ve **yalaŋgaclamak**, **yalangacalamak** “çıplak hale getirmek”. [18] **yalaŋglatmak**, **yalaŋgaclatmak** ¹⁵⁰⁷, **yalaŋgatturmak** ve **yalaŋgaclatturmak** ¹⁵⁰⁸ ise “yalaŋglamak” fiilin ettirgen halidir. [19] **yalbarmak** “yalvarmak”. **yalaŋglanmak** ve **yalaŋglaclanmak** “çıplak olmak”. **yalçımak** “behre bulmak, [T119a] faydalanmak”. [20] **yaldırmak** “parlamak”, **yaldıratmak** ¹⁵⁰⁹ ise ettirgen halidir. **yalduzlamak** ¹⁵¹⁰ “yaldızlamak, boyama, hile”. [21] **yalkamak** “yardım etmek”. **yalkımak** “incinmek, zahmet çekmek, yorulmak”, **yalkıtmak** ¹⁵¹¹ [22] ise ettirgen halidir. **yalınmak** “köpeğin sahibine yaptığı yalkavukluk, yalvarmak”. **yalabmak** ¹⁵¹² “Anadolu Türkçesinde parlamak”. **yaltaklanmak** [23] “Anadolu Türkçesinde dalkavukluk etmek, yağcılık etmek”. **yalınlamak** ¹⁵¹³ “Anadolu Türkçesinde yakılmak, alevlendirmek”, **yalınlandırmak** ise ettirgen halidir.

57b

¹⁵⁰¹ Bu kelime İŞM nüshasında “ نهمت کردن ” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁰² Bu kelime İŞM nüshasında “ ياقا لاشماک ” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁰³ Bu kelime İŞM nüshasında “ ياقينلاشماک ” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁰⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “ مع القاف ” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁰⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “ ياقا ريقا ” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁰⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “ ياقطور ” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁰⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “ يالانکاجلانماق ” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁰⁸ Bu kelime her iki nüshasında “ يالانکاجلاشتورماق ” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁰⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “ يالديرانماق ” şeklinde verilmiştir.

¹⁵¹⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “ يالدونلماق ” şeklinde verilmiştir.

¹⁵¹¹ Bu kelime İŞM nüshasında “ يالقيمانق ” şeklinde verilmiştir.

¹⁵¹² Bu kelime İŞM nüshasında “ يالانماق ” şeklinde verilmiştir.

¹⁵¹³ Bu kelime her iki nüshasında “ ياليتلاماق ” şeklinde verilmiştir.

[1] cevāmid **yalag**, **yalak** “kırık kap, içinde köpeğin yemek yediği kap, Arapçada mebleğeti’l-kelb”. **yalanğac** ¹⁵¹⁴ ve **yalanğac** [2] “çıplak, yalın”. **yalanğ** ¹⁵¹⁵ “çıplak, yalın, dikilmemiş kumaş”. **yalav** ¹⁵¹⁶ [3] “şapkaya sarılan kırmızı ipek, bayrak başına bağlanan kumaş, alev”. **yalpak** “geniş, enli”. **yaltaklıg** “yaltaklık, dalavere, Arapçada [4] teb‘îz ¹⁵¹⁷”. **yalçu** Anadolu Türkçesinde “ezilmiş kireç” anlamındaki “saruc” demektir. **yalduz** ¹⁵¹⁸ “Anadolu Türkçesinde yaldızlı”. **yalduz kırtı** ¹⁵¹⁹, **yaldıravuk** ¹⁵²⁰, [5] **möcek** ¹⁵²¹ “ateş böceği”. **yaldırak** “yıldırak”. **yaldırayış** “Anadolu Türkçesinde parlayış, parlaklık”. **yalğan** [6] “yalan”. **yalgancı** “yalancı”. **yalgancılık** ve **yalğanlık** “yalancılık”. **yalguz** ve **yalguzun** “yalnız, yalnızlık ¹⁵²²”. **yalgın** “Arapçada [7] serap, yalgın, akla su gibi gelen tuzluk”. **yalman** “tez, çabuk, dağ yamacı”. **yelen** “çadır halısı, çadırın kapısına [8] asılan renkli kumaş”. **yalı** “Anadolu Türkçesinde yele, at ve katırın boynunda bulunan kıllar, ırmak kenarı, ev yapmak [9] için uygun olan sahil”. **yalın** “ateş kıvılcımı, emir olarak yağcılık yap”. [T119b] **yalınlıg** “yanan, şule saçan”. **yalınrak** “zebane çekip yanan”. [10] **yalıng** “çıplak, yalın”. **yalınglıg** “çıplaklık”. **yalıngcak** “Anadolu Türkçesinde çıplak”. **yalıng kat** ¹⁵²³ “Anadolu Türkçesinde mücerred ve yalnız şahıs”. [11] me‘a’l-mim masterlar: **yamamak** “yamamak”, **yamatak** ¹⁵²⁴ ettirgen hali ve **yamalmak** ise edilgen halidir. **yamanlamak** “şüpheli olmak, [12] fitçilik yapmak, arkadan söz söylemek”. cevāmid **yamac** “Anadolu Türkçesinde küme, yığın, dağ yamacı”. **yamak**, **yamağ** ¹⁵²⁵ “yama, dikiş, Anadolu Türkçesinde deri ve [13] ??? dikilen saplı olan uzun su kabı, kalelerin bekçisi olan yeñgiçerilerin bir gurubu, fabrikaların sıradan işçileri”. **yamağlıg** ve **yamaklıg** [14] “yamalı ¹⁵²⁶”. **yaman** “kötü, alçak, Moğolcada keçi, Arapçada meğer”.

¹⁵¹⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “يالانجاج” şeklinde verilmiştir.

¹⁵¹⁵ İŞM nüshasında bu kelime ve anlam açıklaması iki kere yapılmıştır.

¹⁵¹⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “يالار” şeklinde verilmiştir.

¹⁵¹⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “تنصيص” şeklinde verilmiştir.

¹⁵¹⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “يالدور” şeklinde verilmiştir.

¹⁵¹⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “يالدوز تورتي” şeklinde verilmiştir.

¹⁵²⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “يالدور اوتي” şeklinde verilmiştir.

¹⁵²¹ Bu kelime İŞM nüshasında “يالدور اوتي سوچك” şeklinde verilmiştir.

¹⁵²² Bu kelime İŞM nüshasında “بتهايي” şeklinde verilmiştir.

¹⁵²³ Bu kelime İŞM nüshasında “يالتقات” şeklinde verilmiştir.

¹⁵²⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “يامانماق” şeklinde verilmiştir.

¹⁵²⁵ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹⁵²⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “پنه دار” şeklinde verilmiştir.

yamanlıĝ “kötülük, alçaklık”. **yemdü** “Çaĝataycada ?????¹⁵²⁷”. **yemdik** “Anadolu Türkçesinde [15] erkek ve kadın aletinin çevresinde göveren kıl”. **yamĝur** “yaĝmur”. **yamçı** “konaklama yerindeki çapar atlarının zâbiti”. **en-nûn yanmak** [16] “yanmak, geri dönmek”, **yandurmak** ise “yanmak” fiilin ettirgen halidir. **yancmak** “dövmek”, **yancdurmak** “yançmak” fiilin ettirgen hali, **yancılmak** ise “yançmak” fiilin edilgen halidir. [17] **yandaşmak** “birlikte ve eştaş olmak”, **yandaşturmak** ise “yandaşmak” fiilin ettirgen halidir. **yaŋmak** “yanlışa sokmak, [18] şaştırmak”. **yaŋıtmak** “bir haberi yanışlamak”. **yaŋılmak**¹⁵²⁸ “kendisi hata yapmak”. **yaŋşamak** “Anadolu Türkçesinde gevezelik yapmak, [19] Arapçada keşirü’l-keâm”. **yankılanmak**¹⁵²⁹ “Anadolu Türkçesinde yankılamak”. **yaŋsılamak** “birinin tavır ve konuşmasını yansılamak”. **cevâmid yan** “semt, [20] yön, kenar, cihet, emir olarak yan, Farsçada üzerine binilen at gibi hayvan, rahile yani erkek at ve kısarak gibi, sufilerin ruhunun gerçekleri görmesi”. [21] [T120a] يانا ve يانا “yana” “yine, Arapçada eyezen, başka, diĝer”. **yana** “yakan¹⁵³⁰, sürekli geri dönen¹⁵³¹”. [22] **yantak**¹⁵³² “deve dikenini”. **yancak** “savaşıta atın iki tarafına bağlanan cevşen, kicim ise atın üzerine [23] atılan şeydir”. **yancĝay**¹⁵³³ “her şeyi ovup ezen alet, yumuşatsın”. **yancuk** “hırkanın kinarına dikilen cep ve kese”.

58a

[1] **yaŋu** “yankı, Anadolu Türkçesinde binanın yanması”, “yanmak” fiilinden alınmış “geri dönmek” ve “yanmak” anlamlarını da kapsamaktadır. [2] **yaŋı** “bir taraf”, **her yaŋı** “her taraf”. **yaŋ** “yeni, taze, yaŋmak’tan emir olarak yanışa düşür”. **yaŋa** [3] “Anadolu Türkçesinde semt, yön”. **yaŋacıĝ** “âstanenin iki semti”. **yaŋarak** “öte taraf”. **yaŋaĝ, yaŋak**¹⁵³⁴ “yüz, yanak, ceviz, [4] gerdekan”. **yanar** “çili”. **yenegen** “gergeden”. **yaŋla** “gibi, benzer”. **yaŋlıĝ** “gibi, benzer”. **yaŋı** “yeni, taze, Rusya’da bulunan bir kale ve [5] yeŋi kale diye tanınmış”. **yaŋış**

¹⁵²⁷ Bu açıklama İŞM nüshasında verilmemiştir.

¹⁵²⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “ياتكلامق” şeklinde verilmiştir.

¹⁵²⁹ Bu kelime her iki nüshasında “يانقولاماق” şeklinde verilmiştir.

¹⁵³⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “سوزن” şeklinde verilmiştir.

¹⁵³¹ Bu kelime İŞM nüshasında “رجوع كناهان” şeklinde verilmiştir.

¹⁵³² Bu kelime İŞM nüshasında “يانندع” şeklinde verilmiştir.

¹⁵³³ Bu kelime İŞM nüshasında “يانجيغاي” şeklinde verilmiştir.

¹⁵³⁴ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

“Anadolu Türkçesinde yanılma, hata etme”. **yaŋgıltmac** “iyi, hoş, anlamı anlaşılan söz, hataya düşüren”. [6] **yani kurt**¹⁵³⁵ “Anadolu Türkçesinde sırtlan, Arapçada zey¹⁵³⁶”, يانه ve يانه “**yana**” anlamı daha önce açıklanmıştır يانه ve يانه “yana” kelimesiyle aynı anlamdadır ve [7] “Farsçada büyük tohum, heven” demektir. **me‘a’l-vāv** masterlar: **yavaşmak**¹⁵³⁷ “sabırlı ve dözümlü olmak”. **yavumak**¹⁵³⁸ ve **yavuşmak**¹⁵³⁹ [8] “yaklaşmak”, **yavutmak**¹⁵⁴⁰ ve **yavuşturmak**¹⁵⁴¹ ise “yavumak” ve “yavuşmak” fiillerin ettirgen halidir. **yeвтkemek** “değiştirmek, [9] eğri yola gitmesini sağlamak, ayak ve söz¹⁵⁴² gibilerini geri döndürmek”. **yavlamak** “düşmanı kendine tabi etmek”. **yav** “düşman”. **yavaş** [10] “sabırlı, dözümlü”. **yavaşa** [T120b] “Anadolu Türkçesinde azgın atın kulaklarına bağlanan kayıtlama aleti, lavaşa”. **yavçı** “halkı düğün [11] ve konuk yapmaya davet eden¹⁵⁴³ kimse”. **yavrı** “yaban hayvanlar ve kuşların yavrusu”. **yavşan** “Anadolu Türkçesinde süpürge otu, Arapçada şebeh¹⁵⁴⁴”. **yavğan** “saf insan yiyeceği”. [12] **yavlak** “düşmanın orada yoğun olduğu yer, acayip, sona kadar”. [13] **yavu** “Anadolu Türkçesinde yitmiş, yitik”. **yavuz** “kötü, alçak”. **yavuş, yavuk**¹⁵⁴⁵ “yakın”. **yava** “yağda pişirilmiş ekmek, Farsçada [14] boş ve beyhude söz”. **me‘a’l-yā** masterlar: **yaymak** “yaymak, yağ tutmak için yoğurdu karıştırmak”. [15] **yaykalmak** “geniş geniş yürümek, naz ve işveyle yol gitmek”. **yaykanmak** “Anadolu Türkçesinde kendi vücudunu yıkamak”. [16] **yayaqlamak**¹⁵⁴⁶ “inmek, yürüyerek gitmek”. **yaylamak** “yaylaya gitmek, kışlağın karşıtı”. **cevāmid yay** “yay, yaz mevsimi, [17] ‘ilm-i yede, yazın yapması gerektiği için hecerü’l-meṭr’in kullanmasına ‘ilm-i yay derler, yaymak’tan emir olarak [18] yay”. **yayak** “yaya”. **yayan** “Anadolu Türkçesinde yaya”. **yaypaŋg** “geniş, enli”. **yaycı** “yay kullanan kimse, büyücü, [19] Amüye’nin yanında ve Çarcu ile Buhara’nın arasında bulunan

¹⁵³⁵ Bu kelime her iki nüshasında “يانلى قورت” şeklinde verilmiştir.

¹⁵³⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “ضبع” şeklinde verilmiştir.

¹⁵³⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “ياداشماق” şeklinde verilmiştir.

¹⁵³⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “ياورماق” şeklinde verilmiştir.

¹⁵³⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “ياودشماق” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁴⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “ياودتماق” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁴¹ Bu kelime İŞM nüshasında “ياودشتورماق” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁴² Bu kelime İŞM nüshasında “ياد سخن” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁴³ Bu kelime İŞM nüshasında “نكند” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁴⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “شح” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁴⁵ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹⁵⁴⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “يايقلاماق” şeklinde verilmiştir.

bir şehir”. **yaydağ** “çıplak at”. **yaykara** “Anadolu Türkçesinde zararsız tahdit, şamata”. [20] **yaykın** “tuzlukta su rüyası, Arapçada serâb”. **yaylamış** “yazın başka bir yerde [21] geçirmek”. **yaylım** “Anadolu Türkçesinde çiriş, Arapçada savaşta ardı ardına boşalan top sesi”. [22] **yayma** “eyerin ufak yastığı”. **yeyni** “Anadolu Türkçesinde hafif, ağırın karşıtı”. [T121a] **yayık** “yağı yoğurttan ayırmak için kullanılan kap, [23] Kazak ve Rusiya arasında büyük bir nehir”. **me‘a’l-bâ**¹⁵⁴⁷ **yupğa** “ince, sıvı”. **yupğalık** “incelik, gevşeklik, önemsememe”.

58b

[1] **me‘a’t-tâ** mastarlar: **yutmak** “yutmak, yemeği indirmek”, **yutturmak**¹⁵⁴⁸ “yutmak”tan ettirgen hali, **yutulmak** [2] ise “yutmak” fiilinin edilgen halidir. **yutgunmak**¹⁵⁴⁹ “keder veya hayaldan dolayı yutkunmak”. **yötmek** “öksürmek”. **cevâmid yut** [3] “yolları kapatan kar, Moğolcada koyun sürüsünü yakalayan kolera hastalığı, yutmak’tan emir olarak yut”. **yötel** “öksürük”. **yutgun**¹⁵⁵⁰ [4] “yutmak’tan ism-i mastar, girdap”. **me‘a’l-hâ** **yoğsul urğanı** “Anadolu Türkçesinde sarmaşık, ağaçlara dolaşan bitki”. [5] **me‘a’r-râ** mastarlar: **yörmak** “rüyayı yorumlamak”. **yürümek** “yürümek”, **yürütmek** “yürümek”ten ettirgen hali, **yürüşmek** [6] “yürümek” fiilinin müfaale babı, **yürülmek** ise “yürümek” fiilinin edilgen halidir. **yortmak**¹⁵⁵¹ “seksek yürümek, süvarinin aceleyle gitmesi”, **yortuşmak**¹⁵⁵² ise [7] “yortmak” fiilinin müfaale babıdır. **yürküzmek**¹⁵⁵³ “gel git yapmak”. **yürküşmek** ise “yürküzmek¹⁵⁵⁴” fiiliyle aynı anlamdadır. **yörgalamak** [8] “yortmak” fiilinden “aceleyle at koşturmak” demek, **yörgalatmak** ise “yörgalamak” fiilinin ettirgen halidir. **cevâmid yürek** [9] “yürek”. **yurt, yort** “mesken, yürütmek fiilinden emir olarak yürüt”. **yortak** “yortmak” fiilinin ism-i mastarıdır. **yortavul** “önde ilgar ile giden askerler gurubu”. [10] **yurtçı** “karga, kervanın önünde gidip iniş yerini belirten kimse”. **yurtğa**¹⁵⁵⁵

¹⁵⁴⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “مضمونات” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁴⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “يوتتورماق” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁴⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “يوتغوتماق” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁵⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “يونغون” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁵¹ Bu kelime her iki nüshasında “يورونماق” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁵² Bu kelime her iki nüshasında “يورتوشماق” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁵³ Bu kelime İŞM nüshasında “يوركولماق” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁵⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “يوركولماق” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁵⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “يورتقه” şeklinde verilmiştir.

“mezarlık”. **yortma** “acele ile davranma”. **yurdu** ¹⁵⁵⁶ “Anadolu Türkçesinde [11] [T121b] iğne deliği, balta ve keser deliği”. **yorga** “yorga, binek hayvanı”. **yorgun** “yorgun, düşkün”. **yorgunluk** “yorgunluk, düşkünlük”. [12] **yürüş** “davranış”. **yürüşlük** “davranışlı”. **yorun** “eski kumaş parçasına pamuk yamamak”. **yoruncğa** ¹⁵⁵⁷ “yeşil bir bitki, [13] ne kadar fazla biçilirse o kadar çok göverir, yonca, Arapçada kezfeşe ¹⁵⁵⁸, Farsçada espest”. **yorunluk** “yamalı ¹⁵⁵⁹”. me‘a’z-zā masterlar: [14] **yüzlenmek** “ilgilenmek, yüz dönmek”, **yüzleşmek** ise “yüzlenmek” fiilin müfaale babıdır. cevāmid **yüz** “yüz, yüz / 1, [15] Özbekiyye’ye mensûp olan bir boy, Farsçada arayan. Örneğin rezm yüz yani savaş peşinde olan kimse, bir tür tanınmış avcıl hayvan, [16] köpek yavrusunun aramasıyla avın budak altından çıkıp atlıyıp ve düşmesi”. **yüzer** ¹⁵⁶⁰ “sayılardan yüz / 1”. **yüz başlıg** [17] “yüz ağaçtan yapılmış en büyük çadır ve alaçık”. **yüzsizlik** “yüzsüzlük”. **yüz karalıg** “suçluluk”. [18] **yüzgine** “küçük yüz”, “gine” küçültme edatıdır. **yüzlük** “peçe, nikap, yaşmak”. **iki yüzlüg** “iki yüzlülük”. [19] **yüzi töben** ¹⁵⁶¹ “inişli, yüzü aşağı olan”. me‘a’s-sîn **yösek** “toygat, sıçramayan bir tür kurbağa, Arapçada taḥlab”. **yosun** “tarz, üslup, Anadolu Türkçesinde su yosunu ¹⁵⁶²”. [20] **yosunluk** “tarz ve üslup sahibi” ¹⁵⁶³. **yus yumrı** “Anadolu Türkçesinde yuvarlak, yus abartma için kullanılan lafzdır [21] ve yumru kelimeye özeldir. Örneğin: yabyastı”. me‘a’s-şîn **yoş** “Anadolu Türkçesinde işba ile: sersem, hırçın”. al-ğayn [22] masterlar: **yoğurmak** [T122a] “hamur etmek, yoğurmak”, **yoğrulmak** ise “yoğurmak” fiilinin edilgen halidir. cevāmid **yoğan** ve **yoğun** “yoğun, kalın”. [23] **yoğruş** “sirişt”. **yoğrı ol** “Bişbalık ve Hanbalık arasında bulunan bir çölün ismi”. me‘a’l-kāf masterlar: **yukmak** “sirayet etmek”,

59a

¹⁵⁵⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “يورور” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁵⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “يورونجه” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁵⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “فصفه” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁵⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “پنه دار” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁶⁰ Bu kelime her iki nüshasında “يوزاو” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁶¹ Bu kelime İŞM nüshasında “يوزى نوپان” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁶² Bu kısım İŞM nüshasında verilmemiştir.

¹⁵⁶³ Bu kısım İŞM nüshasında verilmemiştir.

[1] **yukulmak** ise “yukmak” fiilin edilgen halidir. **yoklamak**¹⁵⁶⁴ “aramak, az ve yok olmak”, **yoklatmak** ise [2] “yoklamak” fiilin ettirgen halidir. **yokalmak** “yok olmak, ortadan kaybolmak”, **yokaltmak** ise “yokalmak” fiilin ettirgen halidir. cevāmid **yok** “hayır, Arapçada lā”. [3] **yuka** “yupğa” kelimesinin kısaltmışıdır ve “ince, bir tür ince eklemek” demektir. **yokarı** ve **yokğarı**¹⁵⁶⁵ “yukarı, Arapçada fevk”. **yok ise, yok irse**, [4] **yoksa** “şüphe harfi, olmasın, illa, yoksa”. **yuksa**¹⁵⁶⁶ “bualşır”. **yoksul** ve **yoksız** [5] “yoksul, meteliksiz”. **yoksuzluğ**¹⁵⁶⁷ ve **yoksızlığ**¹⁵⁶⁸ “yoksulluk”. **yokluğ** “yokluk”. **yokuş** “yokuş, dağın yukarısı, [6] alçak dağ”. me‘a’l-kef mastarlar: **yuklemek** “yüklemek”, **yukletmek** “yüklemek” fiilin ettirgen hali, **yukleşmek** “yüklemek”ten müfaale, [7] **yuklenmek** ise “yüklemek” fiilin infial babıdır. **yugürmek** “koşmak”, **yugürtmek** “yugürmek” fiilin ettirgen halidir. [8] **yukünmek** “saygı göstermek için eğilerek dizi yere vurmak, Etrak sultanların huzuruna gittiklerinde selam ve saygı göstermek için [9] dizi yere vurup boyun eğerler, isteği olan kimse diz üstü oturarak dileğini söyler, arzetmek”, [10] **yukündürmek** “yükünmek”ten ettirgen ve **yukündürülmek** ise “yükünmek” fiilin infial babıdır. cevāmid **yük** [T122b] “yük, Farsçada [11] fırındaki demir, eti pişirmek için ona asarlar”. **yugürce**¹⁵⁶⁹ “karının küçük kardeşi”. **yugürüş** “koşmak”. **yugürük** [12] “koşan kimse”. **yüksek** “yüksek”. **yüksük** “terzicilik yüksüğü”. **yügüş** “çok”. me‘a’l-lām mastarlar: **yulmak** [13] “kanat ve tüy gibileri yolmak, Arapçada tenef”, **yuldurmak** “yolmak”tan ettirgen, **yulunmak** ise “yolmak” fiilin infial babıdır. **yolatmak**¹⁵⁷⁰ “birisine yol vermek”. [14] **yoldamak** “yol göstermek, yollandırmak”. **yoluğmak** “tutulmak”, **yoluğuşmak** ise [15] “yoluğmak” fiilin müfaale babıdır. cevāmid **yol**, **yul** “yol, tavır, yulmak’tan emir olarak yol”. **yular** “Anadolu Türkçesinde yular, deve burnuna takılan kayıtlama çubuğu, yolmak fiilin şimdiki zamanı, [16] ism-i fail ve ism-i mastarı olarak da kullanılmaktadır”. **yolavuc**¹⁵⁷¹ “peygamber, kılavuz, lider”. **yolbars** “aslandan daha büyük olan [17] yırtıcı bir

¹⁵⁶⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “يوقيلماق” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁶⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “يوقفارى” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁶⁶ Bu kelime her iki nüshasında “يوق” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁶⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “يوقوزلوع” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁶⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “يوقيزليغ” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁶⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “يوكوكچى” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁷⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “يولانماق” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁷¹ Bu kelime İŞM nüshasında “يولادوح” şeklinde verilmiştir.

hayvan fakat aslanla aynı renkte, uzun bıyıklı ve çizgi çizgidir Harezmi ve Aral bölgesinde çok bulunur”. **yolcu** “yolcu”. [18] **yoldaş** “yol arkadaşı, yoldaş”. **yulduz** “yıldız, Ay Han ibni Oğuz Han’ın oğlu, babasından sonra [19] yüzbaşı olmuş ve Moğol hanlarının başında gelmektedir ¹⁵⁷²”. **yulduz kırtı** “ateş böceği”. **yolsuz** “yolsuz, [20] davranışlarında eksik olan kimse”. **yulgun** “ılgın ağacı, Farsçada gez, Arapçada terfah”. **yulgun kazağı** ¹⁵⁷³ “Anadolu Türkçesinde ılgın ağacın iyi hasılı”. [21] **yol köprü** ¹⁵⁷⁴ “Har ve Simnan ilçelerinin arasında bulunan bir köprü, Horasan ve Irak ülkerinin sınırı olarak belirlenmiştir”. **yoluğ** [22] “yolunmuş saç, yolmak fiilinden emir olarak yol”. **yolum** “su geçidi”. **yolu** “yolu, işba ile: yıkayalım”. **me‘a’l-mim yummak** [23] [T123a] “göz ve ağız için yummak”, **yumulmak** ise “yummak” fiilin infial babıdır. **yumalatmak** “yuvarlatmak”, **yumalanmak**

59b

[1] ise “yumalatmak” ¹⁵⁷⁵ fiilinin infial babıdır. **yumşamak** “yumuşamak”. **yumşatmak** “yumuşatmak”. **yömrümek** “viran etmek”, **yömrülme** ve [2] **yömrüşmek** ise “yumurmak” fiilin infial babıdır. **cevāmid yumağ** “örgü ve iplik yumağı, yıkamak”. **yumalak** “silindir, [3] mencinik silindiri, yuvarlak şeklinde olan her türlü silindiri”. **yumran** “fare”. **yumrancı** “fare yakalayan kuş”. **yumran kazıg** ¹⁵⁷⁶ “bir tür [4] büyük fare”. **yumru** “yuvarlak, yumru”. **yumruk** “yumruk”. **yumrukğına** “yumrukçuk”, “gine” küçültme edatıdır. **yömrülgü** [5] “harap”. **yumşak** “yumuşak”. **yumşaklık** “yumuşaklık”. **yumurtğa** “yumurta”. **yumuğ** “göz ve ağız yummak”. **en-nūn** mastarlar: **yonmak** ¹⁵⁷⁷ [6] “yonmak, tıraş etmek”, **yondurmak** “yonmak”tan ettirgen ve **yonulmak** ise “yonmak” fiilin infial babıdır. **cevāmid yön, yon** “yön, düzen, tertip, [7] yonmak’tan emir olarak yon, Farsçada keçe, eyer keçesi, pul, hint hıyarı, renk, bir ırmak ismi”. **yont** “kısırak, [8] Türkçe yıllarından birinin ismi”. **yont kuşu** “Anadolu Türkçesinde bir tür kuş, Arapçada şe‘ve”. **yonca** “yonca, bir tür bitki”. **yonka** “bir şeyi yontarken onun döküntüleri”. [9] **yüñg** “kuşların kanadı, hayvanların kılı, yıkayın”. **yüñgöl** “hafif”. **yuna** “eyerin altı keçesi”. **yumak** [10] işba ile “yıkamak”,

¹⁵⁷² Bu kelime İŞM nüshasında “اوساس” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁷³ Bu kelime İŞM nüshasında “يولغون قوراغی” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁷⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “پول کیری” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁷⁵ Bu kelime İŞM nüshasında belirtilmemiştir.

¹⁵⁷⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “یومران قاریغ” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁷⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “یوماق” şeklinde verilmiştir.

yudurmak “yumak”tan ettirgen, **yuvulmak** ise “yumak” fiilin infial babıdır. **yuvalamak** ve **yuvalatmak** “yuvarlamak, yuvarlatmak”. [11] me‘a’l-vāv **yuva** “kuşalar yuvası, Etrak’a mensûp olan bir boy ismi”. [T123b] **yuvalak**¹⁵⁷⁸ “Anadolu Türkçesinde yumru, yuvarlak”. **yuvusğa**¹⁵⁷⁹ “ölü yıkama [12] yeri”. **yuvuş**¹⁵⁸⁰ “kalem, Farsçada kelk”. **yuvundu**¹⁵⁸¹ “ölü yıkama suyu”. me‘a’l-yā masterlar: **yuymak** “mahvetmek, yok etmek”, **yuyulmak** [13] “mahvolmak, yok olmak”. meksūrātü’l-yā-yı me‘a’l-bā **yibermek** “göndermek”. cevāmid **yip** “ip”. **yibar** “misk, misk kesesi”. **yiplik**¹⁵⁸² [14] “pamuktan yapılmış ip”. me‘a’t-tā masterlar: **yitmek** “varmak, yedek çekmek”. **yitişmek** “varmak”, **yitilmek** [15] “yitişmek” fiilin infial babı, **yitürmek**, **yitkürmek**, **yitkürtmek**¹⁵⁸³ ve **yitişürmek** fiilleri ise “yitişmek” fiilin ettirgen halleridir. **yiter** “yeter, [16] varıyor, yedek çekiyor, fail ve ism-i master anlamını da ifade etmektedir”. **yitek** “yedek at”. [17] **yiti**, **yitti** “yedi”. **yitti ata** “kinâye olarak ulu ataları kastetmektedir”. **yittiev** “yedi tane”. **yitik** “haberdar, uzman”. **yitigen** “yedi kardeşler yıldızı”. [18] me‘a’d-dāl masterlar: **yidmek**¹⁵⁸⁴ “Anadolu Türkçesinde yedek at çekmek, hızlı yürüyen deveyi yedek olarak çekmek”, beddua içinse: “yıdanık ölsün” yani [19] “hızlı yürüyen deveyi çeken kimsen ölsün”. **yiyydir** “Anadolu Türkçesinde çekiyor”. cevāmid **yidek** “yedek at”. **yidi kardeş**¹⁵⁸⁵ ve **yidiler** “Anadolu Türkçesinde [20] yedi kardeşler yıldızı”. me‘a’r-rā masterlar: **yırmak** “yırtmak, çak etmek”. **yırtmak** “yırtmak, parçalamak”, **yırtışmak** [21] “yırtmak”tan müfaale, **yırtılmak** ise “yırtmak” fiilin infial babıdır. **yırlamak** “şarkı söylemek”. **yirlemek** işbasız “yer etmek, yerleşmek”. [22] [T124a] **yırlaşmak** ise “yırlamak” fiilin müfaale babıdır. **yirleşmek** “yerleşmek, alıkoymak”. **yirleşmek** ve “ğayn” ile **yirleşmeg** [23] “kef” ile olan “yirleşmek” fiilinin türevlerindenler. **yırağramak** “uzaklaşmak”¹⁵⁸⁶. cevāmid **yir** “yer, yatak, mekân, şarkıcılık, yermak fiilinden emir olarak yerleş,

¹⁵⁷⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “يودالاق” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁷⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “يودوسغه” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁸⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “يودوش” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁸¹ Bu kelime her iki nüshasında “يودوندور” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁸² Bu kelime İŞM nüshasında “ييتك” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁸³ Bu kelime İŞM nüshasında “ييتكورماك” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁸⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “بيدماك” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁸⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “يدي فرداش” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁸⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “دور شد” şeklinde verilmiştir.

[1] yiyor, yiyen, yemek”. **yir azuk** “yiyecek”. **yırak** “uzak”. **yırakrakğına** ve **yarakrakğına** [2] “daha uzak”. **yırav** “şarkıcı”. **yırtlas** “yırtık, çatlak, utanmaz, arsız, hıcapsız”. **yırtmac** “Anadolu Türkçesinde [3] yırtık, çatlak”. **yırtuk** “yırtık”. **yırtıcı** “yırtıcı”. **yir kanı** “yerin yediği kan, yerin kanı, kinâye olarak yere [4] dökülüp mahvolan her şey”. **yir koyı** “yer altı”. **yir köki** “havuç, Farsçada zerdek, Arapçada cerer¹⁵⁸⁷”. **yirlik yirin**¹⁵⁸⁸ “yer yer, [5] yer sahibi kendi yerini¹⁵⁸⁹”. **yir nime** “yenilebilecek şey”. **yirlik** “çatlak dudak”. **me‘a’z-zā yezne** “enişte, kızın eşi”. **eş-şin** [6] **yışmek** “bağ gibilerini çözmek”. **yışilmek**¹⁵⁹⁰ “bağ gibilerini çözmek”. **yışinmek**¹⁵⁹¹ “çözülme, rahatlamak için üstünü çıkarmak”. **el-ğayn yığmak** “toplamak”, [7] **yıgdurmak** “yığmak”tan ettirgen, **yıgılmak** ve **yıgılışmak** ise “yığmak” fiilin infial babıdır. **yıglamak** “ağlamak”, **yıglatmak** ettirgen hali, [8] **yıglaşmak** ise “yıglamak” fiilin müfaale babıdır. **yıglamsınmak**¹⁵⁹² “ağlamaklı olmak”. **yıgac** “ağac, fersah”. **yıglağı**¹⁵⁹³ “ağlama, [9] ağlar”. **yıgnağ** “halk yığını”. **yıgı** “ağlama”. **yığın** “yığın, kitle”. **yıgınt**¹⁵⁹⁴ “fil, bir tür hayvan”. **me‘a’l-kāf** masterlar: **yıkamak** [10] “yıkamak, harap etmek”, **yıkturmak** “yıkamak”tan ettirgen ve “yıkılmak, düşmek” anlamında olan [T124b] **yıkılmak** ise “yıkamak” fiilin infial babıdır. [11] **cevāmid yıkuk** “yıkık, harap”. **yıkılkur** “düşmüş, viran olmuş”. **yıkılmağur**¹⁵⁹⁵ “yıkılmaz, viran olmamış”. [12] **me‘a’l-kef** masterlar: **yikirmek** “beğenmemek, birisinden veya bir şeyden iğrenmek”. **yikrenmek** “yikirmek” fiiliyle aynı anlamdadır. [13] **cevāmid yik** “kötü, alçak, hoş olmayan”. **yigen** “yeğen”. **yigülük** “yiyecek”. **yigit** “yiğit, genç”. **yigitlik** [14] “yiğitlik, gençlik”. **yigirme** “yirmi / 20”. **yigin** “Anadolu Türkçesinde iyi, beğenilen”. **yiginlik** “iyilik”. **me‘a’l-lām** masrarlar: **yilmek** “koşmak, [15] hızlı yürümek, yürüme ile koşma arasındaki yol gitme tarzı”. **yılmağ** “Anadolu Türkçesinde korkmak”, **yıldürmek** ise “yilmek” fiilin ettirgen halidir. **yıldurmak** [16]

¹⁵⁸⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “خور” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁸⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “ليك يرين” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁸⁹ Bu kısmın gerisi İŞM nüshasında verilmemiştir.

¹⁵⁹⁰ Bu kelime her iki nüshasında “بيشكماك” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁹¹ Bu kelime İŞM nüshasında verilmemiştir.

¹⁵⁹² Bu kelime İŞM nüshasında “بيغلانماق” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁹³ Bu kelime İŞM nüshasında “يغلانغو” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁹⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “بيغيغ” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁹⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “بيغلماغوز” şeklinde verilmiştir.

“yılmak” fiilinin ettirgen halidir. **yilemek** “Anadolu Türkçesinde parlatmak”. **yillemek** “yellemek”. **yillenmek** [17] “yellenmek, şişmek”. **yillemek** ¹⁵⁹⁶ “bir şeyi şişirmek”. cevāmid **yil**, **yıl** “rüzgâr, yıl, yılmak’tan emir olarak koş, Anadolu Türkçesinde emir olarak [18] kork”. **yilek** “yelek, ince ve kısa kollu üst giyisi, oklu, Anadolu Türkçesinde kuşların kanat ve kuyrukları”. **yileklik** ¹⁵⁹⁷ [19] “üst giyisi, hırka”. **yılan** “yılan, Türkçedeki yıllardan birisi”. **yılan otı** “zehir gideren bir tür bitki, Arapçada [20] şeyyel ¹⁵⁹⁸”. **yılan balığı** “yılan balığı”. **yılanğac** “Anadolu Türkçesinde şamama, Arapçada şemāme”. **yileng** [21] “çevik, çabuk”. **yılana ağı viren** ¹⁵⁹⁹ “yılana benzer bir tür hayvan”, **yılan yastuğı** “Anadolu Türkçesinde kurt kulağı ¹⁶⁰⁰ [22] denilen bir tür ilaç, Farsçada bilgūş, Arapçada ḥebzū‘l-fūrūr”. **yilpāze** “Anadolu Türkçesinde yelpaze”. **yilpigüc** ¹⁶⁰¹ “Çağataycada [23] yelpaze”. [T125a] **yilciley** “rüzgâr gibi, yıl gibi. Örneğin: yılçılık”. **yüz yılçılık** “yüz yıllık”. **on yılķı** ¹⁶⁰² “on yıllık”.

60b

[1] **yilke** “boyunun arkasındaki iki damar ¹⁶⁰³”. **yilken** “gemi yelkeni, Arapçada şerā’”. **yilgü** “ustura, Farsçada ūstūre”. **yilgin** [2] “at tekme atarken bir yerlere atılan nalı”. **yıllık** ve **yillik** ise “yılķı yıl” ile aynı anlamdalar. **yıl yaparak** “Anadolu Türkçesinde hızlı davranma”. [3] me‘a’l-mīm masterlar: **yimürmek** “harap etmek”. **yimrüşmek** ¹⁶⁰⁴ ve **yimrülme** “harap olmak”. **yim** “at ve kuşlar [4] yemi”. **yimek** “yiyecek, yemek”. **yimtük** “yarı yenilmiş avdan kalan kanat ve tüy”. **yimdeş** “yemekte ortaklık [5] eden kişiler”. **yimrülğü** “harap, viran”. **yimlik** “bir tür bitki, Farsçada ¹⁶⁰⁵ alālāşeng, Arapçada lıḥyetü’t-teys”. **yimiş** “bütün meyveler”. [6] **yimişen** “bir tür meyve, Farsçada kevīc, Arapçada ze‘rūr”. nūn masterlar: **yinğmek**

¹⁵⁹⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “ييلالماك” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁹⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “ييللاك ليك” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁹⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “شيل” şeklinde verilmiştir.

¹⁵⁹⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “ييللانه اغوديرن” şeklinde verilmiştir.

¹⁶⁰⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “قورت لاغی” şeklinde verilmiştir.

¹⁶⁰¹ Bu kelime İŞM nüshasında “ييلكوح” şeklinde verilmiştir.

¹⁶⁰² Bu kelime İŞM nüshasında “يلقى” şeklinde verilmiştir.

¹⁶⁰³ Bu kelime İŞM nüshasında “دو طرف ملقب كردن” şeklinde verilmiştir.

¹⁶⁰⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “يويمروشماك” şeklinde verilmiştir.

¹⁶⁰⁵ Bu kelime İŞM nüshasında verilmemiştir.

me‘a’n-nün “yenmek, şaşırtmak”, [7] **yiñgilmek** ¹⁶⁰⁶ ise “yiñgmek” fiilin infial babıdır. **cevāmid yiñg** “yen, yiñgmek’ten emir olarak yen, yemek fiilin türevlerinden yiyin anlamındadır”. **yinge** [8] “gelini süsleyen kadın, gelin için hazırlanmış odaya götürüp damada bırakan kadın”. **yiñgle** ¹⁶⁰⁷ “yenilik”. **yiñgi** “yeni”. **yiñgi çeri** terkip olarak [9] “yeni ordu, Rumeli’de padişahın hizmetinde bulunan bir gurup köle, ocak ve geleneğe sahipler, [10] ayrıca güçlük ve çoklukla tanınmışlardır”. **yiñgil** “hafif”. **yivütmek** ¹⁶⁰⁸ “değiştirmek, geri döndürmek”. **el-yā yimek** [11] “yemek”. **yidürmek** “yedirmek” ise ettirgen halidir. **yiylmek** “yenilmek”. **cevāmid yir** “yiyecek”. [12] **yir kıanı** ¹⁶⁰⁹ [T125b] kinâye olarak “yere dökülüp ve boşuna mahvolan bir şey”. **yir nime** ¹⁶¹⁰ “yenilebilecek şey”.

[13] **tez’îl** Emir Ali Şir Nevayî’nin kitabında kullanılan Arapça ve Farsça bazı kinâye ve nükteler. [14] **harfû’l-elif âb-ı âteş** “şarap rengi”, **âbâd** “şen yapılmış, hoş, güzel, Kâbe, aferin”. **abdan** “hoş, iyi, [15] kavuk, suyun durduğu yer”. **abadan** “imarlı yer, hoş”. **âbkeş** “ağac yapraklarının damarı”. **âbgün** “su renkli”. [16] **âbgîne** “şişe”. **âbnūs** “yakarken güzel kokan siyah bir ağac”. **âbnūsî** “siyah renk”. **âbî** “çekinen, [17] açık mavi”. **âzer** “ateş”. **âzer ârenc** “pazının bağı”. **âzâd** “düzgün, doğru, bir tür şarkı, bir tür [18] süs bitkisi, Nahcivan’da bir şehir ismi, kusursuz, kayıtsız, serbest, özgür, alakasız”. **âzer** “İbrahim’in amcası, [19] bir put ismi”. **âzerm** “utaniş, utanma, büyüklük, yücelik, güç, tahammül, sevmek, ilgi gösterme, keder, çile, insaf, [20] belli, açık, sağlık, rahat, hışım, gazep, kusur, suç, soba, zârî, bekçilik, [21] saklamak, Hüsrev Perviz’in kızının ismi”. **âsitân** “eşik”. **âşâm** “yudumlama, içmek, hacet kadarlık yemek, [22] Bengale ülkesinin doğu ve kuzey bölgesinin arasında bir valilik, pişirilmiş pirinç suyu”. **âgâz** “başlangıç”. **âlîn** “mahşer, yığılmış”. **elfete** [23] “kurnaz, hoş tavır”. **âyân** “belli, aşıkâr”. **âyâfî** “enseye atılan tokat”. **ebter** “kuyruğu kesik, eksik”.

61a

¹⁶⁰⁶ Bu kelime her iki nüshasında “ينكما” şeklinde verilmiştir.

¹⁶⁰⁷ Bu kelime her iki nüshasında “ينكا” şeklinde verilmiştir.

¹⁶⁰⁸ Bu kelime her iki nüshasında “ينوروتماك” şeklinde verilmiştir.

¹⁶⁰⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “يوقانى” şeklinde verilmiştir.

¹⁶¹⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “يونمه” şeklinde verilmiştir.

[1] **ebreş** “vücudunda [T126a] beyaz benleri olan at”. **ebvāb** “Farsçada birisinin yaptığına verilen doğru veya yanlış senet”. [2] **eḥdād** “Tanrı’nın hükümlerini icra eden kimse”. **edvār** “devreler, musiki bilgisi”. **erdestān** “Yezd şehrinin civarında bulunan bir valilik”. **erkām kenār-ı cām** [3] “yedi hattan oluşan kenār-ı cām, birincisi cevr hattı, ikincisi Bağdat hattı, üçüncüsü Basra hattı, beşincisi gözyaşı hattı, [4] altıncısı kase hattı, yedincisi iniş hattı”, “ḥā” harfindeki tafsil zikr olunmalıdır. **āzāde** “duvar ve bina arasındaki iz”. [5] **ejderveş**¹⁶¹¹ “kināye olarak at, at bayrağı, satranc oyunundaki mührelerden birinin ismi”. **eskenderī** “serir, sandalye”. **uštūrāk** “su [6] dalgalanması”. **eşk** “katre, Eşkaniyan’ın ona mensûp oldukları padişahın ismi”. **eşkāniyān** “İranlı padişahlarının üçüncü tabakası”. **eşheb** “koyu [7] beyaz, mavimsi su, bir tür amber”. **esfenc**¹⁶¹² “toplayan, biriktiren”. **ānbe**¹⁶¹³ “şemamaya benzer bir tür meyve, Hindistan’da [8] yetişir ve kināye olarak tarz, yöntem”. **endām** “ten, tabiatlar, güzel, güzellik, edep, kaide, düzenli iş”. [9] **enkāre**¹⁶¹⁴ “emiri yerine getirme”. **eḥebbe** “toprağı verimli olan bir valilik”. **izāre** aynı “ezāre” kelimesidir. **harfū’l-bā bābil** “bir şehir ismi ve Bertli adlı kalesinde [10] derin bir kuyu var, söyleyişlere göre Harut ve Marut orada mahbuslar”. **bāğ-ı cihān ārā** ve **bāğ-ı zāgān** ve **bāğ-ı sefid** [11] ve **bāğ-ı gül efsān** ve **bāğ-ı nev** “Herat’ta bulunan tanınmış bahçelerin ismi”. **büt-i āzerī** “kināye olarak sevgiliyi kastetmektedir, öyle ki Āzer güzel putlar yontarmış”. [12] [T126b] **baḥr-i pencşāḥ** “kināye olarak cömert adamın avucunu kastetmektedir”. **beḥel** “helal etmek”. **bed ‘alef** “kināye olarak pisboğaz hayvan, kötü alışkanlıklı”. [13] **ber serī** “üstünlük, üstün olma”. **bertās** “Türkistan’da bulunan bir valilik”. **berkendān**¹⁶¹⁵ “Şaban ayının son günü, [14] o güne kılūḥ endāzān ise denilir”. **berg-i nī** “yeşil renk”. **birencīne** “pirinçten yapılmış takı ve eşya”. **besāt** “satranc oyunun terimlerinden birisi”. [15] **beṭ** “şarap sürahisi”. **belārek** “ok, kılınc”. **būlbüle** “borulu ibrik, ses, sürahi avazı”. **bem** “yukarı, [16] aşağı kelimesinin karşıtı, zirve, nağmenin en aşağı ve alçak yeri”. **büngāh** “ev, saray”. **buḳalemūn** “renkten renge değişen bir tür Rumeli ipek, [17] bir tür kuş”. **behrām-i çübīn** “Hormoz ibni Enuşirvan’ın komutanıydı, nahif ve zayıf olduğu için [18] çübīn ve çübīne diye

¹⁶¹¹ Bu kelime İŞM nüshasında “رودروش” şeklinde verilmiştir.

¹⁶¹² Bu kelime İŞM nüshasında “انفنج” şeklinde verilmiştir.

¹⁶¹³ Bu kelime İŞM nüshasında “آسه” şeklinde verilmiştir.

¹⁶¹⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “انكار” şeklinde verilmiştir.

¹⁶¹⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “برفندان” şeklinde verilmiştir.

tanınmıştır”. **beahmen** “Cürcan şehrinde bir pınar ismi, Hindistan’da bulunan bir kale”. **beytü’l-luṭuf** “kerhane ¹⁶¹⁶”. [19] **bī-ḥāl** “güçsüz, soluk”. **bīdār** “Türkistan’da bulunan bir şehir ismi”. **bīder** “bir şehir ismi”. **beydaḵ** “satranc oyunundaki yaya mühresi”. **bīreng** [20] “ressamların deneme için kağıta çizdikleri boyasız resim”. **el-bāü’l-‘acemī pāde** “otlak”. **pāze** “ekincilerin [21] ekin yerini yivli yapmak için başına demir bağlayarak kullandıkları uzun ağac”. **pākdāş** “kinâye olarak takvalı kimse, sofı”. **pāzū** “çaba”. **pezrefṭār** “kabul eden”. [22] **pertāb** “uzağa atmak”. **perçem** “kakül, bayraktan asılan saç demeti”. **perdāz** “ressamların yüzü boyarken [23] kullandıkları ince kalem, temizlemek, celalamak, gidermek, süslemek,

61b

[1] yapmak, ayaklandırmak ve fariğ olmak gibi fiillerin ism-i mastarı”. **per-i gāze** “kuşların yumuşak tüyü”. [T127a] **pergāle** “taht, yırtık”. **pergāv** “ağaçların fazla olan [2] dallarını kesen kimse bahçıvan gibi, kazanan”. **per-i meges** “ince ipekten yapılmış bir tür elbise, kılınç cevheri, [3] cevherli çeliğe ise per-i megesi derler”. **perend-i perniyān** ¹⁶¹⁷ “resimli olmuş, eyer örtüsü, yonca denilen bir tür bitki”. **perencirān** ¹⁶¹⁸ “büyücü, [4] cin yakalayan kimse”. **pejmān** “üzgün”. **peşīz** ¹⁶¹⁹ “menkur denilen delinmiş küçük pul”. **peşīze** “atın göğsüne asılmak üzere [5] altın ve gümüşten yapılmış pullar, ipi geçirmek için çadırın eteğine dikilen deri”. [6] **püfpüz** “gereksizce konuşup ve bir işe yaramayan kimse”. **pülpüş** “binada imale edilen bir tür örtü, [7] ağaçtan yapılmış köprü şeklinde bir tür düzgün yüzeyli tavan”. **pelengīne** “savaşta giyilmek üzere kaplan ve peleng derisinden yapılmış bir tür üst giyisi [8] ve atın sırtına sererler”. **pindār** “düşünce, tasa”. **pūde** “ateş yakmak için [9] kullanılan çürümüş ağac”. **pehlevī** “cengaverlik, şehirli, şehir dili”. **piyāzī** “ucu olmayan bir tür ok, [10] ezilmiş olan bir şey”. **pīse** “alaca, beyaz ve siyah karışımı”. **pişān** “ön”. **pīl** “fil, [11] satranc oyununun mührelerinden biri”. **pīl bālā** “iri yapılı”. **pīlpāye** “direk”. **ḥarfū’t-tā tāpāk** “ıstırap, çarpıntı”. [12] **tābdān** “penceresi yerine kağıt ve şişe yapıştırılmış ev, hamam külhanı, demirci fırını”. **tāc-ı ḥurūs** [13] “horozibiği çiçeği”. **tārbest** “birbirine bağlanmış, [T127b] örülmüş”. **teḥermuz** “piç olmak”. **taḥrīr**

¹⁶¹⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “فاحشه” şeklinde verilmiştir.

¹⁶¹⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “پرنيان” şeklinde verilmiştir.

¹⁶¹⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “پرنيان” şeklinde verilmiştir.

¹⁶¹⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “پشیر” şeklinde verilmiştir.

“yaldızlı yazıların çevresine [14] çizilen siyah çizgi”. **toḥmiyāne** “tanegiller, tane sayılan her şey”. **terāne** “nağmecilere göre [15] üç köşeli tasnif, sakalsız delikanlı, güzellik sahibi”. **ter dāmen** “fesatçı, içkici”. **tersām** “korkunç”. [16] **terk** “Farsçada miğfer”. **teş‘īr** “ressamların altınla yaptıkları desen”. **teşvīr** “Farsçada sahte yapma, [17] kargaşa yaratma”. **ta‘bīye** “bir şeyi bir şeyin arasında saklamak”. **tefestān** “yanan”. **tekāver** “at”. **teksīr** [18] “ressamcılıkta resimler üzerinde uygulanan gölge ve ince yapma sanatı”. **telā telā** “şarkıcıların tasniflerde [19] okudukları ezgidir”, “tele tele” ise denilir. **tenbūl** “Hindistan’da ban denilen bir tür yaprak, gevşek yay, [20] Hindistan’da bulunan bir kale”. **teng-i yek leng** “yük, şekerin yığınındaki ağırlık birimi, benzersiz, Bedehşan’ta bir valilik, Türkistan’da bir mevkii”. [21] **tīr** “usarecilik dükkânı, hayvanların kemerine bağlanan kemer”. **tenund** ve **tenūmend** “gevşek”. **tene**, **ternā** ve **tene durna** “şarkıcıların [22] okudukları nağme”. **teh** “aşağı, dip”, kağıt ve kumaş arasında oluşan “ara” anlamındaki “tāh” kelimesinin kısaltmışıdır. [23] **harfū’l-cīm cām** “Send valiliğinde olan Tete şehrinin hakiminin ismi”. **cām-ı cem** ve **cām-ı cemşīd** “şarap kadehi”. **cām-ı cihān-bīn**

62a

[1] “Keyhüsrev’in kadehi, bilinmez şeyleri onun vasıtasıyla öğreniyorlarmış”. **cām-ı hilālī** “yay şeklinde olan devrik bir kase”. [2] **cānācān** “kināye olarak kendi ruhunun ulu ruhla birleşmesi”. **ced** ¹⁶²⁰ “bahıs ¹⁶²¹, hat, rızık, görkem, nehir kenarı, kesreyle: çaba”. [3] **cūde** “at”. **cūr‘adān** “kutu”. **cürmāne** [T128a] “suçlulardan alınan ifade”. **cūrre** “bütün hayvanların erkeği, beyaz doğan, [4] her şeyin küçüğü, yiğit, korkmaz”. **celd** “çevik, bir tür çalgı aleti, Şirāz civarında bir köy ismi”. **cerīde** “defter, yalnız, [5] kalenderlere ait olan küçük süngü”. **cez‘** “siyah ve beyaz çizgisi olan ve göz bebeğine benzeyen bir tür taş, kināye olarak göz”. **ca‘feri** “bir tür [6] yılan”. **celācel** “küçük çan, lira”. **cenāb** kesre ile “Arapçada kapı eşiği, hayvanların boynuna bağlanan ip, fetha [7] ve zamme ile: eyerin eteği, üzeninin tasması, iki atı birbirine bağlayan bağ”. **cendere** “Arapçada çizginin üzerine yeni kalem [8] çekmek, Farsçada yontulmamış odun, çamaşır dövmek için yontulan ağac”. **cevāne** “yeni doğmuş [9]

¹⁶²⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “حد” şeklinde verilmiştir.

¹⁶²¹ Bu kelime İŞM nüshasında “بخت” şeklinde verilmiştir.

kuş ve hayvanların yavrusu”. **cevākī** ¹⁶²² “perhiz eden kimse, Hintlilerin kılavuzu, Şahrüh ibni Emir Timur’un oğlu”. **cūlehe** “şair”. [10] **cutte** “kapanmamış kadın”. **cihān ārā** “Herat’ta bulunan bir bahçe”. **ceyhūn** “bir ırmak ismi, Amuye diye de tanınılır”. **cīmū’l-‘acemī** [11] **çār bālīş** “etrafa koyulan yastık”. **çār tār** “bir tür kötü çamaşırlı tutsak”. **çerh** “delik delik olan meşale, delikli kandil”. [12] **çerkes** “Dağıstan’ın kuzey bölgesinde yaşayan bir tâyife”. **çest** “erken, çevik”. **çeğāne** “kaside, şiir”. **çek** “mahvolmuş”. [13] **harfū’l-hā hāl** “ölüm anı”. **hālī** “süslenmiş, hemen”. **hūş** “tebah, faydasız”. **haşīrī** [14] “hasır biçiminde yapılmış bir tür elbise”. **hazīre** “çevre, ev”. **hak gūy** “hak kuşu, şeb âvīz”. **hukka** [15] “opal, [T128b] kinâye olarak sevgilinin ağzı”. **havūz** “balıklar, Herat’ta bulunan bir yer ismi”. **havlān** “kinâye olarak bayramlık, haraç, [16] yıllık vergi”. **hevīlī** “ev çevresi” anlamında olan “hevl” kelimesinin küçültülmüşü ve “saha” demekmiş. **harfū’l-hā hārā som** “kinâye olarak serkeş ve asi at”. [17] **hār-i kāv** ve **hār-i perkāv** “kinâye olarak taş oyan kimse”. **hāşe** “hāşāk” kelimesinin kısaltmışıdır. **hākī** “bir tür ok, [18] evin amacıyla nişaneye atarlar”. **hāl** “bayrak, büyük deve, siyah ve erkek deve, Yemen alacası, yağmursuz [19] bulut, şimşek, kibir, yumuşak elbise, büyük dağ, bekar adam, kalbı dayanıksız olan kimse”. **hām** “kalem, şarap, [20] kement, ip, Arapçada tereb, debbağlanmamış deri, yıkanmamış keten bezi”. **Hāverān** “Horasan şehrinde bulunan bir valilik, [21] hekim Enveri’nin doğum yeri”. **hāvend** “mevla ve sahip” anlamında olan “hōdāvend” kelimesinin kısaltmışıdır. **hencek** “at”. **herās** “küp yapan kimse”. **harpuşte** “çadır, [22] otağ”. **harīta** “içine bir şeyler koymak için deri gibilerden yapılmış olan kap”. **hüsrev-i çīn** “kinâye olarak güneş”. **hüsrev-i** [23] **zeng** “kinâye olarak ay”. **hashāne** “yazın deve dikeniyiyle çavreyip yaptıkları evdir,

62b

[1] havasını serinletmek için üstüne su serperler”. **heşt** “yelpaze”. **Heştāne** “Kelat-i Ebiverd ve Fars şehirleri arasında bir yer ismi, bir tür helva”. [2] **heştāne** “yazın evin içinde yapılan büyük yelpazedir, [3] havanın dolanması için onu iple çekerler”. **heşnehāş** ¹⁶²³ “silahla kuşanmış ordu”. **hutbe** zamme ile “Arapçada çivit otu”. **hatt-i cām** “cām-ı cem için yedi hat [4] belirlenmiş, birincisi kadehin dudak hattıdır,

¹⁶²² Bu kelime İŞM nüshasında “جوکی” şeklinde verilmiştir.

¹⁶²³ Bu kelime İŞM nüshasında “خشنماش” şeklinde verilmiştir.

ikincisi Bağdat hattı, [T129a] üçüncüsü Basra hattı, dördüncüsü erzak hattı, beşincisi [5] göz yaşı, altıncısı kase hattı, yedincisi iniş hattıdır”. **hıttā** kesre ile “ülke, zamme ile: hal ve istek, makset”. **humsü’l-mübârek** [6] “beş / 5”. **henc** “naz, işve”. **hınk** “beyaz, at”. **hınk** “beyaz ve daha boyanmamış ...”. [7] **ḥāb-ı ḥargūş** “habersizlik”. **ḥāze** “aferin”. **heyzerān** “hasır ve daldan dokunulan bir tür sarı renkte olan Hint ağacı”. [8] **heylhāne** “göçebe halkı ve hayvanları için yapılmış kara çadır”. **harfū’d-dāl dāc** ¹⁶²⁴ “tacirler, [9] fuarcılar”. **daşhāne** “çömlekçilik”. **dāğ** “kadehe dökülen şarap”. **dāğūl** “dāğūl” kelimesinin kısaltmışıdır ve [10] “aldatıcı, piç” anlamıdadır. **dāv** “satranc ve tavla oyununda sıra, çoğaltmak, kumar, sövüş, küfür”. [11] **debbābe** “bir tür kale alma esbabı, satranc oyunundaki mührelerden birisi”. **dürc** “opal, kināye olarak sevgilinin ağzı”. [12] **dürd-ī āşām** “içki içen kimse”. **durnā** “tela tela, şarkıcıların okudukları nağme”. **dest-i penc** “behane”. **destür** [13] “kapı arkasına koyulan ağac”. **değēlbāz** ¹⁶²⁵ “aldatıcı, ağac”. **defek** “tef” anlamındaki “def” kelimesinin kısaltmışıdır. **dellāl** “naz, işve”. [14] **deleh** ve **delleṭü’l-mehtāle** “satıcı kadın”. **dengāne** “düğün ve eğlence masrafı için bir topluluğun kendi içinde [15] bölüştürdüğü para”. **devāc** “taht örtüsü”. **devrāt** “feleğin dönmesini gösteren devrik tas”. **dīvād** “kasırga”. **hrafū’z-zāl** [16] **zubbāb** “kılıncın keskin yönü, [T129b] devenin dışının başı, Medine’de bir dağ ismi”. **zubbābū’l-‘ayn** “göz bebeği”. **zerārīr** “dağıtılan şeyin [17] yeniden toplanması”. **harfū’r-rā reşte-yi Meryem** “Meryem’in İsa’ya dokuduğu hırka”. **refref** [18] “berrak kaldığı için Hazret-i Risalet penahı Kab-ı Kavseyne vardırırdı”. **rekep** [19] “rahvet, gereken eşya, giyisi, eşik, evin ikinci katında yapılmış olan saha, ev, [20] saray”. **harfū’z-zā Zābūlistān** “Sistan ve etrafındaki şehirlere denilir, mülk-i nīmruz diye de tanınmıştır”. **zād** “selvi, düz selvi anlamında olan āzāde [21] serv kelimesinin kısaltmışıdır”. **zāğ** “yay kirişinin köşesine koyulan siyah pul, musikide bir makam”. **zāk** [22] “Arapçada zāc”. **zerrāfe** “deve inek peleng denilen bir tür hayvan, zürafa, satranc oyununda kullanılan bir mühre”. **zer-i mağrebī** [23] “güneş”, **zer-i hālīş** “altın varak, talk”. **zireh** “halka, zırh, kulak halkası”. **zerrīn gāzāl** “güneş”. **zülfin, zülfeyn**

63a

¹⁶²⁴ Bu kelime İŞM nüshasında “داح” şeklinde verilmiştir.

¹⁶²⁵ Bu kelime İŞM nüshasında “دغابان” şeklinde verilmiştir.

[1] ilki zamme ve “fâ”nın kesri ile “sandığın çevresi veya kapı kanadına vurulan halka demir”, “fâ”nın fethi ile “iki saç”. **zümürüd reng** [2] “kinâye olarak ovalanmış haşış”. **zenah zeden** “kinâye olarak çene kılını tıraş etmek, laf etmek”. **zenk** “sivri, [3] keskin”. **zengi** “gece”. **zeng** “zühal”. **Züz** “Hemidân civarında bir valilik ismi”. **zülâne** “suçluların ayaklarına bağlanan bukağı, zincir”. [4] **zîlûçe** “yıpranmış ufak halı”. **zâü’l-‘acemî jende** “yırtılmış, eskimiş”. **harfû’s-sîn Sârî** “Mâzenderân’da bir şehir ismi”. [T130a] **sâye-i’ulvî** “Cibrail aleyhisselamın makamı”. [5] **seyrî** “yuvarlak şekil”. **sebz-i henk** “koyu mavi renkte olan at”. **seb’ a-yi seyyâre** “Mesnevi kitabında Behram-ı Gûr için nazm edilmiş destan”. [6] **serâc** ¹⁶²⁶ “şeyhlerden olan Ebunasır Serac’ın lakabı”. **sere** “iyi, güzel, kusursuz, tam, harir, bayrak başına bağlanan kumaş”. **Seḳlâb** [7] “kuzey bölgelerde (Türkistan’da) bulunan bir ülke”. **saḳîfe** “sofa, ve bu yüzdendir Sakife beni Sa’ede”. **seḡlâbî** “kunduz, su köpeği”. **selâsil** “Kirmânşah civarında [8] bir kale, Şuşter’de bulunan bir kale ismi”. **sultânî** “sultana ait olan kuşluk yeri”. **sinmâr** “simnar, sinimmar kelimesinin kısaltılmışıdır, [9] Nu‘man ibni İmriü’l-Kays için Hursek adlı sarayı yapan mimarın adıdır. Hükümdar mimarı, bina tamamlandıktan sonra sarayın çatısından aşağı attırıp öldürtmüştür [10] O zamandan beri, Araplarda *ceza-i sinimmar* atasözü olarak kalmıştır”. **sûret-i bender** “suret kelimesi tamlama olarak gelmektedir”. **sûsen-i âzâd** ve **sûsen-i sefid** “susam”, [11] **sarînc** “ufak sarık”. **seyfûr** “çok yumuşak ipek örgüsü”. **siyeh-tâb** “cevhersiz bir tür çelik alet”. [12] **harfû’s-sîn şadurvân** “gölgentilik, büyüklerin eşiğinin önüne asılan büyük perde, Barbud’un otuz lahnından birisi”. [13] **şâh-ı cûkî** “Hintlilerin mürşit ve riyazet çeken simgeleri, Timur Küreken’in oğlu olan Şahrüh Han’ın oğlu”. **şâhkâr** “ücretsiz yapılan büyük iş”. **şeb** [14] **ender rûz** “bir tür elbise”. **şebnem** “pek ince ve yumuşak olan bir tür kumaş”. **şed** “Musiki ıstılahında [15] nağmenin başlangıcı”. **şerbetî** “pek ince ve yumuşak olan bir tür ip örgüsü”. **şutmân** ilk harfin zammesiyle [16] “ressamların tüy kalemle nakışlara ekledikleri gölgedir”. **şeḡeb** “fitne”. **şeḡab-nâk** “fitne yaratıcı”. [T130b] **şıkka** kesre ile “elbiseden [17] uzuna koparılan kısım, yırtılmış bez, yırtılmış her şeyin yarısı, bayrak veya [18] süngüye bağlanan uzun bez”, ilki zamme ile **şukka** “kıyı, uzak ve zor yolculuk”. **şikîl** “ayağı bağlı, güzellik sahibi”. **şemre, şemere** [19] “hattatlara göre sülüs ve nesih hatlarında elif ve nun gibi harfların başında yazılan hancerdir”. [20] **şamaṭ** “beyaz ve siyahın

¹⁶²⁶ Bu kelime İŞM nüshasında “سراج” şeklinde verilmiştir.

karışımı”. **şemūs** fetha ile “asi, serkeş”, zamme ile **şumūs** “bir tür boyunluk”. **şemyāne** ¹⁶²⁷ [21] “şāmyāne kelimesinin kısaltmasıdır, bir tür çadır”. **şen‘at** “rüsvalık”. **şenk** “tohumluk için korunan salatalık, selvi ağacı”. [22] **şey‘ü li‘lāh** “dilenciler söylerler, tahsin için de bazen söylenilir”. **harfū’s-sād şadef** “ressamların işi”. **şalā** [23] “davet, çağırış”. **şandal bāf** “giyisi kenarında bulunan bir tür örgü”. **harfū’z-żād żarb** “düz,

63b

[1] kināye olarak sağ elin vurması, ضَرْبًا بِالْيَمِينِ. **harfū’t-tā tāk** ve **türenb** “eğlence ve çalgı aletiyle [2] birlikte olan coşma”. **taberhūn** “hünnap”. **Ṭarāz** “miskiyle tanınmış ve Çin civarında bulunan bir şehir, [3] Bedehşan’da bulunan bir valilik, güzel elbiseler dokuma mahalli, şeker kamışı, şeker fabrikası, su bölen kimse, [4] süsleme, bezeme, kesreyle: Arapçada bayrak kumaşı”. **Ṭartūs** “batıda bulunan bir valilik”. [5] **terf** ilkin kesri ve ikincinin sükunuyla “mavi olan at, saygın genç”. **terīd** “savaş”. **ṭannāz** “şakacı”. [6] **ṭanz** “şaka”. **ṭayyār** “hazır, amade”. **ṭaylasān** [T131a] “futa, üzere alınan hırka, başa örtülen ve kemere kadarı kapatan elbise”. [7] **harfū’l-‘ayn** ¹⁶²⁸ ‘āma “mîm” harfinin hafiflemesiyle “sudan geçmek için kullanılan şey, biçilmiş gille demeti”. ‘acūz “yaşlı karı, [8] genç adam ve kız, yer, gök, güneş, halifelik, sağ el, at, aslan, deve, tilki, [9] kurt, sırtlan, dişi ve erkek inek, köpek, sayılardan bin /10, kuyu, deniz, gemi, tacir, yolcu, tevbe, aç, güçsüz, [10] yiğit, okluk, siper, yay, savaş aleti, bayrak, ordu, göz kapağı, cehennem, put, şarap, [11] serap, güneş aylası, çadır, dünya, dik, kova, şişmanlık, yıl, mevsim rüzgârı, erkek ve kadın aletinin çevresinde göveren kıl, [12] hoş, nara, çivi, kılınç kabzesi, hurma ağacı”. ‘ışk “ağaca dolaşan sarmaşık”. ‘alānīr “yük taşıyan kimse”. [13] ‘alālā “velvele”. ‘amal ve kavī “şarkıcıların seslerinin tarhı”. ‘ankal “fidan”. ‘an kel “sözü beğenilmeyen kimse”. **harfū’l-ğayn** [14] **gurriniş** “bağırış”. **gerv** “nehirler kenarında biten bir tür ince kamış”. **gervāş** “nessacların [15] çamaşıra ahar serperken kullandıkları alettir”. **gezāl** “güneş sarısı”. **gūlūv** “Farsçada hücum”. **galūla** “mermi”. **ğenc**, **ğunc** fetha ve zammeyle “naz yapmak”. **ğavr** [16] “Taciklere mensûp olan bir tâyife, aynı tâyifeye mensûp olan Herat civarında bir valilik”. **ğinçek** “kemançe, bir

¹⁶²⁷ Bu kelime İŞM nüshasında “شمنامه” şeklinde verilmiştir.

¹⁶²⁸ Bu kelime İŞM nüshasında “حرف الغين” şeklinde verilmiştir.

tür çalgı aleti”. [17] harfû’l-fâ fâl-ı nohūd “falcıların on iki nohutla baktıkları bir tür fal”. **fānūs-ı heyāl** [18] “mum havasına dolaşan bir tür fener”. **farāş** fetha ile “kelebek, içerisinde kilitlenen ¹⁶²⁹ perdler, su getiren çamur”, [19] kesre ile **fırāş** “yatak, şarapta kalan tohumlar, dilin altındaki tortu”. [T131b] **farāğ** “Farsçada serin rüzgâr, ferahlık”. [20] **farḥār** “süslü, yakışıklı”. **fūrze** zammeyle “deniz kıyısı, kapı eşiğinin deliği, çivit deliği”. **firih** [21] ilkin kesresi ve ikinci hafiflemesiyle “iyi huylu, uyumlu, sollama, çokluk, tavla ve satranc oyununda [22] iki rakibin birbirine yenmesi”. **ferīz** “yonca denilen bir tür bitki”. **feş** [23] “at perçemi, ağzın çevresi”. **fukūk** “bir kitap ismi”. **filūrī** “bir tür derhem”. **fule** “hayvanların

64a

[1] ilk sütü, ağız”. **fūṭa** “baş ve kemere sarılan şey”. **firūze** “yüzük taşı, kinâye olarak gökyüzü”. harfû’l-kāf kâdir endāz [2] “ok atmakta becerikli olan kimse”. **kāren** “Ferhad’ın sarayında taş yontarak çalışan kimse, Ferhad’ın ustası, [3] meşhur bir pehlivan ismi”. **kārūra** “şişe, bir kaleyi fethederken uygulanan iş, karureyi petrolla [4] doldurduktan sonra yakıp kaleye atarak evleri yakarlarmış”. **kāzūrāt** “kötülükler, kötü huylu”. **kādr** “değişmeyen kader hükmü, [5] daha önce açıklanan kâder andāz ise denilir”. **kerrābe**, **kerābe** “sürahi, tesbihin başını içi boş olarak düzeltip [6] sürahiye benzediği için kūrābeyi kuffāra benzetirler”. **kāfāsa** “tabaka, manifatura dükkkanı”. **kūṭr** zammeyle [7] “ud ağacı, güzel kokan bir tür ağac”. **kellāş** “düzensiz”. **kīrvān** “batıdan doğuya, süvarilerin gurubu, [8] büyük ordu”. harfû’l-kef kâc “tokat, çam ağacının küçük olan çeşidi”. **kāzāy** “güzel kokan bir tür çiçek”. **kāv** [9] “kazanan”. **kāvende**, **kāvkāv** “arama”. **kāyāk** “içi boş”. **kibrīt** “katkısız altın”. **kebūter dem** “kinâye olarak kırmızı [10] şarap”. [T132a] **kitābe** “sofa ve binanın duvarına celi kalemle yazılanlardır”. **ketūn** “ketenden dikilmiş bir tür elbise fakat ketenden [11] daha kalındır”. **kecek** “bir tür çengel, ördeğin kuyruğunun ucundaki eğri kanat”. **kackūl** “keşköl”. **kadr emrūd** “bir tür [12] armut”. **kur** “Fars ve Şirvan şehirlerinde bulunan bir ırmak”. **kirāmend** “değerli, kabil”. **kurbuz** “kötü niyetli, [13] aldatıcı”. **Kurḥ** zammeyle “Herat’ta bulunan bir yer”, fetha ve sükunla **Karḥ** “Bağdat’ta bulunan bir yer”. **kerr u ferr** “şan, debdebe”. **kezek** [14] “gergeden”. **kerī** “kiralama”. **kiryās** “eşik”. **keş** “iyi, hoş, zühel yıldızı, koltuk, [15] but köşesi, devenin el

¹⁶²⁹ Bu kelime İŞM nüshasında “نقل” şeklinde verilmiştir.

ayağındaki yara bere, gönül çalan gibi öldürücü”. **kulāle** “zülf, kakül”. **kulbe** “Arapçada zahmet, [16] incinme, Farsçada küçük ev”. “kul kund” vezninde ¹⁶³⁰ **kul’und** “kaba adam, iri yapılı adam”. **kemhā** [17] “ipekten dokunulmuş renkli desenli kumaş”. **kunāfa** “satranc oyununda bir mühre”. “edeb” vezninde **kenb** ¹⁶³¹ “el ve ayak [18] kiri”, “nûn”un kesriyle **keneb** “haşış anlamına gelen varakü’l-ḥiyāl”. **kūf** “nessacın tarağı”. **kūhe** “zırh, su dalgası, hamle, tasa”. [19] **kih** “azalık” ve “noksan” anlamına gelen “kah” kelimesinin kısaltmışıdır. **kohkūb** zammeyle “kūhkūb” kelimesinin kısaltmışıdır. **kimuht** “hayvan sağırsı”. **kāf-ı ‘acemi gebrekī** [20] “şal, Gebran’a mensûp olan şarap kadehi”. **gicek** “ördeğin kuyruğundaki eğri kanat”. **geç** **kurūha** “yayın içine koyulmak üzere [21] alçıdan yapılmış bir tür mermi”. **gerrā** ve **gerrāy** “siyah uşak”. **gird bāliš** “yuvarlak yastık”. **girdnāme** [22] “kaçmış veya kaybolmuş birisi için yazılmış dua, yüzük kaşı”. **girift** [T132b] “nağme halkına göre karşı [23] çıktı”. **gird-i yezdī** “delik delik dokunulan çok ince bir örgü, kadınlar onu başörtü yaparlar”. **gurūhe**

64b

[1] “mermi”. **gez** “ılgın ağacı, süpürge kolu”. **gulāle** “gömlek”. **gulbāng** “ezan okuyan kimsenin sesi, göz bağcılarının bağırsı”. [2] **gul-i nāfermān** “açık mor renkte olan bir tür çiçek, menekşe”. **gulhaça gul** “bir tür oyun”. **gehzen** ¹⁶³² “sahafılık sofrası”. **ḥrafū’l-lām** [3] **lāde** “dişi köpek”. **lāşe** “bütün dört ayaklı hayvanların ölüsünün naşı”. **lu’āb-ı şems** “sıcaklık yüzünden [4] örümcek ağı gibi havada belirten beyaz şeydir”. **lu’bet-bāz** ve **lu’betek-bāz** “geceleri uyumayan kimse”. **laṭf** “irleşme”. **lek** “yüzbin / 10”. **legen** “mumluk, [5] el yıkamak için kullanılan küçük leğen”. **lenc** “naz yüzünden yavaş yürümek”. **levḥ** fetheyle “kemik, susamak, boyamak”, [6] zammeyle **lūḥ** “yazın sıcaklığının şiddeti”. **lūḥe** “keklik kadar küçük ve renkli olan bir kuş”. **lūlī** “sokak ve mahallelerde [7] şarkı söyleyip dilenen tâyifedir, ince, zarif, Hindistan’da orospuya derler”. **levend** “askere ait, [8] korkmaz kurnaz, orospu kadın, kötü iş işleyen erkek, uşak, hizmetçi”. **ḥarfū’l-mīm māt** “yenilmek”. [9] **māşūre** “su içmek için kullanılan kamış, boru, bir tür oyun”. **māvī** “gök rengi”. **māvī-yi bīḥāl** “açık gök rengi”. **māh-ı** [10] **ḥergāh** ve **māh-ı ḥergahī** “agıllanmış ay”. **māh-ı muḳenne‘**, **māh-ı**

¹⁶³⁰ Bu kelime İŞM nüshasında “بروزق” şeklinde verilmiştir.

¹⁶³¹ Bu kelime İŞM nüshasında “کتب” şeklinde verilmiştir.

¹⁶³² Bu kelime İŞM nüshasında “كرن” şeklinde verilmiştir.

nehşeb “Siyâm’a yakın bir şehir”. **maşāba** “av avlamak için tuzağın kurulduğu yer”. **mıṣāl-ı bester** “fidan”. **muḥāfa** “.....”. [11] **mihver** “hamuru açmak için kullanılan tahta”. **mednūn** “papağan büyüklüğünde ve Hindistan’da bulunan bir tür [T133a] renkli kuş”. [12] **mer** fetheyle “altın biriminde uygulanan elli adeti”. **merāge** “hayvanların toprağa yuvarlanmaları”. **merz** “Arapçada [13] parmaklar ve dişlerin etrafta yavaşça gezmesi, Farsçada bahçenin etrafındaki yer ve toprak, boza”. **merzban** [14] “ateşe tapanların kılavuzu”. **mergeni** “Herat civarında bulunan bir yer”. **mustağal** “gallenin bulunduğu yer”. **maslūh** “pislikler”. [15] **maşrab** “zarif, her dilden anlayan kimse”. **maṭbaḳ** “bir tür ipekten dokunmuş desenli kumaş”. **muṭrī** “zülfü dağınmış¹⁶³³”. **men ṭurra** [16] “zülf”. **muḳarnas** “bir tür desen, ḳernāsü’l-cebel: dağın burnu, binada uygulanan bir tür girintili ve çıkıntılı yapı süsü, [17] delik delik dokunmuş şey, nakişli, süslü”. **maḳamāt** “şarkıcılara göre musikinin ezgileri, makam”. **maḳt** “kesmek”. [18] “emel” vezninde **mele**’ “şerifler”. **meles** “hayayı çıkarmak, zorla sürmek”. **meleng** “ayağı yalın”. **manşūba** “oyunda oyunun oturması [19] ister uygun ister ters, tavla oyunundaki yedi oyundan birisinin ismi”. **manḳāş** “cimbız, [20] mumun başını koparmak için kullanılan makas”. “moḳbel” vezninde **mūbed** “bilgin, hekim, ateşe tapanların lideri”. **mūrçel** “ordunu korumak için çevresinde yapılan [21] küçük hendek mūrçāl kelimesinin kısaltmışıdır”. **mūrī** “su geçidi”. **mūsīce** [22] “bahçeye zarar veren bir tür küçük kuş”. **mūsīḳār** “bir tür çalgı aleti, gagasında bir sürü deliği olan bir tür kuş [23] ve o deliklerden çeşitli sesler çıkıyor, musiki kelimesinin kaynağı da buradandır”. **mūlah** “hayran, mecnun”.

65a

[1] **mihter** “at bakıcısı”. **mehçe** “Farsçada bayrak başına bağlanan kumaş”. **meh-i ḥergeh neşin** “agıllanmış ay, çadırda oturmuş sevgili”. **mihr-i bādāme** [2] [T133b] “badem şeklinde olan bir tür mühür”. **mehl** “fırsat”. **mīrzā** “baba tarafından şehzade olan kimse”. **mīrek** “anne tarafından [3] şehzade olan kimse”. **ḥarfū’n-nūn nāçeḥ** “balta”. **nārīn** “nar ağacı”. **nārvan** “Darü’l-merz’de bulunan bir orman”. **nāsere** “kalp, geçersiz para”. [4] **nāl** “inleme, inleyen”. **nāmūs** “bir işin içinden haberdar olma, Cebrayil, işinde mahir, aslan ormanı, Farsçada şöhet”. [5] **nāvek** “ok”. **nāvçe tīr** “küçük oku içine koyup attıkları içi boş olan uzun ağac”. **nāverd** [6] “cevelan, savaş”.

¹⁶³³ Bu kelime İŞM nüshasında “شله” şeklinde verilmiştir.

nehle, **nihle** “bal arısı, karşılıksız bağış, kesreyle: iddia”. **Nesef** “Keş ve Nehşeb de denilen yeşil şehrin ismi”. [7] **nesk** “ikizler burcu, politika, düzenli, tarlaya tohum serpmek”. **nesnās** “insana benzer bir tür yaratık, [8] aniden sıçrarlar, Yecüc ve Mecüc’a mensûp olan bir kavim olduklarını söylerler, insana benziyorlar fakat ademoğullarından değiller”. **naṭ** [9] “sermek için tabakalanmış hayvan postu”. **naẓa’ir ḥ̣an** “nöbetçi şarkıcı tahta tabakası”. **nefir** “inleme, avam gurubu, [10] küçük ney düğümü”. **naḫş** “yapım, yüz nakşı nağme terimlerindendir”, **naḫş-ı düşiş** “genelde rakibe galebe etmek demektir”. [11] **nevbet** “fırsat, vakit”. **niḥālī** “yatak”. **nīm terk** “miğfer”. **ḥarfū’l-vāv vālāy** “örülmüş ip, [12] açık mavi ipek”. **viṣāk** zamme-yi Fârisî ile “Farsçada ev, saray”. **vegā, vigā** “Farsçada savaş”. **ḥarfū’l-hā hezāre** [13] “Kandehar ve Kabul dağlarında yaşayan kalabalık bir tâyife”. **heft ḥ̣an-ı Rüstem** “Rüsrem’in başarıyla tamamladığı yedi zor yollar”. [14] **heft-evreng** “Dübbüekber denilen yıldızlar topluluğu”. **heft evreng** “Molla Cami’nin yedi eserinin toplamı”. **hilālī** “kadeh”. [15] **hūy** “kalenderlerin sesi”. [T134a] **hirmend** “Kandehar civarından geçen büyük bir ırmak”. **hilāḥ** “Şeyh Attar’a air olan bir kitap ismi”. [16] **ḥarfū’l-yā yam** “konutlara bağlanan ulak atı, menzilhane beygiri”. **yetim** “cengaver, yankesici”. **yetimāne** “yankesicilik”. [17] **yekrān** “soy at”.

ḥātime

Nevâyî’nin (Allahın rahmeti onun üzerine olsun) bazı şiirlerinde kelimenin anlamı ve şiirin muhtevası anlaşılmamaktadır. “azaṅg” kelimesi bunlardandır: [18]

beyit

ey Nevâyî yâr derdi ni belâ mühlik imiş

kim azaṅg za’ f itkeni ‘uşşakını eyler helāk

[19] Bu şiirin muhtevası da onlardandır:

beyit

sāginma barça yışık sūznı ṭab‘ iter āṣām

bolur mükayyi vü hâzım her ikisi [20] maṭbūḥ

Leylî ü Mecnûn'da havanın güzelliğinin vasıfları geçen sağızğan¹⁶³⁴ onlardandır:

beyit

yâ tūṭī olur sipihr-i ḥazrā

[21] bolur aṅga cūce ferş-i gubrā

a'zāsıda kim yaṅgı bütüp per

bütğay barı perni sebze-i ter

tün [22] künni kıılır bu naḳşa sırğan

kafūr ile müşkdin sağızğan

Burada Rumeli ve Nedr müellifleri ????? ve [23] aynı zamanda Fırâğî ve Nâsirî çok gayret sarfedip yer ilişkisi dolayısıyla “sağsağan” kelimesini “ala karga” olarak anlamlandırmışlar.

65b

[1] Ancak bu anlam akla yatmıyor. Belki “memzuc olmuş, karıştırılmış” anlamında yani bu naḳşı yapan ressam gece ve gündüzü müşk ve kafurla [2] karıştırmıştır. *Seb' a-i Seyyāre* 'nin 5. destanında geçen “tündi” kelimesi bunlardandır :

beyit

içti Behrām cām-ı nîlūferī

[3] tündi kim yasalğay ol perī

Leylî vü Mecnûn'da gecenin vasfı anlatılırken geçen “çapun” da onlardandır:

şi'ir

¹⁶³⁴ İŞM nüshasında “sağırgan” şeklindedir.

nāgāh ügü uçmegey [4] diben ün ?

tumşuğı itip közini çapun

“hale” de onlardandır:

şi‘ir

hālā ki müyesser bolur ol mey bile hoş-hāl

[5] nivçün ki raşam [T134b] kılmadılar ‘ömrğa hāle

şi‘ir

dip irdiñg çan birey olsañg tişi ol maħal kim

gedā sultanğa [6] nitkey cüz gedālıg ötse hem hāle

Sedd-i İskenderī de geçen “biçir- ” ve “bilpa” onlardandır.

şi‘ir

muğanni uluğ yir nevāsını tüz

[7] biçirgüğe bilpa şadāsını tüz

“zire köp yağı” da onlardandır:

beyit

nitey gerdūnnı şebistānıda encümni şafağ içre

[8] şafağ-gūn meyni süzmey içküm olsa zire köp yağı

Leylī vü Mecnūn kitabının başında gelen ‘arūsek” de onlardandır: [9]

şî'ir

tiş mihriñi çün itigrek ittiñg

ķarniñg şadefin 'arūsek ittiñg

“mevci” onlardandır:

şî'ir

ger ayağıñg [10] çıktı eşkiñgniñg suyındın tapılıp

ey Nevâyî şükr ol gūy içredür anıñg mevci

Bazı [11] nüshalarda “sucı/süci” şeklinde görünür.

Ve *Hüsrev ü Şirin*'de Behram Çubin vasfında söylenen “netbas” kelimesi onlardandır:

şî'ir

ķarayğ/ķu kiçe [12] ötti çıkısa yarın

ötüp netbas felekdiñ yok sehādın

Bir nüshada “tās-ı felek” ve bir başka [13] nüshada “tınmas felek” şeklinde görünür. Bu iki nüshaya bakılırsa şîir düzgün ve anlamı doğrudur. Ancak bir çok nüshaya başvurulunca[14] “netbas” diye yazıldığı görüldü. “netbas”ın “nūn”un kesri ile “nitbas” Farsçada “iyi ve kaygısız” anlamına gelmektedir. Beyit, bu anlamda da yanlış değildir, ancak [15] vezin doğru değildir. Belki “netbas” kelimesi “karanlık gece” anlamında olan “netas”ın muharrefidir. Örneğin:

tīreş ez-kemān der āyed hoş u [16] bī teşvīş

ez felek ne ki ez sehāb güzered.

Sedd-i İskenderi’de Rus ordusu hakkında geçen “yadurğan” da onlardandır.

[17] velī bādpālarğa salğan keçim

[18] saķarlāt u parça yadurğan keçim.

El-ḥamdü li'llāhi rabbi'l-ālemin

düvüm Mühherremü'l-ḥarām, sene şülş ü erbe'in ü me'ateyn ba'du'l-elf min'el-hicretü'n-nebevīyye

'aleyhü'l-elfü'l-ef min'el- der Meşhed-i Raziye razadüyye neveşte hem şikeste

raķam, el' abd'ü-'aşıyü'l-ḥatî Muhammed 'ālî ibni 'ābdü'l-Kerim-i Mervezî

..... Allahüm eĝfer leāmereh velihima ve ahl-i

..... umūrına

Be raḥmatike

yā erḥemü'r-rāḥimîn.

Hicret-i Nebeviden sonra Muharrem ayının ikisi sene 1243 ona binlerce selam olsun Riza R.A Meşhedinde kırık hattıyla asî ve hatî Muhammed Ali ibni Abdullahü'l-Kerim Mervezi tarafından yazıldı. Allah bunun yazımını emredene ve yazana ve ailesine ma' firet etsin, işlerimizi hayırla sonlandırsın. Rahmetinle ey mihribanlardan daha Mihriban olan.

şehr-i muḥarremü'l-ḥarām sene şülş ve erba'in ve mi'eteyn ba'de'l-elf mine'l-hicreti'n-nebeviyye 'aleyhi'l-elfü'l-ef

şubḥ-ı yevmü'sebt 24 şehr-i recebü'l-mürecceb (M. 20 Ocak 1830)

şüret itmām girift

fî-sene: 1245

Fars ülkesinin hükümdarı, yüksek makamlı, hakanların yakın mevkisinde olan Muhammed Kulı Han'ın -yüce şerefi daim olsun- emriyle “Senglah” kitabından 1245 yılında yazılmıştır.¹⁶³⁵

¹⁶³⁵ Bu kısımda verilen ikinci açıklama İMŞ nüshasına aittir.

Dizin

DİZİN

A, Ā, ‘A, ‘Ā	acımağ 7b/15
a 6b/15	acırga < Moğ. 7b/23
aba 6b/17	acışmak 7b/16
ābād < Far. 60b/14	acışturmağ 7b/17
abadan < Far. 6b/17, 60b/15	acışturmağ 7b/17
abağa 6b/19	acıtmağ 7b/16
abağa 6b/19	acıtmağ 7b/16
abdan < Far. 6b/17, 6b/20, 60b/14	acırğ 7b/22
āb-ı āteş < Far. 60b/14	‘acūz < Far. 63b/07
ābgīne < Far. 60b/16	açamaylı 7b/21
ābgūn < Far. 60b/15	açar 4a/23, 7b/19
ābī < Far. 60b/16	açıglanmağ 7b/17
āb-keş < Far. 60b/15	açıglanmağ 7b/17
ābnūs < Far. 60b/16	açıglatmağ 7b/17
ābnūsī < Far. 60b/16	açıglatmağ 7b/17
abu 6b/22	açığmağ 7b/18
abuşğa 6b/23	açığmağ 7b/18
ac 7b/18	açığturmağ 7b/18
acca 7b/23	açığturmağ 7b/18
acığ 8a/01	açılğan 4a/08
acığlığ 8a/01	açılışmağ 7b/14

açılışmak 7b/14

açılmağ 7b/14

açılmak 7b/14

açılmaydur 4a/11

açmağ 7b/14

açmak 7b/14, 7b/19

açmakımız 5b/12

açmas bolsa 4b/03

açturmağ 7b/15

açturmak 7b/15

açuk 7b/23

ad 2b/08

ada 8a/08

adağlamak 8a/08

adağlıg 8a/10

adağ 8a/09

adaş 8a/08

adım 8a/13

adırğan < Moğ. 8a/12

adra < Moğ. 8a/10

adun < Moğ. Tr. 8a/11

aduncı < Moğ. Tr. 8a/11

ağ 10a/17, 9b/20

ağa 9b/21

ağaca 9b/21

ağac delgen 9b/21

ağac kavunu 9b/22

ağac kazğan 9b/22

ağalıg 9b/23

ağarmak 9b/16

ağartmak 9b/16

ağca 10a/03

ağcıl 10a/04

ağdurmak 9b/16

ağbaba 10a/01

ağ başlıg 10a/02

ağ bazargan 10a/01

ağ bey 10a/03

ağ buğa 10a/02

ağ örge 9b/23

ağ öy 9b/23

ağ süngek 10a/07

ağıl 10a/12

ağıllanmak 9b/19

ağımtul 10a/13, 6a/17

ağır 10a/09

ağırlamak 9b/17

ağırlamış 10a/12

ağırlatmak 9b/18

ağırsak 10a/10

ağızbarı 10a/12

ağladuğım 3b/14

ağlaya ağlaya 5a/07

ağlayasıdur 5b/01

ağlıg 10a/08

ağmak 9b/16

ağnamak 9b/18

ağnaşmak 9b/18

ağnatmak 9b/19

ağrı 10a/04

ağrıg 10a/04

ağrıgu 10a/05

ağrımak 9b/17

ağrın 10a/05

ağrıtmak 9b/17

ağruk 10a/04

ağısırık 10a/06

ağıu 10a/08

ağıukmak 9b/19

ağıuluk 10a/09

ağıunmek 9b/19

ağıuz 10a/08

ağı<ı>z 10a/05

ağızı açuk 10a/05

ağı < Far. Tr. 8a/04

ağısavurğa < Moğ. 8a/06

ağısum 8a/07

ağısumlamağ 8a/03

ağısumlamak 8a/03

ağısumlaşmak 8a/04

ağısumlatmağ 8a/03

ağısumlatmak 8a/03

ağıta < Far. Tr. 8a/04

ağıtacı < Far. Tr. 8a/06

ağıtar 4b/16

ağıtarılmak 8a/03

ağıtarişmağ 8a/02

ağıtarişmak 8a/02

aḥtarmağ̣ 8a/02

aḥtarmağ̣ 8a/02

aḥtartmağ̣ 8a/02

aḥtartmağ̣ 8a/02

aḥtaru 4b/16

aḥtıḳ 8a/06

aha 11b/21

akunduruğ̣ 6a/21

aḳ 10a/16

aḳar 10a/17

aḳara 3a/06

aḳarmağ̣ 10a/15

aḳ baba 10a/15

aḳ başlığ̣ 10a/15

aḳ bazargan 10a/15

aḳ buğa 10a/15

aḳ buğa 10a/02

aḳça 10a/15

aḳçıl 10a/15

aḳılmağ̣ 10a/14

aḳımtul 10a/16

aḳın 10a/21

aḳıncı 10a/21

aḳındı 10a/21

aḳıntı 10a/21

aḳış 10a/20

aḳızmağ̣ 10a/14

aḳkan 3a/06

aḳlığ̣ 10a/16

aḳmağ̣ 10a/14

aḳ öрге 10a/15

aḳ öy 10a/15

aḳsağ̣ 10a/18

aḳsaḳ 10a/18

aḳ saray 10a/18

aḳsın 10a/20

aḳsırıḳ 10a/16

aḳ sonğur 10a/19

aḳsum 10a/20

aḳ sünğek 10a/16

aḳşam 10a/20

aḳ şinlik 42a/20

aḳtarmağ̣ 10a/14

al 10b/08, 2b/20, 6b/09

ala 10b/12	alalıŋ 5b/06
alabilmek 6b/13	alam 5b/12
ala böke 10b/13	alaman 10b/16, 10b/20
ala bula 10b/12	alamancı 10b/20
alaca 10b/15	alamancılığ 10b/21
ala çapğun 10b/16	ala-min 5b/08
alaça serçe 10b/15	alanc 10b/23
alaçuk 10b/16	Alanca 11a/18
aladur 2b/21, 4a/14	alanķava 10b/21
aladurğan 4a/09, 5b/10	alaŋ 11a/01
aladurmuş 4a/07, 5b/11	alar 10b/17, 2b/21, 5b/18
ala fahta 10b/17	alartmak 10b/04
ala ğurğan 10b/18	ala tağ 10b/13
alağan 10b/16	ala toğan 10b/14
ala karak 10b/18	ala toğanŋ 10b/14
ala karga 10b/18	alav < Far. 11a/01
alak bulak 10b/19	alay 11a/01, 5b/08
alakışmak 10b/04	alay bozan 11a/02
alakmak 10b/04	ala yonthı 11a/02
ala kulang 10b/19	albutu < Moğ. 11a/04
‘alālā < Far. 63b/13	alcı 11a/11
alalı 5b/06	alçak 11a/10

alçaklık 11a/10

alçın < Moğ. 11a/10

alçu 11a/10

alçu taşı 11a/11

aldağ 11a/12, 3b/16

aldağuc 11a/12

aldamak 10b/05

aldanmak 10b/05

aldaramak < Moğ. Tr. 10b/04

aldaratmak < Moğ. Tr. 10b/05

aldaşmak 10b/06

aldatmak 10b/06

aldı 3b/22

aldılar 3b/23

aldıng 4a/01

aldınglar 4a/02

alduk 4a/05

aldum 4a/04

aldungız 4a/02

aldurmak 10b/02

algac 5a/08

algay 4a/17

āğāz < Far. 60b/22

algıl 6b/09

algu 11a/13, 3b/20, 3b/21

algu birgü 11a/13, 5a/11

alguçı 4a/20

alguluk 5a/14

algum 5a/17

algumdur 5a/18

algumuz 5a/19

algumuzdur 5a/19

algun < Moğ. 11a/15

algunğ 5a/20

algunğdur 5a/20

algunğız 5a/21

algunğızdur 5a/21

algur < Moğ. 11a/15

algusı 5a/23

algusıdur 5a/23

algusılardur 5b/01

algut 11a/14

alıban 4a/06

alıcı 4a/20

alıġ satıġ 3b/21

alı ģomak 10b/07

alı ģonmak 10b/07

alıncak 6a/22

alınmak 10b/04

alınmış 4a/07

alıńġ 5b/09, 5b/14

alıńġız 5b/09

alıńġlar 5b/09

alıp 4a/06

alıs 11a/20

alısı 5a/23

alış birliş 3b/21

alışmak 10b/02

alışsatlış 3b/21

ālīn < Far. 60b/22

alkamak 10b/07

alkar 11a/15

alkış 11a/15

‘allānber < Far. 42b/16

alma baş 11a/15

almadı 4b/22

almadın 3b/11

almaġım 3b/07

almaġın 4b/22

almaġum 3b/08

almak 10b/01, 2b/21, 3b/11, 6b/12

almaklıġ 10b/01

almaklıķı 6b/13

almalıġ 11a/16

alman 5a/11

almańġ 5b/14

almas 2b/10, 5a/04, 5a/12

alması 3b/11

almaşturmak 10b/07

almaydur 5a/17

almaz 2b/10

almek 2b/21

almış 4a/07

alp 11a/03

alpak < Moġ. 11a/04

Alp arslan 11a/03

al tamġa 11a/06

altav 11a/04

altavla 11a/05	ānbe < Far. 61a/07
altayı < Moğ. 11a/05	anca 11b/05
altayı < Moğ. 11a/12	ancaḳ 11b/05
altı 11a/10	ancılayın 11b/05
altın balışı 21a/11	ança 2b/13, 5b/18
altı yiti bürka 11a/10	anda 11b/05, 11b/06
altmış 11a/06	andağı 11b/07, 6a/19
altun 11a/07	andağın 11b/07
altun bilge 11a/07	andak 11b/08
altun muğ 11a/09	andık 11b/08
altun tamğa 11a/08	andın 11b/08
al tut 11a/07	anduz 11b/08
aluc 11a/20	aṅg 11b/11
alur 4a/13	aṅga 11b/11
al yaṅgağ 11a/21	aṅgaca 11b/12
‘amal ve qavl 63b/13	aṅgal 11b/09
amac < Far. 11a/21	aṅgdımek 11b/02
‘āme 63b/07	aṅgız 11b/14
amıdun 11b/01	aṅglak 11b/12
an 6b/16	aṅglamak 11b/01
anake 2b/14	aṅglatmak 11b/02
anaḳtar 11b/10	aṅgsız 11b/12

anġsızın 11b/12	aramak 8a/14
anı 11b/15	ara-min 8a/20
anıġ 11b/15	aran 8a/21
‘ankal < Ar. 63b/13	aranduk 9a/03
anķara 11b/10	arasıda 8a/20
anķud 11b/10	arasıda-min 8a/20
anķut 11b/11	aratmak 8a/14
‘anķut 42b/17	arayıcı yulduzlar 8b/03
anlar 11b/13, 11b/14, 6b/16	arazvarı 8b/09
ansız 11b/09	arbaġ 8b/03
ansızın 11b/09	arbamaġ 8a/15
ant 11b/04	arbamak 8a/15
antutay < Moġ. 11b/04	ard 8b/08
apa 6b/17	ardıca 8b/08
ap aġ 6b/18	ardlaşmek 8a/17
ara 8a/18, 8a/19	ardlaşturmek 8a/17
ara ayı 8a/19	arduc 8b/08
araba < Ar. 8a/19	arg < Far. 8b/20
aral < Moġ. 8a/21	arġ 8b/13, 8b/18
aralamaġ 8a/15	arġac 8b/11
aralamak 8a/15	arġadamaġ < Moġ. 8a/18
aralıġ 8a/21	arġadamak < Moġ. 8a/18

arğamçı < Moğ. 8b/12

arğdal < Moğ. 8b/12

arğırmağ < Moğ. 8b/13

arğış 8b/18

arğun 8b/16

arğuştek 8b/15

arı 9a/06

arığ 9a/07

arıklık 9a/07

arıklık su 9a/08

arıksızlık 9a/07

arılmağ 8a/14

arılmağ maraşı 9a/08

arılmağ 8a/13

arış 9a/06

arıtmağ 8a/13

arıtmağ 8a/13

arik 9a/08

arık 8b/18

arık 8b/18

arık 8b/19

Arlat 9a/02

armağ 8a/13

arman < Far. 9a/02

armanlık < Far. Tr. 9a/03

arpa 8b/04

arpağan 8b/05

arran 8a/21

‘arras 42b/16

arsalan 8b/10

arslan 8b/10

art 8b/05

artilmağ 8a/16

artilmağ 8a/16

artmağ 8a/15

artmağ 8a/15

artuğ 6b/05, 8b/06

artuğmac 8b/06

artuğsı 6b/05, 8b/06

artuğsılığ 8b/06

arturmağ 8a/16

arturmağ 8a/16

arucan 9a/04

aruk 9a/05

arun < Moğ. 9a/05

arusun < Moğ. 9a/05

arızamak < Far. 8a/17

as 9a/17

aşlan 9b/15

aşşı 2b/08

asabkur 9a/21

asa kıymak 9a/17

asığ 2b/08, 9b/04

asığlığ 9b/04

asılmak 9a/15

asır 9a/23

āsītān < Far. 60b/21

aslan 9b/02

aslanlığ 9b/03

asma 9b/03

asmak 9a/14

asra 4b/18

asradik 4b/18

asralmak < Moğ. Tr. 9a/16

asramak < Moğ. 9a/15

asramış 1 < Moğ. 3a/10, 9b/01

asrar < Ar. 9a/23

asratmak < Moğ. Tr. 9a/15

asraydur 4a/15

asru 9b/02

ast 9a/21

astıdağı 9a/22

astığ 9a/22

astık 9a/22

astın 9a/23

asturmak 9a/15

aş 9b/09

āṣām < Far. 60b/21

aşam 9b/10

aşama 9b/12

aşamak 9b/07

aşar 9b/09

aşatmak 9b/07

aşı 9b/14

aşındurmak 9b/09

aşınmak 9b/08

aşlamak 9b/08

aşlanmak 9b/08

aşlav 9b/12	atağlamak 7a/19
aşlîğ 9b/13	atağlaşmağ 7a/21
aşlîğcı 9b/13	atağlaşmak 7a/21
aşmak 3b/04, 9b/05	atağlatmağ 7a/19
aşuğ 9b/14	atağlatmak 7a/19, 7a/20
aşuk 9b/14	atağlîğ 7b/06
aşuklu siliki 9b/14	atake 2b/14
aşukmak 9b/07	atağ 12b/10
aşukturmak 9b/07	at'almas 7a/11
aşurmak 3b/04, 9b/06	atalı 7a/12
at 2b/08, 7a/05, 7b/03	atalîğ 7b/07
ata 2b/18, 7a/14, 7b/04	atalîng 7a/12
ata ata 7a/11	atamağ 7a/16
atabeg 7b/04	atamak 7a/16
atabig 7b/04	ata-min 7a/08
ata bin 7a/12	atar 7a/04
atadur 7a/04	ataram 7a/08, 7a/17
atadurğan 7a/05	atardik 7a/15
atadur-min 7a/08	atar durtar 7b/06
ata bolmas 7a/11	atar-min 7a/08
atağ 7b/06	atarğan 7a/05
atağlamağ 7a/19, 7a/20	atarım 7a/08

atası 2b/19, 5b/16

ataşmek 7a/18

atay 7a/12

atdik 7a/14

at boğazı 7b/07

atgaç 7a/13

atga-biz 7a/12

atgalı 7a/12

atgança 7a/13

atgay 7a/14

atgay-biz 7a/12

atgıl 7a/05

atgu 7b/09

atguça 7a/13

atguçı 7a/13

atgudik 7a/15

atgulamağ 7a/21

atgulamak 7a/21

atgulaşmağ 7a/22

atgulaşmak 7a/22

atgulatmağ 7a/22

atgulatmak 7a/22

atguluk 7a/14

atgunça 7a/13

atgunğ 7a/13

atgusı 7a/14

atıban 7a/09

atık 7b/13

atıkmağ 7b/03

atıkmak 7b/03

atıl 7b/10

atılmağ 7a/16

atılmak 7a/16, 7a/18

atım 7b/13

atınğan 7a/05

atınğ 7a/06

atınğız 7a/06

atınğlar 7a/06

atıp 7a/09, 7a/10

atışlığ 7b/12

atışmak 7a/15

atıştutuş 7b/12

atlamağ 7a/23

atlamak 7a/23

atlandurmağ 7b/02	atmas 7a/10
atlandurmak 7b/02	atması 7a/10
atlanmağ 7b/02	atmas-min 7a/07
atlanmak 7b/02	atmaydur 7a/04
atlanur ayağ 7b/10	atmış 7a/09
atlanur ayağı 7b/11	atmışam 7a/10
atlaşmağ 7a/23	atsa 7a/14
atlaşmak 7a/23	atsak 7a/12
atlatmağ 7b/01	atsız 7b/08
atlatmak 7b/01	atsun 7a/14
atmaca 7b/11	attı 7a/03
atmadın 7a/10	attuk 7a/03
atmağ 7a/01	atturmak 7a/16
atmağıl 7a/06	atulmak 7a/18
atmağım 7a/08	aturmak 3b/02
atmağum 7a/09	ağ 2b/08
atmak 3b/02, 7a/01, 7a/17	av 11b/18
atmak olmas 7a/11	avcı 11b/18
atman 7a/07	avlak 11b/19
atmañğ 7a/07	avlamak 11b/15
atmañgız 7a/07	avlanmak 11b/16
atmañglar 7a/07	avlaşmak 11b/16

avlatmak 11b/15

avuc 11b/19

avuçlamak 11b/17

avuçlaşmak 11b/18

avuçlatmak 11b/17

avuc oyunu 11b/19

avul < Ar. 11b/20

avultaş 11b/21

avuncak 11b/21

avunmak 11b/17

avurt 11b/20

avutmak 11b/17

ay 12a/04

aya 12a/05

āyāfi < Far. 60b/23

ayağ 12a/06

ayağcı 12a/07

ayak 12a/06

ayakçı 12a/07

ayalğu < Moğ. 12a/07

ayamak 11b/22

āyān 60b/23

ayaz 12a/06

ay baltu 12a/08

aycılık 12a/09

aydacı 12a/09

aydın 12a/10

aygır 12a/14

ayıld ağacı 12a/09

ayığ 12a/17

ayıklık 12a/17

ayık 12a/17

ayı kulağı 12a/16

ayıl 12a/18

ayıldurmak 12a/02

ayılmak 12a/02

ayım 12a/18

ayınmek 12a/04

ayırmak 11b/23

ayırtgu 12a/16

ayıt ağacı 12a/14

ayıtmağ 11b/22

aykak 12a/15

aylak 12a/15

aylandurmak 12a/03

aylanmak 12a/02

aylaşmak 12a/02

aylığ 12a/15

aymak 2a/22

aynamek 12a/03

aynıtmek 12a/04

aynuksı 12a/16

ayrağ 12a/10

ayrak 12a/10

ayran 12a/10

ayrı 12a/13

ayrıç 12a/13

ayrılmak 11b/23

ayrılmış 12a/13

ayrılmak 12a/01

ayrım 12a/14

ayrıtlamak 12a/01

ayrıtleşmak 12a/01

ayrmak 11b/23

ayru 12a/11

ayruk 12a/11

ayruksı 12a/12

aytılmak 11b/23

aytışmak 11b/23

aytmağ 11b/22

ay toğdı 12a/08

ayu kulağı 12a/16

ayva 12a/16

az 9a/10

āzād < Far. 60b/17

āzāde < Far. 61a/04

azağlak 9a/11

azak 9a/11

azalmak 9a/10

az azgına 9a/11

azbuy 9a/12

āzer < Ar. 60b/17

āzer 60b/18

āzerārenc < Far. 60b/17

āzerm < Far. 60b/19

azğışmak 9a/09

azgun 9a/12

azgunluk 9a/12

azğurmak 9a/09

azıkmak 9a/09

azlıg 9a/12

azmak 9a/09

azu 9a/13

azuğ 9a/13, 9a/14

azuk 9a/13

azva 9a/13

B

bābil 61a/09

babr ton < Ar. 19b/18

Baca < Far. 20a/02

bacanak 20a/03

badak 20a/05

badalgā < Far. 20a/05

bağ 20b/15

bağalınkaz 20b/21

bağam 20b/15

bağa yaprağı 20b/17

bāğ-ı cihānārā < Far. 61a/10

bāğ-ı gülefsān < Far. 61a/11

bağıltak < Far. 20b/21

bağıltak < Far. 20b/21

bağınçak 20b/21

bağındaş 20b/19

bāğ-ı nev < Far. 61a/11

bağır 20b/17

bağırdak 20b/18

bağırmak 20b/15

bağırsak 20b/19

bağırtlak 20b/18

bāğ-ı sefid < Far. 61a/10

bağış 20b/19

bağışda 20b/19

bağışlamak < Far. Tr. 20b/14

bağışlanmak < Far. Tr. 20b/15

bağışlatmak < Far. Tr. 20b/14

bāğ-ı zāgān < Far. 61a/10

bağlama 20b/17

bağlamak 20b/13

bağlanmak 20b/13, 3a/16

bağlaşturmak 20b/14

bağlatmak 20b/13

bağlı 20b/17	balalamak 21a/05
bağrı kara 20b/16	balar 21a/07
bağtak 20b/20	balçağ < Moğ. 21a/07
bağ yaprağı 20b/17	balçak < Moğ. 21a/07
bağşı 20a/04	baldır 21a/08
bahlı < Far. 21a/23	baldırğan 21a/09
bahravun kol < Moğ. Tr. 21a/23	baldırı kara 21a/09
baħr-i pencşāh < Far. 61a/12	bal kabağı 21a/13
baka 20b/23	balhan 21a/18
baka çanak 20b/23	balığ 21a/13
bakançak 21a/01	balığçıl 21a/14
bakılmak 20b/22	balığcın 21a/14
bakış 21a/01	balış < Far. 21a/09
bakışlıg 21a/01	balışı 21a/10, 21a/11
bakışmak 20b/22	baltu 21a/07
bakmak 20b/22	bandurmak 21a/20
bakturmak 20b/22	banmak 21a/20
bakuy < Moğ. 20b/23	bar 20a/08, 4b/15, 4b/21
bal 21a/06	barandak 20a/17
bala 21a/06	barangar < Moğ. 20a/20
balaban 21a/16	barça 20a/12
balağına 21a/07	bardak 20a/13

bar ikeç 20a/09	barmak 20a/06, 20a/16
bar iken 20a/09	barmaklık 20a/06, 20a/16
bar irken 20a/09	bars < Far. 20a/13
bar isem 20a/08	bartas 20a/10
bar iseñg 20a/09	bartas 20a/14
barğa 20a/14	baru 4b/16
barı 20a/17	baruram 3a/03, 3a/05
barıça 20a/18	barurı 3a/02
barıda 20a/18	barurım 3a/04
barın 20a/19	barurıñg 3a/02
barınca 20a/19	basamak 20b/05
barış 20a/19	barur-min 3a/03
barışmak 20a/07	bar ve yok 20a/19
barķ 20a/14	başgu 20b/04
barlamak 20a/07	başgun 20b/04
barlas 20a/15	basılmak 20b/01
barlıg 20a/15	basırğanmak 20b/01
barma 4b/21	baskak 20b/04
barmagil 4b/21	baskıç 20b/05
barmağ 20a/16	baslamışı 20b/05
barmağıl 4b/21	basma 20b/06
barmağın 4b/21	basmak 20a/23

basruk 20b/03	bat bat 19b/21
bastuk 20b/02	batkak 19b/21
basturma 20b/02	batmağ 19b/21
basturmak 20b/01	batman 19b/22
başak 20b/09	batrak 19b/21
başakçı 20b/09	batu < Moğ. Tr. 19b/22
başçı 20b/10	baturmak 19b/21
baş töben 20b/09	bav 21a/23
başğa 20b/10	bavurçı < Moğ. 21a/23
başı 5b/15	bay 21b/01
başı dumanlık 20b/13	bayan 21b/08
başı ülgü 20b/12	bayat 21b/06
başınğ 5b/13	Baydu 21b/04
başınğız 5b/15	bay birdi 21b/01
başkarmak 20b/08	bay h̃atun 21b/03
başlamak 20b/07, 3a/12	bayğız 21b/05
başlamış 20b/10	Bayındır han 21b/05
başlanmak 20b/08	bayır < Ar. 21b/04
başlatmak 20b/08	baykuş 21b/05
başlığ 20b/10	baymak 21b/01
başmak 20b/11	bayrak 21b/09
bat 19b/21	bayram 21b/09

bayrı 21b/05	benek 21a/22
baytal 21b/10	beṅgiz 21a/23
baytar 21b/10	beṅgzemek 21a/19
bazar günü 20a/21	beṅgzeş 21a/22
bazar irtesi 20a/21	beṅgzetmek 21a/19
bazlamac 20a/22	berg-i nī < Far. 61a/14
bebek < Far. 19b/20	berkendān < Far. 61a/13
bedenüs 20a/05	ber-serī < Far. 61a/13
bed ‘alef 61a/12	bertās < Far. 61a/13
beg börki 21a/03	bertik 20a/12
beḥel 61a/12	besāt < Far. 61a/14
behmen 61a/18	bestil 20b/07
behrām-i çübīn < Far. 61a/17	beṭ < Far. 61a/15
bekevül < Moğ. 21a/03	beydaḵ < Far. 61a/19
beklemek 21a/01	beytü’l-luṭuf < Ar. 61a/18
bekmez 21a/04	bez 20a/20, 24a/01
bekter 21a/04	bezek 20a/22
beküri 21a/05	bıbay < Far. 23b/10
bel 24a/15	bıçaḵ 23b/14
belārek < Far. 61a/15	bıçğı 23b/14
bem 61a/15	bıçılmaḵ 23b/13
bendem irdinḡler 5b/17	bıçın 23b/14

bıçmağ 23b/13	bī-hāl < Far. 61a/19
bıçmak 23b/13	big 24a/09
bıçturmak 23b/13	bige 24a/12
bığ 24a/08	bigec 24a/10
bığlamış 24a/08	bigenmek 24a/09
bıhmak 23b/15	big börki 24a/10
bıkın 24a/09	bigim 24a/13
bıltur 24a/18	begin 24a/13
bılturgı 24a/18	bigiz 24a/12
bırakmak 23b/17	Biktaş 24a/10
bışığ 24a/07	bikter 24a/11
bışık 24a/07	bil 24a/15
bışkarmak 24a/05	bil bağ 24a/17
bibek < Far. 23b/10	bildürge 24a/18
biber 23b/10	bildürmek 24a/14
bibi < Far. 23b/11, 24b/02	bile 21b/10, 24a/20, 5b/23
biçek 23b/14	biledür-siz 6b/03
biçin 23b/14	bilek 24a/15
bīdār < Far. 61a/19	bilekce 24a/16
bide < Far. 23b/16	bilemek 24a/14
bīder < Far. 61a/19	bilen 24a/17, 5b/23
bidev 23b/15	bilesi 24a/21

bile-siz 24a/21	biṅzemek 24a/23
bilev 24a/17	biṅzeş 24b/01
bilezik 24a/15	biṅzeşmek 24a/23
bilgü 24a/19	biṅzetmek 24a/23
bilgülük 24a/20	bir 23b/19
bilgürme 24a/20	bir aycılık 12a/09
bilgürmek 24a/14	bir dik 23b/20
bilgürtmek 24a/14	birencine < Far. 61a/14
bilgüt 24a/19	bireng < Far. 61a/19
bili bağlı 24a/21	birer 23b/19, 6b/02
bilig 3b/17	birerte 23b/19
bilik 24a/22	birev 23b/20
biliklik 24a/22	birevde 6a/15
bilimlik 24a/22	bir kibi 23b/21
bilinmek 24a/14	bir künlük bir 23b/20
bilmek 24a/13, 3a/01, 6b/13	birgen 4b/01
bilmey 3a/01	birgine 23b/21
bīmeşellik <Ar. Tr. 54a/07	birgke on kılmış 23b/21
bincik yam < Moğ. 24a/23	birgü 3b/21
biṅgiz 24b/01	biri 23b/22
biṅg kat 24b/01	birikişmek 23b/19
biṅg< i>z 24b/01	birikmek 23b/18

biriktürmek 23b/19	bişi 24a/07
birilmek 23b/17	bişik 24a/08
birin birin 23b/22, 6b/11	bişme 24a/07
birinci 6a/16	bişmek 24a/05
birik 23b/20	bişürmek 24a/04
birke 23b/21	bişürtmek 24a/04
birkiye 23b/20	bitik 4b/07, 23b/12
birilmek 23b/18	bitilmek 23b/12
birkişmek 23b/18	bitimek 23b/12
birkiştürmek 23b/18	bitimlik 23b/13
birkitmek 23b/18	bititmek 23b/12
birle 23b/21, 5b/23	bitkürmek 23b/12
birlen 23b/21, 5b/23	bitmek 23b/11
birlemek 23b/16	biy 24b/01
bir yolu 23b/22	biye 24b/03
birsek < Moğ. 24a/04	biyik 24b/03
biş 24a/05	biz 5b/18, 24a/01
bişele 24a/05	bizek 24a/01
bişeleşi 24a/05	bizekçi 24a/01
bişer 24a/05	bizeklik 24a/02
Biş balığ 24a/06	bizelmek 23b/23
biş barmağ 24a/06	bizemek 23b/22

bizenmek 23b/23

bizeşmek 23b/23

bizetmek 23b/23

biz-biz 24a/02

bizge 2b/14

biziñg 24a/03

bizüz 24a/03, 5b/18

bodal 22a/04

bodalıda 22a/04

bodallık 22a/04

boday boday 22a/05

bodur 22a/06

boğaca 22b/17

boğak 22b/17

boğaz 22b/20

boğazlanmak 22b/16

boğazlatmak 22b/16

boğcama 22b/18

boğçı 22b/18

boğçurma 22b/18

boğdak 22b/19

boğdayık 22b/19

boğdurmak 22b/15

boğmak 22b/15, 22b/21

boğnak 22b/21

boğnuğ 22b/21

boğun 22b/23

boğuşmak 22b/16

boğuz 22b/23

boğuzlamak 22b/16

boğz 22b/20

boğurdağ 23a/02

bol 23a/14

bola olmaklıg 23a/09

bolbad 23a/17

boldı 23a/09

boldurmak 23a/13

bolğan 23a/19

bolğancıklıg 23a/19

bolmak 23a/09

bolmas 7a/11

bolum 23a/22

boluşmak 23a/10

bondur 23a/23

boṅguz 23b/01	botramak < Moğ. 21b/13
boragan 22a/11	botranmak < Moğ. Tr. 21b/14
boran 22a/10	botraşmak < Moğ. Tr. 21b/13
borc 22a/12	botraşturmak < Moğ. Tr. 21b/14
borcın 22a/13	boy 23b/04
borçın < Moğ. 22a/13	boyağ 23b/04
bordağ < Moğ. 22a/14	boyağlıg 23b/05
bordak < Moğ. 22a/14	boyak 23b/04
bordamak < Moğ. 22a/10	boyalatmak 23b/03
bordatmak < Moğ. Tr. 22a/10	boyalmak 23b/02
borı 22b/01	boyamak 23b/02
bornaşmak 22a/10	boy baş 23b/05
bos 22b/11	boyca boyca 23b/05
bosağa < Moğ. 22b/12	boydaş 23b/06
boş 22b/14	boy otı 23b/04
boşağanmak 22b/14	boylamak 23b/02
boşamak 22b/13	boylaşmak 23b/03
boşank 22b/14	boyluğ 23b/08
boşanmak 22b/13	boyluk 23b/08
boşatmak 22b/14	boyn 23b/08
bota 21b/15, 21b/17	boynuz 23b/08
botalıg 21b/15	boyun 23b/08

boyunduruk 23b/09, 6a/20

boyun buran 23b/09

boyun kabışmak 23b/08

boyun kaşımak 45b/13

boz 22b/04

bozdurmak 22b/03

boz doğan 22b/07

bozlağ 22b/07

bozlamak 22b/03

bozmak 22b/02

bozuğ 22b/08

bozuğlık 22b/09

bozuğluk 22b/09

bozuğ 22b/08

bozulmak 22b/03

böcek 21b/19

bögr 23a/05

bögrek 23a/05

bögrekçi 23a/06

bögrölce 23a/07

bögrülcük 23a/07

bögürt 23a/07

bögürtgen 23a/08

böke < Moğ. 23a/05

bökse 23a/07

böl 23a/14

bölek 23a/16, 23a/20

bölemek 23a/11

bölmek 23a/09

bölte böri < Moğ. Tr. 23a/17

böltü böri < Moğ. Tr. 23a/17

bölük 23a/21

bölünmek 23a/10

bölüşmek 23a/11

bönmek 23a/22

börge 22a/18

börgüt < Moğ. 22a/19

böri 22b/01

börk 22a/18

börkemek 22a/08

börkenmek 22a/09

börketmek 22a/09

bösün < Moğ. Tr. 22b/13

böz 22b/04

bözçi 22b/06	buhav 22a/01
bözlük 22b/07	buhsamak 21b/22
bu 23b/01, 5b/19	buka 23a/01
bucak 21b/18	bukağı 23a/02
bucurğad 21b/21	bukalemün < Far. 61a/16
budağ 22a/04	bukav 23a/02
budağ 22a/04	bukturma 23a/02
budamak 22a/03	bukturmak 23a/01
budandu 22a/05	bul 23a/14
budanmak 22a/03	bulag 23a/15
buğ 22b/17	bulag otı 23a/16
buğa 22b/17	bulak 23a/15
buğday 22b/19	bulamac 23a/16
buğına 22b/23	bulamak 23a/11, 23a/16
buğra 22b/19	bulaşık 23a/15
buğrat 22b/20	bulcar 23a/17
buğu < Moğ. 22b/22	buldurma 23a/18
buğur 22b/22	bulğag 23a/18
buğurdağ 22b/22	bulğak 23a/18
buğağı 21b/23	bulğamak 23a/12
buğak 22a/01	bulğan 23a/19
Buhara 21b/23	bulğanmak 23a/12

bulğanuk 23a/20

Bulğar 23a/18

bulğaşmak 23a/12

bulğatmak 23a/12

bulğur 23a/20

bulmak 23a/09

buluğ 23b/02

buluk 23b/02

bulunmak 23a/10

bulut 23a/21

buncılayın 23a/23

buncuk 23a/22

buñga 23a/04

burc 22a/12

burçak 22a/12

burçalık 22a/12

burğu 22a/16

burma 22a/19

burmak 22a/06

burn 22a/20

burna 22a/20

burna çağ 22a/21

burnağı 22a/22

burna irkeni 22a/21

burnarak 22a/21

bursu 22a/14

burtağ < Moğ. 22a/11

burtağ < Moğ. 22a/11

burulğun 22a/22

burulmak 22a/07

burun 22a/23

burunduruk 22b/01

burunğı 22b/01

buruşmak 22a/07

buruşturmak 22a/08

buruşuk 22a/22

bus 22b/11

busmak 22b/10

busu 22b/12

buşmak 22b/13

but 21b/14

buta < Far. 21b/15, 21b/17

buyla 23b/08

buyruğ 23b/06

buyruĝcı23b/07	bükmek 23a/03
buyruk 23b/06, 3b/16	bükreymek 23a/03
buyruldı 23b/07	bükse 23a/07
buyrultu 23b/07	bükülmek 23a/03
buyurmak 23b/03	bükülüm23a/08
buyurtmak 23b/03	bülbüle 61a/15
buyurulmak 23b/04	büngāh < Far. 61a/16
buz 22b/04	bürüncek 22a/23
buzacı 22b/09	bürünmak 22a/07
buzaĝu 22b/05	büsgül 22b/12
buzak 22b/05	büt 21b/14
buzav 22b/05	büte 21b/15, 21b/17
buzav başı 22b/05	bütege 21b/16
buzav burnı 22b/06	bütev 21b/16
büber 21b/10	büt-i āzerī < Far. 61a/11
büdene < Moĝ. 22a/06	bütken 4a/08
büdürmek 22a/01, 22a/02	bütkeriledürgen 4a/10
büdürtmek 22a/02	bütkerilgen 4a/09
büget 23a/05	bütkerilmek 21b/12
bügi 23a/08	bütkerilürken 4a/10
bügürmek 23a/04	bütkermek 21b/12
bügütlemek 23a/04	bütmek 21b/11

bütün 21b/17

büzük 22b/09

C

ca 30b/07, 32a/13

cada taşı < Moğ. 31a/04

ca^f feri < Far. Ar. 62a/05

cağatay 31a/13

cağ 31a/02

calatmak 31b/11

cām < Far. 61b/23

cām-ı cem < Far. 61b/23

cām-ı cemşid < Far. 61b/23

cām-ı cihānbīn < Far. 61b/23

cām-ı hilālī < Far. 62a/01

cānācān < Far. 62a/02

canak < Far. 32a/04

cankı < Moğ. 32a/06

car 31a/05

carlamağ 31a/04

carlamak 31a/04

carlatmağ 31a/05

carlatmak 31a/05

cat 30b/19

cav 32a/07

cavşe 32a/11

caykalmak 32a/17

caykalmaklıg 32a/17

caykamak 32a/16

caykamaklıg 32a/16

caykanmağ 32a/16, 32a/17

caykanmak 32a/16

caykanmaklıg 32a/16, 32a/17

caymağ 32a/18

caymak 32a/18

caynamaklık 32a/18

caynamek 32a/18

cāzim irdiler < Ar. Tr.5b/17

ce 30b/07, 32a/13

cebe 30b/18

ced < Far. Ar. 62a/02

celācel < Ar. 62a/06

celd < Far. 62a/04

cele < Moğ. 31b/11

cemceme 34a/20

cenāb 62a/06

cendek 32a/05

cendere 62a/07

cercer 31a/07

ceren < Moğ. 31a/09

cerīde < Far. 62a/04

cevākī < Far. 62a/09

cevāne < Far. 62a/08

cevek 32a/11

ceyhūn < Far. 62a/10

ceyren < Moğ. 32a/19

cez' < Far. 62a/05

cı 34b/06

cıbar 33a/20

cıcığ 33b/03

cıda < Moğ. 33b/03

cıdamağ < Moğ. 33b/03

cıdamak < Moğ. 33b/03

cığ 33b/20

cığa < Far. 33b/21

cıgan 33b/21

cıgı 33b/22

cıgır 33b/22

cıl 34a/12

cılamak < Moğ. 34a/11

cılamış < Moğ. 34a/14

cılav < Far. 34a/14

cılavlıg < Far. Tr. 34a/14

cılay 34a/15

cılayın 34a/15

cıldam 34a/16

cılğava < Ar. 34a/16

cılgu 34a/17

cılı 34a/18

cıllıllıg 34a/20

cıng 34a/22

cıngırağı 34a/22

cır 33b/07

cırğalañg 33b/11

cırğamış 33b/12

cırım 33b/16

cırpıcı 33b/09

cıyın 34b/08

cız u bız 33b/17

ci 34b/06

cibe < Ar. 33a/20

cibilger 33a/22

cibir < Moğ. Tr. 33a/21

cigirdek 34a/9

cihānārā < Far. 62a/10

cil 34a/12

cile 34a/18

ciley 34a/15

cili 34a/18

ciliye 34a/19

cimcime < Ar. 34a/20

ciṅseṅg 34a/22

circir 33b/10

circirek 33b/10

cirge 33b/12

cirgelik 33b/13

cirib < Ar. 33b/15

cisgin 33b/19

civek 34b/04

civir 34b/05

ciyen 34b/07

cocı < Moğ. 32b/07

coğurcuḡ 32b/21

commak 33a/12

comurmak 33a/12

coṅg 33a/17

covun < Moğ. 33a/19

cövenkar 33a/18

cucḡa 32b/06

cucurganmaklık 32b/06

cucurgenmek 32b/05

cucutmaklık 32b/05

cucutmek 32b/05

cufuḡ 32b/21

cuḡ < Far. 32b/19

cul < Ar. 33a/08

cumca < Moğ. 33a/14

cuṅg 33a/17

curra < Far. 32b/12

cutte < Far. 62a/10

cuymaḡ 33a/19

cuymak 33a/19

cūde < Far. 62a/03

cūlehe < Far. 62a/09

cücük 32b/07

cülge < Moğ. 33a/10

cūng 33a/17

cür' adān < Far. 62a/03

cürmāne < Far. 62a/03

cürre < Ar. 62a/03

Ç

ça 30b/07, 32a/13

çaba 30b/13

çabağ 30b/14

çabalamağ 30b/12

çabuğ 30b/17

çadır < Far. 31a/03

çadu 31a/03

çağ < Moğ. 31a/13

çağan < Moğ. 31a/14

çağanak 31a/15

çağarak < Moğ. 31a/14

çağdavul < Moğ. 31a/15

çağır 31a/16

çağırğa 31a/16

çağlama 31a/16

çağlamak 31a/13

çağlığ 31a/16

çağlık 14b/12

çağ < Moğ. 31a/21

çağal 31a/22

çağar 31a/21

çağçalağay 31a/22

çağıl 31b/01

çağıldağ 31b/02

çağıldamağ 31a/20

çağıldu 31b/02

çağılmağ 31a/18

çağıltak 31b/02

çağın 2b/04, 31b/03

çağır 31a/23

çağırıcı 31b/01

çağır kanat 31b/01

çağışmağ 31a/19

çağışturmağ 31a/20

çakıştırmak 31a/20	çalın 31b/23
çakıkıldatmağ 31a/20	çalınmaklığı 31b/11
çakıkıldatmak 31a/20	çalış 31b/21
çakmağ 31a/17	çalışmağ 31b/10
çakmak 31a/17, 31a/18, 31a/23	çalışmak 31b/10
çaknamak 31a/19	çalışmaklığı 31b/10
çaknaşık 31a/23	çalkuyın 31b/19
çaknaşmağ 31a/19	çalma 31b/19
çaknaşmak 31a/19	çalmağ 31b/10
çaknatmak 31a/20	çalmak 31b/10
çal 31b/12	çalmaklığı 31b/10, 31b/11
çalağay < Moğ. 31b/16	çalpav 31b/17
çalapar < Far. 31b/15	çalpuğ 31b/18
çalasın 31b/15	çamaşır < Far. 32a/01
çalatmak 31b/11	çam ağacı < Ar. Tr. 32a/01
çalay < Moğ. 31b/16	çam sakızı 32a/03
çalayır 31b/12	çamlanmak 32a/01
çalgu 31b/19	çamlanmaklığı 32a/01
çalıcı 31b/21	çamur 32a/03
çalığ < Far. 31b/22	çanak 32a/04
çalık < Far. 31b/22	çaňg 32a/06
çalılmak 31b/11	çank 32a/05

çanķa 32a/06	çaray < Moğ. 31a/06
çap < Far. 30b/12	çār bāliş < Far. 62a/11
çapağan 30b/14, 4a/21	çarkab < Far. 31a/07
çapak 30b/17	çarm < Far. 31a/09
çapan 30b/14	çar pud < Far. 31a/06
çapar < Far. 30b/15	çār tār < Far. 62a/11
çaparak 5a/07	çar tāra < Far. 31a/06
çapavķı 30b/14	çaruk 31a/10
çapavul 30b/14	çaşav 31a/11
çapçı < Far. Tr. 30b/15	çaşıрмаğ 31a/11
çapğudamak 30b/11	çaşıрмаķ 31a/11
çapğulaş 30b/16	çaşmak 31a/11
çapğulaşmak 30b/11	çaşn < Far. 31a/12
çapğun 30b/16, 4b/06	çaşta < Far. 31a/12
çapğunçı 30b/17, 4b/06	çaş u paş 31a/11
çapılmak 30b/10	çatağ 30b/20
çapışmak 30b/10	çatal 30b/21
çapmağ 30b/09	çatğal 30b/22
çapmaklığ 30b/09	çatı 31a/01
çapturmak 30b/11	çatıldı 31a/02
çapuk 30b/17	çatlağuc 30b/23
çar < Far. 31a/05	çatlamak 30b/19

çatma 30b/23	çek < Ar. 31b/03, 62a/12
çatmak 30b/18	çekçe 31b/04
çatmaklıg 30b/19	çekdiri 31b/04
çav 32a/08	çeki 31b/07
çavcı < Moğ. 32a/09	çekin < Moğ. 31b/08
çavdur < Moğ. Tr. 32a/10	çekke 31b/07
çavluğ 32a/12	çekme 31b/06
çavun 32a/13	çekmece 31b/04
çavuş 32a/13	çekmen 31b/05
çay 32a/18	çeküc < Far. 31b/06
çayan 32a/19	çeküş < Far. 31b/06
çayılğan 32a/21	celeb 31b/16
çayır 32a/20	celebi 31b/18
çaykūn 32a/20	çelenk 31b/20
çaylak 32a/20	çelik 31b/23
çaylan 32a/21	çelim 31b/23
çe 30b/07, 32a/13	çeliş 31b/22
cecek 31a/03	çelpek 31b/17
çedik 31a/04	çemçe 32a/02
çegâne < Far. 62a/12	çemçe balıg 32a/02
çege 31b/06	çemen < Far. 32a/03
çegin 31b/10	çemender < Far. 32a/03

çenġe 32a/06	çıġan 33b/21
çenġek 32a/07	çıġıldan 33b/23
çerçi 31a/07	çıġıldı 34a/01
çerġ < Far. 62a/11	çıġın 34a/01
çeri 31a/10	çıġırġu 33b/23
çerilik 31a/10	çıġıt 33b/22
çerke 31a/08	çıġnanmak 33b/19
çerkes 62a/12	çıġnatmak 33b/20
çerkesi 31a/08	çıkġur 3b/22
çest < Far. 62a/12	çık 34a/03
çet 30b/19	çıkarmak 34a/02
çete 31a/01	çıkġur 34a/04
çetele 30b/22	çıkır 34a/04
çetik otı 31a/01	çıkırķçı 34a/04
çevrük 32a/10	çıkış 34a/05
çevrünti 32a/11	çıkışmak 34a/02
çevürme 32a/12	çıkmaġ 34a/02
çevüt 32a/12	çıkamak 34a/02
çı 34b/06	çıkmas 3a/08
çıban 33a/21	çıkmaslıġ 3a/09
çıçavut 33b/02	çıkırık 34a/03
çıġ 33b/20	çıkuk 34a/04

çılbur < Moğ. 34a/15	çırmaşlığ 33b/15
çıldırmağ 34a/12	çırmaşmağ 33b/06
çılğın 34a/17	çırmaşmağ 33b/06
çılıpık 34a/15	çırmaşturmağ 33b/06
çımdığan 34a/20	çırpı 33b/09
çın 34a/21	çırpmağ 33b/04
çıncanağ 34a/21	çırpmağ 33b/04
çınkırak 34a/21	çırtmağ 33b/04
çınkırav 34a/21	çırtmağ 33b/04
çır 33b/07	çıt 33a/23
çıram 33b/14	çıtıklamağ 33a/22
çıray < Moğ. 33b/09	çıtmağ 33a/22
çıraylığ < Moğ. Tr. 33b/09	çıtmağ 33a/22
çırğamağ < Moğ. 33b/05	çıtuk 33b/01
çırğamağ < Moğ. 33b/05	çıyan 34b/07
çırınaş 33b/14	çızlığ 33b/18
çırlık 33b/14	çi 34b/06
çırmalmağ 33b/06	çibin 33a/22
çırmamağ 33b/05	çiçe 33b/02
çırmamağ 33b/05	çiçek 33b/02
çırmanmağ 33b/06	çiçen < Moğ. 33b/02
çırmanmağ 33b/06	çigdig 34a/07

çigelek 34a/07

çigildem 34a/,9

çigildem çiçeği 34a/,9

çigin 34a/10

çigirdek 34a/,9

çigit 34a/06

çigürtke 34a/,9

çih 34b/05

çikdiri 34a/07

çiker 4a/13

çikerim 3a/05

çikilmek 34a/06

çikin 34a/10

çikişmek 34a/06

çikmek 34a/05

çikmen 34a/,9

çikremek 34a/06

çiktürmek 34a/05

çil 34a/12

çilek 34a/13

çilimli 34a/17

çimdik 34a/20

çimdimek 34a/19

çin 34a/21

çinemek < Moğ. 34a/21

çinge 34a/22

Çingiz < Moğ. 34b/01

çingizi 34b/01

çipar 33a/21

çirge < Moğ. 33b/13

çirgelik < Moğ. Tr. 33b/14

çirik 33b/16

çirikçi 33b/16

çiriklemek 33b/07

çit 33a/23

çitgir < Moğ. 33b/01

çivit 34b/05

çivlimek 34b/02

çivrük 34b/03

çivrülmek 34b/03

çivrünti 34b/04

çivürme 34b/04

çivürmek 34b/03

çivürtke 34b/04

çiye 34b/08	çonkayıtma 33a/17
çizginmek 33b/17	çonkaymağ 33a/16
çizmek 33b/16	çonkaymak 33a/16
çoğ 32b/20	çontayı 33a/16
çoğan 32b/20	çoplu 33a/09
çoğ 32b/09	çorğa < Moğ. 32b/15
çok 32b/23	çot 32b/05
çokal 33a/01	çoyın 33a/20
çokalmağ 32b/23	çöcek 32b/06
çokalmak 32b/23	çögen 33a/06
çokluk 33a/01	çögeri 33a/04
çokmar 33a/02	çök 33a/04
çokulmak 32b/22	çökek 33a/05
çokumak 32b/21	çökelik 33a/06
çokuşmak 32b/22	çökerilmek 33a/03
çolak 33a/09	çökermek 33a/03
çoldu 33a/10	çökmek 33a/03
çolpalak 33a/09	çöküc < Far. 33a/06
çolpan 33a/09	çöl 33a/08
çomak 33a/13	çömçe 33a/14
çoman 33a/14	çömele 33a/13
çomurğan 33a/14	çömelmek 33a/12

çömlek 33a/11
çömüş 33a/15
çömüslü hatay 33a/15
çöp < Moğ. 32b/01
çöpür 32b/04
çörçek 32b/14
çörek otı 32b/16
çörgemek 32b/09
çörgemeklik 32b/09
çörögenmek 32b/10
çörögenmeklik 32b/10
çörgeşük 32b/15
çörgük 32b/16
çöşkür 32b/19
çöşkürmek 32b/18
çöşkürmeklik 32b/19
Çöve'ün kol < Moğ. 33a/18
çözmek 32b/17
çözmeklik 32b/17
çözölmek 32b/18
çözölmeklik 32b/18
çubrulmak < Moğ. Tr. 32a/23

çubrulmaklık 32a/23
çubrumak < Moğ. 32a/23
çubrumaklık 32a/23
çubruşmak < Moğ. Tr. 32a/23
çubruşmaklık 32b/01
çubrutmak < Moğ. Tr. 32b/01
çubuğ 32b/04
çubuk 32b/04
çubulmağ 32a/22
çubulmak 32a/22
çubulmaklık 32a/22
çubultmağ 32a/23
çubultmak 32a/23
çubultmaklık 32a/23
çuğ 32b/19
çuğul < Far. 32b/21
çukur 33a/02
çulğamağ 33a/07
çulğamak 33a/07
çulğanmak 33a/08
çulğaşmak 33a/08
çum 33a/12

çupan < Far. 32b/02

D

çupan aldatan 32b/02

daban 35a/11

çupan aldayıcı 32b/02

dabgılı 35a/11

çupan kuşu 32b/03

dabku 35a/11

çupçuk 32b/04

dabkur 35a/12

çur 32b/13

dabusun < Moğ. 35a/13

çura < Far. 32b/16

dada 35a/14

çurı < Far. 32b/17

dâc < Far. 62b/08

çupra < Moğ. 32b/13

dâdak < Far. 35a/14

çurtan 32b/14

dâğ < Far. 62b/09

çuymağ 33a/20

dağ 35a/21

çuymak 33a/20

dağan 35a/23

çuyun 33a/20

dağar 35a/23

çügür 33a/07

dağı 35a/23

çüne < Moğ. 33a/18

dağul < Far. 35a/23

çürdük 32b/14

dâgûl < Far. 62b/09

çürük 32b/16

dağı 35a/13

çürümek 32b/11

dağsar 35a/13

çürümeklik 32b/11

dal 35b/05, 8b/13

çürüşmek 32b/11

dalağ 35b/06

çürüşmeklik 32b/12

dalav 35b/06

dalay < Moğ. Tr. 35b/06

dalay lama 35b/07	darışmak 35a/16
dalbay < Moğ. 35b/09	daruğa < Moğ. 35a/18
dalda < Moğ. 35b/09	daş < Far. 35a/20
daldağay < Moğ. 35b/10	daşhāne < Far. 62b/09
daldalamağ < Moğ. 35b/04	daşırğanmak 35a/20
daldalamak < Moğ. 35b/04	dāv < Far. 62b/10
daldalanmak < Moğ. Tr. 35b/04	davluğa 35b/17
daldaşmak < Moğ. Tr. 35b/04	davul 35b/16
daldırma 35b/10	davulğa 35b/17
dalğa 35b/11	dayın < Moğ. 35b/18
dalgıcı 35b/11	debbābe < Far. 62b/11
dalmak 35b/05	dede 35a/14
dalı < Moğ. 35b/12	dedek < Far. 35a/14
damazlık 35b/13	defek < Far. 62b/13
dana burnı 35b/15	defni 35b/01
dangal < Far. 35b/15	degirmi 35b/02
dangil 35b/15	degle < Moğ. 35b/02
danışık 35b/16	degme 35b/03
dara < Moğ. 35a/17	degül 35b/03
darılmak 35a/16	değelbāz < Far. 62b/13
darımağ 35a/15	dek 35b/01
darımak 35a/15	dekşürmek 35b/01

deleh < Far. 62b/14	dıbsa 36a/16
dellāl < Far. 62b/13	dıbsamak 36a/14
delleṭü'l-meḥṭāle < Ar. 62b/14	dın 36b/05
delüce 35b/12	dınkı 36b/05
delüce toğan 35b/12	dınglamak 36b/04
demed 35b/13	dıvan < Far. 36b/08
demiretki 35b/14	dib < Moğ. Tr. 36a/15
demirev 35b/14	dibek 36a/17
demregü 35b/14	dibelik 36a/17
demür tikenı 35b/13	dib bakuy 36a/15
dengāne < Far. 62b/14	dibilik 36a/17
deṅglü 35b/03	digen 4b/01
depelemek 35a/10	digil 36b/02
derilmek 35a/17	digin 36b/03
dernek 35a/18	digince 36b/03
derya kulağı 48a/16	digle << Far. Moğ. 36b/02
des digirmi 35a/18	digley 36b/02
dest-i penc < Far. 62b/12	dik 35b/02, 36a/22
destūr < Far. 62b/12	diklendürmek 36a/22
devāc < Far. 62b/15	diklenmek 36a/22
devrāt < Far. 62b/15	dikleşmek 36a/21
deyeze 35b/17	dilcek 36b/03

dilim 36b/04	dizin dizin 36a/20
dimek 36b/08	dizlik 36a/20
din 36b/05	doğulan < Moğ. 36a/02
dinemaḳ 36b/05	dola 36a/08
dinḡmek 36b/04	dolağ 36a/05
dipi 36a/18	dolama 36a/08
dir 4a/14	dolamac 36a/06
dirim 36a/18	dolamaḳ 36a/05
dirim ivi 35a/18	dolaşık 36a/05
dirim öyi 36a/19	dolaşmaḳ 36a/05
dirsün < Moğ. 36a/18	dolaşturmaḳ 36a/05
dīvbād < Far. 62b/15	dolı 36a/08
divecik 36b/07	dolma 36a/07
dive tabanı 36b/06	domrı 36a/09
dive tikenı 36b/06	donanma 36a/11, 36a/12
diydür 4a/16	doḡuz 36a/13
diyilmek 36b/08	dotur 35b/19
diyişmek 36b/08	doymek 36a/14
diyü < Far. 36b/08	dögec 36a/03
diz ḳapaḳı 36a/19	dögmec 36a/03
dizgin 36a/19	dögüldemek 36a/02
dizi 36a/20	dögülük 36a/04

dökük 36a/04	dutmaz 2b/10
dölengec 36a/08	dutu 35b/19
döltü < Moğ. 36a/06	duvağ 36a/14
dölük 36a/07	duzak 35b/23
döndürmek 36a/10	düb düz 35b/19
dönmek 36a/10	düdük 35b/20
dönüm 36a/13	dügeli 36a/02
dubdurun 35b/18	dügüdemek 36a/02
dudağ 35b/20	dügün 36a/04
dulana < Far. 36a/06	düley < Moğ. 36a/06
duman 36a/09	dülmek 36a/07
dunatmak 36a/11	dümbelek < Far. 36a/09
dunbul < Far. 36a/13	dünen < Moğ. 36a/11
durak 35b/21	dürc < Far. 62b/11
durarğan 2b/23	dürd-î âşâm < Far. 62b/12
durgil 4b/14	dürlük 2b/07
durkı 4b/14	dürpi 35b/21
durluk < Ar. Tr. 35b/22	dürpici 35b/21
durma 35b/22	dürpilmek 35b/20
durman 35b/22	düşünmek 36a/01
durnā < Far. Tr. 62b/12	düzenlik 36a/01
dutmas 2b/10	düzgün 36a/01

düzme 36a/01

ehebbe < Far. 61a/09

ejderveş < Far. 61a/05

E, ‘E

eke 10a/23

ebem kümeci 6b/22

ekişmek 10a/21

ebreş 61a/01

ekşi 10a/23

ebsem 6b/21

el 18b/20

ebter < Ar. 60b/23

‘elānīr 63b/12

ebulhan tağı 6b/23

eldeven 11a/12

ebvāb < Ar. 61a/01

elencik < Moğ. 11a/19

eçe 7b/23

elfete < Far. 60b/22

edeşmak 8a/07

elik < Moğ. 11a/21

edeşmeğ 8a/07

em 11a/21

edik 8a/12

emekdeş 11a/23

edvār < Ar. 61a/02

em otı 11a/23

efendi 10a/13

emizek 11a/23

efsem 10a/13

emlük 11a/23

ege 10a/23

en 11b/03

egirmi 10a/23

endām < Far. 61a/08

eglenmek 10a/22

enege 11b/03

egremçi 10a/22

enetmek 11b/02

egü 10b/01

engonar 11b/13

eḥdād < Far. 61a/02

enişte 11b/09

‘en-kal 63b/13

enkāre < Far. 61a/09

enük 11b/13

epkin 6b/22

eprik 6b/20

erdestān < Far. 61a/02

erevül 8b/02

ergen 8b/21

ergene 8b/22

ergenekun < Moğ. Tr. 8b/21

erķām kenār-ı cām < Far. 61a/02

erkec 8b/21

ernek 9a/03

ersün 8b/10

ertiş 8b/07

erük 9a/05

esen 9b/04

esenlemek 9a/16

esenleşmek 9a/16

esergiş 9b/01

esfenc < Far. 61a/07

eskenderī < Far. 61a/05

eş 18a/10

eşheb 61a/06

eşk < Far. 61a/06

eşkāniyān < Far. 61a/06

eşkek 9b/12

et 17a/03

eteke 7b/09

etmek 7b/12

etrek 7b/08

evrüng 11b/18

evtünc 11b/18

eyegü 12a/07

eyle 12a/15

eyledüğim 3b/14

eyledük 3b/13

eylemek 12a/03

eyletmek 12a/03

eyrüm 12a/12

F

fāl-ı nohūd < Far. 63b/17

fānūs-ı heyāl < Far. 63b/17

fara < Ar. 43a/13

faracı < Ar. Tr. 43a/11

farāğ 63b/19

farāş < Far. 63b/18

farfar < Far. 43a/11

farḥār < Far. 63b/20

farısa 43a/13

faykur 43a/15

felfes 43a/15

ferik 43a/14

ferīz < Far. 63b/22

fesligen 43a/14

feş < Far. 63b/22

fınkıрмаğ 43a/20

fırāş < Far 63b/18

fırrasat 43a/17

fısıldu 43a/18

fıskıya < Ar. 43a/17

fışkırmağ 43a/18

fiker 43a/19

filändür 6a/01

filān irkin 6a/06

filān irmes 6a/08

filān irür 6a/08

filān şehre dek 6a/18

filān vaktıda 6a/14

filūrī < Far. 63b/23

fır 43a/15

fırfirek 43a/16

fırīh < Far. 63b/20

fırūze < Far. 64a/01

fışek < Far. 43a/18, 43a/19

fukūk < Far. 63b/23

fule < Far. 63b/23

fūrze < Far. 63b/20

fūta < Far. 64a/01

G, Ğ

ğabçaçı 43a/03

ğacarcı 42b/18

ğacğav < Far. 42b/18

ğalaka < Ar. 43a/02

ğalça < Far. 43a/01

ğalūla < Far. 63b/15

ğanc 43a/11	gemirte 51a/01
gandaramak < Far. 3a/15, 51a/01	gemük 51a/01
gandaratmak < Far. 51a/02	genc 51a/02
ğarar < Ar. 42b/20	ğenc 63b/15
ğarav < Far. 42b/20	gence 51a/02
ğarbarmak 42b/19	gerrā < Ar. 64a/21
ğarpınç 42b/20	gerrāy < Far. 64a/21
ğaşun < Moğ. 43a/01	ğerv < Far. 63b/14
ğavkun 4b/06	ğervāş < Far. 63b/14
ğavr 63b/15	gevşemek 51a/05
ğaydak 43a/02	gez < Far. 50b/08, 64b/01
ğazan 42b/22	gezāl < Far. 63b/15
ğaz ayağı 43a/01	gezek < Far. 50b/10
gebreki < Far. 64a/19	gezlik < Far. 50b/11
gece 53a/01	ğij 43a/08
geç kurūha < Far. 64a/20	ğılcaymak < Moğ. 43a/08
geç kurun 47b/18	ğına 43a/09
gehzen < Far. 64b/02	ğıncı 43a/10
gelincek 50b/21	ğıngsımak < Moğ. 43a/09
gelincek çiçeği 50b/21	ğırnak 43a/07
gem < Far. 50b/22	gicek < Far. 64a/20
gemirdek 51a/01	gicik 53a/02

gil 53a/21

gilici 4a/20

ġinçek < Far. 63b/16

ġine 43a/09

gird bāliş < Far. 64a/21

gird-i yezdī < Far. 64a/23

girdnāme < Far. 64a/21

girift < Far. 64a/22

giriş 53a/08

girneşmek 53a/06

gisemen 5a/01

göcen 51b/02

göl 52a/14

gömdürmek 52a/19

gömmek 52a/19

gömük 52b/02

gömüklük 52b/02

gömlüdürük 52b/03

gömlmek 52a/19

gömürdemek 52a/20

gön 52b/05

gönülenmek 52b/05

gör 6b/14

görk 51b/09

görmek 51b/14

göz 51b/19

gulāle < Far. 64b/01

gulbāng < Far. 64b/01

gulhaça gul < Far. 64b/02

gul-i nāfermān < Far. 64b/02

ġuluv < Far. 63b/15

ġuma 43a/06

ġunc < Far. 63b/15

ġunda < Far. 43a/07

ġunġ 43a/07

ġurra < Far. 43a/04

ġurriniş < Far. 63b/14

gurūhe < Far. 64a/23

ġusun < Moğ. 43a/06

ġuz 43a/01

ġuzz 43a/05

güdik 5a/16

güdmek 51b/03

güdüci 51b/03

güg 52a/05	ḥaçır 34b/18
gügem 52a/10	ḥaftan < Far. 34b/19
gügüm 52a/13	ḥakan 34b/10
gülgü 52a/18	ḥak güy < Far. 62a/14
güllac < Far. 52a/15	ḥākī < Far. 62a/17
gümarlamak 3a/13	ḥakḥ kuşı < Ar. Tr. 34b/08
gümek 52b/01	ḥāl 62a/18
gümrük 52a/23	ḥāl < Far. 62a/13
gümürdenmek 52a/20	ḥalac 34b/20
güne kargar 52b/13	ḥalama 35a/01
günilü 52b/14	ḥālī < Far. 62a/13
günlük 52b/12	Ḥallac 35a/01
gürce 51b/08	ḥak pelek < Far. 34b/13
gürüldü 51b/17	ḥalta < Moğ. 34b/20
gürz 51b/09	ḥām < Far. 62a/19
güz 51b/19	ham ol < Far. Tr. 55b/06
güzarlamak < Far. Tr. 3a/13	ḥan 34b/13
güzel 51b/21	ḥanc < Far. 35a/01
	ḥanca 35a/02
	ḥaral 34b/18
	ḥārā som < Far. 62a/16
	haray 55b/04
H, Ḥ, Ĥ	
ḥʾāb-ı ḥargūş < Far. 62b/07	
ḥacır 34b/18	

harbatan < Moğ. 55b/05

hār-i kāv < Far. 62a/17

hār-i perkāv < Far. 62a/17

hariş < Ar. 34b/08

hariṭa < Ar. 62a/22

harmak 55b/04

harpuşte < Far. 62a/21

har yanı < Far. Tr. 55b/05

harzama 35a/08

hashhane < Far. 62a/23

haşirī < Far. 62a/13

haşa < Ar. 34b/10

hāşe < Far. 62a/17

haşıl 34b/18

hata 34b/17

haṭa 34b/19

hatay 34b/18

haṭṭ-i cām < Far. 62b/03

hatun 34b/10

hav 55b/06

havalanmak < Ar. Tr. 55b/06

hāvend < Far. 62a/21

Hāverān < Far. 62a/20

havlan < Ar. 34b/09

havlān < Far. 62a/15

havūz < Far. 62a/15

hay < Far. 55b/08, 55b/09

haydamak 55b/07

hay hay 55b/08

hay hay öleṅg 55b/10

hay huy 55b/09

hay öleṅg 55b/10

hay tülügüm hay tülüm 55b/09

hāze < Far. 62b/07

hazire < Far. 62a/14

heft evreng < Far. 65a/14

heft hān-ı Rüstem < Far. 65a/13

henc < Far. 62b/06

hencek 62a/21

henek 55b/06

hepi 55b/03

herās < Far. 62a/21

herek 55b/05

herevül 55b/04

herfuman 55b/05

her yangı 58a/02

her yanı 55b/05

heşnehâş < Far. 62b/03

heşt < Far. 62b/01

heştâne < Far. 62b/02

Heştâne < Far. 62b/01

heveslenmak 3a/13

hevîlî < Far. 62a/16

heyhâne < Far. 62b/08

heyzerân < Far. 62b/07

hezâre < Far. 65a/12

hıklavuk 55b/13

hına < Ar. 35a/09

hınalığ < Ar. Tr. 35a/10

hınk < Far. 62b/06

hırıldamak 35a/07

hırıldeşmak 35a/08

hırıldatmağ 35a/08

hırıldatmak 35a/08

hırsız < Ar. Tr. 35a/08

hışıl 35a/09

hıtta < Far. 62b/05

hızan < Far. 35a/09

hılâh < Ar. 65a/15

hilâlî < Ar. Far. 65a/14

hîrmend < Far. 65a/15

hona < Moğ. 55b/13

honı 55b/13

honılamek < Moğ. 55b/12

horan 35a/05

horata 35a/05

horos übügi < Far. Tr. 35a/06

horuldamak 35a/05

hoşlaşmak < Far. 35a/06

hoplamak 55b/10

hoppuş 55b/10

hubulmak < Moğ. 35a/03

huduk 35a/03

hukka < Ar. 62a/14

humsü'l-mübârek < Ar. 62b/05

hun 5b/19

hurmağ 55b/11

hüş < Far. 62a/13

h   be <Ar. 62b/03

h  y < Far. 65a/15

h        55b/11

h        < Moğ. 55b/11

h       55b/12

h         55b/12

h      55b/11

h          < Far. 62a/22

h          < Far. 62a/22

I, 'I

         17a/11

         17a/11

        17a/14

   17a/18

    17a/18

       17a/18

      17a/17

       < Ar. 17a/17

   18a/17

      18a/17

   18b/20

     18b/22

        < Moğ. Tr. 18b/16

         < Moğ. Tr. 18b/16

     19a/03

        19a/03

       19a/04

     19a/04

       19a/03

        18b/13

        < Moğ. 18b/17

        < Moğ. 19a/05

     19a/05

     19a/06

     2b/18

       2b/19

      19a/12

     19a/12

     19a/12

        18b/14

        18b/14

     19a/07

      18b/13

ıltıramak 18b/17

ımğa 19a/17

ımığ 19a/21

ımrağ 19a/17

ınağ 19b/03

ınak 19b/03

ınamlı 19b/04

ınanc 19b/05

ınanmak 19a/22

ındav 19b/10

ınıkmak 19a/23

ınğırانmak 19b/01

ınğırmek 19b/01

ınğışmak 19b/01

ıpar 16b/17

ıpar kuruğı 16b/18

ırcayıtmak < Moğ. Tr.17a/22

ırğanmak 17a/23

ırğat 17b/06

ırğatmak 17a/23

ırğay < Moğ. 17b/06

ırıldamak 42b/17

ırlamak 17b/01

ırmacuk 17b/12

ırmak 17a/20, 17b/13

ıs 18a/02

ısığ 18a/06

ısığ köl 18a/06

ısınmak 17b/20

ısırga 18a/06

ısırgan otı 18a/05

ısırmak 17b/22

ısıtma 18a/05

ısıtmak 17b/20

ıslanmak 17b/21

ıslatmak 17b/22

ıslığ 18a/04

ısmarlama < Far. Tr. 18a/05

ısmarlamak < Far. Tr. 18a/01

ıstı ot 18a/03

ıstık 18a/06

ışığ 18a/15

ışık 18a/15

ıştan 18a/11

‘ışk 63b/12

ışkırık 18a/12

ıtavun < Moğ. 17a/04

ıtgı 18a/16

ızgı 18a/16

İ

ibik 16b/18

ibinmek 16b/17

ibitmek 16b/17

iccen 17a/13

ice < Moğ. Tr. 17a/12

iç 17a/12

iç ağa 17a/12

iç ağırlığı 17a/13

iç oğlan 17a/13

içilmek 17a/11

için ara 17a/16

içirkü 17a/14

içişmek 17a/10

içkerek 17a/14

içkeriki 17a/15

içkerrek 17a/15

içki 17a/16

içkü 17a/15

içkülük 17a/15

içlilik 19a/01

içmek 17a/10, 17a/15

içre 17a/14

içün 17a/16

içürmek 17a/10

ide 2b/13

ide-min 5a/01

ider 6a/02

iderek 17a/18

iderüz 2b/10

idi 17a/18

idi kut 17a/19

idim 6a/04

iding 17a/20, 6a/02

idingiz 17a/20, 6a/03

idingler 6a/03

idiş 17a/19

idü 17a/18

ig 18a/21	igri 18b/05
igde 18b/04	igrice 18b/06
igdic < Far. Tr. 18b/04	igrık 18b/06
igdiş < Far. 18b/04	igrilik 18b/07
igdürmek 18a/19, 18a/20	igrim 18b/07
ige 18a/22	ığir 18a/16
igeci < Moğ. 18a/23, 6b/17	ikeç 6a/07, 18a/22
igek 18b/01	ikele 18b/01
igelemek 18a/20	ikele-miz 18b/01
iger 18a/23	ikelenğiz 18b/01
igerci 18a/23	ikelesi 18b/01
igilmek 18a/18	iken 18b/02, 2b/15, 6a/06, 6b/02
igin 18b/12	ikence 18b/02
igirme 18b/11	ikenin 18b/03
igirmek 18a/19, 18a/20	ikenke 18b/03
iglenmek 18a/21	ikenlikin 18b/03
iglik 18b/07	ikerişmek 18a/20
igme 18b/07	ikev 18b/03
igmek 18a/18	ikevde 6a/15
ign 18b/08	ikevere 18b/04
igne 18b/07	ikevke 18b/03
igretmek 18a/21	ikevle 18b/03, 6a/21

ikevlen 18b/03, 6a/21

ikevlik 18b/04

iki 2b/17

ikide 18b/09

iki abusun 18b/08

iki aycılık 12a/09

iki kardaş kanı 18b/11

iki paykar 18b/08

iki tivelik yolum 18b/09

iki üç nıkāb 18b/08

iki yüzlüg 18b/13, 58b/18

ikilmek 18a/18

ikin 18b/11, 2b/15

ikinc 18b/13

ikinci 6a/16

ikindi 18b/13

ikir 18b/10

ikirer 18b/11

ikirmek 18a/20

ikisi 18b/10

ikişer 18b/10

ikiz 18b/11

ikki 2b/17

ikmek 18a/18

iktürmek 18a/18

il 18b/20, 2b/18

ilbesün < Moğ. 18b/22

ilcigen < Moğ. 19a/01

ilçi 18b/23

ile 19a/12, 5b/23

ilek 18b/21

ileke < Moğ. 18b/21

ilemek 18b/15

ilen 18b/21, 19a/11, 5b/23

iley 18b/22

İl han 19a/01

ilg 19a/07

ilgeri 19a/07

ilgerrek 19a/07

ilgavcı 19a/05

iliklemek 18b/18

iliklenmek 18b/19

ilikleşmek 18b/18

iliş 1l 19a/12

ilişmek 18b/15	imgenmek 19a/14
iliştürmek 18b/15	imgetmek 19a/14
ilk 19a/07	imir 19a/18
illik 19a/09	imiş 19a/20, 6a/10
illik 19a/10	imiş-sin 19a/20
ilmek 19a/11	imiştükçi 6b/04
ilti 18b/23	imiştük-sin 19a/20
iltmek 18b/17	imiştür 19a/20
imcek 19a/16	imizdürmek 19a/13
imdi 19a/16	imizik 19a/19
imdikece 19a/16	imizikli 19a/19
imdike digince 19a/16	imizlik 19a/19
imegen < Moğ. 19a/17	imizmek 19a/13
imel < Moğ. 19a/18	immek 19a/13
imen 19a/16, 6a/08	in 19b/03
imenmek 19a/14	inci 19b/09
imeñg 19a/16, 6a/09	incigirmek 19a/23
imes 19a/15, 6a/08	incik 19b/10
imes bolsa 19a/15	incike 19b/10
imestür 19a/15	incikerek 19b/10
imgek 19a/17	incimek 19a/22
imgekleme 19a/14	incinmek 19a/22

incitmek 19a/22	inġlemek 19b/01
incü 19b/07	inġlik 19b/13
incülük 19b/09	ipek 16b/18
indemek 19a/23	ipkin 16b/19
indetmek 19a/23	iplicek 16b/19
indürmek 19a/20	iplik 16b/19
inelmek 19a/22	ipremek 16b/16
inen 19b/05	iprenmek 16b/16
inenmek 19b/02	ipretmek 16b/17
ineşlemek 19a/21	ir 17b/02
inetmek 19b/02	irdem 17b/04
inevli 19b/06	irdi 17b/04, 6a/02
ingen 19b/13	irdik 6a/05
ini 19b/15	irdim 6a/04
inmek 19a/21	irdinġ 17a/21, 17b/05, 6a/02
intizarıda <Ar. Tr. 6b/10	irdinġiz 17b/05, 6a/03
intizarında <Ar. Tr. 6b/10	irdinġler 6a/03
inük 19b/14	irdük 6a/05
inġ 19b/11	irdürk 17b/04
inġek 19b/12	iren 17b/02
inġildemek 19b/01	irenlik 17b/03
inġildü 19b/14	irg < Far. 17b/07

irik 17b/16	irkilmek 17b/01
irikik 17b/16	irkin 17b/11, 2b/15, 6a/06
iriklik 17b/16	irkinek < Moğ. 17b/11
irikmek 17b/01	irkişte 17b/10
irikrek 17b/16	irkmek 17b/01
irilmek 17a/22, 3a/18	irlik 17b/12
irimek 17a/21, 3a/18	irmağ 3b/10
iring 17b/17	irmegey 17a/21
iriş 17b/15	irmek 17a/20, 3b/10
irişmek 17a/23	irmen 17b/13, 6a/09
iriştürmek 17b/01	irmeñg 17b/14, 6a/09
irk 17b/07	irmes 17b/13, 6a/08
irke 17b/11	irmesey 17a/21
irkec 17b/07	irmes irkin 17b/13
irkeç 6a/07	irmesün 17a/21
irkek 17b/09	irmiş 17b/14, 6a/10
irken 17b/09, 2b/15, 6a/06, 6b/02	irn 17b/14
irkene < Moğ. 7b/11	irse 17b/05, 6a/10
irkenike 17b/10	irsek 6a/13
irkenin 17b/10	irsem 6a/13
irkenke 17b/10	irseng 17b/06, 6a/11
irkenlikin 17b/10	irsengiz 17b/06, 6a/12

ir taṅg 17b/03	işleşmak 17b/21
irte 17b/03	ismek 17b/19
irteki 17b/03	isnemek 18a/01
irür 17a/21, 17b/14, 6a/08	isnetmek 18a/01
irürde 17b/15	ispir < Far. 18a/03
irür-sin 17b/16	istelmek 17b/20
is 18a/02	istemek 17b/19
ise 18a/02, 6a/10	ister 4a/13
isek 6a/13	isteşmek 17b/20
isem 18a/02, 6a/13	istetmek 17b/20
isen 18a/05	isteydür 4a/15
iseṅg 18a/02, 6a/11	istürmek 17b/19
iseṅgiz 18a/02, 6a/12	iş 18a/10
isirgemek 17b/22	işenmek 18a/08
isirkirmek 17b/23	iş küc 18a/14
iskele 18a/03	iş kor 18a/13
iskemle 18a/04	işigey < Moğ. 18a/15
iski 18a/04	işik 18a/15
iskilmek 17b/23	işilmek 18a/07
iskirmek 17b/23	işin 18a/15
islemek 17b/21	işitilmek 18a/10
islemek 17b/21	işitmek 18a/09

işittürmek 18a/09	itelgü < Moğ. 17a/04
işkilik 18a/13	it balığı 17a/04
işkin 18a/14	it barak 17a/05
işlek 18a/14	it bonçuğı 17a/06
işlemek 18a/09	it burnı 17a/06
işlenmek 18a/09	it dirseği 17a/07
işletmek 18a/09	it ĥiyāri 17a/07
işmek 18a/07	it kanat 17a/08
işnedürmek 18a/08	it sinġeki 17a/08
işnemek 18a/08	it üzümi 17a/03
işnetmek 18a/08	itgü 17a/08
işte 18a/12	itigi 17a/10
iştek 18a/11	itik 17a/09
işterek < Far. 18a/11	itilmek 16b/21
it 17a/03	itişmek 16b/22
ite başlamak 16b/23	ititmek 17a/01
ite kirişmek 16b/23	itke-biz 2b/10
ite-min 5a/01, 5a/02	itken 2b/06
ite salmak 16b/23	itkey 2b/06
itek 17a/03	itkürmek 17a/01
itekleme 17a/02	itmak 2a/22
iteklenmek 17a/02	itmek 16b/20, 17a/09

itmes-min 5a/04

ittürmek 16b/22

itürmek 17a/01

iv 19b/17

ivde idim 6a/04

ivde iding 6a/03

ivde idingiz 6a/04

ivde idük 6a/05

ivdürmek 19b/16

ivmek 19b/16

ivrül 19b/17

ivrülmek 19b/15

ivrüşmek 19b/16

ivürmek 19b/15

iye 12a/05

iyelenmek 19b/17

iyelmek 19b/17

iylegen 4b/03

iyleyen 4b/03

iz 17b/18

izāre 61a/09

izilmek 17b/17

izlemek 17b/17

izleşmek 17b/18

izletmek 17b/18

izmek 17b/17

J

jende <Far. 63a/04

K, K

kaan 43a/20

kab 43b/02

kaba 43b/02

kabaça < Ar. 43b/03

kaba kaba yimek 43b/08

kaba kulağ 43b/07

kaba kuşluk 43b/07

kabak 43b/04

kabak bağlamak 43b/06

kabal 43b/09

kabalmak 43a/23

kabamak 43a/22

kaban < Moğ. 43b/09

ķabarcuķ 43b/04	ķacarcı < Moğ. 44a/09
ķabarmak 43a/23	ķacır < Moğ. 44a/10
ķabartmak 43a/23	ķaç 44a/07
ķabçak 43b/11	ķaçağ 44a/08
ķabçuķ 43b/18	ķaçağcı 44a/08
ķabçur < Moğ. 43b/17	ķaçan 44a/08
ķabçurma 43b/17	ķaçanğaca 44a/09
ķab ķacak 43b/19	ķaçanğa tigrü 44a/09
ķabķarmak 43b/01	ķaçgun 44a/09
ķablamak 43b/01	ķaçğuncı 44a/10
ķablu baķa 43b/20	ķaçın 44a/12
ķabran 43b/03	ķaçmağ 44a/07
ķabsamak 43a/23	ķaçmak 3b/04, 44a/07
ķabtal 43b/10	ķaçı 44a/10
ķabtan < Far. 43b/10	ķaçurmak 3b/04, 44a/07
ķabturgay < Moğ. 43b/18	ķadağ 44a/14
ķabu < Moğ. 43b/20	ķadağan < Moğ. Tr. 44a/15
ķabuğ 43b/22	ķadağlığ < Moğ. Tr. 44a/14
ķabuķ 43b/21	ķadak < Moğ. Tr. 44a/14
ķabuzag 43b/21	ķadamağ < Moğ. 44a/13
ķāc < Far. 64a/08	ķadamak < Moğ. 44a/13
ķacar < Moğ. 44a/08	ķadana 44a/14

ḳādir endāz < Far. 64a/01	ḳakṣak 45b/23
ḳadırğa 44a/14	ḳakṣal 45b/23
ḳadr <Ar. 64a/04	ḳakṣalmak 45b/19
ḳadr emrūd < Far. 64a/11	ḳakturmak 45b/19
ḳafasa < Far. 64a/06	kal < Far. 50b/18
ḳafçur 45b/18	kala < Far. 50b/18
ḳağanak 45b/17	ḳalağay < Far. 46a/04
ḳak 45b/21	ḳalalmak 46a/03
ḳakalağan 45b/22	ḳalamak 46a/02
ḳakalamak 45b/20	ḳalandas 46a/09
ḳakaş 45b/21	ḳalatmak 46a/02
ḳakığanlıg 46a/01	ḳaldurarak 46a/07
ḳakılcam 45b/23	ḳaldurmak 46a/03
ḳakılmak 45b/19	ḳalın 46a/10
ḳakımek 45b/20	ḳalınlıg 46a/11
ḳakırdağ 45b/22	ḳalınmak 46a/02
ḳakırma 45b/22	ḳalınmas 3a/19
ḳakırmak 45b/20	ḳalış 46a/10
ḳakış 46a/01	ḳalışmak 46a/02
ḳakışmak 45b/18	ḳalkān 46a/07
ḳakımac 46a/01	ḳalkımak 46a/03
ḳakmak 45b/18	ḳalkıtmak 46a/03

ķalkızmak 46a/03	ķamuk 46a/14
ķallukan 46a/07	ķan 46a/16
ķalmak 46a/01, 46a/08	ķān 51a/02
ķalmakı 46a/08	ķanamak 46a/15
ķalmas 3a/19	ķanat 46a/16
ķalmaş < Ar. 46a/07	ķanatlanmak 46a/15
ķalmıř 46a/09	ķanatmak 46a/15
ķalpaĝ 46a/05	ķanbıl otı 46a/18
ķalpak 46a/05	ķancık 46a/19
ķaltaban < Far. 46a/06	ķancuĝa < Moĝ. 46a/18
ķaltaĝ 46a/06	ķanda 46a/19
ķaltaĝay 46a/06	ķandaĝay < Moĝ. 46a/20
ķaltaĝaylıĝ 46a/06	ķandaya dek 46a/20
ķaltaķ 46a/06	ķandın 46a/19
ķam 46a/13	ķandur 46a/20
ķamařmak 46a/12	ķandurmak 46a/14
ķamařturmak 46a/12	ķanĝa 46a/21
ķamçı 46a/13	ķanĝal duruk 46a/21
ķamĝak 46a/13	ķanĝlı 46a/22
ķamıřlıĝ 46a/14	ķanĝsar < Moĝ. 46b/01
ķamlamak 46a/12	ķanı 3b/09, 46b/02
ķamlamıřı 46a/13	ķanı tolĝan 46b/02

kanık 46b/02	kapu 43b/21
kanıkmek 46a/15	kapu ögcesi 43b/21
kanıkturmak 46a/16	kar 44a/21
kankarav < Moğ. 46a/22	kara 44a/22, 45a/22
kankı 46a/22	kara ağac 44b/01
kanklı 46a/22	kara ağıg 44b/01
kanlıg 46b/01	Qara bağ 44b/03
kanmak 46a/14	kara baş 44b/02
kaşa kaşa yimek 43b/09	karabına 44b/03
kaşağan 43b/04	kara batağ 44b/02
kaşak 43b/06	kara boğaz 44b/04
kaşamak 43a/22	karaca 44b/08, 45a/06
kaşa 43b/10	kara çirik 44b/09
kaşanmak 43b/02	kara çörek otı 44b/08
kaşdurmak 43a/22	kaşaçu 44b/08
kaşılmak 43a/21	kara düzen 44b/13
kaşımak 43a/21	kara günlük 44b/23
kaş kara 43b/19	kaşağ 44b/15
kaşlama 43b/20	kaşağul 44b/15
kaşlan 43b/19	Qarağan 44b/09
kaşmak 43a/20	Qara kaşpak 44b/16
kaşturğay 43b/11	kara kaş 44b/16

ķara ķat 44b/16	ķararmak 44a/16
ķara ķaytaĝ 44b/22	ķarartmak 44a/16
ķara ķaytak 44b/22	ķara sonķur 44b/14
ķarakķı 44b/15	ķara su 44b/14
ķara ķır 44b/20	ķara şanba 44b/15
ķara ķırım 44b/21	ķaraŝmak < Moĝ. Tr. 44a/15
ķara ķöl 44b/22	ķara tal 44b/05
ķara ķulaĝ 44b/18	ķara tamĝa 44b/07
ķara ķum 44b/20	ķara tavuk 44b/05
ķara ķurut 44b/17	ķara tayaķ 44b/05
ķara ķuŝ 44b/17	ķaratĝu < Moĝ. Tr. 44b/06
ķaralamak 44a/15	ķara ton 44b/07
ķaralatĝu 44b/23	ķaravul < Moĝ. 45a/02
ķaralmak < Moĝ. Tr. 45b/14	ķaravunas 45a/02
ķaramaĝ < Moĝ. 44a/15	ķara yaĝız 57a/10
ķaramak < Moĝ. 44a/15	ķara yiligi 45a/04
ķaramtul 45a/01	ķara yimiş 45a/03
ķaramuk 45a/01	ķara yonca 45a/03
ķaran 45a/19	ķarbıl cıbanı 45a/04
ķaraŋĝu 45a/02	ķarķa 45a/06
ķarar < Ar. 44b/13	ķarķan 45a/05
ķararmaĝ 44a/16	ķarķıĝay < Moĝ. 2b/03, 45a/07

ķardař 45a/07	ķarıtmaķ 44a/18
ķardař ķanı 45a/07	ķarkāřa 45a/14
ķāren <Far. 64a/02	ķarkavul 2b/03
ķarġa 45a/12	ķarkıra < Moġ. 45a/14
ķarġa bŭken 45a/12	ķarlankuċ 45a/15
ķarġa dŭlġi 45a/13	ķarlġ 45a/16
ķarġamaġ 44a/16	ķarlugac 45a/15
ķarġamaķ 44a/16	ķarluvac 45a/15
ķarġıř 45a/14	ķarmaķ 44a/20, 45a/18
ķarġ < Far. 64a/13	ķarmamaķ 44a/17
ķarı 45a/22	ķarmařmaķ 44a/17
ķarıķmaķ 44a/19	ķarmařturmaķ 44a/18
ķarılamaķ 44a/19	ķarmatmaķ 44a/17
ķarılatmaġ 44a/19	ķarn 45a/19
ķarılatmaķ 44a/19	ķarnı yaruk 45a/19
ķarılıġ 45a/23	ķarr 44a/21
ķarımaķ 44a/18	ķars 45a/08
ķarın 45a/23	ķarř 45a/12
ķarınċġa 45a/23	ķarsaķ 45a/08
ķarındař 45a/23	ķarsmaķ 44a/20
ķarıřlamaķ 44a/18	ķarřı < Moġ. Tr. 45a/10
ķarıřlatmaķ 44a/19	ķarřu 45a/12

ķart 45a/04	ķařılmak 45b/13
ķartal 45a/05	ķařımak 45b/13
ķartmak 45a/05	ķařıtmak 45b/13
ķartuk 45a/05	ķařka 45b/16
ķaru 45a/20	ķařka aşıtacı 45b/17
ķaruca 45a/21	ķařkaldag 45b/15
ķārūra < Far. 64a/03	ķařmar 45b/17
ķasaķcı 45b/11	ķat 44a/01
ķasıg 45b/12	ķataĝan 44a/02
ķasık 45b/12	katavul 50a/20
ķasırĝa 45b/11	ķat ķat 44a/02
ķasmak 45b/11	ķatiĝ 44a/05
ķasmaķlamak 45b/10	ķatiĝ közlük 44a/05
ķasnak 45b/11	ķatık 44a/05
ķasnı 45b/12	ķatıklaşmak 43b/23
ķař 2b/18, 45b/13, 45b/14	ķatılıř 44a/05
ķařaĝu 45b/14	ķatılmak 43b/23
ķařanmak 45b/13	ķatınc 44a/06
ķařanĝ 45b/15	ķatıř 44a/05
ķařav 45b/15	ķatıřmak 43b/22
ķařavuc 45b/15	ķatıtmak 43b/22
ķařı 2b/18	ķatķak 44a/03

katla 44a/03	kavşak 46b/06
katlanmak 43b/23	kavşamak 46b/05
katlav 44a/03	kavşanmak 46b/05
katmak 43b/22	kavucı 46b/08
katmar 44a/04	kavuk 46b/13
katnamak 44a/01	kavulmak 46b/04
katnaşık 44a/04	kavur 46b/08
katramak 44a/01	kavurcak 46b/09
kav 46b/05	kavurçağcı 46b/10
kāv < Far. 64a/08	kavurdağ 46b/10
kavak < Far. 46b/05	kavurdağ 46b/10
kavak ağacı 46b/06	kavurmac 46b/11
kavdurmak 46b/03	kavurmak 46b/04
kāvende < Far. 64a/09	kavursı 46b/11
kavgun 46b/06	kavursun 46b/11
kāvkāv < Far. 64a/09	kavuşmak 46b/04
kavlamak 46b/03	kavuşturmak 46b/04
kavlamak < Far. Tr. 51a/06	kavut 46b/07
kavluc 46b/07	kavuz 46b/12
kavluk 46b/07	kavuzğa 46b/12
kavmak 46b/03	kay < Moğ. 46b/17
kāvrān kıran < Far. Tr. 50b/04	kaya 46b/18

ķayalıĝ 46b/19

kāyāk < Far. 64a/09

ķayan < Moĝ. 46b/19

ķayandin 46b/20

ķayanı 46b/20

ķayaş 46b/19

ķay bir 46b/20

ķaycı 50a/17

ķayda 46b/21

ķaydın 46b/21

ķaydu 46b/21

ķayfanmak < Moĝ. 46b/16

ķayĝanak 47a/01

ķayĝu 46b/23

ķayĝuluk kuş 47a/01

ķayĝurmak 46b/15

ķayı 47a/04

ķayın 47a/05

ķayırmak 46b/17

ķayış 47a/05

ķayku 46b/23

ķaymak 47a/01

ķayn 47a/03

ķaynak 47a/02

ķaynamak 46b/16

ķaynaşlık 47a/01

ķaynavuk 47a/03

ķaypanmak < Moĝ. 46b/14

ķayrak < Moĝ. 46b/22

ķayrı 46b/22

ķayrıcı 46b/23

ķayrılacak 46b/15

ķayrılmak 46b/15

ķayrıtay < Moĝ. 46b/22

ķayru 46b/22

ķaysı 46b/23

ķaytaĝ 46b/21

ķaytak 46b/21

ķaytarmak 46b/14

ķaytışmak 46b/14

ķaytmak 46b/14

ķayu 47a/03

ķayuk 47a/03

ķazaĝ 45b/02

ķazağuc 45b/02	kebüter dem < Far. 64a/09
ķazak 45b/02	kebze 50a/19
ķazalağ 45b/04	kebzeci 50a/19
ķazalak 45b/03	kecek < Far. 50a/20, 64a/11
ķazan 45b/04	keckül < Far. 64a/11
ķazanc 45b/06	keççe 50a/20
ķazan çayı 45b/06	keçit 53a/02
kāzay < Far. 64a/08	keci 50a/21
ķazdurmak 45b/01	kedik 50a/21
ķazğan 45b/07	kedük 50a/21
ķazğanc 45b/06	kegirdek 50b/17
ķazğanmak 45b/02	kekez 50b/16
ķazılmak 45b/01	kekiz 50b/16
ķazınu 45b/09	keklik 50b/16
ķazışmak 45b/01	keklik azmak 50b/17
ķazma 45b/08	keklik otı 50b/17
ķazmak 45b/01	keler < Far. 50b/18
ķazu 45b/08	ķellāş < Far. 64a/07
ķazuķ 45b/08	kelmedin 3b/12
ķāzūrāt < Far. Ar. 64a/04	kelte < Far. 50b/19
kebe 50a/20	kelte keles 50b/20
kebermek 50a/19	kemere 50b/22

kemhā < Far. 64a/16

kempir < Far. 50b/22

kemşik 50b/23

ken 51a/02

kenb 64a/17

kendir 51a/03

kendü 51a/03

keneb < Far. 64a/18

kene otı 51a/05

kenges 51a/05

keni 3b/09

kens 51a/05

kepenek < Far. 50a/19

ķerābe < Far. 64a/05

kereç < Far. 50a/23

kerefke 50b/01

kere it 50a/22

kerek < Far. 50b/01

kereke < Ar. 50b/07

keremid 50b/03

kereste < Far. 50a/23

kerevid 50b/03

kerge 50b/02

kerī < Far. 64a/14

kerkev 50b/03

kerki 50b/08

kermek 50a/22

kernemek 50a/21

kerneşmek 50a/21

ķerrābe < Far. 64a/05

kerr u ferr < Far. 64a/13

kersen < Far. 50b/01

kersi 50a/23

kesdane 50b/12

keser 50b/12

kesme 50b/14

kesmik 50b/12

kestane 50b/12

keş < Far. 64a/14

keşir < Far. 50b/15

ketek < Far. 50a/20

ketūn < Far. 64a/10

keveni 51a/08

keveze 51a/07

keviş 51a/07	kıcışmağ 49a/09
kevrek 51a/06	kıcışmak 49a/09
kevşek 51a/07	kıçkırışmak 49a/11
kevürke < Moğ. 51a/06	kıçkırık 49a/12
kevzen 51a/07	kıçkırış 49a/12
keybür < Far. 51a/08	kıçkırışmağ 49a/11
keyilmek 51a/08	kıçkırmak 49a/11
keyin 51a/09	kıf < Far. 50a/04
keyli < Ar. 51a/09	kıjıldamak 49b/12
keymek 51a/08	kık 50a/04
keymür < Far. 51a/09	kıl 50a/05
keyn 51a/09	kıla gör 6b/14
keynce 51a/10	kılan 4b/02
kez 50b/08	kılav 50a/06
kezk < Far. 64a/13	kılavlamak 50a/05
kılığkılış 3b/21	kılçığ 50a/07
kılmağ 2b/23	kıldıla 6b/10
kıcı 49a/12	kılğan 4b/02
kıcığ 49a/13	kılğıl 4b/14
kıcığlamak 49a/10	kılığ 50a/09
kıcırdamağ 49a/11	kılılmak 50a/05
kıcış 49a/13	kılınmak 50a/05

kılış 50a/08	kınlamak 50a/11
kılışmak 50a/04	kıp kırmızı 49a/09
kıl kay 2b/23	kıpmak 49a/08
kıl kuyruk 50a/08	kır 49a/19
kıllık 50a/08	kırağ 49a/21
kılmak 50a/04	kırağı 49a/21
kılmas 5a/04	kırak 49a/21
kıltık 50a/07	kıran < Ar. 49a/21
kımac 50a/09	kırav 49a/21, 49a/22
kımağ 49b/08	kırçıldeşmak 49a/18
kımız 50a/10	kırçıldatmak 49a/17
kımşanmak 50a/09	kırdurmak 49a/15
kın 50a/11	kır kıl 49b/05
kına 50a/18	kır kır 49b/04
kınalmak 50a/11	kır tikin 49b/01
kınamak 50a/10	kırğıc 49b/02
kıncı 50a/13	kırğız < Moğ. 49b/02
kındıra < Ar. 50a/13	kırğu 49b/02
kındırğa 50a/13	kırığ < Moğ. 49b/08
kındırmak 50a/11	kırık < Moğ. 49b/08
kın ağacı 50a/12	kırıklamak 49a/19
kınık < Moğ. 50a/14	kırıkturmak 49a/17

kırılmak 49a/14, 49a/17	kıska 50a/02
kırım 49b/09	kışkanmak 50a/01
kırk 49b/03	kışkarmak 49b/23
kırkavul 49b/01	kışkinc 50a/01
kırk ayağ 49b/04	kısmak 49b/22
kırklığ 49b/04	kısrak 50a/01
kırkmak 49a/16	kıstalmak 49b/23
kırılağan çıbanı 49b/06	kıstamak 49b/22
kırlamak 49a/17	kıstanmak 49b/23
kırmaça 49b/06	kıstatmak 49b/23
kırmak 49a/14	kış 50a/03
kırmız 49b/07	kışık 50a/03
kırnak 49b/08	kışlak 50a/03
kırpık 49a/22	kışlamak 50a/02
kırpılmak 49a/16	kışlamış 50a/03
kırpındı 49a/23	kıvrak 50a/15
kırpmak 49a/15	kıvramak 50a/15
kırtlış 49a/23	kıvranmak 50a/15
kısac 50a/01	kıvrım 50a/15
kısıık 50a/02	kıya 50a/16
kısılmak 49b/22	kıyağ 50a/17
kısır 50a/02	kıyak 50a/17

kıyat 50a/16	kızıl altun 49b/17
kıy1 50a/17	kızıl ayağ 49b/17
kıyık 50a/18	kızıl bilge 49b/19
kıyım 50a/18	kızıl kaṭīfa 49b/21
kıyım kıyım 50a/18	kızıl palçığ 49b/19
kıyışık 50a/17	kızıl tal 49b/19
kıyma 50a/17	kızıl tüglü 49b/20
kıymac 50a/17	kızıl yumura 49b/21
kıymak 50a/16	kızımtul 49b/21
kız 49b/12	kızınmak 49b/10, 49b/11, 49b/12
kızalağ 49b/13	kızışmak 49b/10, 49b/11
kızamuk 49b/13	kızıtmak 49b/11
kızarmağ 49b/10	kızlığ 49b/15
kız kardaş 49b/14	kibi 52b/19
kız kuş1 49b/14	kibrīt < Far. 64a/09
kız oğlan 49b/13	kic 52b/23
kızgın 49b/13	kiceki 6a/20
kızıkmak 49b/11	kicge 53a/01
kızıl 49b/16	kiciş 53a/02
kızılca 49b/20	kicitken 53a/02
kızıl ala 49b/16	kiç < Far. 52b/23
kızıl alma 49b/17	kiçe 53a/01

kiçik 53a/02	kiledür irdi 4a/12
kiç ķurun 52b/23	kiledürgen 4a/10, 5b/11
kiçi buynuzı 53a/03	kilgen 3a/08
kiçik 53a/02	kilgey 4a/17
kiçik yaşlıg 56b/22	kilgil 6b/09
kiçilmek 52b/22	kilgü 5a/19
kicim < Far. 53a/03	kilgüçi 4a/20
kiçmek 52b/22	kilgüm 5a/18
kiçürmek 52b/22	kilgümdür 5a/18
kiderek 53a/04, 5a/07	kilgümüzdür 5a/19
kidikse 4a/17	kilgüng 5a/20
kidsem 5b/12	kilgüngdür 5a/20
kifte < Far. 53a/18	kilgüngiz 5a/22
kigirdek 53a/19	kilgüngizdür 5a/22
kigirme 53a/19	kilgüsi 5a/23
kigirmek 53a/19	kilgüsüdür 5a/23
kih < Far. 64a/19	kilgüsilerdür 5b/02
kikiz 53a/19	kilin 53a/22
kiksin 53a/13	kilisi 5a/23
kil 53a/21, 6b/09	kiliş 53a/22
kildük 4a/05	kilmedi 4b/23
kiledür 4a/14	kilmegim 3b/07

kilmek 3b/12, 53a/20

kilmemek 4b/22

kilmesi 3b/12

kilmeydür 4b/23

kilsün 4a/17

kiltürmek 53a/20

kiltürülmek 53a/20

kiltürütmek 53a/20

kilür irdi 4a/12

kilürgen 4a/09

kim 53a/22, 6a/01

kime 53a/23

kimerse 53a/23

kim urdı 6a/01

kimse 53a/14

kimsen 53a/23

kimsene 53a/23

kimuht < Far. 64a/19

kimür 53a/23

kind 53b/02

kindik 53b/02

kine 53b/03

kiñg 53b/03

kiñgelmek 53b/01

kiñgeltmek 53b/01

kiñgeş 53b/02

kiñgiş 53b/03

kiñgişmek 53b/01

kiñgiştürmek 53b/01

kint 53b/02

kip < Far. 52b/18

kipleşmek < Far. Tr. 52b/18

kipri 52b/18

kipri tikin 52b/19

kir 53a/06

kirāmend < Far. 64a/12

kirec 53a/07

kirek 4b/19, 53a/06

kireklik 53a/06

kiriş 53a/08

kirişmek 53a/05

kirgüzmek 53a/05

kirlenmek 53a/05

kirmek 53a/05

kirpic 53a/07	kit 2b/20
kirpik 53a/07	kitābe < Ar. 64a/10
kirşen 53a/07	kitedür 2b/22
kirtek 53a/07	kiter 2b/21
ķirvān < Far. 64a/07	kiterilmek 52b/20
kiryās < Far. 64a/14	kitermek 52b/20
kise-min 53a/13	kitertmek 52b/20
kisegen 4a/22	kitgeli 5a/10
kisek 53a/13	kitgil 4b/14
kisemen 5a/01	kitğalı 5a/10
kisilmek 53a/12	kitip 4a/06
kisim 53a/15	kitmağ 2b/21
kiskületmek 53a/13	kitmağ için 5b/22
kismek 53a/12	kitmek 2b/21, 52b/20
kismen 5a/01	kitmen 52b/21
kistürmek 53a/12	kitmengā 5b/22
kisük 53a/15	kitsak 5b/04
kiş 53a/16	kitsek 5b/04
kişen 53a/17	kitseler 5b/02
kişi 53a/17	kitsem 5b/03
kişi kara 53a/18	kitseng 5b/04
kişnemek 53a/15	kitsengiz 5b/05

kitti 3b/23	kizekçi 53a/11
kittiler 3b/23	kiz tuvurluğ 53a/12
kittim 4a/04	kizişmek 53a/09
kittiṅ 4a/01	kizlemek 53a/09
kittiṅiz 4a/03	kizlenmek 53a/10
kittiṅler 4a/03	kizleşmek 53a/10
kittük 4a/05	kizletmek 53a/10
kitürmek 52b/21	kizmek 53a/09
kitürtmek 52b/21	ķoba < Moğ. 47a/07
kitürülmek 52b/21	ķoba kuşluğ 47a/08
kive 53b/04	ķobağ 47a/07
kivürmek 53b/03	ķobak 47a/07
kiygülük 5a/14	ķobga < Moğ. 47a/09
kiyik 53b/05	ķobsamak 47a/06
kiyim 53b/05	ķobuz 47a/10
kiyin 53b/05	ķoca 47a/17
kiyir 53b/05	ķoca yemişi 47a/18
kiysi 53b/05	ķocgar 47a/17
kiyünüklemişi 53b/06	ķoçı 47a/18
kiz 53a/10	ķoğ 48a/11
kizdürmek 53a/09	ķoğı 48a/11
kizek 53a/11	ķoğlama 48a/11

kohküb < Far. 64a/19

koḥu 47a/19

kol 48a/14

kolansa < Moğ. 48a/18

kolavuz 48a/18

kolay 48a/19

kolay dur-min 48a/20

kolay-min 48a/20

kolbağ 48a/22

kolcak 48a/22

kolçır 48a/23

koldamak 48a/12

koldanmak 48a/12

koldaş 48a/23

koldatmak 48a/12

kolğuna 48a/23

kolmak 48a/12

koltuğ 48a/22

koltuk 48a/22

kolturmac 48a/22

komak 48b/17

komalağ < Moğ. 48b/03

komalak < Moğ. 48b/03

komarılmağ 48b/02

komarmak 48b/02

komsı < Ar. 48b/04

konağ 48b/09

konak 48b/09

konalgā 48b/10

konam 48b/10

konaş 48b/07

konaşık 48b/07

kondağ 48b/11

kondak 48b/11

kondurmak 48b/06

konğak 48b/15

konğgarılmağ < Moğ. Tr. 48b/06

konğgarmak < Moğ. 48b/06

konğrat 48b/14

konğguz 48b/15

konğrat 48b/14

konğsı 48b/16

konğur öleñg 48b/14

konkarmak 3a/22

konmak 48b/05	korunmak 47b/03
konuş 48b/16	koş 48a/02
konuşmağ 48b/05	koşa 48a/09
konuşmak 48b/05	koşant 48a/04
koparmak 47a/06	koşlamak 48a/02
kopmak 47a/06	koşmak 47b/23
kopuska 47a/10	koşnı 48a/08
kor 47b/04, 48b/17	koşuğ 48a/07
koriya < Moğ. 47b/18	koşukluğ 48a/07
korķ 47b/11	koşulmak 48a/01
korķağ 47b/11	koşun < Moğ. 48a/08
korķak 47b/11	koşuşmak 48a/01
korķmak 47b/01	kotavul 51a/19
korķu 2b/04, 47b/11	ķotlanmak 47a/12
korķunc 47b/12	ķotur 47a/14
korķunculuķ 47b/12	ķotur botur 47a/15
korķuş 47b/11	kovak 48b/18
korķuşmak 47b/02	kovan 48b/18
korķutmak 47b/01	kovank 48b/19
ķorp 47b/06	kovtal 51a/19
ķoruğ 47b/15	ķoy 48b/21
ķoruk 47b/15	ķoyan 48b/23

ķoyanġu < Far. 48b/23

ķoyanġ < Far. 48b/23

ķoyķı 48b/23

ķoydur 4a/15

ķoy ķuķı 49a/05

ķoyı 49a/08

ķoymak 48b/19

ķoyın 49a/06

ķoyuk 49a/06

ķoyulmak 48b/20

ķoyun 49a/07

ķoyun ķozi 49a/07

ķoz < Far. 47b/20

ķozalan 47b/20

ķozġalan 2b/03, 47b/21

ķozġalıķ 47b/21

ķozġalıķmak 47b/19

ķozġalmak 47b/19

ķozġatmak 47b/19

ķoġcin 51a/11

ķoġcük 51a/11

ķoġcün 51a/11

ķoġe < Moġ. 51a/16

ķoġek 51a/12

ķoġek sarıġ 51a/13

ķoġelek 51a/13

ķoġenek < Moġ. 51a/15

ķoġün < Moġ. 51a/16

ķoġ 51a/22

ķoġ eri 51b/01

ķoġmek 51a/21

ķoġmen 51b/02

ķoġermek 52a/03

ķoġertmek 52a/03

ķoġeyin 52a/08

ķoġ 52a/05

ķoġ boz 52a/08

ķoġel < Moġ. 52a/10

ķoġelteķ 52a/10

ķoġen < Moġ. 52a/11

ķoġgine 52a/09

ķoġ gömek 52a/10

ķoġ ķarġa 52a/09

ķoġrek 52a/09

kökremek 52a/04	köprek 51a/12
kökreşmek 52a/04	köprük 51a/12
kökşün 52a/09	köpük 51a/15
kökümtül 52a/13	köpük taşı 51a/16
köküs 52a/12	köpülmek 51a/10
köl 52a/14	köpürmek 51a/10
kölege 52a/16	köpürtmek 51a/10
köm kök 52b/01	körgüzmek 3b/06
kömür 52b/02	körke bay 51b/12
köndelen < Moğ. 52b/09	körkeymek 51b/05
köni 52b/13	körklük 51b/13
könilü 52b/14	körküz 51b/13
könglek 52b/11	körküzmek 51b/04
könglekçe 52b/12	körmek 3b/06, 51b/04
köngül dönmek 36a/10, 52b/05	körpe 51b/08
köngül kalış 46a/10, 52b/12	körsetmek 3b/06, 51b/04
köp 51a/11	körük 51b/16
köpçek 51a/11	körüklenmek 51b/05
köpeci 51a/17	körünmek 3a/17, 51b/04
köpelek 51a/13	körüng 4b/16
köp yağı 51a/18	körüngler 4b/16
köpi 51a/18	körüngüz 4b/16

körüşlük 51b/16	közel 51b/21
körüşmek 51b/05	közeme 51b/23
kösem 52a/02	közetmek 51b/18
kötebek 52a/01	köz dutmağ 51b/18
köstek 52a/02	közü 2b/18, 51b/21
köstermek 52a/01	közgüsi 2b/19
köşek 52a/02	közi 2b/18
köşelek 52a/02	közlemek 51b/18
köşkün < Moğ. 52a/09	közleşmek 51b/18
kötel 51a/19	közlük 51b/21
kötermek 51a/19	közünğ 6b/08, 51b/23
köti 51a/20	közünğtünğ 6b/08
kötrün 51b/08	közünğüz 5b/15
kötürüm 51a/20	ku 48b/17
kövürke 51a/06	kubala 47a/09
köyev 52b/16	kubur 47a/09
köyev otı 52b/16	kuburcuğ 47a/09
köymek 52b/15	kucak 47a/17
köymenmek 52b/15	kucmak 47a/16
köynek 52b/17	kucuşmak 47a/16
köyük 52b/17	kucuşturmak 47a/16
köz 2b/18, 51b/19	kuda < Moğ. 47a/19

ķuduk 47a/20	ķulluk 48b/01
ķuduman 47a/21	ķulmař < Ar. 48b/01
ķudurmak 47a/19	ķul'und < Far. 64a/16
kũf < Far. 64a/18	ķum 48b/02
kũhe < Far. 64a/18	ķuma 48b/02
kũk 52a/05	ķumal 48b/04
kũkan 52a/11	ķumargā < Moğ. 48b/03
ķul 48a/14	ķumargal 48b/03
ķulāle < Far. 64a/15	ķum balıgı 48b/03
ķulac 48a/16	ķumbul < Ar. 48b/03
ķulağ 48a/16	ķumlağ 48b/04
ķulağcı 48a/17	ķumlak 48b/04
ķulağ durmak 48a/13	ķumursga 48b/04
ķulağ dutmak 48a/17	ķun 8b/22
ķulağlanmak 48a/13	ķunacın < Moğ. 48b/06
ķulaklaşmak 48a/13	ķunāfa 64a/17
ķulan 48a/18	ķunan < Moğ. 48b/10
ķulan ķuyruğı 48a/18	ķunbul < Ar. 48b/11
ķulavuz 48a/18	ķunda < Far. 48b/13
ķulavuzluk 48a/19	ķunduz 48b/12
ķulb < Ar. 48a/21	ķunduz kırı 48b/12
ķulbe < Far. 64a/15	ķunğur 48b/13

ķur 47b/04	ķursag 47b/10
ķur < Far. 64a/12	ķursak 47b/10
ķuraglig 44b/15	ķurşak 47b/10
ķurak 47b/06	ķurşalmak 47a/23
ķuran 47b/06	ķurşamak 47a/23
ķurbuz < Far. 64a/12	ķurşanmak 47b/01
ķurbaĝa 47b/06	ķurşatmak 47a/23
ķurban 47b/07	ķurt 47b/07
ķurcuķ 47b/08	ķurt baĝrı 47b/07
ķurçı 47b/09	ķurt ķulaĝı 47b/08
ķurdaşanc 47b/09	ķurtĝa 47b/08
ķurdaşanı 47b/09	ķurtulmak 47a/22
ķurdaşanĝ 47b/09	ķuruĝ 47b/15
ķurduĝlamak 47b/03	ķuruĝluk 47b/17
ķurdurmak 47a/22	ķuruķ 47b/15
ķurĝadamak 47b/01	ķuruķ başlıĝ 47b/16
ķurĝan 47b/10	ķuruķ say 47b/16
ķurĝaşun 47b/10	ķurulmak 47a/22
ķurĝ < Far. 64a/13	ķurultay < Moĝ. 47b/17
ķuriltay < Moĝ. 47b/17	ķurumak 47b/02, 6b/06
ķurmak 47a/22	ķurumsak 47b/12
ķurmışı 47b/13	ķurun < Ar. 47b/18

ķuruş 47b/14	ķuturmak 47a/11
ķurut 47b/14	ķuturutmak 47a/11
ķuryaşı 47b/18	ķutuz 47a/16
ķuskun 47b/23	ķutan 48a/11
ķusmak 47b/22	ķutas 48a/09
ķusundı 47b/23	ķutlu 2b/07
ķuş 48a/02	ķutr 64a/06
ķuşak 48a/04	ķuvanmak 48b/17
ķuş begi 48a/05	ķuyak 48b/22
ķuş dili 48a/05	ķuyaş 48b/21
ķuş divanı 48a/05	ķuyı 49a/08
ķuş etmegi 48a/03	ķuyıǵı 49a/08
ķuş üzümü 48a/04	ķuylamak < Moğ. 48b/20
ķuşǵına 48a/06	ķuylanmak < Moğ. Tr. 48b/21
ķuşluǵ 48a/07	ķuylatmak < Moğ. Tr. 48b/21
ķuşmar 48a/07	ķuyruǵ 49a/01
ķut < Moğ. Tr. 47a/12	ķuyruk 49a/01
ķutan < Moğ. 47a/13	ķuyruk salan 49a/04
ķutķarmak 47a/12	ķuyum 49a/06
ķutluǵ 2b/07, 47a/13	ķuyumcı 49a/07
ķutluk 47a/13	ķuz 47b/20
ķutulmak 3a/20, 3a/22, 47a/11	ķuzay 47b/21

ķuzġun 47b/21	k�legen 4a/21, 52a/17
ķuzġunġ 2b/03	k�le k�le 5a/05
ķuzı 47b/22	k�lek 52a/16, 52a/18
ķuzı ķulaġı 47b/22	k�lelir 52a/17
k�c 51a/22	k�lmek 52a/13
k�cgenmek 51a/21	k�lte 50b/19
k�clenmek 51a/21	k�l�f�e < Far. 52a/18
k�cl�k 51b/02	k�l�k 52a/18
k�cl�kgine 51b/02	k�l�ms�mek 52a/14
k�c�n 51b/03	k�l�şmek 52a/14
k���k 51b/03	k�m���k 52a/23
k���kleme� 51a/21	k�me < Far. 52b/01
k�k 52a/05	k�mec < Far. 52a/21
k�kenek < Moġ. Fr. 52a/08	k�mek 52b/01
k�klemek < Far. Tr. 52a/04	k�mele < Far. 52b/01
k�klenmek < Far. Tr. 52a/05	k�mes 52a/23
k�kletmek < Far. Tr. 52a/05	k�mirmek 52a/20
k�k�r 52a/12	k�n 52b/05
k�k�z < Far. 52a/12	k�n barda� 52b/08
k�l 52a/14	k�n batar 52b/08
k�le 5a/05	k�ncilik 23b/20
k�legec y�zl�k 52a/16	k�n �i�egi 52b/08

kündelik 52b/09	kürenk < Moğ. 51b/15
kündük < Far. 52b/09	küreş 51b/06
kündüz 52b/09	küreşçi 51b/06
ķündüz 48b/11	küreşmek 51b/05
küne kūn 52b/07	kürgen < Moğ. 51b/12
künendürmek 52b/04	kürk 51b/09
künenmek 52b/04	kürke 51b/11
küneş 52b/10	kürmek 51b/15
küney 52b/07	küsev 52a/01
küñgevün 52b/11	küsmek 51b/23
küñgrenmek 52b/03	kütmek 51a/19
kūn kulağı 52b/11	kütük < Ar. 51a/20
kūn toğar 52b/08	küvenc 52b/15
küp 51a/11	küvenmek 52b/14
küpçük 51a/11	küykenek < Moğ. 52b/16
küpe 51a/16	
kürbüz < Far. 51b/07	L
kürbüzlük < Far. Tr. 51b/08	la < Far. 53b/06
kürek 51b/09	laba < Moğ. 53b/13
küreke 51b/11	labaşak < Moğ. Tr. 53b/14
küremek 51b/06	laçın 53b/09
küren < Moğ. 51b/13	laçın kıya 53b/09

lafadan < Ar. 53b/14

lağ 53b/10, 53b/11

lağ < Far. 53b/11, 53b/14

langar < Far. 53b/15

laş < Far. 53b/10

laţf < Ar. 64b/04

lav lav 53b/13

layın 53b/18

laylamak < Far. Tr. 53b/17

laylanmak < Far. Tr. 53b/18

laylatmak < Far. Tr. 53b/18

lāde < Far. 64b/03

lāşe < Far. 64b/03

legen < Far. 64b/04

lek < Far. 64b/04

lenc < Far. 64b/05

lengeç 53b/15

levend 64b/07

levh < Far. 64b/05

leyin 53b/18

lığ 54a/04

lık 54a/04

lıman 54a/05

lig 54a/04

lik 54a/04

lodos 53b/20

lök 53b/21

löppek 53b/19

lu‘ āb-ı şems < Ar. 64b/03

lu‘ bet-bāz < Far. 64b/04

lu‘ betek-bāz < Far. 64b/04

luc < Far. 53b/20

luça < Far. 53b/20

luğ 53b/21

luğ 53b/21

lurı kuşı 53b/21

luy < Moğ. 54a/03

lūh < Far. 64b/06

lūlī < Far. 64b/06

lük 53b/21

M

maç < Far. 54a/05

madadhal < Ar. 54a/08

maḥ < Far. 54a/07	maṅḡlay < Moğ. 54a/18
maḥanık < Ar. 54a/07	maṅḡmağ 54a/15
māh-ı ḡergahī < Far. 64b/10	maṅḡmak 54a/15
māh-ı ḡergāh < Far. 64b/09	maṅḡgramak 54a/16
māh-ı muḡenneʿ < Far. 64b/10	manḡkāş < Far. 64b/19
mah-ı neḡşeb < Far. 64b/10	manḡklay 54a/17
maḡamāt < Far. 64b/17	manmağ 54a/15
maḡara 54a/13	manmak 54a/15
maḡta < Moğ. 54a/13	manşūba 64b/18
maḡtamak < Moğ. 54a/13	mantar 54a/16
maḡtarmağ 54a/13	maṅḡal < Ar. 54a/17
mamuğ 54a/15	maral < Moğ. 54a/09
mamuḡ 54a/15	mard 54a/09
mana 54a/19	marımaḡ 54a/08
mandağan 54a/17	marıv < Moğ. 54a/10
mandurmak 54a/15	marul 54a/10
maṅḡ 54a/18	marulcuḡ 54a/10
maṅḡa 2b/13	maşāba < Far. 64b/10
maṅḡdurmağ 54a/16	maska < Far. 54a/12
maṅḡdurmak 54a/16	maslūḡ < Far. 64b/14
maṅḡğıt 54a/18	maşab 54a/12
maṅḡış 54a/19	maşrab < Far. 64b/15

māṣūre < Far. 64b/09

māt < Far. 64b/08

mata < Far. 54a/05

matal < Ar. 54a/05

maṭbaḳ < Far. 64b/15

mav 54a/20

mavı < Ar. 54a/20

māvi 64b/09

māvi-yi biḥāl < Far. 64b/09

may 54a/21

mayruk 54a/21

mednūn < Far. 64b/11

mehçe < Far. 65a/01

meh-i ḡergehneṣīn < Far. 65a/01

mehl < Far. 65a/02

meken 54a/13

mekkeki 54a/14

mekṭ < Far. 64b/17

mele' < Far. 64b/18

meleng < Far. 64b/18

meles < Far. 64b/18

meleş 54a/14

men ṭurra < Far. 64b/15

meṅg 55a/01

mengel 54a/19

mengüş < Far. 54a/19

mer < Far. 64b/12

merāge < Far. 64b/12

mergen < Moğ. 2a/21, 54a/09

mergenī < Far. 64b/14

mersin 54a/09

merz < Far. 64b/12

merzbān < Far. 64b/13

meşellik < Ar. Tr. 54a/07

meyin 54a/21

meyn 54a/21

mez 54a/11

mıg 54b/20

mıltık 54b/21

mıncag 55a/01

mındav 55a/01

mıṣāl-ı bester < Far. 64b/10

mıṣır ṭavuğı < Ar. Tr. 54b/20

migicin 54b/21

mihr-i bādāme < Far. 65a/01

mihter < Far. Tr. 65a/01

mihver 64b/11

min 54b/23, 5b/17

mince 55a/01

mincişmek 54b/22

mindür-min 54b/23

mindürmek 54b/22

miŋg 55a/01

miŋg ayağı 55a/02

miŋge 55a/02

miŋg ilçilik 19a/01

miŋgiz 55a/03

miŋgılı 55a/02

miŋgılığ 55a/02

miŋgzemek 54b/23

miniŋg 5b/20

minisek 55a/04

minlık 6b/04

minlik 55a/03

minmek 54b/22

min yılçılık 6b/04

mīrek < Far. 65a/02

mīrzā < Far. Tr. 65a/02

mişe < Far. 54b/20

mittin < Far. 54b/19

miye 55a/04

moça 54a/23

moğul 54b/06

moğulçın < Moğ. 54b/07

moloz 54b/09

mondu 54b/12

mongal 54b/13

monuğan < Moğ. 54b/17

mor 54b/01

morı 54b/02

möcek 54a/22, 57b/05

möcene 54a/23

möçelge 54a/22

möldür < Moğ. 54b/09

möngen < Moğ. 54b/14

möngü < Moğ. 54b/15

mör < Moğ. 54b/01

möşük 54b/05

mu 54b/18

muḥāfa < Far. 64b/10

muḥarnas < Far. 64b/16

mul 54b/07

muna 54b/10

munca 54b/11

munda 54b/11

mundağı 54b/11

mundağın 54b/11

mundak 54b/12

munuṅ 54b/17

muṅ 54b/14

muṅga 54b/14, 5b/19

muṅgaymağ 54b/09

muṅgaymak 54b/09

muṅglaşmağ 54b/10

muṅglaşmak 54b/10

muṅgluğ 54b/15

muṅgramağ 54b/09

muṅgramak 3a/14, 54b/09

muṅgraşmağ 54b/09

muṅgraşmak 54b/09

muṅgraymağ 54b/10

muṅgraymak 54b/10

muṅgurgamak 54b/10

muṅguş 54b/17

murdar ağacı < Far. Tr. 54b/01

murğavul 54b/02

muşluk 54b/05

mustağal 64b/14

muş 54b/04

muşmula 54b/05

muṭrī < Far. 64b/15

muymul 54b/18

muz 54b/04

mūbed < Far. 64b/20

mūlah < Far. 64b/23

mūrçel < Far. 64b/20

mūrī < Far. 64b/21

mūsīçe < Far. 64b/21

mūsikār < Far. 64b/22

mü 54b/18

müṅgüz 54b/17

müsün < Moğ. 54b/04

müşek < Far. 54b/04

nayman < Moğ. 55a/08

N

nāçeh < Far. 65a/03

naza'ir h'an < Far. 65a/09

ne denglü 55a/07

naķş < Ar. 65a/10

nefir < Far. 65a/09

negü 55a/06

naķş-ı dūşış < Far. 65a/10

nehle < Far. 65a/06

nāl < Far. 65a/04

nerke 55a/04

nāmūs < Far. 65a/04

Nesef < Far. 65a/06

narı 55a/04

Nesķ < Far. 65a/07

narın < Moğ. 55a/05

nesnās < Far. 65a/07

narırak 55a/05

nesne 55a/05

nārīn < Far. 65a/03

nevbet < Far. 65a/11

nārvan < Far. 65a/03

nevker < Moğ. 55a/06

nāsere < Far. 65a/03

nıng 55a/22

nať < Far. 65a/08

ni 55a/10

naťas < Ar. 55a/05

nibtes < Moğ. 55a/12

nav < Far. 55a/06

niçük 55a/20

nāvçe tīr < Far. 65a/05

niçükleşmek 55a/20

nāvek < Far. 65a/05

nidin 55a/20

nāverd < Far. 65a/05

ni didi 5b/21

navlık < Far. Tr. 55a/07

ni içün 55a/11

nay < Far. 55a/07

ni irkeni 55a/12

ni irkin 55a/12	nite alğay 55a/18
ni irüy 55a/11	nite alsa 55a/18
ni nime 55a/23	nite alsun 55a/18
ni üçün 55a/11	nitek 55a/18
nige 55a/21	niteli 55a/16
nigende < Far. 55a/21	nitelin 55a/16
nihle < Far. 65a/06	nitem 55a/14
nihālī < Far. 65a/11	niteng 55a/15
niler 55a/21	nitengiz 55a/14
nime 55a/22	niter 55a/13
nimem 55a/22	nitey 55a/15
nimerse 55a/22	niteyin 55a/16
nīm terk < Far. 65a/11	nitge-min 55a/16
ninek 55a/22	nitgil 55a/13
nini 55a/11, 55a/22	nitib 55a/19
niŋg 55a/22	nitiben 55a/19
nisi 55a/20	niting 55a/14
nistidik 55a/17	nitingiz 55a/14
nita 55a/17	nitingler 55a/14
nitedür 55a/13	nitip 55a/15
nite ala 55a/18	nitke-min 55a/14
nite aldik 55a/18	nitke-sin 55a/15

nitkeli-min 55a/14

nitkey 55a/17, 55a/19

nitkey-sin 55a/15

nitkümdür 55a/16

nitkümdür 55a/16

nitküsidür 55a/17

nitmegil 55a/13

nitmek 55a/12

nitmeng 55a/14

nitmengler 55a/14

nitmiş 55a/15

nitsav 55a/17

nitseng 55a/16

nitsüng 55a/17

nitşeng 55a/15

nitti 55a/13

nitük 55a/13, 55a/19

nivcün 55a/23

niylemek 55a/21

noğay 55a/09

noyan < Moğ. 55a/10

noyat < Moğ. 55a/09

noyın 55a/10

nutukçı < Moğ. 55a/08

O

oba 12a/20, 12a/23

ocağlak 13a/06

ocak 13a/05

oçağ 13a/05

oda 13a/21, 13a/22

ofrağ 15a/01

oframağ 14b/23

oframak 14b/23

ofratmak 14b/23

oğlağ 14b/16

oğlak 14b/16

oğlan 14b/17

oğlan aş 14b/18

oğramak 14b/15

oğraşmak 14b/15

oğrı 14b/16

oğul 14b/22

oğulcamak 14b/14

oğul otı 14b/22	okramak 15a/03
oğun 14b/22	okulmak 15a/02
oğur 14b/18	okumağ 15a/02
oğurlamak 14b/13	okumak 15a/02
oğurlanmak 14b/14	okuş 15a/06
oğurlaşmak 14b/13	okuşmak 15a/02
oğurlatmak 14b/14	okutmak 15a/02
oğurlayın 14b/21	ol 15b/04, 5b/19
oğurluk 14b/18	olalı 5b/07
oğuş 14b/22	olan 4b/09
Oğuz 14b/21	olca < Moğ. 15b/10, 15b/14
oğşamak 13a/17	olcalamak < Moğ. 15b/02
oğşaş 13a/18	olduğın 3b/15
oğşaşmak 13a/18	olduk 3b/15
oğşuk 13a/18	olğan 4b/08
ok 15a/04	olğay 4b/09
okar 15a/04	olgen 4b/08
ok yılı 15a/06	ollık 15b/15
oklağı 15a/05	olmak 15a/19
oklak 15a/05	olmaklığı 15a/19
oklamak 15a/03	olması 5a/04
oklav 15a/05	olmuş 4b/08

olta 15b/10	oᅇgalmak 16a/10
olturaturgac 15b/08	oᅇgarılmak 16a/09
olturguzmak 15a/22, 3b/06	oᅇgarmak 16a/09
olturmak 15a/21, 3b/05	oᅇgulmek 16a/10
olturtmak 15a/21, 3b/05	oᅇgurga 16a/14
olturur 15b/09	opa 12a/20, 12a/23
olturuşluk 15b/09	opremek 12a/19
olturuşmak 15a/22	opranmek 12a/19
oluk 15b/20	orağ 13b/12
olurğan 4a/09	orak 13b/12
oma 16a/01	orakçı 13b/13
omaça 16a/02	orak kuş 13b/13
omak 16a/02	oran < Moğ. 13b/13
omalmak 15b/23	oranlamak 13b/07
omuz 16a/07	orba 13b/17
on 16a/11	orçın 13b/20
ondalık 16a/12	orda 13b/22
on yılkı 60a/23	orda bigi 13b/22
oᅇgay 16a/13	ordu 13b/21
onlar 5b/18	ormak 13a/23
oᅇ 16a/13	orman 14a/03
oᅇga 5b/18	ormanlık 14a/03

orn 14a/05	oşandağ 14b/12
ornamak 13b/05	oşbu 14b/12
ornaşmak 13b/05	oşol 14b/13
ornatmak 13b/06	ot 12b/06
ornukmak 13b/06	ota 12b/08
orta 13b/17	otacı 12b/09
orta çağlığ 13b/18	otacı hatây 12b/09
ortag 13b/18	otağ 12b/10
ortak 13b/18	otağa < Moğ. 12b/10
ortancı 13b/19	otal < Moğ. 5b/19
oru 14a/05	otçı 12b/11
orun 14a/08	ot yem 12b/21
oruncı < Moğ. 14a/08	otlağ 12b/13
orunduk 14a/09	otlak 12b/13
osal 14b/05	otlamak 12b/05
osan 14b/05	otlanmak 12b/05
osmak 14b/02	otlatmak 12b/05
osmaklamak 14b/03	otluğ 12b/13
osulmak 14b/03	otluk 12b/14
oş 14b/10	otucı < Moğ. 12b/17
oşal 14b/11	otuncı < Moğ. 12b/21
oşanca 14b/11	otur 12b/17

oturak 12b/11	oynaşlıg 16b/12
oturmak 12b/03	oynaşmak 16a/20
oturtma 12b/18	oynatmak 16a/20
otuz 12b/19	oynay 5a/06
otuz altı ha 12b/19	oynay oynay 5a/06
otuz iki 12b/20	oynayu 5a/06
ova 16a/16	oyuk 16b/14
ovad 16a/16	oyulmak 16a/17
ovadır 16a/16	oyun 16b/14
ovanmek 16a/15	oyuncu 16b/15
oydak 16b/04	oyundı 16b/15
oydurmak 16a/18	oyuşmak 16a/18
oyga 16b/05	ozagu kün 14a/14
oyganmağur 4b/05	ozan 14a/14, 14a/15
oylanmak < Moğ. Tr. 16a/21	ozgu 14a/17
oylaşmak < Moğ. Tr. 16a/22	ozmak 14a/10
oyma 16b/12	
oymak 16a/17, 16b/11	Ö
oyın 16b/12	öbçin 12a/21
oynak 16b/13	öbçinlig 12a/21
oynamak 16a/20	öbücte < Moğ. 12a/22
oynaş 16b/12	öbüçin < Moğ. 12a/22

öbüge 12a/22	ögey 15a/10
öbüsün 12a/22	ögmek 15a/06
öcek 13a/10	öğü 15a/14
öcmek 12b/22	ögülge < Moğ. 15a/16
öcüg 13a/15	ögülmek 15a/06
öç 13a/02	ögün < Moğ. 15a/16
öçer 13a/03	ögündüre 15a/18
öçeşmak 12b/23	ögür 15a/14
öçeştürmak 13a/01	ögürdi 15a/15
öçürmek 12b/23	ögürge 15a/15
öd 13a/19	ögütmek 15a/07
ödek 13a/21	ögüz 15a/15
ödemek 13a/19	ökçelemek 15a/08
Ödemiş 13a/21	ökçelenmek 15a/09
ödeşmek 13a/19	ökçeletmek 15a/08
ödle 13a/22	öksiz 15a/13
ödünc 13a/22	öksük 15a/13
öfke 15a/01	öksülmek 15a/07
ögçe 15a/12	öksümek 15a/07
ögçesiz 15a/12	öksürük 15a/13
öget 15a/09	öksütmek 15a/07
Ögetey 15a/11	ökte 15a/11

öktelig 15a/11

ökün < Moğ. 15a/16

ökünc 15a/17

ökündürük 15a/17

ökürmek 15a/07

öküt 15a/13

öküz küzi 15a/15

öl 15b/04

ölcemek < Moğ. 15a/23

ölcemişi < Moğ. 15b/11

ölceş < Moğ. Tr. 15b/10

ölceşmek < Moğ. 15a/23

ölceytü < Moğ. 15b/12

ölçek 15b/11

ölçemek 15b/03

öleñg 15b/16

ölet 15b/05

ölgüş 15b/15

ölke 15b/14

öllük 15b/16

ölmek 15a/19

ölmeklik 15a/19

ölmeklik 6b/10

öltürmek 15a/21

öltürtmek 15a/22

öltürür 15b/09

ölüg 15b/21

ölüke < Moğ. 15b/21

ölüm 15b/21, 3b/18

ölümlük 15b/22

ölümtük 15b/22

ölütmek 15a/23

ömgen 16a/06

ömüdün < Moğ. 16a/07

ön 16a/11

öngü 16a/14

öngülük 16a/15

öngür 16a/14

önmek 16a/07

öntüc 16a/12

öñg 16a/13

öñgmek 16a/10

öpçünlüg 12a/21

öpdürmek 12a/19

öpke 12a/21	örnek 14a/05
öpkelig 12a/21	örs 13b/22
öpmağ 12a/18	ört 13b/17
öpremek 12a/19	örte 13b/17
öprenmek 12a/19	örtemek 13b/02
öpülmek 12a/19	örtenmek 13b/03
öpüşmek 12a/19	örtüg 13b/19
ördiş 14a/06	örük 14a/06
ördürmek 13b/01	örülmek 13b/01
öre 14a/09	örümcek 14a/05, 14a/08
örgemci 14a/01	öründlemek 13b/08
örge 14a/01	öründlenmek 13b/08
örgenmek 13b/04	öründü 14a/08
örgülemek 13b/04	ösmek 14b/02
örgüremek 13b/04	öt 12b/06
örke 13b/23	öte öte 12b/09
örkesin < Moğ. 13b/23	öte yağa 12b/08
örlemek 13b/05	öte yan 12b/08
örlemek 13b/05	öteg 12b/11
örmağ 13a/23	ötege < Moğ. 12b/13
örme 14a/03	öteki kün 12b/08
örmek 14a/03	ötelmek 12b/05

ötemek 12b/04	ötüşmek 12b/02
öteridin beri 12b/09	öy 16a/23
ötgenmek 12b/04	öydeçi 16b/03
ötgerişmek 12b/03	öyegü 16b/03
ötgermek 12b/03	öyek 16b/02
ötgün 12b/12, 4b/06	öy kıızı 16b/09
ötgünci 12b/13	öy kızlığı 16b/10
ötkür 4b/04, 12b/12	öyke 16b/10
ötlegü 12b/15	öykelig 16b/10
ötleş ötleş 12b/13	öykünmek 16a/23
ötlügen 12b/14	öyle 16b/11
ötme 12b/16	öylenmek 16a/21
ötmek 12b/01, 12b/15	öylük 16b/10
ötmekci 12b/15	öyürtlemek 16a/22
ötrüg 12b/12	öyürtlenmek 16a/23
ötrüggine 12b/12	öyüş 16b/14
ötüg 12b/20	öz 14a/13
ötünci 12b/21	Özbek 14a/16
ötünmek 12b/06	özce 14a/17
ötür 12b/17	özdekke 14a/17
ötürgü 12b/18	özek 14a/14
ötürmek 12b/03	özere 14a/23

özge 14a/18, 2b/14

özgece 14a/18

özgeke 14a/18

özgine-sin 14a/19

özgün 14a/18

özidikke 14a/23

özike 14a/23

özlemağ 14a/12

özlük 14a/19

özmağlık 14a/10

özmeğ 14a/10

özünğ 14a/23

özünge 14a/23

P

paçavra 20a/03

pağır 20b/23

palakt 21a/15

palaktda 21a/15

palal 21a/16

palaska 21a/14

palçığ 21a/08

pancar 21a/20

papatıya 19b/18

parısa 20a/18

paya < Far. 21b/06

pāde < Far. 61a/20

pākdāş < Far. 61a/21

pāze < Far. 61a/20

pāzū < Far. 61a/21

pehlevī < Far. 61b/09

pejmān < Far. 61b/04

pek 21a/02

pelengīne < Far. 61b/07

peltek 21a/18

perçem < Far. 61a/22

perdāz < Far. 61a/22

perencirān < Far. 61b/03

perend-i perniyān < Far. 61b/03

perevlik 20a/09

pergāle < Far. 61b/01

pergāv < Far. 61b/01

per-i gāze < Far. 61b/01

per-i meges < Far. 61b/02

perperem 20a/10

perpi 20a/10

pertāb < Far. 61a/22

peşīz < Far. 61b/04

peşīze < Far. 61b/04

petek 19b/23

peteke 19b/23

petik 20a/01

petke 20a/01

pezrefār < Far. 61a/21

pıgu 24a/08

pıhtı < Far. 23b/15

pızlavuḵ 24a/02

pic < Far. 23b/14

pīk 24a/09

pīl < Far. 61b/10

pīl bālā < Far. 61b/11

piliç 24a/22

pīlpāye < Far. 61b/11

piltek 24a/17

pindār < Far. 61b/08

pīse < Far. 61b/10

pişān < Far. 61b/10

pişim 24a/08

piyāzī < Far. 24b/02, 61b/09

porsuḵ 22a/15

poyraz 23b/06

pörcük 22a/13

pörçükli 22a/13

puçuḡ 21b/21

puçuk 21b/21

pūde < Far. 61b/08

pūlak < Far. 23a/20

puṅgar 23b/01

pupuş < Far. 21b/11

purran 22a/11

pus 22b/11

put 19b/23

püfpüz < Far. 61b/06

pülemek 23a/13

pülenmek 23a/14

püleşmek 23a/13

pületmek 23a/14

pülpuş < Far. 61b/06

püpük < Far. 21b/11

püskürmek 22b/10

püşük 22b/15

rafadan < Ar. 36b/11

rahrah < Far. 36b/11

rasık < Far. 36b/10

ravşan < Far. 36b/11

refref < Far. 62b/17

rekep < Far. 62b/18

rişte-yi Meryem < Far. 62b/17

ruzgar < Far. 36b/12

S, Ş, Ş

sabamak < Moğ. 36b/19

saban 36b/22

saban otı 36b/23

sac 37a/06

sacbağ 37a/09

sac ayağ 37a/09

sac ayağ yürümek 37a/09

saç 37a/06

saçak 37a/07

saçığ 37a/09

saçık 37a/09

saçılmağ 37a/06

saçken 3a/07

saçmağ 37a/06

saçramak 37a/06

sadağ 37a/12

şadağ 42a/22

şadef < Far. 63a/22

sadu 37a/12

sadu sadlamak 37a/11

sağ 37b/05

sağlamak 37b/03

sağaltmak 37b/03

sağanağ 37b/06

sağcı 37b/06

sağdağ 37b/06

sağılamak 37b/02

sağın 37b/09

sağınc 37b/10, 3b/19

sağındurmak 37b/04

sağınmak 37b/03

sağır 37b/08	sakıkız 37b/14
sağırlıg 37b/08	sakıkız ağacı 37b/14
sağırtka 37b/09	saksagan 37b/13
sağış 37b/09	sal 37b/17
sağlıg 37b/07	şalā <Ar. 63a/22
sağmak 37b/02	salaca 37b/18
sağrı 37b/06	salca < Moğ. 37b/19
sağı 37b/08	Salcuğ 37b/18
sağı sağmak 37b/04	salgın 37b/22
sahlamak 37a/10	salgıncak 37b/21
sahtıyan < Far. 37a/11	salgut 37b/20
sahna 38b/07	salıg 38a/03
sahramışı 38b/07	salık 38a/03
sak 37b/11	salılmak 37b/16
sakağ 37b/11	salınmak 37b/16
sakal 2b/17, 37b/12	salkın 37b/22
sakaldurlık 37b/12	salkum 37b/23
sakçı 37b/13	salkum küpe 37b/23
sakınmak 37b/11	salla < Far. 38a/02
sakıt 37b/13	sallandurmak 37b/16
sakkal 2b/17	sallanmak 37b/16
sakkar 37b/13	salmak 37b/15

salt 37b/18

Salur < Moğ. 38a/01

saman < Far. 38a/04

saman öğrisi 38a/06

samsun 38a/08

san 38a/12

sanac 38a/14

sanağ 38a/15

sanağcı 38a/15

sanağlığ 38a/15

sanalmak 38a/10

sanamak 38a/10

sananık 38a/15

sancak 2a/21, 38a/17

Sancar 38a/16

sancğı 38a/17

sancığ 38a/19

sancılmak 38a/12

sancış 38a/18

sancışmak 38a/11

sancmak 38a/11

sançar 2a/21

şandal-bâf < Far. 63a/23

sandalac 38a/19

sandırak < Moğ. 38a/20

sandıraklamak < Moğ. Tr. 38a/10

sandulac 38a/19

san san 38a/13

sangarak 38a/20

sank 38a/21

sankı 38a/22

sanku 38a/22

sankulanmak 38a/12

sanmak 38a/10

santay 38a/15

sanu 38a/23

sañg 38a/22

sañga 2b/13

sañgsar 38a/22

sap 36b/20

sapa 36b/21

sapağ 36b/22

sapak 36b/22

sapan 36b/22

sap sağ 37a/02	sarkımağ 37a/14
sap sarı 37a/02	sarkıtmağ 37a/14
sapđun 37a/02	sarkuğ 37a/18
saplamağ 36b/19	sarkut 37a/18
saplanmağ 36b/20	sarmağ 37a/15
sarağuc < Far. 37a/16	sarmaşığ 37a/19
sararmağ 37a/14	sarmaşmağ 37a/15
sarç 37a/17	sarp 37a/17
sarda 37a/18	sarpun 37a/17
sarđamađ 37a/12	sarsamağ 37a/13
sarđatmađ 37a/13	sarsımağ 37a/14
sarđuđ 37a/18	sart 37a/17
sarı 37a/20	şası 2b/09
sarıca 37a/21	sasığ 2b/09, 37b/02
sarı kavağ 37a/22	sasımağ 37b/01
sarı pustın 37a/22	sasıtmağ 37b/02
sarığ 37a/21	satan 37a/05
sarığ ağrığ 37a/21	sataşmağ 37a/04
sarığ kuş 37a/22	satđucu 10a/10
sarımtul 37a/23	satđun almağ 37a/04
sarınc < Far. Tr. 63a/11	satığ 37a/05
sarınmağ 37a/15	satığcı 37a/05

satılmak 37a/03

satışmak 37a/03

satmak 37a/03

sattuk 4a/05

satturmak 37a/04

satugcı 37a/05

sav 38b/03

savgat 38b/06

savgun 38b/07

savmak 38b/02

savug 38b/05

savugluk 38b/06

savuk 38b/05

savuk yüzlüg 38b/06

savulmak 38b/02

savumak 38b/01

savurmak 38b/01

savuşmak 38b/02

savut 38b/04

savut bozan 38b/05

savutmak 38b/01

say 38b/11

sayag 38b/13

sayaglamak 38b/10

saydam < Moğ. 38b/13

sayfalmak 38b/09

sayfamak 38b/09

saygu 38b/15

sayguluk 38b/16

sayig 38b/16

sayiglamak 38b/11

sayılmak 38b/08

sayın < Moğ. 38b/16

şayın 42a/22

saylamak 38b/08

saylanmak 38b/09

saylatmak 38b/08

saymak 38b/08

saypalmak 38b/09

saypamak 38b/09

sayra < Far. 38b/15

sayramak 38b/10

sayraşmak 38b/11

sayru 38b/15

sayu 38b/16	serçek 37a/17
sazan balığ 37b/01	sere < Far. 63a/06
Sārī < Far. 63a/04	sergi 37a/19
sāye-i ‘ulvī < Far. 63a/04	serigen 37a/23
seb‘ a-yi seyyāre < Far. 63a/05	serke < Moğ. 37a/19
sebed < Far. 37a/01	serkec 8b/21
sebircek 37a/02	sevici 41b/13
sebz-i henk < Far. 63a/05	sevinc 41b/13
seglābī < Far. 63a/07	seyfūr < Far. 63a/11
sekiz 2b/17	seyrek 38b/14
sekkiz 2b/17	seyrī < Far. 63a/05
sekmek 37b/14	seyrūn < Moğ. 38b/15
sekīfe < Ar. 63a/07	seytelcilemek 40b/06
Seklāb < Far. 63a/06	seyyid ġazı nebiri 38b/13
selāsīl < Far. 63a/07	sıba 40b/10
Semerkind 38a/06	sıbķarmak 40b/09
semirmek 38a/04	sıçancıl 40b/13
semiz 38a/07	sıçan otı 40b/13
semizli 38a/08	sıçğan 40b/14
semizlik otı 38a/08	sıġġu 41a/09
sencer 2a/21	sıġın 41a/11
serāc 63a/06	sıġınak 41a/09

sığınca 41a/11	sıklık 41a/14
sığındurmak 41a/08	sıkma 2b/01, 41a/12
sığınmak 41a/08	sıktamak 41a/12
sığır 41a/09	sıktatmak 41a/13
sığircık 41a/10	sıla < Ar. 41a/21
sığircın 41a/09	sılığ 41a/21
sığircuk 41a/10	sılığ ağça 41a/22
sığır dili 41a/10	sınlamak 41b/01
sığır kuşu 41a/11	sınamek 41b/01
sığır kuyruğu 41a/11	sındurmak 41a/23
sıgırtmac 41a/09	sınğrak 41b/07
sığışmak 41a/07	sınıkmak 41b/01
sığışturmak 41a/07	sınılmak 41a/23
sıgma 2a/23, 41a/07	sınmak 41a/23
sıgrak 37b/07, 41a/08	sınu 4b/07
sıgurmak 41a/07	sıpalamak 40b/08, 40b/09
sıh 40b/14	sıpancak 40b/10
sık 41a/13	sıpay 40b/11
sıkılcım 41a/15	sıpkın 40b/11
sıkılmak 41a/12	sıra 40b/23
sıkındu 41a/15	sıram 40b/17
sıkış 41a/14	sırça 40b/19

sırdaş < Ar. Tr. 40b/20

sırğağ 40b/21

sırğak 40b/20

sırığ 41a/01

sırığlığ 41a/01

sırık 41a/01

sırıkmağ 40b/15

sırıkturnağ 40b/15

sırılmağ 40b/16

sırım 41a/01

sırılmağ 40b/15

sırıncağ 41a/02

sırımağ 40b/16

sırma 40b/22

sırt 40b/18

sırtak < Far. 40b/19

sırtlan 40b/19

sıyıрмаğ 41b/14

sıyırılmağ 41b/14

sızğurmağ 41a/04

sızıldamağ 41a/04

sızılmağ 41a/03

sızılamağ 41a/04

sızılmağ 41a/02

sibeki < Far. 40b/12

sigil 41a/18

sigirmek 41a/16

sigirtmek 41a/16

sigirmek 41a/16

sigritme 41a/16

sigritmek 41a/16

sikkiz 41a/17

silemek 41a/19

silenmek 41a/20

sileşmek 41a/20

siletmek 41a/19

sililmağ 41a/19

silinmağ 41a/19

silkıncağ 6a/23

silkinceğ 41a/21

silmek 41a/21

silmağ 41a/18

simirmek 41a/22

simiz 41a/23

sin 41b/05, 5b/18

sincileyin 41b/06

sindürsin 41b/07

sinlik 41b/10

sinmār <Far. 63a/08

sinsin 41b/05, 41b/07

sinsiz 41b/07, 6b/11

sinsizin 41b/07, 6b/11

siṅdürmek 41b/03

siṅgek 41b/08

siṅgil 41b/09

siṅgillik 41b/09

siṅgir 41b/08

siṅgirmek 41b/04

siṅgirli yaprak 41b/09

siṅgli 41b/09

siṅmek 41b/02

siṅgremek 41b/04

siṅgrlenmek 41b/05

siṅgrletmek 41b/04

siṅgürmek 41b/03

sipgil 40b/12

sipilmek 40b/08

sipmek 40b/08

sir 40b/17

sirce barmak 40b/20

sirgek 40b/21

sirin < Moğ. 41a/02

sirke < Moğ. 40b/22

sirmek 40b/15

sirmelmek 40b/15

sirkenmek 41a/06

sivdürmek 41b/10

sivel 41b/13

sivgüm 41b/12

siviklik 41b/12

sivindürmek 41b/11

sivinmek 41b/11

sivişmek 41b/11

sivmek 41b/10

sivri 41b/11

sivri siṅgek 41b/12

sivüklük 41b/12

siyeh-tāb < Far. 63a/11

siz 41a/05, 5b/18

siz-siz 41a/05

sizgek 41a/06

sizilmek 41a/03

sizindü 41a/06

sizinmek 41a/03

sizmek 41a/03

socuk 39a/01

soğan 39b/10

soğanlıg 39b/10

soğlamak 39b/08

soğlı 39b/10

soğulcan 39b/11

soğun 39b/11

sohramış 40b/02

sokağ 39b/14

sokkur 39b/17

sokmağ 39b/16

sokmak 39b/12, 39b/16

sokranmak 39b/14

soksur < Moğ. 39b/15

sokulmak 39b/13

sokum 39b/19

sokur < Moğ. 39b/17

sokuş 39b/18

sokuşmak 39b/13

sol 40a/07

solak 40a/07

solcuk 40a/08

soldurmak 40a/05

solgun 40a/09

solmak 40a/05

soluk 40a/10

soluk almak 40a/06

soluklanmak 40a/06

solumak 40a/06

solutgan 40a/10

sonkur 40a/15

song 40a/16

songgı 40a/17

songgı uygu 40a/17

songı 40a/18

songıca 40a/18

songra 40a/16

sonğrağı 40a/16

sonğunğca 40a/18

sorağ 39a/11

soramak 39a/08

soraşmak 39a/09

sordurmak 39a/05

sorğu 3b/20

sorğuc 39a/13

sormak 39a/04

soruğ 39a/11, 39a/19

soruğ küni 39a/20

soruk 39a/19

sorulmak 39a/06

soruş 39a/19

soruşmak 39a/07

soruşulmek 39a/08

sotarı 38b/22

soy 40b/06

soydurmak 40b/03

soyğa 40b/07

soyğun 40b/07

soymak 40b/02

soyulmak 40b/03

soyurğal 3b/19, 40b/07

soyurğamak 40b/05

sög 39b/21

sögdemişi < Moğ. 39b/22

sögdeniş < Moğ. 39b/22

söglemek 39b/21

sögmek 39b/19

sögüd 40a/04

sögünc 40a/04

sögünç 3b/19

söğüş 40a/04

sökel 40a/02

sökellik 40a/03

sökmek 39b/19

söktürmek 39b/20

sökü 40a/03

sökücek 40a/03

sökülmek 39b/20

söküşmek 39b/21

sök 39b/20

söndürmek 40a/15

sönmek 40a/14

söngek 40a/15

söylemek 40b/04

söyleşmek 40b/05

söz 39b/01

sözçi 39b/02

söz tiger 39b/02

söz tir güci 39b/02

sözlemek 39a/22

sözleşmek 39a/23

sözleştürmek 39a/23

sözletmek 39a/23

şu 2b/08

subay 38b/20

subusun < Moğ. 38b/20

sucı 39a/03

sucuk 39a/03

su başı 38b/19

sugalmak 39b/07

sugaltmak 39b/08

sugarılmak 39b/07

sugarmak 39b/07

sugrılmak < Moğ. Tr. 39b/09

sugurmak 39b/08

sukku 39b/16

sulamak 40a/05

sulduz 40a/09

sultan borki < Ar. Tr. 40a/09

sultani < Far. 63a/08

suluk 40a/10

sunmak 40a/14

suralmak 39a/09

suratmak 39a/08

suret-i bender < Far. 63a/10

susak 39b/05

susam 39b/06

susamak 39b/04

susatmak 39b/04

susen-i azad < Far. 63a/10

susen-i sefid < Far. 63a/10

sustayitmak < Far. Tr. 39b/04

sustaymak < Far. Tr. 39b/04

susun 39b/06

suv 40a/21

suvalmak 40a/19	südreşmek 39a/04
suvamak 40a/19	südretnmek 39a/04
suvarmak 40a/19	sügleme 40a/03
suvat 40a/23	süksük 39b/23
suvatmak 40a/19	sülgün 40a/09
suvdağın 40a/22	sülpük 40a/08
suv kabarcuğı 40a/22	sülügen 40a/11
suv koyar 40a/22	sülük 40a/11
suv yusunı 40b/01	sümürmek 40a/12
suvlukçı 40a/23	sümürük 40a/13
suvuk 40b/01	sümük 40a/12, 40a/13
suvurmak < Moğ. 40a/20	sümür sümür 40a/14
suvurulmak < Moğ. Tr. 40a/20	sümürmek 40a/12
suy 2b/08	süne 40a/18
sübe 38b/19	sünger 40a/16
sübi 38b/22	süngü 40a/18
sübük < Moğ. 38b/20	süpürgü 38b/20
sübüklemek < Moğ. 38b/19	süpürmak 38b/18
sübüktegin 38b/21	süpürtmak 38b/18
süci 39a/03	süpürülmak 38b/18
südrelnmek 39a/04	sürçe 39a/13
südrelnmek 39a/03	sürçmek 39a/11

sürçülmek 39a/11

sürdürmek 39a/06

süren 39a/12

sürgemek 39a/11

sürgevül 39a/13

sürgü 39a/13

sürgü taşı 39a/14

sürgün 39a/15, 4b/10

sürme kilid < Far. Tr. 39a/15

sürmek 39a/05

sürmişi < Moğ. Tr. 39a/16

sürtmek 39a/10

sürttürmek 39a/10

sürtülmek 39a/11

sürtüşmek 39a/10

sürücü 39a/18

sürüg 39a/21

sürülmek 39a/07

sürüşmek 39a/07

süsdürmek 39b/05

süsmek 39b/05

sütlegen 38b/23

süye 40b/07

süyenmek 40b/05

süylemek 40b/04

süylün 40b/07

süz 39b/01

süzgüc 39b/03

süzme 39b/03

süzmek 39a/21

süzük 39b/03

§

şadurvân < Far. 63a/12

şagıldak 41b/18

şagırdak 41b/17

şāhkār < Far. 63a/13

şāh-ı cūkī < Far. 63a/13

şakırdı 41b/20

şakka < Ar. 41b/20

şalgurt 41b/21

şamar 41b/21

şamaṭ 63a/20

şapalak 41b/15

şapat 41b/14	şerbetī < Far. 63a/15
şaranpav 41b/16	şerildemek 41b/15
şaşgun 41b/17	şey'ü-li'lāh < Ar. 63a/22
şaşı 41b/17	şıba 42a/08
şaşmak 41b/16	şıbağ < Moğ. 42a/08
şaşurmak 41b/16	şıban 42a/09
şatu 41b/15	şıdurğu < Moğ. 42a/10
şavlum 41b/22	şıgavul < Moğ. 42a/15
şay 41b/22	şıkka < Ar. 63a/16
şebek 41b/15	şıl 42a/15
şeb ender rūz < Far. 63a/13	şılan < Far. 42a/15
şebnem < Far. Tr. 63a/14	şıltağ < Moğ. 42a/16
şed < Far. 63a/14	şımalmağ 42a/17
şefşel 41b/19	şıralğa < Moğ. 42a/10
şeğeb < Far. 63a/16	şıram 42a/11
şeğeb nāk < Far. 63a/16	şırdağ < Far. 42a/11
şemere < Far. 63a/18	şırlağan < Far. 42a/13
şemre < Far. 63a/18	şırlağancı < Far. Tr. 42a/13
şemūs < Far. 63a/20	şıvaran < Far. 42a/21
şemyāne < Far. 63a/20	şıbike < Moğ. 42a/09
şen'et < Far. 63a/21	şilim 42a/16
şenk < Far. 63a/21	şimdi 42a/18

şimdiye dek 42a/18

şimmek < Moğ. 42a/17

şimşek 42a/18

şin 42a/18

şinlik 42a/20

şing 42a/19

şiş 42a/14

şişik 42a/14

şişlemek 42a/13

şişman 42a/14

şişmek 42a/13

şol 42a/05, 5b/19

şomur < Moğ. 42a/06

şor < Far. 42a/01

şorak < Far. 42a/03

şikil < Far. 63a/18

şudurğu < Moğ. 41b/23

şu denglü 41b/23

şu mundağ 42a/06

şu munday 42a/06

şuk 42a/03

şukka < Ar. 63a/18

şulay 42a/05

şumūs < Ar. 63a/20

şunkar 42a/07

şunuṅ 5b/20

şutmān < Far. 63a/15

şüdrün < Moğ. 41b/23

şük 42a/03

şükkine 42a/04

şükür < Moğ. 42a/04

şükürce 42a/04

şülegey < Moğ. 42a/05

T, Ṭ

taban 24b/05

tabangu 24b/10

ṭaberhūn < Far. 63b/02

tabın < Moğ. Tr. 24b/09

tabınmak 24b/03

ta'biye < Far. 61b/17

tabku 24b/05

tabkur 24b/06

tabmak 24b/03

tabu sağrakı 24b/06	tahtuk 24b/13
tabuğ 24b/07	tahtuk 24b/12
tabuğçı 24b/08	tağ 25a/16
tabuğsağ 24b/08	tağ < Far. 63b/01
tabuğsağ 24b/08	tağı 25a/17
tabuk 24b/07	tağılmak 25a/16
tabukçı 24b/08	tağım 25a/17
tabur 24b/06	tağıya < Ar. 42b/05
tağur 42a/22	tağmak 25a/15
tacanmak 24b/12	tağtuk 25a/16
tağ 25a/12, 2b/07	tağuk 25a/17
tağ 2b/08, 42b/03	tal 25b/06
tağacar 42b/03	tala < Moğ. 25b/09, 25b/15
tağan 42b/04	talabımak 25b/06
tağar 25a/13	talac 25b/09
tağarcuk 25a/14	talağ 25b/10
tağay 42b/04	talağ < Far. 25b/12
tağayı 42b/04	talak 25b/10
tağmac 42b/05	talamak 25b/03
tağuğ 25a/14	talana 25b/11
tağrır < Ar. 61b/13	talanağ 25b/04
tağakuy < Moğ. 24b/12	talaş 25b/10

talaşmak 25b/04

talaşturmak 25b/04

talatmak 25b/03

talay < Moğ. Tr. 25b/11

talaz 25b/10

taldurmak 25b/03

talfasa < Far. 25b/14

talğa 25b/12

talğalık 25b/12

talğamak 25b/05

talğan 25b/13

talğanmak 25b/05

talğıc 25b/14

talğum 25b/14

talıcı 25b/16

talıkmak 25b/05

talқан 25b/13

talmak 25b/02

talpınmak 25b/05, 3a/20

tam 25b/17

tamca 25b/18

tamcı 25b/18

tamğa 25b/19

тамғас 42b/05

тамғасı 25b/21

tamışmak 25b/17

tamızmak 25b/16

tamla 25b/21

tamlamak 25b/17

tammak 25b/17

tamuğ 25b/22

tamuk 25b/22

tamur 25b/22

тана 42b/05

tanba < Far. 26a/03

tanbalamak < Far. Tr. 26a/02

tanga < Far. 26a/09

taңal 26a/04

tanılmak 25b/23

tanımak 25b/22

tañış 26a/09

tañışmak 25b/23

tanıtmak 25b/23

tañkal 26a/04

tanķıldı 26a/04	tanġsuklamak 26a/02
tanlamak 26a/01	tanġut 26a/08
tanmak 25b/22	tapal 24b/09
ţannāz < Far. 63b/05	tapallıġ 24b/09
tansuġ 26a/03	tapılmak 24b/04
tansuġ 26a/04	tapışmak 24b/04
tansuk 26a/03	tapmak 24b/03
tanuġ 26a/09	tapmanam 5a/03
tanuk 26a/09	tapşurmak 24b/04
ţanz < Far. 63b/06	tapşurulmak 24b/05
tanġ 26a/05, 26a/06	tar 24b/16
tanġ yulduzı 26a/05	tarag 24b/16
tanġırgamak 26a/01	taraglıġ 24b/14
tanġla 26a/08	tarak 24b/16
tanġlaġı 26a/08	taralmak 24b/14
tanġlamak 26a/01	taramak 24b/13
tanġlanmak 26a/01	taranġu 24b/16
tanġlatmak 26a/01	taranġġu 24b/16
tanġlay < Moġ. 26a/08	taratmak 24b/14
tanġmak 25b/23	ţaraz 42a/22
tanġsuġ 26a/08	Ṭarāz < Far. 63b/02
tanġsuk 26a/08	tarcık 24b/18

tar tağın 24b/17	tartış 24b/17
tarğacı < Moğ. Tr. 25a/01	tartışık 24b/17
tarğalmak < Moğ. Tr. 24b/16	tartışmak 24b/15
tarğamak < Moğ. 24b/15	tartmak 24b/15
tarğamış < Moğ. 25a/02	Ṭartūs < Far. 63b/04
tarğasmak < Moğ. Tr. 24b/15	tasalatmak < Far. Tr. 25a/06
tarğatmağ < Moğ. Tr. 24b/16	tasamak 25a/05
tarğatmak < Moğ. Tr. 24b/16	taslak 25a/06
tarğun < Moğ. 25a/02	taslamak 25a/05
tarhan 24b/18	tasma < Far. 25a/07
tarıkmağ 24b/15	taş 25a/10
tarıkmak 24b/15	taş 42b/02
tarıla 4a/18	taş bakka 25a/11
tarılmak 24b/15	taşıkmağ 25a/08
tarımak 24b/14	taşıklamak 25a/08
tarıtmak 24b/14	taşımak 25a/08
tarla 25a/03	taşınmak 25a/08
tarlan 25a/03	taşırğanmak 25a/10
tarlığ 25a/03	taşıtmak 25a/08
tarnak 25a/04	Taşkint 25a/12
tart u pırt 24b/17	taşkarı 25a/12
tartığ 24b/18	taşkı 25a/12

taşkun 25a/11	tavsamışı 26a/13
taşlamak 25a/09	tavsan 26a/13
taşlanmak 25a/09	tavsatmak 26a/10
taşlatmak 25a/09	tavşaldurmak 26a/11
taşlıg 25a/12	tavşalmak 26a/11
taşmak 25a/07	tavşancıl 26a/15
taşra 42b/02	tavşan kurdı 26a/14
taşrağı 42b/03	tavug 26a/15
tat < Far. 24b/10	tavuk 26a/15
tatar 24b/11	tavulğa 26a/15
Tatar 24b/11	tavulka 26a/16
tatlıg 24b/12	tavun 42b/06
tatmak 24b/10, 3b/02	tavusmak 26a/10
taturmak 24b/10, 3b/02	tavusmışı 26a/14
tav < Far. 26a/11	tavuş 26a/14
tavaçı 26a/12	tavuşan uykısı 26a/15
tavar < Moğ. Tr. 26a/12	tavuşkan 26a/15
tavar 42b/05	tay 42b/06
tavaşı < Ar. 42b/06	tayağ 26a/18
tavaşı < Ar. 26a/12	tayağlamak 26a/17
tavluga 26a/15	tayağlanmak 26a/18
tavsamak 26a/10	tayağlaşmak 26a/18

tayağlatmak 26a/18

tayak 26a/18

tayamak 26a/17

tayanacak 26a/19

tayanmak 26a/17

tayardik 26a/16

tayatmak 26a/17

taydu 42b/07

tayğac 26a/19

tayğur 26a/20

tayılmak 26a/16

tayınca 26a/20

tayıtmak 26a/17

taylak 26a/20

taylasān < Far. 63b/06

taymağur 26a/20

taymak 26a/16

tayşı 26a/19

tayşı < Moğ. 42b/08

tayyār < Far. 63b/06

taz 25a/04

tazana < Far. 25a/04

tābdān < Far. 61b/12

tācīhurūs < Far. 61b/12

tāpāk < Far. 61b/11

tārbest < Far. 61b/13

tazı < Far. 25a/04

tebsi 24b/09

tefestān < Far. 61b/17

teftik 25a/15

teh < Far. 61b/22

tehermuz < Far. 61b/13

tek 25a/17

tekāver < Far. 61b/17

tekbend < Far. 25a/20

tekek 25a/19

tekemişi < Moğ. 25a/19

tekene 25a/23

tekeş 25a/21

tekeşmişi < Moğ. 25a/22

tekev < Far. 25a/19

tekin 25b/02

tekke 25b/01

tekne 25a/23

teks̄ir <Ar. 61b/17	tepengü < Far. 24b/10
tel 25b/06	tepengü 29a/16
telā telā < Far. 61b/18	terāne < Far. 61b/14
telegen < Moğ. 25b/15	terçek 24b/18
telim 25b/16	ter dāmen < Far. 61b/15
telpek 25b/12	terevlik 24b/17
temecemişi < Moğ. 25b/18	terf < Far. 63b/05
temel 25b/21	terid < Far. 63b/05
temir kazak 25b/18	terk < Far. 61b/16
temren 25b/19	terki 25a/03
temür kazak 25b/18	terki bağı 25a/03
tenbül < Far. 61b/19	ternā < Far. 61b/21
tenbük 26a/02	ters 25a/01
tene < Far. 61b/21	tersām < Far. 61b/15
tene durna < Far. 61b/21	teseki < Moğ. 25a/06
tenge 2b/14	teksiri < Moğ. 25a/06
teng-i yek leng < Far. 61b/20	teş'ir < Ar. 61b/16
tentek 26a/03	teşvîr < Far. 61b/16
tenund < Far. 61b/21	tetik 29a/20
tenūmend < Far. 61b/21	teyze 26a/19
tepe 29a/16	tıbit 29a/15
tepelemek 24b/05	tıkılış 29b/17

tıkılışmağ 29b/16

tıkılışmak 29b/16

tıkılmak 29b/16

tıkmağ 29b/16

tıkmağ 29b/16

tılmac 30a/12

tımar < Far. 30a/15

tınc 30b/01

tındurmak 30a/20

tıngu 30b/01

tınmağur 30b/03

tınmak 30a/20

tıprçılamağ 29a/14

tıprçılamağ 29a/14

tıralığ 29b/05

tıralık 29b/05

tırık 29b/06

tırmamak 29b/02

tırmanmağ 29b/02

tırmanmak 29b/02

tırmaşmağ 29b/02

tırmaşmak 29b/02

tırnağ 29b/05

tırnak 29b/05

tıyık 30b/07

tıyılmağ 30b/06

tıyılmak 30b/06

tıymağ 30b/06

tıymak 30b/06

tibet 29a/15

tibreşlik 29a/15

tiftik < Far. 29b/16

tig 30a/01

tigdi 30a/04

tigirme 30a/06

tigirmen 30a/06

tigiş 30a/06

tigişmek 29b/19

tigmek 29b/18

tigrü 30a/05

tigürmek 29b/21, 3b/06

tigürütmek 3b/07

tik < Far. 30a/01

tikek 30a/04

tiken 30a/04	tilbe 30a/12
tikerlek 30a/05	tilbelik 30a/12
tik turguzmağ 29b/22	tilberemek 30a/10, 3a/15
tik turguzmağ 29b/22	tilberetmek 30a/10
tik turmak 29b/21	tilegil 4b/15
tikiklik 30a/07	tilegin 4b/15
tikilmek 29b/20	tilek 30a/12
tikirlemek 29b/23	tilemek 30a/09
tikirilenmek 29b/23	tilençi 30a/13
tikirleşmek 29b/23	tilenmek 30a/10
tikirletmek 29b/23	tileşmek 30a/09
tikiş 30a/06	tiletmek 30a/09
tikişce 30a/07	tilev 30a/13
tikişmek 29b/19	tilik 30a/13
tikleşmek 29b/23	tilim 30a/14
tikleşmeklik 30a/01	tilin 30a/14
tikmek 29b/17	tilinmek 30a/08
tikre 30a/05	tilmek 30a/08
tikrendürmak 29b/22	tilmürmek 30a/10
tikrenmak 29b/22	tilse 4a/18
tiktürmek 29b/21	tilük 30a/13, 3b/17
til 30a/11	tim tim 30a/14

timsi tip 30a/16	tiŋteşlik 30b/02
timür 30a/16	tiŋteşmek 30a/22
Timür 30a/16	tiŋteştürmek 30a/22
timür kanat 30a/18	tipdürmek 29a/13
timür kapu 30a/18	tip tik 29a/15
timür kazuk 30a/18	tipilmek 29a/13
timür tiken 30a/16	tipizlik 29a/16
Timür yalıĝ 30a/19	tipmek 29a/13
tiŋ 30b/01	tipremek 29a/13
tiŋgeleşmek 30a/23	tiprenmek 29a/13
tiŋgelmek 30a/23	tipretmek 29a/14
tiŋgeşmek 30a/22	tipük 29a/16
tiŋ kor 30b/02	tir 29b/03
tiŋiştürmek 30a/21	tīr <Far. 61b/21
tiŋiz 30b/03	tirdürmek 29a/21
tiŋlamaĝ 30a/21	tirek 29b/03
tiŋlamak 30a/21	tirelmek 29a/22
tiŋlik 30b/03	tirem 29b/05
Tiŋri 30b/02	tiremek 29a/22
Tiŋrilik 30b/02	tirgek 29b/04
tiŋşemek 30a/21	tirgemek 29a/23
tiŋteş 30b/01	tirgüzmek 29a/22

tiri 29b/06	tişilmek 29b/13
tirig 29b/06	tişinmek 29b/13
tirigley 29b/07	tişlemağ 3a/12
tiriglik 29b/07	tişlemek 29b/14
tiril 29b/07	tişleşmek 29b/14
tirilmek 29a/21	tişük 29b/15
tiriltmek 29a/21	titek 24b/12
tirim 29b/07	tit u bit 29a/19
tirimçi 29b/08	titilmek 29a/18
tiriŋg 29b/08	titmek 29a/18
tirkeşmek 29b/01	titregüc 29a/19
tirlemek 29b/01	titremek 29a/17
tirletmek 29b/01	titreşmek 29a/17
tirlik 29b/04	titretme 29a/19
tirmek 29a/21	titretmek 29a/17
tirsek 29b/04	tive kuşı 30b/06
tiskeri 29b/13	tive tikenı 30b/05
tiskindürmek 29b/12	tivrelmek 30b/04
tiskinmek 29b/12	tivremek 30b/03
tiş 29b/14	tivretmek 30b/04
tiş sürgü 29b/15	tivrük 30b/05
tişi 29b/15	tivrülmeğ 30b/04

tiz < Far. 29b/10	toğan 27b/18
tizek 29b/11	toğan 42b/10
tizgin 29b/11	toğay 42b/11
tizgindürmek 29b/09	toğanak 27b/18
tizginmek 29b/09	toğay 27b/19
tizilmek 29b/09	toğdağ < Moğ. 27b/19
tizlemek < Far. Tr. 29b/10	toğğan 27b/22
tizmek 29b/08	toğğanlıg 27b/23
tob 26a/22	toğluşluk 28a/01
tobçımsı 26b/04	toğma 27b/23
tobçın 26b/03	toğmağ 27b/16
tob toğrı 26a/22	toğmak 27b/16
tob tolı 26b/02	toğralmak 27b/17
tobı 26b/07	toğramağ 27b/17
tobulğu 26b/06	toğramak 27b/17
toburcağ 26b/06	toğratmak 27b/17
todurmak 3b/04	toğrı 27b/21
todurtmak 3b/04	toğrul 42b/13
tofrağ 28a/02	toğur < Moğ. 27b/23
tofrağ salmak 28a/02	toğurka < Moğ. 27b/23
tofuk 28a/03	toğurmak 27b/17
toğalak 27b/18	toğuş 28a/01

toħmiyāne <Far. 61b/14	toķumağ 28a/04
toħtamağ < Moğ. 26b/15	toķumak 28a/04
toħtamak < Moğ. 26b/15	toķundurmağ 28a/05
toķ 28a/05	toķundurmak 28a/05
toķa 28a/17	toķunmağ 28a/04
toķac 28a/06	toķunmak 28a/04
toķal 28a/06	toķurulmak 28a/04
toķay 28a/06	toķuř 28a/16
toķķa 28a/18	toķuřdurmağ < Moğ. Tr. 28a/05
toķķuz 2b/17	toķuřdurmak < Moğ. Tr. 28a/05
toķluk 28a/09	toķuřmağ 28a/04
toķmak 28a/10	toķuřmak 28a/04
toķmar 28a/10	toķuz 28a/11, 2b/04, 2b/17
toķrat 28a/09	toķuz atabeg 28a/15
toķsabay 28a/09	toķuz ton 28a/16
toķtamak < Moğ. Tr. 28a/05	tola 28b/04
Toktamış < Moğ. Tr. 28a/07	tolak 28b/05
toķtař < Moğ. Tr. 28a/07	tolamışı 28b/05
toķtařmak < Moğ. Tr. 28a/05	tolaşık 28b/05
toķtavul < Moğ. 28a/08	tolay 28b/05
toķulğa < Moğ. 28a/16	toldurmak 28a/23
toķum < Moğ. 28a/17	tolgama 28b/07

tolğamak 28b/01	tonanma 28b/22
tolğandurmak 28b/02	tonanmek 42b/14
tolğanmak 28b/02	tonatmek 42b/13
tolğaş 28b/07	tonbak 28b/23
tolğaşmak 28b/02	tonbay 42b/15
tolı < Moğ. Tr. 28b/10	tonğuc 29a/01
tolmağ 28a/23	tonpuz 28b/23
tolmak 28a/23	tonğ 29a/01
tolu 28b/08	tonğmağ 28b/18
tolun 28b/10	tonğmak 28b/18
tolun ay 28b/10	tonğulmağ 28b/19
tolunmak 28b/02	tonğulmak 28b/19
tomruk 28b/16	tonğuz 29a/02
tomuşmak 28b/11	tonğuz balığı 29a/02
tomuşturmağ 28b/12	tonğuzlan böcegi 29a/03
tomuşturmak 28b/12	tonğuzlan kurtı 29a/03
tomuzğan 28b/17	top 26a/22
ton 28b/20	topal 26b/01
tonalmak 28b/18	topal 42b/08
tonamağ < Moğ. 28b/18	topalak 26b/01
tonamak < Moğ. 28b/18	topalañğ 26b/02
tonanma 42b/14	toparлак 26a/23

toparlamak 26a/21

topçak 26b/03

top gazkan 26b/04

top kara ağac 26b/05

top doğru 26a/23

toppuz < Ar. 26b/05

toprağ 26b/04

toprağ salmak 26a/21

toprak 26b/04

topuk 26b/05

topulmak 26a/21

tor 26b/18

tor top 27a/02

toragay 42b/09

torgay 27a/05

torğay 42b/09

torgu 27a/06

torgud 27a/07

torı 27a/17

torlak 27a/11

torlamak 26b/17

torlanmak 26b/17

torsuk 27a/03

torum < Moğ. 27a/14

torumtay < Moğ. 42b/10

torun 27a/14

toskavul < Moğ. 27b/07

tosmak < Moğ. 27b/07

tostuğan 27b/07

tosun < Moğ. Tr. 27b/08

toy 29a/07

toy 42b/15

toy kuşu 29a/10

toyğar 29a/09

toyğarmağ 29a/06

toyğarmak 29a/06, 3a/23

toyğun 29a/10

toyğun 42b/16

toyğur 29a/09

toymağur 29a/10

toymak 29a/05, 3a/22

toyumluk 29a/12

toz 27a/21

tozalanmak 27a/21

tozalatmak 27a/21	tönlük 29a/04
tozgak 27b/04	töpe 26b/06
tozutmek 27a/21	tör 26b/18
töb 26a/22	töre 27a/15
töben 26b/02	töremek 26b/16
tögdürmek 28a/19	töretmek 26b/16
tökdük 3b/14	tört 26b/22
tökdükçe 3b/14	tört ana 27a/01
töker daşı 28a/21	tört daftar 27a/01
tökken 3a/06	törtelesi 26b/22
tökmek 28a/18	törter 26b/22
töktürmek 28a/19	törtev 27a/02
töküle 3a/06	törteve 27a/02
tökülmek 28a/18	tört ulus 26b/22
töküşmek 28a/18	törtünc 27a/02
tölek 28b/08	törtünci 27a/03
tölemek 28b/01	töş 27b/12
tölemişi 28b/05	töşek 27b/14
tölük 28b/08	töşelmek 27b/11
tölüküm hay tülüküm 28b/09	töşemek 27b/10
tönğterilmek 28b/19	töşetmek 27b/11
tönğtermek 28b/19	töşlük 27b/15

töşük 27b/16	tunmak 28b/18
töz 27a/21	tupal < Far. 26b/01
tub 26a/22	tur 26b/18
tubıya 26b/07	tura 27a/15
tubul 26b/01	turak 26b/21
tuc 26b/14	turak oti 26b/21
tucar 26b/14	turgak 27a/04
tuğdarı 27b/20	turgamışı 27a/04
tuğra 42b/12	turganı birle 27a/05
tul 28b/03	turgun 27a/08
tulamak 28a/23	turguz 27a/07
tulf < Ar. 28b/08	turguzmak 26b/16
tulum < Moğ. 28b/09	turışmak 6b/06
tulumba 28b/09	turluk 27a/11
tumağa 28b/12	turma < Far. 27a/12
tuman 28b/13	turmak < Moğ. 26b/15
tummak 28b/12	turmucak 27a/12
tumşuğ 28b/16	turna 27a/13
tumucı 28b/17	turur 27a/13
tumulmak 28b/12	turuş 27a/14
tun 28b/20	tus 27b/07
tunmağ 28b/18	tusluk 27b/08

tuş 27b/12	tuttuñguz 4a/03
tuşlanmağ 27b/11	tutturmak 26b/08, 3b/01, 3b/03
tuşlanmak 27b/11	tutuk 26b/12, 26b/13
tuta birmek 23b/17, 26b/08	tutukluğ 26b/13
tutağan 26b/10, 4a/21	tutukluk 26b/13
tutağlaşmak 26b/09	tutulmak 26b/08, 3a/16
tutalamak 26b/09	tutum 26b/13
tutanlamak 26b/10	tutuñlar 4b/17
tutaş 26b/10	tuturğan < Moğ. 26b/12
tutaşmak 26b/09	tuturğu < Moğ. 26b/12
tutaşturmak 26b/09	tuturuk 26b/11
tutaşturuk 26b/10	tutuşmak 6b/09
tutay 26b/10	tuvağ 29a/04
tutğal 26b/11	tuvağ 29a/04
tutğu 26b/11	tuvurluğ 29a/05
tutğun 26b/12	tuvurluk 29a/05
tutmac 26b/12	tuy 29a/07
tutmağ 26b/08	tuydurmağ 29a/06
tutmak 26b/08, 3b/01	tuydurmak 29a/06
tuttum 4a/04	tuylamak < Moğ. 29a/07
tuttuñ 4a/01	tuymak 29a/06
tuttuñlar 4a/03	tuynağ 29a/11

tuynak 29a/11	tügme 28a/22
tuyuk 29a/11	tügmek 28a/18
tuz 27a/21	tügülmek 28a/18
tuzag 27b/03	tügün 28a/22
tuz ağacı 27b/02	tügüşmek 28a/19
tuzak 27b/03	tük 28a/21
tuzanğ 27b/03	tükel 28a/21
tuzlağ 27b/05	tükellemek 28a/20
tuzlak 27b/05	tükeniş 28a/22
tuzlanmak 27a/20	tükenmek 28a/20
tuzluğ 27b/05	tüketmek 28a/19
tuzluk 27b/05	tükremek 28a/20
tüb 26a/22	tükürmek < Far. Tr. 28a/20
Tübbet 26b/03	tüküz 28a/22
tüb tüz 26b/02	tül 28b/03
tübsiz 26b/04	tülen < Moğ. 28b/05
tüfkürmek < Far. 28a/01	tülkü 28b/08
tüfürcek < Far. 28a/03	tümen 28b/13
tüfürük < Far. 28a/02	tümengini 28b/15
tügel 28a/21	tün 28b/20
tügen 28a/22	tünegün 28b/22
tügi 28a/23	tüner < Moğ. 28b/21

tün kıtar29a/01	tüşmek 27b/08
tünlemağ 28b/20	tüşülmek 27b/10
tünlemağ 28b/20	tüşürmek 27b/09
tüng 29a/01	tüşüşmek 27b/10
tünglük 29a/03	tütsi 26b/11
tüp 26a/22	tütüşmak 3a/21
tüpreşmek 29a/14	tüy 29a/07
türgan 27a/09	tüy 42b/15
türk 27a/08	tüynek < Moğ. 29a/11
türki 27a/09	tüz 27a/21
Türkman 27a/09	tüzelişmek 27a/19
türlüg 27a/12, 2b/07	tüzelmek 27a/19
türenb < Far. 63b/01	tüzetmek 27a/18
türtmek 26b/17	tüzlenmek 27a/20
türtülmek 26b/17	tüzlüg 27b/05
tüş 27b/12	tüzmağ 27a/18
tüşçilik 27b/14	tüzük 27b/06
tüşken 27b/15	tüzüklük 27b/06
tüşkün 27b/15	tüzülmek 27a/19
tüşlenmek 27b/11	tüzülüşmek 27a/20
tüşlük tüşti 27b/16	
tüşmağ 3a/21	

U

uc 13a/02	uçramak < Moğ. 13a/01, 3b/01
uca 13a/03	uçraşmak < Moğ. Tr. 13a/01
ucan 13a/06	uçraşturmak 13a/02
ucar 13a/03	uçratmak 3b/01
uçlıp 13a/10	uçuk 13a/14
ucmağ 13a/11	uçur < Moğ. Tr. 13a/12
ucmak 13a/11	uçurmak 12b/23
ucsarrağ 13a/07	uçurum 13a/12
ucuğ 13a/13	uçuş 13a/13
ucun 13a/15	uçuşmak 12b/23
ucur 13a/12	ud 13a/19
ucuz 13a/13	ufacuk 15a/01
uç 13a/02	ufak 15a/01
uçan 13a/06	uğ 14b/15
uçar 13a/03	uğan 14b/16
uçça 13a/16	uğluğ 15b/20
uçgun 13a/08	ukluk 15b/20
uçgunluk 13a/08	ula < Moğ. 15b/05
uçgur 13a/08, 4b/04	ulağ 15b/06
uçma 13a/11	ulak 15b/06
uçmağ 13a/11	ulalmak 15b/04
uçmak 12b/22, 13a/11	ulamak 15a/21

ulamak 15a/19

ulandurmak 15a/19

ulanmak 15a/20

ulaşık 15b/05

ulaşmak 15a/20

ulğaymak 15b/03

ulğaytmak 15b/03

ultaŋg 15b/06

Ulu Tav 15b/18

uluğ 15b/20

ululuğ 15b/21

ulus 15b/19

uluşmak 15a/21

umac 16a/01

umanc 16a/05

ummek 15b/23

umulmek 16a/01

un 16a/11

unamak 16a/07

unқан < Moğ. 16a/13

unut 16a/15, 3b/15

unutmak 16a/08

unutturmak 16a/08

unutulmak 16a/08

ur 13b/10

uradurmuş 4a/08

uran 13b/13

uranlaşmak < Moğ. Tr. 13b/07

uranlaşmışı < Moğ. 13b/16

urdum 4a/04

urduŋg 4a/01

urduŋglar 4a/03

urduŋguz 4a/03

urdurmak 3b/01

urğaçı < Moğ. 13b/23

urğudik 5a/15

urılmış 4a/07

urmak 13a/23, 3a/23

urtağ 13b/18

uruğ 14a/06

uruğluğ 14a/06

uruğluk 14a/06

uruk 14a/06

uruk қayaş 14a/06

urulmak 13a/23

urum 14a/07

urunmak 13b/01

uruş 14a/06, 3b/17

uruşmak 13b/02, 3a/21

us 14b/04

usandurmak 14b/01

usanmak 14b/01

uslanmak 14b/03

usun < Moğ. 14b/07

uş 14b/10

uşağ 14b/11

uşak 14b/11

uşal 14b/11

uşalmak 14b/08

uşanmak 14b/09

uşatğuça 5a/13

uşatılmak 14b/08

uşatmak 14b/08

uşgun < Far. 14b/12

uşmak 14b/08

uşmunca 14b/12

uşturāk < Far. 61a/05

uşmak 14b/09

uşundı 14b/13

ut 12b/06

utgunmak 12b/04

utguzmak 12b/04

utma 12b/16

utmak 12b/01

utrak 13b/18

utru 12b/11

uy 16a/23

uya 16b/01

uyağmak 16a/21

uyakmak 16a/20

uyalmak 16a/19

uyat 16b/01, 3b/16

uyatlıg 4b/13, 16b/02

uyaz 16b/02

uyğanmağur 16b/05

uyğanmak 16a/19

uygatmak 16a/19

uygun 16b/09

uyğur 16b/05

uykağılığ 16b/05

uykak 16b/05

uyku 16b/09, 2b/04

uykucı 16b/09

uyluk 16b/10

uysal 16b/04

uyuklamak 16a/19

uyumak 16a/18

uyuşmek 16a/22

uyutmak 16a/18

uyuz 16b/13

uz 14a/13

uzak 14a/14

uzalış 14a/15

uzalmak 14a/12

uzamak 14a/12

uzatmak 14a/12

uzun 14a/20

uzun işek 14a/20

übük 12a/22

übük kuşı 12a/23

übül < Moğ. 12a/23

ücgü 13a/10

üç 13a/02

üçeleşi 13a/06

üçer 13a/03, 6b/02

üçergü 13a/05

üçev 13a/07

üçevle 13a/07

üçevlen 13a/07

üç kat 13a/09

üç kırılık 13a/09

üç yıldız 13a/16

üçün 13a/15

üçünc 13a/16

üçünci 13a/16

üdür < Moğ. 13a/22

üfürmek 14b/23

ügün 15a/16

ügüş 15a/16

ükre 15a/12

Ü

ükrimek 15a/08	ürünli < Moğ. 14a/09
üksek 15a/13	üsküf 14b/07
üleşmek 15a/20	üsrüggine 14b/06
ülgü 15b/15	üsrük 14b/06
ülüm 15b/21	üsrükrek 14b/06
ülüş 15b/19	üsrümek 14b/01
ümgün 16a/06	üst 14b/05
ün 16a/11	üstelemek 14b/04
ündemek 16a/08	üstelenmek 14b/04
ündür 16a/12	üstideki 14b/06
ündürrek 16a/13	üstine 2b/15
ünen < Moğ. 16a/11	üstün 14b/05
ürkek 14a/01	üstünletmak 14b/04
ürkmek 13b/03	üyen 16b/03
ürkü 14a/01	üyle < Moğ. 16b/11
ürküç 14a/02	üz 14a/13, 2b/17
ürkünc 14a/02	üze 14a/23
ürküremek 3a/14	üzengü 14a/16
ürküşmek 13b/03	üzerlik 14a/17
ürmak 13a/23	üzlü palcık 14a/19
ürpermek 13b/09	üzmeğ 14a/10
ürtmek 13b/03	üzmek 14a/10

üzme^{lik} 14a/10

üzre 14a/17

üzük 14a/20

üzülmek 14a/11

üzüşmek 14a/11

V

vah < Far. 55b/01

vaḥ < Far. 55a/23

varsakı 55b/01

vālāy < Far. 65a/11

veḡā < Far. 65a/12

viḡā < Far. 65a/12

viresi 55b/03

viṣāk < Far. 65a/12

viṣne < Far. 55b/03

vuh 55b/02

vul 55b/01

vül 55b/01

Y

ya < Far. 55b/14

yab 55b/17

yaba 55b/19

yabaḡ 55b/20

yabaḵ 55b/20

yaban < Far. 55b/21

yabana ötmek 55b/22

yabancı < Far. Tr. 55b/21

yaban turaḵ otı < Far. Tr. 55b/21

yad 56a/09

yada taşı < Moğ. 56a/10

yadaḡ < Moğ. Tr. 56a/10

yadamak < Moğ. 56a/08

yadatmak < Moğ. Tr. 56a/09

yafrag 57a/11

yafrak 57a/11

yaḡ 2b/12, 57a/02

yaḡdu 57a/04

yaḡduluk 57a/04

yaḡdurmak 57a/02

yaḡdurtmak 57a/02

yaḡ çamur 57a/03

yaḡ örüki 57a/03

yağı 57a/09	yağşı isem 6a/13
yağıkmağ 57a/02	yağşı isenğ 6a/11
yağın 3b/20, 57a/11	yağşı isenğiz 6a/12
yağır 57a/09	yağşılar 56a/08, 5b/16
yağırını 57a/06	yağ 2b/11, 57a/14
yağış 57a/11	yağa 57a/15
yağız 57a/10	yağalamak 57a/13
yağlağı 57a/06	yağalaşmak 57a/13
yağlamış 57a/06	yağarmak 57a/13
yağlı bay kuşu 57a/08	yağılmak 57a/12
yağlığ 57a/09	yağımak 57a/21
yağlık 57a/09	yağın 2b/02, 57a/16
yağmak 2b/01, 57a/01	yağınlaşmak 57a/14
yağmur 57a/09	yağınlaştırmak 57a/14
yağrık 57a/05	yağmak 2b/02, 57a/11
yağrın 57a/06	yağtu 57a/15
yağurçak 6a/23	yalabmak 57a/22
yağşı 56a/08	yalag 57b/01
yağşı dek 6a/19	yalak 57b/01
yağşı imiş 6a/10	yalamak 57a/17
yağşı ise 6a/10	yalanğ 57b/02
yağşı isek 6a/14	yalanğac 57b/01

yalanğac 57b/01	yalduzlamak 57a/20
yalangacalamak 57a/17	yalğan 57b/05
yalanğaclamak 57a/17	yalğancı 57b/06
yalanğaclatmak 57a/18	yalğancılık 57b/06
yalanğaclatturmak 57a/18	yalğanlık 57b/06
yalanğatturmak 57a/18	yalgın 57b/06
yalanğlaclanmak 57a/19	yalğuz 57b/06
yalanğlamak 57a/17	yalğuzun 57b/06
yalanğlanmak 57a/19	yalı 57b/08
yalanğlatmak 57a/18	yalın 57b/09
yalışmak 57a/17	yalın kat 57b/10
yalav 57b/02	yalınlamak 57a/23
yalbarmak 57a/19	yalınladurmak 57a/23
yalçımak 57a/19	yalınlığ 57b/09
yalçu 57b/04	yalınmak 57a/22
yaldıraç 57b/05	yalınrak 57b/09
yaldıramak 57a/20	yalıng 57b/10
yaldıratmak 57a/20	yalıngcaç 57b/10
yaldıravuğ 57b/04	yalınglıg 57b/10
yaldırayış 57b/05	yalķamak 57a/21
yalduz 57b/04	yalķıtmak 57a/21
yalduz ķurtı 57b/04	yalman 57b/07

yalpak 57b/03	yanar 58a/04
yaltaklanmak 57a/22	yancak 57b/22
yaltaklıg 57b/03	yancdurmak 57b/16
yam 65a/16	yancgay 57b/23
yamac 57b/12	yancılamak 57b/16
yamağ 57b/12	yancmak 57b/16
yamağlıg 57b/13	yancuk 57b/23
yamak 57b/12	yandaşmak 57b/17
yamaklıg 57b/13	yandaşturmak 57b/17
yamalmak 57b/11	yandurmak 57b/16
yamamak 57b/11	yanğan 4b/09
yaman < Moğ. Tr. 57b/14	yaŋg 58a/02
yaman imen 6a/09	yaŋga 58a/02
yaman imeŋg 6a/09	yaŋgacığ 58a/03
yamanlamak 57b/11	yaŋgağ 58a/03
yamanlıg 57b/14	yaŋgak 58a/03
yamatak 57b/11	yaŋgarak 58a/03
yamçı < Far. 57b/15	yaŋgı 58a/04
yamğur 57b/15	yangı 58a/02
yan 57b/19	yaŋılmak 57b/18
yana 57b/21, 58a/06	yaŋıltmac 58a/05
yanan 4b/09	yaŋış 58a/05

yaŋıtmaq 57b/18

yaŋla 58a/04

yaŋlıg 58a/04

yaŋmaq 57b/17

yaŋsılamak 57b/19

yaŋşamak 57b/18

yaŋu 58a/01

yanı kurt 58a/06

yanımga 2b/13

yanķulanmaq 57b/19

yanmaq 57b/15

yantak 57b/22

yap 55b/17

yapalak 55b/21

yapar < Moğ. Tr. 55b/23

yapı 56a/02

yapıcı 56a/03

yapılmaq 55b/15

yapılmaq 55b/15

yapıncı 56a/03

yapınmaq 55b/15

yapışılmaq 55b/16

yapışılmaq 55b/16

yapışmaq 55b/16

yapışturmaq 55b/16

yapışturmaq 55b/16

yapışturulmaq 55b/17

yapmaq 55b/14

yaprag 56a/01

yapraq 56a/01

yapu 56a/01

yapucı 56a/01

yapuğ 56a/02

yapuk 56a/02

yapurgag 56a/01

yapurgak 56a/01

yapuşkan 56a/02

yapuşmaq 55b/15

yapuşmaq 55b/15

yapuşulmaq 55b/16

yapuşulmaq 55b/16

yapyanğ 58a/18

yara < Moğ. 56a/16, 56b/03

yara taşı 56b/03

yarağ 56a/18	yaratılmak 56a/13
yarağlamak 56a/14	yardım 56a/20
yarağlaşmak 56a/14	yardurmağ 56a/11
yarağlatmağ 56a/14	yardurmağ 56a/11
yarağlatmak 56a/14	yar kanat 56a/21
yarağlığ 56a/18	yargag 56a/20
yarağsız 56a/18	yargak 56a/20
yarak 56a/18	yargu 3b/20, 56a/21
yaraklığ 56a/18	yargucak 56a/21
yarakrakına 60a/01	yargucu 56a/21
yaraksız 56a/18	yarı 56b/04
yaramağ 56a/11	yarım 56b/05
yaramak 56a/11	yarımcuk 56b/05
yananmağ 56a/12	yarın 56b/05
yananmak 56a/12	yarındası 56b/05
yarasa 56a/16	yarınkı 56b/06
yarasık 56a/16	yariş 56b/05
yaraş 4b/20, 56a/17	yarişmak 6b/06
yaraşa kirek bolğay 4b/20	yarişmek 56a/16
yaraşık 56a/17	yarlı 56a/22
yaraşmak 56a/12	yarlığ 56a/22
yaraşmış 56a/17	yarlığa 56a/22

yarlıgamak 56a/15	yas 56b/14
yarlıgan 56a/23	yasa 56b/14
yarlıg altun tamga 11a/09	yasak 56b/14
yarma 56b/01	yasakı 56b/15
yarmaca 56b/01	yasaklıg 56b/15
yarmak 56a/11, 56a/23	yasal 3b/19, 56b/15
yarmanmak 56a/15	yasalmak 3a/17, 56b/13
yarmaşmak 56a/15	yasamak 56b/12
yarpi 56a/19	yasamış 3a/10, 56b/16
yarpuz 56a/19	yasancak 56b/17, 6b/01
yarug 56b/02	yasancak 4a/22
yaruk 56b/02	yasanmar 3a/17, 56b/13
yarukluk 56b/02	yasatmak 56b/12
yarumağ 56a/12	yasavul < Moğ. 56b/17
yarumağur 56b/02	yası 56b/18
yarumak 56a/12, 6b/07	yasmak 56b/13
yaruşmağ 56a/13	yasmuk 56b/18
yaruşmak 56a/13	yastamak 56b/13
yaruşturmağ 56a/13	yastancak 56b/17
yaruşturmak 56a/13	yastuk 56b/18
yarutmağ 56a/13	yasun < Moğ. 56b/18
yarutmak 56a/13	yaş 56b/21

yaşamak 56b/19	yatğurmak 56a/04
yaşar 56b/21	yatış 56a/07
yaşarmak 56b/19	yatışmak 56a/04
yaşartmak 56b/20	yatlamak 56a/05
yaşatmak 56b/19	yatlığ 56a/06
yaşık 56b/23	yatmak 3b/02, 56a/04
yaşıl 56b/23	yatsı 56a/06
yaşıl baş 57a/01	yatuğan < Moğ. 56a/07
yaşımtul 57a/01, 6a/17	yatuğancı < Moğ. 56a/07
yaşın 57a/01	yatuk 56a/07
yaşlıg 56b/22	yaturmak 3b/02
yaşmak 56b/22	yav 58a/09
yaşunadurğan 4a/10	yava < Far. 58a/13
yaşunmak 56b/21	yavaş 58a/09
yaşunurğan 4a/10	yavaşa < Far. 58a/10
yaşurılğan 4a/08	yavaşmak 58a/07
yaşurmak 56b/20	yavçı 58a/10
yaşurun 56b/23	yavğan 58a/11
yat 56a/05	yavlak 58a/12
yatağ 56a/05	yavlamak 58a/09
yatağan 56a/05	yavrı 58a/11
yatak 56a/05	yavşan 58a/11

yavu < Far. 58a/13

yavuĝ 58a/13

yavuk 58a/13

yavumak 58a/07

yavuşmak 58a/07

yavuşturmak 58a/08

yavutmak 58a/08

yavuz 58a/13

yay 58a/16

yayak 58a/18

yayaklamak 58a/16

yayan 58a/18

yaycı 58a/18

yaydak 58a/19

yayık 58a/22

yaykalmak 58a/15

yaykanmak 58a/15

yaykara 58a/19

yaykın 58a/20

yaylamak 58a/16

yaylamış 58a/20

yaylım 58a/21

yayma 58a/22

yaymak 58a/14

yaz 56b/08

yazu < Moğ. 56b/08

yazğurmak 56b/07

yazı 56b/12

yazılmak 56b/07

yazılmaydur 4a/11

yazım 56b/12

yazmak 56b/06

yazuk 56b/12

yegen 57a/16

yek 57a/16

yekleş 57a/16

yekrân < Far. 65a/17

yelen 57b/07

yemdik 57b/14

yemdü 57b/14

yenegen 58a/04

yetgeç 5a/09

yeti 2b/17

yetim < Far. 65a/16

yetimāne < Far. 65a/16

yetti 2b/17

yeüünkemek 58a/08

yeyni 58a/22

yezne < Far. 60a/05

yıbar 59b/13

yığ 2b/12

yığac 60a/08

yığdurmak 60a/07

yığı 60a/09

yıgılışmak 60a/07

yıgılmak 60a/07

yığın 3b/19, 60a/09

yığınt 60a/09

yıgladuk 3b/13

yıglağı 60a/08

yıglamak 60a/07

yıglamsınmak 60a/08

yıglaşmak 60a/08

yıglatmak 60a/07

yıgmak 2a/23, 60a/06

yıgnak 60a/09

yık 2b/11

yıkılkur 60a/11

yıkılmağıur 60a/11

yıkılmak 60a/10

yıkamak 2b/01, 60a/09

yıkturmak 60a/10

yıkuk 60a/11

yıl 2b/18, 60a/17

yılan 60a/19

yılana ağı viren 60a/21

yılan balığı 60a/20

yılan otı 60a/19

yılan yastuğı 60a/21

yılanğac 60a/20

yıldurmak 60a/15

yıl yaparak 60b/02

yılğı 6a/19

yıllık 60b/02

yılmak 60a/15

yırağramak 59b/23

yırak 60a/01

yırakrağına 60a/01

yırav 60a/02	yigit 60a/13
yırlamak 59b/21	yigitlik 60a/13
yırlaşmak 59b/22	yigülük 60a/13
yırmak 59b/20	yik 60a/13
yırtıcı 60a/03	yikirmek 60a/12
yırtılmak 59b/21	yikrenmek 60a/12
yırtışmak 59b/20	yil 60a/17
yırtlas 60a/02	yilciley 60a/23
yırtmac 60a/02	yildürmek 60a/15
yırtmak 59b/20	yilek 60a/18
yırtuk 60a/03	yileklik 60a/18
yiberilmek 3a/16	yilemek 60a/16, 60a/17
yibermek 59b/13	yileng 60a/20
yidek 59b/19	yilgin 60b/01
yidi kardaş 59b/19	yilgü 60b/01
yidiler 59b/19	yilke 60b/01
yidmek 59b/18	yilken 60b/01
yidürmek 60b/11	yillemek 60a/16
yigen 60a/13	yillenmek 60a/16
yigin 60a/14	yillik 60b/02
yiginlik 60a/14	yilmek 60a/14
yigirme 60a/14	yilpāze 60a/22

yilpigüc 60a/22

yim 60b/03

yimdeş 60b/04

yimek 60b/04, 60b/10

yimiş 60b/05

yimişen 60b/06

yimlik 60b/05

yimrölgü 60b/05

yimrölmek 60b/03

yimrömek 60b/03

yimrüşmek 60b/03

yimtük 60b/04

yinğ 60b/07

yinge 60b/07

yinği 60b/08

yinği çeri 60b/08

yinğil 60b/10

yinğle 60b/08

yinğmek 60b/06

yinikmek 60b/07

yip 59b/13

yiplik 59b/13

yir 59b/23, 60b/11

yir azuk 60a/01

yir köki 60a/04

yir kanı 60a/03, 60b/12

yir koyı 60a/04

yir nim 60a/05, 60b/12

yirlemek 59b/21

yirleşmeğ 59b/22

yirleşmek 59b/22

yirlik yirin 60a/04

yirlik 60a/05

yışikmek 60a/06

yışinmek 60a/06

yışmek 60a/06

yitcek 5a/09

yitçak 5a/09

yitek 59b/16

yiter 59b/15

yiti 59b/17

yitiev 59b/17

yitigen 59b/17

yitik 59b/17

yitilmek 59b/14	yokaltmak 59a/02
yitişmek 59b/14	yokarı 59a/03
yitkürmek 59b/15	yok irse 59a/03
yitkürtmek 59b/15	yok ise 59a/03
yitmek 59b/14	yok ve barın 20a/19
yitşürmek 59b/15	yokgarı 59a/03
yitti 59b/17	yoklamak 59a/01
yitti ata 59b/17	yoklatmak 59a/01
yitürmek 59b/15	yokluğ 59a/05
yivürtmek 60b/10	yoksa 59a/04
yiyydir 59b/19	yoksız 59a/04
yiyydür 4a/16	yoksızlığ 59a/05
yiylmek 60b/11	yoksul 59a/04
yoğan 58b/22	yoksuzluğ 59a/05
yoğrı ol 58b/23	yokuş 59a/05
yoğrulmak 58b/22	yol 59a/15
yoğruş 58b/23	yolatmak 59a/13
yoğun 58b/22	yolavuc 59a/16
yoğurmak 58b/22	yolbars 59a/16
yoğsul urğanı 58b/04	yolcu 59a/17
yok 59a/02	yoldamak 3a/13, 59a/14
yokalmak 59a/02	yoldaş 59a/18

yol köpri 59a/21

yolu 59a/22

yolsız 59a/19

yoluğ 59a/21

yoluğmak 59a/14

yoluğuşmak 59a/14

yolum 3b/18, 59a/22

yon 59b/06

yonca 59b/08

yondurmak 59b/06

yonka 59b/08

yonmak 59b/05

yont 59b/07

yont kuşu 59b/08

yonulmak 59b/06

yorga 58b/11

yorgalamak 58b/07

yorgalatmak 58b/08

yorgun 4b/10, 58b/11

yorgunluk 58b/11

yort 58b/09

yortak 58b/09

yortavul 58b/09

yortma 58b/10

yortmak 58b/06

yortuşmak 58b/06

yorun 58b/12

yoruncğa 58b/12

yorunluk 58b/13

yosun < Moğ. 58b/19

yosunluk < Moğ. Tr. 58b/20

yoş < Ar. 58b/21

yömrüglü 59b/04

yömrülmek 59b/01

yömrüşmek 59b/02

yömürmek 59b/01

yön 59b/06

yörmak 58b/05

yörüş 3b/17

yösek 58b/19

yötel 58b/03

yötelmek 58b/02

yudur 4a/14

yudurmak 59a/13, 59b/10

yuka 59a/03	yumruk ğına 59b/04
yukmak 58b/23	yumşak 59b/05
yuksa 59a/04	yumşaklıĝ 59b/05
yukulmak 59a/01	yumşamak 59b/01
yul 59a/15	yumşatmak 59b/01
yular 59a/15	yumuk 59b/05
yulduz 59a/18	yumulmak 59a/23
yulduz kurtı 59a/19	yumurtĝa 59b/05
yulĝun 59a/20	yuna < Far. 59b/09
yulĝun kozacı 59a/20	yupĝa 58a/23
yulmak 59a/12	yupĝalık 58a/23
yulunmak 59a/13	yurdu 58b/10
yumak 59b/02, 59b/09	yurt 58b/09
yumalak 59b/02	yurtçı 58b/10
yumalanmak 59a/23	yurtĝa 58b/10
yumalatmak 59a/23	yus yumrı 58b/20
yummak 59a/22	yut < Moĝ. Tr. 58b/02
yumran 59b/03	yutĝun 58b/03
yumrancı 59b/03	yutĝunmak 58b/02
yumran kazıĝ 59b/03	yutmak 58b/01
yumru 59b/04	yutturmak 58b/01
yumruk 59b/04	yutulmak 58b/01

yuva 59b/11	yüksek 59a/12
yuvalak 59b/11	yüksük 59a/12
yuvalamak 59b/10	yükündürmek 59a/10
yuvalatmak 59b/10	yükündürülmek 59a/10
yuvulmak 59b/10	yükünmek 59a/08
yuvundu 59b/12	yüñg 59b/09
yuvuşga 59b/11	yüñgül 59b/09
yuvuş 59b/12	yürek 58b/08
yuydur 4a/15	yürküşmek 58b/07
yuymak 59b/12	yürküzmek 58b/07
yuyulmak 59b/12	yürülmek 58b/06
yügürce 59a/11	yürümek 58b/05
yügürmek 59a/07	yürüş 58b/12
yügürtmek 59a/07	yürüşlük 58b/12
yügürük 59a/11	yürüşmek 58b/05
yügürüş 59a/11	yürütmek 58b/05
yügüş 59a/12	yüz 2b/17, 58b/14
yük 59a/10	yüz başlıg 58b/16
yüklemek 59a/06	yüzer 58b/16
yüklenmek 59a/07	yüz ılı 19a/07
yükleşmek 59a/06	yüz ılıkı 19a/07
yükletmek 59a/06	yüz illik 19a/09

yüz karalığ 58b/17

yüz yılçılık 60a/23

yüzgine 58b/18

yüzi töben 58b/19

yüzlenmek 58b/14

yüzleşmek 58b/14

yüzlük 58b/18

yüzsizlik 58b/17

Z, Ẓ, Z̤, Ž

zā < Ar. 4b/12

zag < Far. 36b/13

zaġanos 36b/13

zaġar 36b/13

Zābūlistān < Far. 62b/20

zād < Far. 62b/20

zāġ < Far. 62b/21

zāk < Far. 62b/21

zarb 63a/23

zelek 36b/14

zeneġ zeden < Far. 63a/02

zeng < Far. 63a/03

zengi < Far. 63a/03

zengin < Far. 36b/14

zengü < Moğ. 36b/14

zenk < Far. 63a/02

zerārīr < Far. 62b/16

zerrāfe < Far. 62b/22

zerrīn ġazāl < Far. 62b/23

zer-i ħālīş < Far. 62b/23

zer-i maġrebī < Far. 62b/22

zıbık 36b/16

zıbıkçı 36b/17

zık < Ar. 36b/18

zırığ < Far. 36b/17

zil 36b/18

zilfet 36b/18

zılūçe < Far. 63a/04

zireh < Far. 62b/23

zirik < Far. 36b/17

zū < Ar. 4b/12

zūbāb 62b/16

zūbābü'l-‘ayn < Ar. 62b/16

zulan < Moğ. 36b/15

zunbuluk < Far. 36b/15

zülâne < Far. 63a/03

Züz < Far. 63a/03

zügürd 36b/15

zülfeyn < Far. 62b/23

zülfin < Far. 62b/23

zümürüd-reng < Far. 63a/01

Özet

XIX. yüzyılın başında Doğu Türk yazı dili sahasında kaleme alınmış Çağatayca-Farsça olan bu eseri, müstensihlerden kaynaklanan yanlışlıkların düzeltilmesi, eserin bilim âlemine tanıtılması ve bu saha ile ilgili yapılan çalışmalara katkıda bulunmak amacıyla yüksek lisans tezi olarak hazırladım.

Yüksek Lisans tezimize konu olarak seçtiğimiz Muhammed bin Abdu's-Sabûr-ı Hoyî'nin Hulâsa-i Abbâsî adlı eseri, XIX asrın başlarında kaleme alınmış olmakla birlikte o dönemde yazılan sözlükler arasında önemli bir yere sahiptir.

Ben, eseri Farsçadan Türkiye Türkçesine çevirisini yaparak, dizinini hazırladım ve imla özelliklerini inceledim.

“Giriş” kısmında eserin yazarı Muhammed bin Abdu's-Sabûr-ı Hoyî ve diğer eserleri hakkında bilgi verilmiştir. Yaptığımız çalışma “Giriş”ten sonra “İnceleme”, “Metin” ve “Dizin” olmak üzere üç bölümden ibarettir.

Birinci bölümde eserin imla özellikleri incelenmiştir, ikinci bölüm eserin çeviri metnini içermekte ve üçüncü bölüm ise eserin gramatikal “Dizin”ini oluşturmaktadır.

Çalışmanın son kısmında ise tezi hazırlarken faydalandığımız kaynak eserler verilmiştir.

Abstract

The main reasons to select this work which is written at the early years of nineteenth century in Eastern Turkish written language as the subject of our master thesis are to correct excessive mistakes caused by copysts of the book, to introduce this Persian- Chaghatai dictionary and grammar to the science world and to contribute to the studies carried out in this field.

Muhammed bin Abdu's-Sabûr-ı Hoyî's work of which name is Hulâsa-i Abbâsî that we have selected as the subject of our thesis was written in the early years of 19th century and is one of the most significant dictionaries written in that era.

Translating it from Persian to Turkish of Turkey I prepared the transcriptional text and index of the book, and reviewed its punctuation and spelling attributes.

In the introduction part, information about the Muhammed bin Abdu's-Sabûrî Hoyî, who is the writer of the book, and his other works is given. The study includes three sections following the introduction part. These are: "Review", "Text" and "Index".

In the first section, the book's punctuation and spelling attributes are studied. The second section includes transcriptional text of the book and the third section forms the book's grammatical "Index".

In the last part of the study, the works to which we applied during the preparatory stage of the thesis are given as references.

Kaynaklar

- AMÎD, Hasan; **Ferhengi Fârisî**, Tahran, Emîr Kebîr Yay., 2004.
- ATALAY, Besim, **Mirza Mehdi Mehmed Han, Senglah, Lugati Nevaî**, İstanbul, Tıpkıbasım, (TDK c. II, s. 31), 1950, (Bürhanedin Erenler Matbaası).
- ATALAY, Besim, **Abuşka Lügati veya Çağatay Sözlüğü**, Ankara, Ayyıldız Matbaası, 1970.
- AYDIN, Şadi, **İran Kütüphanelerinde Türkçe Yazmalar Kataloğu**, Timaş Yayınevi, İstanbul 2008.
- CAFEROĞLU, Ahmet, “**Çağatay Türkçesi ve Nevaî**”, TDED II/ 34, s. 141-154, 1948.
- CANPOLAT, Mustafa, “**Çağatay Dili ve Edebiyatı**”, Türkler VIII, Ankara, Yeni Türkiye Yay., 2002, s. 769-776.
- CEVDET, Ahmed., **Kâmûs-i Türkî**, İstanbul, İkdâm Yay., 1899.
- COŞKUN, Volkan; **Özbek Türkçesi Grameri**, Ankara, TDK Yay., 2000.
- DİLÇİN, Cem; **Yeni Tarama Sözlüğü**, Ankara, TDK Yay., 1983.
- DOERFER, Gerhard; “**İran’daki Türk Dilleri**”, Ankara, Türk Dil Araştırmaları Yıllığı Belleten 1969, TDK Yay., 1969, s. 111.
- DOERFER, Gerhard; “İran’da Türkler”, **Türk Dili**, TDK Yay., Ankara 1987, s. 242-251.
- ECKMANN, Janos, “**Çağatay Edebiyatının Son Devri**”, Ankara, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten, 1964, s. 121-156.
- ECKMANN, Janos, **Harezm, Kıpçak ve Çağatay Türkçesi Üzerine Araştırmalar** hzl. Doç. Dr. Osman Fikri Sertkaya, Ankara, 1996.

ECKMANN, Janos, **Çağatayca El Kitabı**, Çev. Günay Karaağaç, 3. baskı, Ankara, Akçağ Yay., 2005.

ERASLAN, Kemal, “Çağatay Şiiri”, **Türk Şiiri Özel Sayısı 11 (Divan Şiiri)**, sayı 415, 416, 417, Ankara, TDK Yay., 1986, s. 687-692.

ERCİLASUN, Ahmet Bican; **Türk Dili Tarihi**, Ankara, Akçağ Yay., s. 24.

EREN, Hasan, **Çağatay Lügatleri Hakkında Notlar**, Ankara, DTCFD VIII, 1950, s. 145-163.

ERGİN, Muharrem; **Türk Dil Bilgisi**, İstanbul, Bayrak Yay., 1997.

ESTERÂBÂDÎ, Mirzâ Mehdî **Senglah**, Haz Sir Gerard Clauson, Londra, GIBB Yay., 1960.

F. STENGASS, **A comprehensive Persian-English Dictionary**, Beirut, LebanonYay., 1998.

GABAİN, A Von; **Eski Türkçenin Grameri**, Ankara, TDK Yay., 1988.

HACIEMİNOĞLU, Necmettin; **Türk Dilinde Edatlar**, İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı Yay., 1992.

İNAN, Abdülkadir, “Çağatay Edebiyatı”, **Türk Dünyası El Kitab III**, Ankara, 1976, s. 484-501.

KORKMAZ, Zeynep; **Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)**, Ankara, TDK Yay., 2003.

KHİABANİ, Revşen, **Sanglakh**, 1. baskı, Merkez Yay., Tahran, 1997.

KÖPRÜLÜ, Mehmed Fuad, “Çağatay Edebiyatı”, İA, c. 3, Ankara, Milli Eğitim Bakanlığı Yay., 1977.

KUNOS, İgnaz, **Şejh Sülejman Efendi's Çağatay-Osmanisches Wörterbuch**, Budapest 1902.

ÖLMEZ, Zuhale Kargı, “Çağatayca Sözlükler”, **Kebikeç**, sayı: 6, Ankara, 1998.

ÖLMEZ, Zuhale Kargı, “Özbekçenin Sözlükleri”, **Kebikeç**, c. 4, sayı: 78, Ankara,

1999.

ÖZKAN, Fatma, **Çağatay Türkçesinden Eski Anadolu Türkçesine Yazılmış Sözlükler Üzerine**, Timur'un Doğumunun 660 Yılında Türkistan Anadolu Kültürel İlişkileri Sempozyumu Bildirileri, Ankara, 1997, s. 10.

P. de. Courteille, **DictionnaireTurk-Orienial**, Paris 1870.

ROUX, Jean Paul; **Türklerin Tarihi** (Pasifik'ten Akdeniz'e 20 Yıl), İstanbul, Kabalcı Yay., 2007.

SADIK, Muhammed, **Üss-ü Lisan-ı Türki**, İstanbul, Alem Yay. 1895.

SALEHPOOR, Jamshid, **Farsça-Türkçe Genel Sözlüğü**, Tebriz, Kimiya Yay., 2005.

ŞAHİN, Hatice; **Eski Anadolu Türkçesi**, Ankara, Akçağ Yay., 2003.

Şeyh Süleyman Efendîyi Buhârî, **Luğati Çağatay ve Türkîyi Osmânî**, İstanbul, Mehran Matbaası, 1298.

ŞÜKUN, Ziyâ, **Farsça-Türkçe Lûgat**, İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı Yay., 1984.

TERBİYET, Muhammed Ali, **Dânişmendân-ı Azerbaycan**, Tahran, Meclis Yay., 1936, s. 122.

TİMURTAŞ, Faruk Kadri; **Eski Türkiye Türkçesi**, 3. baskı, Ankara, Akçağ Yay, 2005.

TOGAN, Zeki Velidî; **Umumî Türk Tarihine Giriş**, İstanbul, İstanbul Edebiyat Fakültesi Yay., 1981.

TOPARLI, Recep, **Üss-i Lisan-ı Türki**, Ankara, TDK Yay., 2006.

Türk Lehçeleri Grameri, editör: Ercilasun, Ahmet Bican, Ankara, Akçağ Yay., 2007.

Türkçe Sözlük, 8. Baskı, Ankara, TDK Yay., 1998.

**TIPKI
BASIM**

[illegible][illegible]

آتش قوم از رشت که بختان طبع باشد و عدد هفت المون شمع
و برج المون کلان المون سیکما احکم و ابرقبات با پاشان
ترک که مخصوص ایلان و جماعت دیوانه باشد المون عفا
مرد و عین پادشاهان ترک که در فراخین با سب طراز و مرشود
انحصار مطا به است و انکم را با این المون عفا گویند المون شمع
زیر هفت و در با طراف المون عدد شش المون بنی برین شمع
جمعه هفت سمان الجاقی است و درون المون المون بنی المون
و المون بنی المون بنی المون بنی المون بنی المون بنی المون بنی
شکست خنده و بنی باشد که در شش است بعد از که المون
بزبان روم المون موب المون موب المون موب المون موب المون موب
بروم سید بنی المون بنی المون بنی المون بنی المون بنی المون بنی
و درون و در دو سده المون بنی المون بنی المون بنی المون بنی
اربع لوبکا نموده یافت و المون بنی المون بنی المون بنی المون بنی
المون بنی المون بنی المون بنی المون بنی المون بنی المون بنی
کیر المون بنی المون بنی المون بنی المون بنی المون بنی المون بنی
و المون بنی المون بنی المون بنی المون بنی المون بنی المون بنی
المون بنی المون بنی المون بنی المون بنی المون بنی المون بنی
المون بنی المون بنی المون بنی المون بنی المون بنی المون بنی

بوغزول

بوغزول گویند چهل روز راه و بوغزول کسی از سنسان الجدا
سپهر ترک بن یافت بن قوم بر دام پادشاه ترک که در خان بوزول
خان سپهران بود المون بنی المون بنی المون بنی المون بنی
مید سیم بوزول خان و گویند سیم را المون بنی المون بنی المون بنی
ریشیت برور المون بنی المون بنی المون بنی المون بنی المون بنی
البنی برور در عدد نزدیک الی الی المون بنی المون بنی المون بنی
سیرج روم المون بنی المون بنی المون بنی المون بنی المون بنی
نشد تیر در دست کوخچا پادشاهان و بوزول المون بنی المون بنی
فرسنگ فرسنگ است چه را المون بنی المون بنی المون بنی المون بنی
انک المون بنی المون بنی المون بنی المون بنی المون بنی المون بنی
پشت که که کرد که مرده که از کاه پر کرده زده و در شش المون بنی
و در اعدیون زنده و در المون بنی المون بنی المون بنی المون بنی
و یاد کردن و در المون بنی المون بنی المون بنی المون بنی المون بنی
کین کردن و در المون بنی المون بنی المون بنی المون بنی المون بنی
جمله ان بوزول بن روم مفضل فید المون بنی المون بنی المون بنی
با کاف عجمی برید طخل شل با در خان را فید بوزول المون بنی
و ایر انش بوزول است انش با فید المون بنی المون بنی المون بنی
سیرین بوزول و کاف المون بنی المون بنی المون بنی المون بنی

استمالک مندرست است اینها فی رد و ابلای شایسته شدن
جواب ای ماه منی قمر ماه منی نه روز و نه ماه منی سپهر
 او قمر خان بن قمر خان منی ماه منی طبعه منی ایا که نیست
 و از از منی که از الف منی حساب ایا که نیست فدا منی
 غلام سلطان منی که منی که ایا که نیست و ایا که نیست
 و منی ایا که نیست و ایا که نیست و در ایا که نیست
 که منی ایا که نیست و ایا که نیست و ایا که نیست
 قمر منی که منی که ایا که نیست و ایا که نیست
 ماه منی که منی که ایا که نیست و ایا که نیست
 منی که منی که ایا که نیست و ایا که نیست
 منی که منی که ایا که نیست و ایا که نیست
 ایا که نیست و ایا که نیست و ایا که نیست
 در منی که منی که ایا که نیست و ایا که نیست
 نه و نه که منی که ایا که نیست و ایا که نیست
 قمر منی که منی که ایا که نیست و ایا که نیست
 در منی که منی که ایا که نیست و ایا که نیست
 منی که منی که ایا که نیست و ایا که نیست
 منی که منی که ایا که نیست و ایا که نیست

ایضا

ایضا غاصی همان ایا که نیست و ایا که نیست
 سپهر ایا که نیست و ایا که نیست
 ایا که نیست و ایا که نیست
 عجیب و غریب ایا که نیست و ایا که نیست
 منی که منی که ایا که نیست و ایا که نیست
 منی که منی که ایا که نیست و ایا که نیست
 منی که منی که ایا که نیست و ایا که نیست
 انیم خان منی که منی که ایا که نیست و ایا که نیست
 بر منی که منی که ایا که نیست و ایا که نیست
 بعد منی که منی که ایا که نیست و ایا که نیست
 منی که منی که ایا که نیست و ایا که نیست
 قمر منی که منی که ایا که نیست و ایا که نیست
 منی که منی که ایا که نیست و ایا که نیست
 منی که منی که ایا که نیست و ایا که نیست
 منی که منی که ایا که نیست و ایا که نیست
 منی که منی که ایا که نیست و ایا که نیست
 منی که منی که ایا که نیست و ایا که نیست
 منی که منی که ایا که نیست و ایا که نیست
 منی که منی که ایا که نیست و ایا که نیست
 منی که منی که ایا که نیست و ایا که نیست

المعتمد

413

نمانده اوز کای منی در دگر اوز کای منی بر دگر اوز کای منی
 دگر اوز کای منی اوز کای منی اوز کای منی اوز کای منی
 سین کین خط نصیرت منی خوش اوز کای منی بر دگر اوز کای منی
 چسپده اوز کای منی خوش اوز کای منی اوز کای منی خوش
 و نه روی الا جوق و منی پاره و کین اوز کای منی در اوز کای منی
 ایشک نهر از بار پست بر دگر اوز کای منی اوز کای منی خوش
 و کین در میان خط لبسته و دگر از سر دگر خط لبسته آورده اوز
 زنده بر کای الی که داخل خط باشد بر دگر اوز کای منی اوز کای منی
 باز دگر اوز کای منی اوز کای منی اوز کای منی اوز کای منی
 اوز کای منی اوز کای منی اوز کای منی اوز کای منی اوز کای منی
 و یک کای منی خوش اوز کای منی اوز کای منی اوز کای منی
 شدن اوز کای منی اوز کای منی اوز کای منی اوز کای منی
 کردن اوز کای منی اوز کای منی اوز کای منی اوز کای منی
 و کین اوز کای منی اوز کای منی اوز کای منی اوز کای منی
 کین اوز کای منی اوز کای منی اوز کای منی اوز کای منی
 رسیدن اوز کای منی اوز کای منی اوز کای منی اوز کای منی
 بر دگر اوز کای منی اوز کای منی اوز کای منی اوز کای منی
 فرجه اوز کای منی اوز کای منی اوز کای منی اوز کای منی

وضع و محل اوز کای منی بر دگر اوز کای منی بر دگر اوز کای منی
 اوز کای منی اوز کای منی اوز کای منی اوز کای منی اوز کای منی
 شدن و نشانه اوز کای منی اوز کای منی اوز کای منی اوز کای منی
 اوز کای منی اوز کای منی اوز کای منی اوز کای منی اوز کای منی
 پست و نه روی الا جوق و منی پاره و کین اوز کای منی در اوز کای منی
 ایشک نهر از بار پست بر دگر اوز کای منی اوز کای منی خوش
 و کین در میان خط لبسته و دگر از سر دگر خط لبسته آورده اوز
 زنده بر کای الی که داخل خط باشد بر دگر اوز کای منی اوز کای منی
 باز دگر اوز کای منی اوز کای منی اوز کای منی اوز کای منی
 اوز کای منی اوز کای منی اوز کای منی اوز کای منی اوز کای منی
 و یک کای منی خوش اوز کای منی اوز کای منی اوز کای منی
 شدن اوز کای منی اوز کای منی اوز کای منی اوز کای منی
 کردن اوز کای منی اوز کای منی اوز کای منی اوز کای منی
 و کین اوز کای منی اوز کای منی اوز کای منی اوز کای منی
 کین اوز کای منی اوز کای منی اوز کای منی اوز کای منی
 رسیدن اوز کای منی اوز کای منی اوز کای منی اوز کای منی
 بر دگر اوز کای منی اوز کای منی اوز کای منی اوز کای منی
 فرجه اوز کای منی اوز کای منی اوز کای منی اوز کای منی

[illegible][illegible]

پیشانی ز پس آید با کاف اندوختن و خجسته باشد و پیش
 لام بر وزن و پیش کسره و پیش لام هم که از ده میسر
 ترکستان و معنی با و آن نامی است که با لام میسر و
 غده و نه با باشد اما لایک با فضل از من شل و از آن که
 رسیده و معنی آتی و انقیاد و متصل هم نامده معنی با و معنی با
 یعنی سالی نه و در موم و در حبس اما لایک و لایک سکون لام می
 دام و نه و در طلب و در کجرتیه و میسر با این معنی لام معنی مع بود
 البته هر دو فایق و امر از چنین و غیره که در آن ابجادی بروی
 نیم گرم ابلیس ابل بروی را رسال ابلیس و ابلیس نیم گرم
 بر و نام ساز و کجایک ابلیس است باشد و پیش کسره
 معنی خوان **ص** و در هر دو در آنجا که کن عین مالک شد
 ای و در و مالک معنی ای و در آنجا که مالک از هر کس نیم
 کردن ایچک مالک برنج و در کس شدن ایچک مالک معنی
 ایچک مالک مالک صعب است بهر و در آن زن و در هر دو
 فرط هر دو در آس و آس و معنی معنی است آس و آس
 یعنی باشد آسان معنی سبب آسانک معنی سبب آسانک
 معنی سبب آسانک معنی آسانک باشد آسانک و آسانک و آسانک
 معنی آسانک معنی آسانک معنی آسانک معنی آسانک

رنج

رنج و شقت و بهر و در آن زن و در آنجا که مالک
 ایچک مالک مالک باشد یعنی رنج ایچک مالک مالک مالک
 که در باشد و در سبب ایچک مالک مالک مالک مالک
 شیر و نه و ایچک مالک مالک مالک مالک مالک مالک
 لوله و در شل و نه و ایچک مالک مالک مالک مالک مالک
 یعنی بر و بهر است معنی معنی و ایچک مالک مالک مالک
 ایچک مالک مالک مالک مالک مالک مالک مالک مالک
 آمدن و در شل و نه و ایچک مالک مالک مالک مالک مالک
 ابرام و ایچک مالک مالک مالک مالک مالک مالک مالک
 معنی ایچک مالک مالک مالک مالک مالک مالک مالک
 کردن اندام مالک و در کس و در کس و در کس و در کس
 معنی ایچک مالک مالک مالک مالک مالک مالک مالک
 ایچک مالک مالک مالک مالک مالک مالک مالک مالک
 و ایچک مالک مالک مالک مالک مالک مالک مالک مالک
 کردن این و در کس و در کس و در کس و در کس و در کس
 شد و در کس و در کس و در کس و در کس و در کس و در کس
 و در کس و در کس و در کس و در کس و در کس و در کس
 و در کس و در کس و در کس و در کس و در کس و در کس

روٹی

427

[illegible][illegible]

八

باب الثاني

چو بیا آن سوار کاروان قرآن می کاردا گشت چو بیا
 کون باشد که زدن چو ناله با شمشیر جلاله صلوات
 باشد چو کلاکین شمع در میان دو کوه آب و سبز و آید
 و سبزه چو ملک و کینه فلان دو یک زمین را هم که نبیند
 مرد در چو مانی زیر آب فروشن چو مانی بند
 چو مالاک بر سر رویش چو مالاک جوم لعلی باشد که از
 برار با نوبی جوم و نام آید مثل بر زمین جوم چو مانی برین
 سکه کنده چو مالک کوه نریمان چو مان که در قتل چو مانی
 بر آید و با هر دو چو مانی که در جوم سب باشد چو مانی
 آب و زو سب اب فرو برد چو مانی تو مانی باشد که
 بدان طمان کشند چو مانی خط نام از او زو مانی
 مرد در چو مانی چو مالک باشد چو مالک چو مانی
 کوکب چو مانی نغمه نغمه در درو کشته بر سر رویش چو مانی
 شتر برین باشد و در کشتی و نغمه و از کشته و کشته
 گویند و در مجموع نظر و نغمه نغمه الی و چو مانی قول
 نغمه کت چو مانی نغمه نغمه نغمه و در نغمه نغمه
 نغمه نغمه نغمه نغمه نغمه نغمه نغمه نغمه نغمه
 نغمه نغمه نغمه نغمه نغمه نغمه نغمه نغمه نغمه

چو بیا و سوار کاروان قرآن می کاردا گشت چو بیا
 کون باشد که زدن چو ناله با شمشیر جلاله صلوات
 باشد چو کلاکین شمع در میان دو کوه آب و سبز و آید
 و سبزه چو ملک و کینه فلان دو یک زمین را هم که نبیند
 مرد در چو مانی زیر آب فروشن چو مانی بند
 چو مالاک بر سر رویش چو مالاک جوم لعلی باشد که از
 برار با نوبی جوم و نام آید مثل بر زمین جوم چو مانی برین
 سکه کنده چو مالک کوه نریمان چو مان که در قتل چو مانی
 بر آید و با هر دو چو مانی که در جوم سب باشد چو مانی
 آب و زو سب اب فرو برد چو مانی تو مانی باشد که
 بدان طمان کشند چو مانی خط نام از او زو مانی
 مرد در چو مانی چو مالک باشد چو مالک چو مانی
 کوکب چو مانی نغمه نغمه در درو کشته بر سر رویش چو مانی
 شتر برین باشد و در کشتی و نغمه و از کشته و کشته
 گویند و در مجموع نظر و نغمه نغمه الی و چو مانی قول
 نغمه کت چو مانی نغمه نغمه نغمه نغمه نغمه نغمه نغمه نغمه نغمه
 نغمه نغمه نغمه نغمه نغمه نغمه نغمه نغمه نغمه نغمه

خاندان شریانی
از بنیادین و بنیان
پادشاه
و پادشاه

کودک

سویک نشسته و هر که از غصه میسر بود و با برادرش
گشت و از دست سویک ایستاد و سویک را در گشتی
بردم نیزه سویک جگرش را که نه شده و جگرش را
کنند سویک در بریده باشد سویک بن گشتام در در گشت
یک سویک و گشتام **لله** محمد رسولانی که در گشت سویک
محمد است سویک مافی نه سیدان سویک مافی و سویک مافی
مافی در در گشت سیدان و در در گشت سیدان که در **لله** سویک
بانی سیدان و در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت
عدت کرده باشد و در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت
در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت
سلطان چون در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت
تدو سویک مافی در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت
و در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت
عن سویک مافی در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت
سو مافی در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت
آب سبی با که در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت
منظور که باشد در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت
چنی با که در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت

در گشت

در گشت سیدان سویک مافی در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت
محمد است سویک مافی در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت
مافی در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت
سلطان چون در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت
تدو سویک مافی در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت
و در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت
عن سویک مافی در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت
سو مافی در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت
آب سبی با که در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت
منظور که باشد در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت
چنی با که در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت سیدان سویک مافی در در گشت

قواست کواکب قیلا و ششم بر بدو صیغ قریب برستی
 مدبر کاه دوزخ قریب یکی روم فراخند توانی خط قریب
 رایش و سینه نازده و سیده که نور رایش باشد در نور کواکب
 دباغت بر پست نژاد قریب کین ناکه کواکب کور و کور
 نوران قریب اول ندو قریب غریبه که در مع و فیه
 قریب هیچ شطام که در و یک بیان شود قریب طایفه
 از آن که در سمت شمال باشد موانع شیان صیغ قریب
 مد و چهل و دو و در از و یک که و از و یک قریب طایفه
 هزار باشد قریب طایفه موانع شیان قریب طایفه
 و آن قریب غریبه نیست در سکه که در و در آن بسیار
 و موانع موانع چهل و دو قریب و موانع موانع طایفه
 چنانچه در و در طایفه قریب طایفه که در یک و یک
 در و در آن نیست و صیغ شده در و یک قریب طایفه
 قریب که در آن رنگ کنند سبب قریب و در و در طایفه
 قریب طایفه قریب و در و در طایفه قریب طایفه
 که میان شکست و در و در طایفه قریب طایفه
 راه و طایفه قریب و در و در طایفه قریب طایفه
 موانع کواکب و در و در طایفه قریب طایفه

قربان

قریب قریب و قریب قریب که در قریب قریب قریب
 و قریب قریب و قریب قریب که در قریب قریب قریب
 قریب قریب که در قریب قریب قریب قریب قریب
 قریب قریب که در قریب قریب قریب قریب قریب
 از آن صیغ قریب و قریب قریب قریب قریب قریب
 کرم و دلفنده و در و در قریب قریب قریب قریب
 پرنده و قریب قریب که در قریب قریب قریب قریب
 پرنده و سبب رنگ شیل که در قریب قریب قریب قریب
 که در قریب قریب که در قریب قریب قریب قریب
 طایفه سبب رنگ و در و در قریب قریب قریب قریب
 و میان است قریب قریب طایفه قریب قریب قریب
 خسته قریب قریب طایفه قریب قریب قریب قریب
 و قریب قریب که در قریب قریب قریب قریب قریب
 قریب قریب طایفه قریب قریب قریب قریب قریب
 موانع که طایفه قریب قریب قریب قریب قریب
 قریب قریب که در قریب قریب قریب قریب قریب
 موانع قریب قریب که در قریب قریب قریب قریب
 موانع قریب قریب که در قریب قریب قریب قریب

